

ФЕЛИКС ПАЛМА

КАРТАТА НА ВРЕМЕТО

Част 1 от „Викторианска трилогия“

Превод от испански: Светла Христова, 2011

chitanka.info

*На Соня,
защото има и романи,
които никога не свършват*

*Разликата между миналото, настоящето
и бъдещето е само една упорита и натрапчива
илюзия.*

Алберт Айнщайн

*Най-съвършеното и страховито творение
на човечеството е разделението на времето.*

Елиас Канети

*Какво ли ме очаква в посоката, която не
поемам?*

Джак Керуак

ПЪРВА ЧАСТ

Напред, драги читателю, потопи се в завладяващите страници на нашата мелодрама и ще намериш в тях приключения, каквито не си и сънувал!

Ако като всеки разумен човек вярваш, че времето е поток, който стремително влочи всичко, що е родено, към най-тъмния бряг, тук ще откриеш, че можем пак да навестим миналото, че човек може да се върне назад по собствените си стъпки, благодарение на една машина, способна да пътува във времето.

Вълнението и удивлението са гарантирани!

I

Андрю Харингтън би се радвал, ако съществуваше възможност да умре нееднократно; тогава нямаше да е принуден да избере само един от многото пистолети, които баща му съхраняваше в стъкления шкаф на салона. Взимането на решения по начало не спадаше към силните страни на Андрю. Погледнат внимателно, целият му живот бе съвкупност от множество погрешни решения, последното от които заплашваше да хвърли дългата си сянка върху бъдещето. Ала този далеч не идеален, безразсъден живот скоро щеше да приключи. Този път смяташе, че е направил правилния избор, защото бе решил да престане с изборите. Нямаше да допусне повече грешки в бъдеще, защото нямаше да има никакво бъдеще. Щеше да му сложи край без много церемонии, опирайки едно от тези оръжия в дясното си слепоочие. Не виждаше друг изход: да унищожи бъдещето бе единственият достъпен начин да зачеркне миналото.

Разгледа внимателно съдържанието на витрината, смъртоносните инструменти, които баща му бе събирал с такава обич, откак се върна от фронта. Той обожаваше оръжията си, но Андрю подозираше, че ги колекционира не от носталгия, а заради неудържимото желание да съзерцава различните средства, които човекът бе измислял с течение на времето, за да си отнема живота извън рамките на закона. С безстрастие, което рязко се отличаваше от обожанието на баща му, очите му обходиха тези наглед послушни, едва ли не домашни инструменти, които поставяха поразяващ гръм в човешката ръка и бяха избавили войните от неприятната близост на ръкопашния бой. Андрю се опита да прецени каква ли смърт се криеше, досущ като дебнеш хищник, във всяко от тези оръжия. Кое ли би му препоръчал баща му, за да си пръсне черепа с него? Предположи, че някоя кремъклийка — антика, която се зареждаше през дулото, като барутът, мунициите и един служещ за тапа хартиен шомпол се пъхаха при всеки изстрел — би му донесла благородна, но бавна и мъчителна смърт. За предпочитане беше бързата гибел, която му предлагаша модерните револвери, сгущени в луксозните си дървени ковчезета с кадифена

подплата. Един „Колт“ с единично действие му се видя удобен и ефикасен, но бързо го отхвърли, припомняйки си, че тъкмо такъв револвер бе видял да размахва Бъфало Бил в представлението „Дивия запад“ — това жалко зрелище, в което американецът пресъздаваше презокеанските си набези с неколцина внесени индианци и дузина апатични, сякаш натъпкани с опиум бизони. Андрю не искаше да посрещне смъртта като авантюра. Отхвърли и един красив „Смит&Уесън“, оръжието, отнело живота на Джеси Джеймс, защото не се чувстваше на висотата на бандита, а също и един револвер „Уебли“, създаден специално, за да обуздава жилавите туземци по време на колониалните войни; той пък му се стори прекалено тежък. Разгледа изящния „Пепърбокс“ с въртящ се барабан, към който баща му имаше слабост, но Андрю хранеше сериозни съмнения, че това смешно и претенциозно оръжие би могло да изстреля куршум с достатъчна мощ. Накрая се спря на елегантен „Колт“ със седефена ръкохватка, произведен през 1870 г., който навярно щеше да отнеме живота му с финеса на женска ласка.

Извади го от витрината с дръзка усмивка, припомняйки си колко пъти бе предупреждаван да не пипа пистолетите. Ала прославеният Уилям Харингтън понастоящем се намираше в Италия и в този миг навярно сригваше фонтана ди Треви с критичния си взор. По една благоприятна случайност родителите му бяха решили да отпътуват за Европа на същата дата, която той бе избрал за своето самоубийство. Съмняваше се, че някой от двамата би разгадал истинското послание, скрито в тази постъпка — че синът им бе предпочел да умре сам, както бе живял, — но му стигаше да си представи недоволната гримаса, която несъмнено щеше да направи баща му, щом разбереше, че е посегнал на живота си зад гърба му, без негово разрешение.

Отвори шкафчето, където се съхраняваха мунициите, и пхна шест куршума в барабана на револвера. Предполагаше, че и един ще му е достатъчен, но все пак не се знаеше какво би могло да се случи. В края на краищата, досега не беше се самоубивал. После прибра в джоба на сюртука си оръжието, увито в парче плат, сякаш бе плод, който смяташе да изяде по време на разходка, и в израз на поредно неподчинение остави витрината отворена. Мина му през ум, че ако бе проявил такава смелост по-рано, ако бе дръзнал навреме да се противопостави на баща си, тя щеше да е още жива. Но когато най-

сетне се опълчи, бе твърде късно и вече осем дълги години си плащаше за това закъснение. Осем дълги години, през които мъката само бе нараствала, превземайки го отвътре като отровен бръшлян, обгръщайки органите му с влажните си пипала, разяждайки душата му. Въпреки усилията на братовчед му Чарлс да го разтуши, въпреки забравата, която търсеше с други тела, мъката от смъртта на Мери не стихваше. Тази нощ обаче всичко щеше да свърши. Двайсет и шест години — прилична възраст за умиране, помисли си Андрю и потупа със задоволство издутия си джоб. Вече разполагаше с оръжието. Сега се нуждаеше единствено от подходящо място, за да извърши церемонията. А на този свят имаше само едно място, където би могъл да стори това.

С джоб, натежал от револвера, който му даваше сили като някакъв талисман, той слезе по величествените стълби на имението Харингтън, разположено на луксозната улица Кенсингтън Гор, само на хвърлей от западния вход на Хайд Парк. Въпреки че не възнамеряваше да отправи прощален поглед към стените, приютявали го почти три десетилетия, не можа да устои на един нездрав импулс, който го накара да се спре пред внушителния портрет във вестибюла. От платното с позлатена рамка баща му го гледаше укорително. Надменен и царствен, побрал се с мъка в старата си униформа на пехотинец, с която на младини се бе сражавал в Кримската война^[1], преди да окуее от един руски щик, разкъсал бедрото му, Уилям Харингтън се взираше в света с насмешливо неодобрение, сякаш за него вселената бе несполучливо творение, което отдавна бе отписал. По чия повеля над битката пред обсадения Севастопол се бе спуснала такава ненавременна мъгла, че никой не можеше да види върха на щика си? Кой бе решил, че една жена е най-подходяща да се грижи за съдбините на Англия? Дали наистина бе най-добре слънцето да изгрява от изток? Андрю помнеше баща си все така, все с тази дива враждебност, бликаща от погледа му, затова не знаеше дали се бе родил с нея, или я бе прихванал в Крим от свирепите османци. Тя обаче не бе изчезнала от лицето му като краткотрайна шарка, въпреки че пътят, който след завръщането му от фронта се разкри пред неговите ботуши на войник без бъдеще, несъмнено бе благоприятен. Имаше ли значение, че се бе наложило да куцука по този път с бастун, след като той го бе отвел до настоящото му положение? Защото човекът с гъстите мустаци и

отчетливите черти, който го гледаше от портрета, бързо се бе превърнал в един от най-богатите джентълмени в Лондон, и то без да е принуден да сключи договор с нечестивия. Докато крачеше, стиснал щика в онази далечна война, дори не бе дръзвал да мечтае за сегашното си имане. Ала начинът, по който се бе сдобил с него, бе една от най-добре пазените семейни тайни — пълна загадка и за Андрю.

И ето че приближава досадният миг, когато младежът трябва да реши коя шапка и кое палто да избере измежду всички, с които е претъпкан гардеробът във вестибюла, защото дори за смъртта трябва да имаш представителен вид. Познавайки Андрю, въпросната сцена може да се проточи няколко дотегливи минути и ми се струва ненужно да я описвам подробно. Ето защо ще се възползвам от случая да ви посрещна с „добре дошли“ в тази току-що начената история, която след дълъг размисъл реших да подхвана именно от този момент, сякаш и аз бях принуден да избира едно начало измежду многото, напъхани в гардероба на възможностите. В края на повествованието, ако дотогава все още сте тук, някои от вас навярно ще си помислят, че погрешно съм избрал нишката, от която да разплета кълбото, и че би било по-уместно да започна с историята на госпожица Хагърти, за да спазя хронологическия ред. Може и така да е, но някои истории не могат да започнат от самото си начало и вероятно настоящата е една от тях.

И тъй, да оставим засега госпожица Хагърти — забравете даже, че съм я споменал — и да продължим с Андрю, който, вече подходящо пременен с палто, шапка и дебели ръкавици, за да предпази ръцете си от суровия зимен студ, тъкмо напусна имението. Щом се озова навън, младежът се спря в горната част на стълбището към градините, ширнало се в нозете му като мраморен разлив. Оттам огледа света, в който бе израснал, и внезапно осъзна, че ако намеренията му се увенчаеха с успех, никога вече нямаше да го види. Нощта се спускаше над имението Харингтън бавно и меко като воал. Пълната, мътнобяла луна се бе издигнала в небето и обливаше с млечното си сияние спретнатите градинки около къщата; повечето от тях бяха претрупани с цветни лехи, плетове и най-вече фонтани — огромни каменни водоскоци, украсени с помпозни скулптури на сирени, фавни и прочее фантастични твари. Те бяха десетки, защото баща му не бе надарен с

изтънчен вкус и не знаеше как другояче да покаже благосъстоянието си, освен чрез трупане на луксозни и безполезни неща. Все пак в случая с фонтаните разточителството му бе простимо, защото в своята съвкупност те приспиваха нощта с упоителното си ромолене, което приканваше човек да затвори очи и да забрави за всичко освен тази люлчина песен. По-нататък, отвъд обширната, идеално подстригана морава се издигаше огромната оранжерия, изящна като готов да литне лебед; там майка му се усамотяваше през по-голямата част от деня, омаяна от чудните цветя, които никнеха от семената, донесени от колониите.

Андрю погледа луната няколко минути, като се питаше дали някой ден човекът щеше да стигне до нея, както бяха писали Жул Верн или Сирано дьо Бержерак. Какво ли щеше да открие, ако успееше да кацне на седефената ѝ повърхност, било то с помощта на дирижабъл, на изстрелян от оръдие снаряд, или — подобно на героя от творбата на гасконския фехтовчик^[2] — посредством привързани към тялото шишета, пълни с роса, която, изпарявайки се, да го издигне до небесата? Поетът Ариосто бе превърнал небесния спътник в обител, където в стъкленици се съхранявал разсъдъкът на обезумелите, ала на Андрю по му допадаше предположението на Плутарх, че луната е мястото, където се преселват благородните души, напуснали света на живите. Младежът също предпочиташе да мисли, че домовете на мъртвите са там. Обичаше да си представя как живеят в хармония, в мраморни дворци, построени от войнство на ангели труженици, или пък в пещери, издълбани в белите скали; представяше си как чакат живите да получат пропуска на смъртта и да пристигнат при тях, за да подновят съвместния си живот точно от мига, в който са го прекъснали. Понякога си мислеше, че в една такава лунна пещера живее сега и Мери, забравила сполетялата я участ и доволна, че смъртта ѝ е предложила съществуване, по-добро от живота. Мери, тъй красива сред тази белота и търпеливо очакваща той най-сетне да се реши да си пръсне черепа и да отиде при нея, за да заеме празната половина на постелята ѝ.

Престана да съзерцава луната, понеже забеляза, че кочияшът Харолд вече го чакаше в подножието на стълбището с една от каретите, както самият Андрю му бе наредил. Щом го видя да слиза по стълбите, кочияшът се завтече да му отвори вратата на каретата.

Пъргавината, с която се перчеше старият Харолд, винаги забавляваше Андрю — намираше я неуместна за човек около шейсетте, — но все пак беше очевидно, че кочияшът се поддържа в добра форма.

— До Милърс Корт — рече младежът.

Това нареждане изненада Харолд.

— Ама, господине, нали именно там...

— Проблем ли има, Харолд? — прекъсна го Андрю.

Кочияшът за миг го изгледа със смешно зяпнала уста, преди да отвърне:

— Съвсем не, господине.

Андрю кимна, давайки да се разбере, че разговорът е приключен. Качи се в каретата и се настани на седалката от червено кадифе. При вида на собственото си отражение в стъклото на вратата отрони тъжна въздишка. Негов ли беше този печален лик? Изглеждаше като човек, пропилял живота си неусетно, сякаш бе пълнеж, изпаднал от разпрана възглавница; и това в известен смисъл беше вярно. Лицето му все още пазеше красивите и правилни черти, с които бе имал привилегията да се роди, но сега то му се видя като празна черупка, като неясно изваяние от пепел. Страданието, обгърнало душата му, явно бе нанесло поражения и на външността, защото едвам се разпозна в преждевременно остарелия момък с хлътнали страни, угаснал поглед и занемарена брада, който го гледаше от стъклото. Мъката бе прекъснала неговия разцвет и го бе превърнала в мрачно, посърнало създание. За щастие, когато Харолд преодоля изумлението си от поръчката и се покатери на капрата, клатушкането на каретата откъсна Андрю от гледката на това лице, което сякаш бе нарисувано с акварел върху платното на нощта. Предстоеше последното действие на тази злополучна пиеса, която бе неговият живот, и трябваше да е много внимателен, за да не пропусне дори един детайл. Чу плющенето на камшика и като галеше студената издупина на джоба си, се остави да бъде унесен от тихото потракване на возилото.

Каретата напусна имението и пое по Нйтсбридж, като заобиколи разкошния Хайд Парк. След по-малко от половин час щяха да са в Ист Енд, прецени Андрю, гледайки метрополията през прозорчето. Този маршрут в еднаква степен го очароваше и хвърляше в

смут, понеже му показваше наведнъж всичките лица на любимия му Лондон, най-големия модерен град на света, видимата глава на един ненаситен Кракен^[3], чиито пипала обхващаха почти една пета от земната повърхност на планетата, задушавайки в прегръдката си Канада, Индия, Австралия и голяма част от Африка. Докато каретата напредваше на изток, здравата и почти провинциална атмосфера на Кенсингтън отстъпи пред пренаселения градски пейзаж, простиращ се до Пикадили Съркъс, това кръгово кръстовище, където сърцето на града е пронизано от статуята на бог Антерос, който мъсти за несподелената любов. Щом отминаха Флийт Стрийт, пред погледа изникнаха къщичките на средната класа, които сякаш бяха обсадили катедралата „Св. Павел“; и накрая, когато оставиха зад гърба си Английската банка и Корнхил Стрийт, светът потъна в нищета, онази нищета, която съседите му от Уест Енд познаваха само от сатиричните рисунки в списание „Пънч“ и която сякаш заразяваше и въздуха със зловонието, идващо от Темза.

Андрю не бе минавал по този път от осем години насам, но през цялото това време бе живял с убеждението, че рано или късно ще го измине отново, и то за последен път. Затова никак не е чудно, че щом наближиха Олдгейт, портата, водеща към Уайтчапъл, започна да го обзема леко безпокойство. Когато навлязоха в квартала, надникна предпазливо през прозорчето със същото неудобство, което бе изпитвал и в миналото. Винаги го връхлиташе срам при мисълта, че надзърта в един чужд нему свят с хладното любопитство на човек, изучаващ насекомите, при все че с времето отвращението му се бе превърнало в неизбежно състрадание към душите, обитаващи тази помийна яма, в която градът изхвърляше човешките си отпадъци. Сега се увери, че все още имаше повод да изпитва състрадание, защото най-бедният район на Лондон явно не бе претърпял особена промяна през последните осем години. Нищетата винаги върви по петите на богатството, мислеше си Андрю, докато прекосяваше мрачните, шумни, гъмжащи от сергии и двуколки улици, из които сновяха тълпи от окаяни създания, чийто живот протичаше под зловещата сянка на Христовата църква. В началото бе изумен от откритието, че зад фалшивия блясък на сияйния Лондон се криеше това посолство на ада, където с благословията на кралицата човешкият род достигаше чудовищен упадък. Изминалите години го бяха избавили от наивността

му. Сега вече не се учудваше, че докато обликът на Лондон се изменяше с напредъка на науката, докато жителите на заможните квартали се забавляваха, записвайки лая на кучетата си върху восъчните цилиндри на своите фонографи и говореха по телефони, осветени от електрически лампи „Робъртсън“, а съпругите им раждаха децата им под упойка с хлороформ, Уайтчапъл си оставаше чужд на прогреса, недосегаем в своята броня от поквара, удавен в собствената си мизерия. Един бегъл поглед наоколо бе достатъчен, за да се увери, че да навлезеш в този район все още е същото като да пхнеш ръката си в гнездо на оси. Тук нищетата показваше най-гнусното си лице. Тук винаги звучеше една и съща скръбна и безнадеждна мелодия. Видя няколко кръчмарски свадни, чу викове, идващи от най-затъntenите улички, зърна неколцина проснати на земята пияници — шайки от дечурлига задигаха обувките им; размени поглед и с бабаитите, които висяха по ъглите — царчетата на тази паралелна империя на порока и престъпността.

Привлечени от лъскавия вид на каретата, няколко проститутки му отправиха похотливи предложения, като запретнаха полите си и му показаха деколтетата си. Андрю почувства как сърцето му се сви при това печално зрелище. Повечето от тези жени бяха мръсни и обрулени от живота, а телата им отразяваха всекидневното бреме от клиенти. Дори и най-младите и красивите сред тях не можеха да избегнат клеймото на разрухата, с което ги белязваше кварталът. Андрю за пореден път изпита терзания при мисълта, че бе имал възможност да спаси една от тия обречени жени, да ѝ предложи по-добра участ от онази, която ѝ бе отредил Създателят, но не бе го сторил. Тъгата му се усили, когато каретата подмина кръчмата „Десетте камбани“ и с мелодични поскърцвания пое по Криспин Стрийт към Дорсет Стрийт, минавайки пред кръчмата „Британия“, където за пръв път бе разговарял с Мери. Тази улица бе крайт на маршрута. Харолд спря каретата пред каменната арка, която водеше към апартаментите на Милърс Корт, и слезе от капрата, за да отвори вратичката. Андрю се измъкна от каретата и се огледа наоколо, като чувстваше, че му се вие свят и краката му треперят. Всичко си беше същото, както си го спомняше, включително дюкянчето със зацапани прозорци, което Макарти, собственикът на апартаментите, държеше близо до входа към вътрешния двор. Не успя да открие дори един детайл, който да му

подскаже, че времето тече и в Уайтчапъл, че то не избягва този квартал така, както правеха видните люде и епископите, посещаващи града.

— Можеш да се върнеш вкъщи, Харолд — рече той на кочияша, който стоеше мълчаливо край него.

— Кога да дойда да ви взема, господине? — попита възрастният мъж.

Андрю го изгледа, не знаейки какво да отговори. Да го вземе? За малко не избухна в горчив смях. Оттук щеше да го отнесе единствено двуколката от моргата на Голдън Лейн — същата, която преди осем години бе отнесла от това място останките на любимата му Мери.

— Забрави, че си ме докарал тук — отвърна той.

Сериозното изражение, което помрачи лицето на кочияша, разнежи Андрю. Дали Харолд подозираше с каква цел бе дошъл тук? Нямаше как да разбере, защото никога не се бе замислял над интелигентността на кочияша или на останалите прислужници; в най-добрия случай им приписваше първичната хитрост на хора, принудени от малки да плуват срещу течението, по което подобните нему се носеха с лекота. Сега обаче му се стори, че долавя у стария Харолд тревога, която можеше да е предизвикана само от някакво учудващо точно заключение относно намеренията му. Ала наличието на аналитични способности у Харолд не бе единственото откритие, направено от Андрю през онези кратки секунди, в които двамата се гледаха право в очите. Младежът осъзна и нещо, което изобщо не му бе хрумвало — че един прислужник може да изпитва обич към господаря си. Въпреки че за него те бяха само сенки, които сновяха из стаите, следвайки някакви загадъчни цели, и той ги забелязваше само когато трябваше да остави чашата си върху поднос или искаше някой да запали камината — да, въпреки това тези призраци можеха да се вълнуват от съдбата на господарите си и действително се вълнуваха. За Андрю всички тези безлики хора — камериерките, уволнявани от майка му заради разни дреболии, готвачките, които системно забременяваха от конярите, сякаш по повеля на някакъв отколешен ритуал, икономите, които потегляха с отлични препоръчителни писма към други имения, съвсем подобни на неговото — всички те съставяха един променлив пейзаж, на който никога не бе обръщал внимание.

— Добре, господине — промълви Харолд.

И Андрю разбра, че с тези думи кочияшът завинаги се прощаваше с него, че това бе единственият начин, по който възрастният човек можеше да му каже „сбогом“, защото явно не бе готов да поеме риска да го прегърне. И със свито сърце младежът видя как този снажен и решителен мъж, почти три пъти по-стар от него — мъж, комуто би трябвало да отстъпи ролята на господаря, ако двамата бяха корабкрушенци на пустинен остров, — се качи в каретата, шибна конете и изчезна в мъглата, стелеща се над улиците на Лондон като мръсна пяна, а след него остана само тропот на копита, който полека заглъхна в далечината. Стори му се странно, че единственият човек, с когото се бе сбогувал преди самоубийството си, бе кочияшът — а не, да речем, родителите или братовчедът Чарлс, — ала такива бяха прищевките на живота.

Същото си мислеше и Харолд Баркър, докато подкарваше конете по Дорсет Стрийт, търсейки изхода от тоя прокълнат квартал, където животът не струваше повече от три пенса. Той можеше да бъде един от ордата нещастници, които оцеляваха някак в това гангренияло късче от Лондон, ако баща му не бе се постарал да го измъкне от мизерията и да го направи кочияш още от мига, в който успя да се покатери на капрата. Да, именно оня вечно пиян и навъсен старец бе пуснал сина си на въртележката от служби, която в крайна сметка го изпрати в депото за карети на прославения Уилям Харингтън — работа, в която бе преминал половината му живот. Ала това бяха спокойни години, искрено признаваше той, когато правеше равностойност на живота си призори, докато господарите още спяха и бе свободен от задачи; спокойни години, през които се бе оженил и му се бяха родили двама здрави и прави сина, а единият от тях впоследствие бе нает като градинар от самия господин Харингтън. Късметът, че бе успял да си изкове съдба, различна от онази, която му се струваше съответна на положението му, сега му позволяваше да наблюдава тия несретни души с известна обективност и съчувствие. На Харолд му се бе налагало да идва в Уайтчапъл по-често, отколкото би желал, за да превозва господаря си през онази страшна есен преди осем години, в която понякога сякаш и небето кървеше. За случилото се в тоя лабиринт от забравени от Бога улици бе прочел във вестниците, но

най-вече го бе видял отразено в очите на господаря си. Сега разбра, че младият Харингтън не бе успял да се съвземе, че безразсъдните набези по кръчми и бордеи, където братовчедът Чарлс ги бе мъкнали двамата — при все че тогава кочияшът трябваше да стои в каретата, измръзнал до кости, — се бяха оказали безполезни, не бяха смогнали да прогонят ужаса от погледа му. И тази нощ явно бе решил да сложи оръжие, да се предаде пред един враг, показал се непобедим. Не криеше ли пистолет издутият му джоб? Ала какво можеше да стори Харолд? Трябваше ли да се върне и да се опита да го спре? Трябва ли един слуга да променя съдбата на господаря си? Кочияшът поклати глава. Може би догадките му отиваха твърде далеч; може би младежът искаше само да прекара нощта в онази пълна с призраци стая, където щеше да се чувства по-сигурен с оръжие в джоба си.

Изостави тревожните размишления, когато видя как от мъглата изникна една позната карета, носеща се в противоположната посока. Това бе екипажът на семейство Уинслоу и ако не го лъжеха очите, загърнатата фигура на капрата беше Едуард Ръш, един от техните кочияши, който явно го позна на свой ред, защото накара конете да забавят ход. Харолд поздрави своя колега с мълчаливо кимване, преди да отправи поглед към пътника в каретата. Двамата с младия Чарлс Уинслоу за миг се спогледаха сериозно. Не си казаха нищо — думите бяха излишни.

— По-бързо, Едуард — нареди Чарлс Уинслоу на своя кочияш, като почука два пъти като кълвач с дръжката на бастуна си по тавана на каретата.

И Харолд видя с облекчение как тя отново се изгуби в мъглата, устремена към апартаментите на Милърс Корт. Неговата намеса вече не беше необходима. Надяваше се само младият Уинслоу да пристигне навреме. С радост би останал да види как ще завърши цялата история, но му бе наредено да се прибере. И макар да му се струваше, че заповедта е дадена от покойник, той шибна конете отново и потърси изхода от тоя прокълнат квартал, където животът — простете, че се повтарям, но тъкмо това си мислеше Харолд за кой ли път — не струваше повече от три пенса. Безспорно тази фраза много сполучливо обобщава своеобразието на квартала, а и едва ли бихме могли да очакваме по-сложна оценка от един кочияш. Ала кочияшът Баркър, при все че животът му е достоен да бъде разказан — какъвто впрочем е

всеки живот, стига да се вгледаме внимателно, — не е важен герой в настоящото повествование. Може би други ще се решат да опишат живота му и нищо чудно да намерят богат материал, за да звучи емоционално като всяка добре разказана история — мисля си например за времето, когато се запозна със съпругата си Ребека, или за безумната случка с пора и греблото, — но за момента това не е наша цел.

И тъй, да оставим сега Харолд, за когото дори не смея да кажа дали ще се появи пак в някое от разклоненията на тази история — защото множество герои ще преминат през нея и ми е трудно да запомня лицата на всичките, — и да се върнем към Андрю. В този миг той тъкмо минава през входната арка на Милърс Корт и поема по калната каменна пътечка, опитвайки се да открие стаичката номер тринайсет, докато тършува за ключа в джоба на сюртука си. След кратко лутане в мрака младежът намери стаята и се спря пред вратата ѝ с една абсурдна почтителност, както би помислил някой евентуален наблюдател от съседните прозорци. Ала за Андрю въпросната стая бе нещо много повече от жалко леговище, в което се криеха хора, бедни като църковни мишки. От онази злокобна нощ не бе стъпвал на това място, въпреки че с парите си го бе запазил непокътното във вида, в който го съхраняваше паметта му. През последните осем години всеки месец бе изпращал един от прислужниците си да плати наема на стаичката, за да не се нанесе никой в нея; ако решеше някой ден да се върне там, не искаше да намери други следи освен тези на Мери. За него наемът беше дреболия, а господин Макарти беше очарован, че на един заможен и очевидно извратен джентълмен му бе скимнало да плаща неограничено време за тая бърлога, защото след произшествието, случило се между четирите ѝ стени, надали щеше да се намери някой достатъчно дебелокож, че да се осмели да спи в нея. Андрю всъщност винаги бе знаел, че ще се върне, че никъде другаде не би могъл да извърши церемонията, която се готвеше да доведе докрай.

Отвори вратата и печалният му поглед обходи помещението. Това бе малка стаичка, не много по-изискана от кочина, с олющени стени, с куп унили мебели, сред които един разнебитен креват, мътно огледало, скромна дървена ракла, камина с почернели стени и два стола, които изглеждаха така, сякаш щяха да се разпаднат, ако някоя

муха кацнеше върху тях. За пореден път се удиви, че на подобно място би могло да се живее. Но не бе ли изпитал тук по-голямо щастие, отколкото между разкошните стени на имението Харингтън? Някъде бе прочел, че за всеки човек раят се намира на различно място. Ако това бе вярно, то неговият рай несъмнено беше тук, където го бе довела една географска карта, съставена не от реки и долини, а от целувки и ласки.

И сега именно една ледена ласка по тила го накара да забележи, че никой не си бе направил труда да поправи счупения прозорец вляво от вратата. Че защо да го поправят? Макарти явно спадаше към хората, чийто основен принцип е да не се скъсват от работа, и ако Андрю го укореше, че не е сменил стъклото, хазяинът винаги можеше да се оправдае с неговата молба стаята да се запази непроменена — желание, включващо вероятно и прозореца. Андрю въздъхна. Нямаше под ръка нищо, с което да запуши дупката, тъй че реши да се самоубие, както си беше с палто и шапка. Седна на един от столовете, извади оръжието от джоба си и бавно, сякаш извършваше религиозен обред, развърза кърпата, в която бе увито. Колтът блесна на лунната светлина, която едва се процеждаше през зацапания прозорец.

Помилва оръжието, сякаш бе котка, сгушена в скута му, и отново се потопи в усмивката на Мери. Не спираше да се удивлява, че спомените му все така пазеха онази прелест на свежи рози, която имаха в първите дни. Спомняше си всичко изумително ярко, сякаш от тогавашните случки не го делеше пропаст от осем години; понякога тези спомени дори му се струваха по-красиви от действителните преживявания. Коя бе тази чудна алхимия, благодарение на която копията изглеждаха по-забележителни от оригинала? Отговорът беше очевиден: ходът на времето, който превръща кипежа на настоящето в онова завършено и неизменно платно, наречено минало — картина, която винаги рисуваме слепешком и с хаотични мазки, добиващи смисъл едва когато се отдалечим от нея достатъчно, за да ѝ се любиме в нейната цялост.

[1] Кримската война (октомври 1853 — февруари 1856 г.) е военен конфликт между Русия и съюз между Османската империя, Франция, Британската империя и Сардинското кралство. ↑

[2] Сирано дьо Бержерак, „Пътешествие до Луната“ (1657). ↑

[3] Митично морско чудовище, гигантски октопод или сепия. [↑](#)

II

Когато погледите им се срещнаха за пръв път, тя не присъстваше физически. Андрю се бе влюбил в Мери, без да я е видял на живо, и това му се струваше колкото парадоксално, толкова и романтично. Случката бе станала в имението на чичо му на улица Куинс Гейт, срещу Музея по естествена история — място, което Андрю смяташе едва ли не за свой втори дом. Двамата с братовчед му бяха връстници и практически бяха отгледани заедно; дойките им понякога даже забравяха кое от двете деца е син на господарите, на които служеха. Лесно е да се заключи, че издигнатото им обществено положение ги бе избавило от оскъдица и неволи, разкривайки пред тях само приятната страна на живота, който те бързо взеха за безкраен празник, където всичко изглеждаше позволено. От размяна на играчки в невръстното детство преминаха към размяна на юношески завоевания, а оттам, заинтригувани докъде би могла да стигне очевидната им безнаказаност, започнаха заедно да замислят различни стратегии за изясняване границите на допустимото. Техните изобретателни простъпки и безпътни лудории бяха така съгласувани, че години наред бе трудно човек да не ги възприема като едно-единствено същество, благодарение отчасти на онова съучастничество на близнаци, което ги сплотяваше, но също и на дръзкото им отношение към живота и дори на физическата им прилика. Стройни и здрави като шахматни фигурки на офицери, и двамата притежаваха изящната красота на архангели, заради която лесно им се прощаваше всичко, особено от страна на нежния пол; това си пролича при техния престой в Кеймбридж, където поставиха ненадминат и до днес рекорд по завоевания. Обстоятелството, че посещаваха едни и същи шивачи и шапкари, само задълбочаваше обезпокоителното им сходство, което като че ли щеше да трае вечно; ала най-неочаквано, сякаш Бог бе пожелал да прояви повече творчество, това двуглаво и безразсъдно същество рязко се раздели на две съвършено различни половини. Андрю се превърна в мълчалив и сериозен младеж, докато Чарлс продължи да усъвършенства ветрогонството от юношеските си години. Това обаче

не развали тяхното приятелство, за което способстваше и кръвната връзка. Вместо да ги отчуждят, ненадейните различия в крайна сметка им помогнаха да се допълнят взаимно: безгрижната непринуденост на Чарлс намери своя контрапункт в изтънчената меланхолия на братовчед му, за когото това своеволно отношение към живота вече не бе задоволително. Чарлс наблюдаваше с насмешка как Андрю се мъчеше да извлече от дните си някакъв смисъл, как се луташе, изпълнен с тайни разочарования и в очакване на едно просветление, което все не идваше. На свой ред Андрю гледаше развеселен как братовчед му упорстваше да се държи като дързък и повърхностен младеж, при все че някои от постъпките и мненията му издаваха, че и неговият дух е също тъй разочарован. И все пак на пръв поглед Чарлс нямаше намерение да миряса. Напротив, той живееше бурно, сякаш не можеше да се насити на светските наслади, докато Андрю можеше дни наред да седи в някой ъгъл и да съзерцава как някоя роза вехне в ръцете му.

Оня месец август, когато се случи всичко това, и двамата тъкмо бяха навършили осемнайсет години и макар да не даваха признаци, че им е увяряла главата, долавяха, че безгрижният живот все някога ще свърши, че рано или късно това безплодно лентяйство ще дотегне на родителите им и те ще им намерят синекурна работа в някоя от фамилните фирми. За момента обаче беше забавно да изследват границите на търпението им. Чарлс вече ходеше понякога в канторите и изпълняваше дребни поръчения, но Андрю предпочиташе да изчака скуката му да нарасне дотолкова, че нагърбването с фамилните дела да не изглежда като наказание, а по-скоро да му донесе облекчение. В края на краищата, брат му Антъни вече задоволяваше очакванията на баща си в това отношение, тъй че прославеният Уилям Харингтън можеше да остави втория си син да се държи като заблудена овца още няколко години, стига само да не се отдалечаваше от погледа му. Ала Андрю бе направил тъкмо това. Бе се отдалечил твърде много. А сега обмисляше да се отдалечи дотолкова, че да изчезне безвъзвратно.

Но нека не изпадаме в драматизъм и да продължим с нашия разказ. Един следобед Андрю бе отишъл в имението на семейство Уинслоу, за да планира заедно с братовчед си Чарлс неделен излет с очарователните сестри Келър. Както обикновено, смятаха да ги заведат при езерото Серпентина в Хайд Парк, на онази малка, обсипана с

цветя ливада, където устройваха любовните си засади. Чарлс обаче още спеше и икономът покани Андрю в библиотеката. Той нямаше нищо против да изчака там, докато братовчед му заеме вертикално положение, защото се чувстваше уютно сред всички тези книги, които насищаха светлото помещение с една плътна и особена миризма. Бащата на Андрю се перчеше, че държи в дома си благоприлична библиотека, ала в сбирката на Уинслоу имаше не само мъгляви книги за политика и други, не по-малко скучни теми. Тук можеше да се намерят класически творби и приключенски романи — от Верн до Салгари, но най-интригуващи за Андрю бяха образците от една странна, донякъде чудата литература, която мнозина порицаваха като несериозна. Това бяха романи, чиито автори даваха свобода на въображението си без никакви предразсъдъци, като се доближаваха до абсурда или открито изпадаха в такъв. Като всеки читател с тънка чувствителност, Чарлс с удоволствие четеше Омировите „Илиада“ и „Одисея“, но с най-голяма наслада се потапяше в безсмислиците на „Батрахомюмахия“^[1] — творбата, в която слепият поет бе пародирал самия себе си с епичен разказ за една война между мишките и жабите. Андрю си спомняше няколко книги в този дух, които Чарлс му бе заел, например „Истинска история“ на Лукиан от Самосата — описание на приказни пътешествия с летящ кораб, с който главният герой стига чак до слънцето и дори минава през търбуха на огромен кит. Друга подобна творба бе „Човек на луната“ от Франсис Годуин^[2] — първият роман, описващ междупланетно пътуване, чийто герой — испанец на име Доминго Гонсалес, стига до Луната с машина, теглена от ято дивигъски. За Андрю тези полети на въображението не бяха нещо повече от халосни залпове, празнични фойерверки, които не оставяха никаква следа във въздуха, но той разбираше — или поне мислеше, че разбира — защо братовчед му толкова се увличаше по тях. В известен смисъл тази отхвърляна от мнозинството литература бе отвесът, уравновесяващ душата на Чарлс, балансьорът, който му пречеше да залитне към сериозността или меланхолията, както се бе случило с Андрю, който не умееше да възприема света през погледа на бурлеската и всичко му се струваше болезнено дълбоко, пропито с онази абсурдна тържественост, която преходността на живота неизбежно придава дори на най-незначителните действия.

Въпросния следобед обаче на Андрю не му остана време да вземе някоя книга. Дори не можеше да стигне до рафтовете, защото най-прелестната девойка, което някога бе виждал, го накара да се спре на сред път. Остана да я гледа смутен, а времето сякаш се сгъсти и за кратко престана да тече; накрая той се осмели да пристъпи бавно към портрета, за да го види по-отблизо. Младата жена бе издокарана с шапчица от черно кадифе, а около шията ѝ бе увит шал на цветя. Може би не отговаряше на общоприетите канони за красота, това и самият Андрю трябваше да признае, защото носът ѝ бе твърде голям за лицето ѝ, очите — доста приближени, а червеникавата коса изглеждаше донякъде съсипана, но при все това непознатата притежаваше безспорен, макар и неопределим чар. Младецът не беше сигурен кое точно така го заплени. Може би контрастът между нейната крехка външност и силата на погледа ѝ — поглед, какъвто не бе срещал у никое от завоеванията си, поглед суров и решителен, но запазил искрица нежност и чистосърдечие, сякаш жената бе принудена всеки ден да се сблъсква с най-уродливата страна на живота, ала нощем, в мрака на постелята, продължаваше да вярва, че това е само злополучен мираж, илюзия, която бързо ще се стопи пред една по-приятна действителност. Това бе погледът на човек, който желае нещо и отказва да приеме, че никога не ще го получи, защото надеждата е единственото, което му е останало.

— Чаровно създание, нали? — рече Чарлс зад гърба му.

Андрю се сепна. Не бе го чул да влиза — така бе потънал в съзерцанието на портрета. Кимна, а братовчед му се насочи към количката с напитки. Не би намерил по-сполучлив начин да определи чувството, което му вдъхваше портретът — това желание да закриля жената, примесено с едно възхищение, което можеше да оприличи — не без известно неудобство заради неуместността на сравнението — единствено на възхищението си от котките.

— Подарих го на баща ми за рождения му ден — обясни Чарлс, докато му поднасяше чаша бренди. — Виси тук едва от няколко дни.

— Коя е тази жена? — попита Андрю. — Никога не съм я виждал на приемите на лейди Холанд или лорд Браутън.

— На тези приеми ли? — прихна Чарлс. — Започвам да си мисля, че от автора на картината може и да излезе нещо. Ето че успя да заблуди и теб.

— Какво искаш да кажеш? — попита братовчед му, поемайки подадената чаша.

— Да не мислиш, че съм я подарил на баща ми заради художествените й качества? Нима намираш, че такава живопис е достойна за моя поглед, братовчедо? — Чарлс го хвана за ръката и го накара да се приближи до портрета. — Вгледай се внимателно. Виж мазките на четката — зад тях не се крие никаква дарба. Авторът е само един симпатичен ученик на Едгар Дега. Но там, където парижанинът проявява мекота, този тук е прекалено мрачен.

Андрю не разбираше достатъчно от живопис, за да спори с братовчед си, пък и едничкото, което действително го интересуваше, бе да узнае кой е моделът. Затова кимна сурово, показвайки, че е съгласен с мнението му: най-добре би било тоя художник да се захване с поправка на велосипеда. Чарлс се усмихна, развеселен, че братовчед му е отказал да се впусне в спор за живописиста, който би позволил на домакиня да блесне с художествената си култура, и най-сетне разкри:

— Подарих му я поради съвсем друга причина, скъпи ми братовчедо.

Пресуши чашата си с една продължителна глътка и остана загледан в картината, като поклащаше доволно глава.

— И каква е тази причина? — попита Андрю нетърпеливо.

— Тайната наслада, която ми доставя мисълта, че баща ми, който презира хората от простолюдието, сякаш са по-низши създания, държи окачен в библиотеката си портрета на една най-обикновена проститутка.

Думите му слисаха Андрю.

— Проститутка? — едва успя да изрече той.

— Да, братовчедо — отвърна Чарлс със самодоволна усмивка, озарила цялото му лице. — Но не някоя жрица от изисканите публични домове на Ръсел Скуеър, нито от онези в парка на Винсът Стрийт, а мръсна и миризлива проститутка от Уайтчапъл, в чиято похабена утроба изливат мизерията си нещастниците на тоя свят срещу три жалки пенса.

Андрю отпи от брендито, опитвайки се да смели казаното от братовчед си. Разкритието, не ще и дума, го смая, както несъмнено би смаяло всеки, който видеше портрета, но същевременно го изпълни с едно абсурдно разочарование. Втренчи се отново в картината, като се

мъчеше да проумее защо бе толкова огорчен. Прелестното създание се оказа обикновена уличница! Сега разбра тази сплав от жар и горчилка в погледа ѝ, така умело пресъздадена от художника. Но всъщност Андрю трябваше да признае, че причината за разочарованието му бе много по-егоистична: тази жена не принадлежеше на неговия свят и следователно той никога не би могъл да я срещне.

— Купих портрета благодарение на Брус Дрискол — рече Чарлс, наливайки още бренди. — Спомняш ли си Брус?

Андрю кимна без особен ентусиазъм. Брус бе един приятел на братовчед му, когото скуката и парите бяха превърнали в колекционер на художествени произведения; безочлив и празен младеж, той не се колебаеше да им дотяга с познанията си за живописиста при най-малкия повод.

— Нали го знаеш колко обича да тършува из разни забутани места — продължи Чарлс, като му подаде втората чаша. — При последната ни среща ми разказа за един художник, чието творчество открил, докато обикалял из уличните пазари. Някой си Уолтър Сикърт, основател на Новото английско творческо общество. Има ателие на Кливлънд Стрийт и рисува проститутките от Ист Енд така, сякаш са дами. Когато посетих ателието му, не можах да устоя на последната му творба.

— А той разказа ли ти нещо за нея? — попита Андрю с престорено равнодушие.

— За уличницата ли? Научих само името ѝ. Май се казваше Мери Жанет.

Мери Жанет, промълви Андрю. Името му се стори изяцно като шапчицата ѝ.

— Курва от Уайтчапъл... — прошепна, все още смаян.

— Курва от Уайтчапъл, да! И баща ми я държи на видно място в библиотеката си! — извика Чарлс, като разпери театрално ръце в победоносен жест. — Не е ли просто фантастично!

След което обви с ръка раменете му и го поведе към салона, сменяйки темата. Андрю се постара да не издава вълнението си, но не можеше да престане да мисли за момичето от портрета, докато двамата обсъждаха как да оплетат в мрежите си очарователните сестри Келър.

Същата нощ, когато остана сам в спалнята си, Андрю не можа да заспи. Къде ли бе сега жената от картината? Какво ли правеше в

момента? На четвъртия или петия въпрос започна мислено да я нарича по име, сякаш действително се познаваха и се радваха на една несъществуваща близост. Осъзна, че наистина се е поболял по нея, когато взе да изпитва абсурдна ревност към наглите просители, които срещу няколко пенса можеха да имат онова, което за него — при цялото му богатство — изглеждаше недостижимо. Недостижимо ли? Всъщност, предвид на положението ѝ, той можеше да я притежава — поне физически — много по-лесно от всяка друга, и то до края на живота си. Проблемът беше да я открие. Андрю никога не бе стъпвал в Уайтчапъл, но бе чувал достатъчно за този квартал, за да знае, че не е препоръчително място, най-малко пък за хора от неговата класа. Естествено, не беше благоразумно да отиде там самичък, но не можеше да разчита на помощта на Чарлс. За братовчед му би било непонятно, че той би предпочел мърлявите прелести на онази уличница пред сладкия компот, който очарователните сестри Келър криеха под фустите си, или пред медените пити на благоуханните жрици от Челси, където ходеха да се разтоварват половината от най-достопочтените джентълмени от Уест Енд. Може би щеше да го разбере и дори да поиска да го придружи за развлечение, ако Андрю му представеше желанието си като прищявка, но младежът знаеше, че чувствата му са твърди силни, за да ги свежда до ранга на каприз. Или може би грешеше? Докато не я вземеше в прегръдките си, нямаше да узнае какво всъщност искаше от нея. Дали наистина бе толкова трудно да я намери, запита се за пореден път. След три безсънни нощи вече разполагаше с план.

И тъй, докато Кристалният дворец^[3] (преместен в Сиднъм, след като бе приютявал в огромния си търбух от стъкло и ковано желязо най-доброто от индустрията на империята) предлагаше рецитали на орган, детски балет, тълпи от вентрилоквисти и дори възможност за обяд в прекрасните градини сред стада от динозаври, игуанодони и мегатерии, възстановени по откритите в Съсекс Уийлд вкаменелости; докато восьмичният музей на мадам Тюсо разваляше съня на посетителите си с прочутата Зала на ужасите, където редом с гилотината, обезглавила Мария Антоанета, се мъдреше пъстрото племе от безумци, главорези и отровители, опръскали с кръв английската земя — в същото време Андрю Харингтън, чужд на празничното настроение, обзело града, се премени с простичките и

скромни дрехи, които му бе заел един прислужник, и заразглежда образа си в огледалото. Когато се видя с износено сако и протрити панталони, с нахлупена до очите четвъртата шапка, която скриваше златистите му коси, не можа да не се усмихне развеселен. С такава външност всеки би го взел за бедняк, може би за обуцар или бръснар. В този вид помоли смаяния Харолд да го откара в Уайтчапъл. Преди да потеглят, настоя за поверителност. Никой не биваше да узнае за тази експедиция до най-лошия квартал на Лондон — нито баща му, нито госпожата, нито брат му Антъни, нито дори братовчед му Чарлс. Никой.

[1] Традиционно „Батрахомюомахия“ е приписвана на Омир, но още през Античността се водят спорове за нейното авторство. Плутарх посочва като автор кариеца Пигрет от Халикарнас, брат на съпругата на цар Мавзол Артемизия. Днес повечето изследователи смятат, че поемата е написана в началото на V в. пр.Хр. ↑

[2] Франсис Годуин (1562–1633) — английски теолог, епископ на Ландаф и Хиърфорд. Романът „Човек на луната“ (издаден посмъртно през 1638 г.), жанрово определян като ренесансова утопия, е смятан от някои критици за предшественик на научната фантастика. ↑

[3] Кристалният дворец (*The Crystal Palace*) е сграда от желязо и стъкло, издигната в лондонския Хайд Парк за провеждане на Великото изложение през 1851 г. Впоследствие е демонтирана и преместена в Сиднъм, където престоюва от 1854 до 1936 г., когато е унищожена при пожар. ↑

III

За да не привлича внимание, Андрю накара кочияша да спре луксозната карета на Лийдънхол и закрачи сам към Комършъл Стрийт. Доста дълго вървя по тази смрадлива улица, докато накрая се въоръжи със смелост и навлезе в объркания лабиринт от сокаци, които образуваха Уайтчапъл. Само за десет минути от мъглата изникнаха най-малко дузина проститутки, които му предложиха изкачване на Венериния хълм срещу дребни грошове, но никоя от тях не беше момичето от портрета. Ако телата им бяха покрити с водорасли, Андрю би ги взел за посърнали и мръсни сирени, украсяващи носа на някой кораб. Отказваше им любезно, без да се спира, като същевременно изпитваше огромна жал към тези превити от студ плашила, които нямаха по-добър начин за препитание. Сладните усмивки, които беззъбите им уста се опитваха да изобразят, будеха по-скоро отвращение, отколкото желание. Дали и Мери щеше да изглежда така наяве, извън картината, чиито мазки я бяха превърнали в ангелско създание?

Бързо му стана ясно, че трудно ще я намери, разчитайки само на случайността. Навярно щеше да има повече късмет, ако направо попиташе за нея. Щом се увери, че е сполучливо дегизиран, реши да влезе в „Десетте камбани“, много посещавана таверна на ъгъла на Фурние и Комършъл Стрийт, точно срещу призрачната Христова църква. Очевидно в такова заведение, заключи Андрю, надничайки през прозорците, биха влезли проститутките в търсене на клиенти. Едва бе стигнал до тезгяха, когато го обградиха две от тях. Като се стараеше да изглежда отракан, младежът им поръча тъмно пиво, отклони тяхното предложение с цялата любезност, на която бе способен, и им каза, че търси жена на име Мери Жанет. Едната от проститутките си тръгна веднага, като се правеше на обидена — явно не ѝ се искаше да губи време с човек, който нямаше да плати за услугите ѝ, но другата, по-високата от двете, реши да остане и му благодари за почерпката.

— Сигурно имаш предвид Мери Кели. Тая проклета ирландка е най-търсената от всички. По това време на нощта вероятно вече е оправила неколцина и сега трябва да е в „Британия“ — това е мястото, където отмаряме всички, когато сме събрали достатъчно пари за нощувка и нещичко отгоре за пиячка, че да забравим този мизерен живот — рече тя по-скоро с ирония, отколкото с огорчение.

— Къде се намира тази кръчма? — попита Андрю.

— Наблизо е. На ъгъла на Криспин и Дорсет Стрийт.

Андрю не можа да не ѝ се отблагодари за това сведение с четири шилинга.

— Потърси си стая — посъветва я той със сърдечна усмивка. — Тази нощ е твърде студено, за да скиташ по улиците.

— О, благодаря ви, господине. Много сте любезен — отвърна проститутката с искрена признателност.

Младежът се сбогува, като вежливо докосна шапката си.

— Потърсете ме, ако Мери Кели не ви даде каквото искате — извика жената с известно кокетство, макар че щърбата ѝ усмивка съсипваше ефекта. — Казвам се Лиз, Лиз Страйд, не забравяйте.

Андрю лесно намери „Британия“, невзрачен вертеп с остъклена фасада. Макар и добре снабден с маслени лампи, локалът тъмнееше от гъстия тютюнев дим. Имаше дълъг тезгях в дъното, две сепарета вляво и обширно пространство с дървени масички и под, покрит със стърготини — там се бе струпала шумната клиентела. Орляк келнери с мърляви престилки едвам се провираха край масите като еквилибристи, понесли тенекиени канчета, препълнени с бира. В един ъгъл раздрънкано пиано предлагаше зацапаните си, подобни на зъби клавиши на всеки, който би пожелал да оживи вечерта. Андрю се добра до тезгяха, задръстен с кани с вино, маслени лампи и чинии със сирене, нарязано на такива огромни парчета, че приличаха по-скоро на строителни отломки. Запали си цигара от пламъка на една от лампите, поръча си халба бира и подпрян дискретно на тезгяха, заразглежда публиката, бърчейки нос заради силната миризма на горещи наденици, която идваше от кухнята. Както го бяха осведомили, тук обстановката беше много по-спокойна, отколкото в „Десетте камбани“. Повечето маси бяха заети от моряци в отпуск и хора от квартала, облечени скромно като него, въпреки че забеляза и няколко компании от проститутки, които здравата се наливаха. Той бавно пиеше бирата си и

търсеше с поглед Мери Кели, но никоя от тях не отговаряше на нейното изображение. На третата бира започна да се отчайва и да се пита какво, по дяволите, търсеше там, увлечен да преследва един мираж.

Тъкмо се канеше да си тръгне, когато тя отвори вратата на локала. Веднага я позна. Това бе жената от портрета, нямаше никакво съмнение, но сега, когато бе оживена от грацията на движението, му се видя много по-красива. Изглеждаше уморена, но се движеше със същата енергия, която Андрю бе доловил от образа ѝ на платното. Повечето от клиентите на заведението останаха безучастни пред това видение. Как бе възможно, запита се той, да посрещат равнодушно това малко чудо, което току-що се случи в таверната? Всеобщото безразличие го накара да се почувства като привилегирован свидетел на чудото. Това неизбежно го подсети за следната случка — веднъж като дете бе наблюдавал как ветрецът подхвана с невидими пръсти дървесен лист и го накара да се върти като пумпал на повърхността на една локва, докато колелото на някаква двуколка не прекъсна неговия танц. Тогава на Андрю му се стори, че природните сили са се съюзили, за да извършат този фокус за един-единствен зрител. Оттогава насетне хранеше убеждението, че вселената всява страхопочитание у човечеството с вулканични изригвания, но проявява особена деликатност в общуването си с шепата избрани — хората, които подобно на него разглеждаха реалността като тапет, покриващ нещо друго. Зашеметен, той не откъсваше поглед от Мери Кели, която тръгна към мястото, където бе застанал, сякаш го познаваше. От възбуждане сърцето му се разтуптя, но се успокои мъничко, когато тя се облакът на тезгяха и си поръча половин халба бира, без дори да го погледне.

— Спори ли работата, Мери? — попита кръчмарката.

— Не мога да се оплача, госпожо Рингър.

Андрю преглътна с мъка, едва ли не на ръба да припадне. Ето че тя бе тук, до него. Не можеше да повярва, но това бе факт. Току-що бе чул гласа ѝ. Уморен, малко дрезгав глас, но при всички случаи красив. А ако се съсредоточеше и игнорираше безполезните миризми на тютюн и наденици, Андрю навярно би могъл и да я подуши. Да долови мириxa на Мери Кели. Омагьосан, той я гледаше почтително, откривайки във всеки неин жест онова, което вече знаеше. Подобно на

раковина, стаила във вътрешността си яростта на морето, това крехко наглед тяло сякаш обладаваше някаква природна сила.

Когато кръчмарката постави бирата на тезгяха, Андрю разбра, че пред него се разкрива възможност, която не биваше да пропусне. Затършува припряно из джобовете си и побърза да плати.

— Позволете да ви почерпя, госпожице — рече той.

С този ненадеен кавалерски жест си спечели един открито преценяващ поглед от страна на Мери Кели. Станал мишена за очите ѝ, Андрю се вкамени. Както вече знаеше от портрета, тези очи бяха красиви, но сякаш погребани под слой от горчилка. Мислено ги сравни с тучна ливада с макове, която някой е решил да използва като отпадна яма. При все това се почувства облян от светлина и се постара тази кратка размяна на погледи за нея да е също тъй многозначителна, както бе и за него, но някои неща — и тук моля за извинение, ако сред читателите има някоя романтична душа — не могат да се изразят само с поглед. Как можеше Андрю да я накара да сподели почти мистичния му унес, как можеше само с очи да предаде осенилото го прозрение, че през целия си живот е търсел тъкмо нея, без да го знае? И като прибавим към това обстоятелството, че животът, който Мери бе водила до момента, не я бе подготвил да прави тънки заключения, не бива да се учудвате, че този първи опит за духовно общуване, ако можем така да го наречем, бе обречен на провал. Андрю безспорно направи всичко, което бе по силите му, но младата жена изтълкува пламналия му поглед по същия начин, както погледите на останалите мъже, които се обръщаха към нея всяка нощ.

— Благодаря, господине — отвърна тя и навярно по навик се усмихна сладно.

Омаловажавайки с кимване един жест, който смяташе за важна част от стратегията си, Андрю с ужас осъзна, че въпреки старателно разработения си план не бе предвидил как да завърже разговор с нея, щом я срещне. Какво можеше да ѝ каже? Нещо повече: какво можеше да каже човек на една проститутка? И то на проститутка от Уайтчапъл, ако трябва да бъдем точни. С жриците на любовта от Челси никога не си бе правил труда да говори много, само колкото бе нужно, за да обсъдят позата или осветлението на стаята; а с очарователните сестри Келър или останалите си познати от женски пол — госпожици, които не биваше да смущава с разговори за делата на правителството или

Дарвиновите теории — беседваше само на банални теми: парижката мода, ботаниката, а напоследък и спиритизма, това тъй модерно развлечение на мнозинството. Ала никоя от въпросните теми не изглеждаше подходяща за обсъждане с тази жена, която надали копнееше да призове някой дух сватовник, който да ѝ разкрие за кого от многобройните си заможни кандидати ще се омъжи. И тъй, Андрю се задоволи само да я гледа с възхищение. За щастие Мери Кели познаваше един по-добър начин за разчупване на леда.

— Зная какво искате, господине, макар че сте твърде стеснителен, за да си го кажете — рече тя, като разшири усмивката си и плъзна бегла милувка по ръката му, от която цялото му тяло настръхна. — Срещу три пенса мога да сбъдна мечтите ви — поне тази вечер.

Андрю я гледаше трогнат — тя дори не знаеше колко истина имаше в думите ѝ. През последните нощи бе мечтал изключително за нея, към нея бяха насочени най-дълбоките му възжеления, най-пламенните му желания, и сега, макар че все още не му се вярваше, най-сетне можеше да я има. Заля го вълна от възбуда само при мисълта, че би могъл да я докосва, да гали това стройно тяло, което се очертаваше под износената рокля, да изтръгва стонове от тези устни, докато същевременно самият той изгаря от погледа ѝ на непокорно създание, на малтретирано животно, което не се поддава на дресура. Ала трепетът му веднага се превърна в дълбока тъга, когато си даде сметка за несправедливата печална участ на този заблуден ангел, за лекотата, с която всеки можеше да я мачка и опозорява в някоя мръсна уличка, без никой в цялата вселена да отправи един-едничък протест. За такава орис ли бе създадено това тъй специално създание? На Андрю не му оставаше друго, освен да приеме предложението ѝ с буца в гърлото, опечален, че ще трябва да я притежава като всички останали, сякаш неговите намерения не бяха по-различни от тези на другите ѝ клиенти. Щом той прие, Мери Кели се усмихна с въодушевление, което му се стори машинално, и му даде знак с глава да напуснат кръчмата.

Андрю се чувстваше странно, докато ситнеше едва-едва след проститутката, сякаш Мери Кели го бе повела към ешафода, а не към дълбините между бедрата ѝ. Ала нима срещата им можеше да протече по друг начин? Откак попадна на картината на братовчед си, бе

навлязъл в непривична територия, където не можеше да се ориентира, защото пътят му бе изцяло непознат. Тук всичко бе ново за него и, съдейки по пустите улички, които прекосяваха, би могло да се окаже дори опасно. Ами ако се бе запътил лекомислено към някаква засада, устроена от нейния сутеньор? Запита се дали Харолд би могъл да чуе виковете му оттук и ако ги чуеше, дали би си направил труда да му се притече на помощ, или щеше да се възползва от случая, за да си отмъсти за надменното отношение, което бе получавал от господаря си през всички тези години? След като изминаха един участък от Ханбъри Стрийт — кална улица, едва осветена от маслена лампа, която мъждукаше на един ъгъл, — Мери Кели го покани да я придружи в тесен пасаж, който се губеше в непрогледен мрак. Андрю я последва, убеден, че там ще си намери смъртта, или най-малкото ще бъде смлян от бой от неколцина по-яки от него типове, които ще се изхратят презрително върху окървавените му останки, след като му задигнат даже и чорапите. Това бе нещо обичайно за този квартал и неговата абсурдна авантюра напълно заслужаваше подобен завършек. Ала преди страхът да го завладее изцяло, двамата се озоваха в един мръсен и осеян с локви заден двор, където — за негова изненада — нямаше други хора. Андрю боязливо се озърна наоколо. Да, колкото и да му изглеждаше странно, бяха сам-сами в това смрадливо кътче. Светът, от който бяха избягали, се долавяше само като неясна глъчка, в която се открояваше камбанният звън на някаква далечна църква. В нозете им луната се отразяваше в една локва като смачкано писмо, което някоя огорчена любовница бе захвърлила на земята.

— Тук няма да ни безпокоят, господине — успокои го Мери Кели, като се облегна на стената и го придърпа към себе си.

Преди той да разбере какво става, тя разкопча панталоните му и измъкна мъжкото му достойнство. Направи го поразително непринудено, без възбуждащата церемониалност, на която бе свикнал с проститутките от Челси. Безразличието, с което го улови, за да го пхне под запретнатите си поли, ясно показва на Андрю, че това, което за него бе вълшебен миг, за нея не бе нещо повече от чиста рутина.

— Вече е вътре — увери го тя.

Вътре? Андрю имаше достатъчно опит, за да разбере, че проститутката го лъжеше, че само бе притиснала фалоса му между бедрата си. Предположи, че това сигурно бе обичайна стратегия при

тези жени — трик, с чиято помощ, ако имаха късмет и клиентът не се усетеше или беше пиян до козирката, успяваха да избегнат проникването, намалявайки така броя на припрените сношения, които бяха принудени да понасят всекидневно, а оттам и нежеланите бременности. Съзнавайки това, Андрю започна да прави енергични тласкащи движения, готов да участва послушно в пантомимата. Всъщност му беше достатъчно да отърка възбудената си мъжественост в копринената кожа на бедрата ѝ и да усети тялото ѝ, притиснато в неговото, поне докато траеше пародията. Имаше ли значение, че всичко бе един фарс, щом това илюзорно проникване все пак му позволяваше да преодолее дистанцията, наложена от благоприличието, и да се втурне в онази интимност, която познават само любовниците? Да чувства топлия ѝ дъх в ухото си, да вдишва финото ухание на шията ѝ и да може да я прегръща, докато усети как формите на тялото ѝ се сливат с неговите — това струваше несравнимо повече от три пенса. Пък и му оказа същия ефект като други, по-сериозни начинания, както установи той смутено, усещайки как разлива семето си сред фустите ѝ. Донякъде засрамен от своята невъздържаност, той се изпразни с безмълвна съсредоточеност и остана притиснат към нея, обзет от върховен транс, докато не усети как тя се размърда нетърпеливо. Отдръпна се от нея леко смутен. Безразлична към притеснението му, проститутката си оправи полата и протегна ръка за парите. Андрю побърза да ѝ плати договореното, като се опитваше да се овладее. Все още имаше в джобовете си достатъчно пари, за да я купи за цялата нощ, но предпочиташе да си уговори среща за следващия ден, за да се наслади на това, което току-що бе изпитал, в интимността на кревата ѝ.

— Казвам се Андрю — представи се с изтънял от вълнение глас. Тя повдигна вежда, развеселена. — И бих искал утре да те видя отново.

— Разбира се, господине. Вече знаете къде да ме намерите — отвърна проститутката, като го поведе към тъмния проход, през който бяха минали на идване.

Докато крачеха натам, за да се върнат към главните улици, Андрю се запита дали обстоятелството, че се бе изпразнил между бедрата ѝ, му даваше правото да обгърне раменете ѝ с ръка. Реши, че сигурно е така и дори се готвеше да го направи, когато се натъкнаха на

една двойка, която вървеше към тях почти слепешком в тесния пасаж. Андрю измънка някакво извинение към мъжа, с когото се бе сблъскал — той му се стори доста як, макар и да бе само една сянка в мрачната уличка. Вървеше, прегърнал една проститутка, която Мери Кели поздрави развеселена.

— На твое разположение е, Ани — рече, имайки предвид задния двор, от който току-що бяха излезли.

Въпросната Ани й благодари с дрезгав кикот и задържа придружителя си натам. Андрю го видя как изчезна в непрогледната тъма, като се препъваше. Дали тоя здравеняк би се задоволил жената само да улови фалоса му между бедрата си, запита се младежът, забелязвайки с каква ненаситност я притискаше той към себе си.

— Нали ви казах, че това е спокойно местенце — отбеляза равнодушно Мери Кели, докато вървяха към Ханбъри Стрийт.

Сбогуваха се без много приказки на входа на „Британия“. Донякъде обезсърчен от хладното й държане след акта, Андрю се опита да се ориентира сред тия печални улички. Отне му повече от половин час, за да намери каретата. Качи се в нея, като избягваше погледа на Харолд.

— У дома ли, господине? — ехидно запита кочияшът.

Следващата вечер отиде в „Британия“ с намерението да се прояви като уверен в себе си мъж, а не като неопитното и боязливо конте от предишната среща. Трябваше да преодолее безпокойството си, да покаже, че е способен да се нагоди към тази среда, за да успее да разгърне пред момичето целия си чар, целия арсенал от усмивки и ласкателства, с които обикновено омайваше дамите от своята класа.

Откри Мери Кели на една уединена маса, унило обронила глава над халба бира. Скръбното изражение на младата жена го обезкуражи, но тъй като не бе в състояние да скалъпи набързо нов план, реши да се придържа към първоначалния. Поръча си бира на тезгяха, седна на нейната маса и с най-голямата безцеремонност, на която бе способен, заяви, че познава един безпогрешен начин да изтрие от лицето й печалната гримаса. Погледът, който му отправи Мери Кели, потвърди опасението му, че е изтърсил твърде неуместна забележка. При тази реакция Андрю си помисли, че жената ще го отпрати, без дори да хаби

думи, само с махване на ръка, както човек отпъжда някоя досадна муха. Тя обаче се сдържа и в продължение на няколко мига го гледа с интерес, докато накрая явно реши, че пред него би могла да си излее душата, както пред кой да е друг. Отпи от халбата си, сякаш искаше да си прочисти гърлото, избърса устата си с ръкав и го уведоми, че нейната приятелка Ан, жената, пресякла пътя им на Ханбъри Стрийт предната нощ, на сутринта е била намерена убита в същия заден двор, посетен от тях преди това. Клетницата била почти обезглавена, а трупът ѝ — разполовен, с отстранена матка и измъкната навън плетеница от черва. Андрю измънка едно „съжалявам“, поразен колкото от усърдието на убиеца, толкова и от обстоятелството, че се бе сблъскал с него броени мигове преди престъплението. Очевидно този клиент не се бе задоволил само с обичайното обслужване. Мери Кели обаче се тревожеше заради нещо друго. Каза му, че Ан била вече третата проститутка, убита в Уайтчапъл за по-малко от месец. На 31 август открили Поли Никълс на Бъкс Роуд с прерязано гърло, а на седми същия месец — някоя си Марта Тейбъръм, просната на стълбището на един пансион, намушкана свирепо и многократно с джобно ножче. Според Мери Кели отговорна за убийствата била шайката от Олд Никъл Стрийт — банда изнудвачи, които изисквали от проститутките част от печалбата им.

— Тия кучи синове няма да се спрат, докато не ни накарат да работим за тях — изплю тя през зъби.

Андрю бе потресен от това положение на нещата, но нямаше защо да се чуди — намираха се в Уайтчапъл, гнойното бунище, на което Лондон бе обърнал гръб и в което се бяха стекли повече от хиляда проститутки сред немски, еврейски и френски имигранти. Можеше да се очаква, че в такъв район убийствата ще са нещо обичайно. Мери Кели избърса няколко сълзи, избликнали накрая от очите ѝ, и в продължение на няколко минути поседя в съсредоточено мълчание, сякаш бе потънала в молитва; после, за изненада на Андрю, рязко изплува от унеса си, хвана го за ръката и му се усмихна лъстиво. Животът продължаваше. Каквото и да стане, животът продължава. Това ли искаше да му каже с този жест? В края на краищата, Мери Кели не беше убита и трябваше да продължи да живее, да се влачи из тоя смрадлив квартал в търсене на пари, за да си осигури нощувката. Андрю погледна с жал ръката ѝ с неподдържани нокти, облечена в

износена ръкавица, която сега лежеше сиротно върху неговата, и също изпита нужда да се съсредоточи за няколко мига, за да смени маската — подобно на актьор, който преди излизането си на сцената трябва за кратко да се вгълби в гримьорната си, за да се превъплъти в своя герой. В края на краищата, животът продължаваше и за него. Светът нямаше да спре своя ход заради убийството на една проститутка. И тъй, Андрю погали нежно женската ръка, готов да подхване отново своя план. По същия начин, както някой би избърсал запотено стъкло, той сне булото на тъгата, скрило галантната му усмивка, и като погледна жената за пръв път право в очите, рече:

— Имам достатъчно пари, за да те купя за цялата нощ, но не искам никакви номера в никакъв студен заден двор.

Това изненада Мери Кели и я накара да се стегне, но Андрю бързо я успокои с усмивката си.

— Държа под наем една стая на Милърс Корт, но не зная дали ще е на висотата на вашето положение — отвърна тя с известно кокетство.

— Сигурен съм, че ще се постарая да ми хареса — осмели се да каже Андрю, доволен, че разговорът най-сетне бе преминал към този разпасан тон — един регистър, който той владееше отлично.

— Най-напред трябва да разкарам съпруга ми, лентя му с лентяй — рече жената. — Не му се нрави, когато си пренасям работата вкъщи.

Андрю прие забележката ѝ като поредната от всички изненади през тази странна нощ, които очевидно бяха извън неговия контрол. Опитва се да скрие разочарованието си.

— Сигурна съм обаче, че парите ти ще го убедят — заключи тя, развеселена от реакцията му.

Ето как Андрю откри, че раят се намира в мизерната стаичка, в която стоеше сега. През онази нощ всичко се промени между тях: Андрю я люби с такава почит, с такава нежност обходи тялото ѝ, най-сетне голо и хоризонтално, че Мери Кели усети как се пропуква яката броня, която тъй дълго бе изграждала, за да съхрани душата си — онзи слой от леден скреж, който не допускаше нищо да проникне през кожата ѝ и държеше всичко отвън, зад вратата, където не би могло да я нарани. За нейна изненада целувките, подобни на сладка шарка, с

която Андрю белязваше тялото ѝ, постепенно освобождаваха машиналните ѝ ласки и тя скоро осъзна, че вече не бе проснатата в кревата проститутка, а закопнялата за нежност жена, която не бе преставала да бъде. На свой ред и Андрю разбра, че с любовното си отношение освобождаваше истинската Мери Кели, сякаш я измъкваше от някой от онези резервоари с вода, в които цирковите фокусници потапяха красивите си асистентки със завързани ръце и крака. Или може би неговият усет бе тъй добър, че му помагаше да не се заблуди в лабиринта, в който се губеха нейните любовници, и да се озове на онова недостижимо място, където оцеляваше истинската същност на момичето. И двамата горяха в един и същ огън, а когато той угасна и Мери Кели, отправила унесен поглед към тавана, заразказва за онази пролет в Париж, където бе живяла няколко години по-рано, работейки като модел на художници, и за детството си в Гейлс, на Ратклиф Хайуей, Андрю разбра, че неизпитаното дотогава чувство в гърдите му сигурно беше любов — защото, без да иска, изпитваше всичко онова, за което говореха поетите. Разнежи го мечтателният тон на гласа ѝ, докато му описваше отрупаните с петунии и гладиоли парижки площади, и как след завръщането си в Лондон бе задължила всички да произнасят името ѝ с френски акцент — Мари, а не Мери, — едничкият начин, по който бе могла да съхрани онези далечни ухания, смекчаващи острите ръбове на живота. Ала също така го развълнуваха и тъжните нотки, когато му разказа как били провесвани пиратите от моста на Ратклиф Хайуей, за да се удавят с прииждането на Темза. Ето такава бе Мери Кели: съчетание от сладост и горчилка, объркано постижение на природата, едно от отклоненията на Създателя. Когато тя го запита с какво точно се занимава, щом явно можеше да си позволи да я наеме за цял живот, стига да пожелаеше, Андрю реши да рискува и да ѝ каже истината. Направи го, защото тази любов или трябваше да се зароди в истина, или изобщо да не се заражда. А и самите факти, начинът, по който го бе омаял портретът ѝ, изпращайки го на този абсурден поход в квартал, тъй различен от неговия, за да я търси и в крайна сметка да я намери — всичко това му изглеждаше красиво и необикновено като онези невъзможни любовни истории, описвани в романите. Когато телата им се потърсиха отново, той разбра, че да се влюби в нея съвсем не бе лудост, а може би най-разумната постъпка в целия му живот. Напускайки стаята ѝ със

спомена за нейната кожа по устните си, се постара да не гледа към съпруга ѝ Джо, който чакаше отвън премръзнал, подпрян на стената.

Почти се зазоряваше, когато Харолд откара Андрю вкъщи. Твърде възбуден, за да си легне, та дори и само за да извика отново в мислите си миговете, преживени с Мери Кели, той се упъти към конюшните и оседла един от конете. Отдавна не му се бе случвало да стане достатъчно рано, за да язди из Хайд Парк на разсъмване — любимото му време от деня, когато ливадите бяха влажни от роса и светът изглеждаше недокоснат. Щеше да е глупаво да пропусне такава възможност. Не след дълго Андрю препускаше сред дърветата, които се издигаха срещу имението Харингтън, като се смееше самичък и навремени надаваше възторжени викове като войник, празнуващ някаква победа, защото точно така се чувстваше при спомена за пълния с любов поглед, с който Мери Кели се бе сбогувала с него до следващата нощ. Сякаш бе прочела в очите му, че с години я е търсил, без сам да го знае, ще кажете вие, и навярно сега е подходящият момент да се извиня за скептичната си забележка одеде и да призна, че няма нещо, което да не може да се изрази с един поглед. Погледът е бездънен кладенец, който, види се, побира всичко. И тъй, Андрю препускаше в див възторг, обзет за пръв път от едно мощно и горещо чувство, което навярно ще е най-добре да наречем с истинското му име: щастие. И вследствие на това тъй жарко влюбване всяка частица от вселената, край която минаваше, грееше ослепително — сякаш застланите с шума пътеки, камъните, храстите, дърветата, даже и катериците, които подскачаха пъргаво сред клоните им, бяха озарени от вътрешна светлина. Ала не си мислете, че ще нагазя в описание на цели хектари одухотворен и едва ли не сияен парк, защото това нито ми е по вкуса, нито пък ще е вярно. Пейзажът, макар и Андрю да го гледаше с други очи, явно не бе претърпял никакво изменение, включително и катериците — животинки, по начало свикнали да се грижат само за себе си.

След буйния и радостен галоп, продължил повече от час, Андрю осъзна, че му оставаше още почти цял ден, преди да се завърне в скромната постеля на Мери Кели. Затова трябваше да си намери някакво занимание, за да прогони мъчителното чувство, което несъмнено щеше да го обземе, щом забележеше, че въпреки обстоятелствата — или тъкмо поради тях, — времето не удвояваше

обичайната си скорост, а коварно забавяше ход. Реши да посети братовчед си Чарлс, както правеше обикновено, когато искаше да сподели радостта си с него, макар че тоя път нямаше никакво намерение да му разказва преживяванията си. Може би просто се изкушаваше да види братовчед си със своя нов поглед, способен да възвеличи всичко, да провери дали и той щеше да сияе като катериците.

IV

В трапезарията на Уинслоу всичко бе готово за закуската на младия Чарлс, който несъмнено още се излежаваше в кревата. На огромната маса до прозореца прислужниците бяха подредили дузина блюда с хлебчета, бисквити и мармалади, както и няколко кани, пълни до ръба с мляко и сок от грейпфрут. По-голямата част от това изобилие вероятно щеше да се изхвърли, защото не бе предназначено за цял полк, както изглеждаше, а единствено за братовчед му, който бе прочут със сутрешната си липса на апетит и сигурно щеше само да гризне някоя кифличка, безразличен към пищната трапеза, наредена в негова чест. Андрю сам се учуди от внезапната си загриженост за това прахосване на храна, защото от години гледаше такива маси, огъващи се от ястия, които никой нямаше да яде — както в този дом, така и в своя. И разбра, че тази необичайна реакция ще е първата от множество подобни, предизвикани у него от набезите му в Уайтчапъл — това бунище, чиито обитатели бяха способни на убийство заради трохите от бисквитата, която братовчед му щеше да дъвче с неохота. Дали това щеше да пробуди и обществената му съвест наред със състраданието му? За второто нямаше съмнение, но първото не изглеждаше много вероятно, защото Андрю спадаше към хората, които от грижи за вътрешната си градина нямат достатъчно време да се интересуват от ставащото на улицата. Той преди всичко се бе посветил на задачата да разреши загадката на собствената си личност, да изучи чувствата и реакциите си, и дните му минаваха в опити да настройва този чуден инструмент, своя дух, докато остане доволен от неговия звук. На моменти тази задача — поради постоянната и донякъде произволна смяна на душевните му еталони — изглеждаше тъй невъзможна, както да накара рибите в езерото да се строят. Той обаче долавяше, че докато не я осъществи, не би могъл да се ангажира със ставащото в света, който за него започваше там, където свършваше приятната му и зорко охранявана всекидневна среда. При всички случаи, каза си, би било интересно да наблюдава как — единствено поради близостта с новото — ще го налегнат неизпитани дотогава грижи. Кой знае, може би в

реакцията си спрямо тях щеше да открие отговора на загадката, наречена Андрю Харингтън.

Взе си ябълка от фруктиерата и седна в едно кресло да изчака за пореден път братовчед си да се завърне в света на живите. Сложил изкаляните си ботуши на една табуретка, гризеше плода усмихнат и тъкмо мислеше за целувките на Мери Кели, за сладкия и изтощителен начин, по който двамата бяха наваксали за толкова години на емоционален глад, когато забеляза оставения на масата вестник. Беше сутрешното издание на „Стар“, което с голямо заглавие оповестяваше убийството на Ан Чапман, проститутка от Уайтчапъл. Новината описваше детайлно бруталните осакатявания, на които била подложена жертвата: освен матката, както вече бе научил от Мери Кели, били изрязани пикочният ѝ мехур и вагината. Наред с други подробности се споменаваха и липсата на два евтини пръстена, взети от единия ѝ пръст. Полицията явно не разполагаше с никакви улики относно самоличността на убиеца, въпреки че при разпитите на проститутките от Ист Енд бе изникнало името на един заподозрян: евреин общар по прякор Кожената престилка, който имал навика да ги ограбва, като ги заплашвал с нож. Статията бе придружена с мрачна илюстрация, на която се виждаше полицай, осветяващ с фенер окървавено женско тяло, проснато на тротоара. Андрю поклати глава. Бе забравил, че неговият рай се намираше наред с самия пъкъл, а жената, която обичаше, бе ангел, пленен в земя на демони. Прочете внимателно трите страници, посветени на престъпленията, извършени до момента в Уайтчапъл. Всичко това изглеждаше чуждо и далечно в луксозната трапезария, където мерзостта и отклоненията, на които бе способен човекът, бяха държани под контрол като праха, почистван от неуморното шетане на прислугата. Бе му минало през ум да даде на Мери Кели достатъчно пари, за да укроти бандата шантажисти, които според нея бяха отговорни за престъпленията, но новините явно сочеха към друга следа. Прецизните разрези по телата навеждаха на заключението, че убиецът притежава хирургически познания — условие, на което отговаряха повечето хора, упражняващи лекарската професия. Полицията обаче не изключваше и кожарите, готвачите, бръснарите — накъсо, всички, които боравеха умело с ножове. Вестникът съобщаваше също така, че медиумът на кралица Виктория бил видял насън лицето на убиеца.

Андрю въздъхна. Ясновидецът знаеше повече от него, който се бе сблъскал с душегубеца броеми мигове преди престъплението.

— Откога си се загрижил как се развива империята, братовчеде? — запита весело Чарлс зад гърба му. — О, виждам, че всъщност те интересува хрониката на произшествията.

— Добро утро, Чарлс — поздрави го Андрю, като остави вестника на масата, сякаш го бе прелиствал само от скука.

— Невероятно внимание е отделено на убийствата на клетите проститутки — отбеляза братовчед му, като взе чепка лъскаво грозде от фруктиерата и седна на стола срещу него. — Макар че, да ти призная, и аз съм заинтригуван от значението, което придават на тази тъй неприятна история: възложили са разследването на Фред Абърлайн, най-добрия копой на Скотланд Ярд. Очевидно случаят не е по силите на градската полиция.

Андрю кимна с престорена разсеяност, гледайки през прозореца как лекият ветрец разнасяше един облак с форма на дирижабъл. Не искаше да се покаже прекалено заинтересован, за да не привлече вниманието на братовчед си, но всъщност жадуваше да узнае всичко във връзка с престъпленията, които явно се случваха единствено в квартала на неговата любима. Каква ли физиономия щеше да направи Чарлс, ако му кажеше, че предната нощ се бе сблъскал с безпощадния убиец в една тъмна уличка на Уайтчапъл? При все това, за жалост, не можеше да каже нищо за него, освен че беше здравеняк и вонеше ужасно.

— Тъй или иначе, въпреки намесата на Скотланд Ярд, засега има само догадки, някои от които са направо смехотворни — продължи братовчед му, като откъсна зърно грозде от чепката и взе да го върти между пръстите си. — Знаеш ли, че подозират един от индианците от представлението на Бъфало Бил, което гледахме миналата седмица, и дори актьора Ричард Мансфийлд, който играе в пиесата „Доктор Джекил и мистър Хайд“? Впрочем, препоръчвам ти тази постановка в „Лисеъм“ — превъплъщението на Мансфийлд на сцената е наистина страховито.

Андрю обеща, че ще отиде да го гледа, хвърляйки огризката от ябълката си на масата.

— В крайна сметка — обобща Чарлс с известна досада, — ония клетници от Уайтчапъл са сформирали охранителни отряди, които да

патрулират из улиците. За беда Лондон се разраства толкова бързо, че полицията се оказва негодна да се справи с неговите нужди. Всички искат да живеят в този проклет град. Хората пристигат от най-отдалечените графства в търсене на по-добър живот, а биват експлоатирани в някоя фабрика, хващат тиф или са принудени да прибегват до престъпления, за да плащат безбожния наем на някое мазе или друга непроветрива бърлога. Всъщност за мен даже е чудно, че убийствата и грабежите не са повече, като се има предвид с каква безнаказаност могат да се извършват. Ако престъпниците имаха някаква организация, Лондон щеше да е в техните ръце, Андрю, бъди сигурен в това. Не се изненадвам, че кралицата се бои от народно въстание, от революция като онази, която понесоха френските ни съседи и която би пратила на гилотината и нея, и цялата ѝ фамилия. Нейната империя е само една фасада, която се нуждае от все по-солидни подпори, за да не рухне. Нашите овце и говеда пасат в Аржентина, китайците и индусите отглеждат нашия чай, златото ни се доставя от Южна Африка и Австралия, виното, което пием, е от Испания и Франция. Кажете ми, братовчеде, какво всъщност произвеждаме ние, освен престъпност? С един организиран метеж бандитите биха могли да завладеят цялата страна. За щастие, злотворството и здравият разум рядко вървят ръка за ръка.

Андрю обичаше да слуша как братовчед му се впуска в такива тиради уж нехайно, преструвайки се, че не взима насериозно собствените си думи. Той се възхищаваше на противоречивия дух на Чарлс, който му напомняше къща, разделена на безброй стаи без връзка помежду им, тъй че ставащото в една от тях нямаше никакъв отзвук в останалите. Поради това братовчед му умееше да забелязва сред заобикалящия го разкош най-лютите язви на света и да ги забравя начаса, докато Андрю — за да дадем най-прост пример — не беше способен да осъществи успешно сношение, след като е посетил кланица или болница за инвалиди. Вътрешният свят на Андрю, сътворен явно по подобие на раковините, поглъщаше и отразяваше всичко. Всъщност именно по това те се отличаваха един от друг и същевременно се допълваха: Чарлс бе човек на разсъжденията, а той — на чувствата.

— Факт е, че тези варварски престъпления превръщат Уайтчапъл в място, където не е препоръчително да прекарваш нощта, братовчеде

— отсъди Чарлс, като изостави небрежната си поза, наведе се през масата и го изгледа многозначително. — Особено пък с някоя проститутка.

Андрю се вторачи в него с нескрита изненада.

— Значи знаеш? — попита той.

Братовчед му се усмихна.

— Прислужниците говорят, Андрю. Вече би трябвало да си разбрал, че нашите най-съкровени тайни текат като подземни реки под луксозния под, по който стъпваме — рече той, потропвайки символично с обувката си по килима.

Андрю въздъхна. Братовчед му не бе оставил вестника на масата по случайност. Вероятно го бе заблудил още при пристигането му, преструвайки се, че спи. Чарлс обичаше такива игрички. Сигурен, че Андрю ще дойде, навярно бе стоял скрит зад някой от многото паравани, които разделяха на части огромната трапезария, и търпеливо бе изчакавал лекомисленият му братовчед да падне в устроената клопка.

— Не искам баща ми да научи, Чарлс — помоли го той.

— Спокойно, братовчедо. Знам какъв смут би предизвикало това в семейството. Но я ми кажи, влюбен ли си в това момиче, или става дума просто за прищявка?

Андрю си замълча. Какво можеше да му каже?

— Няма нужда да ми отговаряш — рече братовчед му примирено. — Боя се, че няма да проумея нито едното, нито другото. Надявам се само да знаеш какво вършиш.

Андрю безспорно не знаеше какво върши, но не можеше да престане. Всяка нощ отиваше в мизерната стаичка на Милърс Корт като молец, привлечен от пламъка на свещ, и се хвърляше безволно в неудържимия пожар, който бе Мери Кели. Любеха се цяла нощ, обзети от необуздана страст, сякаш бяха погълнали отрова и не знаеха колко часа живот им остават, или сякаш светът зад вратата бе поразен от внезапно избухнала чумна епидемия. Андрю бързо разбра, че ако изсипеше достатъчно монети на нощната ѝ масичка, двамата можеха да горят в този нежен пожар и след зазоряване. Неговите пари поддържаха страстта и прогонваха надалеч Джо, съпруга на Мери Кели, за когото младежът избягваше да мисли, докато се разхождаше с

нея, предрешен със скромно облекло, из лабиринта от калните улици на Уайтчапъл. Това бяха приятни и спокойни разходки, наситени със срещи с нейни приятелки и познати — многострадалната пехота на една война без окопи, рояк от клетници, които всяка сутрин ставаха от леглото, за да се сблъскат с един враждебен свят, движени само от животинска воля за оцеляване. С течение на времето Андрю откри, че им се възхищава, те го омайваха като екзотични цветя, несрещани в неговия свят. Започна да изпитва убеждението, че животът там бе по-истински, първичен и разбираем, отколкото в разкошно застланото имение, в което протичаха дните му.

Понякога му се налагаше да нахлупва ниско шапката над очите си, за да не бъде разпознат от групите заможни младежи, които в някои нощи превземаха квартала. Пристигаха с луксозни карети и се понасяха из улиците, надменни и нагли като завоеватели, в търсене на някой окаян бордей, където да отприщят безнаказано най-ниските си инстинкти — защото, както Андрю често бе чувал в пушалните салони на Уест Енд, само парите и въображението определяли границите на онова, което можело да се прави с бедните курви от Уайтчапъл. Наблюдавайки скришом шумните тълпи от младежи, Андрю чувстваше как го връхлита неочакван стремеж да бъде закрилник. Това можеше да се дължи само на факта, че несъзнателно бе започнал да възприема Уайтчапъл като територия, над която навярно трябваше да бди. Но малко можеше да стори пред тези варварски нашествия, освен — завладян от мъка и безсилие — да се опита да забрави всичко това в обятията на възлюбената си, а тя с всеки изминал ден му се струваше по-красива, сякаш под ласките му си бе възвърнала вродения блясък, който животът впоследствие ѝ бе отнел.

Ала знайно е, че няма райска градина без змия, и колкото по-сладки мигове прекарваше Андрю с любимата си, толкова по-горчив вкус оставаше по устните му, щом осъзнаеше, че това бе всичко, което можеше да има от Мери Кели. То обаче му се струваше недостатъчно и всеки ден жадуваше за повече, защото тази немислима извън Уайтчапъл любов си оставаше нещо случайно и илюзорно, въпреки неоспоримата си сила. И докато по улиците една обезумяла тълпа възнамеряваше да линчува евреина обуцар по прякор Кожената престилка, Андрю давеше гнева и страха си в тялото на Мери Кели, като се питаше дали любимата му бе тъй ненаситна, защото и тя бе

разбрала, че са се впуснали в безразсъдна страст, че могат само да стискат жадно розата на това неочаквано щастие, опитвайки се да забравят болката от бодлите му. А може би това бе нейният начин да му каже, че е готова да спаси от гибел тази привидно обречена любов, дори да се наложеше за целта да промени самия ход на вселената. Но ако беше така, дали Андрю притежаваше същата сила, дали имаше нужната вяра, за да подхване една битка, която му се струваше предварително изгубена? Колкото и да се мъчеше, той не можеше да си представи Мери Кели да се движи в неговия свят на изтънчени млади дами, чиято единствена цел в живота бе да доказват своята плодовитост, пълнейки домовете си с отрочета, и да развличат приятелите на любимите си съпрузи с изпълнения на пиано. Би ли могла Мери Кели да се справи с тази роля, стараяйки се същевременно да не потъне във вълната от общественото неодобрение, което несъмнено щеше да се опита да я удави, или в крайна сметка щеше да загине като екзотично цвете въвн от своя парник?

От тези тайни страхове едвам успяваха да го отвлекат вестниците, които продължаваха да се занимават с убийствата на проститутките. Една сутрин, докато закусваше, Андрю попадна на препечатка на писмо, което убиецът бе имал дързостта да изпрати до Централната новинарска агенция. В него той твърдеше, че няма да го заловят лесно и обещавахе да продължи да изпробва хубавия си нож върху никаквите от Уайтчапъл. Писмото, написано с подходящо червено мастило, носеше подписа „Джак Изкормвача“ — име, което при всички случаи, трябваше да признае Андрю, бе по-обезпокоително и цветисто от безинтересния прякор „Убиеца от Уайтчапъл“, с който бе известен до момента. Разгласеното от пресата ново прозвище, което неизбежно напомняше за негодия от евтините романи Бързоногия Джак и неговото поведение спрямо жените, бързо бе възприето от всички. Андрю се увери в това, след като го чу неведнъж навсякъде, където отидеше — изречено винаги с някаква перверзна възбуда, сякаш на онези клетки души от Уайтчапъл им изглеждаше вълнуващо и даже модерно, че един неумолим убиец броди из квартала с добре наточен нож. В резултат на тревожното послание канцелариите на Скотланд Ярд изведнъж се оказаха залети от цял порой подобни писма,

в които предполагаемият убиец се подиграваше на полицията, хвалеше се детински с престъпленията си и бълваше заплахи за бъдещи злодеяния. Това остави у Андрю впечатлението, че Англия гъмжи от субекти, жадни да внесат емоция в живота си, като се почувстват убийци наужким — редови хорица с души, омърсени от садистични инстинкти и нездрави пориви, които за щастие никога нямаше да се проявят по друг начин. Освен че спъваха полицейското разследване, те с неволно единодушие превръщаха елементарния тип, с когото се бе сблъскал в пасажа на Ханбъри Стрийт, в чудовищно създание, очевидно предопределено да въплъти най-древните страхове на човека. И може би именно това неудържимо роене на претендентите за авторството на зловещите му дела подтикна истинския убиец да надмине себе си в нощта на 30 септември. Тогава той уби на Дътфийлд Ярд шведката Елизабет Страйд — проститутката, упътила Андрю как да намери Мери при първия му набег в нейния квартал, — а едва час по-късно закла на Майтър Скуеър и Катрин Едоус; във втория случай бе имал време да разпори жертвата от гръдната кост до срамните части, да извади левия ѝ бъбрек и част от вътрешностите и дори да ѝ отреже носа.

Така започна един студен октомври, в който траурен воал от мрачно примирение покри злочестите обитатели на Уайтчапъл, които въпреки усилията на Скотланд Ярд се чувстваха повече от всякога изоставени на произвола на съдбата. В очите на проститутките се четеше тяхната безпомощност, но също и едно странно покорство пред страшната им орис. Тогава животът се превърна в дълго и напрегнато очакване, в което Андрю прегръщаше с всички сили треперещото тяло на Мери Кели и нежно ѝ шепнеше, че не бива да се тревожи, че трябва само да стои по-далече от ловния участък на Изкормвача — този лабиринт от задни дворове и пусти улички, където той бродеше с жадния си за кръв нож, — докато полицията успее да го залови. Но думите му не оказваха никакво въздействие на променената Мери Кели, която дори започна да подслонява други проститутки в малката си стаичка на Милърс Корт, за да ги откъсне от небезопасните улици. Това в крайна сметка доведе до кавга със съпруга ѝ, по време на която Джо счупи един прозорец. На следващата нощ Андрю ѝ даде нужната сума за смяна на стъклото, през чиято дупка проникваше острието на студа. Тя обаче само прибра парите и се простря прилежно в кревата,

за да бъде обладана. Сега му предлагаше само едно тяло — огън, който не топлеше, — и онзи скръбен и жалък поглед, който се четеше в очите ѝ през последните дни; в него той като че ли зърна отчаян зов за помощ, безмълвна молба да я измъкне от това място, докато не е станало прекалено късно.

Сякаш внезапно забравил, че един поглед може да побере всичко, Андрю крайно неумело се преструваше, че не забелязва това очевидно желание. Не се чувстваше способен да промени самия ход на вселената, което в неговия случай се свеждаше до още по-сериозно начинание: да се противопостави на собствения си баща. Навярно по тази причина тя започна да излиза в търсене на клиенти — така отправяше ням упрек към неговата страхливост, — а вечер се напиваше с другарките си в „Британия“, където проkliнаха единогласно безсилието на полицията и могъществото на онова дяволско изчадие, което продължаваше да им се надсмива. Неотдавна например чудовището бе изпратило на Джордж Лъск — един социалист фитилджия, самопровъзгласил се за председател на Охранителния комитет на Уайтчапъл — картонена кутия, съдържаща човешки бъбрек. Разгневен от собственото си малодушие, Андрю я виждаше всяка нощ да пристига пияна в стаичката. Тогава, преди тя да рухне на пода или да се свие като куче край камината, той я взимаше в обятията си и я слагаше в леглото, благодарен, че тая нощ не е налетяла на никакви ножове. Ала знаеше, че Мери не може да продължава да се излага на опасност по този начин и единствено от него зависеше да я опази, макар че главорезът седмици наред не бе убивал, а из квартала патрулираха повече от осемдесет полицаи. Затова, седейки в мрака, докато неговата любима бе в плен на пиянските си кошмари, гъмжащи от изкормени трупове, Андрю твърдо се заричаше пред себе си да се изправи срещу баща си още на следващия ден; но на следващия ден само обикаляше около кабинета му, без да се осмели да влезе. А по здрач, унил и засрамен, понякога с бутилка в ръка, се завръщаше в стаичката на Мери Кели, за да получи безмълвния упрек на нейния поглед. Тогава Андрю си спомняше всичко, което ѝ бе казал, възторжените слова, с които се бе опитал да скрепи техния съюз: как я е чакал цели осемнайсет, сто, петстотин години — и сам не знаел колко; как я е търсил във всяко от преражданията си, ако е имал такива, защото на душите им било

отредено да се срещнат в лабиринта на времето, и прочее излияния от този род. Той бе убеден, че при новите обстоятелства Мери Кели не би могла да приеме приказките му другояче освен като жалък опит да облече в префинен романтизъм животинската си похот, или дори още по-лошо — да прикрие тръпката, която му носеха тези туристически посещения в блатото на света. „Къде е сега цялата ти любов, Андрю?“ — сякаш го питаше тя с погледа си на уплашена газела, преди да изчезне в посока към „Британия“, откъдето се връщаше, залитайки, часове по-късно.

Това продължи до студената нощ на 7 ноември, когато нещо се преобърна в Андрю, щом я видя отново да поема към кръчмата. Може би беше от алкохола, който понякога — стига да е в точната доза — дарява някои хора с временно просветление, а може би бе назрял моментът въпросното просветление да настъпи от само себе си. Тъй или иначе, той най-сетне проумя, че без Мери Кели животът му вече не би имал никакъв смисъл и следователно нямаше да загуби нищо, ако решеше да се бори за едно съвместно бъдеще с нея. Обзет от внезапен кураж и с чувството, че отново може да диша свободно, младежът излезе от стаята, като затръшна енергично вратата след себе си. Сетне се отправи с широки крачки към мястото, където обикновено го чакаше Харолд, който през нощите, прекарвани от господаря му в наслада, висеше на капрата, свит като бухал, и пъдеше студа с бутилка коняк.

Тази нощ бащата на Андрю щеше да узнае, че по-малкият му син се е влюбил в уличница.

V

Да, зная, че в началото на тази история ви обещах една чудна машина на времето и ви уверявам, че тя ще се появи, ще се срещнем дори с храбри изследователи и свирепи туземни племена, без които никой приключенски роман не може да мине. Ала всичко с времето си: преди да започнем партия шах, нали трябва първо да поставим фигурите в съответните полета? По този въпрос няма спор, тъй че позволете ми да продължа да подреждам шахматната дъска — бавно, но сигурно — и да се върна към младия Андрю, който, вместо да се възползва от дългия път до имението Харингтън, за да подреди мислите си, предпочете да ги обърка още повече, довършвайки бутилката, която носеше в джоба си. Всъщност дори да се изправеше пред баща си със смислена реч и ясни идеи, това никак нямаше да му помогне, защото бе сигурен, че не биха могли да разговарят цивилизовано на тази тема. Имаше нужда да се упои колкото се може повече, запазвайки само толкова трезвост, колкото да не му се върже езикът. Дори нямаше смисъл да се преоблича с елегантните дрехи, които от благоразумие винаги държеше на седалката, увити във вързоп. Тази нощ вече не бе необходимо да пази тайна. Когато пристигнаха в имението, Андрю слезе от каретата, помоли Харолд да не мърда оттам и се затича към къщата. Гледайки го как се качва по стълбите, облечен в ония парцали, кочияшът поклати угрижено глава, като се чудеше дали виковете на господин Харингтън ще стигнат чак до него.

Тази вечер баща му бе свикал среща на предприемачи, но Андрю си спомни това едва когато нахълта в библиотеката, залитайки, и се озова пред смаяните погледи на дузина мъже. Положението се разминаваше с очакванията му, но във вените си имаше твърде много алкохол, за да се обезсърчи. Потърси с очи баща си сред групата от костюмирани господа и го откри до камината, застанал редом с брат му Антъни. И двамата, хванали чаша в едната ръка и пура в другата, го оглеждаха с недоумение от глава до пети. Скоро щяха да узнаят, че одеждите му са най-малкият проблем, помисли си Андрю, който всъщност бе доволен, че има публика. Щом бе решил да се жертва, по-

добре бе да го направи пред свидетели, отколкото насаме с баща си в кабинета му. Прочисти си шумно гърлото пред втренчените погледи на събралите се и заяви:

— Татко, идвам да ти съобща, че съм влюбен.

Това изявление бе изречено в гробовна тишина, като изключим някои смутени покашляния.

— Андрю, това едва ли е най-подходящият момент за... — подхвана баща му видимо раздразнен, преди Андрю да го накара да замълчи с неочаквано властен жест.

— Уверявам те, татко, че моментът е не по-лош от всеки друг — рече, като се опитваше да запази равновесие, за да не приключи смелото си изпълнение с търкулване на пода.

Баща му направи недоволна гримаса, но все пак запази мълчание. Андрю пое дълбоко дъх. Дошъл бе моментът да съсипе живота си завинаги.

— И жената, която ми открадна сърцето... — разкри той, — е проститутка от Уайтчапъл на име Мери Кели.

И след това откровение отправи дръзка усмивка към присъстващите. Едни направиха ужасени гримаси, други се хванаха за главата, изобщо прибягнаха до всякакви превземки, но никой не каза нищо: разбира се, сега бе ред на Уилям Харингтън да заговори, защото това бе драматична пиеса само с двама герои. Всички обърнаха очи към домакина. Баща му поклати глава, забил поглед в шарките на килима, издаде дрезгаво, едва сдържано ръмжение и остави пипнешком чашата на полицата на камината, сякаш изведнъж бе започнала да му пречи.

— Обратно на твърденията, които много пъти съм чувал от вас, господа — продължи Андрю, без да обръща внимание на гнева, закипял в гърдите на баща му, — проститутките не водят този живот от любов към порока. Уверявам ви, че всяка от тях би предпочела да си намери почтена работа, но не им остава друг избор, повярвайте ми, защото зная какво говоря — колегите на баща му продължаваха да показват способността си да изразяват изненада безмълвно. — През последните месеци прекарах много време с тях. Виждах съм ги да се мият сутрин в поилките за конете, виждах съм ги да спят седнали, прикрепени с въже към стената, ако не са успели да си осигурят легло за нощувка...

И докато говореше така за проститутките, Андрю проумя, че чувствата му към Мери Кели са по-дълбоки, отколкото си бе представял, и погледна с безкрайно състрадание всички тези хора с подреден, блудкав живот, лишен от силни пориви, хора, които биха сметнали за непрактично да се поддадат на една дива страст. Той можеше да им обясни какво е да си изгубиш ума, да гориш в безразсъдство. Той можеше да им каже какво представлява любовта отвътре, защото я бе разтворил като плод, бе я разглобил като часовник, за да изследва вътрешния ѝ механизъм, зъбчатите ѝ колелца, които караха нейните стрелки да раздробяват времето. Ала Андрю не успя да им каже нито това, нито нещо друго, защото в този миг баща му, ръмжейки гневно, прекоси стаята с големи, сковани крачки, като мушкаше килима с бастуна си, сякаш бе харпун, и му зашлеви една енергична плесница. Изненадан от удара, Андрю отстъпи няколко крачки назад. Когато осъзна какво се бе случило, погали пламналата си буза, като се опитваше да си върне предизвикателната усмивка. В течение на няколко секунди, които се сториха безкрайни на присъстващите, баща и син се гледаха неотклонно в центъра на стаята, докато накрая първият отсече:

— От тази нощ нататък имам само един син.

Андрю се постара лицето му да остане безизразно.

— Както искаш — отвърна той студено. После отправи към присъстващите небрежен поклон. — Господа, ще ме извините, но трябва завинаги да се махна от това място.

Обърна се колкото се можеше по-надменно и излезе от стаята. Нощният хлад укроти вълнението му. Всъщност, каза си, докато слизаше по стълбата, стараяйки се да не се препъва, развоят на събитията — с изключение на неочакваната публика — не беше изненадващ, в това число и гневната плесница. Оскърбеният му баща току-що го беше обезнаследил. Нещо повече — пред половината от най-заможните лондонски предприемачи бе демонстрирал прословутия си гняв, упражнявайки го този път върху собствения си потомък без капка угризение. Сега на Андрю не му оставаше нищо, освен любовта му към Мери Кели. Ако преди злополучната среща бе хранил съвсем слаба надежда, че, трогнат от историята му, баща му ще се примири и дори ще му позволи да доведе любимата си в имението, за да е далеч от чудовището, бродещо в Уайтчапъл, то сега бе ясно, че

ще трябва да разчитат само на себе си. Качи се в каретата и нареди на Харолд да го откара обратно до Милърс Корт. Кочияшът, който бе изчакавал развързката на драмата, обикаляйки в кръг около каретата, се покатери на капрата и шибна конете, като се опитваше да си представи какво се бе случило в къщата; за негова чест трябва да признаем, че въз основа на уликите, които бе достатъчно проникателен да събере, успя да възстанови сцената с учудваща точност.

Когато екипажът спря на обичайното място, Андрю слезе и се затича към Дорсет Стрийт, нетърпелив да прегърне Мери Кели и да ѝ каже колко я обича. Заради нея бе пожертвал всичко. Въпреки това не изпитваше никакво съжаление, само лека несигурност относно бъдещата си съдба. Но те щяха да се справят. Беше уверен, че може да разчита на Чарлс. Братовчед му щеше да им заеме необходимите пари, за да наемат някоя къща във Воксъл или на Уоруик Стрийт, поне докато си намереха прилична работа, която би им позволила да се издържат сами. Мери Кели можеше да работи в някой шивашки цех, ами Андрю? Какво умееше да върши той? Нямаше значение, нали беше здрав и силен младеж, все щеше да намери нещо. Важното бе, че се бе опълчил на баща си, последиците не бяха съществени. Мери Кели му бе отправила безмълвна молба да я измъкне от Уайтчапъл и именно това щеше да направи той, сам или с чужда помощ. Щяха да се махнат от този прокълнат квартал, от това посолство на ада.

Погледна часовника си, преди да се спре запъхтян пред входната арка на Милърс Корт. Беше пет часа сутринта. Мери Кели сигурно вече се бе прибрала, по всяка вероятност и тя пиана като него. Щеше да е забавно да се разберат сред алкохолните пари, помисли си Андрю, говорейки с жестове и сумтене като приматите на Дарвин. Сетне тръгна към апартаментите с момчешко въодушевление. Вратата на стая номер 13 беше заключена. Потропа с юмрук няколко пъти, без да получи отговор. Момичето навярно бе заспало, но това не бе проблем. Като внимаваше да не се пореже с остатъците от стъкло, които все още се крепяха на рамката, Андрю пъкна ръката си през дупката на счупения прозорец и освободи резето, както бе виждал да прави самата Мери Кели, откакто загуби ключа незнайно къде.

— Мери, аз съм — рече, отваряйки вратата. — Аз съм, Андрю.

Позволете ми да прекъсна повествованието, за да ви предупредя, че е трудно да се разкаже последвалата сцена, тъй като броят на усещанията, които Андрю изпита, изглежда твърде голям за краткото ѝ времетраене. Затова трябва да вземете под внимание еластичността на времето, способността му да се разтяга или свива като акордеон, независимо от часовниците. Сигурен съм, че често сте преживявали това явление в собствения си живот, зависи от коя страна на вратата на клозета сте се намирали. В дадения случай времето се разтегли в съзнанието на Андрю и сътвори цяла вечност, използвайки само няколко секунди. Именно от тази гледна точка ще ви предам сцената и затова бих ви помолил да не приписвате на моето разказваческо неумение разминаването, което несъмнено ще забележите между събитията и тяхното съотношение с времето.

Отначало, когато отвори вратата и пристъпи една крачка в стаята, Андрю не разбра какво вижда или, по-точно, отказа да приеме онова, което видя. През това време — кратко и безкрайно, както вече уточнихме — той оцеля някак, макар че в една все още работеща част от съзнанието му взе да се заражда убеждението, че разкрилата се пред него гледка ще го убие. Никой не може да се сблъска с подобно нещо и да остане жив — най-малкото не може да остане напълно жив. А видяното, да го кажем вече без заобикалки, бе Мери Кели и същевременно не беше тя, защото трудно можеше да се приеме, че Мери Кели би могла да е онова, което лежеше на кревата сред многобройните петна от кръв по чаршафите и възглавницата. Андрю не бе в състояние да сравни гледката в малката стаичка с нищо познато, защото и той, като повечето хора, никога не бе виждал човешко тяло, обезобразено с такова педантично усърдие. И когато съзнанието му най-сетне прие, че се намира пред старателно накълцан труп — макар че в неговия приятен живот, пълен с увеселения на открито и скъпи шапки нищо не загатваше за подобни произшествия, — дори не успя да изпита съответната погнуса, защото след приемането на този факт последва верига от страховити разсъждения, които доведоха до неизбежния извод, че обезобразеното тяло принадлежеше на неговата любима. Изкормвача — защото това можеше да е само негово дело — бе одрал кожата на лицето ѝ и то беше неузнаваемо, но колкото и да се изкушаваше да отрече, Андрю трябваше да признае, че трупът бе на Мери Кели. Да отрича би било

детинско от негова страна, пък и съвсем безполезно: съдейки по размерите, телосложението и най-вече по мястото, където се намираха, тези осакатени останки несъмнено бяха нейни. Тогава го заля мъката — страшна и свирепа мъка, разбира се, но само бледо отражение на онова, в което щеше да се превърне с времето, защото все още бе притъпена от шока, който парализираше и в известен смисъл предпазваше Андрю. Щом се убеди, че стои пред трупа на любимата си, той се застави, тласкан от някаква посмъртна преданост, да насочи любящ поглед към страшилището, но не можа да изпита друго освен отвращение при вида на одраното лице, сред чиито провиснали ивици кожа се открояваше пресилената и зловеща усмивка на черепа. Но нали този череп бе получил последните му страстни целувки? Как можеше сега да го отблъсква? И тялото, което толкова ноци бе боготворил, сега, бидейки разполовено и наполовина одрано, извикваше у него само погнуса. Тази реакция го накара да осъзнае, че това нещо вече не беше Мери Кели, при все че се състоеше от същите материали — в жаждата си да узнае как е направена отвътре, Изкормвача я бе свел до обикновено покривало от плът, лишавайки я от човешката ѝ природа. След това последно размишление Андрю можа най-сетне да забележи, ужасен и хипнотизиран, конкретните детайли, като например тъмнокафявия неясен предмет между краката ѝ, който навярно бе черният дроб, или поставената върху масичката гърда, която — отделена от естественото си място — би му се видяла като мека поничка, ако не бе увенчана с виолетово зърно. Всичко явно бе подредено с изключителна грижливост, която издаваше чудовищното спокойствие, с което бе действал убиецът. И топлината в стаята, която усети чак сега, загатваше, че кучият син дори си бе позволил да напади хубав огън, за да работи в уютни условия. Андрю затвори очи — бе видял достатъчно. Не искаше да знае нищо повече. Освен че му бе показал какво жестокосърдечие и безразличие към себеподобните си може да прояви човек, на какви зверства е способен, ако разполага с време, въображение и остър нож, убиецът му бе дал страшен и брутален урок по анатомия. За пръв път Андрю осъзна, че животът, истинският живот нямаше нищо общо с начина, по който запълваш дните си, с устните, които целуваш, с медалите, които получаваш, или обувките, които поправаш. Животът, истинският живот се разгръщаше безшумно в човешките недра, течеше като

подземна река, случваше се като дискретно чудо, чиито свидетели бяха само хирурзите и съдебните лекари, а може би и онзи безмилостен убиец; само те знаеха, че в крайна сметка кралица Виктория и най-окаяният лондонски просяк представляваха едно и също: сложен механизъм от кости, органи и тъкани, задвижван от горивото на Божието дихание.

Това е подробното изложение на преживяванията на Андрю в онези кратки мигове пред тялото на Мери Кели, макар че, така описано, изглежда сякаш е прекарал часове в съзерцанието му, както му се струваше и на самия него. Най-сетне, сред мъглата на болката и погнусата, които го бяха завладели, си проби път вината, защото Андрю бързо си вмени отговорността за тази смърт. Той бе имал възможност да спаси Мери, но бе пристигнал твърде късно. Това бе цената, която плащаше за своята страхливост. Изстена от ярост и безсилие, като си представи любимата си, подложена на такава касапска жестокост. После изведнъж осъзна, че ако не иска да го свържат с престъплението, трябва да се махне оттам, преди някой да го е видял. Освен това не бе изключено убиецът да се спотайва наблизко, любувайки се скришом отнякъде на зловещото си деяние, и едва ли би се поколебал да прибави още един труп към останалите. Андрю отправи прощален поглед към Мери Кели, без да се осмели да я докосне, и с върховно усилие на волята се принуди да излезе от стаичката и да я остави там.

Замаян, затвори вратата зад гърба си, оставяйки всичко така, както го бе заварил. Потърси изхода от апартаментите, ала така внезапно и силно му призля, че едвам успя да стигне до каменната арка на входа. Там, почти коленичил, повърна, разтърсван от силни позиви. Когато най-сетне изхвърли от стомаха си всичко, а то не бе много, като изключим изпития през нощта алкохол, опря гръб на стената; чувстваше се отпаднал, измръзнал и без капка сила. От това място можеше да види стаичката на номер 13, този рай, където бе изпитал такова щастие и който сега криеше в нощта разчлененото тяло на неговата любима. Направи няколко крачки и щом се увери, че световъртежът му е намалял достатъчно, за да може да се държи криво-ляво на краката си, излезе със залитане на Дорсет Стрийт.

Прекалено разстроен, за да се ориентира, тръгна слепешком, като стенеше и хлипаше. Дори не си направи труда да потърси каретата,

защото сега, когато знаеше, че не е желан в бащиния си дом, нямаше какво да възложи на Харолд. Вървеше ли, вървеше из уличките, оставяйки се краката да го носят напосоки. Когато прецени, че вече е напуснал района на Уайтчапъл, намери един усамотен пасаж и се просна, изтощен и треперещ, сред някакви изхвърлени сандъци. Там прекара остатъка от нощта, свит като зародиш. Както предсказах оде, щом първоначалният шок поотслабна, душевното страдание се изостри. Скръбта се усили дотолкова, че премина във физическо неразположение. Изведнъж тялото му стана обвивка, която бе мъчително да обитава, сякаш се бе превърнало в един от онези саркофази, покрити отвътре с шипове. Прииска му се да избяга от самия себе си, да се освободи от страдащата материя, от която бе направен, но бе пленник на тази ранена плът. Запита се ужасен дали болката щеше винаги да го съпътства. Някъде бе прочел, че очите на покойниците съхраняват последния образ, който са видели. Дали зениците на Мери Кели бяха запечатали свирепата усмивка на Изкормвача? Не знаеше, но бе напълно уверен, че ако наистина съществуваше такова правило, той щеше да е изключението: при неговата смърт, независимо какво още му предстоеше да види през живота си, очите му щяха да отразяват обезобразеното лице на Мери Кели.

Лишен от воля и сили за всичко друго, освен да се предаде на мъката, Андрю остави часовете да отлитат неусетно покрай него. Навремени повдигаше захлупеното в ръцете си лице и отправяше към света яростен вик, за да изрази негодуванието си от станалото, което вече не можеше да промени, или пък изричаше несвързано предизвикателство към Изкормвача, който може би го бе проследил и го причакваше с ножа си в началото на пасажа, присмивайки се над страха му. През повечето време обаче само скимтеше жално, безразличен към всичко наоколо — корабокрушенец в плен на собствения си ужас.

С настъпването на зората, която лениво пропъди мрака, разумът му отчасти се възвърна. Глъчката на пробуждащия се живот започна да долита до него откъм началото на пасажа. Изправи се с мъка и,

разтреперан от студ, загърнат с жалкото сако на своя прислужник, пое към улицата, която се оказа учудващо многолюдна.

Забелязвайки знаменцата, накачени по фасадите на сградите, Андрю осъзна, че това бе денят на Шествието на кмета^[1]. Като се стараяше, доколкото бе възможно, да върви с уверена походка, той се смеси с тълпата. Дрехите му бяха изпоцапани, но не биеше на очи повече от кой да е просяк. Нямаше представа къде се намира, но това беше без значение, тъй като не знаеше нито къде да отиде, нито какво да направи. Първата кръчма, която му се изпречи пред погледа, му се стори не по-лоша от всяка друга цел. Беше за предпочитане да влезе в нея, вместо да се остави този човешки поток да го отнесе до Съдебната палата, за да види тържественото пристигане на Джеймс Уайтхед, новия градоначалник. Алкохолът щеше да му помогне да пропъди студа, превзел вътрешностите му, и същевременно да замъгли мислите му, докато престанеха да му се струват толкова опасни. Свърталището се оказа полупразно. От кухнята долиташе силна миризма на наденици и бекон, от която му призля на стомаха, затова се усамоти в най-отдалеченото от пещите сепаре и поръча бутилка вино. Наложил се да сложи няколко лири на масата, за да преодолее недоверието, което вдъхнаше на келнера с вида си. Докато чакаше, оглеждаше посетителите — неколцина клиенти от квартала, които пиеха мълчаливо, безразлични към уличната врява. Един от тях отвърна на погледа му и Андрю усети как го прониза неподправен ужас. Възможно ли бе това да е Изкормвача? Дали го бе проследил чак дотук? Успокои се, щом си даде сметка, че човекът бе твърде дребен, за да представлява заплаха за някого, но сърцето му все още думкаше, когато пое бутилката. Вече знаеше на какво е способен човекът, всеки човек, та дори и оня дребосък, който кротко посрѣбваше от халбата си. Вероятно нямаше таланта, необходим за изографисването на Сикстинската капела, но съвсем не бе сигурно, че не притежаваше нужната нагласа, за да изкорми човешко същество и да подреди вътрешностите му около тялото. Андрю погледна през прозореца. Хората сновяха насам-натам, продължаваха да живеят без капка страхопочитание. Защо никой не забелязваше, че светът се бе променил, че вече не бе място, годно за живеене? Дълбока въздишка се изтръгна от гърдите му. Светът се бе променил само за него. Облегнал се на стола си и се зае да се напие до несвяст, пък после щеше да му

мисли. Хвърли един поглед на парите си. Прецени, че има достатъчно, за да пресуши алкохолните запаси на заведението, тъй че за момента всеки друг план можеше да почака. Излегнат на пейката и зает да пропъжда и най-незначителните мисли, които умът му би дръзнал да роди, Андрю остави времето да си тече, като с всяка минута ставаше все по-безчувствен, приближавайки се към пропастта на безсъзнанието. Ала още не беше достигнал до такова вцепенение, че да не се сепне от виковете на един продавач на вестници.

— Купете си „Стар“! Извънредно издание: Джак Изкормвача заловен!

Андрю скочи от мястото си като ужилен. Изкормвача заловен? Не можеше да повярва. Надникна през прозореца и огледа улицата, напрягайки замъглените си очи, докато най-сетне видя момчето, което продаваше вестници на един ъгъл. Извика го настойчиво и си купи един брой през прозореца. С разтреперани ръце премести няколко бутилки и го разстла върху масата. Правилно беше чул. „Джак Изкормвача заловен!“ — оповестяваше заглавието с едър шрифт. В това пияно състояние четенето бе бавен и мъчителен труд за Андрю, но с известно търпение, като ту затваряше, ту пак отваряше очи, успя да възприеме съдържанието на статията. Тя започваше с вестта, че предната нощ Джак Изкормвача е извършил последното си престъпление. Жертвата била проститутка от уелски произход на име Мери Жанет Кели, намерена в стаята, която държала под наем в Милърс Корт № 26 на Дорсет Стрийт. Андрю прескочи следващия абзац, където подробно и разточително се изброяваха ужасните осакатявания, нанесени от убиеца, и премина направо към описанието на неговото залавяне. Според твърденията на вестника извергът, всявал ужас в Ист Енд в продължение на четири месеца, бил заловен от Джордж Лъск и хората му едва около час след чудовищното престъпление. Един свидетел, предпочел да остане анонимен, чул виковете на Мери Кели и алармирал Охранителния комитет, който за нещастие пристигнал в Милърс Корт прекалено късно, но все пак успял да обкръжи Изкормвача, докато последният бягал по Мидълсекс Стрийт. Отначало убиецът се опитал да отрича деянията си, но бързо престанал, когато при обиска намерили в един от джобовите му все още топлото сърце на неговата жертва. Мъжът се казвал Брайън Рийс и работел като готвач на търговския кораб „Слип“, който пристигнал в

лондонското пристанище от Барбадос през юли и следващата седмица щял да отплава към Карибско море. Подложен на разпит от Фредерик Абърлайн, разследващия детектив, Рийс признал, че е извършил петте вменени му престъпления и дори изразил насладата си от факта, че при кървавото си сбогуване е разполагал с уютни условия — стая и хубав огън, тъй като до гуша му било дошло да убива винаги наред улицата. „Когато оная пияна курва се изпречи на пътя ми, разбрах, че трябва да я последвам“ — обявил със задоволство убиецът. Добавил също така, че щом пораснал достатъчно, за да борави с нож, ликвидирал собствената си майка, която упражнявала същия занаят като жертвите му; все пак последното сведение, което можело да обясни поведението му, за момента не било потвърдено. Новината бе придружена от фотография на Рийс, тъй че Андрю можа най-сетне да види лицето на мъжа, с когото се бе сблъскал в тесния пасаж на Ханбъри Стрийт. Външността му не отговаряше на очакванията. Беше обикновен наглед, доста едър, с къдрави бакенбарди и гъсти мустаци, увиснали над горната му устна. Въпреки донякъде зловещото му изражение, дължащо се навярно най-вече на обстоятелствата, при които бе направена снимката, Андрю трябваше да признае, че човек с такова лице би могъл да бъде както безжалостен главорез, така и почтен хлебар. Несъмнено бе твърде различен от чудовищния образ, нарисуван от въображението на лондончани. Следващите страници бяха посветени на други известия, свързани с темата, като например оставката на комисаря сър Чарлс Уорън, признаващ проявената в случая полицейска некомпетентност, или изявленията на потресените корабни другари на Рийс. Андрю обаче бе научил всичко, което искаше да знае, тъй че се върна на началната страница. От прочетеното заключи, че бе пристигнал в стаичката на Мери Кели точно след тръгването на нейния убиец и броени мигове преди появата на тълпата, предвождана от Лъск, сякаш всички бяха следвали замисъла на някаква сложна хореография. Дори не му се мислеше какво би станало, ако се бе забавил още няколко минути и Охранителният комитет го бе заварил при трупа на Мери Кели. Въпреки всичко, каза си, бе имал късмет. Откъсна първата страница, сгъна я, прибра я в джоба на самото си и поръча нова бутилка, за да отпразнува обстоятелството, че макар да беше с безвъзвратно разбито сърце, поне не бе попаднал в ръцете на една разярена тълпа.

Осем години по-късно Андрю отново извади от джоба си изрезката от вестника. Времето я бе обезцветило също като него. Колко пъти бе препрочитал свирепите осакатявания на Мери Кели като някакво самоналожено наказание? От изминалите години почти нямаше други спомени. Какво бе правил оттогава насетне? Трудно можеше да каже. Спомняше си смътно, че след обиколка на околните кръчми Харолд го бе намерил да лежи в несвяст в оня вертеп и го бе откарал въщи. Там бе прекарал няколко дни на легло, изгарян от треска. През това време бълнуваше и страдаше от кошмари, в които ту му се явяваше трупът на Мери Кели в кревата, с вътрешности, пръснати из цялата стая в неразгадаем порядък, ту самият той я изкормваше с огромен нож под одобрителния поглед на Рийс. В един от миговете на прояснение, които разкъсваха мъглите на треската, видя баща си, седнал сковано с изправен гръб на края на леглото му, да се извинява за поведението си. Ала лесно бе да се извинява сега, когато нямаше какво да приеме, когато трябваше само да се присъедини към театралното униние, в което от учтивост към младежа бе решила да се потопи цялата фамилия, че даже и Харолд. Андрю отпрати своя родител, като махна раздразнено с ръка, но за негов яд горделивият Уилям Харингтън прие това като жест на опрощение, съдейки по довольната усмивка, с която напусна стаята, сякаш току-що бе осъществил изгодна сделка. Уилям Харингтън искаше да очисти съвестта си и тъкмо това бе направил, независимо от желанията на сина си. Вече можеше да забрави за цялата история и да се върне към своите дела. А в действителност и на Андрю му беше все едно — двамата никога не се бяха разбирали и нямаше вероятност да се разберат тепърва.

Възстанови се от треската твърде късно за погребението на Мери Кели, но не и за екзекуцията на нейния убиец. Въпреки протестите на някои лекари, които твърдяха, че чудовищният ум на Рийс е скъпоценен камък, достоен за научни изследвания, тъй като в тъканта и гънките на мозъка му навярно са записани престъпленията, които от рождението си е бил предопределен да извърши, Изкормвача бе обесен в затвора Уондсуърт. Андрю видя как палачът изтръгна живота на Рийс, без това да върне живота на Мери Кели или на някоя от нейните

сестри по съдба. Нещата не ставаха по този начин, Създателят не разбираше нищо от бартерни сделки, а само от възмездие. В най-добрия случай бе направил така, че някое дете да се роди в същия миг, в който възето прекърши врата на Изкормвача, но да възкресява мъртвите — това вече беше друга работа. Навярно по тази причина мнозина бяха започнали да се съмняват в могъществото Му, да поставят под въпрос дори тезата, че действително Той е сътворил света. Същата вечер портретът на Мери Кели, който висеше в библиотеката на семейство Уинслоу, изгоря от искра, прехвъркнала от една лампа. Или поне така обясни Чарлс, който се появил тъкмо навреме, за да потуши пожара.

Андрю бе признателен на братовчед си за жеста му, но историята не можеше да приключи толкова лесно, само с отстраняването на мотива, от който бе започнало всичко. Не, това не можеше да се зачеркне току-така. Благодарение на великодушието на своя родител Андрю възвърна предишния си живот, но не намираше особена утеха във факта, че пак бе наследник на огромното състояние, което баща му и брат му продължаваха да трупат. Това нямаше да изцели душата му, макар че скоро откри, че парите все пак са от полза, ако ги прахосва в пушалните за опиум на Поулънд Стрийт. От толкова много пиене алкохолът вече не му действаше, но опиумът носеше далеч по-силна и благотворна забрава, ненапразно гърците го бяха използвали за облекчаване на различни болести. Андрю свикна да прекарва дните си в пушалните, смучейки лулата си, излегнат на някой от стотиците дюшеци, разделени с екзотични завеси. В тези помещения, покрити с оплоти от мухи огледала, чиито размери изглеждаха неясни поради оскъдната светлина на газените лампи, той се отърсваше от болката си в лабиринтите на мъгляв и безкраен сън. Един съсухрен малаец сегиз-тогиз пълнеше лулата му, докато Харолд или братовчед му не отместеха завесата и не го измъкнеха оттам. Ако Колридж^[2] е прибягвал до опиума, за да облекчи такова незначително страдание като зъбобола, мигар Андрю нямаше да го използва, за да уталожи свирепата болка от разбитото си сърце? Така отговаряше на братовчед си, когато последният го предупреждаваше за опасностите от пристрастяването. Братовчед му, както винаги, имаше право, и въпреки че Андрю престана да посещава пушалните, когато мъката му

постепенно поутихна, известно време се видя принуден да носи тайно в джобовете си стъкленици с лауданум.

Този период продължи две или три години, докато болката накрая си отиде, отстъпвайки място на нещо още по-лошо: пустота, летаргия, безчувственост. Произшествието го бе съсипало, бе му отнело волята за живот, бе преградило най-личните канали, посредством които общуваше с реалността, оставяйки го сляп и глух в едно кътче от вселената, където нищо не се случваше. Той се бе преобразил в автомат, в мрачно създание, което живееше по навик, без да иска, просто защото животът, истинският живот нямаше нищо общо с начина, по който запълваше дните си, а се разгръщаше безшумно в недрата му като дискретно чудо, независимо от неговото желание. Накрая се превърна в изтерзана душа, която денем се усамотяваше в стаята си, а нощем бродеше из Хайд Парк като призрак, изгубил интерес към делата на живите. Дори естественото разцъфване на едно цвете му се струваше нещо безсмислено и безцелно. През това време братовчед му се ожени за една от сестрите Келър — Андрю не помнеше дали за Виктория, или за Маделин — и си купи елегантна къща на Елистън Стрийт. Чарлс обаче не спря да го посещава почти всеки ден и понякога го замъкваше в любимите си бордеи със силната надежда, че някое от новопристигналите девойчета може да крие между краката си нужния огън, който да запали отново угасналия дух на братовчед му. Ала всичко бе напразно, нищо не успяваше да измъкне Андрю от дупката, в която се бе заинатил да остане. Чарлс, чиято перспектива ще възприема сега — ако ми позволите тази отявлена смяна на гледни точки в един и същ абзац в търсене на драматичен ефект, — виждаше у него примирението на човек, приел ролята си на жертва. В края на краищата, светът се нуждаеше и от мъченици като доказателство за жестокостта на Създателя, за находчивостта, с която той извайваше тежки съдби. От друга страна, не беше изключено братовчед му да е приел случилото се с него като възможност да изследва душата си, да навлезе в най-мрачните ѝ и неприветливи дебри. Колко хора преминават през този свят, без да са преживели страдание в чист вид? Андрю бе изпитал най-пълното щастие и най-свирепата мъка, бе износил душата си, тъй да се каже, бе я изчерпал докрай. И сега, удобно полегнал върху мъката си като факир върху своята бодлива постеля, той сякаш очакваше незначително

какво; може би аплодисментите, които да му подсказат, че представлението е свършило. За Чарлс бе ясно, че братовчед му продължаваше да живее само защото се чувстваше длъжен да изпита цялата тази горест — дали за да изучи от опит страданието, или за да изкупи вината си, това не бе от значение. Когато сметнеше, че всичко е свършило, щеше да се поклони и да напусне окончателно сцената. Затова колчем отидеше в имението Харингтън и го завареше там, проснат някъде, но все още жив и дишащ, Чарлс въздъхваше от облекчение. А щом се върнеше у дома след поредния неуспех, чувствайки, че усилията му да помогне са останали напразни, той мислеше с удивление за загадката на живота, чийто ход бе тъй уязвим и непостоянен, че дори покупката на една картина бе в състояние да го промени. Можеше ли да му даде ново направление? Можеше ли да обърне живота на братовчед си в друга посока, преди да е станало прекалено късно? Това Чарлс не знаеше. Знаеше само, че при всеобщото безразличие, ако той не предприемеше нещо, никой друг нямаше да си мръдне пръста.

В стаичката на Дорсет Стрийт Андрю разгъна изрезката от вестника и прочете за последен път, сякаш бе някаква молитва, списъка на осакатяванията, нанесени на Мери Кели. После я сгъна пак и я прибра в джоба на палтото си. Погледна леглото, което не показваше никаква следа от случилото се тук преди осем години. Ала това бе единствената промяна, всичко друго си беше същото — помътнялото огледало, завинаги запечатало престъплението, шишенцата с парфюм на Мери Кели, раклата с нейните дрехи, даже и пепелта в камината бе от същия огън, който бе напалил Изкормвача, за да му е по-уютно, докато разсича тялото. Андрю не се сещаше за по-подходящо място, където би могъл да си отнеме живота. Опря дулото на пистолета под челюстта си и плъзна пръст по спусъка. Тези стени отново щяха да се опръскат с кръв, а на далечната луна неговата душа най-сетне щеше да заеме празното място, отредено за нея в постелята на Мери Кели.

[1] Шествие на кмета от Лондонската община до Съдебната палата — ежегодно събитие, което бележи встъпването в длъжност на кмета на Лондон. От 1751 до 1959 г. се е провеждало на 9 ноември, а понастоящем — през втората събота на ноември. ↑

[2] Самюъл Тейлър Колридж (1772–1834) — английски поет, критик и философ, известен като един от основоположниците на романтизма в английската литература. ↑

VI

С опряно в основата на челюстта дуло и пръст, сложен на спусъка, Андрю се замисли над любопитния факт, че бе стигнал до този момент, че бе решил сам да си причини смъртта. Та нали през по-голямата част от живота си се бе държал като всички останали: боеше се от нея, предугаждаше я във всяка болест, усещаше как тя дебне край него — лукава владетелка на един свят, пълен с пропасти и остри предмети, с хлъзгав лед и неспокойни коне, която се глумеше със смешната уязвимост на съществата, провъзгласили се сами за крале на Творението. И след всички тези страхове, каза си, сега най-сетне бе готов да я прегърне. Но така стояха нещата, достатъчно бе животът да ти се стори безплодно и неоправдано усилие, за да пожелаеш да се измъкнеш от него, а за това имаше само един начин. И трябваше да признае, че смътното безпокойство, което го гризеше, не беше от метафизично естество. Само по себе си умирането никак не го плашеше, защото страхът от смъртта — независимо дали ще я разглеждаме като мост към някакво библейско място, или като дъска, коварно простряна над нищото — винаги идва от знанието, че вселената няма да се затрие заедно с нас, а ще продължи да съществува, както кучето продължава да живее след отстраняването на кърлежа. И тъй, натискането на спусъка в общи линии означаваше да излезе от играта, осуетявайки всяка възможност при следващото раздаване да му се паднат по-добри карти. Но Андрю се съмняваше, че това би могло да се случи. Бе изгубил вяра. Не вярваше, че съдбата е запазила за него възнаграждение, което да го обезщети за преживените страдания. Всъщност беше убеден, че такова възнаграждение не съществуваше. Страхът му се дължеше на една далеч по-прозаична причина — болката, която вероятно щеше да му причини куршумът, строшавайки челюстта му. Това нямаше да е приятно, разбира се, съвсем не, но беше част от плана и трябваше да се приеме. Усети тежестта на пръста, който почиваше върху спусъка, и стисна зъби, готов да сложи точка на злочестото си съществуване.

В този миг някой почука на вратата. Андрю отвори очи изненадан. Кой можеше да бъде? Дали господин Макарти бе видял, че е дошъл, и сега идваше да му иска пари за поправката на прозореца? Тропането се усили. Проклет печалбар! Ако дръзнеше да си подаде муцуната през дупката на стъклото, Андрю щеше да го гръмне без колебание. Какъв смисъл имаше, в момент като сегашния, да се съобразява с онова смешно правило, което забраняваше да стреляш по ближния? Да не говорим ако ставаше дума за господин Макарти.

— Андрю, зная, че си вътре. Отвори ми!

С гримаса на отегчение Андрю позна гласа на братовчед си. Чарлс, все тоя Чарлс, който го следваше като сянка и бдеше над него. Би предпочел да е господин Макарти — по Чарлс не можеше да стреля. Как ли го бе открил братовчед му? И защо отказваше да вдигне ръце, щом Андрю вече се беше предал?

— Върви си, Чарлс, имам да свърша нещо! — извика.

— Андрю, не го прави! Открих начин да бъде спасена Мери!

Спасена? Андрю мрачно се изсмя. Трябваше да признае, че братовчед му има находчив ум, макар че това вече минаваше границата на добрия вкус.

— Припомням ти, че Мери е мъртва — уведоми го той. — Беше убита в тази мизерна стая преди осем години. Когато можех да я спася, не го сторих. Как ще я спасим сега, Чарлс, във времето ли ще пътуваме?

— Именно — отвърна братовчед му и пхна нещо под вратата.

Андрю го погледна с бегло любопитство. Приличаше на рекламна листовка.

— Прочети я, Андрю — замоли го братовчед му, говорейки вече през дупката на прозореца. — Моля те, прочети я.

Андрю донякъде се засрами, че Чарлс го виждаше в този вид, с револвер, нелепо притиснат към челюстта, която навярно не бе най-подходящото място, ако човек иска да си тегли куршума. Знаейки, че братовчед му няма да си тръгне, въздъхна с досада, свали оръжието, остави го на леглото и се изправи, за да вземе хартиятката.

— Добре, Чарлс, ти печелиш — промърмори той. — Я да видим какво е това.

Вдигна я от пода и я разгледа. Беше бледосиня листовка. Прочете я, без да вярва на очите си. Оказа се, че държи в ръка обява на някаква фирма, наречена „Мъри Пътешествия във времето“. Колкото и да му се виждаше невероятно, тя предлагаше такива пътувания. Текстът гласеше:

ДОТЕГНАЛО ВИ Е ДА ПЪТУВАТЕ В ПРОСТРАНСТВОТО?

**СЕГА МОЖЕТЕ ДА ПЪТУВАТЕ В ЧЕТВЪРТТО ИЗМЕРЕНИЕ, ПРЕКОСЯВАЙКИ
ВРЕМЕТО. ВЪЗПОЛЗВАЙТЕ СЕ ОТ НАШЕТО СПЕЦИАЛНО ПРЕДЛОЖЕНИЕ И
ПОСЕТЕТЕ 2000 Г.! СТАНЕТЕ СВИДЕТЕЛ НА БЪДЕЩЕТО, НА ЕПОХАТА, КОЯТО ЩЕ
ВИДЯТ САМО ВНУЦИТЕ ВИ.**

САМО СРЕЩУ СТО ЛИРИ ЩЕ МОЖЕТЕ ДА ПРЕКАРАТЕ ТРИ ЧАСА В 2000 Г.

**ВИЖТЕ СЪС СОБСТВЕНИТЕ СИ ОЧИ ВОЙНАТА МЕЖДУ АВТОМАТИТЕ И ХОРАТА,
КОЯТО ЩЕ ПРОМЕНИ СЪДБАТА НА СВЕТА. НЕ ОСТАВЯЙТЕ ДРУГИ ДА ВИ Я
РАЗКАЗВАТ.**

Тези слова бяха придружени от илюстрация, която се опитваше да изобрази — по-скоро с добро желание, отколкото с талант — ожесточена битка между две могъщи войски. Те се бяха разгърнали сред пейзаж от порутени сгради — обширна площ, осеяна с отломки. Едната армия очевидно бе съставена от хора, а другата — от странни човекоподобни фигури, които изглеждаха направени от метал. Твърде елементарната рисунка не позволяваше да се направят повече изводи.

Какво, по дяволите, беше това? При тази ситуация на Андрю не му оставаше друго, освен да отвори вратата на стаичката. Чарлс влезе и затвори след себе си. Подухваше на ръцете си, за да ги сгрее, но бе грейнал в усмивка, доволен, че е успял да осуети самоубийството на братовчед си — поне за момента. Първата му работа бе да вземе в ръце пистолета, оставен на леглото.

— Как разбра, че съм тук? — попита Андрю, докато братовчед му заемаше разни стойки пред огледалото в стаичката, размахвайки свиреп оръжието.

— Разочароваш ме, братовчеде — отвърна Чарлс, като изсипа куршумите от пълнителя в шепата си и ги прибра в джоба на палтото си. — Шкафът с оръжията на баща ти беше отворен, липсваше един пистолет, а днес е 7 ноември. Къде другаде можех да отида да те търся? Оставаше само да обозначаши пътя си с трохи хляб.

— Ясно — съгласи се Андрю, признавайки мислено, че Чарлс имаше право. Наистина не си бе направил труда да прикрие следите си.

Братовчед му повъртя пистолета, хвана го за дулото и му го подаде.

— Готово. Сега можеш да се застреляш толкова пъти, колкото ти душа иска.

Андрю го взе с неприязън и побърза да го пхне в джоба си, за да скрие от полезрението този неудобен предмет. Какво да се прави, налагаше се да се самоубие друг път. Чарлс го наблюдаваше с шеговит упрек, очаквайки някакво обяснение от негова страна, но Андрю нямаше сили да го убеждава, че самоубийството бе единственото разрешение, което бе намерил за своя проблем. За да избегне темата, реши да прояви интерес към листовката, преди братовчед му да е започнал да му чете конско.

— Ами това какво е? Шега ли е? — попита, като размахваше хартийката. — Къде го отпечата?

Чарлс поклати глава.

— Не е шега, братовчеде. Фирмата „Мъри Пътешествия във времето“ съществува. Има седалище в Сохо, на Грийк Стрийт. И се занимава, както гласи и обявата, с уреждане на пътувания във времето.

— Ама може ли да се пътува във времето...? — смотолеви Андрю недоверчиво.

— Уверявам те, че може, братовчеде — отвърна Чарлс без никакъв намек за закачка. — Аз вече го направих.

В продължение на няколко секунди двамата се гледаха мълчаливо.

— Не ти вярвам — заяви най-сетне Андрю, търсейки в сериозното изражение на братовчед си някакъв незначителен знак, който да го издаде, но Чарлс само сви рамене.

— Не те лъжа — увери го той. — Миналата седмица Маделин и аз пътувахме до 2000 година.

Андрю шумно се разкикоти, но братовчед му бе толкова сериозен, че смехът му полека стихна.

— Ама ти май не се шегуваш?

— Съвсем не — отвърна Чарлс. — Макар че много-много не си струваше труда — 2000 година е студена и мрачна, а човекът в тази епоха води война с машините. Но да не видиш това е все едно да пропуснеш операта, за която всички говорят.

Андрю го слушаше все така удивено.

— И все пак преживяването е неповторимо — добави братовчед му. — Дори да не те впечатли, вълнуващо е заради всичко, което означава. Даже и Маделин го препоръча на приятелките си. Тя просто се влюби в ботушите на човешката армия. Искаше да ми купи такива в Париж и обърна дърво и камък, но не можа да намери същия модел. Боя се, че още е твърде рано за това.

Андрю прочете повторно листовката и се увери, че първия път очите не са го излъгали.

— Все още не вярвам, че... — измънка той.

— Разбирам те, братовчедо, разбирам те. Но знаеш ли, че докато ти бродеше из Хайд Парк като призрак, светът се развиваше? Времето си тече, дори да не му обръщаш внимание. И повярвай ми, колкото и да ти се види странно, през последната година в салоните се говореше само за пътувания във времето. Това се превърна в най-обсъжданата тема, откак миналата пролет бе издаден романът, който повдигна тези въпроси.

— Роман ли? — Андрю се чувстваше все по-объркан.

— Именно. „Машината на времето“ от Х. Дж. Уелс. Една от книгите, които ти заех. Не я ли прочете?

Откак Андрю се отказа да го следва в онова скитане по кръчми и бордеи, с което Чарлс се опитваше да му върне интереса към живота, и се затвори като отшелник вкъщи, братовчед му бе добил навика да му носи книги при посещенията си. Обикновено това бяха наскоро публикувани творби на неизвестни автори; вдъхновени от неудържимия научен подем, обхванал века, те пишеха за машини, извършващи най-невероятни чудесии. Наричаха ги „научни романи“ — това бе преводът, който английските издатели бяха дали на „необикновените пътешествия“ на Жул Верн. Терминът се бе наложил учудващо бързо и се използваше за обозначение на всяка фантастична

история, която се опитваше да се обоснове посредством науката. Според братовчед му тези писания улавяха духа на творбите на Бержерак и Лукиан от Самосата, измествайки старите истории за замъци, обитавани от привидения. Андрю си спомняше някои от безумните изобретения, изобилстващи в тия евтини романчета, като например шлема против кошмари — каска, свързана с малка парна машина, която изсмукваше лошите сънища, преобразяваше ги в приятни и ги връщаше обратно. Ала най-ясно бе останала в паметта му машината, способна да уголемява нещата, която един еврейски учен бе приложил спрямо насекомите: описанието на Лондон, връхлетян от напаст от мухи с размерите на дирижабли, които огъваха кулите и рушаха сградите, щом кацнеха върху тях, бе комично страховито. В друго време Андрю би поглъщал жадно такива книги, но колкото и да му беше мъчно, упоритата му незаинтересованост към вселената включваше и света на художествената измислица; той не искаше никакви утехи, искаше да се визира право в бездната на нищото, тъй че Чарлс не смогна да достигне до него дори чрез тайния коридор на литературата. Андрю предположи, че книгата на въпросния Уелс, спомената от братовчед му, сигурно лежи на дъното на раклата му под планина от подобни романчета, които едва бе прелистил.

Виждайки озадаченото му изражение, Чарлс поклати глава с театрално отчаяние, направи му знак да седне пак на стола и се разположи в другия стол срещу него. Леко наведен напред като свещеник, който се кани да изповяда някого от енорияшите си, той се зае да му изложи накратко сюжета на романа, предизвикал, по неговите думи, революция в Англия. Андрю го слушаше скептично. Както можеше да се заключи от заглавието на книгата, главният ѝ герой бил един учен, изобретил машина на времето, с която пътувал през вековете. Посредством прости операции с лоста на съоръжението изобретателят се понесъл стремително към бъдещето и наблюдавал, зинал от изумление, как охлювите край него тичали като зайци, дърветата изниквали от земята като фонтани, звездите препускали по един небосвод, където денят и нощта се сменяли в миг на око... В този приказен и шеметен прелет стигнал чак до 802 701 г., за да открие, че обществото се е разделило на две антагонистични раси: красивите и безполезни *елои* и *морлоките*, чудовищни създания, които живеели под земята и се хранели с горните си съседи, отглеждайки ги като добитък.

При тези думи Андрю направи гримаса на отвращение и с това предизвика усмивката на братовчед си, който побърза да му обясни, че сюжетът сам по себе си нямал особено значение; бил просто повод да се нахвърля една детинска карикатура на обществото на епохата. Английските умове били разтърсени от друго: Уелс разглеждал времето като четвърто измерение, превръщайки го в своего рода приказен тунел, по който било възможно да се пътува.

— Всички знаем, че един обект има три измерения — обясни Чарлс, като взе в ръце шапката си и я завъртя с ловкост на илюзионист: — височина, дължина и ширина. Но за да може да съществува обектът, за да може тази шапка да бъде част от действителността, в която се намираме, е нужно и още нещо — времетраене. Освен да се простира в пространството, трябва да има трайност във времето. Ние виждаме тази шапка не само защото заема някакво пространство, а защото заема и някакво време; това не ѝ позволява да се изпари пред очите ни. Оттук следва, че живеем в четириизмерна вселена. И тъй, ако разглеждаме времето като допълнително измерение, какво би ни попречило да се движим из него? Всъщност ние го правим. И ти, и аз, и шапките ни, всички се движим напред във времето, само че по досадно линеен начин, без да прескочим и една-едничка секунда, носейки се неизбежно към нашата смърт. А в книгата си Уелс си задава въпроса: защо да не можем да ускорим пътуването си или дори да се обърнем и да потеглим в обратната посока, към онази област, която наричаме минало и която по същество е просто намотана нишка от кълбото на живота ни? Ако времето е пространствено измерение, защо да не можем да се движим свободно из него, както правим из другите три?

Доволен от разяснението си, Чарлс отново сложи шапката на леглото. После отпрати поглед към Андрю, давайки му време да осмисли току-що казаното.

— Да ти призная, когато прочетох романа, сюжетът ми се видя доста находчив начин да се представи като правдоподобна една идея, която си остава чиста фантазия — продължи Чарлс след малко, тъй като братовчед му мълчеше, — но не очаквах, че науката ще го приеме за допустим. Книгата пожъна мълниеносен успех, Андрю, всички почнаха да говорят за нея. В клубовете, в салоните, в университетите, във фабриките по време на почивка — навсякъде се обсъждаше само

това. Вече не се говореше за кризата в Съединените щати и за възможното ѝ отражение върху Англия, нито пък за живописиста на Уотърхаус^[1] или за пиесите на Оскар Уайлд. Вместо това хората взеха да спорят дали пътуванията във времето са възможни, или не. Дори и жените се изкушиха от темата и заради нея правеха прекъсвания в суфражистките си събрания. Да се разсъждава какъв ще бъде утрешният свят или да се разискват събитията от миналото, които би трябвало да се променят — това се превърна в най-любимото развлечение в Англия, най-добрия начин да се оживи разговорът по време на следобедния чай. Ялови дискусии, разбира се, тъй като никога не можеше да се стигне до разясняващи изводи, освен в научните кръгове; там пък течаха още по-разгорещени дебати, за които вестниците ни осведомяваха почти всекидневно. Едно обаче не можеше да се отрече — романът на Уелс бе запалил искрата, бе пробудил в обществото копнежа да пътуваме в бъдещето, да стигнем по-далеч, отколкото биха ни позволили нашите крехки и нетрайни тела. Всички искаха да посетят бъдещето и 2000 година се превърна в най-логичната цел, в годината, която хората масово жадуваха да видят, защото един век е предостатъчно време, за да се изобрети всичко, което още не е изобретено, и светът да стане удивително неузнаваемо, вълшебен, може би дори и по-добро място. По принцип това не изглеждаше да е нещо повече от безобидна игра, невинно желание. Ала нещата се промениха, когато миналия октомври фирмата „Мъри ✿ Пътешествия във времето“ отвори врати. Гръмко беше разгласено — с обяви във вестниците, с улични афиши, — че Гилиъм Мъри може да сбъдне нашите мечти, може да ни пренесе в 2000 г. Въпреки скъпите билети пред сградата се извиха дълги опашки. Видях хора, които винаги бяха твърдели, че е невъзможно да се пътува във времето, да чакат пред вратите на фирмата, развълнувани като деца. Никой не искаше да пропусне това, никой! Маделин и аз успяхме да си намерим места чак във втората експедиция — в първата вече бяха свършили. И ето че посетихме бъдещето, Андрю. Ако щеш вярвай, отидох сто и пет години напред и се върнах оттам. Това палто още е изцапано с пепел и мирише на войната от бъдещето; дори взех незабелязано една отломка от земята, един камък, който поставихме във витрината на гостната до подносите за бира. В момента неговото копие трябва да се намира в някоя все още непокътната лондонска сграда.

Андрю се чувстваше като лодка, попаднала във водовъртеж. Струваше му се невероятно, че може да се пътува в бъдещето, че човекът не е обречен да види единствено епохата, в която се е родил, тази територия с граници, определени от живота на сърцето му и издръжливостта на тялото му, а може да посети и други периоди, други времена, които не му принадлежат, да прескочи собствената си смърт и неясната нишка на своите потомци, да оскверни светилището на бъдещето, стигайки там, където стигат само сънищата или въображението. И за пръв път от години усети, че в душата му трепна любопитство, че нещо от света отвъд оградата от безразличие, зад която се бе оттеглил, успя да събуди интереса му. Ала веднага се застави да угаси тази плаха искра, преди да е достигнала мащабите на пожар. Той бе човек в траур, човек с опустяло сърце и вцепенена душа, същество, освободено от емоции — очевиден пример за личност, изпитала вече всичко, което би могла да изпита. Никъде по широкия свят не съществуваше нещо, заради което да живее. Не можеше да живее — не и без нея.

— Да, Чарлс, всичко това е удивително — въздъхна той с досада, преструвайки се, че тези противоестествени пътешествия никак не го интересуват, — но какво общо има с Мери?

— Не виждаш ли, братовчеде? — възкликна Чарлс, почти скандализиран. — Този предприемач може да пътува в бъдещето. Убеден съм, че ако му предложиш достатъчно пари, ще може да ти уреди частно пътуване в миналото. Тогава ще има кого да застреляш.

Андрю смешно зяпна от изумление.

— Изкормвача ли? — попита той едва чуто.

— Именно — отвърна Чарлс. — Ако се върнеш в миналото, ще можеш собственоръчно да спасиш Мери.

Андрю се хвана за стола, за да не падне. Възможно ли бе това? Можеше ли — запита се, борейки се със стъписването си — да се върне в миналото, в нощта на 7 ноември 1888 г., и да спаси Мери? Възможността това да е истина го зашемети — не само поради чудото, което предполагаше пътуването във времето, но и заради връщането в една епоха, когато тя щеше да е още жива и той би могъл да прегърне отново тялото, което бе видял накълцано на парчета. Но най-вече го развълнува това, че някой му предлагаше възможност да я спаси, да поправи грешката си, да промени нещо, което през всички тези години

се бе научил да приема като необратимо. Винаги бе отправял молитви към Създателя да може да стори това. Очевидно се бе молил не комуто трябваше. Намираха се във века на науката.

— Нищо няма да загубим, ако опитаме, Андрю — чу гласа на братовчед си. — Какво ще кажеш?

Андрю остана загледан в пода в продължение на няколко минути, мъчейки се да овладее водовъртежа от емоции, които изпитваше. Не можеше да повярва, че съществува такава възможност, но ако все пак съществуваше, как да откаже да се възползва от нея? Та нали винаги бе искал това, бе чакал този шанс цели осем години. Вдигна глава и се взря в братовчед си с разкривено лице.

— Съгласен — рече с дрезгав шепот.

— Отлично, Андрю! — възкликна одобрително Чарлс, като го потупа по рамото. — Отлично!

Братовчед му се усмихна не особено убедено и отново се вторачи в обувките си, опитвайки се да смели всичко това: щеше да пътува до познати кътчета от миналото, до вече преживени мигове от своето съществуване, до собствените си спомени.

— Добре — каза Чарлс, като погледна джобния си часовник, — а сега да идем да хапнем нещо. Не е препоръчително да се пътува в миналото на празен стомах.

Напуснаха стаичката и се отправиха към каретата на Чарлс, която чакаше при арката на входа. Тази нощ изминаха обичайния маршрут, сякаш бе нощ като всяка друга. Вечеряха в „Кафе Роял“ — Чарлс обожаваше пая с месо, който приготвяха там; после отидоха да се поразтоварят в бардака на мадам Норел — Чарлс обичаше да изпробва новите попълнения, преди да са преминали през много ръце; последната спирка бе таверната „Клариджис“ — Чарлс смяташе, че техният асортимент от пенливи вина засенчва всички други заведения. Там пиха до зори и преди алкохолът да им замае главите, братовчед му разказа, че е пътувал до 2000 г. с огромен трамвай, наречен „Хронотилус“, който препускал през вековете благодарение на внушителен парен котел. Андрю обаче нехаеше за бъдещето, умът му бе зает тъкмо с обратното — да си представя какво ли ще е да пътуваш назад, към миналото. Там, както го бе уверил братовчед му, би могъл да спаси Мери, изправяйки се срещу Изкормвача. През последните години Андрю бе насъбрал в себе си дълбока ярост срещу чудовището,

която винаги бе намирал за безполезна, но сега щеше да има възможност да я отприщи. Все пак, каза си, не бе едно и също да отправя предизвикателства към езекутиран човек и действително да се опълчи срещу него в онзи боксов двубой, който щеше да му организира Мъри. При спомена за якия като канара мъж, с когото се бе сблъскал на Ханбъри Стрийт, стисна пистолета в джоба си и се опита да си вдъхне кураж с мисълта, че макар и до момента да не бе стрелял по човек, все пак бе упражнявал мерника си с шишета, гълъби и зайци. Ако запазеше хладнокръвие, всичко щеше да приключи успешно. Щеше да се прицели спокойно в сърцето или в главата, да стреля без излишна припряност и за втори път да види как умира Изкормвача. Да, точно това щеше да направи. Ала в този случай — сякаш някой бе решил да затегне разхлабена гайка във вселенската машина, за да подобри нейното действие — смъртта на главореза щеше да върне живота на Мери Кели.

[1] Джон Уилям Уотърхаус (1849–1917) — английски художник, прерафаелит. ↑

VII

Въпреки ранния утринен час Сохо кипеше от живот. Чарлс и Андрю трябваше да си пробиват път сред уличната навалица от мъже с бомбета и жени с шапчици, украсени с пера и дори с изкуствени птици. Хванати под ръка двойки крачеха по тротоарите, влизаха и излизаха от магазините или търсеха удобен случай да пресекат улицата, по която бавно като поток от лава пъплеше върволица от луксозни карети, малки кабриолети, двуетажни трамваи и двуколки, натоварени с бурета, плодове или мистериозни, завити с брезент вързопи, които спокойно можеха да са трупове, задигнати от гробището. По ъглите висяха, мръсни и дрипави, второразредни художници, актьори и акробати; те демонстрираха съмнителните си дарби с надеждата да привлекат вниманието на някой шляещ се импресарио. След закуската Чарлс не бе спрял да дърдори, но Андрю едва го чуваше поради оглушителния грохот от колелата на превозните средства по паважа, към който се добавяше и неприятната врява на уличните продавачи и кандидат-творци. Той се остави да бъде воден от братовчед си в мрачното утро, потънал в някаква летаргия, от която успяваше да го извади само сладкият полъх от продавачките на теменужки, които се движеха сред тълпата с уханните си кошници.

Щом поеха по Грийк Стрийт, съгледаха в далечината скромната сграда, която подслоняваше фирмата „Мъри Пътешествия във времето“. Това беше някогашен театър, преустроен от новия си собственик, който не се бе поколебал да оскверни неокласическата му фасада с мотиви, загатващи по един или друг начин за времето. Малкото, оградено с колони стълбище на входа завършваше с елегантна резбована врата, а над него имаше фронтон, на който се виждаше как Хронос върти зодиакалното колело. Богът на времето, изобразен като зловещ старец с дълга брада, спускаща се като водопад почти до пъпа му, бе заобиколен от бордюр, изваян от пясъчни часовници — мотив, който се повтаряше и в арките, ограждащи широките прозорци на втория етаж. Между фронтоната и свода над горния праг помпозни букви от розов мрамор известяха на всеки,

който знаеше да чете, че това тъй живописно място е седалището на фирмата „Мъри Пътешествия във времето“.

Чарлс и Андрю забелязаха, че хората избягват участъка от тротоара, зает от необичайната сграда. Когато наближиха входа, причината се изясни. Лицата им се изкривиха от лъхналата ги противна миризма, която едва не ги накара да се сврат някъде и да повърнат току-що изядената закуска. Смрадта идваше от лепкавата каша, която двама работници с кърпи на лицата се мъчеха да отстранят от част от фасадата, въоръжени с четки и кофи със сапунена вода. От стърженето с четките тъмното вещество, каквото и да беше то, се стичаше на тротоара, превърнато в противна възчерна слуз.

— Съжаляваме за неудобството, господа — извини се единият от служителите, смъквайки кърпата от лицето си. — Някой нехранимайко е омазал фасадата с говежди тор, но тя ей сегичка ще светне отново.

Андрю и Чарлс размениха въпросителни погледи, сетне извадиха носните си кърпи и, покривайки с тях лицата си като пладнешки разбойници, влязоха бързешком. В преддверието редици от стратегически разположени вази с рози и гладиоли потушаваха зловонието. Това помещение, както и фасадата на сградата, просто задушаваше посетителя с изобилната си иконография, посветена на времето. В центъра стърчеше исполинска механична скулптура, състояща се от огромен пиедестал, от който към сумрачния свод се издигаха две съчленени, паякообразни ръце. Те грижовно държаха пясъчен часовник с размерите на теле, направен от лято стъкло с железни нитове и елементи. Той съдържаше не пясък, а нещо като синкави стърготини, които изящно се преливаха от едното полукълбо в другото и дори излъчваха слабо, но изразително сияние, щом върху тях паднеше светлината от най-близките лампи. Благодарение на някакви скрити механизми ръцете обръщаха часовника всеки път, когато съдържанието му се струпаше в долната част на стъкления съд, тъй че фалшивият пясък се лееше непрестанно, напомняйки за неспирния ход на времето. Тази внушителна скулптура съжителстваше с други достойни за споменаване артефакти, не тъй зрелищни, но пък по-благородни, понеже бяха сътворени преди много векове; към тях спадаха кубовете, пълни с лопатки и зъбчати колела, които дремеха в дъното на помещението — първите опити за механични часовници, както обясняваха табелките на техните поставки. В добавка към тази

забележителна железария стените бяха отрупани със стотици стенни часовници — от традиционните холандски stoelklok, украсени със сирени и херувими, до австро-унгарските часовници с махало за отброяване на секундите, които насищаха въздуха с усърдно и натрапчиво тиктакане. За служителите в сградата тази безкрайна симфония бе неотменна част от техния живот и в неделите сигурно се чувстваха безпомощни без утешителното ѝ присъствие.

Щом забеляза двамата посетители, които обикаляха безцелно залата, една госпожица напусна бюрото си в един от ъглите и отиде да ги посрещне. Вървеше с грацията на гризач, нагаждайки стъпчиците си към единоголасното цъкане на часовниците. След възпитания поздрав им съобщи въодушевено, че все още имало свободни места за третата експедиция до 2000 година, тъй че, ако желаели, могли да си запазят. Пускайки в ход очарователната си усмивка, Чарлс отклони поканата и уведоми младата дама, че са дошли да се срещнат с Гилиъм Мъри. След кратко колебание госпожицата потвърди, че господин Мъри бил в сградата и въпреки голямата си заетост навярно би могъл да ги приеме — жест, за който Чарлс благодари с още по-ослепителна усмивка. Щом успя да откъсне поглед от двата реда безупречни зъби, младата жена се завъртя на пета и им даде знак да я последват. В дъното на залата ги очакваше мраморно стълбище, което водеше към горните помещения. Чарлс, Андрю и тяхната водачка изминаха дълъг коридор, украсен с гоблени, които изобразяваха различни сцени от войната на бъдещето. Както можеше да се очаква, и коридорът бе отрупан със задължителния реквизит от часовници; окачени по стените или разположени по разни скринове и витрини, те изпълваха въздуха с досадното си тиктакане. Щом стигнаха до разкошната врата на кабинета на Мъри, младата жена ги помоли да почакаят отвън, но Чарлс си направи оглушки и се вмъкна след нея в стаята, дърпайки и братовчед си.

Андрю остана поразен от огромните размери на помещението, както и от хаотичното разпределение на мебелите и многобройните карти по стените. Това му напомни интериора на онези палатки, от които фелдмаршалите оркестрират войните. Наложил се да огледат цялата стая, докато забележат Гилиъм Мъри, който се бе проснал в цял ръст на един килим и си играеше с някакво куче.

— Добър ден, господин Мъри — поздрави Чарлс, изпреварвайки секретарката. — Казвам се Чарлс Уинслоу, а това е братовчед ми Андрю Харингтън. Бихме искали да разговаряме с вас, стига да не сте прекалено зает.

Гилиъм Мъри, снажен здравеняк в крещящо лилав костюм, понесе удара спортсменски, отвърщайки с усмивка на ироничната забележка на Чарлс; това обаче бе загадъчната усмивка на човек, който разполага със скрити козове и ще ги извади при първа възможност.

— Винаги мога да отделя малко от времето си, за да изслушам двама тъй знатни господа — отвърна той, надигайки се от килима.

Щом се изправи пред тях, Андрю и Чарлс видяха, че Гилиъм Мъри като че ли беше уголемен посредством някаква магия. Всичко у него изглеждаше двойно по-голямо от нормалното — от ръцете, които сякаш можеха да укротят бикове, хващайки ги за рогата, до достойната за Минотавър глава. Ала въпреки исполинското си телосложение предприемачът не се движеше тромаво, а с учудваща и дори някак чувствена лекота. Косата му с цвят на пшеница бе грижливо сресана назад, а в огромните сини очи искреше силен огън, издаващ напорист и дързък характер; този огън той се бе научил да смекчава с богатата палитра от дружелюбни усмивки, които месестите му устни бяха способни да изобразят.

С един жест гигантът ги покани да го последват до писалището в дъното на стаята, водейки ги по пътеката, която бе успял да проправи, навярно след добросъвестно изследване, сред многобройните земни глобуси и разхвърляните навсякъде масички с книги и бележници. Андрю забеляза, че и тук не липсваха неизбежните часовници. Освен онези, които висяха по стените и запълваха полиците на библиотеката, в една огромна витрина бяха струпани преносими часовници-сянка, слънчеви часовници, сложни водни часовници и други устройства, които показваха еволюцията на времето. На Андрю обаче му се стори, че Гилиъм бе изложил въпросните предмети с лукавото намерение да изтъкне тяхната нелепост, напразното усилие на човека да улови неуловимото — онази абсолютна, загадъчна и неукротима сила, наречена време. С пъстрата си колекция предприемачът сякаш искаше да каже, че човекът е постигнал само едно: лишил е времето от метафизичната му природа и го е превърнал в пошъл инструмент, с чиято помощ да не закъснява за срещите си.

Чарлс и Андрю седнаха в двете удобни кресла в якобински стил, разположени пред писалището — величествена мебел с извити като луковици крачета, зад която се настани Мъри; огромният прозорец зад гърба му ограждаше силуета му като рамка. През оловните стъкла нахлуваше обилна светлина, внасяйки в кабинета жизнерадостна полска атмосфера, и това даже породи у Андрю усещането, че предприемачът разполага със собствено слънце, докато останалата част от света все още тъне в едно унило утро.

— Надявам се, че ще ни простите за неуместната смрад, която ви е посрещнала на входа — побърза да се извини Гилиъм с недоволна гримаса. — Вече за втори път мажат фасадата с изпражнения. Вероятно става дума за организирана група, която с този отблъскващ метод се опитва да спъне работата на нашата фирма — той печално сви рамене, сякаш искаше да подчертае колко е разстроен от проблема. — Както виждате, не всички са на мнение, че пътуванията във времето са полезни за нашето общество. Несъмнено самото общество ги изисква, откак бе публикувана чудесната книга на господин Уелс. Ала някои хора недоволстват — само това мога да заключа от тези неприятни вандалски действия, тъй като самите извършители не оставят съобщения. Просто оплескват фасадата и толкоз.

След тези думи Гилиъм Мъри зарея поглед в пространството. В продължение на няколко секунди изглеждаше погълнат от размишленията си; после сякаш си спомни къде се намира, поизправи се на стола си и погледна открито своите гости.

— Но кажете ми, господа, с какво мога да ви бъда полезен?

— Бих искал да ми организирате частно пътуване до есента на 1888 г., господин Мъри — отвърна Андрю, който нетърпеливо бе чакал гигантът да им даде думата.

— До Есента на Ужаса? — смаяно попита Мъри.

— Да, и по-точно до нощта на 7 ноември.

Гилиъм го гледа безмълвно няколко секунди. Сетне, без да се старае да скрие разочарованието си, отвори едно от чекмеджетата на писалището и извади вързоп книжа, вързани с шнур. Остави ги отгоре с досада, сякаш им показваше някакво мъчително бreme, което бе принуден да понася мълчаливо.

— Знаете ли какво е това, господин Харингтън? — въздъхна той. — Това са писмата и молбите от частни лица, които получаваме всеки

ден. Един моли да го заведем да се поразходи из вавилонските Висящи градини, друг иска да се запознае с Клеопатра, Галилей или Платон, трети желае да види със собствените си очи битката при Ватерло, строежа на египетските пирамиди или разпъването на Христос. Всички искат да пътуват до любимия си исторически момент, сякаш е тъй просто, както да дадеш адрес на кочияш. Мислят си, че миналото е на наше разположение. Вие пък искате да пътувате до 1888 г. Не се съмнявам, че си имате причини, каквито явно имат и авторите на всички тези молби, но се боя, че не мога да удовлетвори желанието ви.

— Трябва да се върна само осем години назад, господин Мъри — отвърна Андрю. — И съм готов да ви платя колкото ми поискате.

Мъри се изсмя горчиво.

— Не става въпрос за отдалечеността във времето. Нито пък за парите. Ако беше така, господин Харингтън, напълно съм сигурен, че щяхме да постигнем някакво споразумение. Проблемът е, тъй да се каже, от техническо естество: не можем да пътуваме свободно до която си щем епоха, независимо дали в миналото, или в бъдещето.

— Значи можете да ни пренесете само до 2000 г.? — възкликна Чарлс, видимо разочарован.

— Така е, господин Уинслоу — скръбно рече Мъри, отправяйки печален поглед към Чарлс. — Въпреки че се надяваме в бъдеще да разширим нашата оферта, за момента, както можете да видите от рекламата ни, единствената дестинация, която предлагаме, е 20 май 2000 г. — денят на окончателната битка между автоматите, оглавявани от злосторника Соломон, и човешката армия, предвождана от храбрия капитан Шакълтън. Нима пътуването не бе достатъчно вълнуващо за вас, господин Уинслоу? — попита той донякъде ехидно, показвайки, че не забравя лесно лицата на хората, участвали в експедициите му.

— Напротив, господин Мъри — отвърна Чарлс след кратко колебание. — Беше наистина вълнуващо. Само че си мислех...

— Че можем да пътуваме в двете посоки на времевия поток — довърши предприемачът. — Да, да, разбирам. Но за жалост не е така. Боя се, че миналото не е в сферата на нашата компетентност.

След тези думи Мъри ги изгледа с искрена безутешност, сякаш преценяваше щетите, които неговите думи бяха нанесли на гостите му.

— Проблемът, господа — въздъхна той, облягайки се назад в креслото, — е, че не пътуваме във времето през времевия поток, както

прави героят на Уелс, а през нещо извън него. Тъй да се каже, пътуваме във времето извън времето. Пътуваме през неговата обвивка.

Сетне замълча, като ги гледаше втренчено, без да мига, с присъщата на котките невъзмутимост.

— Не ви разбирам — заяви Чарлс.

Гилиъм Мъри кимна, сякаш не бе и очаквал друг отговор.

— Ще ви дам едно простичко сравнение: дадена сграда може да се обходи отвътре, като се минава от стая в стая. Но тя може да се обиколи и отвън, като се върви по корниза ѝ, нали така?

Чарлс и Андрю кимнаха мрачно, донякъде подразнени от държането на Мъри, който явно се отнасяше към тях като към слабоумни деца.

— Противно на очакванията — продължи техният домакин, — не книгата на господин Уелс ме подтикна да изследвам възможността за пътуване във времето. Ако сте чели романа му, сигурно знаете, че Уелс се задоволява само да отпрати предизвикателство към научната общност, като ѝ предлага посока за изследвания. Ала относно функционирането на изобретението си той, за разлика от своя колега Верн, ловко избягва всяко реалистично обяснение и предпочита да ни опише машината, прибягвайки до необикновеното си въображение — нещо напълно позволено, впрочем, когато става дума за художествена творба. И все пак, докато науката не докаже, че такова устройство е възможно, неговата машина ще си остане просто една играчка. Дали това ще се случи някога? Искане ми се да вярвам, че да: постиженията на нашите учени през този век ми вдъхват огромен оптимизъм. Навярно ще се съгласите с мен, господа, че живеем в небивала епоха. Епоха, в която човек всеки ден поставя под съмнение Бог. Колко чудеса ни предостави науката през последните години? Много от тези изобретения, като например сметачната машина, пишещата машина или електрическият асансьор, просто улесняват живота ни, ала други ни карат да се чувстваме могъщи, защото сричат границите на невъзможното. В наши дни, благодарение на локомотива, можем да изминем големи разстояния, без да направим и една крачка, а скоро ще можем — без да е нужно да се преместваме физически — да изпращаме гласа си до другия край на страната, както вече правят американците посредством тъй наречения телефон. Въпреки че винаги се намират врагове на прогреса, които смятат, че е кощунство

човешкото същество да надхвърли собствените си ограничения, аз лично съм на мнение, че науката облагородява човека, утвърждавайки неговата власт над природата — така, както образованието или моралът ни помагат да надвием изначалната си диващина. Погледнете този хронометър например — рече той, взимайки една дървена кутийка, която почиваше на писалището. — Днес се произвеждат масово и всички кораби на света разполагат с такъв. Ала хората невинаги са плавали с хронометър и макар сега да ни изглежда като обичаен предмет, който винаги е бил част от всекидневието ни, британското адмиралтейство трябвало да предложи награда от двайсет хиляди лири стерлинги на човека, способен да проектира метод за определяне на морската дължина, тъй като никой часовникар не можел да направи часовник, който да издържи клатушкането на един плавателен съд, без да излезе от строя. Конкурсът бил спечелен от някой си Джон Харисън, който посветил четирийсет години от живота си, за да намери разрешение на този мъчен проблем. Когато дошло време да вземе наградата си, вече бил почти осемдесетгодишен. Не намирате ли, че това е изумително? Зад всяко изобретение се крие нечие човешко усилие, нечий живот, посветен на разрешаването на даден проблем, на създаването на устройство, което ще надживее автора си и ще е част от бъдещия свят, който ще продължи и без него. Докато има хора, които не се задоволяват да се изхранват с плодове от дърветата или да бият барабани, за да предизвикат дъжд, а решават да използват ума си, за да надминат ролята на обикновени паразити върху Божието творение, науката никога не ще загине. Затова ни най-малко не се съмнявам, че твърде скоро ще летим като птици с помощта на крилати карети, а също и че всеки ще може да се сдобие с машина като онази, родена от въображението на Уелс, и да посети която си ще епоха. Хората от бъдещето ще могат да водят двойствен живот, да работят в някоя банка в делничните дни и да използват неделите си, за да се любят с красивата Нефертити или да помагат на Анибал да завладее Рим. Представете ли си как ще се преобрази нашето общество от едно такова изобретение? — Гилиъм ги погледа развеселен няколко секунди, преди да сложи отново кутийката на писалището, където тя остана с отворено капаче, досущ като стрида или кутийка с годежен пръстен. Сетне добави: — Но засега, докато науката търси начин да сбъдне мечтите ни, разполагаме с друго нещо, което ни дава

възможност да пътуваме във времето, въпреки че за жалост не ни позволява да избираме дестинацията си.

— Какво имате предвид? — попита Андрю.

— Имам предвид... магията — разкри Гилиъм с глух глас.

— Магията? — глупаво повтори Андрю.

— Да, магията — потвърди техният домакин, като размърда загадъчно пръсти във въздуха, имитирайки същевременно звука на вятър, който свири в комин, — но не разни фокуси на сцена или онова, за което тръбят мошениците от Златната зора^[1]. Имам предвид истинската магия. Вярвате ли в магии, господа?

Андрю и Чарлс се поколебаха, донякъде объркани от неочаквания обрат на разговора, но Гилиъм не се нуждаеше от отговор.

— Разбира се, че не — скръбно рече той. — Затова се старая всячески да избягвам тази тема. Предпочитам клиентите ми да мислят, че пътуваме в бъдещето посредством науката. Всички вярват в науката. В наши дни тя минава за по-достоверна от магията. Какво да се прави, в модерни времена живеем! Но магията съществува, уверявам ви.

Тогава, за изненада на двамата си гости, той чевръсто стана от стола си и изсвири пронизително. Кучето, което през цялото време бе лежало на килима, безразлично към човешките занимания, мигом се изправи и весело припна към стопанина си.

— Господа, представям ви Вечния — рече той, докато въпросният питомец възбудено се въртеше край него. — Обичате ли кучета? Не се бойте, погалете го.

Сякаш това бе необходимо условие, което трябваше да изпълнят, преди Гилиъм да продължи изказването си, Чарлс и Андрю станаха и плъзнаха ръце по гърба на животното — неспокоен екземпляр от породата голдън ретривър с мека и добре поддържана козина.

— Господа — обяви Мъри, — знайте, че галите едно чудо. Защото, както току-що ви казах, магията съществува и дори може да се пипне. На каква възраст е Вечния според вас?

В имението на Чарлс имаше няколко кучета и той от дете бе свикнал с тях, тъй че въпросът не му се видя труден. Огледа зъбите на кучето с вид на познавач и отвърна, без да се колебае:

— На една година, най-много две.

— Всъщност — потвърди Гилиъм, като коленичи, за да почеше извънредно нежно врата на животното, — една година е очевидната ти

възраст, нали? Една година в реалното време.

Андрю се възползва от случая, за да потърси погледа на братовчед си, жадувайки да узнае какво мислеше той за всичко това. Чарлс го успокои с невъзмутимата си усмивка.

— Както вече ви казах — продължи Мъри, като се надигна от пода, — не книгата на Уелс ми даде подтик да основа фирмата си. Това бе чиста случайност, макар че не ще отрека, че неговата творба ми направи огромна услуга, като събуди в обществото един скрит копнеж. Знаете ли защо пътуванията през времето са тъй привлекателни? Защото всички желаем да ги осъществим. Една от мечтите на човека е да пътува във времето. Но бяхте ли се замисляли за това, господа, преди да прочетете книгата на господин Уелс? Боя се, че не, както впрочем и аз, уверявам ви. Всъщност господин Уелс даде конкретна форма на едно абстрактно желание, изрази с думи този стремеж, който открай време е дремел у хората.

Мъри направи пауза, за да могат съжденията му да улегнат в ума на гостите му, тъй както се сляга прахът върху мебелите след изтупването на килима.

— Преди да основа тази фирма, работех с баща ми — продължи той след малко. — Занимавахме се с финансиране на експедиции. Бяхме просто едно от стотиците дружества, които пращат изследователите си в най-неизвестните кътчета на планетата, за да се сдобият с етнографски или археологически сведения за научните списания, или да съберат екзотични насекоми и цветя за някой природонаучен музей, жадуващ да напълни витрините си с прищевките на Създателя. Но като оставим настрана деловите ни стремежи, ние бяхме движени и от жаждата да опознаем колкото се може по-добре света, в който живеем. Интересите ни бяха, тъй да се каже, пространствени. Но човек никога не знае какво му готви съдбата, не мислите ли, господа?

Без да дочака отговор, Гилиъм Мъри им даде знак да го придружат. Следван по петите от Вечния, той прекоси архипелага от масички и земни глобуси и ги заведе до една от страничните стени. За разлика от останалите стени, покрити с рафтове с атласи, географски трактати, астрономически изследвания и безброй трудове на незначителни теми, тази бе покрита с кора от географски карти, подредени според датата, на която са били изработени. Колекцията предлагаше едно

пътешествие, което започваше с няколко репродукции на ренесансови карти, вдъхновени от съчиненията на Птолемей, където светът, досущ като насекомо с отрязани крачета, изглеждаше обезпокоително непълен, сведен най-вече до една аморфна Европа. Следваше картата на немския географ Мартин Валдземюлер, на която Америка се откъсваше от азиатския материк, а накрая се явяваха трудовете на Абрахам Ортелиус и Герхард Меркатор, показващи един вече пълен свят с размери, близки до действителните. Докато вървяха отляво надясно, както ги водеше Мъри, хронологичното разположение на картите създаваше такъв ефект, сякаш наблюдаваха как се разтваря цвете или се протяга котка, защото светът като че ли растеше буквално пред очите им, разгъваше се с интригуваща пестеливост, превръщаше се във все по-обширно място чрез усилията на мореплавателите и изследователите, които разширяваха границите му. За Андрю бе поразително, че допреди няколко века никой не е подозирал, че светът продължава и отвъд Атлантическия океан, а същинските му размери са зависели от упорството и късмета на изследователите, които с опасните си пътешествия са запълвали средновековната празнота, обиталището на чудовищата. От друга страна, той съжаляваше, че размерите на света вече не са загадка, че няма повече земи и океани освен тези, приютени на последните карти. Това бе един официален, познат, затворен в собствените си предели свят и единственото, което оставаше да се направи, бе да се очертаят добре бреговете му. Мъри ги накара да се спрат пред една огромна карта, с която завършваше колекцията.

— Господа, в този миг стоите пред навярно най-точната карта, която може да се намери в цяла Англия — уведоми ги Гилиъм с нескрита гордост, — тъй като постоянно я обновявам. Щом някое непознато късче от света бъде картографирано, поръчвам да ми начертаят картата наново и изгарям предишното копие. Смятам това за символичен жест, сякаш с него заличавам старата си и неточна представа за планетата. Много от експедициите, които виждате тук, бяха осъществени благодарение на нашите фондове.

Картата изглеждаше неясна, защото бе щедро изрисувана с разноцветни линии, които, както им обясни Гилиъм, представлявали всички експедиции, реализирани от хората до момента; превратностите им той самият бе означил, несъмнено с болезнена

наслада, в лявото поле на картата. Ала само с един бегъл поглед човек се уверяваше, че точността, с която бе описан лъкатушният курс на всяко пътешествие, бе в крайна сметка безполезна. Почти невъзможно бе да се проследят различните траектории поради постоянното кръстосване на линиите, причинено от абсурдния стремеж на техния домакин да не пропусне нищо. Бе представил всички експедиции — от най-старите, като тази на Марко Поло, отразена със златиста линия, виеща се през Индия, Китай, Централна Азия и Малайския архипелаг, та до най-скорошните, като проведената от сър Франсис Янгхъсбънд^[2], който бе пътувал от Пекин до Кашмир, пресичайки планинската верига Каракорум със заострените ѝ, украсени с глетчери върхове. Ала не само континентите бяха нашарени. Някои линии навлизаха от сушата в морето, имитирайки пенестите дири, оставени от прочути кораби като платноходите на адмирал Колумб във водите на Атлантика или „Еребус“ и „Терор“, търсили пряк път към Китай през Арктическия океан. Двете последни дири изчезваха внезапно, както всъщност бе станало и със самите кораби, подминавайки пролива Ланкастър, предполагаемата врата на Североизточния път. Неспособен да разгадае цялата плетеница от черти, Андрю предпочете да проследи синята линия, набраздила остров Борнео — този дъждовен рай в югоизточния край на Азия, гъмжащ от гибони и крокодили; тя очертаваше лъкатушния път на сър Джеймс Брук, наречен Леопарда от Саравак — име, което му се стори познато, защото изследователят се явяваше в романите за Сандокан като жесток изстребител на пирати. Ала само след миг Гилиъм ги помоли да съсредоточат вниманието си върху най-сложната част от картата — африканския материк, където се преплитаха маршрутите на всички експедиции, опитвали се да намерят митичните извори на Нил. Там пътешествията на холандката Александрина Тине^[3], на съпрузите Бейкър^[4], на Бъртън^[5] и Спик^[6], както и най-прочутите — на Ливингстън и Стенли, образуваха, наред с много други, объркано кълбо, което разкриваше само какво очарование бе упражнявал черният континент върху привържениците на тропическия шлем.

— Историята на нашето откритие на пътуванията във времето започна точно преди двайсет и две години — подхвана Гилиъм с изразителен тон.

И сякаш вече бе слушал това много пъти, Вечния легна в нозете на стопанина си, Чарлс се усмихна, запленил от многообещаващото начало, а Андрю направи отчаяна гримаса, съзнавайки, че ще трябва да се въоръжи с търпение, преди да разбере дали ще може да спаси Мери Кели, или не.

[1] Орденът на Златната Зора — окултна организация от края на XIX в., създадена в Англия. ↑

[2] Франсис Едуард Янгхъсбънд (1863–1942) — офицер от британската армия, прочул се с изследването на Централна Азия и Тибет. ↑

[3] Александрина Петронела Франсина Тине (1835–1869) — нидерландска пътешественичка, изследовател на Африка; първата европейка, опитала се да прекоси Сахара. ↑

[4] Самюъл Уайт Бейкър (1821–1893) — британски изследовател, офицер, естественик, инженер и радетел за премахване на смъртното наказание, генерал-майор в Османската империя и Египет. Втората му съпруга Флорънс Бейкър го придружавала във всичките му експедиции. ↑

[5] Ричард Франсис Бъртън (1821–1890) — британски консул, пътешественик и изследовател, преводач и ориенталист. ↑

[6] Джон Хенинг Спик (1827–1864) — английски офицер от британската армия в Индия, изследовател на Африка. ↑

VIII

Позволете ми сега да извърша малък повествователен фокус и да ви предам разказа на Гилиъм Мъри не в първо, а в трето лице, сякаш е откъс от приключенски роман, както всъщност обичаше да го възприема предприемачът. В онази епоха, започнала от втората половина на XIX в., откриването на митичните извори на Нил, които според Птолемей се намирали в Лунните планини — внушителната планинска верига в сърцето на Африка, — бе главна цел на преобладаващата част от дружествата, организиращи експедиции. При все това съвременните изследователи като че ли нямаха повече късмет от Херодот, Нерон и останалите личности, търсили безрезултатно изворите в хода на човешката история. Експедицията на Ричард Бъртън и Джон Спик само бе посяла вражда между двамата изследователи, а и тази на Дейвид Ливингстън не бе успяла да хвърли светлина по въпроса. Ливингстън страдал от дизентерия, когато бил намерен от Хенри Стенли в Уджиджи, но въпреки това отказал да се върне с него в метрополията и поел на нова експедиция, този път до езерото Танганика, от която се наложило да се върне на носилка, повален от треска и на ръба на силите си. Шотландският изследовател починал в Читамбо и извършил последното си пътешествие като труп, балсамиран в майчинската прегръдка на един дънер, който носачите му успели да пренесат за девет месеца до остров Занзибар, откъдето бил върнат във Великобритания. През 1878 г. го погребали с големи почести в Уестминстърското абатство, но въпреки безспорните му постижения изворите на Нил си оставали загадка. Всички — от Кралското географско дружество, та до най-незначителния природонаучен музей — искали да се сдобият с лаврите за откриването на тайнственото им местонахождение. Фамилията Мъри не можела да остане по-назад и по същото време, когато нийоркският вестник „Хералд“ и лондонският „Дейли телеграф“ субсидирали новата експедиция на Стенли, тя изпратила на негостоприемния африкански континент един от най-добрите си изследователи.

Казвал се Оливър Тръмейнкоу, имал зад гърба си няколко успешни експедиции в Хималаите, а освен това бил опитен ловец. Точният му мерник бил повалил какви ли не зверове — от индийски тигри до балкански мечки, та дори и слонове от Цейлон. В добавка бил дълбоко религиозен и макар да не упражнявал мисионерска дейност, не пропускал случай да проповядва Христовата вяра на всеки изпречил се на пътя му туземец, изреждайки предимствата на своя бог досущ като някой продавач на оръжия. Въодушевен от новата си задача, Тръмейнкоу потеглил от Занзибар, където се сдобил с носачи и продоволствия. Ала само няколко дни след навлизането му в материка, баща и син Мъри напълно изгубили връзка с него. Седмиците се нижели бавно без никакво известие от негова страна. Какво се било случило с изследователя? С мъка на сърце двамата Мъри се примирили със загубата му, тъй като не могли да пратят някой Стенли да го издирва — всичките им хора били ангажирани.

Десет месеца по-късно, точно след символичното погребение, което извършили в негова памет със съгласието на жена му, която до този момент отказвала да облече траурни одежди, Тръмейнкоу нахълтал в седалището на фирмата. Както можело да се очаква, появата му предизвикала такъв смут, сякаш бил привидение. Бил ужасно слаб, с безумен поглед, а снагата му, мръсна и смрадлива, не навявала на мисълта, че през последните месеци се е къпал в розова вода. Както можело да се отгатне от окаения му вид на плашило, експедицията от самото си начало се провалила с гръм и трясък; още с навлизането си в джунглата попаднали в засада, устроена от едно сомалийско племе. Тръмейнкоу не смогнал дори да насочи пушката си към гъвкавите сенки, изскочили от гъсталака, когато залп от стрели го повалил по гръб. В горските усой, далеч от взора на цивилизацията, членовете на експедицията били жестоко избити до крак. Нападателите взели и Тръмейнкоу за мъртъв, но той бил закален от суров живот — за да го убие, човек трябвало да се напъне повече от онези диваци. И тъй, той седмици наред бродил из джунглата, ранен и трескав, използвайки пушката си като патерица, а от тялото му все още стърчали няколко стрели; накрая в окаяното си скитане се натъкнал на малко туземно селце, оградено с палисада^[1]. Изтощен, рухнал пред тесния вход на заграждението като някаква изхвърлена от морето отломка.

След няколко дни се събудил, напълно гол и проснат върху неудобен сламеник, а многобройните рани, които терзаели тялото му, били покрити с противни наглед пластири. С тези зеленикави компреси го налагала една девойка, чиито черти не успял да свърже с никое от познатите му племена. Имала източена и кръшна снага, с много тесен ханш и съвсем малки гърди, а тъмната ѝ кожа излъчвала лек матов блясък. С подобно телосложение, както скоро установил, били и мъжете — стройни и с почти незабележима мускулатура, под която се очертавали деликатни кости. Тъй като не знаел към кое племе принадлежат, Тръмейнкоу решил да им даде име по свое усмотрение. Нарекъл ги тръстиканци, защото му изглеждали тънки и гъвкави като тръстики. Тръмейнкоу бил отличен стрелец, но имал твърде бедно въображение. Неземният облик на тръстиканците бил изненада за него, както и големите тъмни очи, които помрачавали изящните им кукленски лица, но докато полека оздравявал, откривал все по-чудни неща. Например невъзможният език, на който общували — приглушени звуци, които неговото гърло, свикнало да имитира най-странните диалекти, не можело да възпроизведе. Да не говорим, че всички изглеждали на еднаква възраст, а в селото липсвали най-насъщните битови предмети, сякаш животът на тези диваци протичал на друго място или бил сведен до едно-едничко действие — дишането. Но въпросът, който все по-често измъчвал Тръмейнкоу, бил следният: как устоявали тръстиканците на упоритите набези на съседните племена? Били доста малобройни, не изглеждали нито силни, нито свирепи, а в цялото село очевидно нямало друго оръжие освен пушката на изследователя.

Една нощ разбрал тайната на тяхното оцеляване, когато някакъв часовей съобщил, че кръвожадните масаи са обкръжили селището. От колибата, в която бил настанен заедно със своята болногледачка, Тръмейнкоу видял как ефирните му спасители се строили в центъра на заграденото място, точно пред тесния вход, който — колкото и да е чудно — нямал врата. Застанали в крехка редица, сякаш готови за жертвоприношение, тръстиканците се хванали за ръце и запели някакъв неясен химн. Щом се отърсил от смайването си, Тръмейнкоу грабнал пушката си и се завлякъл до прозореца, решен да защитава с всички сили своите домакини. В селото почти нямало запалени факли, но за опитен ловец като него сиянието на луната било достатъчно, за

да не пропусне целта си. Насочил оръжието към вратата, убеден, че ако смогне да повали неколцина масаи, другарите им навярно ще помислят, че селото е отбранявано от бели мъже, и ще се оттеглят. За негова изненада, девойката внимателно навела надолу пушката му и с този безмълвен жест му дала да разбере, че намесата му няма да е нужна. Тръмейнкоу щял да възрази, но ведрият поглед на тръстиканката го накарал да размисли. Разкъсван от страх и изумление, той наблюдавал от прозореца дивата атака на масаите, които нахлули през вратата като безредна тълпа, докато неговите домакини просто изчаквали появата на копията им, припявайки неспирно дисхармоничната си песен. Изследователят се приготвил да стане свидетел на едно безропотно прието клане. И тогава се случило нещо, което Тръмейнкоу впоследствие описвал с треперещ и пълен със съмнение глас, сякаш сам намирал за невероятни думите, които излизали от собствената му уста. Въздухът се разкъсал — не знаел как да го обясни по-добре. Това било като да съдереш тапет, казвал той, и да оголиш стената под него — с тази разлика, че отдолу се показала не стена, а един друг свят. Свят, който отначало бил невидим за изследователя от неговото местоположение, но излъчвал бледо сияние, осветяващо околния мрак. Поразен, Тръмейнкоу видял как първите масаи рухнали в дупката, зейнала внезапно между тях и евентуалните им жертви, и изчезнали от реалността, от света, в който се намирал той, сякаш се изпарили във въздуха. Виждайки как самата нощ поглъща събратята им, останалите масаи побягнали ужасени. Изследователят бавно поклатил глава, смаян от току-що видяното. Сега вече разбирал как този народ е успял да устои на натиска на околните племена.

Излязъл от колибата със залитане и се приближил до дупката, която песнопенията на неговите домакини били отворили в самата тъкан на реалността. Когато застанал срещу нея, видял, че отворът, чиито краища се полюшвали като завеса, бил по-голям, отколкото изглеждал. Започвал от земята, издигал се доста над главата му и бил толкова широк, че през него спокойно можел да премине файтон. Краищата му леко потрепвали и ту скривали, ту пак откривали околния пейзаж като вълни, разбиващи се в морски бряг. Запленен, Тръмейнкоу погледнал през отвърстието, сякаш било прозорец. От другата страна се виждал един различен свят — нещо като камениста розова равнина,

брулена от суров вятър, който влачел пясък по повърхността ѝ; в далечината, през гъстите облаци прах, които размътвали въздуха, изследователят съгледал злокобни планини. Объркани и заслепени, масаите се препъвали из този свят и се мушкали едни други с копията си, а броят на онези, които още се държали на крака, намалявал все повече. Тръмейнкоу наблюдавал поразен гротескния танц на смъртта — вятърът в косите на масаите, подобно на странния прах, изпълващ ноздрите им, явно не принадлежал на неговия свят.

Тръстиканците, все още струпани в центъра на заграждението, подели пак страховития си напев и дупката започнала да се затваря, свивайки се бавно пред запленения поглед на Тръмейнкоу, докато изчезнала напълно. Той глупаво прокара ръка там, където въздухът бил разкъсан от отвора одева, но този отвор сякаш никога не бил съществувал. Нищо не стояло между изследователя и хора на тръстиканците, които взели да се разпръсват в различни посоки, като че ли нямало особени произшествия. Ала за Тръмейнкоу светът — такъв, какъвто го познавал — вече не бил същият. Разбрал, че пред него се разкриват само две възможности. Едната била да гледа на своя свят, който дотогава смятал за единствен, като на един от многото съществуващи; те явно се наслаждавали като страниците на книга — промушиш ли я с кама, лесно отваряш проход, който пронизва всичките. Другата възможност била по-простичка — да си изгуби ума.

Нея нощ изследователят не мигнал. Та кой ли би заспал при това положение? Лежал върху сламеника си с широко отворени очи и напрегнато тяло, наострил уши да долови всеки шум, долитащ от мрака. Мисълта, че се намирал в селище на чародеи, срещу които и пушката, и неговият бог били безсилни, го изпълвала с мъчителен страх. Щом се почувствал достатъчно силен, за да върви, без да залита, избягал от селището на тръстиканците. За няколко седмици успял да се добере до пристанището на Занзибар. Там живял криво-ляво, докато му се удал случай да се скрие на един кораб, който потеглял за Лондон. Десет месеца след заминаването си се завърнал отново, преобразен от преживяното — достатъчно било да го погледне човек. Естествено, Себастиан Мъри не повярвал в тази ужасна одисея. Не знаел какво се е случило с най-добрия му изследовател по времето, когато бил в неизвестност, но намирал за съвсем неправдоподобна историята за тръстиканците и техните абсурдни отвори във въздуха. Това били

просто бълнувания на луд човек. Самият Тръмейнкоу затвърдил това мнение, когато показал, че не е способен да води нормален живот с бившата си „вдовица“ и двете им дъщери. Жена му вероятно би предпочела да продължи да носи цветя на гробището, вместо да съжителства с непознатия, непригоден за живота мъж, който Африка ѝ върнала; при него състоянията на апатия се редуваха с непредсказуеми изблици на безумие, които обръщали с главата надолу дотогава спокойното домашно огнище. Вечните му пристъпи, които понякога го подтикваха да тича гол из улиците или да стреля от прозореца си по шапките на минувачите, постоянно застрашавали спокойствието на квартала и в крайна сметка станали причина да бъде затворен в една килия в санаториума за душевноболни към болницата „Гай“.

Все пак Тръмейнкоу не бил напълно изоставен. Гилиъм Мъри го посещавал при всяка възможност без знанието на баща си, защото му било жал, че един от най-способните им мъже е изпаднал в такова окаяно състояние, но също и заради вълнението, което будела у него фантастичната му история. По онова време Гилиъм бил двайсетгодишен младок и ходел при изследователя с трепета на дете, което отива на куклен театър, а Тръмейнкоу никога не излъгал очакванията му. Седнал на коравото легло, той охотно изпълнявал молбата да разкаже историята на тръстиканците, зареял поглед към големите петна от влага по стените. Всеки път добавял нови и необичайни подробности, доволен, че разполага с публика и с предостатъчно време, за да обогати причудливия си разказ. По едно време Гилиъм си мислел, че той ще възвърне разсъдък си, но след четири години затворничество Тръмейнкоу решил да се обеси в килията си. Оставил една бележка на къс зацапана хартия. В нея с неясен почерк — може би обичаен за него, а може би разкривен поради душевните му терзания — той оповестявал иронично, че потегля за другия свят, който бил само един от многото съществуващи.

По това време Гилиъм вече работел в бащината си фирма. Въпреки посещенията си при Тръмейнкоу, младежът намирал историята му за налудничава, но тъкмо поради това, че най-добрият начин да му отдаде почит бил да се зарази от лудостта му, скришом от баща си изпратил двама техни изследователи в Африка, за да търсят несъществуващите тръстиканци. Самюъл Кауфман и Форест Остин били двама празноглавци, самохвалковци и гуляйджии, които

проваляли всичките си експедиции. Те обаче били единствените, чието отсъствие баща му нямало да усети, както и единствените, които биха потеглили без протести към черния континент, за да издирват племе от чародеи певци, способни да отворят във въздуха проходи към други светове. Само на тях, поради отявлената им безполезност, можел да си позволи да възложи такава неплодотворна задача като търсенето на тръстиканците, която за него била просто скромен начин да почете паметта на злощастния Оливър Тръмейнкоу. И тъй, Кауфман и Остин заминали от Англия почти тайно. Както самият Гилиъм, така и те изобщо не подозирали, че щели да се превърнат в най-прочутите изследователи на своето време. Верни на установения ред, щом стъпили на африканска земя, започнали да известяват за хода на експедицията с телеграми, които Гилиъм след небрежен прочит трупал в едно чекмедже на писалището си със съжалителна усмивка.

Ала всичко се променило, когато след три месеца получил телеграма, в която му съобщавали, че най-сетне са открили тръстиканците. Не можел да повярва! Дали не го взимали на подбив, за да го накажат, че ги е пратил за зелен хайвер, питал се Гилиъм. Но подробностите от пристигащите телеграми премахнали опасението, че е измамен, защото съвпадали съвсем точно с онези, които, доколкото си спомнял, украсявали разказите на Оливър Тръмейнкоу. И тъй, въпреки изумлението си, Гилиъм бил принуден да заключи, че както Тръмейнкоу, така и другите двама са му казали истината: тръстиканците съществували. От този миг насетне за Гилиъм Мъри тези телеграми се превърнали в главната причина да става от леглото всеки ден. Очаквал пристигането им с искрено вълнение, четял ги и ги препрочитал в кабинета си, залоствайки вратата, тъй като за момента не искал да споделя удивителното откритие с никого, дори и с баща си.

Според телеграмите, щом установили местонахождението на селището, Кауфман и Остин били приети като гости без особени мъчнотии. Всъщност тръстиканците като че ли се примирявали с всичко, неспособни да оказат съпротива на каквото и да било. Същевременно не проявявали голям интерес към изследователите. Просто понасяли присъствието им. На Кауфман и Остин не им трябвало повече; вместо да се обезкуражат от трудността да изпълнят основната си задача — да проверят дали наистина тези диваци били способни да отворят проходи към други светове, — те се въоръжили с

търпение и приели ситуацията като платен отпуск. Макар и да не го заявявали изрично, Гилиъм лесно можел да си представи как по цял ден се излежават на слънце, заети да ликвидират касите с уиски, които понесли на експедицията — нещо, за което той се видял принуден да си затвори очите. Колкото и да е невероятно, тази стратегия се оказала най-добрата — честата им алкохолна летаргия, както и навикът им да танцуват и да се боричкат голи в тревата, съдействали за сближаването им с тръстиканците, които се заинтригували от кехлибарената течност, предизвикваща такива пристъпи на веселие. Със споделянето на уискито се зародила една грубовата дружба между изследователите и племето, която Гилиъм тържествено отбелязал от своя кабинет, защото тя несъмнено била първата крачка към бъдещо съжителство. Не се излъгал в очакванията си, макар че прерастването на това първично общуване във връзка на взаимно доверие и обич му струвало няколко пратки от най-доброто шотландско уиски, тъй че и до ден-дневен се питал дали са били нужни толкова литри за такъв малък брой туземци.

Най-сетне една сутрин получил дългоочакваната телеграма, в която Кауфман и Остин разказвали как тръстиканците ги завели в центъра на селището и там — като красив жест на благодарност и приятелство, както двамата го изтълкували — отворили за тях прохода към другия свят. Изследователите описвали отвора и розовия пейзаж, който се виждал през него, с почти същите думи, използвани пет години по-рано от Тръмейнкоу, но младият Гилиъм вече не можел да ги приеме за фантастична измислица — вече знаел, че всичко това се случвало в действителност. Ненадейно го налегнало чувството, че е ограничен до задушаване, и то не защото се бил залостил в малкия си кабинет. Струвало му се, че е притиснат между стените на една вселена, която, както вече знаел, не била единствената. Ала този гнет скоро щял да приключи, казал си той. Посветил няколко минути на спомена за клетия Оливър Тръмейнкоу. Предположил, че силните му религиозни убеждения му попречили да приеме видяното и не му оставили друг избор, освен криволичещата пътека на лудостта. За щастие двамата некадърници Кауфман и Остин имали далеч по-просто устроени умове и това ги избавило от подобна участ. Гилиъм препроchel телеграмата стотици пъти. Тръстиканците не само съществували, но и упражнявали нещо, което той, за разлика от Тръмейнкоу, предпочел да определи като магия, а не като злотворно

чародейство. Сега пред Кауфман и Остин се разкривал един непознат свят и те явно нямало да устоят на изкушението да го изследват.

Докато четял следващите им телеграми, Гилиъм съжалявал, че не ги е придружил. С одобрението на тръстиканците, които ги оставили на воля, Кауфман и Остин започнали да предприемат кратки набези в оттатъшния свят, за чиито особености неспирно го осведомявали. Той представлявал в общи линии обширна равнина от розови, слабо проблясващи камъни, над която тегнело едно небе, вечно забулено от гъста мъгла. Ако отвъд мъглата имало слънце, то неговите лъчи не успявали да я пробият. Поради това единствената светлина идвала от страниния материал на почвата, тъй че пейзажът тънел в печална дрезгавина. Тя сливала деня и нощта във вечен здрач и затруднявала гледането на големи разстояния, въпреки че човек можел да види ботушите си с най-големи подробности. От време на време сърдит вятър брулел равнината, вдигайки пясъчна буря, която още повече замъглявала всичко. Изследователите веднага забелязали нещо любопитно: щом преминали през дупката, часовниците им спрели. Ала задрямалите им механизми загадъчно се пробудили отново при завръщането в отсамната действителност. Сякаш единодушно били решили да не отчитат времето, прекарано от собствениците им в другия свят. Кауфман и Остин се спогледали глуповато и, както лесно може да си представи човек, само свили рамене. След като прекарвали — според собствените им изчисления — една нощ в лагера, който си устроили близо до дупката, за да държат под око тръстиканците, направили друго откритие. Докато се намирали там вътре, нямало да се наложи да се бръснат: брадите им спрели да растат. Забелязали също така, че ръката на Остин, която той порязал точно преди да мине през дупката, изведнъж престанала да кърви, тъй че дори забравил да я превърже. Сетил се за раната чак когато се върнали в селището, защото тогава от нея пак потекла кръв. Силно заинтригуван, Гилиъм отбелязал в тефтера си този необикновен факт, както и случилото се с брадите и часовниците. Всичко това сочело към едно невъзможно преустановяване на хода на времето. Докато се отдавал на догадки в кабинета си, Кауфман и Остин се запасили с оръжия и продоволствия и поели към единственото, което нарушавало еднообразието на равнината: унилите планини, очертани призрачно на хоризонта.

Тъй като часовниците все така отказвали да им служат, решили да измерват времетраенето на пътешествието чрез периодите на сън. Този метод обаче скоро се оказал безрезултатен, защото понякога сънят им бивал прекъснат от вятъра, който се извивал ненадейно и с такава сила, че ги принуждавал да будуват и да придържат палатката. Друг път натрупаната умора ги поваляла веднага, щом се случело да спрат, за да хапнат нещо или да съберат сили. И тъй, единственото, което можели да кажат по въпроса, било, че след едно прилично време — нито дълго, нито кратко — достигнали възделените планини. И те били изградени от същия излъчващ сияние камък като равнината, но въпреки това изглеждали злокобно и напомняли гнили и изпочупени зъби. Заострените им върхове раздирали завесата на мъглата, покриваща небето, а тук-там се забелязвали дупки — навярно пещери. По липса на по-добър план, двамата решили да се изкатерят по планинския склон до най-близката пещера. Скоро се добрали до нея. Щом преодолели едно малко възвишение, пред тях се разкрил поширок изглед към равнината. От разстоянието дупката, през която били влезли, изглеждала като блестяща точица на хоризонта. Това бил обратният път, който ги очаквал, а същевременно им служел като ориентир. Изследователите не се тревожели, че тръстиканците биха могли да затворят дупката, тъй като благоразумно били взели със себе си останалите запаси от уиски. Именно тогава забелязали други блестящи точици, потрепващи на хоризонта. Едва се виждали заради мъглата, която приглушавала светлината им, но явно били поне половин дузина. Дали това били нови дупки, водещи към други светове? Открили отговора в самата пещера, която се канели да изследват. Щом влезли в нея, веднага разбрали, че е обитаема. Навсякъде се виждали признаци на живот: следи от огнище, глинени съдове, сечива и други инструменти от първа необходимост, чиято липса в селището на тръстиканците направила такова впечатление на Тръмейнкоу. В дъното на пещерата намерили по-тесен и тъмен кът, чиито стени били покрити с рисунки. Повечето изобразявали сцени от всекидневния живот на тръстиканците. Съдейки по дългнестите фигурки, несъмнено те били авторите на рисунките. Животът им явно протичал там, в този сумрачен свят. Селището било само място, в което се отбивали мимоходом, случайна колония, една от многото, които навярно имали из разни други светове. На Кауфман и Остин тези

изображения на сцени от селския живот не им се сторили особено значими. Само две от тях грабнали вниманието им. Едното заемало цяла стена и, както заключили изследователите, очевидно било карта на въпросния свят или поне на онази част от него, която била проучена от племето и която се ограничавала до околностите на планините. Ала най-много ги поразило това, че примитивната карта указвала местонахождението на някои дупки, а също и — ако правилно тълкували рисунката — тяхното съдържание. Изображението било простичко: една жълта звезда символизираща съответната дупка, а фигурите, нарисувани до нея — съдържанието ѝ. Поне този извод можел да се направи от точката, оградена с колибки — тя вероятно представлявала дупката, през която изследователите проникнали в отсамния свят, и селището, намиращо се в оттатъшния. Освен тази дупка, на картата били разположени още четири — по-малко от онези, които трептели на хоризонта. Накъде ли водели останалите проходи? Дали от мързел, или от отегчение, тръстиканците били нарисували само съдържанието на най-близките до пещерата проходи към други светове. Едно от тези изображения загатвало, че в съответната дупка се води някаква война между два типа фигури: едните изглеждали човешки, а другите били съставени от квадратчета и правоъгълници. Останалите рисунки били още по-загадъчни; Кауфман и Остин проумели само, че в този свят има десетки дупки като посетената от тях, но за да узнаят накъде водят, трябвало да ги прекосят лично, защото драсканиците на племето им се видели неразбираеми като съня на слепец. Второто изображение, което привлякло вниманието им, било точно от другата страна. То показвало група тръстиканци, които бягали от нещо, приличащо на огромен четириног звяр с опашка на дракон и шипове по гърба. Кауфман и Остин се спогледали, стреснати, че са попаднали в свят с такива зверове, чието изображение само по себе си вдъхвало ужас. А какво ли би било да ги срещнеш в действителност? Все пак това откритие не ги накарало да се върнат, откъдето били дошли. И двамата носели пушки и достатъчно боеприпаси, за да повалят цяло стадо такива чудовища, в случай че те наистина съществували, а не били някаква алегорична измислица на тръстиканците. Носели си и уиски; това вълшебно питие щяло да им вдъхне смелостта, която им липсвала, или поне щяло да превърне

възможността да умрат, погълнати от звяр с размерите на слон, в лесно поносима неприятност. Какво повече им трябвало?

И тъй, решили да продължат с проучванията и потеглили към отвора, където се водела войната между фигурите, тъй като той се намирал най-близо до планините. Изнурителният преход бил разнообразяван от внезапни пясъчни бури, които ги карали да разпъват палатката си и да се крият в нея, ако не искали пясъкът да ги полира като два сребърни свещника. Поне не се натъкнали на никакви огромни зверове. Разбира се, когато се добрали до дупката, нямали представа колко време е изтекло, но се чувствали изтощени. По вид и размер отворът бил подобен на другия, който им дал достъп до тази сумрачна територия. Единствената разлика била, че вътрешността му не показвала селище от грубо скалътени колибки, а някакъв град в руини. Почти всички сгради били разрушени, но все пак този тип строителство им бил някак познат. В продължение на няколко минути оглеждали осеяния с развалини пейзаж от външната страна на дупката, сякаш надничали през витрина; търсели признаци на живот, ала нищо не нарушавало покоя, надвиснал над опустошения град. Каква ли война можела да причини такова ужасно разрушение? Най-сетне, подкрепени с няколко глътки уиски, Кауфман и Остин си възвърнали куража, който страховитата гледка им отнела, нахлупили здраво тропическите си шлемове и храбро скочили от другата страна на дупката. Веднага ги лъхнала силна и позната миризма. Глуповато ухилени от вълнение, осъзнали, че това бил просто мирисът на собствения им свят, който — без да си дават сметка — престанали да усещат по време на престоя си в розовата равнина.

С готови за стрелба пушки двамата напредвали предпазливо по улиците, преградени с барикади от отломки; гледката на тази разруха ги изпълвала с боязън. Изведнъж нещо ги накарало да се спрат. Поразени, Кауфман и Остин се взрели в новото препятствие, което им препречвало пътя — оказало се не друго, а камбанарията Биг Бен! Полусъборена, тя лежала наред улицата като отрязана рибешка глава, а огромният циферблат на часовника напомнял око, което ги гледало с примирена печал. Това откритие ги накарало да обхванат всичко наоколо с покрусения си взор. Погледнали с внезапна обич всяка срутена сграда, с натежало сърце се взрели в неравния хоризонт от руини, над които тъмни струи дим шарели небето на този сринат със

земята Лондон. И двамата не могли да сдържат сълзите си. Така и щели да си останат там до края на дните си, ридаейки над трупа на обичния си град, но изведнъж ги сепнал странен шум. Отнякъде долитало тракане, предизвикано от нещо металическо.

С отново вдигнати пушки Кауфман и Остин последвали звука, който ги отвел до огромна камара от отломки. Сنيшавайки се, те се изкатерили безшумно по нея. От тази импровизирана лежа могли незабелязани да наблюдават причинителите на металическия грохот. Това били странни същества от желязо, смътно наподобяващи хора. Движели се благодарение на малки парни двигатели, закрепени на гърбовете им, както можело да се заключи от дима, изпускан навремени от сглобките им. Звукът на обезумяла камбана, който привлякъл вниманието на изследователите, идвал от сблъсъка на тежките им железни нозе с многобройните метални останки, с които била осеяна земята. Отначало смаяните мъже недоумявали какви са тези неща, докато Остин не измъкнал от отломките нещо, приличащо на страница от вестник. Разгърнал го с треперещи пръсти. На страницата се виждала фотография на въпросните същества. Заглавната статия съобщавала за неудържимото настъпление на армията на автоматите и завършвала с молба към читателите да не губят вяра в човешката войска, предвождана от храбрия капитан Дерек Шакълтън. Ала най-смайваща била датата на вестника. Тази откъсната страница принадлежала към брой, отпечатан на 3 април 2000 г. Кауфман и Остин поклатили глави в унисон — много бавно и от ляво на дясно, но нямали време да изразят стъписването си по някакъв сложен начин, защото парче греда се отчупило от камарата и се сгромолясало на улицата с трясък, който привлякъл вниманието на автоматите. Кауфман и Остин разменили ужасени погледи и побягнали през глава. Търчали с всички сили, без да поглеждат назад, в посока към дупката, през която били влезли. Успели да минат през нея безпрепятствено, ала продължили да тичат. Спрели се едва когато усетили, че краката вече не ги държат. Разпънали палатката и се скрили в нея, като се мъчели да се успокоят и да смелят видяното — разбира се, с неоченимата помощ на уискито. Очевидно било, че е дошъл моментът да се върнат в селището и да известят за случилото се в Лондон. Надявали се, че Гилиъм Мъри ще успее да им обясни какво са видели.

Техните прекеждия обаче не приключили дотам. На връщане към селището ги нападнал един от ония огромни зверове с настръхнал от шипове гръб, за чието възможно съществуване съвсем били забравили. Голям зор видели, докато се справили с него. Изхабили почти всичките си муниции, мъчейки се да го пропъдят, защото куршумите постоянно отскачали от бодливата му броня, без да му причинят ни най-малка вреда. Накрая решили да стрелят в очите на звяра — единственото слабо място, което намерили, и това най-сетне го прогонило. След като се отървали от него, Кауфман и Остин се добрали до търсената дупка без повече произшествия и веднага писали до Лондон, съобщавайки за всичките си открития.

Щом получил известието, Гилиъм Мъри незабавно отплавал за Африка. Присъединил се към двамата изследователи в селището на тръстиканците и със същото изумление, с което Тома Неверни пхнал пръстите си в раната на възкръсналия Христос, преминал през опустошения Лондон от 2000 година. Останал няколко месеца при тръстиканците — не можел да каже колко с абсолютна точност, защото прекарал дълги периоди в проучване на розовата равнина, за да провери достоверността на разказаното от изследователите. Точно както пишело в телеграмите, в онзи сумрачен свят часовниците спирали, бръсначите били излишни и като цяло нищо не издавало хода на времето. От това той заключил, че — колкото и да изглеждало невероятно — миговете, прекарани там, били нещо като паузи в неговото съществуване, почивки, които можели да забавят неумолимото му приближаване към смъртта. Уверил се, че това не е нелепа фантазия, родена от неговия ум, когато на връщане в селото кученцето, което бил взел със себе си, изтичало при братята си от същото кучило и се озовало сред група от вече възрастни кучета. На Гилиъм не му се наложило да се обръсне дори един-единствен път, докато изучавал равнината, но паленцето, което нарекъл Вечния, по много по-впечатляващ начин доказало, че в онзи свят времето не течало. Достигнал до още един извод: че отделните дупки не водели към други вселени, както си мислел отначало, а към различни епохи на един и същ свят — собственият му свят. Розовата равнина се намирала извън времеви поток, извън времето, извън сцената, на която протичал животът на хората, растенията и останалите живи твари. А обитателите на равнината, онези създания, наречени от Тръмейнкоу

тръстиканци, владеели способ да проникват във времевия поток, отваряйки дупки в него — отвори, които човек можел да използва, за да пътува във времето, да се прехвърля от една епоха в друга. Когато осъзнал това, Гилиъм бил обзет от вълнение и страх. Бил направил най-важното откритие на човечеството: открил какво имало под булото на света, какво имало отвъд реалността. Бил открил четвъртото измерение.

Какво чудно нещо е животът, казал си Гилиъм. Тръгнал да търси изворите на Нил, а в крайна сметка намерил таен проход към 2000 година. Ала тъкмо така ставали най-големите открития. Та нали и корабът „Бийгъл“ отплавал заради лъжливи икономически и стратегически интереси? Неговите открития щели да бъдат далеч по-скромни, ако на борда му не пътувал един млад естествоизпитател, който бил достатъчно впечатлителен, за да забележи разликите между човките на чинките. Така историята на естествения подбор щяла да предизвика революция в света. По един също толкова съдбовен начин Гилиъм открил четвъртото измерение.

Ала каква е ползата от едно откритие, ако то не може да се сподели със света? Гилиъм искал да заведе жителите на метрополията в 2000 г., за да видят със собствените си очи какво ще им предложи бъдещето. Въпросът бил как да стане това — все пак не можел да прати кораби, натоварени с лондончани, до селцето на тръстиканците, изгубено в сърцето на Африка. Единственият начин бил да отнесе дупката в Лондон. Дали било възможно? Не знаел, но нищо не му струвало да опита. Оставил Кауфман и Остин да вардят тръстиканците и се върнал в Лондон, където поръчал да му изработят сандък от ковано желязо с размерите на стая. С този сандък и с повече от хиляда литра уиски се върнал в селището, решен да проведе операцията, която щяла да промени познатата представа за света. Мъртвопияни, тръстиканците угодили на каприза на Гилиъм да изпеят вълшебните си песни вътре в зловещия сандък. Щом дупката се появила в търбуха му, тримата мъже ги накарали да излязат и затворили тежките му врати. Изчакали уискито да повали и последния тръстиканец, който все още се държал на крака, преди да поемат по обратния път. Преходът бил мъчителен и Гилиъм си отдъхнал спокойно едва когато успели да натоварят грамадния сандък на един кораб в Занзибар. Докато плавал към метрополията, сън не го ловял. Прекарал почти цялото пътуване

на палубата, като гледал с обич злокобния сандък, който всявал такова безпокойство у останалите пасажери, и се питал дали все пак не бил празен. Възможно ли било да се открадне дупката? Нетърпението да си отговори на този въпрос така го гризало, че обратният път му се сторил безкраен. Когато най-сетне влезли в пристанището на Ливърпул, просто не можел да повярва. Веднага щом пристигнал в канцеларията си, отворил сандъка в пълна секретност. И дупката си била там! Били я откраднали успешно! Следващата стъпка на Гилиъм била да я покаже на баща си. „Какво, по дяволите, е това?“ — възкликнал Себастиан Мъри, щом зърнал дупката, която се мерзелеела в сандъка. „Заради това нещо Оливър Тръмейнкоу си изгуби ума, татко — отвърнал Гилиъм, споменавайки с топло чувство изследователя. — Тъй че внимавай!“

Баща му пребледнял. Ала все пак минал през дупката и попаднал в бъдещето, в онзи опустошен Лондон, сред чиито развалини хората се криели като плъхове. Щом се съвзел от смайването си, двамата единодушно се съгласили, че това откритие трябва да се разгласи пред света. За тази цел най-добре било дупката да се превърне в търговско начинание: превозването на хората до 2000 г. щяло да набави необходимите средства, за да се финансират както самите пътувания, така и изследването на четвъртото измерение. Първата им задача била да начертаят сигурен маршрут до дупката, водеща към бъдещето, да отстранят опасностите, да разположат наблюдателни пунктове и да изравнят пътя, за да може по него безпрепятствено да мине трамвай с места за трийсет пътници. За жалост баща му не доживял да види как фирмата „Мъри Пътешествия във времето“ отворила врати, но Гилиъм се утешавал с мисълта, че поне зърнал бъдещето, намиращо се отвъд часа на собствената му смърт.

[1] Палисада — метална или дървена ограда (или стена) с разнообразна височина, която обикновено се използва като защитно съоръжение. ↑

IX

Щом приключи разказа си, предприемачът млъкна и загледа с интерес гостите си. Андрю предположи, че домакинът им очаква някаква реакция от тяхна страна, но не знаеше какво да каже. Беше объркан. Трудно му бе да повярва, че току-що чутата история е нещо по-сериозно от сюжет на приключенски роман. Описаната розова равнина му изглеждаше толкова реална, колкото Лилипутия — онзи остров в южната част на Тихия океан, където корабокрушенецът Лемюъл Гъливър се озовал сред мънички, петнайсетсантиметрови човечета. Ала усмивката, грейнала на лицето на Чарлс, му подсказа, че братовчед му вярва безпрекословно във всичко това. В края на краищата, той бе пътувал до 2000 г. Какво значение имаше дали за целта е прекосил с трамвай една розова равнина, където времето спира своя ход?

— А сега, господа, ако бъдете така любезни да ме придружите, ще ви покажа нещо, което разкривам само пред доверени лица — обяви Гилиъм, като отново влезе в ролята на разводач из огромния си кабинет.

Заедно с Вечния, който сновеше край тях, отидоха до една друга стена, където ги очакваше малка колекция от снимки и нещо, скрито зад завеска от червена коприна — вероятно друга карта. Андрю установи с изненада, че фотографиите бяха заснети в четвъртото измерение, при все че спокойно можеше да са направени в коя да е пустиня, понеже никоя фотокамера не бе в състояние да улови цветовете на света, бил той тукашният или пък някой друг. И тъй, човек трябваше да прибегне до помощта на въображението, за да оцвети в розово белезникавия пясък. Повечето снимки показваха прозаични мигове от експедицията, например как Гилиъм и още двама мъже — вероятно Кауфман и Остин — разпъват палатките, пият кафе по време на почивка, палат огън или позират пред призрачните планини, чиито контури едва се долавяха през гъстата мъгла. Всичко изглеждаше съвсем обичайно. Само една от фотографиите породил у Андрю усещането, че действително гледа непознат свят. На нея се

виждаха Кауфман и Остин — първият як и шкембелия, вторият слаб като фиданка. Стояха неестествено ухилени, с килнати шапки и вдигнати пушки, като всеки бе подпрял единия си ботуш върху огромната глава на излязъл сякаш от някоя приказка дракон, проснат на пясъка като ловен трофей. Андрю тъкмо се канеше да се наведе към снимката, за да види по-добре тази неясна фигура, когато се сепна от едно неприятно скърцане. До него Гилиъм дърпаше златния шнур на копринената завеса, разкривайки какво се крие отдолу.

— Господа, мога да ви уверя, че такава карта няма да намерите в цяла Англия — заяви той, надул се от гордост. — Тя възпроизвежда съвсем точно рисунката, намерена в пещерата на тръстиканците, която ние, естествено, обогатихме с по-късните си проучвания.

Под завеската за куклено представление се показва нещо, напомнящо не толкова карта, колкото рисунка на дете с богато въображение. Разбира се, преобладаваше розовият цвят, който представляваше равнината. В центъра ѝ стърчаха планините, но мрачните им хребети не бяха единственият географски обект, описан на картата. Например в десния ъгъл на рисунката се виждаше лъкатушната линия на една река, а светлозеленото петно до нея навярно символизираше гора или ливада. На Андрю тези символи, свойствени за общоприетите карти на териториите на обитавания от него свят, му се видяха неподходящи за рисунка, която претендираше, че изобразява четвъртото измерение. Ала най-много се открояваха на картата златистите точки, изпъстрили равнината — те очевидно представляваха дупките. Две от тях — тази, която водеше към 2000 г. и другата, която понастоящем бе във владение на Мъри — бяха свързани с криволичеща червена линия. Тя изобразяваше маршрута на пътуващия във времето трамвай.

— Както виждате, има множество дупки, но все още не ни е известно накъде водят. Дали някоя от тях отвежда до есента на 1888 г.? Може би, кой знае — рече Гилиъм, гледайки многозначително Андрю. — Кауфман и Остин се опитват да стигнат до онази, която се намира най-близо до входа към 2000 г., но още не са намерили начин да заобиколят стадото зверове, които пасат в долината точно по средата.

Докато Андрю и Чарлс разглеждаха картата, Гилиъм коленичи и започна да гали кучето.

— Ах, четвъртото измерение! Какви ли загадки крие тази територия! — промълви той замечтано. — Зная само, че там, вътре, ако мога да се изразя поетично, нашата свещ не гори. Вечния изглежда на една година, да, но се роди преди четири. Предполагам, че тази би трябвало да е възрастта му, ала голяма част от това време — миговете, прекарани в равнината — явно не се брои. Вечния ме придружаваше, докато правех проучванията си в Африка, а откак пристигнахме в Лондон, двамата всяка нощ спим в дупката. Нарекъл съм го така не без основание, господа, и докато е в мои ръце, ще направя всичко възможно да оправдае името си.

Без да ще, Андрю усети, че го побиват тръпки, когато погледна към кучето.

— Какво представлява тази постройка? — попита Чарлс, сочейки символа на един замък, който се намираше близо до планините.

— А, това ли — смутено рече Гилиъм. — Това е дворецът на Нейно Величество.

— На кралицата? — смая се Чарлс. — Нима тя има дворец в четвъртото измерение?

— Точно така, господин Уинслоу. Това е, тъй да се каже, подарък в знак на признателност за щедрата ѝ подкрепа за нашите изследвания — Гилиъм се замисли за миг, сякаш не знаеше дали трябва да разкрива още сведения. Най-сетне добави: — Откак организирахме едно частно пътуване за нея и свитата ѝ до 2000 г., Нейно Величество прояви интерес към своеобразните закони, които управляват четвъртото измерение и, тъй... ни извести, че би желала да разполага с резиденция в равнината, където да прекарва известно време, когато задълженията ѝ позволяват — както човек би отишъл на минерални бани. Посещава я от няколко месеца насам, поради което се опасявам, че царуването ѝ ще е дълго... — рече, без да се старае да скрие раздразнението си, че е бил принуден да направи такава отстъпка, докато самият той и Вечния явно са се примирявали с престоите си в някоя окаяна палатка. — Ала на мен това ми е все едно. Искам само да ме оставят на мира. Империята възнамерява да покори луната. Хубаво, нека го стори... Ала бъдещето е мое!

Той дръпна завеската и отново ги заведе до писалището си. Покани ги да седнат и се настани в креслото си, а в нозете му легна

Вечния — кучето, което щеше да надживее хората, като изключим самия Гилиъм, кралицата и щастливците служители в нейния дворец извън времето.

— Е, добре, господа, надявам се, че отговорих задоволително на въпроса ви защо можем да ви заведем само в деня 20 май 2000 г., където едничкото, което ще видите, е най-решителната битка на човешкия род — рече той иронично.

Андрю изсумтя. Това не представляваше никакъв интерес за него, поне докато не се излекуваше от мъката си. Явно пак се бе озовал в начална позиция. Налагаше се да се върне към плана за самоубийство, щом успееше да се отърве от Чарлс. Братовчед му все някога трябваше да отиде да спи.

— Значи няма никакъв начин да се пътува до 1888 година? — обади се Чарлс, който явно не се предаваше току-така.

— Вероятно не би било проблем, ако разполагаште с машина на времето — отвърна Гилиъм, свивайки рамене.

— Ще трябва да се надяваме, че науката скоро ще я изобрети, Андрю — каза братовчед му със съжаление, като го потупа по коляното и се надигна от креслото.

— Може би вече е изобретена, господа — изтърси Гилиъм.

Чарлс се извърна към него.

— Какво искате да кажете?

— Хм, това е само догадка... — отвърна предприемачът, — но факт е, че когато създадохме нашата фирма, един човек се противопостави на дейността ни с особена упоритост. Настояваше, че пътуванията във времето крият твърде много опасности, че е по-добре да не се избързва. Винаги съм подозирал, че говори така, защото самият той има машина на времето и иска да експериментира с нея, преди да я разкрие публично. Или може би възнамерява да я пази само за себе си и да бъде единственият властелин на времето.

— Кого имате предвид? — попита Андрю.

Гилиъм се облегна назад в креслото със самодоволна усмивка.

— Имам предвид господин Уелс, разбира се — отвърна.

— Но какво ви наведе на тази мисъл? — възкликна Чарлс. — В книгата си Уелс говори само за пътувания в бъдещето. Дори не се загатва за възможността да се пътува в миналото.

— Именно поради това, господин Уинслоу. Представете си, господа, че някой построи машина на времето — най-важното изобретение на човечеството. Предвид на невероятната ѝ мощ ще трябва да я пази в тайна, за да не попадне в неподходящи ръце, които ще искат да я използват за своя изгода — но нима ще може да устои на изкушението да оповести пред света своето откритие? Не мислите ли, че един роман би бил идеалното средство тайната да се огласи, без някой да заподозре, че става дума за нещо повече от художествена измислица? Или пък, ако суетата като мотив не ви се струва убедителна, представете си, че целта на откривателя не е да задоволи егото си. Представете си, че той се нуждае от някаква помощ. Може би „Машината на времето“ е само един апел, бутилка с писмо, хвърлена в морето, зов за помощ към онзи, който би успял да го разтълкува. Кой знае? Тъй или иначе, господа, Уелс действително е размишлявал над възможността да се пътува в миналото, и то с намерението да го промени, каквото, струва ми се, е и вашето намерение, господин Харингтън.

Андрю се сепна, сякаш го бяха хванали да върши някакво престъпление. Гилиъм му отправи шеговита усмивка и пак затършува в едно чекмедже на писалището си. Най-сетне стовари отгоре един брой на „Сайънс Скулс Джърнъл“ от 1888 г. На омачканата и овехтяла корица на списанието се четеше заглавието „Аргонавтите във времето“ от Х. Дж. Уелс. Гилиъм го подаде на Андрю с молба да го пази, защото броят отдавна бил изчерпан.

— Точно преди осем години, когато беше младок, току-що пристигнал в Лондон, за да лапне света, Уелс публикува един роман на части, озаглавен „Аргонавтите във времето“. Главният герой в него е луд учен на име Моузес Небогипфел, който пътува в миналото, за да извърши убийство. Може би Уелс е помислил, че е попрекалил, и — запазвайки идеята за романа — е решил да премахне пътуванията в миналото, за да не дава идеи на читателите си. В новия роман се е съсредоточил изцяло върху пътуванията в бъдещето — там главният герой, както знаете, е далеч по-нормален от Небогипфел и името му всъщност не се споменава. Може би Уелс не е издържал на изкушението да направи това леко намигване.

Андрю и Чарлс се спогледаха, сетне погледнаха към предприемача, който взе един тефтер и надраска нещо.

— Това е адресът на господин Уелс — рече, подавайки бележката на Андрю. — Нищо няма да загубите, ако проверите дали догадките ми са верни.

Х

Напуснаха сградата на „Мъри Пътешествия във времето“, съпътствани от уханието на рози, с което бе пропито преддверието. Щом се озоваха на улицата, взеха първия файтон, който им се изпречи пред очите, и дадоха на кочияша един адрес в Уокинг^[1], графство Съри, където живееше писателят Х. Дж. Уелс. След срещата с Гилиъм Мъри Андрю бе потънал в дълбоко мълчание, отдаден на Бог знае какви мрачни размишления, но пътуването щеше да трае поне три часа, тъй че Чарлс реши да не го кара да си развърже езика. Предпочиташе да даде на братовчед си нужното време, за да подреди мислите си. Доста вълнения бяха преживели за този ден, а им предстояха и още. Тъй или иначе, връзката му с Андрю бе изпъстрена с чести и непредсказуеми периоди на мълчание, към които бе привикнал, затова затвори очи и се остави да го унесе клатушкането на файтона в бягството им от метрополията.

Мълчанието може би няма да смути тях, но на вас, които в известен смисъл също пътувате във файтона, вероятно ще ви се стори малко неловко. И тъй, вместо да ви говоря за същината и качеството на това недосегаемо безмълвие, едва нарушавано от слабите поскърцвания на возилото, или да ви описвам четирите конски задници, в които бе прикован вгълбеният поглед на Андрю, а и поради неспособността ми да ви предам достатъчно вълнуващо мислите му, в които възможността да спаси Мери Кели бавно се стопяваше — защото, макар че явно бе открит начин да се пътува във времето, целта още не можеше да се избира по желание, — ще се възползвам от тази пауза в действието, за да ви разкажа нещо, останало неизяснено в началото на настоящата история. Единствено аз мога да ви го разкажа, тъй като става дума за епизод, неизвестен за возещите се във файтона. Имам предвид шеметния обществен възход на техните бащи, Уилям Харингтън и Сидни Уинслоу — възход, осъществен под ръководството на първия със свойствената за него смесица от късмет и грубо майсторство; и двамата бяха решили да пазят в тайна как се случи това, ала от мен не могат да го скрият — аз, без да ща, всичко виждам.

Бих могъл съвсем откровено да споделя с вас впечатленията си от Уилям Харингтън, но моите мнения не са особено важни. По-добре да се придържаме към представата, която самият Андрю имаше за своя създател — тя бе доста близка до реалността. За него баща му бе един предприемач-воин, способен, както скоро ще видим, на необикновени подвизи на бойното поле на търговията. Ала в ръкопашния бой на всекидневието, където се случват битките, които всъщност ни очовечават, позволявайки ни да проявим доброта или великодушие — там го биваше само за забележителни низости, както вече стана ясно. Уилям Харингтън бе от хората, въоръжени с онази самонадеяност, която е едновременно дар и наказание — една увереност дотолкова непоклатима, че при най-малкото невнимание се превръща в крайна, заслепяваща арогантност. Накъсо, той бе от хората, които вярват, че светът се е обърнал наопаки, ако те висят с главата надолу от някой клон, или пък, ако предпочитате — от онези, според които Бог е създал слънцето само за да могат да зреят техните мушмули. Излишно е, струва ми се, да добавям нещо повече по темата.

Уилям Харингтън се завърна от Крим в един свят, където на власт бяха машините. Ала веднага прозря, че това няма да премахне стария начин на производство, защото дори стъклата на Кристалния дворец — този прозрачен кит, заседнал в Хайд Парк, който съхраняваше в утробата си планктон от механични зародиши — бяха ръчно изработени. Разбира се, не този път трябваше да следва, ако искаше да забогатее — цел, която си бе поставил с типичната за своите двайсет и кусур години безотговорност в една нощ, докато лежеше до младата си съпруга, малко срамежливата дъщеря на един производител на кибрит, за когото бе започнал да работи. Мисълта, че го чака съществуване, чийто банален ход не бе трудно да се предскаже, го караше да се върти в леглото, чудейки се дали не трябва да се разбунтува срещу тази тъй обикновена съдба. Защо майка му си бе направила труда да го роди, щом най-вълнуващото нещо в живота му бе, че окуця от раняване с щик? Каква бе неговата участ — просто да увеличава безименната тълпа или да премине в Историята? Окаяното му участие в Кримската война явно сочеше към първото, но Уилям Харингтън носеше в гърдите си твърде неутолим дух, за да се задоволи с това. „Доколкото знаем, веднъж се живее — рече си той — и в друг живот не ще постигна онова, което не съм постигнал в този“.

На следващата сутрин повика своя шурей Сидни — буден и способен младеж, който очевидно пропиляваше живота си като счетоводител на малкото фамилно предприятие — и го увери, че неговата съдба е да блесне редом със зет си. Ала за да осъществят обществения възход, предричан от Уилям, трябваше да забравят за кибрита и да започнат собствена търговска дейност; това нямаше да е трудно, ако използваха спестяванията, с които Сидни случайно разполагаше. По време на един продължителен запой Уилям убеди шурей си да му позволи да направи някои опити с парите му; малка доза предприемачески риск, увери го той, щяла да се отрази добре на скучния му живот. Имали малко за губене, а можели да спечелят много. Главното било да потърсят дейност, носеща бързи и тлъсти печалби, рече Уилям в заключение. За негова изненада Сидни се съгласи и впрегна в работа находчивия си ум. При следващата им среща се появи с чертежите на нещо, което според него щяло да се окаже революционно изобретение; беше го кръстил „Помощника на ергена“. То представляваше кресло, предназначено за любителите на еротичната литература и бе снабдено с удобен механизмиран пюпитър, който можеше сам да отгръща страниците, оставяйки свободни и двете ръце на седящия. Съоръжението, както видя Уилям от подробните рисунки на Сидни, разполагаше и с други принадлежности, като например малко ведро и сьонгер, тъй че да не се налага клиентът да си прекъсва четенето, за да става от креслото. Сидни беше убеден, че ще забогатее от това изделие, но Уилям не бе толкова сигурен: очевидно шурейт му бе объркал собствените си потребности с потребностите на останалите. Ала щом успя да се справи с трудната задача да му втълпи, че ексцентричното кресло не е такава насъщна необходимост за Империята, каквато Сидни си мислеше, че е, двамата се озоваха пак в начална позиция — без една-едничка свястна идея.

Отчаяни, обърнаха поглед към търговията със стоки от колонии. Кое изделие още не беше внесено, коя потребност на англичаните още не бе задоволена? Оглеждаха се внимателно, но като че ли нищо не липсваше. С безбройните си пипала Нейно Величество прибираше от света всичко, което страната изискваше. Естествено, липсваше едно нещо, но това бе необходимост, която никой не би дръзнал да изрази гласно. Откриха го, докато се разхождаха из търговските улици на Ню Йорк, където бяха отишли в търсене на

вдъхновение. Тъкмо се канеха да се върнат в хотела, за да накиснат изнурените си нозе в леген вода със соли, когато забелязаха продукта, изложен на една витрина. Зад стъклото бяха струпани странни пакети от по петстотин листа кафява хартия, обработена с овлажнител. „Лечебна хартия Гайети“, пишеше на гърба на пакетите. За какво ли служеше това, дявол да го вземе? Разбраха предназначението му, когато забелязаха залепените на витрината инструкции, на които без капка свян бе показана рисунка на ръка, ловко полагаща изделието върху най-скришното местенце от един задник. Явно въпросният Гайети бе решил, че е настъпил моментът да прати в миналото царевичните листа и енорийските вестници. След първоначалната си изненада Уилям и Сидни се спогледаха съучастнически. Вече имаха своята стока! Не беше нужно да си особено прозорлив, за да предвидиш колко радушно щяха да посрещнат тази манна небесна хилядите английски задници, изтерзани от грубата хартия на вестниците. С цена от петдесет цента на пакет скоро щяха да се замогнат. Закупиха необходимото количество, за да снабдят малкия магазин, който взеха на една от главните лондонски улици, заринаха витрината с планина от пакети, залепиха на стъклото плакат, подробно разясняващ правилния начин на употреба, и зачакаха зад тезгяха купувачите да разграбят като топъл хляб това тъй чудесно и удобно изобретение. Ала никой не прекрачи прага на магазина в деня на откриването му, нито пък в следващите дни, които скоро преминаха в цели седмици.

На Уилям и Сидни им бяха нужни три месеца, за да признаят поражението си. Едва родени, мечтите им за благополучие бяха жестоко разбити на пух и прах, като поне им оставиха достатъчно количество лечебна хартия, тъй че да не се налага да се снабдяват с каталозите на магазините „Сиърс“ до края на дните си. Ала обществото понякога си има своя собствена, непонятна логика; тъкмо бяха затворили злополучното търговско предприятие, когато то най-неочаквано заработи. В най-тъмните кътчета на кръчмите, в тесните улички, в собствените си домове призори Уилям и Сидни бяха обсаждани от всевъзможни индивиди, които шепнешком, озъртайки се подозрително, им поръчваха пакети от чудната хартия, преди да се оттеглят забързано в мрака. Отначало изненадани от атмосферата на потайност, която дейността им трябваше да придобие, младите

предприемачи свикнаха да обикалят града по тъмна доба — единият накуцвайки, а другият сумтейки, — за да изпълняват скришните си доставки далече от недискретни погледи. Бързо се приучиха да оставят срамната си стока пред вратите на домовете, да потропват с бастун по прозорците по предварително договорен начин, да хвърлят пакети от мостовете в тайно преминаващи гемии, да влизат в усамотени паркове, за да вземат пачка лири, оставени под някоя пейка, да подсвиркват като кадънки или овесарки край оградите на именията. Всички лондончани искаха да употребяват чудната хартия „Гайети“, без съседите им да разберат — нещо, от което Уилям умело се възползва, повишавайки цената на изделиято дотам, че с времето достигна една действително неприлична цифра, но въпреки това повечето му клиенти бяха съгласни да я заплатят.

За две години успяха да си купят две разкошни къщи в района на Бромптън Роуд, но не след дълго го напуснаха заради Кенсингтън, защото за Уилям успехът в живота намираше израз — освен в колекцията му от луксозни бастуни — в придобиването на все по-внушителни имоти. Смаян, че дръзката постъпка да повери спестяванията си на зет си му бе донесла кокетно имение на Куинс Гейт, от чийто балкон се виждаше най-доброто лице на Лондон, Сидни реши да се наслаждава на това, което има, отдавайки се на семейните радости, толкова възхвалявани от духовенството. Напълни дома си с деца, книги и платна на обещаващи художници, взе си неколцина прислужници и тъй като вече се чувстваше извън простолюдието, усъвършенства до степен на презрение неприязънта, която винаги бе изпитвал към него. В крайна сметка той благоразумно се приспособи към новия си живот на току-що излюпен богаташ, без да го е грижа, че всичко това се крепеше върху неблагоприятната търговия с тоалетната хартия; Уилям обаче бе устроен по друг начин. Неговата ненаситна и суетна природа не му позволяваше да се примири с това. Той се нуждаеше от публично признание, от уважението на обществото. С други думи, искаше му се видните лондончани да го канят на лов за лисици, сякаш бе един от тяхната среда — нещо, което не се случваше, колкото и да важничеше из пушалните салони и да раздаваше визитки. При тази ситуация, която не можеше да промени, в душата му неизбежно се загнезди люта ненавист към заможната клика, чиито представители единодушно го подлагаха на най-жалък остракизъм,

като същевременно бършеха знатните си задници с меката хартия, доставена от него. Враждебността му избликна на едно от малкото празненства, на които двамата със Сидни бяха поканени, когато един от гостите, одързостен от алкохола, реши да прояви остроумие, като им приписа дължността Официални бърсачи на кралството. Недочакал да отекне първият смях, Уилям Харингтън врѣхлетя като ураган наглото конте и успя да му счупи носа с дрѣжката на бастуна си, преди Сидни да го измѣкне навѣн.

Вѣпросното празненство се оказа преломен момент в живота им, защото Уилям Харингтън извлече от него една горчива, но ценна поука: лечебната хартия, на която дължеше всичко и която му носеше такова благосѣстояние, беше позорно клеймо и винаги щеше да бележи живота му, ако не вземеше никакви мерки. И тѣй, стимулирайки интуицията си с омразата, която го бе обзела, започна да влага част от печалбите си в не тѣй срамни дейности, като например начеващата железопѣтна индустрия, и само за няколко месеца се сдоби с голям брой акции от различни предприятия за ремонт на локомотиви. Следващата му крачка бе да купи една порутена корабостроителница на име „Фелоушип“, да влее в нея свежа крѣв и да я превърне в най-доходоносното предприятие от всички, чиито сѣдове пореѣа океана. За по-малко от две години малката му империя от процѣфтяващи компании, която Сидни управляваше с невѣзмутимото изящество на диригент, постигна желаната цел — името му вече не се свѣрзваше с лечебната хартия, последните заявки за която той отмени, потапѣйки цял Лондон в мѣлчалива и безутешна скрѣб. През пролетта на 1872 г. знатната фамилия от Ансли Хол за прѣв пѣт го покани на лов за лисици вѣв владението си в Нюстед, в който участваха и всички лондонски големци, готови да аплодират изключителните успехи на Уилям Харингтън. За жалост, по време на този лов загина духовитият младеж, който се бе пошегувал за негова сметка на онова далечно празненство. Според известието, което се появи в пресата, нещастникѣт случайно се прострелял сам в крака сѣс собствената си пушка. Горѣ-долу по сѣщото време Уилям Харингтън измѣкна от сандѣка отеснялата си войнишка униформа и порѣча да го нарисуват с нея, усмихнат, сякаш нагрѣдникѣт ѣ бе покрит с несѣществувачи медали. Този портрет поздравяваше всички, които влизаха в имението му, с погледа на господар и стопанин на това кѣсче от вселената точно

срещу Хайд Парк. Именно това е тайната, която бащите на двамата герои пазят тъй ревниво; поради лековатия ѝ характер намерих за уместно да я споделя с вас, за да разнообразя изнурителното пътуване. Ала боя се, че приключихме твърде скоро. Във файтона все така цари мълчание, което може да се проточи още дълго време, защото когато Андрю реши да се вгълби в себе си, това трае с часове, освен ако не бъде изгорен с нажежен ръжен или залят с вряло олио — неща, които Чарлс няма навика да носи със себе си. Затова, ако не искам да ви описвам четирите твърде безинтересни конски задници, не ми остава друг избор, освен да избързам напред и да ви отведа на адреса, към който пътуват — къщата на господин Уелс. Не само не съм подвластен на неравния ритъм на возилото, както вече можахте да заключите от моите вмешателства, но мога и да се нося със скоростта на светлината. И тъй — *voilà!* — само за миг или дори по-бързо се озоваваме над покрива на скромна триетажна къща с градина в Уокинг, която е потънала сред калуни и сребърни тополи, а крехката ѝ фасада леко се тресе от стремителния бяг на влаковете за Лондон.

[1] Уокинг — град и област в западната част на Съри, на 37 км от центъра на Лондон на югозапад. ↑

XI

Веднага откривам, че не съм избрал подходящ момент, за да нахълтам в живота на писателя Хърбърт Джордж Уелс. За да не му досаждам прекалено, бих могъл да претупам набързо физическото му описание, като ви кажа, че известният писател бе слаб и бледен млад мъж, който бе имал и по-добри дни. Ала от многобройните персонажи, които гъмжат като риби в тази история, Уелс — навярно пряко волята му — най-често ще изплува пред погледа ни; това ме задължава да бъда малко по-прецизен в изготвянето на портрета му. Освен че бе плашещо слаб и с мъртвешки бледа кожа, Уелс носеше мустаци според модата на времето — тесни и с извити краища, — които изглеждаха твърде големи, тежки и не се връзваха с хлапашкото му лице. Въпросните мустаци бяха надвиснали като заплаха над една изящно очертана и малко женствена уста; ведно с ясните очи тя му придаваше изражение, което би могло да се определи като ангелско, ако не беше дяволитата усмивчица, играеща по устните му. Накратко, той изглеждаше крехък като порцелан, а зад засмените му очи искреше пъргав и остър ум. За тези, които обичат подробностите или са лишени от въображение, ще добавя, че тежеше малко повече от петдесет килограма, носеше обувки четирийсет и трети номер, разделената му на път коса бе сресана наляво, а телесната му миризма, обикновено с плодов нюанс, днес бе с лек примес на възкисела пот, защото само преди няколко часа двамата с новата му съпруга бяха обикаляли междуселските пътища на Съри с велосипед тандем. Това модерно изобретение веднага бе спечелило сърцата им, защото не се нуждаеше ни от фураж, ни от обор и никога не помръдваше от мястото, където е било оставено. Почти няма какво повече да добавя за Уелс, без да се впусна във вивисекция или в интимни подробности от рода на това, че половият му член се отличаваеше със скромен размер и лек наклон на югоизток.

Тъкмо в този миг авторът седеше със списание в ръце на кухненската маса, на която обикновено пишеше. Тялото му, напрегнато и твърде сковано на стола, издаваше вътрешна борба. Макар и на пръв

поглед да бездействаше, оставяйки се бавно да го покрие красивата дантела от назъбени сенки, които следобедното слънце изтръгваше от дървото в градината, Уелс бе зает с опити да обуздае обзелия го гняв. Пое си дълбоко дъх — веднъж, дважд, трети път, — като отчаяно се мъчеше да се успокои. Не успя. Доказателство за това бе, че запрати изданието, което четеше, по кухненската врата. Списанието полетя тромаво като ранен гълъб и се приземи на около два метра от нозете му. Уелс го изгледа от стола си с известно съжаление, изсумтя, поклати глава и накрая стана, за да го вдигне от пода, като се укоряваше за този гневен изблик, неподобаващ на цивилизовано същество. Сложи го пак на масата и седна пред него с примиреното изражение на човек, който знае, че да приемаш несполуките с добра воля е признак на мъжество и бистър ум.

Във въпросния брой от списание „Спийкър“ бе отпечатана унищожителна критика на последната му книга, „Островът на доктор Моро“ — друг популярен научнофантастичен роман, под чиято повърхност се криеше една от любимите му теми: тази за мечтателя, погубен от собствените си мечти. Главният герой в романа — корабкрушенец на име Прендик — за свое нещастие бива изхвърлен от морето на един остров, който не е отбелязан на никоя карта и, както се оказва, е владение на побъркан учен, прогонен от Англия заради жестоките си експерименти с животни. На това забравено островче докторът, споменат в заглавието, се е превърнал в нещо като примитивно божество за едно племе, съставено от изкривените творения на неговата лудост, чудовищните резултати от опитите му да превърне диви зверове в хора. В творбата си Уелс се бе опитал да отиде по-далеч от Дарвин, карайки откачения доктор да изменя живота, като прескача бавния и естествен ход на еволюцията. Същевременно това бе и личен реверанс към Джонатан Суифт, настолния му автор, защото сцената, в която Прендик се завръща в Англия и уведомява всички за фантасмагоричния рай и за бягството си от него, бе почти отражение на епизода, в който Гъливър разказва за страната на хоинъмите. И въпреки че самият Уелс не бе напълно удовлетворен от творбата си, излязла изпод ръцете му по един почти спазматичен начин — чрез донякъде необмисленото нанизване на повече или по-малко впечатляващи образи, — и бе подготвен за евентуален разгром от страна на критиката, това с положителност не

намали болката от ударите. Първият удар го бе заварил съвсем неподготвен, защото дойде от собствената му съпруга. Според нея фактът, че ученият умира в ръцете на обезобразената пума, която се е опитал да превърне в жена, бе нападка срещу феминисткото движение. Как бе могла Джейн да си помисли такова нещо? Предната седмица бе получил втория удар, този път от „Сатърдей Ривю“ — един вестник, който винаги му бе изглеждал умерен в преценките си. Още по-неприятно бе, че острата критика бе подписана от Питър Чалмърс Мичъл — млад и обещаващ зоолог, бивш негов съученик, който, изменяйки на предишното им любезно приятелство, твърдеше без капка деликатност, че книгата на Уелс цели просто да шокира. Критиката на „Спийкър“ отиваше по-далеч — тя осъждаше автора като извратен, загатвайки, че следващата крачка на онзи, който успее да придаде на едно животно човешка външност, би била да поддържа плътски отношения с въпросния урод. „Господин Уелс има дарба, но я поставя в служба на позорни намерения“ — твърдеше критикът. Уелс се запита кой всъщност страдаше от извратено съзнание — дали той, или авторът на въпросната критика.

Уелс отлично знаеше, че неблагоприятните отзиви нанасят само морални щети, защото са досадни, но слаби ветрове, почти неспособни да променят курса, по който е поела книгата. Настоящият отзив, който с лека ръка заклеяваше романа му като перверзна фантазия, дори щеше да насърчи продажбите, подготвяйки пътя за следващото издание. Все пак раните, нанесени на самоуважението на един автор, с времето могат да предизвикат фатални последици, защото най-мощното оръжие на писателя, онова, което му дава сили, е интуицията му. Ако критиката със задружни усилия обезцени неговия нюх, въпросният писател, бил той талантлив или не, би се превърнал в боязливо създание, пристъпващо към белия лист с безсмислена предпазливост, която в крайна сметка ще задуши евентуалното му дарование. Вестникарите и писачите на литературни притурки трябваше да вземат под внимание, че всяка творба обикновено е сплав от усилие и блян, въплъщение на самотен труд, на понякога дълго лелеяна мечта, ако не и отчаян залог, целящ да осмисли нечий живот, преди да я оплюят безжалостно от висотата на удобните си наблюдателници. Ала с Уелс не можеха да се справят. Не, разбира се, че не! Нямаше да успеят да го смутят, защото той имаше кошницата.

Погледна ракистовата кошница, която почиваше върху една от полиците на кухнята, и веднага почувства как потиснатият му дух се надигна отново — предизвикателен и дързък. Въздействието, което тази вещ упражняваше върху него, беше мигновено. Затова никога не се отделяше от нея и вечно я мъknеше насам-натам въпреки подозренията, които това будеше у околните. Уелс никога не бе вярвал в муски или магически предмети, но странныят начин, по който бе нахлула в живота му, както и благоприятните събития, които самото ѝ присъствие бе започнало да поражда, го накараха да направи изключение за кошницата. Забеляза, че Джейн я е напълнила със зеленчуци и това, вместо да го подразни, го развесели — намирайки такова нелепо битово приложение на талисмана, съпругата му бе замаскирала вълшебното му естество и по забавен начин бе удвоила неговата полезност. Освен че носеше късмет и му вдъхваше самоувереност, освен че се превръщаше в символ на личното усъвършенстване при всеки спомен за необикновената личност, която я бе изплела от ракистови пръчки, кошницата можеше да се използва и като кошница.

Вече много по-спокоен, Уелс затвори списанието. Нямахме да допусне някой да помрачи успехите му, от които трябваше да се чувства удовлетворен. Беше на трийсет години и животът му — след период на мъчителна и сякаш безкрайна борба със стихии — най-сетне се бе подредил добре. Стоманата бе закалена и от всички възможни форми мечът му бе придобил онази, която щеше да има цял живот. Сега оставаше само да го наточи, да се научи да борава с него и дори, в случай на нужда, понякога да го пои с кръв. Очевидно бе, че от него ще излезе не друго, а писател, че даже вече е станал такъв. Доказваха го трите романа, които бе издал до момента. Писател. Звучеше добре. Това поприще не му бе неприятно, защото още от малък го бе поставил на второ място след професията на преподавателя. Винаги бе желал да разтърсва заспалите умове от трибуната, но това бе нещо, което можеше да стори и от витрината на някоя книжарница, може би дори по-удобно и обхващайки далеч по-голяма аудитория.

Писател. Да, звучеше добре. Звучеше даже много добре.

Щом се успокои, Уелс обхвана с доволен поглед владението, с което се бе сдобил благодарение на литературата. Домът му, макар и

скромен, изглеждаше непостижим само допреди няколко години, когато едва свързваше двата края със статиите, които успяваше да публикува в местните вестници, и с изтощителните уроци; тогава го крепеше само вярата, която му вдъхваше кошницата. Не можеше да не го сравни с къщата в Бромли, Кент, където бе израснал — жалка бърлога, вечно воняща на парафиновото олио, с което баща му мажеше дъските на пода, за да разгроми армиите от хлебарки, с които бяха принудени да съжителстват. Припомни си с досада ужасната кухня в приземието с тъй зле разположената печка с въглища и градината отзад, където се намираше смрадливият навес на нужника — обикновена дупка в земята, до която се стигаше по пътечка от отъпкана пръст. Майка му се смущаваше да я изминава при всеки позив на мехура си, защото подозираше, че посещенията ѝ в тази постройка се следят от служителите на господин Купър, съседа шивач. Припомни си и обраслата с пълзящи растения ограда в дъното — често се катереше по нея, за да наблюдава господин Ковъл, месаря, който имаше навика да ходи из градината си, оплескан с кръв до лактите, държейки небрежно като апатичен убиец все още димящия от клането нож. В далечината се виждаше енорийската църква, стърчаща сред покривите, и гробището, пълно с напукани и покрити с мъх надгробни плочи — под една от тях почиваше крехкото телце на сестричката му Франсис, която, според твърденията на майка му, била отровена от подлия съсед господин Мъндей по време на една злоеща следобедна гощавка с чай.

Никой, та дори и самият Уелс, не би могъл да подозира, че в такова грозно скривалище биха възникнали необходимите условия за раждането на един писател, но именно така стана, макар че родилният процес бе бавен и труден. Бяха му нужни точно двацет и една години и три месеца, за да осъществи мечтите си. Според неговите сметки, естествено, защото Уелс бе свикнал да посочва — сякаш разговаряше с бъдещите си биографи — датата 5 юни 1874 г. като деня, в който по един може би ненужно жесток начин му бе разкрито неговото призвание. През този ден претърпя зрелищно произшествие и тази случка, чието огромно значение се бе изяснило с годините, го бе убедила, че нашата воля не е от голямо значение за извайването на бъдещето ни, което се оформя по-скоро от капризното длето на случайността. Като човек, който разгъва хартиена птичка, за да

разкрие отделните етапи на нейната направа, Уелс можеше да разглови настоящото си съществуване и да открие частите, от които бе изградено. Обичаше да проследява произхода на всяка ситуация — това упражнение по метафизична дисекция му носеше същата утеха, която изпитваше, когато рецитираше таблицата за умножение, за да закрепим света с подпорите на математиката, колчем той му се стореше променлив като магма. По този начин бе установил, че началната точка, случайната искра, предизвикала веригата от събития, които щяха да го превърнат в писател, бе нещо на пръв поглед озадачаващо: опасните, бавни фалцови удари на баща му на игрището за крикет. Ала дръпнеше ли тази нишка, бързо се разплиташе целият килим: ако баща му не умееше да изпълнява тези убийствени хвърляния, нямаше да го поканят в официалния отбор на графството; ако не бе влязъл в отбора, нямаше да пие вечер със съотборниците си в „Камбаната“, близката до дома му кръчма; ако не бе пропилявал вечерите си там, занемарявайки малкия магазин за порцелан на първия етаж на къщата, който управляваше заедно с жена си, нямаше да завърже приятелство със сина на собственика; ако не бе се сприятелил с младежа, последният, срещайки синовете му при една игра на крикет, нямаше да си позволи волността да вдигне малкия Бърти и да го подхвърля във въздуха; ако не бе подхвърлял детето, то нямаше да се изплъзне от ръцете му; ако не беше се изплъзнал, осемгодишният Уелс нямаше да си счупи пиццала, удрайки се в един от клиновете, които държаха въжетата на бирената шатра; и ако не си беше счупил крака, което го принуди да остане цяло лято на легло, нямаше да разполага с идеалното оправдание, за да се отдаде на единственото развлечение, достъпно при тези обстоятелства — четенето. Това нездравословно забавление при други условия би събудило подозренията на родителите му и те биха му попречили да открие Дикенс, Суифт или Уошингтън Тървинг — писатели, посели в душата му семенце, което след време, въпреки оскъдните грижи, които успяваше да му осигури, щеше да покълне.

Понякога — от желание да оцени подобаващо онова, което притежаваше, тъй че блясъкът му да не намалее ни на йота, — Уелс се питаше какво ли щеше да излезе от него, ако не бе онази чудна верига от събития, която го хвърли в обятията на литературата. И отговорът винаги бе един и същ. Ако не бе онова необикновено стечение на обстоятелствата, понастоящем Уелс несъмнено щеше да работи в някоя

аптека или нещо подобно, да тъне в недоволство и да не може да повярва, че тази безсмислена работа е неговият принос към живота. Какво ли би било да живееш без намерение, без ясна цел, без нещо, което да ти носи душевна пълнота? Не си представяше по-голяма беда от това, да минеш през света безцелно, сляп и неудовлетворен, изграждайки чрез случайни шансове и неясни решения едно незначително, безцветно съществуване, заменяемо с това на ближния, стремейки се единствено към плоското, крехко и несигурно щастие на обикновените хорица. Но за негов късмет убийствените хвърляния на баща му на игрищата за крикет го избавиха от посредствеността, предпазиха го от много превратности, превърнаха го в човек с цел, превърнаха го в писател.

Ала дори и при това положение не беше лесно да стигне дотук. Сякаш в същия миг, в който прозря съдбата си и разбра по кой път трябва да поеме, като едно необходимо допълнение се надигна онзи вятър, който щеше да спъва напредъка му. Един суров, неуморим вятър, въплътен в образа на майка му, защото Сара Уелс явно имаше две мисии в живота — да бъде едно от най-нещастните създания на планетата и да направи от малкия Бърти и по-големите му братя, Фред и Франк, полезни хора, което за нея означаваше продавачи, търговци на платове или някоя друга разновидност на онези самоотвержени атласовци, които гордо, но дискретно крепят на плещите си тежестта на света. Уелс я бе разочаровал със стремежа си да бъде нещо повече от това, но не биваше да се придава особено значение на тази негова простъпка, защото така само се наливаше масло в огъня. Малкият Бърти бе разочаровал майка си още от мига на раждането си, имайки нахалството да изскочи от утробата ѝ, снабден със свойствения за мъжете инструментариум — като се има предвид, че девет месеца по-рано тя бе влязла в спалнята на омразния си съпруг с условието да ѝ направи едно момиченце, което да замести починалото.

Не е чудно, че при такова злополучно начало връзката на Уелс с майка му се развиваше все в същия дух. Щом приключи приятният отдих, предоставен от счупването на крака и великодушно удължен от селския лекар — който, без някой да го моли, намести зле костта и се наложи да я счупи отново, за да поправи грешката си, — малкият Бърти постъпи в школата в Бромли. Двата му братя вече бяха минали оттам, но господин Морли, учителят, не бе постигнал ни най-

малък успех с тях. Момчето обаче веднага показа, че не всички са от един дол дренки. Господин Морли бе толкова удивен от бляскавия ум на изтърсака Уелс, че дори си затвори очите за неплатената учебна такса, но това благосклонно отношение не попречи на майка му да го откъсне от чиновите и тебеширите, сред които се чувстваше тъй удобно, и да го прати като чирак в магазина за платове на Роджърс и Дение в Уиндзор. След два месеца работа от седем и половина сутринта до осем вечерта, с една кратка почивка за обяда в тясното и вечно тъмно подземие, Уелс се уплаши, че младежкият му дух ще залинее бавно и неизбежно, както се бе случило и с по-големите му братя, почти напълно изгубили някогашната си жизнерадост и решителност. И тъй, той всячески се постара да покаже на света, че не е създаден за служител в магазин за платове — сиреч отдаде се още по-усърдно на своите мечтания, така че накрая собствениците се видяха принудени да уволнят завения младеж, който все объркваше поръчките и през по-голямата част от деня бленуваше в някой ъгъл. Благодарение на намесата на един втори братовчед на майка му, Уелс бе изпратен да помага на един родственик, който ръководеше училище в Ууки, Съмърсет, където можеше да завърши и образованието си като учител. За нещастие тази работа, която бе далеч по-съзвучна със стремежите му, твърде скоро се осуети, когато стана ясно, че директорът на центъра е мошеник, спечелил поста си чрез фалшифициране на академичната си квалификация. И вече не чак толкова малкият Бърти отново стана жертва на натрапчивите идеи на майка си, която пак го отдалечи от съдбата му, изпращайки го по погрешна пътека. Току-що навършил четиринайсет години, Уелс започна работа като чирак в аптеката на господин Кауъл, комуто бе заръчано да го обучи за продавач в дрогерия. Аптекарят обаче скоро разбра, че това момче е прекалено даровито, за да прахосва заложибите си с такава служба, и го повери на Хорас Байът, директора на средното училище в Мидхърст, който усилено издирваше способни ученици, за да придадат на школата му онзи академичен престиж, който ѝ липсваше. За Уелс не бе трудно да се открои в тази среда, съставена основно от посредствени момчета, и да привлече веднага вниманието на Байът, който се споразумя с аптекаря, че ще се постарее да даде на талантливия младеж възможно най-доброто образование. Ала майка му скоро разкри заговора на тези двама филантропи, които си нямаха

друга работа, ами се мъчеха да тласнат малкия Бърти към гибел. Тя изпрати сина си в друг магазин за платове, този път в Саутсий, Хемпшир. Там Уелс прекара две години в дълбок душевен смут, опитвайки се да проумее защо неумолимият вятър упорито го събаряше от коня всеки път, щом поемеше по вярната пътека. Животът в Търговския център за платове на Едуин Хайд подозрително приличаше на престой в ада: тринайсет часа тежък труд, които завършваха със затварянето в спалното помещение — голямата задушна барака, където служителите спяха така нагъсто, че даже и сънищата им се смесваха. Няколко години по-рано, убедена, че некадърността на съпруга ѝ в крайна сметка ще доведе до банкрут търговията им с порцелан, майка му бе приела службата на икономка в имението Ъппарк, запокитено зад склона на Хартинг Даун, където на младини бе работила като камериерка. Именно там изпращаше Уелс отчаяни и доста плачливи писма, които от уважение към него няма да предам тук; в тях той редуваше детински молби с твърде находчиви доводи, опитвайки се напразно да убеди майка си да го измъкне от плен. Като виждаше с огорчение, че тъй желаното бъдеще се изплъзва от ръцете му, Уелс старателно разнищваше недостатъците на нейните решения. Питаше я как, според нея, би могъл да я подпомага на старини с мизерната заплата на продавач, докато с образованието, което искаше да получи, можеше да достигне отлично положение; наричаше я нетолерантна и тъпа и дори заплашваше да извърши самоубийство или други, още по-страшни действия, които завинаги да опетнят името на семейството. Ала нищо не можеше да накара майка му да отстъпи от намерението си да го превърне в почтен продавач на платове. Наложил се някогашният му покровител Хорас Байът, притиснат от увеличаващия се брой на учениците, да му се притече на помощ, като му предложи преподавателско място в училището си със заплата от двайсет лири за първата година и четирийсет за следващите. Уелс отчаяно размаха тези цифри пред очите на майка си, която неохотно се съгласи синът ѝ да напусне магазина за платове, уморена от толкова безплодни усилия да го вкара в правия път. Облекчен, той с благодарност се постави в услуга на своя спасител, чиито очаквания жадуваше да оправдае. Денем преподаваше на по-малките ученици, а нощем учеше, за да завърши образованието си и поглъщаше ненаситно всичко, което му попаднеше относно биологията, физиката,

астрономията и другите науки. Титаничните му усилия бяха възнаградени със стипендия за Кралския колеж в Лондон, където преподаваше не друг, а професор Томас Хъксли, известният физиолог, подкрепил Дарвин в прочутите му диалектически диспути с епископ Уилбърфорс.

Въпреки всичко не може да се каже, че Уелс замина за Лондон с леко сърце. По-скоро изпитваше силни терзания, че е лишен от подкрепата на родителите си в това важно начинание. Сигурен бе, че майка му жадува той да се провали в учението си и така да потвърди убеждението ѝ, че Уелсовци са годни само за продавачи на платове, че от такъв съмнителен материал като семето на нейния съпруг не би могъл да се пръкне гений. Баща му, от своя страна, беше жив пример, че на несполуката човек може да се наслаждава така, както и на щастието. През лятото, което бяха прекарвали заедно, Уелс с тревога установи, че неговият родител, макар възрастта да го бе лишила от убежището на крикета, бе все така вкопчен в единственото нещо, придавало смисъл на живота му. Той бродеше като неспокоен призрак из игрищата, понесъл голяма торба на амбулантен търговец, натъпкана с ръкавици, подплънки, наколенки и топки за крикет, нехаейки, че магазинът за порцелан затъва окончателно като разрушен от оръдейни изстрели галеон наред океана. При това положение Уелс нямаше нищо против да отседне в един пансион, където наемателите сякаш се състезаваха кой ще успее да вдигне най-странния шум.

Дотолкова бе свикнал светът да му показва винаги най-неприятното си лице, че когато леля му Мери Уелс му предложи да се настани в дома ѝ на Юстън Роуд, неволно прояви недоверие, защото това очевидно бе нормален дом, топъл и гостоприемен, пропит с тиха хармония — накратко, никак не приличаше на окаяните декори, сред които бе протичал животът му до момента. От благодарност към леля си, задето най-сетне му предостави период на примирие в онази безкрайна битка, която бе неговият живот, Уелс се почувства едва ли не задължен да поиска ръката на дъщеря ѝ Изабел, сладкото и добродушно девойче, което сновеше дискретно из къщата. Скоро обаче разбра, че е взел необмислено решение, защото след венчавката, извършена бързо и делово като досадна формалност, установи онова, което вече подозираше — че двамата с братовчедка си нямат нищо общо. Откри също така, че Изабел бе възпитана да бъде образцова

съпруга, тоест да задоволява всички потребности на съпруга си, освен, разбира се, свързаните с брачната постеля; там тя се държеше със студенината на машина, отлична за размножаване, но негодна за наслада. Все пак нищожният плътски апетит на съпругата му си оставаше малка и лесно поправима беда, ако човек посещаваше други кревати; Уелс бързо установи, че светът е отлично снабден с прелестни брачни ложета, към които хипнотичното му красноречие можеше да му проправи път. И тъй, реши най-сетне да се радва на живота, който явно вече бе влязъл в релси. Потопен в онова скромно епикурейство, което можеше да си позволи със седмичната гвинея от своята стипендия, Уелс не само се отдаде на плътски наслади, на неизследвани до момента дисциплини, като например литературата и изкуството, и на радостта от всяка секунда от престоя си в Южен Кенсингтън, спечелен с толкова пот, но и прецени, че е дошло време да разкрие пред света най-съкровения си мечта, публикувайки кратък разказ в „Сайънс Скулс Джърнъл“.

Главният герой на разказа, озаглавен „Аргонавтите във времето“, бе един луд учен, доктор Небогипфел, който изобретява машина на времето, за да пътува в миналото и да извърши убийство. Идеята за пътуване във времето не беше нова, Дикенс вече я бе използвал в новелата си „Коледна песен“, а също и американецът Едгар Алън По в „Разказ за Нащърбените планини“. И в двете повествования обаче ставаше дума за пътуване насън или халюцинация. Затова пък ученият на Уелс пътуваше по своя воля, използвайки за пръв път механично устройство. Това, в крайна сметка, беше твърде оригинално. Ала този пръв и предпазлив опит да се докаже като писател не промени обичайния ход на живота, който, за разочарование на Уелс, продължи да си тече постарому. И все пак с тези първи стъпки той се сдоби с най-необикновения читател, който някога бе имал и щеше да има занапред. Няколко дена след публикуването получи визитна картичка на почитател, който бе прочел разказа му и го молеше да приеме покана за чай. Името на визитката го накара да се сепне: Джоузеф Мерик, по-известен като Човекът-слон^[1].

[1] Джоузеф Мерик (на английски: Joseph Carey Merrick) е англичанин, станал популярен по света като „Човекът-слон“ заради

вродени физически дефекти. Умира на 27 години при нещастен случай.

↑

XII

Уелс чу да споменават за Мерик още щом прекрачи прага на стаите по биология в Южен Кенсингтън. За онези, които изучаваха човешкото тяло и неговите механизми, Мерик бе нещо като шедьовър на природата, най-добре шлифованият ѝ диамант, живото доказателство за това, докъде може да достигне нейната изобретателност. Тъй нареченият Човек-слон страдаше от болест, която жестоко бе обезобразила тялото му, превръщайки го в безформено, почти чудовищно създание. Загадъчната болест, която не даваше мира на медицинската общност, бе причинила неконтролируем растеж на крайниците, костите и органите на дясната половина на тялото му, оставяйки лявата фактически непроменена. Дясната страна на черепа му например се отличаваше с огромна издаденост, която разваляше линията на главата и сплескваше половината му лице, свеждайки го до море от гънки и костни удебеления, като дори бе изместила ухото му. Поради това Мерик не можеше да има друго изражение освен безжизнената свирепост на тотем. По вина на тази асиметрия гръбнакът му се бе огънал на дясната страна, където тежестта на органите бе значително по-голяма, което придаваше гротескен вид на всяко от движенията му. И сякаш всичко това не бе достатъчно, болестта бе превърнала и кожата му в дебела и грапава обвивка, напомняща изсушен на слънце картон, покрит с кратери, издатини и брадавичести израстъци. Въпреки че отначало му бе трудно да повярва в съществуването на такова създание, Уелс бе установил достоверността на слуховете, виждайки фотографиите, които се разнасяха тайно из училището, откраднати или купени от персонала на Лондонската болница; понастоящем Мерик бе настанен там, след като през половината си живот бил излаган в жалки циркове и пътуващи панаири. Тези мъгляви и изпъстрени със сенки фотографии, на които образът на Мерик не се виждаше добре, а по-скоро смътно се долавяше, минаваха от ръка на ръка наред с върволица от снимки на жени с оскъдно облекло и пораждаха същия потрес, макар и по различни причини.

Фактът, че това същество го бе поканило на чай, извика у Уелс странно усещане, в което се преплитаха удивление и безпокойство. Въпреки това пристигна съвсем навреме в Лондонската болница — внушителна и строга сграда, която се издигаше в Уайтчапъл. Преддверието гъмжеше от медицински сестри и доктори, които сновяха насам-натам, заети незнайно с какво. Уелс си потърси едно ъгълче, в което да не им се пречка, зашеметен от тази съгласувана дейност, на чийто ритъм явно се подчиняваха всички, досущ като членове на балетна труппа. Може би някоя от сестрите, които минаваха пред погледа му, носейки превръзки, се връщаше в операционната зала, където някой бе увиснал между живота и смъртта. Ала вместо да бърза суетливо, тя крачеше енергично с онази несмутима устременост, която постоянният досег с извънредни ситуации я бе накарал да развие. Известно време Уелс смаяно наблюдаваше от благоприятната си позиция този ритмично работещ мравуняк, докато най-сетне се появи доктор Тривз, хирургът, под чиито грижи се намираше Мерик. Фредерик Тривз бе около трийсет и петгодишен, нисичък мъж с жив темперамент, който криеше детинското си лице зад гъста брада, подстригана грижливо като градински плет.

— Господин Уелс? — попита той, опитвайки се да прикрие очевидното безпокойство, което предизвикваше у него обидната младост на писателя.

Уелс кимна и неволно сви рамене, сякаш се извиняваше, че не е на достопочтената възраст, която Тривз явно изискваше от гостите на своя пациент. Веднага се разкая за този нелеп жест, тъй като не той бе поискал аудиенция при прочутия обитател на болницата, а точно обратното.

— Благодаря ви, че приехте поканата на господин Мерик — каза Тривз, като му подаде ръка.

Преодолял първоначалното си стъписване, хирургът бързо влезе отново в ролята си на посредник. Уелс стисна с огромно страхопочитание тази ловка и енергична десница, свикнала да прониква в места, които за повечето смъртни люде бяха забранени.

— Нима бих могъл да откажа да се запозная с единствения човек, който е чел моя разказ? — пошегува се той.

Тривз кимна разсеяно, сякаш писателската суета и шегите, свързани с нея, никак не го интересуваха. Имаше си по-важни грижи.

Всеки ден изникваха нови и хитроумни болести, които изискваха неговото внимание, свръхестествената сръчност на ръцете му, енергичната му решителност в операционната зала. С един почти военен жест с глава той подкани Уелс да го последва по стълбището, което водеше към горния етаж на болницата. Поради пороя от забързани болногледачки, който течеше в обратната посока, изкачването беше мъчително и Уелс неведнъж се уплаши, че ще бъде пометен.

— По очевидни причини не всички хора се съгласяват да посетят Джоузеф — почти извика Тривз. — Но това, колкото и да е странно, не го натъжава. Понякога си мисля, че на него му е предостатъчно и малкото, което може да получи от живота. Всъщност той си дава сметка, че именно изключителното му уродство му позволява да се среща с всяка важна птица от града, нещо немислимо за простичък човек от Лестър.

Уелс донякъде се стресна от забележката на Тривз, но се въздържа от отговор, защото веднага осъзна, че той имаше право. Външността на Мерик го бе обрекла на живот в изолация и нищета, но същевременно тъкмо тя му позволяваше да се среща с каймака на лондонското общество, макар че не беше сигурно дали за него този сбор от дефекти не бе прекалено висока цена за възможността да се подвизава сред аристокрацията.

На горния етаж цареше същата суетня, но само с една-две отбивки в тъмни коридори Тривз измъкна спътника си от това ритмично оживление. С решителна крачка той поведе Уелс по върволица от безкрайни, все по-пусти коридори. Очевидно постепенното обезлюдяване се дължеше на факта, че докато навлизаха навътре, залите и кабинетите ставаха все по-специализирани, което забележимо ограничаваше броя на сновящите пациенти и болногледачи. Уелс обаче неволно сравни тези намаляващи признаци на живот с тревожната пустота, която цари около бърлогата на чудовището в детските приказки. Тук липсваше само диря от мъртви птички и оглозгани кости.

Тривз се възползва от обиколката, за да го осведоми как се е запознал с необикновения си пациент; говореше монотонно, с безизразен тон, който издаваше колко му е досадно да повтаря тези обяснения отново и отново. Срещнал Мерик преди четири години,

точно по времето, когато го назначили за главен хирург на болницата. В една открита местност наблизко издигнал шатрата си цирк, за чиято главна атракция — Човека-слон — говорел цял Лондон. Ако слуховете били верни, това бил най-уродливият човек на света. Тривз знаел, че собствениците на циркове често имат слабост към домашно фабрикуване на чудовища посредством перуки и грим, трудно различими на оскъдна светлина. Същевременно съзнавал с горчивина, че панаирджийските павилиони са последното убежище на хората, имали нещастieto да се родят с някакво уродство, което да им навлече презрението на обществото. Хирургът отишъл да види зрелището без особени очаквания, тласкан единствено от професионално любопитство, на което не могъл да устои. Ала Човекът-слон не се оказал циркаджийска измама. След доста слабото изпълнение на двойка въздушни акробати осветлението станало по-приглушено и тимпаните засвирили имитация на племенна музика — встъпление, което въпреки цялата си помпозност накарало публиката да настръхне. Тогава Тривз видял поразен как на арената се появила сензационната цирка и установил, че слуховете бледнеели пред реалността. Ужасните деформации на съществото, което се клатушкало на сцената, били преобразили цялото му тяло, превръщайки го в странен, асиметричен обект, наподобяващ водоливник. След края на представлението Тривз убедил собственика на цирка да го остави да се срещне насаме със създанието. Когато влязъл в скромния му фургон, хирургът отначало мислел, че се намира пред умствено изостанал човек, защото бил убеден, че издатините по черепа му неизбежно са повредили мозъка му. Бързо разбрал, че греша. Достатъчно било да размени няколко думи с Мерик, за да осъзнае, че под страховитата външност се крие образована, възпитана и чувствителна личност. Мерик му обяснил, че са го нарекли Човека-слон заради един месец израстък, който по-рано стърчал от носа и горната му устна — нещо като дваисетсантиметров хобот. Тъй като му пречел да се храни, преди няколко години му го изрязали грубо. Тривз се трогнал дълбоко от благия нрав на това същество, което въпреки преживените мъки и страдания явно не хранело никаква ненавист към човечеството — към същото това безлико човечество, което самият доктор намразвал тъй лесно, неминуемо, почти машинално всеки път, когато не намирал файтон или оставал без лежа в театъра.

След около час хирургът напуснал цирка, изпълнен с решимост да направи всичко, което зависело от него, за да измъкне Мерик оттам и да му предложи достойно съществуване. Съображенията му били очевидни: никъде в болничните регистри по света нямало данни за същество с такава тежка деформация като тази на Мерик. Каквато и да била загадъчната му болест, била избрала да се настани единствено в неговото тяло измежду всички обитатели на планетата. Това превръщало несретника в уникално същество, в образец от необикновен вид пеперуда, който трябвало да бъде предпазен от света зад стъклен похлупак. Било очевидно, че Мерик трябвало час по-скоро да напусне цирка, където креел, и да бъде поверен в ръцете на науката. Тривз обаче съвсем не подозирал, че за да осъществи похвалната цел, която си бил поставил в пристъп на състрадание, трябвало да се впусне в дълъг и изтощителен кръстоносен поход. Най-напред представил Мерик на Дружеството по патология, но бележитите му членове само подложили пациента на най-разнообразни изследвания и в крайна сметка затънали в колкото разгорещени, толкова и безплодни спорове за естеството на мистериозната му болест. Тези дискусии често завършвали с размяна на обиди, от която винаги някой се възползвал, за да припомни забравени раздори. Въпреки това, вместо да се обезкуражи, Тривз по-скоро се насърчил от объркването на колегите си, защото в края на краищата то придавало още по-голяма стойност на живота на Мерик и правело все по-наложително избавлението му от несигурния свят на цирка. Следващата стъпка на доктора била да се опита да го настани в болницата, където работел — там Мерик можел да бъде изследван твърде удобно. За беда никоя болница не подслонявала хронично болни. Управата на лечебния център приветствала намерението на хирурга, но била с вързани ръце. При това безизходно положение самият Мерик му предложил да му намери работа като пазач на фар или някаква друга длъжност, която би могъл да изпълнява далече от хорските очи. Тривз обаче не се признавал за победен. В отчаянието си той се обърнал към пресата и за няколко седмици печалната ситуация на индивида, наречен Човекът-слон, трогнала цялата страна. Завалели дарения, но Тривз не искал само пари, искал приличен дом за Мерик. Тогава решил да се обърне към кралските особи — единствените, които стояли над абсурдните закони, притискащи обществото — и убедил херцога на Кеймбридж и

принцесата на Уелс да се запознаят със съществото. Изисканото възпитание и безпределната благодетелност на Мерик свършили останалото. Ето как Човекът-слон бил настанен, в качеството на пожизнен обитател, в болничното крило, в което навлизаха в момента.

— Тук Джоузеф е щастлив — заяви Тривз с неочаквано мечтателен тон. — Изследванията, които му правим от време на време, са безрезултатни, но това явно не означава нищо за него. Той е убеден, че болестта му е причинена от слона, стреснал майка му, която в напреднала бременност присъствала на едно парадно шествие. Печалното в цялата история е, че това е Пирова победа, господин Уелс. Успях да извоювам дом за Мерик, но не зная как да спра развитието на болестта му. Черепът му нараства с всеки изминал ден и се страхувам, че скоро вратът му няма да може да издържа невероятната тежест на главата му.

Хладнокръвието, с което Тривз предугаждаше смъртта на Мерик, добавено към мрачната запуснатост, в която тънеше това крило на болницата, дълбоко разстрои Уелс.

— Бих искал последните му дни да бъдат възможно най-спокойни — продължи хирургът, без да обръща внимание, че придружителят му все повече пребледнява. — Но явно искам твърде много. През някои нощи местните хора се събират под прозореца му, за да го обиждат или да се глумят с него. Сега дори смятат, че той е отговорен за убийството на всички онези проститутки, които бяха изкормени в квартала. Светът, види се, е полудял! Мерик не може и муха да убие. Вече ви казах, че е невероятно чувствителен. Знаете ли, че жадно четете романите на Джейн Остин? А понякога съм го сварвал да пише стихотворения. Също като вас, господин Уелс.

— Аз не пиша стихотворения, а разкази — измънка Уелс не особено убедено, сякаш нарастващото му безпокойство го караше да се съмнява във всичко.

Тривз го изглежда враждебно, раздразнен, че придружителят му държи да уточнява тънкости в литературата — материя, която никак не засягаше хирурга.

— Именно затова допускам тези посещения — рече, клатейки състрадателно глава, като продължи словото си оттам, където го бе прекъснал, — защото зная, че му се отразяват много добре. Предполагам, че хората идват да го видят, понеже пред неговата

външност и най-нещастните разбират, че трябва да са благодарни на Бога. Джоузеф обаче разглежда това от друг ъгъл. Понякога имам чувството, че за него тези визити са нещо като зловещо забавление. Всяка събота преглежда седмичните вестници и ми връчва списък на гражданите, които желае да покани на чай, а аз послушно им изпращам визитната му картичка. Това обикновено са аристократи, заможни предприемачи, обществени фигури, художници, актьори и други, повече или по-малко известни творци... Личности, постигнали известен успех в обществото, на които, според Джоузеф, им остава да преодолеят едно последно изпитание: да се изправят пред неговата външност. Както вече ви обясних, той е тъй ужасно уродлив, че обикновено буди у хората, които го виждат, съжаление или отвращение. Предполагам, че по реакцията на гостите си Джоузеф преценява що за хора са — дали имат добро сърце или са обременени от страхове и комплекси.

Най-накрая спряха пред една врата в края на коридора.

— Тук е — обяви Тривз и за няколко мига потъна в почтително мълчание. Сетне потърси погледа на Уелс и добави с тържествен и донякъде заплашителен тон: — Зад тази врата ви очаква най-страшното същество, което навярно някога сте виждали или ще видите през живота си. Но от вас зависи дали ще се срещнете с чудовище, или с един нещастен човек.

Уелс усети, че леко му прилява.

— Все още имате възможност да си отидете, откъдето сте дошли. Може да не ви се понрави онова, което ще узнаете за самия себе си.

— Не се безпокойте за мен — измънка Уелс.

— Както искате — рече Тривз с равнодушието на човек, който си измива ръцете.

После извади един ключ от джоба си, отвори вратата и с леко, но властно побутване го накара да влезе вътре.

Уелс пристъпи в стаята със затаен дъх. Едва бе направил няколко колебливи крачки, когато чу как хирургът затвори вратата зад гърба му. Преглътна с мъка и огледа мястото, в което Тривз практически го бе зарязал, щом приключи с второстепенната си роля в тази смущаваща церемония. Стаята бе обширна и се състоеше от няколко съседни

помещения, претърпани с най-обикновени мебели. В съчетание с меката следобедна светлина, проникваща през прозорците, баналната мебелировка създаваше прозаична, неочаквано уютна атмосфера, която не пасваше особено на представата за бърлога на чудовище. Уелс постоя неподвижно няколко мига, мислейки, че домакинът му ще се появи всеки момент, но тъй като това не се случи, а той не знаеше какво се очаква от него, предприе плахо изследване на помещенията. Веднага го обзе неловкото усещане, че Мерик следи движенията му, скрит зад някой параван, но все пак продължи да пристъпва между мебелите, долавяйки, че това е поредният етап от ритуала. Проверката обаче не издаваше нищо за необикновеното естество на създанието, което живееше в тези стаи. Никъде не се виждаха одрани плъхове или останки от бронята на някой смел рицар. Ала в едно от помещенията Уелс се натъкна на масичка, нагласена за следобеден чай, и два стола. Тази безобидна картина го смути още повече, защото неволно я сравни с издигнат на площада ешафод, който очаква пристигането на осъдения, а подпорите му зловещо се поклащат под пролетния бриз. Тогава зърна един любопитен предмет, оставен върху масичка до стената, съвсем близо до един от прозорците. Това бе картонен макет на църква. Уелс се приближи до него, за да се полюбува на изящната му изработка. Запленен от изкусно направените детайли на макета, не забеляза веднага, че на стената се е очертала чепатата сянка на едно разкривено, сведено надясно тяло, увенчано от чудовищен череп.

— Това е църквата отсреща. Трябваше да си измисля частите, които не мога да видя от прозореца.

Гласът звучеше привлечено и някак лепкаво.

— Красива е — успя да измънка Уелс, говорейки на кривия силует, който светлината очертаваше върху стената.

Сянката поклати с усилие тежката си глава, като неволно разкри колко трудно бе за Мерик да направи дори този простичък жест на скромност, с който човек омаловажава труда си. След това изтощително движение той замълча, превит над бастуна си, и Уелс разбра, че повече не може да стои с гръб към него. Дошъл бе моментът да се обърне и да застане лице в лице със своя домакин. Тривз го бе предупредил, че Мерик обръщал особено внимание на първата реакция на своите гости — онази почти машинална, неволна реакция, смятана от него за по-искрена и достоверна от изражението, което

бързали да надянат, щом успели да преодолеят изненадата си. През тези няколко секунди Мерик имал рядката привилегия да надникне в душите на посетителите си и било все едно как щели да се държат по време на срещата, защото вече били осъдени или оправдани от първата си реакция. Уелс не можеше да предвиди как ще му подейства външността на Мерик, дали ще го изпълни с жал, или с погнуса. Понеже се опасяваше, че ще е второто, стисна челюсти с всички сили и изопна лицето си така, че да не допусне никакво изражение. Не искаше да покаже и изненада, искаше само да спечели достатъчно време, за да успее съзнанието му да смели гледката и да открие по логичен път чувството, което е събудило у човек като него едно тъй обезобразено същество, каквото явно бе Мерик. Ако в крайна сметка усетеше отвращение, щеше да го приеме охотно и да разсъждава над него по-късно, щом излезеше от това място. И тъй, Уелс пое дълбоко дъх, вкопа нозе в меката и неустойчива повърхност, в която се бе превърнал подът, и бавно се обърна, за да погледне право в лицето своя домакин.

От гледката дъхът му секна. Точно както го бе предупредил Тривз, деформациите придаваха на Мерик ужасяващ вид. Мъглявите фотографии, които Уелс бе виждал в университета, не го бяха подготвили за това, тъй като милостиво тушираха гротескната външност. Мерик се подпираше на бастун и бе облечен в тъмносив костюм; колкото и да бе парадоксално, тези дрехи, които трябваше да му придадат човешки вид, го правеха да изглежда още по-чудовищен. Стиснал здраво зъби, Уелс стоеше като парализиран пред него, борейки се да потисне естествения си импулс да се разтрепери. Сърцето му заплашваше да изскочи от гърдите, а по гърба му започна да се стича струйка ледена пот, но не можа да прецени дали тези признаци бяха предизвикани от ужас, или от жал. Въпреки че се стараеше да запази каменно изражение, усети, че устните му треперят, опитвайки се може би да изобразят гримаса на уплаха, а същевременно осъзна, че очите му се навлажняват, поради което не знаеше какво да мисли. По време на този взаимен оглед, продължил цяла вечност, на Уелс му се прииска да пророни поне една сълза, побрала цялата му мъка, за да се покаже пред Мерик и пред самия себе си като чувствителна и състрадателна душа, ала влагата, насъбрала се в очите му, не преля навън.

— Предпочитате ли да си сложа качулката, господин Уелс? — меко попита Мерик.

Особеният му глас, който придаваше на думите едно някак течено свойство, сякаш се носеха в кален поток, отново сепна Уелс. Дали вече бе изтекло времето, което Мерик обикновено отпускате за реакцията на своите гости?

— Не... няма да е нужно — промълви.

Домакинът му пак поклати с мъка чудовищната си глава — жест, изразяващ одобрение, както се надяваше Уелс.

— Хайде да прием чай тогава, че ще вземе да изстине — и с тези думи се отправи към масата, сложена в центъра на помещението.

Уелс не реагира веднага, смаян от начина, по който бе принуден да върви Мерик. За това същество всичко бе усилие, установи той, докато наблюдаваше сложните маневри, които трябваше да извърши, за да седне. Наложил се да потисне порива си да се втурне да му помогне, понеже се боеше, че Мерик може да се подразни от този жест, обикновено предназначен за възрастните и сакатите. С надеждата, че се държи правилно, Уелс се задоволи да седне срещу него колкото се може по-естествено. Трябваше също така да се застави да кротува, докато го наблюдаваше как поднася чая. Изпълнявайки ролята си на домакин, Мерик се опитваше да извърши повечето движения с лявата си ръка, която не бе поразена от болестта, но не изключваше и дясната, която използваше за второстепенни действия в хода на церемонията. Тази ръка, по размери и грубост наподобяваща недялан камък, бе способна да отхлути захарницата и да му поднесе чинията със сладкиши, тъй че Уелс не можел да не се възхити вътрешно от необикновената сръчност, която Мерик бе успял да постигне.

— Радвам се, че дойдохте, господин Уелс — рече неговият домакин, когато се справи с изтощителната задача да сервира чая, без да разлее една-едничка капка, — защото така ми давате възможност лично да ви кажа каква наслада ми достави вашият разказ.

— Много сте любезен, господин Мерик — отвърна Уелс.

След публикуването на разказа, озадачен от слабия му отзвук, Уелс го бе чел и препрочитал поне десет пъти, опитвайки се да открие причините за единодушното пренебрежение на читателите. Воден от неподкупна критичност, бе претеглил солидността на сюжета, бе преценил драматичното му развитие, бе анализирал подредбата,

уместността, даже броя на използваните думи (да не би да се окаже кабалистична или свързана със суеверие цифра), и накрая награди този свой пръв и може би последен художествен текст с несмутимия и дори презрителен поглед, който Вседържителят би отправил към досадните зевзекълци на някоя маймуна капуцин. Разказът бе — сега го виждаше ясно — пълен боклук: стилът безочливо имитираше псевдогерманския стил на Натаниъл Хоторн^[1], а главният герой, доктор Небогипфел, бе евтино и преувеличено копие на бездруго пресилените образи на луди учени, с които изобилстваха готическите романи. Въпреки това Уелс, усмихвайки се с фалшива скромност, благодари на Мерик за ласкателството му, като се опасяваше, че ще е единственото, което неговите писания някога ще породят.

— Машина на времето... — рече Мерик, наслаждавайки се на това словосъчетание, което намираще за толкова интересно. — Имате изключително въображение, господин Уелс.

Донякъде смутен, Уелс прие с благодарност и новия комплимент. Колко още хвалебствия можеше да понесе, преди да помоли домакина си да смени темата?

— Ако аз разполагах с машина като тази на доктор Небогипфел — продължи Мерик замечтано, — щях да отпътувам за Древния Египет.

На Уелс тази забележка му се стори умилителна. Като всеки човек и това същество си имаше своята любима историческа епоха, както със сигурност имаше любим плод, сезон или песен.

— Защо? — попита с любезна усмивка, за да даде възможност на Мерик да поговори по-нашироко за вкусовете си.

— Защото египтяните са почитали богове с глави на животни — отвърна той не без известна свенливост.

Уелс глупаво се опули в него. Не знаеше кое го бе изненадало повече — дали искреният копнеж в отговора на Мерик, или съпътстващото го смущение, сякаш той сам се упрекваше, че има такова желание, че предпочита да е божество и обект на преклонение вместо презряното чудовище, което всъщност бе. Ако някой имаше право да изпитва омраза и озлобление към света, помисли си Уелс, това бе тъкмо този човек. Мерик обаче се укоряваше за недоволството си, сякаш в слънчевия лъч, който влизаше през прозореца и топлеше гърба му, или във флотилията от облаци, носещи се по небето,

трябваше да открива достатъчно причини, за да бъде щастлив. Не знаейки какво да каже, Уелс взе една курабийка от чинията и я сдъвка извънредно съсредоточено, като че ли проверяваше дали зъбите му работят добре.

— Защо, според вас, доктор Небогипфел не използва машината си, за да пътува и в бъдещето? — попита тогава Мерик с онзи свой хлъзгав глас, който сякаш бе намазан с извара. — Не му ли е било любопитно? Аз понякога се питам какъв ли ще бъде светът след сто години.

— Да... — промълви Уелс, който не се сещаше какво да отговори и на това.

Мерик спадаше към онези читатели, които с удивителна лекота забравят за ръката, дърпаща конците на персонажите, които танцуват в мъничките театри, наречени романи. В детството си самият Уелс бе точно такъв читател. Ала един ден реши да стане писател и от този миг нататък му бе невъзможно да се потапя в повествованията със същата невинна забравка: бе проумял, че действията и мислите на героите не им принадлежат. В действителност те бяха продиктувани от едно висше същество, от онзи, който в усамотението на стаята си местеше фигурите, поставени от самия него на шахматната дъска — обикновено с ужасно безразличие, съвсем несъответно на чувствата, които се опитваше да породи у читателите си. Романите не бяха късчета от живота, а повече или по-малко контролирани произведения, възпроизвеждащи късчета от живота — ала това бе живот недействителен, усъвършенстван, в който мъртвите периоди и безплодните, празни действия, които изграждат всяко съществуване, бяха заменени с вълнуващи и значими епизоди. Понякога Уелс тъгуваше за онзи безгрижен начин на четене от детските години, но след като вече бе надникнал зад кулисите, можеше да чете така единствено ако се заставеше с огромно самовнушение. Напишеш ли първото си повествование, няма връщане назад. Вече си се превърнал в лъжец и неминуемо показваш подозрителност към останалите лъжци. За миг на Уелс му мина през ум да отвърне на Мерик, че трябва да зададе въпроса си на самия Небогипфел, но в крайна сметка отхвърли това хрумване: искаше този отговор да прозвучи като безобидна шега, но не беше сигурен, че домакинът му ще го приеме така. Дали наистина простодушието бе онова, което пречеше на Мерик да отличи

реалността от художествената измислица? Дали се вживяваше тъй силно в историите, които четеше, поради тази печална неспособност, или поради емпатия? Във втория случай отговорът би бил просто жестока подигравка, целяща да нарани неговата невинност. За щастие Мерик веднага му отправи друг въпрос, на който бе по-лесно да се отговори:

— Мислите ли, че някой някога ще изобрети машина за пътуване във времето?

— Съмнявам се, че подобно нещо би било възможно — категорично отсече Уелс.

— Но вие сте писали за това, господин Уелс! — шокира се домакинята му.

— Именно по тази причина, господин Мерик — рече, търсейки най-простия начин да обобщи многобройните идеи, на които почиваше схващането му за литературата. — Уверявам ви, че ако една машина на времето беше нещо възможно, никога не бих писал за нея. Интересно ми е да пиша само за невъзможни неща.

След тези думи си спомни какво бе казал Лукиан от Самосата в своята „Истинска история“: „Пиша за онова, което ни съм виждал, ни съм проверил, ни съм чул от други — нещо повече, за онова, което изобщо не съществува, нито има основа за съществуване“. Тази фраза неизбежно се бе врязала в паметта на Уелс, защото безупречно обобщаваше представата му за литература. Да, както бе заявил на домакиня си, като писател той се интересуваеше само от невъзможни теми. Мислеше да добави — за останалото Дикенс има грижата, — но се въздържа. Тривз му бе казал, че Мерик е страстен читател. Не искаше да го засегне, в случай че Дикенс бе сред любимите му автори.

— В такъв случай съжалявам, че по моя вина не ще можете да пишете за някого, който е наполовина човек и наполовина слон — промълви Мерик.

Уелс отново се почувства обезоръжен от забележката на своя домакиня. След тези думи последният обърна поглед към прозореца. Уелс не бе сигурен дали с този жест искаше да изрази тъга, или го подканваше да разгледа външността му без никакви притеснения. Тъй или иначе, той несъзнателно се вторачи в него съвсем нескромно, почти хипнотизиран, за да установи онова, което вече прекрасно знаеше: Мерик имаше право, ако не го виждаше пред себе си, никога

не би помислил, че такова създание би могло да съществува. Освен, може би, в лъжливата действителност на романите.

— Вие ще станете голям писател, господин Уелс — предрече неговият домакин, все така загледан през прозореца.

— Много бих искал, но не ми се вярва — отвърна гостът, който след първия си плачевен опит бе започнал сериозно да се съмнява в способностите си.

Мерик се обърна да го погледне.

— Вижте ръцете ми, господин Уелс — рече, като ги протегна пред него. — Бихте ли помислили, че тези ръце могат да построят църква от картон?

Уелс благосклонно разгледа нееднаквите му ръце. Дясната бе огромна и гротескна, а лявата сякаш принадлежеше на десетгодишно момиченце.

— Навярно не — призна накрая.

Мерик бавно кимна в знак на съгласие.

— Всичко зависи от волята, господин Уелс — каза той, опитвайки се да придаде на немощния си глас решителен тон. — Само волята има значение.

От нечия друга уста това би прозвучало като шаблонна фраза, но изречено от човека, който стоеше пред Уелс, изглеждаше безспорна истина. Това същество бе неопровержимо доказателство, че човешката воля може да премести планини и да раздели морето на две. В това болнично крило, в това убежище от външния свят разстоянието между възможното и невъзможното се определяше най-вече от волята. Щом Мерик бе успял да изгради картонена църква с деформираните си ръце, какво ли не би могъл да постигне Уелс, който нямаше друга пречка пред желанията си освен неверие в собствените сили?

Не му оставаше друго, освен да се съгласи и Мерик явно остана доволен, съдейки по това, че се размърда развълнувано на стола си. Сетне му призна със свенливост, която още повече отслабваше гласа му на умиращо дете, че църквата от картон е подарък за една актриса, с която от няколко месеца си пишели писма. Нарече я госпожа Кендал и от думите му Уелс заключи, че тя е една от главните му благодетелки. Лесно можеше да си я представи като жена с добро положение, отзивчива към бедите на света, стига да се случват далече от дома ѝ, която бе открила в злощастieto на тъй наречения Човек-слон един по-

оригинален начин да употреби парите, заделяни от нея за благотворителни каузи. Когато Мерик сподели желанието си тя да се върне от Съединените щати, където била на турне, за да може лично да се запознае с нея, Уелс неволно се усмихна, трогнат от любовното чувство, което, съзнателно или не, се прокрадна в думите му. Почувства обаче и огромна жал и му се прииска работата да задържи госпожа Кендал в Америка още известно време, за да продължи Мерик да се подхранва с илюзията на нейните писма, за да не му се наложи тъй скоро да открие, че невъзможните любви са възможни само в романите.

Когато приключиха с чая, Мерик предложи пура на госта си, който охотно я прие. После станаха и отидоха до прозореца, за да погледат как се спуска вечерта. В продължение на няколко мига двамата само съзерцаваха улицата и издигащата се отсреща църква, чиято фасада Мерик навярно знаеше наизуст. Хора сновяха насам-натам, един продавач гръмко хвалеше стоката в количката си, а файтоните подскачаха по неравния уличен паваж, осеян със смрадливото наследство от стотиците коне, които всекидневно преминаваха оттам. Уелс забеляза, че Мерик наблюдава този кипящ живот с нещо като почтителна боязън. Изглеждаше замислен.

— Знаете ли, господин Уелс — рече накрая, — понякога не мога да не гледам на живота като на представление, в което не ми е отредена никаква роля. Ако знаехте колко завиждам на всички тези хора...

— Уверявам ви, че те не заслужават завистта ви, господин Мерик — побърза да заяви Уелс. — Тези хора, които виждате, са просто прашинки. Щом умрат, никой няма да си спомня за тях или за делата им, докато вие ще влезете в Историята.

Мерик като че ли се замисли за миг над думите му, взирайки се в уродливото отражение, което му връщаше стъклото на прозореца като горчиво напомняне за състоянието му.

— Мислите ли, че това ме утешава? — попита той с дълбока тъга.

— Би трябвало — отвърна Уелс, — защото времето на египтяните вече е отминало, господин Мерик.

Домакинът му не каза нищо. Продължи да гледа през прозореца, ала за Уелс бе невъзможно да прецени по лицето му, върху което

болестта бе запечатала завинаги едно свирепо изражение, какъв ефект предизвикаха у него тези думи — може би донякъде сурови, но необходими. Докато домакинят му се отдаваше на самосъжаление, той не можеше да посрещне това с овации. Беше убеден, че едничката утеха, която Мерик би могъл да получи, идваше от собствената му уродливост — обричайки го на изолация, тя същевременно го превръщаше в уникално същество и по този начин му отреждаше място в Историята.

— Навярно имате право, господин Уелс — рече накрая Мерик, без да откъсва очи от безобразното си отражение. — Навярно ще е по-добре да се примиря и да не очаквам много от един свят като нашия, в който хората се боят от различното. Понякога си мисля, че ако един ангел се яви на някой енорийски свещеник, той не би се поколебал да го застреля.

— Вероятно е така — каза Уелс, развълнуван като писател от образа, описан от неговия домакин. И тъй като последният бе все така погълнат от отражението си, реши да се сбогува: — Много ви благодаря за чая, господин Мерик.

— Почакайте — оживи се Мерик. — Искам да ви подаря нещо.

Отиде до един малък шкаф и порови в него няколко минути, докато намери каквото търсеше. Уелс с недоумение видя, че това бе ракитова кошница.

— Когато признах на госпожа Кендал, че мечтата на живота ми е да бъда плетач на кошници, тя ми изпрати един занаятчия, за да ме научи — обясни Мерик, държейки кошницата тъй нежно, сякаш беше новородено или гнездо с птички. — Беше приятен и скромен човек, който имаше работилница на Пенингтън Стрийт, близо до Лондонските докове. Още от първия миг се отнасяше с мен така, сякаш видът ми не се различаваше от неговия. Ала когато видя ръцете ми, веднага ми каза, че ще е невъзможно да върша с тях такава фина работа като кошничарството. Много съжалявал, рече, но било очевидно, че и двамата само ще си изгубим времето. Но да се опитваш да осъществиш една мечта никога не е загуба на време, не мислите ли, господин Уелс? „Покажете ми как се прави — казах му, — едва тогава ще разберем дали сте прав, или не“.

Уелс гледаше съвършено изплетената кошница, която деформираниите ръце на Мерик държаха с такава почит.

— Оттогава направих много кошници, които подарих на някои от гостите си. Но тази е специална, защото е първата, която изплетох. Искам да я вземете вие, господин Уелс — каза той, като му я подаде, — за да не забравяте никога, че всичко зависи от волята.

— Благодаря... — измънка Уелс трогнат. — За мен е чест, господин Мерик, истинска чест.

Сетне се сбогува със сърдечна усмивка и се отправи към вратата.

— Един последен въпрос, господин Уелс — обади се Мерик зад гърба му.

Уелс се обърна да го погледне, надявайки се, че не ще поиска да узнае адреса на проклетия Небогипфел, за да му изпрати друга кошница.

— Мислите ли, че вие и аз сме създадени от един и същ бог? — попита Мерик по-скоро с разочарование, отколкото със скръб.

Уелс потисна една унила въздишка. Какво можеше да отвърне на това? Докато прехвърляше наум няколко възможни отговора, Мерик изведнъж издаде някакъв странен звук, подобен на кашлица или грухтене, който го разтърси от глава до пети, заплашвайки да го разглоби на части. Разтревожен, Уелс се заслуша в тази шумна кашлица, която бликаше неконтролируемо от гърлото му, докато най-сетне разбра какво става. С Мерик не се случваше никаква беда — той просто се смееше.

— Това бе шега, господин Уелс, това бе само шега — обясни той, като прекъсна граченето си, виждайки уплахата на своя гост. — Какво щеше да стане с мен, ако не можех да се посмея над външността си?

Без да дочака отговор, отиде до работната си маса и седна пред недовършения макет на църквата.

— Какво щеше да стане с мен? — чу го Уелс да си мърмори сам с горчива печал. — Какво щеше да стане с мен?

Гледайки как борави с картоната, съсредоточен в тремавите движения на ръцете си, Уелс изведнъж почувства как го залива огромно състрадание. И му се стори трудно да повярва, че това толкова искрено и мило същество канеше обществени фигури на чай с намерението да ги подложи на зловещото изпитание, за което бе загатнал Тривз. Сигурен бе, че от този контролиран досег със света Мерик искаше да получи само трошици нежност и разбиране. Най-вероятно самият Тривз му бе приписал тези тъмни намерения — може

би за да сплашва посетителите, които не му се нравеха, или за да избави Мерик от изключителната му невинност, придавайки му едно дяволито лукавство, каквото той всъщност не притежаваше. Или пък, помисли си Уелс, който прекрасно знаеше, че хората се ръководят в действията си главно от лъжливи импулси, може би хирургът имаше една по-себична и амбициозна цел: да се покаже пред света като единственият човек, прозрял душата на съществото, в което отчаяно се бе вкопчил, съзнавайки, че така ще си обезпечи място редом с него на пиедестала на Историята. Тривз, мислеше с раздразнение Уелс, се възползваше от това, че лицето на Мерик бе ужасяваща маска, която не можеше да се свали и не отразяваше истинските му чувства, за да му приписва каквито си искаше намерения, знаейки, че никой — освен самият Мерик — не би могъл да го опровергае. А след като го бе чул да се смее, Уелс се запита дали тъй нареченият Човек-слон не му бе показвал една широка усмивка още от мига, когато влезе в стаята, усмивка, предназначена да успокоява смутените от вида му гости, мила и нежна усмивка, за която светът никога нямаше да узнае.

Когато напусна стаята, забеляза, че по бузата му се стича сълза.

[1] Натаниъл Хоторн (1804–1864) — един от първите майстори на американската литература, обогатил литературата на романтизма с елементи на алегория и символизъм. ↑

XIII

Ето как ракитовата кошница нахлу в живота му и веднага започна да разтърсва слисания Уелс с неочаквани сполуки, които отупаха праха на миналите огорчения, полепнал по костюма му. Малко след нейната поява той се дипломира с отличие като зоолог, започна да води курсове по биология в института за задочно обучение, зае длъжността главен редактор на „Юнивърсити Кореспондънт“, взе да пише кратки статийки за „Едюкейшънъл Таймс“ и за кратко време натрупа учудващо количество пари. Това му помогна да се съвземе от разочарованието, предизвикано от слабия отзвук за разказа му, и му върна самочувствието. Тогава доби навика да отдава почит на кошницата всяка нощ, като ѝ отправяше продължителен и обичлив поглед и милваше с пръсти здраво сплетените ѝ ракитови пръчки. Този простичък ритуал, който все още извършваше, тайно от Джейн, бе достатъчен, за да разпали духа му дотам, че да се почувства могъщ, непобедим, способен да преплува Атлантика или да надвие тигър с голи ръце.

Ала не му бе писано на Уелс да се радва дълго на успехите си, понеже щом обеднелите му роднини забелязаха, че малкият Бърти се замогва, му възложиха да запази крехката и застрашена спойка на фамилията. Уелс безропотно се примири с ролята на пазител на клана, знаейки, че тя вече не е по силите на никого от членовете му: баща му най-сетне се бе отървал от бремето, което бе за него търговията с порцелан, и бе отишъл да живее в една селска къща в Найууд, малко селце на юг от Рогейт, откъдето можеше да види склона на Хартинг Даун и тополите на Тъппарк. С течение на времето в тази къщурка се бяха събрали и останалите от семейството — като отломки, влачени от морето на живота. Пръв бе заседнал там брат му Франк, който няколко години преди това бе оставил магазина за платове, за да стане амбулантен продавач на часовници — занятие, в което не му бе провървяло особено. За неуспеха му свидетелстваха двата огромни сандъка, които донесе със себе си, за да отнемат от бездруго тясното пространство в малката къщурка в Найууд; от вътрешността им се

носеше неспирното и досадно цъкане на непродадените часовници, които жужаха вътре като колония от шумни механични паяци. Не мина много време и се появи и другият му брат, уволнен най-безцеремонно от предприятието, в което работеше, когато синът на собственика навърши необходимата възраст, за да заеме креслото, което доверчивият Фред бе топил за него, без да знае. Озовали се отново заедно и с покрив над главите, братята му се заеха да си ближат взаимно раните и, повлияни от бащиното безгрижие, приеха бодро последния удар, който им бе нанесъл животът. Най-накрая пристигна и майка му, изгонена от своя любим рай в Ъппарк заради внезапна глухота, която я бе превърнала в безполезно и докачливо създание. Не се завърна единствено сестра му Франсис — навярно защото подозираше, че тук не ще разполага с толкова място, колкото в малкия си детски ковчег. Но и без нея бяха твърде много и задачата да преподава с маратонска издръжливост, като същевременно бранеше от зверове това гнездо, оживявано от глъчката на Франковите часовници, този лазарет на весели неудачници, вонящ на ситно нарязан тютюн и щедро лееща се бира — всичко това изискваше от Уелс страшно усилие и то в крайна сметка доведе до едно кръвохращене, което го повали на стълбите на гара Чаринг Крос.

Диагнозата бе ясна: туберкулоза. И въпреки че скоро се възстанови, преживяният пристъп бе предизвестие: трябваше да прекрати този живот на безсънни нощи и неуморен труд, ако не искаше следващата атака да се окаже нещо повече от предупредителен сигнал. Уелс прие положението делово. Знаеше, че при наличие на попътен вятър разполага с предостатъчно ресурси за оцеляване, тъй че не му бе трудно да съчини нова житейска стратегия. Остави преподаването и си постави за цел да преживява единствено от писането, което щеше да му позволи да работи вкъщи, определяйки сам работното си време и усилието; с две думи, да води спокоен живот, както изискваше деликатното му здраве. И тъй, той се зае да залива със статии местните вестници, написа някое и друго есе за „Фортнайтли Ривю“ и с упорита настойчивост си извоюва място на страниците на „Пал Мал Газет“. Въодушевен от успехите си и търсейки скъпоценния чист въздух, от който се нуждаеха измъчените му дробове, той се премести в една вила в Сътън, близо до Норт Даунс — една от малкото зони, които все още не бяха завладени от лондонските предградия. Известно време

Уелс мислеше, че занапред животът му ще протича по този спокоен и безопасен начин, ала отново сгреши: това бе само подобие на мир. Сляпата случайност навярно го смяташе за една от най-забавните си марионетки, защото за пореден път реши да промени хода на живота му. Новият обрат обаче бе покрит с приятната и всеизвестна глазура на неизлечимата любов.

Ейми Катрин Робинс, наричана от него Джейн, бе негова бивша ученичка, с която бе завързал приятелство в учебните зали. Понякога отиваха заедно до гара Чаринг Крос, за да хванат съответните си влакове. При тези разходки Уелс бе успял да я омагьоса с изящното си красноречие, без други намерения освен да се потопи в суетната наслада, която му доставяше умението да омае чрез словото си една тъй прелестна девойка. Ала тези кротки и безцелни разговори в крайна сметка дадоха неочаквани плодове. Именно Изабел, собствената му съпруга, му отвори очите на връщане от един уикенд в Пътни, където бяха поканени от Джейн и майка ѝ. Изабел го увери, че — независимо дали е станало случайно, или не — въпросното девойче се е влюбило безпаметно в него. Уелс само повдигна вежда, когато съпругата му настоя да прекрати всякакви връзки с бившата си ученичка, ако действително желае да запази брака си. Не беше особено трудно да избере жизнерадостната и очевидно спонтанна Джейн пред тази жена, която отблъскваше ласките му; и тъй, Уелс опакова книгите си, вещите си и ракивовата кошница и се премести в една окаяна бърлога на Морнингтън Плейс, намираща се в западнал квартал в северозападен Лондон, на границата между Юстън и Камдън Таун. Би му се понаравило да напусне домашното огнище, пометен от бурна страст, но тази роля се бе паднала на Джейн. Той бе тласкан просто от игривото любопитство, което будеше у него очертаното под роклите ѝ телце, и най-вече бе изкушен от възможността да смени отъпкания коловоз, да си потърси друг живот сега, когато вече можеше да предвиди как ще протече настоящият.

Ала първото му впечатление бе, че любовта го е подвела да допусне сериозна грешка. Бе се озовал на възможно най-лошото място за изтерзаните му дробове — квартал с отровен въздух, в който възглицните сажди, носени от ветровете, се смесваха злополучно с дима, бълван от преминаващите локомотиви, които отиваха на север. Отгоре на това майката на Джейн, убедена, че клетата ѝ дъщеря е

попаднала в лапите на един изрод, тъй като Уелс все още бе женен за Изабел, се бе пренесла да живее при тях, твърдо решена да подкопае търпението на двойката с неспирните си жлъчни упреци. Тези непредвидени обстоятелства, към които трябваше да добави и тревожната увереност, че ще му е невъзможно да поддържа цели три домакинства само със статиите си, накараха Уелс да се затвори заедно с кошницата в един от гардеробите на къщата — единствените пространства, свободни от противното присъствие на госпожа Робинс. Там, скрит между палта и шапки, той милва с часове ракивите пръчки на кошницата, опитвайки се като Аладин с вълшебната лампа да задейства изгубената ѝ магия.

Това може да се сметне за нелеп или отчаян, дори патетичен ход, но факт е, че на следващия ден след ритуалното потриване Уелс бе извикан от Луис Хайнд, който отговаряше за литературните страници в седмичната притурка на „Газет“. Имаше нужда от някого, който да може да пише художествени произведения с известен научен уклон — кратки разкази, които да отразяват и дори да пророкуват докъде би могъл да стигне неудържимият взрив от изобретения, предопределен да променя неведнъж облика на века. Хайнд беше убеден, че Уелс е идеалният човек за целта. Накъсо, той му предлагаше да изтупа от праха детската си мечта, да дръзне отново да провери дали може да стане писател. Уелс прие предложението и за няколко дни съчини разказ, озаглавен „Откраднатият бацил“, който напълно задоволи Хайнд и донесе на автора си пет гвинеи. Освен това разказът привлече вниманието на Уилям Ърнест Хенли, директор на „Нашънъл Обзървър“, който побърза да му предложи и страниците на своето списание, уверен, че този младеж ще твори далеч по-амбициозни истории, ако разполага с повече пространство, за да се развихри. Уелс бе в равна степен въодушевен и стреснат от възможността да пише за едно тъй престижно издание, което по това време публикуваше на части „Негърът от *Нарцис*“ от неговия кумир Конрад^[1]. Вече не ставаше дума за статийки, колонки или разкази. Сега въображението му можеше да полети свободно, както би трябвало, защото му предлагаша пространство, подобаващо на писател.

Уелс очакваше срещата с Хенли в състояние, граничещо с нервен срив. Откакто бе получил поканата от митичния директор на „Нашънъл Обзървър“, трескаво търсеше сред многото идеи, които

пазеше в ума си, някоя достатъчно оригинална и увлекателна, за да смае обрѣгналия издател, ала никоя не му се струваше достойна за това предложение. Денят на срещата наближаваше, а Уелс все още не разполагаше с добра история, която да му представи. Тогава прибягна към кошницата и откри, че макар и привидно празна, тя бе пълна с романи — рог на изобилието, който трябваше само да се разтрѣска малко, за да рукне порой от идеи. Очевидно това бе преувеличен образ, обличащ в поетична форма онова, което всъщност се случваше с Уелс, когато съзерцаваше кошницата: неизбежно си припомняше разговора с Мерик и за свое удивление всеки път откриваше, подобно на златно зрънце в тинестото корито на някоя река, някоя идея, подходяща за основа на роман. Сякаш Мерик, било то умишлено или съвсем случайно, го бе снабдил с идеи и сюжети за няколко години напред, докато се преструваха, че просто пият чай. Уелс си спомни недоволството му, задето доктор Небогипфел не бе дръзнал да пътува в бъдещето, да проникне в интригуващата загадка на утрешния свят, и реши, че тази грешка може да бъде поправена сега, когато бе натрупал повече знания благодарение на многобройните си статии.

Без много да му мисли, пожертва досадния Небогипфел и го замени с един солиден учен, комуто дори не даде име — анонимен образ, в който всеки изобретател би могъл да види себе си, образ, възплъщаващ архетипната идея за учения от бъдния век. Опитвайки се да превърне идеята си за пътуване във времето в нещо повече от обикновена детинска фантазия, Уелс я покри с лека научна глазура, както правеше с разказите, написани за Хайнд. За тази цел си послужи с една теория, която вече бе развил в предишни есета за „Фортнайтли Ривю“: разглеждането на времето като четвърто измерение в една привидно триизмерна вселена. Тази идея можеше да зазвучи много повеличествено, ако я използваше, за да обясни действието на съоръжението, което би позволило на главния герой да броди из времевия поток, както му скимне. Няколко години по-рано бяха съдили за измама американския медиум Хенри Слейд; освен че се хвалеше със способността си да общува с духове на покойници, той пѣхаше в шапката си на маг възли, охлюви и раковини на мекотели, за да извади впоследствие тяхно идентично копие, но със спирали, завити в обратната посока, сякаш ги бе измѣкнал от някое огледало. Слейд твърдеше, че шапката му крие таен проход към четвъртото измерение и

това обяснявало необичайното преобръщане на вкарваните в нея обекти. За изненада на мнозина, в защита на медиума се обявиха някои авторитетни физици, като например професорът по физика и астрономия Йохан Цьолнер^[2]; те изтъкваха, че онова, което от триизмерна перспектива може би изглежда като измама, не би било такава в един свят, включващ и четвърто измерение. Съдебният процес държеше в напрежение цял Лондон и това, прибавено към изследванията на математика Чарлс Хинтън^[3], открил хиперкуба — несъответстващ на времето куб, който съдържа всички мигове на съществуването си, само че случващи се едновременно, и е недостъпен за неадекватното триизмерно зрение на човека, — накара Уелс да осъзнае, че идеята за четвъртото измерение се носи във въздуха.

Никой нямаше понятие в какво се заключава това нещо, но идеята бе тъй загадъчна и интересна, че обществото жадуваше и даже изискваше то да съществува. За мнозинството познатият свят бе скучно и враждебно място, но това се дължеше просто на обстоятелството, че не можеше да бъде възприет в своята цялост. Сега за хората бе утешително да мислят, че точно както блудкавото печено става по-вкусно с гарнитура, така се подобрява и вселената, ако си представят, че тя не се свежда само до видимото, а има и скрита, тайнствена част, с която може да бъде разширена. Накъсо, четвъртото измерение внасяше малко вълшебство в прозаичната им вселена, говореше им за съществуването на един различен свят, където копнежите, отхвърляни от официалния всемир, биха били осъществими. Това бе една догадка, подкрепена от конкретни действия, като например създаването на Дружеството за психични изследвания, наскоро основано в самия Лондон. През същия период Уелс трябваше да понася почти всекидневни и отегчителни дебати за естеството на времето, в които се оплитаха неговите колеги от Научния факултет. Както се казва, едно нещо водеше до друго и тъй като всеки мислител превръщаше четвъртото измерение в своя лична игрална площадка, за Уелс не бе трудно да съчетае различните идеи и да развие своя теория за времето, разглеждано като едно допълнително пространствено измерение, през което е възможно да се движиш така, както и през останалите три.

Когато влезе в кабинета на Хенли, вече си представяше романа с удивителна яснота, което му позволи да предаде идеята с типичната за

проповедник убедителност и жар. Историята на пътника във времето щеше да се състои от две части. Първата щеше да обяснява действието на машината пред група от гости — лекар, кмет, психолог и още някой представител на средната класа и нейната недоверчивост, която трябва да бъде преодоляна; те са избрани от героя, за да им представи изобретението си. За разлика от Жул Верн, който се нуждаеше от цели глави, за да разясни детайлно как функционират описваните от него устройства, сякаш той самият се съмняваше в тяхната правдоподобност, Уелс щеше да изложи лаконично обяснение, придружено с простички примери, чрез които читателите да възприемат тази може би твърде отвличена идея. Както знаете, щеше да посочи изобретателят, трите пространствени измерения — дължина, широчина и височина — се определят в съответствие с три равнини, всяка от които се намира под прав ъгъл спрямо останалите. Ала в естествени условия придвижването на човека из неговия триизмерен свят не е напълно свободно. Той може да се движи без проблем на дължина и широчина, но не може да победи закона за земното притегляне, за да се премества свободно нагоре или надолу, освен ако не използва аеростат. По същия начин човек е пленник на времето, през което може да се движи само мислено — да пътува в миналото чрез спомените си, а в бъдещето — с помощта на въображението. Той обаче би се освободил от този затвор, ако разполага с машина, която — подобно на аеростата — би му позволила да победи невъзможното, сиреч да се проектира физически в бъдещето, като увеличи скоростта на времето, или да се върне в миналото, като я намали. И тъй, за да помогне на гостите си да схванат идеята за едно четвърто измерение, което да се родее с вече познатите, изобретателят щеше да даде пример с барометъра: живачният му стълб се покачва и спада в хода на дните, но линията, представяща движението му, не е очертана в никое признато пространствено измерение, а в измерението на времето.

Втората част на романа щеше да описва пътешествието, което щеше да извърши главният герой, за да изпробва машината си, щом изпратеше гостите си. В памет на Мерик, той щеше да се отправи към тайнствения океан на бъдещето — едно бъдеще, което Уелс очерта набързо, но с интересни щрихи пред издателя на „Нашънъл Обзървър“. Това бе посрещнато със съмнение от Хенли — огромен мъж, почти исполин, осъден да се подпира на патерица заради една небрежна

хирургична операция в младите му години (той, впрочем, бе послужил за вдъхновение на Стивънсън при описанието на Дългия Джон Силвър). Да се говори за бъдещето бе рисковано. В литературните кръгове се носеше мълвата, че самият Верн е написал роман, озаглавен „Париж през двайсети век“, в който показвал утрешния свят. Ала Пиер-Жул Етцел, неговият издател, бил отказал да го публикува, понеже не одобрявал Верновата представа за 1960 г., когато осъдените биват електрически ток и съществува мрежа от „фотографски телеграфи“, позволяваща да се изпращат факсимилета на документи до коя да е част на света — за издателя тази картина била колкото наивна, толкова и песимистична. Пък и Верн явно не бил единственият, който се впускал да гадае бъдещето. Мнозина други също се опитвали и на свой ред търпели неуспех. Уелс обаче не се обезкуражи от думите на Хенли. Наведе се напред на стола си и се впусна в контраатака, като го увери, че хората искат да четат за бъдещето и че някой ще трябва да се осмели да издаде първия роман, който го описва.

Ето как през 1893 г. „Историята на пътника във времето“ започна да излиза на части в престижното списание „Нашънъл Обзървър“. Но, за разбираемо отчаяние на Уелс, романът не бе публикуван изцяло, тъй като списанието бе продадено от собствениците си и новият управителен съвет предприе характерната за такива случаи чистка, при която под ножа отидоха както Хенли, така и неговият литературен проект. За щастие, на Уелс не му остана много време да се окайва за лошия си късмет, защото Хенли, подобно на своето alter ego от романа на Стивънсън, бе костелив орех. Той веднага пое кормилото на „Ню Ривю“ и предложи на писателя да приюти на неговите страници проекта за пътника във времето; дори убеди твърдоглавия издател Уилям Хайнеман да публикува романа.

Насърчен от упорития Хенли, Уелс се приготви да завърши достойно злополучната си творба. Ала както ставаше обикновено, това се оказа мъчно начинание, затруднявано от привичните спънки, макар че този път те бяха от далеч по-безславна естество. По лекарски съвет той отново се бе преместил в провинцията заедно с Джейн, в един скромнен пансион в Севъноукс^[4]. Но заедно с кервана от сандъци и ракли, оглавяван от ракивовата кошница, пътуваше и госпожа Робинс — подобно на някаква вехтория, която никой не смее да изхвърли. По

това време майката на Джейн вече бе усъвършенствала до неизразими висоти ролята си на пиявица, подкопавайки дори здравето на дъщеря си, която от неспирния порой от укори бе заприличала на блед и посърнал болник. Както и сами разбирате, жената не се нуждаеше от подкрепление в нескончаемата си война против Уелс, но въпреки това намери неочакван съюзник в лицето на собственичката на пансиона, когато последната узна, че всяка нощ в стаите, които бе отдала под наем, се консумира не брачен съюз, а неблагочестивото съжителство на една богобоязлива девойка с покварен тип, ответник в бракоразводен процес. Сражавайки се на два открити фронта, Уелс с мъка успяваше да се съсредоточи над работата си по романа. Единствената му утеха бе, че онази част от творбата, на която криволяво се опитваше да придаде форма — пътуването на главния герой в бъдещето, — го интересуваше много повече от написаното до момента, защото му позволяваше да насочи романа към сферата на социалната алегория, където можеше да отрази вълнуващите го политически въпроси.

Убеден, че в далечното бъдеще човечеството е постигнало високо развитие както на научно, така и на духовно ниво, пътникът във времето, яхнал своята машина, се впуска в просторите на бъдния свят, за да се спре в лето 802 701 — произволно избрана година, достатъчно отдалечена, за да може да провери на място своите предсказания. Осветяван от трепкащото сияние на една парафинова лампа и тормозен от заканите на хазяйката, които августовският бриз донасяше до прозореца му, Уелс описваше — ту плавно, ту с мъка — нахлуването на изобретателя в един свят, подобен на вълшебна градина. Този рай е обитаван от елоите — извънредно красиви и нежни хора, изящен резултат от една човешка еволюция, която не само е отстранила слабостите на вида, но пътьом е успяла да се отърве и от грозотата, грубостта и други естетически пречки. Както установява пътникът от общуването си с тях, крехките елои живеят мирно и в хармония с природата, без закони и правителства, свободни също така от болести, икономически притеснения и всякакви усложнения, които биха затруднили оцеляването. Те явно не познават и понятието за частна собственост: всичко се споделя в тази златна градина, в този обществен рай, който vyplъщава най-добрите пророчества на Просвещението относно бъдещето на цивилизацията. Като един

доброжелателен и донякъде сантиментален демиург, Уелс дори направи така, че героят му да завърже приятелски отношения с една от елоите на име Уийна; изобретателят я спасява от удавяне в реката, след което тя го следва неотклонно навсякъде, заплениена като дете от чара на странника. Дребна и крехка като статуетка от дрезденски порцелан, Уийна използва и най-малкото невнимание от негова страна, за да го окичи с гирлянди или да напълни джобовете му с цветя — жестове, разкриващи благодарността, която не може да му изкаже на своя език; при все че е звучен и сладък, той си остава обезсърчително непонятен за героя.

И след като нарисова тази идилична картина, Уелс я унищожи с безжалостна и иронична яснота. Няколко часа съжителство с елоите са достатъчни на пътника, за да разбере, че нещата не са такива, каквито изглеждат: той се намира сред апатични същества, лишени от културни интереси или стремеж към усъвършенстване, неспособни даже да изпитват по-възвишени чувства — с една дума, стадо от лентяи, водени от хедонизъм, граничещ с глуповатост. В такива чувствени безделници, отдадени на упадъчно и почти символично съществуване, се е изродил човешкият род след освобождаването си от заплахите, които разпалват куража в човешката душа, защото разумът не процъфтява там, където няма промяна, а няма и необходимост от промяна. Отгоре на всичко, неочакваното изчезване на машината на времето събужда у изобретателя подозрението, че елоите не са единствените обитатели на този свят. Очевидно съществуват и други твари, надарени с нужната сила, за да отмъкнат машината му от мястото, където я е оставил, и да я скрият във вътрешността на един огромен сфинкс, който украсява пейзажа. Оказва се, че той не греши: под повърхността на този лъжовен рай живеят морлоките, маймуноподобни създания, които се боят от дневната светлина и — както изобретателят скоро открива с ужас — са изпаднали до състояние на див канибализъм. Именно морлоките изхранват елоите, като целта им е да угояват горните си съседи, за да могат впоследствие да ги изядат в подземния си свят. Ала въпреки осъдителните кулинарни пристрастия на тази свирепа раса, пътникът трябва да признае, че тъкмо у нея криво-ляво се е запазила човешката интелигентност, сведена до една печална утайка от разсъдък, който

управлението на машините, изпълващи техните тунели, им помага да съхранят.

Боейки се да не заседне окончателно в бъдещето и да не може да се върне в своята епоха, пътникът е принуден да последва стъпките на Еней, Орфей и Херакъл и да слезе в преизподнята, тоест в царството на морлоките, за да търси машината си. Когато си я възвръща, сепуска в лудешко бягство през времето, прониквайки дълбоко в недрата на утрешния свят, за да се озове на унил бряг, простиращ се под помръкнало небе. От един бегъл поглед към това ново бъдеще, чийто разреден въздух предизвиква парене в дробовете, става ясно, че животът се е разделил на два вида: огромни и кресливи бели пеперуди и чудовищни раци със застрашителни щипки, от които героят предпочита да избяга. Заинтригуван вече не от участието на хората, които явно са изчезнали безвъзвратно, а от съдбата на самата Земя, изобретателят продължава пътешествието си, напредвайки с крачки от по хиляда години. При следващото си спиране, отдалечен на повече от трийсет милиона години от епохата си, той се натъква на една опустошена планета, която почти е престанала да се върти — уморен пумпал, едва осветяван от угасващото слънце. Бавно падащ сняг се опитва да погребее под белезникавия си саван тази обител, в която не се чуват никакви звуци, издаващи живот. Чуруликането на птиците, блеенето на овцете, жуженето на насекомите и кучешкият лай, изграждали някога партитурата на света, за пътника са вече само един съмнителен спомен. Тогава той забелязва някаква странна твар с пипала, пляскаща из ширналото се пред него червеникаво море, и дълбоката му тъга отстъпва пред боязън, която го принуждава да се качи отново в машината си. Настанил се на седалката и разполагащ изцяло с времето, той бива обзет от ужасна досада. Вече не му е любопитно да види злокобните картини, които биха могли да го очакват още по-напред в бъдещето, нито пък да се впусне в миналото, след като е узнал безполезността на всички човешки успехи. Затова решава, че е назрял моментът да се върне в епохата, на която действително принадлежи. По обратния път той зажумява, неспособен да гледа как светът се разселения край него, как слънцето възвръща помътнелия си блясък, как се издигат отново сградите, свидетелстващи за постиженията и модите в човешката архитектура, докато движението назад превръща унищожението в лъжливо възраждане;

отваря очи едва когато се озовава сред познатите стени на своята лаборатория. Тогава завърта лоста и светът вече не е смътна мъглявина, а придобива обичайната си плътност.

Завърнал се в своята епоха, изобретателят чува гласове и тракане на чинии в трапезарията; установява, че е спрял машината точно в четвъртъка след заминаването си. Изчаквайки няколко минути, за да се посъземе, той се появява пред гостите си, не толкова от желание да сподели с тях преживелиците си, колкото заради прелестния аромат на печено месо — неустойимо изкушение след плодовата диета, на която е бил подложен в бъдещето. След като утолява глада си, хранейки се с дивашки апетит за удивление на гостите си, които оглеждат смаяни мъртвешката му бледност, многобройните драскотини по лицето му и чудноватите петна, изпъстрили сакото му, пътникът най-сетне им разказва приключенията си. Естествено, никой не хваща вяра на тази приказна история, въпреки че той им показва странните бели цветя, които все още пази в джобовете си, и окаяното състояние на машината. В епилога на романа Уелс остави разказвача — един от гостите на пътника във времето — да гали чудните цветя, мислейки с оптимизъм, че дори когато разумът и силата вече са изчезнали, в човешкото сърце все още ще живее благодарността.

С окончателната си поява на бял свят през май 1895 г. под заглавието „Машината на времето“ романът предизвика фурор. През август Хайнеман вече бе издал шест хиляди екземпляра без подвързия и хиляда и петстотин с твърди корици; всичко живо говореше за книгата, макар и не заради отрезвяващите ѝ идеи. Уелс се бе постарал да представи една колкото метафорична, толкова и съкрушителна картина на крайните резултати, до които щеше да доведе закостенялото капиталистическо общество. Кой не би съзрял в морлоките еволюционния продукт на работническата класа, оскотяла от извънредно лошите условия на труд и изтощителната работа от тъмно до тъмно — труд, който светът дискретно изместваше под земята, запазвайки повърхността за перченето на осигурените класи? За да събуди съвестта на читателите, Уелс дори бе преобърнал обществените роли, превръщайки елоите, безполезни и красиви като каролингските крале, в храна за морлоките, които въпреки своята уродливост и диващина бяха на върха на хранителната верига. Но, за негова изненада, всичките му намерения да разтърси общественото

съзнание изbledняха пред възбудата, която предизвика идеята за пътуването във времето. Едно обаче беше ясно: независимо от причините романът, който бе написан при такива неблагоприятни обстоятелства и дори трябваше да бъде публикуван заедно с рекламна брошура, която да придаде тежест на неговите около четирийсет хиляди думи, бе отворил пред Уелс вратите на славата или поне го бе приближил към тях. И това бе много повече, отколкото той бе очаквал, когато написа първата от онези четирийсет хиляди думи.

Щом се видя като успял писател, първата му работа бе да изгори всички екземпляри от младежката си приумица „Аргонавтите във времето“, които успя да намери — досущ като убиец, който заличава следите от престъплението си. Не искаше да се разбере, че съвършенството, което всички приписваха на „Машината на времето“, е плод на проби и грешки, а не е изникнало в този си вид от неговия явно изключителен ум. Сетне се опита да се наслаждава на славата си, макар че не се оказа лесно. Беше успял автор, да — ала успял автор с голямо семейство, което да издържа. И въпреки че двамата с Джейн се бяха оженили и преместили да живеят в къща с градина в Уокинг (между кутиите за шапки на Джейн, подобно на пате сред пилета, бе пътувала и кошницата), Уелс не можеше да си позволи да се отпусне. Немислимо бе да се отдаде на почивка. Трябваше да продължи да пише, да пише каквото и да е, възползвайки се от обстоятелството, че е покорил витрините на книжарниците.

Естествено, това не представляваше никаква трудност за Уелс. Достатъчно бе да прибегне до помощта на кошницата. От нея — като фокусник, който бърка в цилиндъра си — той измъкна друг роман, озаглавен „Чудното посещение“. В него разказваше как в една гореща и влажна августовска нощ един ангел пада от небето и се приземява в мочурищата на селце, наречено Сидърфорд. Научавайки за появата на необикновената птица, селският викарий, който е любител орнитолог, излиза с пушката си, решен да я отстреля. Той дори успява да обгори с един изстрел красивото оперение, преди да се съжали над ангела и да го пренесе във викариата, за да го лекува. От това близко общуване свещеникът разбира, че макар да е различен, ангелът е прекрасно и благо създание, от което може да научи много.

Сюжетът на тази творба не принадлежеше на Уелс, точно както и „Островът на доктор Моро“, романът, който щеше да напише само няколко месеца по-късно; той обаче се опитваше да възприема това не като кражба, а като лична почит към паметта на изключителния човек Джоузеф Мерик, който две години след незабравимата чайна церемония се бе поминал по страшния начин, предсказан от Тривз. Това несъмнено бе по-деликатна почит от онази, която бе отдал на покойника самият хирург — Тривз, доколкото бе чул Уелс, понастоящем излагаше изкривения скелет на някогашния си пациент в един музей, помещаващ се в Лондонската болница. Мерик, както му бе казал писателят през онзи следобед, бе влязъл в Историята.

А „Машината на времето“, тази заплетена творба, която му дължеше толкова много, може би щеше да стори същото за своя автор. Кой би могъл да знае? Досега тя му бе предоставила не една изненада, каза си той, спомняйки си за машината на времето — същата като описаната в романа, — която държеше скрита на тавана си.

Здрачът вече заливаше света с бакърената си светлина, придаваща благороден вид на всичко, до което се докоснеше, включително и на Уелс; както си седеше тихо в кухнята, той приличаше на изображение на самия себе си, направено от тесто. Разтърси глава, за да прокуди спомените, отключени от жлъчната критика на „Спийкър“, и взе плика, който се бе появил в пощенската му кутия същия следобед. Надяваше се, че не съдържа писмо от поредния вестник с покана да предскаже бъдещето. След публикуването на „Машината на времето“ пресата явно го бе провъзгласила за официален оракул и неспирно го увещаваше да изяви предполагаемата си пророческа дарба на страниците на периодичните издания.

Ала щом отвори плика, видя, че този път не искат от него гадания. В ръцете си държеше рекламна брошура на фирмата „Мъри Пътешествия във времето“, придружена от картичка, с която Гилиъм Мъри го канеше да участва в третата експедиция до 2000 година. Уелс стисна зъби, за да не избухне в ругатни, смачка брошурата и я запрати по-далече от себе си, както бе сторил със списанието малко преди това.

Хартиената топка описа хаотична линия и се удари в лицето на един човек, който не би трябвало да бъде там. Уелс слисано погледна натрапника, появил се изневиделица в кухнята му. Това бе млад и елегантен мъж, който в момента потриваше бузата си, улучена от топката хартия, и клатеше примирено глава, сякаш изразяваше неодобрението си от някоя детска лудория. Малко по-назад от него стоеше друг младеж; двамата толкова си приличаха, че между тях несъмнено имаше някаква роднинска връзка. Писателят погледна пак първия, като се двоумеше дали да му поиска извинение, че го е замерил със смачканата брошура, или да го попита какво, по дяволите, търсят в кухнята му. Ала не смогна да направи нито едното, нито другото, защото мъжът го изпревари.

— Господин Уелс, предполагам?^[5] — рече той, като вдигна ръката си, в която държеше револвер, и се прицели в него.

[1] Джоузеф Конрад (1857–1924) — английски романист, поляк по произход, получил признание като класик на английската литература. ↑

[2] Йохан Карл Фридрих Цьолнер (1834–1882) — немски астрофизик и астроном, изучавал оптичната илюзия. ↑

[3] Чарлс Хауърд Хинтън (1853–1907) — британски математик и автор на научнофантастични творби, проявявал особен интерес към четвъртото измерение и теософията. ↑

[4] Севъноукс — град в Югоизточна Англия, графство Кент. Намира се на 35 км югоизточно от Чаринг Крос в Лондон. ↑

[5] Намек за известната фраза „Доктор Ливингстън, предполагам?“, изречена от Хенри Стенли при срещата им в Африка. ↑

XIV

Млад мъж с лице като на птица. Такъв му се видя на Андрю авторът на „Машината на времето“, романа, който бе предизвикал революция в цяла Англия, докато той самият бродеше като призрак из горичките на Хайд Парк. Бяха заварили предната врата заключена, но вместо да почукат, Чарлс го накара да заобиколят крадешком отзад и след като прекосиха малката, леко занемарена градинка, двамата нахълтаха в скромната и тясна кухня, в която се намираха в момента.

— Кои сте вие и какво търсите в къщата ми? — попита писателят, без да става от масата, навярно защото по този начин тялото му бе по-малко изложено на прицела на оръжието, което несъмнено бе причината за неуместно възпитания тон на въпроса му.

С все така насочен пистолет Чарлс се обърна да погледне братовчед си и му направи знак с глава. Дошъл бе неговият ред да участва в представлението. Андрю потисна една въздишка на недоволство. Струваше му се прекалено да нахлуят в дома на писателя, размахвайки оръжие, и се разкайваше, че вместо да съчини план за действие по време на дългото пътуване, остави всичко в ръцете на братовчед си, който с тази импровизация успя да създаде действително конфузно положение. Ала вече нямаше връщане назад и Андрю, решен също да импровизира, пристъпи към Уелс. Нямаше ни най-малка представа какво да направи. Осъзнаваше само, че неговите действия трябва да са в унисон със суровото и решително поведение на братовчед му. Измъкна изрезката от вестника от сакото си и с едно рязко движение, каквото изискваше ситуацията, я тупна върху масата между ръцете на писателя.

— Искам да попреча това да се случи — рече, като се постара думите му да прозвучат категорично.

Уелс погледна изрезката без особен интерес, после вдигна очи към двамата натрапници, местейки погледа си като махало ту към единия, ту към другия. Най-сетне взе статията и я прочете внимателно с напълно безизразно лице.

— Съжалявам, че ще трябва да ви го кажа, но това трагично събитие вече се е случило, тъй като е част от миналото. А миналото, както несъмнено знаете, не може да се промени — каза той неприветливо, връщайки изрезката на Андрю.

След кратко колебание младежът взе пожълтялата хартийка и, донякъде смутен, я прибра отново в джоба си. Видимо притеснени от прекалената близост, която им налагаше тясната кухня, където явно нямаше място и игла да падне (всъщност грешаха: имаше място за още един слаб човек и дори за един от новите модели велосипеди, които тъкмо предизвикваха фурор — значително по-леки от предишните поради алуминиевите си спици, тръбовидната рамка с ромбоидна форма и модерните гуми), тримата само се гледаха глупаво като актьори, които внезапно са си забравили репликите.

— Грешите — оживи се Чарлс изведнъж. — Миналото не е неизменно. Не и ако разполагаме с машина, способна да пътува във времето.

Уелс го погледна със смесица от жал и досада.

— Разбирам — промърмори, сякаш чак сега бе схванал за какво всъщност иде реч. — Но ако мислите, че имам такава — заблуждавате се, господа. Аз съм обикновен писател — и той сви рамене с извинителен жест. — Не притежавам никаква машина на времето. Тя е просто плод на въображението ми.

— Не ви вярвам — възрази Чарлс.

— Това е самата истина — въздъхна Уелс.

Чарлс потърси погледа на Андрю, сякаш искаше напътствие как да продължи с цялото това безумие. Бяха стигнали обаче до задънена улица. Андрю тъкмо се канеше да му каже да свали оръжието, когато в кухнята влезе една жена с велосипед. Беше младичка, слаба и дребна, удивително красива, сякаш сътворена с необикновено изящество от един бог, отегчен да създава грубовати образци. Но вниманието на Андрю бе привлечено най-вече от машината — едно от онези возила, наречени велосипеди, които постепенно изместваха конете, защото позволяваха да се движиш почти без усилия и в приятна тишина по селските пътища. Чарлс обаче не допусна тази дреболия да го разсее. Незабавно разбра, че младата женичка е съпругата на Уелс, сграбчи я мълниеносно за ръката и допря дулото на револвера до лявото ѝ

слепоочие. Бързината и ловкостта му смаяха Андрю — братовчед му сякаш цял живот се бе упражнявал да извършва такива движения.

— Ще ви дам още един шанс — обърна се Чарлс към писателя, който изведнъж бе пребледнял.

Последва един незначителен и направо идиотски диалог, който въпреки неговата несъщественост ще предам непроменен просто защото нямам намерение да разкрасявам никой от епизодите на този разказ:

— Джейн — рече Уелс едва чуто.

— Бърти — отвърна Джейн сащисана.

— Чарлс... — поде Андрю.

— Андрю — пресече го Чарлс.

След това се възцари тишина. Гаснещата светлина източваше сенките им. Перденцето на прозореца едва потрепваше. Бризът изтръгваше призрачен шепот от клоните на дървото, което стърчеше като криво копие в градината. Печална група привидения щяха да клатят глави, засрамени от неумелия драматизъм на сцената, ако това бе взето от роман на Хенри Джеймс, който впрочем също ще се появи в тази история.

— Добре, господа — възкликна най-сетне Уелс с дружелюбен тон и решително стана от стола си. — Вярвам, че можем да разрешим това цивилизовано, без някой да пострада.

Андрю погледна умоляващо братовчед си.

— От вас зависи, Бърти — лукаво се усмихна Чарлс.

— Пуснете я и ще ви покажа моята машина на времето.

Андрю смаяно се вторачи в писателя. Нима догадките на Гилиъм Мъри бяха верни? Притежаваше ли Уелс машина на времето?

С доволна усмивка Чарлс пусна Джейн, а тя прекоси малкото разстояние, което я делеше от любимия ѝ Бърти, за да се хвърли в обятията му.

— Спокойно, Джейн — утеши я писателят, като я галеше бащински по косата. — Всичко ще бъде наред.

— Е? — обади се нетърпеливо Чарлс.

Уелс внимателно се освободи от прегръдката на Джейн и го изгледа с видима неприязън.

— Последвайте ме на тавана.

Образувайки нещо като погребален кортеж начело с Уелс, те се качиха по една скърцаща стълба, която сякаш всеки миг щеше да се разпадне под нозете им. Таванското помещение оползотворяваше празното пространство между покрива и втория етаж и тъй като бе ниско, със скосен покрив и претъпкано с всевъзможни вехтории, създаваше тягостно усещане за задух. В един ъгъл до служещия за отдушник прозорец, през който се сипеха последните слънчеви лъчи, стоеше някакво странно устройство; това несъмнено бе машината на времето, съдейки по обожанието, с което я съзерцаваше братовчед му — оставаше само да коленичи пред нея. Андрю също се приближи до съоръжението, за да го разгледа със смесица от любопитство и недоверие.

На пръв поглед машината, способна да срина стените, които държаха човека в плен на настоящето, приличаше на сложна шейна. Ала продълговатият дървен пиедестал, върху който бе завинтена, показваше, че тази браква не е предназначена да се движи в пространството — това можеше да стане само с влачене, а предвид на размерите ѝ надали щеше да помръдне лесно. Беше оградена с месингов парапет, стигащ на височина до пояса му — незначителна предпазна преграда, която трябваше да се прескочи, за да се достигне солидното кресло в центъра на машината. То приличаше донякъде на бръснарски стол с изкусно издялани дървени ръчки и бе тапицирано с малко крещящо червено кадифе. Отпред, върху две пръчки, изработени също от месинг и украсени с изящни извивки, бе поставен средно голям цилиндър, който играеше ролята на командно табло с три вградени екрана, показващи съответно дните, месеците и годините. От едно колело вдясно от цилиндъра стърчеше изящен стъклен лост. Тъй като машината явно нямаше никаква друга манивела или нещо подобно, Андрю стигна до извода, че тя се задейства единствено чрез този лост. Зад креслото имаше сложен механизъм, подобен на дестилатор; от него се подаваше ос, подпираща в центъра огромния диск, който явно бе предназначен да предпазва машината и несъмнено бе най-забележителната ѝ част. По-голям дори от спартански щит, той бе богато украсен със загадъчни символи и по всичко личеше, че вероятно може да се върти. И най-сетне, на командното табло имаше завинтена пластинка с надпис: „Построено от Х. Дж. Уелс“.

— Значи сте и изобретател? — смаяно попита Андрю.

— Разбира се, че не, не ставайте смешен — възрази Уелс с престолено раздразнение. — Нали вече ви казах, че съм само един обикновен писател.

— Тогава, щом не сте я построили вие, откъде сте взели тази машина?

Уелс въздъхна, сякаш не му беше приятно да дава обяснения на разни непознати. Чарлс отново притисна револвера към слепоочието на Джейн и рече:

— Братовчед ми ви зададе въпрос, господин Уелс.

Писателят го изгледа разярен, сетне отрони нова въздишка.

— Малко след като публикувах романа си — поде той, разбирайки, че няма друг избор, освен да се подчини на натрапниците, — един учен влезе във връзка с мен. Писа ми, че от години се трудел тайно върху една машина за пътуване във времето, на вид твърде подобна на описаната от мен. Бил на път да я завърши и жадувал да я покаже на някого, ала не знаел на кого. Смятал — и не без основание, — че това е опасно изобретение, способно да събуди користолюбие у всекиго. Моят роман го убедил, че аз съм най-подходящият човек, на когото да довери тайната си. Срецнахме се няколко пъти, за да се опознаем, да видим дали наистина можем да си имаме доверие, и веднага установихме единомислие, наред с други неща, защото и двамата имаме твърде сходни мнения относно многобройните опасности, до които би могло да доведе пътуването във времето. Той завърши окончателно машината си тук, на този таван. А пластинката с подписа бе неговият мил начин да ми благодари за сътрудничеството ми. Не зная дали си спомняте моята книга, но тази чудесия никак не прилича на ужасната таратайка, която се мъдри на корицата ѝ. Естествено, различен е и начинът ѝ на действие. Ала не ме питайте точно как работи — не съм човек на науката. Когато настъпи моментът да я изпробваме, решихме, че по-редно е нему да се падне тази чест; аз щях да надзиравам операцията от настоящето. Тъй като не знаехме дали машината ще издържи на повече от едно пътуване, намислихме той да посети някоя далечна епоха, но беше важно да изберем безопасен период. Спряхме се на времето преди римското нашествие, когато тук са живеели магьосници и друиди — епоха, която не би трябвало да крие прекомерни опасности, освен ако друидите не пожелаеха да ни принесат в жертва на някое божество. Приятелят ми

се качи в машината, нагласи на таблото избрания от нас период и спусна лоста. Изпари се пред очите ми. Два часа по-късно машината се върна сама. Беше в отлично състояние, въпреки че на седалката личаха обезпокоителни следи от още прясна кръв. Що се отнася до моя приятел, повече не го видях.

Възцари се гробно мълчание.

— Ами вие изпробвахте ли я? — попита най-сетне Чарлс, който за момент бе престанал да държи Джейн на мушка.

— Да — отвърна Уелс донякъде засрамено. — Но съм правил само малки изследователски пътешествия — на не повече от четири или пет години назад в миналото. Обаче не се осмелих да променя нищо, боейки се от последиците, които това би могло да окаже върху тъканта на времето. И в бъдещето не дръзнах да се впусна. Знам ли, явно ми липсва приключенският дух на изобретателя от моя роман, всичко това не е по силите ми. Всъщност даже мислех да я унищожа.

— Да я унищожите? — възмути се Чарлс. — Но защо?

Уелс сви рамене, показвайки, че не му е лесно да даде ясен отговор на този въпрос.

— Нямам представа какво се случи с моя приятел — отвърна той. — Може би има някой, който бди над времето и е готов да застреля безцеремонно всеки, който се опита да промени миналото в своя полза — знае ли човек? А може би неговото изчезване е било просто нещастен случай. Тъй или иначе, не зная какво да правя с необикновеното му наследство — и Уелс посочи машината с унило изражение, сякаш съзерцаваше кръст, който бе принуден да носи всеки път, щом излезеше да се поразходи. — Не смея да я разкрия, защото дори не мога да си представя как би се отразило това на нашия свят — дали ще е за добро, или за зло. Питали ли сте се някога кое прави хората отговорни? Аз ще ви кажа: това, че имат само един шанс да извършат всяка своя постъпка. Ако съществуваха машини, които да ни позволяват да поправяме дори и най-глупавите си грешки, щяхме да живеем в свят, пълен с безотговорни люде. Всъщност бих могъл да употребя машината единствено за доста нелепи лични цели, като се има предвид какъв потенциал крие. Ами ако някой ден наистина се поддам на изкушението и реша да я използвам за лична облага, например за да променя нещо в миналото или да пътувам в бъдещето, за да открадна някое невероятно изобретение, с което да подобря

настоящото си? Това би означавало да изневеря на мечтата на моя приятел... — Уелс изпусна една скръбна въздишка. — Както виждате, тази тъй необикновена машина се е превърнала в бreme за мен.

След тези думи изгледа Андрю от глава до пети, продължително и с прекалено внимание, в което имаше нещо плашещо — като че ли му взимаше на око мерки за ковчег.

— Вие обаче искате да я използвате, за да спасите един живот — рече Уелс сякаш на себе си. — Нима би могло да има по-благородно намерение от това? Може би, ако ви позволя да го сторите и успеете в начинанието си, съществуването на машината ще бъде оправдано.

— Именно! Какво може да е по-благородно от спасяването на един живот? — потвърди Чарлс, тъй като братовчед му явно бе изгубил дар слово от неочакваното одобрение на Уелс. — А аз ви уверявам, че Андрю ще успее — и той застана до него и го потупа въодушевено по рамото. — Братовчед ми ще види сметката на Изкормвача и ще спаси Мери Кели.

Уелс се поколеба. Погледна към съпругата си, търсейки нейното съгласие.

— О, Бърти, помогни му — възкликна развълнувано Джейн, — толкова е романтично!

Уелс погледна пак към Андрю, опитвайки се да скрие пристъпа на завист, който бе породила у него забележката на съпругата му. Но в действителност знаеше, че Джейн бе използвала точната дума, за да определи подвига, който младежът искаше да извърши. В подреденото съществуване на писателя нямаше място за такава любов — от ония, които предизвикваха катаклизми или пораждаха войни, изискващи построяването на исполински дървени коне; с една дума, любов, способна да доведе до гибел при най-малката погрешна стъпка. Не, за него това щеше да остане непознато. Никога нямаше да узнае какво означава да изгубиш контрол, да гориш, да се предадеш на инстинкта. Но въпреки неговата неспособност да се отдаде на такива огнени и пагубни страсти, въпреки практичния му и овладян нрав, впускащ се само в безобидни авантюри, които никога не можеха да преминат в нездрави увлечения, да, въпреки всичко Джейн го обичаше и това изведнъж му се видя необяснимо чудо — чудо, за което трябваше да бъде благодарен.

— Дадено — отвърна той, внезапно обзет от ведро настроение.
— Хайде да го направим: да очистим чудовището и да спасим момичето!

Заразен от това въодушевление, Чарлс измъкна от джоба на зашеметения си братовчед статията за смъртта на Мери Кели и се приближи до писателя, за да обсъдят подробностите.

— Престъплението е станало на 7 ноември 1888 година към пет сутринта — посочи той. — Необходимо е Андрю да пристигне няколко минути преди това и да чака Изкормвача, скрит близо до стаята на Мери Кели, за да застреля кучия син, щом се появи.

— Планът изглежда добър — призна Уелс. — Но трябва да имаме предвид, че машината се движи единствено във времето, не и в пространството. Това означава, че тя няма да помръдне оттук. Трябва да отпуснем на братовчед ви поне два часа, за да има време да стигне до Лондон.

Радостен като дете, Уелс отиде до машината и взе да бърника командното табло.

— Готово! — възкликна той, когато приключи с регулировките.
— Нагласих я да пренесе братовчед ви в деня 7 ноември 1888 година. Сега трябва само да изчакаме да стане три през нощта, за да потегли — така ще може да пристигне в Уайтчапъл навреме, за да предотврати престъплението.

— Отлично! — възкликна Чарлс.

Сетне четиримата се спогледаха мълчаливо, не знаейки как да оползотворят часовете, които трябваше да изминат преди началото на пътуването. За щастие, сред присъстващите имаше и жена.

— Вечеряли ли сте, господа? — запита Джейн с присъщия за нейния пол прагматизъм.

Само час по-късно Чарлс и Андрю установиха от личен опит, че писателят се бе оженил за отлична готвачка. Далеч по-лесно бе да дочакат нощта да премине в утро, докато седяха на масата в тясната кухничка и поглъщаха едно от най-вкусните печени меса, които някога бяха опитвали. По време на вечерята Уелс прояви интерес към пътуванията до 2000 г. и Чарлс не спести подробности. С чувството, че разказва сюжета на някое от онези смахнати романчета, които толкова

му допадаха, той описа как туристите във времето прекосили четвъртото измерение с един времеви трамвай, наречен „Хронотилус“, и стигнали до опустошения Лондон от бъдещето; там, скрити зад едни скали, те присъствали на последната битка между злодея Соломон и храбрия капитан Дерек Шакълтън. А Уелс задаваше такива въпроси, че когато приключи разказа си, Чарлс не се сдържа и го попита защо не е участвал в някоя от експедициите, щом толкова го вълнува развитието на тази бъдеща война. Уелс замълча и в последвалата тишина Чарлс разбра, че неволно го е засегнал.

— Простете за въпроса ми, господин Уелс — побърза да се извини той. — Не осъзнах веднага, че не всички хора разполагат със сто лири.

— О, въпросът не е в парите — намеси се Джейн. — Господин Мъри на няколко пъти изпрати на Бърти покани да участва в някое от пътуванията, но той ги отхвърли всичките.

След тези думи тя погледна към Уелс, може би с надеждата, че съпругът ѝ ще пожелае да обясни причините за редовните си откази. Писателят обаче само се взираше в агнешкото с печално изражение.

— Очевидно никой не би искал да пътува в претъпкан с хора трамвай, ако може да измине същия път с луксозна карета — обади се Андрю.

Останалите трима погледнаха младежа, сетне се спогледаха въпросително и накрая кимнаха бавно.

— Но хайде да поговорим за онова, което действително ни интересува — рече Уелс, внезапно оживен, като се избърса от агнешката лой със салфетка. — В едно от изследователските пътувания, които осъществих с машината, се върнах шест години назад в миналото и се озовах на същия този таван по времето, когато в къщата са живеели предишните наематели. Ако не ме лъже паметта, те имаха кон, вързан в градината. Съветвам ви да се спуснете тихичко по увивното растение отвън, за да не събудите собствениците. После яхнете коня и препуснете към Лондон колкото се може по-бързо. Когато убиете Изкормвача, върнете се отново тук. Качете се в машината, нагласете днешната дата и дръпнете лоста надолу. Всичко ли е ясно?

— Да, напълно... — смотолеви Андрю.

Облегнат на стола си, Чарлс го гледаше с нежност.

— Ще промениш миналото, братовчеде... — каза той замечтано.
— Все още не мога да повярвам.

Тогава Джейн донесе бутилка шери и наля по чаша на сътрапезниците. Пиеха бавно, поглеждайки от време на време часовниците си с видимо нетърпение, докато накрая писателят рече:

— Е, настъпи часът да пренапишем Историята.

Остави чашата си на масата и с едно тържествено кимване ги поведе отново към тавана. Там машината все така ги очакваше.

— Дръж, братовчеде — и Чарлс подаде пистолета на Андрю. — Зареден е. Когато стреляш по оная свиня, прицели се в гърдите — така е най-сигурно.

— В гърдите — повтори Андрю, като взе пистолета с трепереща ръка и бързешком го пхна в джоба си, за да не забележат Уелс или братовчед му колко го е страх.

Двамата го хванаха под ръка и церемониално го отведоха до машината. Андрю се прехвърли през месинговия парапет и се настани на седалката. Чувство за нереалност го обгърна като облак, но това не му попречи да забележи със смесица от отвращение и ужас тъмните петна, изпъстрили стола.

— А сега ме изслушайте внимателно — нареди Уелс с авторитетен тон. — Постарайте се да не влизате във връзка с никого, дори и с любимата си, колкото и силно да жадувате да я видите отново жива. Просто убийте Изкормвача и се върнете, откъдето сте дошли, преди да се е появило вашето аз от миналото. Не ми е известно какви последици би могла да има тази противоестествена среща, но подозирам, че тя би предизвикала същинска катастрофа в тъканта на времето, катаклизъм, който навярно би унищожил света. Кажете ми сега, разбрахте ли ме добре?

— Да, не се безпокойте — измънка Андрю, по-стреснат от строгия тон на Уелс, отколкото от фаталните последици, които, в случай на невнимание, би породила прищявката му да спаси Мери Кели.

— Има и още нещо — подхвана отново Уелс, макар и не толкова заплашително този път. — Пътуването няма да протече както в моя роман. За жалост, няма да видите охлюви да се стрелкат шеметно край вас. Боя се, че съм бил прекалено поетичен. Ефектите, които предизвиква пътуването във времето, далеч не са толкова прекрасни.

Щом свалите лоста, ще чуете пукот от енергиен взрив, който почти веднага ще бъде последван от ослепително сияние. Това ще е всичко. После чисто и просто ще се озовете в 1888 г. Възможно е след преместването във времето да страдате от световъртеж или гадене, но се надявам, че това няма да се отрази на точния ви прицел — завърши той иронично.

— Ще го имам предвид — промълви Андрю, който вече бе уплашен до смърт.

Уелс кимна доволно. Явно нямаше повече съвети, тъй като се зае да тършува в една претъпкана с джунджурии етажерка. Останалите наблюдаваха действията му мълчаливо.

— Ако нямате нищо против — рече, когато най-сетне намери каквото търсеше, — ще приберем вашата статия в тази кутийка. Щом се върнете, ще я отворим и ще проверим дали сте сполучили да промените миналото. Ако мисията ви се увенчае с успех, предполагам, че заглавието на тази изрезка ще оповестява смъртта на Джек Изкормвача.

Андрю кимна, не особено убеден, и му подаде изрезката. Тогава Чарлс отиде до него, сложи тържествено ръка на рамото му и му отправи окуражителна усмивка, в която Андрю като че ли долови и известна загриженост. Когато братовчед му се отдръпна, Джейн се приближи до машината и му пожела късмет, като го целуна леко по бузата. Уелс наблюдаваше цялата церемония с лъчезарна усмивка, видимо доволен.

— Вие сте пионер, Андрю — обяви той, когато останалите приключиха с проявите на насърчение, сякаш чувстваше, че нему подобава да завърши ритуала с някои слова от ония, които биват увековечени в мрамор. — Наслаждавайте се на пътуването. Ако в близките десетилетия пътешествията във времето станат нещо обичайно, навярно ще се смята за престъпление да се променя миналото.

Сетне, за още по-голяма тревога на Андрю, Уелс помоли другите да отстъпят няколко крачки назад, тъй че да не бъдат опърлени от енергийния взрив, който щеше да избухне около машината, щом пътникът спуснеше лоста. Андрю ги гледаше как се отдръпват, като се мъчеше да скрие обзелото го чувство на безпомощност. Пое дълбоко дъх, борейки се да превъзмогне както страха, така и объркването си.

Щеше да спаси Мери, каза си той, за да си вдъхне кураж. Щеше да пътува в миналото, да се озове в нощта на смъртта ѝ и да застреля нейния убиец, преди да е успял да я изкорми — така щеше да промени историята и набързо да зачеркне осемте мъчителни години, които бе изстрадал. Погледна датата, отбелязана на командното табло, онази проклета дата, опропастила живота му. Не му се вярваше, че би могъл да спаси Мери, но за да надвие недоверието си, трябваше само да спусне лоста. Това и нищичко друго. Сетне щеше да е все едно дали вярва в пътуванията във времето, или не. Сложи върху лоста потната си, разтреперана ръка и почувства как студеното стъкло охлади дланта му — усещане, което му се стори непонятно, дори абсурдно, тъкмо защото бе толкова познато и прозаично. Отправи сериозен поглед към трите фигури, които стояха в очакване до вратата на помещението.

— Напред, братовчеде! — насърчи го Чарлс.

И Андрю спусна лоста.

В първия миг не се случи нищо. После се разнесе едно нежно, продължително мъркане, леко трептене на въздуха — сякаш чуваше как вътрешностите на вселената къркортят. Изведнъж този тих, приспивен звук бе нарушен от свръхестествен пукот и един ослепителен камшик от синя светлина разсече мрака на тавана. Той бе последван от друг, придружен от същото оглушително прашене, сетне още един и още един — искряха от всички посоки, сякаш искаха да осветят всяко кътче на стаята. Внезапно Андрю се озова наред мощен вихър от мълнии — синкави, неспирни, — а отвъд тях стояха Чарлс, Джейн и Уелс. Последният бе разперил ръце пред другите двама — Андрю не разбра дали за да ги предпази от бурното святкане, или за да им попречи да му се притекат на помощ. Въздухът, светът, а може би времето или пък всичките наведнъж се пропукваха пред очите му. Самата действителност се разпадаше. Ненадейно, точно както го бе предупредил писателят, го заслепи силно сияние, в което изчезна целият таван. Андрю стисна зъби, за да не извика, обзет от усещането, че пропада.

XV

Трябваше да примигне поне десетина пъти, за да започне отново да вижда ясно. Таванът полека се съгради пак пред очите му — без видими аномалии — и разтуптяното му сърце започна да се успокоява. Установи с облекчение, че не изпитва гадене или световъртеж. Дори и страхът започна да се топи, щом осъзна, че не е умрял, изпечен от светкавиците — от тях във въздуха бе останал само един мирис на изгорели пеперуди. Тялото му страдаше единствено от досадна скованост, причинена от напрежението, но не искаше да отпъжда това усещане, защото го намираше за съвсем уместно. В края на краищата, не отиваше на пикник. Канеше се да промени миналото, да промени онова, което вече се беше случило. Той, Андрю Харингтън, щеше да преобърне времето. Не беше ли за предпочитане да е стегнат и нащрек?

Когато избухващите мълнии най-сетне стихнаха и вече можеше да вижда ясно, Андрю се осмели да слезе от машината, като се стараеше да не вдига шум. Изненада се колко твърд бе подът — сякаш бе очаквал, че миналото трябва да е съставено от дим, мъгла или друга безплътна или мека субстанция, просто защото е вече изразходена част от времето. Но както се увери, пристъпвайки неуверено по пода, настоящата действителност бе също тъй солидна и реална като онази, която току-що бе напуснал. Дали наистина се бе озовал в 1888 г.? Обходи с подозрителен поглед тавана, който все така тънеше в сумрак, и дори пое няколко глътки въздух, съсредоточен върху техния вкус като епикуреец, сякаш търсеше доказателства — някаква подробност, която да го убеди, че се намира в миналото, че действително е пътувал във времето. Откри я, когато надникна през прозореца — улицата си беше същата, каквато си я спомняше, но файтонът, който ги бе докарал, не се виждаше никъде, а в градината на къщата зърна един кон, който преди не беше там. Но наистина ли някаква си кранта, вързана за стобор, бе достатъчна, за да отличи една година от друга? Като доказателство това му изглеждаше твърде банално и несъстоятелно. Разочарован, огледа внимателно небето — тъмно и

спокойно платно, по което звездите бяха пръснати като шепа нехайно разпилени житни зърна. Там също не забеляза нищо необичайно. След кратко и безполезно наблюдение сви рамене и си каза, че не е задължително да открие значителни разлики в обстановката, защото се бе върнал само осем години назад във времето.

Сетне поклати глава. Не можеше да се впуска в прецизни проверки. Имаше мисия, която трябваше да изпълни, и не разполагаше с излишно време. Отвори прозореца и след като се увери в здравината на пълзящото по стената растение, започна да се спуска по него, следвайки указанията на Уелс да не вдига шум, за да не събуди обитателите на къщата. Слизането изобщо не го затрудни и щом се озова на земята, се приближи предпазливо към коня, който невъзмутимо го бе наблюдавал как се спуска по стената. Андрю леко го погали по гривата, за да приспи опасенията, които животното би могло да изпитва към него. Не беше оседлано, но на столба висяха окачени седло и сбруя. Андрю не можеше да повярва на късмета си. Зае се да оседлае коня с внимателни движения, за да не го подплаши, като същевременно държеше под око къщата, която тънеше в пълен мрак. Сетне хвана животното за юздите и го поведе към улицата, като му шепнеше галовно. Сам се чудеше на хладнокръвието, с което действаше. Яхна коня, хвърли последен поглед наоколо, за да се увери, че обстановката продължава да е разочароващо спокойна, и се понесе към Лондон.

Едва когато се бе отдалечил достатъчно, превръщайки се в едно стремително препускащо петно в нощта, Андрю най-сетне осъзна, че скоро щеше да види Мери Кели. Това го разтърси вътрешно и нервното му напрежение се върна. Да, колкото и да му изглеждаше невероятно, намираще се във време, в което тя все още беше жива. В този час още не беше убита. В момента навярно бе в „Британия“ и се наливаше с алкохол, за да забрави за страхливия си любовник, преди да се отправи с несигурни крачки към обятията на смъртта. Припомни си обаче, че не му е позволено да се срещне с нея, да я прегърне, да подслони глава в извивката на шията ѝ и да вдъхне възделения ѝ аромат. Не, Уелс му бе забранил това, защото този простичък жест на обич можеше да промени тъканта на времето, да доведе света до гибел. Трябваше само да убие Изкормвача и да се върне обратно, както му бе наредил писателят. Действията му трябваше да са бързи и акуратни като

хирургична намеса, чиито последици щяха да станат явни при събуждането на пациента — тоест при завръщането на Андрю във времето, от което бе дошъл.

Уайтчапъл тънеше в мрачна тишина. Андрю се чудеше защо не долавя никакъв шум, докато не се сети, че през този период Уайтчапъл бе прокълнат и напласен квартал, из чиито улички все още бродеше и сееше смърт с ножа си чудовището, наречено Джак Изкормвача. Забави галоп, когато навлезе в Дорсет Стрийт, осъзнавайки, че в тази дълбока тишина чаткането на конските копита по паважа навярно звучеше като гюрултията на ковачница. Слезе от седлото на няколко метра от входа на апартаментите на Милърс Корт и завърза животното за една желязна ограда, до която светлината на уличните лампи не достигаше, тъй че присъствието му да мине колкото се може незабелязано. Сетне, щом се увери, че на улицата няма друг освен него, бързо мина през арката на входа, който водеше към апартаментите. Всички наематели спяха, тъй че отникъде не проблясваше светлинка, която да го насочва в непрогледния мрак, но Андрю познаваше мястото толкова добре, че би могъл да се движи из него дори със завързани очи. Докато навлизаше все по-навътре в тази тъй позната обстановка, започна да го обзема безкрайна тъга. Тя достигна най-високата си точка, когато спря пред стаичката на Мери Кели, която също тънеше в мрак. Ала носталгията му бе пометена от дълбоко изумление, щом осъзна, че докато стоеше пред скромната стая, която някога бе негов рай и ад, в същото време получаваше и плесница от баща си в имението Харингтън. През тази нощ, благодарение на едно чудо на науката, на света имаше двама Андрювци. Запита се дали другото му аз също го усеща по някакъв начин — чрез гъдел по кожата или бодежи във вътрешностите, — както бе чувал, че се случва при близнаците.

Шум от стъпки го изтръгна от размишленията му. С разтуптяно сърце изтича да се скрие зад ъгъла на съседното жилище. Бе се сетил за това скривалище от първия миг, защото, освен че му изглеждаше най-сигурно, се намираше на едва десетина метра от вратата на стаята на Мери — подходящо разстояние както за добра видимост, така и за стрелба по Изкормвача, в случай че не събереше смелост да се приближи повече до него. Щом се притаи там, притиснал гръб до стената, извади пистолета от джоба си и наостри уши. Стъпките, които

го накараха да застане нащрек, изграждаха един объркан и хаотичен ритъм, характерен за ранен или пъян човек. Веднага осъзна, че тези стъпки можеха да принадлежат единствено на неговата любима, и душата му се разтрепери като лист от внезапен порив на вятъра. В тази нощ, както и в много от предишните, Мери Кели се връщаше от „Британия“, залитайки, само че този път другото му аз не беше там, за да я съблече, да я сложи да си легне и да бди над пъяния й, пълен с кошмари сън. Андрю бавно надникна иззад ъгъла. Зениците му бяха привикнали достатъчно с мрака, за да различат олюляващата се фигура на любимата му, която тъкмо спря пред вратата на стаичката. Едва се удържа да не изтича при нея. Усети как очите му се навлажняват, докато я наблюдаваше как се поизправи в стремежа си да преодолее клатушкането, причинено от алкохола, как нагласи шапчицата си, която заплашваше да падне заради постоянното олюляване, и как пхна ръка през дупката на прозореца, за да се бори с ключалката в продължение на няколко безкрайни секунди, докато успее да я отвори. После се скри в стаята, като затръшна вратата неуместно силно, а след малко бледото сияние на една лампа разнесе отчасти мрака, който се стелеше пред прага й.

Андрю се облегна на стената. Едва бе избърсал сълзите си, когато го сепнаха нови стъпки. Някой тъкмо влизаше в тесния проход. На младежа му трябваша няколко секунди, за да проумее, че това би могъл да е само Изкормвача. Чу как ботушите му пристъпваха по паважа с една студена предпазливост, която смразяваше душата. Това бяха движенията на самоуверен, неумолим хищник, който знае, че жертвата не може да му избяга. Отново надникна иззад ъгъла и с ужас видя как един огромен мъжага се приближава към стаичката на любимата му, без да бърза, изучавайки мястото с внимателен поглед. Андрю усети странно замайване: вече бе чел във вестниците онова, което в момента се случваше пред очите му. Сякаш гледаше пиеса, чийто сюжет знаеше наизуст, и сега му оставаше само да прецени актьорската игра. Мъжът се спря пред вратата и погледна предпазливо през дупката на прозореца, като че ли искаше грижливо да спазва всеки детайл от хрониката, която — макар и още да не бе написана — Андрю бе носил в джоба на самото си цели осем години; сега тази статия, благодарение на неговата времева акробатика, му се струваше по-скоро предсказание на факти, а не тяхното описание. Но за разлика от онази

нощ, той беше тук, готов да промени събитията. Така погледнато, онова, което се канеше да направи, бе като доизкусуряване на вече завършена картина — все едно да добавиш нови мазки към „Трите грации“ или към „Момичето с перлената обица“.

След като установи с радост, че жертвата му е сама, Изкормвача хвърли последен поглед наоколо — изглеждаше доволен, дори ликуващ заради благоприятното спокойствие, което бе обгърнало мястото и щеше да му позволи да извърши престъплението си в неочаквано уютни условия. Това поведение възмути Андрю и го накара да изскочи импулсивно от скривалището си, пренебрегвайки възможността да застреля Изкормвача оттам. Да му види сметката от разстояние и чрез хигиеничното посредничество на оръжието — това действие отведнъж му се видя твърде хладно, безлично и незадоволително. Яростта, която го бе завладяла, изискваше да изтръгне живота на изверга по един по-интимен начин. Може би да го удуши с голи ръце, да го пребие до смърт с приклада на револвера, изобщо да вземе по-активно участие в унищожението на Изкормвача, да усети как низкият му живот угасва малко по малко — в ритъм, определен от Андрю. Но докато крачеше решително към чудовището, осъзна, че колкото и да жадуваше да го ликвидира в ръкопашен бой, не бе разумно да се отказва от оръжието — противникът беше необикновено силен, а той самият нямаше опит в подобни схватки.

От прага на стаичката Изкормвача го наблюдаваше със спокойно любопитство — може би се питаше откъде се бе пръкнал този тип. Андрю предвидливо се спря на около пет метра от него, досущ като дете, което се бои, че лъвът може да го цапардоса с лапата си, ако се приближи твърде много до клетката. Не различаваше чертите на лицето му в мрака, но така навярно беше по-добре. Вдигна револвера и се прицели в гърдите му, както го бе посъветвал Чарлс. И ако бе стрелял в този миг — хладнокръвно, без да мисли какво прави, просто изпълнявайки поредната стъпка от импулсивния танц, в който сякаш участваше, — всичко щеше да стане безпрепятствено, бързо и акуратно като хирургична намеса. Ала за нещастие Андрю се спря за миг, за да помисли какво върши, и внезапно осъзна, че се кани да стреля по човек, не по елен или по бутилка; самият факт, че да убиеш някого е нещо толкова просто и достъпно, го срази и пръстът му замръзна на спусъка. Изкормвача поклати глава, отчасти с изненада,

отчасти с насмешка, и в този миг Андрю видя как се разтрепери ръката, с която държеше револвера. Това окончателно съсипа решимостта му и вдъхна кураж на Изкормвача, който се възползва от колебанието на младежа, за да измъкне светкавично един нож изпод палтото си и да се хвърли към шията му. По ирония на съдбата именно тази животинска атака накара пръста на Андрю да се раздвижи. Внезапен гърмеж — кратък, отсечен — разкъса нощната тишина. Мъжът бе улучен точно в средата на гърдите. С все още насочен към него револвер Андрю видя как той отстъпи няколко крачки назад, като се олюляваше. Тогава свали топлото и димящо оръжие, смаян както от това, че го бе използвал, така и от обстоятелството, че бе невредим след такова непредвидено нападение. Второто, впрочем, не бе съвсем вярно, както веднага му подсказа една пареща болка в лявото рамо. Без да откъсва поглед от Изкормвача, който продължаваше да се клатушка пред него като мечка, изправена на задните си крака, Андрю опипа с пръсти болезненото място и установи, че ножът — макар и да се бе разминал с югуларната му вена — бе раздрал сакото му на височината на рамото и се бе забил в плътта му. Ала въпреки че кръвта бликаше енергично, раната не изглеждаше много дълбока. Що се отнася до Изкормвача, все още нямаше потвърждение дали изстрелът е бил смъртоносен, или не. След тромавия си танц той се преви на две, а ножът, напоен с кръвта на Андрю, се изплъзна от ръката му, тупна на паважа и мракът го погълна. Сетне мъжът издаде едно дрезгаво ръмжение и заби коляно в земята, сякаш бе разпознал някой принц в лицето на своя убиец; от гърлото му се изтръгнаха още няколко стенания, само че по-тънки и пресекливи. Най-послед, когато Андрю, преситен от тази театрална агония, вече обмисляше дали да не го повали с един ритник, Изкормвача рухна на земята учудващо рязко и остана проснат в нозете му.

Младежът се канеше да коленичи, за да провери дали дава признаци на живот, но в този миг Мери Кели, несъмнено обезпокоена от шумотевицата, отвори вратата на стаичката си. Преди тя да го разпознае, Андрю надви изкушението да погледне лицето, което не бе виждал през осемте години, откакто бе умряла, и се завъртя кръгом. Оставяйки трупа, той хукна към уличката, докато Мери викаше след него: „Убиец, убиец!“ Позволи си да хвърли поглед през рамо, щом стигна до арката на входа, и я видя, коленичила в трепкащ кръг от

светлина; тъкмо затваряше с внимателен жест очите на мъжа, който в едно далечно време и в един свят, който сега изглеждаше не по-реален от сън, я бе обезобразил до неузнаваемост.

Конят го чакаше там, където го бе оставил. Запъхтян от тичането, Андрю го яхна и побърза да се махне оттам. Въпреки вълнението си, успя да се ориентира в лабиринта от улички и да намери обратния път. Едва когато напусна пределите на Лондон, започна да се успокоява и да осъзнава постъпката си. Беше убил човек, но поне го бе сторил при самозащита. Пък и не ставаше дума за кой да е човек. Беше убил Джак Изкормвача, беше спасил Мери Кели и променил вече станалото. Пришпори коня, жадувайки да се върне в своята епоха и да провери последиците от действията си. Ако всичко бе минало благополучно, Мери щеше не само да е жива, но и навярно да е негова съпруга. Дали имаше дете от нея? А може би две или три? Пришпори коня още по-силно, карайки го да препуска до изнемога, сякаш се боеше, че това идилично настояще ще се стопи като мираж, ако се добере до него твърде късно.

Уокинг все така тънеше в онова безметежно спокойствие, което преди няколко часа бе изпълнило Андрю с недоверие, но сега той бе признателен за покоя, който щеше да му позволи да приключи мисията си без особени произшествия. Слезе чевръсто от коня и отвори решетестата порта, но нещо го накара да се спре внезапно: една фигура го чакаше до вратата на къщата. Андрю мигновено си спомни какво се бе случило с приятеля на Уелс и разбра, че това сигурно бе някой страж на времето, комуто бе наредено да го екзекутира, задето бе променил миналото. Опитвайки се да не се поддава на паниката, той измъкна пистолета от джоба си с цялата бързина, на която бе способен, и го насочи към гърдите на фигурата, както го бе посъветвал братовчед му да стори с Изкормвача. Щом видя, че е въоръжен, натрапникът се хвърли встрани, претича през градината и се стопи в мрака. Без да е съвсем сигурен какво трябва да направи, Андрю се опита да проследи котешките му движения с револвера си, докато не го видя как пъргаво се изкатери по стобора и изскочи на улицата.

Чак когато чу тропота на отдалечаващите се стъпки, свали оръжието и се помъчи да се успокои, като дишаше бавно и отмерено.

Дали този човек бе убиецът на приятеля на Уелс? Не знаеше, но след като въпросният бе избягал, това нямаше особено значение. Андрю го прогони от мислите си и захвана да се катери по увивното растение. Наложил се да го стори, като си служеше само с едната си ръка, тъй като раната на другата и при най-малкото усилие започваше да пулсира болезнено. Въпреки това успя да се добере до тавана, където го чакаше машината на времето. Изтощен и леко замаян от кръвозагубата, той се стовари на седалката, нагласи датата за връщане на командното табло и след като се сбогува с 1888 година с един ласкав поглед, дръпна кристалния лост, без да се бави повече.

Този път, когато светкавиците го обгърнаха, не изпита страх, а само радостния трепет на човек, който се връща у дома.

XVI

Когато святкането най-сетне престана, оставяйки в развълнувания въздух печални пера от дим, сякаш на тавана се бе разразил бой с възглавници, Андрю с изненада съгледа Чарлс, Уелс и съпругата му, скупчени край вратата в същите пози, в които ги бе оставил. Поздрави ги с усмивка, която трябваше да е победоносна, но световъртежът и усиливащата се болка от раната я превърнаха в немощна гримаса. Когато се надигна, за да слезе от машината, останалите видяха кръвта, която бе напоила левия му ръкав и заплашваше да прокапе на пода.

— Мили Боже, Андрю! — възкликна Чарлс и изтича към него. — Какво е станало с теб?

— Няма нищо, Чарлс — отвърна той, олюлявайки се, като се подпря на братовчед си. — Просто драскотина.

Уелс го хвана за другата ръка и двамата му помогнаха да слезе по стълбите. Андрю се опитваше да върви сам, но като видя, че не обръщат внимание на усилията му, хрисимо се остави да го отведат до една малка всекидневна, както би се оставил да бъде отнесен в самата преизподня от рояк демони. Друго не можеше и да направи, тъй като натрупаното напрежение ведно със загубата на кръв и изтощителното препускане бяха изчерпали силите му. Настаниха го внимателно в креслото, намиращо се най-близо до камината, където енергично пламтеше огън. След като прегледа раната му с изражение на досада, както се стори на Андрю, Уелс нареди на съпругата си да донесе превръзки и всичко необходимо, за да спрат кръвотечението. Оставаше само да ѝ заръча да се разбърза, преди бодро шуртящата кръв да е нанесла непоправими щети на килима му. Благотворното дихание на огъня почти веднага прогони студените тръпки на Андрю, макар че заплашваше и да го приспи. За щастие, на Чарлс му хрумна да сложи чаша в ръцете му и дори му помогна да я поднесе към устните си; алкохолът пропъди донякъде замайването и тежкото чувство на слабост, които го бяха обзели. След малко се появи и Джейн, която побърза да се погрижи за раната му със сръчността на медицинска

сестра, закалена на фронта. Тя отрязва ръкава на самото му с ножици и наложи върху раната какви ли не илачи, които пареха тъй силно, че го накараха да стисне зъби. Накрая здраво го превърза и се отдръпна няколко крачки назад, за да погледне със задоволство резултатите от труда си. Едва тогава, когато най-спешната работа бе приключена, разнородният спасителен отряд обгради креслото, в което се бе изпружил Андрю. Очакваха да им съобщи какво е станало. Андрю си спомни проснатия на земята Изкормвач и Мери, която му затваряше очите, сякаш тази гледка бе нещо, явило му се насън. Това можеше да означава само едно — че делото се е увенчало с успех.

— Успях — обяви той, като се стараеше въодушевлението да вземе връх над умората. — Убих Джак Изкормвача!

Думите му предизвикаха изблик на бурна радост, който Андрю наблюдаваше стъписан и развеселен. Всички го обсипаха с лавина от сърдечни потупвания, след което се запрегръщаха помежду си с ликуващи възгласи, изпаднали в такъв възторг, сякаш честваха Нова година или някакъв езически ритуал. Когато осъзнаха колко невъздържана е реакцията им, те се успокоиха и отново го загледаха с обич и любопитство. Андрю им се усмихна, леко смутен, и тъй като явно никой нямаше какво да добави, потърси с поглед някакво доказателство за предполагаемите промени, които неговият щрих сигурно бе нанесъл върху платното на настоящето. Очите му се спряха върху сложената на масата кутия за пури, в която, доколкото си спомняше, бе прибрана изрезката от вестника. Всички проследиха погледа му.

— Е, добре — рече Уелс, прочел мислите му. — Вие хвърлихте камък в едно спокойно езеро и сте нетърпелив да видите вълните, които вашето действие е предизвикало на повърхността. Да не отлагаме повече! Сега е моментът да проверим дали наистина сте променили миналото.

Влязъл отново в ролята си на церемониалмайстор, Уелс отиде до масата, тържествено взе кутията и я подаде на Андрю с отворен капак, досущ като някой влѣхва, който поднася в дар тамян. Младежът взе изрезката, опитвайки се да овладее треперенето на ръката си, и се зае да я разгъва, като сърцето му прескачаше от вълнение. Ала щом я разгъна, видя същата статия, която бе чел години наред. Един бегъл поглед му разкри, че съдържанието ѝ е абсолютно непроменено: сякаш

нищо не се бе случило, тя известяваше за зверското убийство на Мери Кели от Джак Изкормвача и последвалото му залавяне от Охранителния комитет на квартала. Андрю объркано погледна Уелс. Не можеше да бъде!

— Ама аз го убих — възрази той не особено убедено, — това тук не е вярно...

Уелс замислено се взря в статията. Всички впериха очи в него, очаквайки някакво заключение, което да изясни ситуацията. След кратък и задълбочен размисъл над изрезката писателят изпусна възклицание, показващо, че е проумял станалото. Изправи се рязко и, без да поглежда към никого, закричи мълчаливо из стаята. Поради тесните ѝ размери трябваше да се примири да направи няколко обиколки около масата, пхнал ръце в джобовете си; от време на време кимаше одобрително, сякаш искаше да покаже на присъстващите, че постепенно си изяснява какво се е случило. Най-сетне се спря пред Андрю и му отправи печална усмивка.

— Спасили сте момичето, господин Харингтън — отбеляза той със спокойна увереност, — не се съмнявайте в това.

— Но в такъв случай... — замънка Андрю, — защо все още е мъртва?

— Защото по необходимост трябва да е мъртва, за да извършите пътуване във времето и да я спасите — възкликна писателят като човек, който изтъква очевиден факт.

Андрю замига, неспособен да схване за какво намеква Уелс.

— Помислете само; нима щяхте да дойдете в дома ми, ако тя беше жива? Не разбирате ли, че чрез погубването на нейния убиец и предотвратяването на смъртта ѝ премахнахте и причините за вашето пътуване във времето? А ако няма пътуване, няма и промяна. Двете събития, както виждате, са неотделими — обясни Уелс, като размахваше изрезката, която, запазвайки първоначалната статия, потвърждаваше неговата теория.

Андрю бавно поклати глава и погледна останалите, които изглеждаха не по-малко объркани от него.

— Не е толкова сложно — присмя се Уелс на недоумението на своята публика. — Ще ви го обясня по друг начин. Представете си какво трябва да е станало след завръщането ви с машината на времето: вашето друго аз сигурно отива в стаята на Мери Кели, но този път не я

намира с извадени вътрешности, а я заварва жива пред трупа на един мъж, когото полицията не след дълго ще идентифицира като Джак Изкормвача. За късмет, един появил се изневиделица отмъстител го е убил, преди списъкът на жертвите му да се е увеличил с вашата любима. Благодарение на този непознат Андрю ще може да живее щастливо с нея, но, колкото и да е иронично, никога не ще узнае, че дължи щастието си на вас, тоест на самия себе си — след тези думи писателят го загледа с надежда, досущ като дете, което е посадило семка и очаква да види как в следващия миг от нея ще поникне цяло дърво. Но тъй като Андрю продължаваше да го гледа объркано, той добави: — Вашето действие е предизвикало един вид разклонение във времето, създадо е нещо като алтернативна вселена, паралелен свят, тъй да се каже. И в този свят Мери Кели е жива и щастлива редом с другото ви аз. За жалост, вие се намирате в погрешната вселена.

Докато слушаше обяснението на Уелс, Чарлс кимаше все по-удовлетворено, а накрая погледна братовчед си, очаквайки да го види също тъй убеден. Андрю обаче се нуждаеше от още няколко секунди, за да поразсъждава над думите на писателя. Сведе глава и се опита да не обръща внимание на въпросителните погледи на останалите, за да обмисли спокойно цялата работа. Тъй като в неговата действителност явно нищо не се бе променило, пътуването му с машината на времето не само можеше да се смята за безполезно, но дори възникваше въпросът дали наистина се е състояло. Ала той знаеше, че то беше реално. Не можеше да забрави силуета на Мери, нито пък гърмежа от изстрела или отката на оръжието, да не говорим за раната на рамото — онзи грозен разрез, който бе донесъл със себе си като безспорно доказателство, че цялото събитие не е било сън. Да, всичко това действително се беше случило и обстоятелството, че не можеше да види резултатите, не означаваше, че те не съществуват, както Уелс веднага бе проумял. Точно както корените на едно дърво, натъквайки се на скала, търсят нов път за растеж, така и последиците от неговото действие, които не можеха просто да се изпарят във въздуха, бяха създали друга реалност, паралелен свят, където той беше щастлив с Мери Кели — свят, който не би съществувал, ако не бе извършил пътуването във времето. Това означаваше, че е спасил любимата си, въпреки че не можеше да ѝ се радва; оставаше му само утешителното задоволство от мисълта, че е предотвратил смъртта ѝ, че е направил

всичко, което е било по силите му, за да поправи грешката си. Поне неговото друго аз щеше да ѝ се радва, каза си той примирено. Онзи друг Андрю, който всъщност пак беше той, който бе плът от плътта му, щеше да има възможността да осъществи всичките му мечти. Щеше да има възможността да я направи своя съпруга, да я обича въпреки възраженията на баща си и коварните злословия на съседите. Прииска му се другото му аз да е осъзнало това чудо и през осемте години, които той бе прекарал в терзания, онзи по-щастлив Андрю да е обожавал Мери с неотслабваща сила през всяка секунда от съществуването си, изпълвайки земята с плодовете на тази любов.

— Разбирам — промълви той накрая, като отправи вяла усмивка към присъстващите.

Уелс не можа да сдържи един победоносен жест.

— Радвам се, че разбрахте — възкликна той, а Чарлс и Джейн отново захванаха да потупват насърчително раменете на Андрю.

— Знаете ли защо при моите пътувания в миналото винаги избягвах да видя себе си? — попита Уелс, без да го е грижа, че никой не го слуша. — Защото, ако го бях направил, в някакъв момент от живота си трябваше да вляза през вратата, за да поздравя самия себе си — нещо, което за късмет на здравия ми разум никога не се е случвало.

След като прегърна братовчед си няколко пъти в нов пристъп на еуфория, Чарлс му помогна да стане от креслото, а Джейн майчински му оправи сакото.

— Може би шумовете, стряскащи ни нощем, онези скърцания, които приписваме на мебелите, са просто стъпките на някое наше бъдещо аз, което бди над сънищата ни, без да дръзне да ги наруши — дърдореше Уелс, чужд на всеобщото веселие.

Едва когато Чарлс му подаде ръка, той сякаш излезе от поетичния си транс.

— Много ви благодаря за всичко, господин Уелс — рече Чарлс. — Съжалявам, че нахълтах така в дома ви. Надявам се, че ще ми простите.

— Няма нищо, не се тревожете; вече е забравено — отвърна писателят, махвайки неопределено с ръка, сякаш бе открил нещо здравословно и съживително в това, че е бил държан под прицел.

— Какво ще направите с машината, ще я унищожите ли? — осмели се да попита плахо Андрю.

Уелс го погледна със снизходителна усмивка.

— Вероятно да — отвърна той, — щом вече е изпълнила мисията, за която бе създадена.

Андрю кимна, трогнат, без да ще, от тези тържествени слова. Не смяташе, че неговата трагедия е единствената, която заслужаваше да се използва това изобретение, попаднало в ръцете на Уелс. Но се зарадва, че писателят, за когото той бе почти непознат, бе взел тъй присърце неговата драма, че откриваше в нея отличен мотив, за да наруши времевите закони, да промени самата тъкан на времето и да изложи на опасност целия свят.

— И аз мисля, че така ще е най-добре, господин Уелс — рече той, когато се свързе от вълнението, — защото вашите подозрения излязоха верни. Някой охранява времето и бди над миналото. На връщане се натъкнах на един от тези стражи, застанал при вратата на дома ви.

— Нима? — изненада се Уелс.

— Да, но за щастие успях да го прогоня — отвърна Андрю.

Веднага след това прегърна писателя с искрено чувство. Чарлс и Джейн наблюдавах доволни тази сцена, която щеше да е истински трогателна, ако не беше вцепенението, с което Уелс прие прегръдката. Когато Андрю най-сетне го пусна, Чарлс се сбогува с двойката и поведе братовчед си към изхода, преди отново да се е хвърлил да прегръща смутения писател.

Андрю прекоси градината с изострени сетива, стиснал пистолета в джоба си с дясната си ръка, тъй като се боеше, че стражът на времето го е проследил до неговата епоха и го причаква, стаен някъде наоколо. Ала от стража не се виждаше и следа. Навън ги чакаше файтонът, който ги бе докарал само преди няколко часа — сега те му се струваха цели векове.

— Гледай ти, забравил съм си шапката — рече Чарлс, когато той вече се беше качил във файтона. — Връщам се ей сегичка, Андрю.

Братовчед му кимна разсеяно и се настани на седалката, напълно изтощен. Погледна през прозорчето заобикалящия ги мрак, който вече просветляваше под напора на деня. Точно както платът на едно сако се износва на лактите, така и нощта бе започнала да се разнища в единия край на небето, чиято чернота бавно се превръщаше във все по-светло синьо; бледо сияние взе да извайва пестеливо очертанията на света.

Ако изключеше кочияша, който май бе задрямал на капрата, можеше да се каже, че това красиво зрелище от златисти и пурпурни воали бе устроено само за него. През последните години Андрю бе наблюдавал неведнъж, почти винаги от горичките на Хайд Парк, величественото настъпване на зората и си бе задавал въпроса дали това ще е денят на неговата смърт, денят, в който нарастващата мъка ще го принуди да си отнеме живота с пистолет като този, който сега държеше в джоба си и който предната вечер бе задигнал от витрината му, без да подозира, че в крайна сметка ще убие с него Джак Изкормвача. Но вече нямаше да съзерцава утрото, питайки се дали ще доживее да види бъдния ден, защото знаеше отговора: щеше да види утрото на следващия ден и на по-следващия, и много утрини след него — нямаше защо да се самоубива, щом бе успял да спаси Мери. Щеше ли да доведе до край плана си от чиста инерция, или може би просто защото се намираше, както му бе казал Уелс, в погрешната вселена? Това не изглеждаше достатъчна причина за самоубийство, или поне не бе толкова благородна, да не говорим, че дори разкриваше една абсурдна завист към неговия времеви близък. Та нали онзи друг Андрю бе самият той и трябваше да приема неговото щастие със същото задоволство, с което би приел своето или — при липса на такова — щастието на брат си или на братовчед си Чарлс. В края на краищата, ако тревата в чуждия двор винаги е по-зелена, кой знае какъв тучен злак имаше в съседната вселена! Трябваше да се радва, че е честит на друго място, че е постигнал щастието си поне в съседното царство.

Това заключение породило един неочакван въпрос: ако знаеш, че си постигнал желанния живот в някакъв друг свят, това освобождава ли те от опитите да го постигнеш в този? Отначало се чудеше какъв отговор да даде, но след кратък размисъл реши, че го е открил: вече бе освободен от нуждата да е щастлив и можеше просто да заживее спокойно, радвайки се на малките неща, без да го гложди парещото чувство на провал. Колкото и банално да изглеждаше, винаги можеше да се утеши с мисълта, че за свой късмет има пълноценен живот на друго място, едновременно далечно и близко: недостъпно място, което не фигурираше на никоя карта, защото се намираше на опаката ѝ страна. Изведнъж изпита огромно облекчение, сякаш току-що бяха снели от него бремето, което му е било присъдено още при раждането. Почувства се освободен, безотговорен, безразсъден. Почувства

неудържимо желание да се потопи в живота, да се впусне отново в коловозите на човечеството, да напише бележка на Виктория Келър — или на Маделин, в случай че Виктория бе съпругата на братовчед му — и да я покани на вечеря, на театър или на разходка в някой парк, където би могъл да я издебне и да доближи устни до нейните, просто защото знаеше, че в същото време нямаше да направи това. Изглежда, вселената функционираше именно по този начин, без да изключва нищо, позволявайки да се случи всичко, което можеше да се случи. Дори той да решише да я целуне, един различен Андрю би отказал да го стори, движейки се по склона на времето, докато попадне на други устни, за да се раздвои отново в друг близък, който — след още няколко умножения — в крайна сметка щеше да рухне в бездната на самотата.

Андрю се облегна на седалката, удивен, че неизиграните карти на живота не се превръщат в стърготини, заматени от метлата на дърводелеца, а всяка една от тях създава ново съществуване, което съперничи на първоначалното, за да се види кое е истинското. Свят му се зави при мисълта, че на кръстопътищата на жизнения му път се раждаха безброй други Андрювци, чиито съществувания протичаха редом с неговото и не приключваха там, където свършваше неговият живот, но той не можеше да види това, защото границите на света се определяха от скромните човешки сетива. Ами ако светът — подобно на сандъка на някой маг — наистина имаше двойно дъно и продължаваше отвъд предела, където неговите сетива му казваха, че свършва? Това бе все едно да си задава въпроса дали розите запазват цветовете си, когато никой не ги гледа. На прав път ли бе, или може би блънуваше?

Въпросът очевидно бе реторичен. И все пак светът си направи труда да му отговори. Изведнъж излезе лек ветрец, подхвана един лист измежду многото, които застилаха тротоара, и го накара да танцува на повърхността на една локва — досущ като фокус, изпълнен за един-единствен зрител. Андрю гледаше слисан как листецът се върти, докато обувката на братовчед му не прекъсна изящния му танц.

— Готово, можем да тръгваме — рече Чарлс, размахвайки шапката си победоносно, както някой ловец би размахвал окървавена патица.

Щом се качи във файтона, повдигна вежда, учуден от унесената усмивка, озарила лицето на братовчед му.

— Добре ли си, Андрю? — попита той.

Андрю го гледаше с нежност. Чарлс бе преобърнал небето и земята, за да може той да спаси Мери Кели, за което възнамеряваше да му се отплати по най-добрия възможен начин: щеше да се държи за живота, поне докато удареше последният му час. Щеше да върне на братовчед си с лихвите цялата обич, получена от него през всички тези години — години, които бе пропилял от равнодушие и отчуждение, както сега осъзнаваше със срам. Щеше да прегърне живота — да, щеше да го прегърне като неочакван подарък и да се постарае да го изживее възможно най-добре, както правеха всички, както правеше Чарлс. Щеше да превърне живота в спокоен и дълъг неделен следобед, в който да чака настъпването на здрача. Това надали беше особено трудно; може би дори щеше да се научи да се наслаждава на обикновеното чудо, че е жив.

— По-добре от всякога, Чарлс — отвърна Андрю с внезапно оживление. — Чувствам се толкова добре, че бих приел покана за вечеря във вашия дом, при условие че очарователната ти съпруга покани и своята не по-малко очарователна сестра.

XVII

Тук би могла да приключи тази част от историята и всъщност за Андрю тя свършва именно тук, но тази история не е само негова. Историята на Андрю може да се разкаже и без моята намеса: би могъл да я разкаже самият той, както всеки човек сам си разказва живота си на смъртния си одър. Ала това винаги е непълна, едностранчива история, защото единствено онзи, който е корабокруширал на пустинен остров веднага след раждането си и е израснал, остарял и умрял там без друга компания освен шепа местни маймуни, би могъл да заяви без опасност да сгреши, че животът му е точно такъв, какъвто смята, че е бил. И то само ако макаците не са скрили в някоя пещера пълния с книги, дрехи и фотографии сандък, който приливът е изхвърлил по-рано на брега. Но като изключим корабокруширалите младенци и други извънредни случаи, човек се ражда, за да състави част от обширен гоблен, за да преплете съществуването си с това на множество други души, склонни да съдят действията му както в лицето му, така и зад гърба му. И тъй, само ако човек си мисли, че останалият свят е декор с марионетки, които изпадат в бездействие, когато той заспи — само тогава би могъл да приеме, че животът му е бил точно такъв, за какъвто го смята. Ако ли не, мигове преди да изпусне сетния си дъх, той ще трябва да се примири, че представата, която може да си състави за собствения си живот, е само приблизителна, променлива и спорна; че има неща, които — за добро или зло — са му оказали въздействие, но той никога не ще ги узнае: като се почне от това, че съпругата му по някое време е била любовница на сладкаря, и се стигне до факта, че съседското куче е препискавало азалиите му при всяко негово излизане от къщи. Точно както Чарлс не видя прелестния валс на листенцето върху локвата, така и Андрю не видя как братовчед му прибра любимата си шапка. Можеше да си го представи как влиза в дома на Уелс, как се извинява за новото си нахълтване и се шегува, че този път не е въоръжен, и как тримата лаят като деца по килима, търсейки забутаната шапка; ала ние знаем, че той нямаше време да си представя действията на

братовчед си, защото бе твърде зает със своите вълнуващи размишления за светове и сандъци с двойно дъно.

Аз обаче всичко виждам и чувам, без да ща, и трябва да отделям зърното от плявата, да разгласявам важните събития в историята, която съм избрал да разкажа. Затова неминуемо ще трябва да се върна малко назад до мига, в който Чарлс забелязва липсата на шапката и се връща в дома на писателя. Навярно се питате какво значение може да има за тази история едно тъй несъществено действие като прибирането на забравена шапка. Абсолютно никакво, бих ви отвърнал, ако Чарлс наистина бе оставил шапката си по невнимание, но нещата невинаги са такива, каквито изглеждат; не ме карайте да ви затрупвам с примери, които лесно бихте открили в собствения си живот, независимо дали живеете близо до сладкарница или имате градина с азалии. И тъй, да последваме Чарлс без повече отлагане.

— Гледай ти, забравил съм си шапката — рече той, когато братовчед му вече се беше качил във файтона. — Връщам се ей сегичка, Андрю.

Сетне забързано прекоси градинката и влезе в къщата на писателя, търсейки малката всекидневна, в която бяха отнесли Андрю. Там го чакаше шапката му, която си висеше кротко на закачалката, точно където я бе оставил. Взе я с усмивка и излезе в коридора, но вместо да напусне дома, както би било логично, се обърна и се качи по стълбището, което водеше към тавана. Там завари писателя и жена му, които се движеха из помещението, окъпани в унилото сияние на един светилник, оставен на пода близо до машината на времето. Чарлс оповести присъствието си, като шумно се покашля, преди да им съобщи с победоносен тон:

— Мисля, че всичко мина благополучно: братовчед ми повярва напълно!

Уелс и Джейн тъкмо прибираха бобините на Румкорф^[1], които предварително бяха скрили сред вехториите на рафтовете. Чарлс внимаваше да не настъпи прекъсвача, който ги активираше от входа, пораждайки оглушителните електрически изпразвания, които толкова бяха уплашили братовчед му. Когато бе потърсил съдействието на писателя, за да осъществи своя план, отначало бе подозрителен към тези дяволски бобини, които Уелс му предложи да използват. Донякъде засрамен, Чарлс му призна, че бе един от многото зрители, побягнали

като зайци от музея, където изобретателят на индукционни бобини — блед и дългурест сърбин на име Никола Тесла — бе представил пред обществеността това пъклено съоръжение, разтърсвайки въздуха в залата със синкави залпове, от които кожата настръхваше. Уелс обаче го бе уверил, че тези безобидни устройства ще са най-малкият проблем. Освен това, добре би било да свикне с изобретението, което щяло да извърши революция в света, добави писателят, преди да му разкаже с пресекуващ от благоговение глас как Тесла издигнал водноелектрическа централа при Ниагарския водопад, за да окъпе в електрическа светлина град Бъфало. Това била първата стъпка от един проект, който щял да заличи нощта на Земята, бе заявил Уелс. За писателя сърбинът бе несъмнен гений; Уелс чакаше с нетърпение той да конструира колкото се може по-скоро пишеща машина, която да се задейства посредством глас, за да се отърве от досадната необходимост да удря клавишите с пръсти, докато недостижимото му въображение препуска напред. Сега, след успешното осъществяване на плана, Чарлс трябваше да признае, че писателят бе проявил бляскава находчивост: пътуването във времето нямаше да изглежда така правдоподобно без грохота на светкавиците, които в крайна сметка се оказаха идеалното встъпление, преди човекът, спускащ лоста, да бъде заслепен от магнезиевия прах, сложен в лъжливого командно табло на машината.

— Прекрасно — зарадва се Уелс, като остави бобините, които държеше в ръце, и отиде да посрещне Чарлс. — Знаете, че не бях напълно спокоен: имаше твърде много неща, които можеха да се объркат.

— Така е — съгласи се Чарлс, — но няхаме нищо за губене, а можехме да спечелим много. Нали ви казах, че ако всичко мине благополучно, братовчед ми би могъл да се откаже от идеята за самоубийство. — Той изгледа Уелс с искрено възхищение, преди да добави: — И трябва да призная, че вашата теория за паралелните вселени, с която обосновахте защо убийството на Изкормвача не предизвиква промени в настоящето, звучи толкова убедително, че дори аз повярвах в нея.

— Радвам се, но заслугата не бе изцяло моя. Вие свършихте най-трудната част: наехте актьорите, сменихте куршумите на пистолета с халосни патрони и най-важното — поръчахте да я построят — рече Уелс, сочейки машината на времето.

Двамата я погледаха с обич в продължение на няколко секунди.

— Да, наистина стана красива — призна Чарлс, преди да се пошегува: — Жалко само, че не работи.

След кратко колебание Уелс побърза да се засмее вежливо на шегата, при което от гърлото му излезе звук, подобен на пращането на настъпен орех.

— Какво смятате да направите с нея? — незабавно попита той, сякаш бързаше да прикрие ехото на този нездрав смях, с който безразсъдно бе показал пред света, че има чувство за хумор.

— О, нищо — отвърна другият. — Искам вие да я задържите.

— Аз?

— Разбира се, нима вашият дом не е най-доброто място за нея? Приемете я като подарък за неоценимата ви помощ.

— Няма за какво да ми се отблагодарявате — възрази Уелс. — Цялата работа беше безкрайно забавление за мен.

Чарлс се усмихна вътрешно: голям късмет бе, че писателят бе проявил желание да му помогне. Точно както и Гилиъм Мъри бе показал готовност да сътрудничи в шарадата и дори му бе помогнал да я съчини, след като видя с какво огорчение прие Чарлс вестта, че фирмата не организира пътувания в миналото. А щом богатият предприемач се съгласи да изиграе своята роля в начинанието, всичко стана по-лесно. Ако Чарлс бе замъкнал братовчед си направо в дома на писателя, очаквайки той да повярва в догадките му, че Уелс има машина на времето, това нямаше да изглежда така убедително, както след посещението в кабинета на Мъри.

— Отново ви изказвам най-дълбоката си признателност — рече Чарлс с искрено вълнение. — Благодаря и на вас, Джейн, задето помолихте кочияша да се скрие в страничната улица и да върже коня за стобора, докато се преструвахме, че заплашвам съпруга ви.

— Няма защо да ми благодарите, господин Уинслоу, за мен също беше удоволствие. Макар че никога няма да ви простя, че наредихте на актьора да прободне братовчед ви с ножа... — упрекна го тя с веселата усмивка на човек, който осъжда снизходително някоя детска лудория.

— Но всичко беше под контрол! — отвърна Чарлс с престорено възмущение. — Актьорът владееше майсторски ножа. Пък и ако не беше този малък стимул, Андрю никога не би стрелял по него, уверявам ви. Да не говорим, че белегът, който ще му остане на рамото,

винаги ще му напомня, че е спасил живота на любимата си Мери. Впрочем, беше много находчиво да наемете някого, който да изиграе ролята на страж на времето.

— Това не беше ли ваше дело? — попита Уелс изненадан.

— Не — отвърна Чарлс. — Помислих, че вие сте се погрижили...

— Не, аз... — подхвана обърканият писател.

— Е, в такъв случай смятам, че братовчед ми е прогонил някой крадец. А може пък да е бил някой истински пътник във времето — пошегува се Чарлс.

— Да, може би — засмя се Уелс, леко обезпокоен.

— Важното е, че всичко мина по мед и масло — заключи Чарлс. Поздрави отново домакините за успешното представление и се сбогува с тях с поклон. — А сега трябва да вървя, иначе братовчед ми ще заподозре нещо. Беше удоволствие да се запозная с вас. И знайте, господин Уелс, че винаги ще се числя към най-верните ви читатели.

Писателят му благодари за тази забележка със срамежлива усмивка, която още играеше по устните му, докато стъпките на Чарлс заглъхваха по стълбите надолу. После изпусна дълбока въздишка на задоволство и, сложил ръце на кръста, погледна машината на времето с изражение на бурна обич — като баща, току-що сдобил се с рожба, — преди да прокара внимателно ръката си по командното табло. Джейн го наблюдаваше трогната, съзнавайки, че в този миг съпругът ѝ навярно бе разтърсван от дълбоко и смущаващо чувство, защото галеше една мечта, едно творение на собствената му фантазия, което по чудодееен начин бе напуснало книгата му, за да се сдобие с реална форма.

— Навярно бихме могли да оползотворим креслото, а? — рече Уелс, като се обърна към нея.

Съпругата му поклати глава, показвайки, че сама се чуди какво прави с такъв безчувствен човек, и се приближи до прозореца. Писателят отиде до нея с унило изражение и обви раменете ѝ с ръка — жест, който в крайна сметка я размекна и я накара да сложи глава на рамото му. Съпругът ѝ не беше толкова щедър на ласки, че тя да пренебрегне тази спонтанна проява на нежност, която я бе изненадала също толкова — или даже повече, — колкото ако се бе хвърлил през прозореца с разперени ръце, за да се увери, че всъщност не може да лети. Прегърнати така, те гледаха как Чарлс се качи във файтона, който

след миг потегли. Проследиха го с поглед, докато се изгуби в края на улицата под оранжевото було на зората.

— Даваш ли си сметка какво направи тази нощ, Бърти? — попита Джейн тогава.

— Едва не подпалих тавана?

Жена му се разсмя.

— Не, тази нощ направи нещо, заради което винаги ще се гордея с теб — отвърна тя, като го гледаше с безкрайна нежност. — Спаси живота на един човек, като използва въображението си.

[1] Устройство за получаване на импулси с високо напрежение, създадено от немския изобретател и механик Хайнрих Даниел Румкорф (1803–1877). ↑

ВТОРА ЧАСТ

Ако си се насладил на нашето пътуване в миналото, драги читателю, на следващите страници от тази вълнуваща история ще имаш привилегията да посетиш бъдещето, за да видиш прословутата война от 2000 година срещу злите автомати.

Ала длъжни сме да предупредим, че ще има сцени на необузdana жестокост: и нищо чудно, щом става дума за сражение с тъй важни последици за бъдещето на Човечеството.

**МАЙКИТЕ НА ВПЕЧАТЛИТЕЛНИ ДЕЦА
НАВЯРНО ЩЕ ПОЖЕЛАЯТ ДА ПРОУЧАТ
СЪДЪРЖАНИЕТО И ДА ОТСТРАНЯТ НЯКОИ
СТРАНИЦИ, ПРЕДИ ДА ВРЪЧАТ ЧЕТИВОТО НА
РОЖБИТЕ СИ.**

XVIII

Клеър Хагърти би се радвала, ако съществуваше възможност да се роди в друга епоха; тогава нямаше да е принудена да учи пиано, да носи такива неудобни рокли, да си избере съпруг измежду рояка жадни ухажори, които я обсаждаха, и да мъкне навсякъде нелепия чадър за слънце, който рано или късно забравяше на най-неочаквани места. Току-що бе навършила двайсет и една години и ако някой бе проявил вниманието да отиде при нея и да я попита какво очаква от живота, тя щеше да отвърне: „Нищо, просто да умра“. Естествено, това не е отговорът, който човек би очаквал да чуе от устата на очарователна девойка, едва навлязла в живота; но мога да ви уверя, че именно този отговор би дала Клеър, защото аз, който виждам всичко, дори невидимото за другите — както вече ви показах по-рано, — съм бил свидетел на дългите и мъчителни размишления, на които тя се отдава в стаята си преди лягане. Когато всички си мислят, че Клеър вчесва косата си пред огледалото, както би правило всяко нормално девойче, тя съзерцава непрогледната нощ през прозореца и се пита защо би предпочела да умре, преди да види новата зора. Не че има склонност към самоубийство или чува как някой я зове от отвъдното с неустоима песен на сирена, или пък самото съществуване ѝ причинява непоносима мъка, на която трябва спешно да сложи край. Нищо подобно! Работата бе далеч по-проста: светът, в който ѝ се бе паднало да живее, не я очароваше особено и никога нямаше да я очарова — или поне такава бе печалното заключение, до което бе стигнала в среднощните си размисли. Колкото и да се стараеше, не успяваше да открие в този свят нищо, което да я радва, забавлява или интригува, а още по-трудно бе да се преструва, че го намира за задоволителен. Отегчаваше се до смърт от епохата си, която ѝ се струваше лишена от стимули, от вълнения. А обстоятелството, че явно никой в обкръжението ѝ не споделяше нейното разочарование, напълно я изваждаше от равновесие. Тази вътрешна тревожност неизбежно я изолираше, правеше я мрачна и саркастична, а понякога — дори без да има пълнолуние — превземаше душата ѝ и я превръщаше в

пакостливо създание, което съсипваше семейните соарета ей така, за забавление.

Клеър отлично знаеше, че тези пристъпи на недоволство са безполезна чудатост и не ѝ носят нищо добро, особено в такъв критичен момент от съществуването ѝ, когато би трябвало да има една основна грижа — да се обзаведе със съпруг, който да я издържа и комуто да роди половин дузина дечурлига, за да докаже пред света плодовитостта на утробата си. Както неведнъж я предупреждаваше приятелката ѝ Луси, с това си поведение тя си печелеше слава на свадливка сред кандидатите си, някои от които бяха престанали да я ухажват, след като се увериха, че неприветливите ѝ маниери я превръщат в непристъпна крепост. Но въпреки всичко, Клеър не можеше да не се държи по този начин. Или пък можеше?

Навремени се чудеше дали наистина се стараеше да преодолее разяждащото я недоволство или, напротив, само му се отдаваше с нездрава наслада. Защо не можеше да приеме света такъв, какъвто бе, както правеше Луси — тя търпеше мъчителните корсети, сякаш бяха някакво наказание за пречистване на душата ѝ, беше ѝ все едно, че не може да учи в Оксфорд, и приемаше посещения от своите ухажори в строг порядък, знаейки, че рано или късно ще трябва да се омъжи за някого от тях. Ала Клеър не беше като Луси: тя ненавиждаше това дяволско творение — корсета, жадуваше да оползотвори мозъка си така, както това можеше да стори всеки мъж, и изобщо не проявяваше интерес да се омъжи за някого от младежите, които ѝ досаждаха. Особено последното ѝ се струваше ужасно неприятно, колкото ѝ да се бе подобрила ситуацията в сравнение с времето на майка ѝ, когато при сключване на брак жената бивала лишена от цялото си имущество, включително от трудовите си доходи, които законът — подобно на неблагоприятен вятър — незабавно отвявал към алчните ръце на съпруга. Понастоящем, ако Клеър решише да се омъжи, щеше поне да запази имуществото си, дори можеше да претендира за попечителство над децата си в случай на развод. При все това, тя продължаваше да гледа на брака като на един вид узаконена проституция, както твърдеше Мери Уолстънкарафт^[1] в книгата си „Защита на правата на жените“ — творба, която Клеър бе издигнала до ранга на Библията. Възхищаваше се на ожесточената борба на авторката да върне на жената изгубеното ѝ достойнство, за да не бъде смятана за обикновена

служиня на мъжа, когото науката приемаше за по-интелигентен заради по-големите размери на черепа му и съответно по-обемистия му мозък — макар че тя разполагаше с премного доказателства, че тези внушителни размери служеха само за да крепят по-голяма шапка. От друга страна, Клеър осъзнаваше, че ако откажеше да се постави под покровителството на някой мъж, щеше да е принудена да се издържа сама, тоест да си потърси работа сред оскъдните възможности, налични за някого в нейното положение — например да стане машинописка в някоя кантора или медицинска сестра в болница. И двете длъжности я блазнаха още по-малко от перспективата да се погребее приживе до някое от елегантните контета, които се редуваха да я обожават.

Но какво можеше да стори, щом бракът ѝ изглеждаше неприемлив избор? Чувстваше се способна да го понесе само ако се влюбеше истински в някой мъж — нещо, което смяташе за практически невъзможно, защото нейната незаинтересованост не се ограничаваше само до отегчителния орляк поклонници, а като че ли се простираше до всички люде от мъжки пол на планетата — млади или стари, богати или бедни, красиви или грозни. Подробностите не бяха от значение: беше твърдо убедена, че никога не би могла да се влюби в мъж от своята епоха, какъвто и да бе той — а не би могла, защото неговата представа за любовта щеше да бледнее в сравнение с романтичния трепет, на който тя жадуваше да се отдаде. Клеър копнееше една бурна страст да разтърси съществуването ѝ, една неистова треска да изпепели душата ѝ, един неудържим екстаз да я застави да вземе съдбовни решения, чрез които да установи калибъра на своите чувства. Ала тя копнееше за това без капка надежда, съзнавайки, че — подобно на блузите с дантелен нагръдник — този начин да се обича отдавна е излязъл от мода. Какво ѝ оставаше в такъв случай? Можеше ли да се примири да живее без едничкото, което, според нея, придаваше смисъл на живота? Не, разбира се, че не!

Наскоро обаче се бе случило нещо, което — за нейна изненада — успя да разбуди задрямалото ѝ любопитство и я накара да помисли, че светът, макар да не личеше от пръв поглед, не бе съвсем лишен от чудеса. Луси я бе извикала в дома си с обичайната си настойчивост и Клеър неохотно се отзова на поканата, опасявайки се, че приятелката ѝ е организирала поредния от онези досадни спиритически сеанси, по

които бе толкова запалена. Със същия възторг, с който следеше дейността на парижките моделиери, Луси се бе присъединила към това модно увлечение, дошло от Северна Америка. Ала на Клеър не ѝ беше чак толкова неприятно да се преструва, че беседва с духове в тъмна стая; по-лошото бе, че сеансите винаги се ръководеха от Ерик Сандърс, кльощав и нагъл младеж, провъзгласил се за официален медиум на квартала. Сандърс твърдеше, че притежава особена чувствителност, която го упълномощава да разговаря с мъртвите. Клеър обаче знаеше, че това бе просто претекст, за да събере половин дузина неомъжени и впечатлителни девойки около една маса, да ги потопи в тревожен полумрак, да ги сплаши с нелепо глух глас и да се възползва от сгодния случай, за да погали абсолютно безнаказано ръцете и даже раменете им. Хитрият младеж бе прочел отгоре-отгоре „Книга на духовете“ на Алан Кардек^[2], което му позволяваше да разпитва умрелите с видим и непринуден авторитет, но беше ясно, че живите участнички го разсейват до такава степен, че трудно може да обръща внимание на отговорите от отвъдното. След като Клеър му заши плесница при последния сеанс, усетила как твърде материалната ръка на един предполагаем дух гали глезените ѝ, Сандърс забрани присъствието ѝ на тези церемонии с довода, че скептичната ѝ нагласа смущава покойниците и затруднява общуването му с тях. Отначало тя изпита облекчение, че е изключена от свръхестествените сбирки на Сандърс, но впоследствие я обзе униние: беше само на дваайсет и една години, а вече бе успяла да се скара не само с този свят, ами и с отвъдния.

Въпросния следобед обаче Луси не бе организирала никакъв спиритически сеанс. Този път щяла да ѝ предложи нещо много по-вълнуващо, каза ѝ тя, усмихвайки се с искрящ ентусиазъм, като я хвана за ръката и я заведе в стаята си. Там я покани да седне на едно малко кресло и ѝ нареди да почака. После взе да тършува в чекмеджето на писалището си, върху което бе поставен пюпитър, а на него — екземпляр от „Пътешествието с Бийгъл“ на Дарвин. Книгата бе отворена на една страница с рисунка на птицата киви — извънредно странна твар, която приятелката ѝ бе започнала да прерисува върху лист хартия, навярно защото за изображението на такива прости и закръглени форми не се изискваше никакъв художествен талант. Клеър неволно се запита дали — освен да гледа картинките — приятелката ѝ

се е потрудила и да прочете книгата, превърнала се в любимо четиво на буржоазията.

Щом намери каквото търсеше, Луси затвори чекмеджето и се обърна към нея с възторжена усмивка. Кое ли можеше да бъде повълнуващо за Луси от общуването с мъртвите, зачуди се Клеър. Когато погледна рекламната листовка, която приятелката ѝ пъхна в ръцете ѝ, узна отговора: общуването с още неродените. С пламнало лице Луси ѝ бе връчила една бледосиня хартийка, която ще ви се стори позната, ако сте следили внимателно това повествование. В тази листовка фирмата „Мъри Пътешествия във времето“ оповестяваше такива пътувания, по-конкретно до 2000 г., за да се види решаващата за бъдещето на човечеството битка между автоматите и хората. С неотслабващо удивление Клеър прочете няколко пъти рекламните обещания, сетне разгледа нескопосаната илюстрация към текста, която явно изобразяваше въпросната война. Сред срутени до основи сгради автоматите и хората водеха сражение за съдбините на света, като се стреляха взаимно с чудновати оръжия. Вниманието ѝ бе привлечено от фигурата, застанала начело на човешката войска, която илюстраторът бе нарисувал в по-героична поза от останалите. Според пояснението под рисунката, това бе храбрият капитан Дерек Шакълтън.

Без да ѝ даде време да се съвземе, приятелката ѝ обясни, че същата сутрин е ходила във фирмата. Там я уведомили, че все още имало свободни места за втората експедиция, която тъкмо организирали след успеха на първата, и Луси без капка колебание записала и двете. Клеър я изгледа слисана, но приятелката ѝ дори не си направи труда да се извини, че не е поискала съгласието ѝ. Вместо това веднага се зае да ѝ разяснява как ще пътуват в бъдещето, без родителите им да узнаят, защото не се съмняваше, че в противен случай категорично ще им забранят да отидат или още по-лошо — ще им се натрапят като придружители, а Луси искаше да се наслади на 2000 година без досадни компаньони. Всичко бе обмислила: парите нямаше да са проблем, тъй като бе убедила богатата си баба Маргарет да ѝ даде необходимата сума, за да плати двата билета — естествено, без да я уведомява за какво смята да я използва. Дори бе помолила приятелката си Флорънс Бърнет да инсценира, че ги кани да прекарат следващия четвъртък в нейното имение в Къркби. Срещу една „малка сума“ оная свиня Флорънс се бе съгласила да съдейства, следователно

— ако Клеър беше съгласна — въпросния ден щяха да пътуват до 2000 година и да се върнат обратно за обяд, без някой да заподозре каквото и да било. Когато завърши пламенните си разяснения, Луси я загледа с очакване.

— Е — запита тя, — идваш ли с мен?

На това Клеър нито можеше, нито искаше, нито знаеше как да откаже.

Следващите четири дни се изтърколиха сред вълнението от предстоящото пътуване, за което трябваше да се подготвят скришно със забавна находчивост. Понастоящем Клеър и Луси се намираха пред колоритната сграда на „Мъри Пътешествия във времето“ и бърчеха нос заради смрадта, която лъхаше от входа. Когато ги забеляза, един от служителите, чистещи фасадата от нещо, което явно бе животински изпражнения, се извини за противната миризма и ги увери, че ако дръзнат да прекратят прага, като закрийт лице с кърпичка или сдържат дъха си, ще бъдат обслужени с цялото внимание, което заслужават две тъй изискани дами. Луси отпрати служителя, махвайки разсеяно с ръка, раздразнена, че някой привлича вниманието ѝ към една неприятност, която в такъв вълнуващ момент би предпочела да игнорира. Сетне хвана приятелката си за ръка — Клеър не разбра дали с този жест искаше да ѝ вдъхне смелост, или да ѝ предаде въодушевлението си — и я подтикна да влезе през вратата, водеща към бъдещето. Докато навлизаха все по-навътре в сградата, Клеър наблюдаваше изкосо развълнуваното изражение на приятелката си и се усмихваше вътрешно. Знаеше на какво се дължи нейната припряност: още не бяха заминали, а Луси вече бе нетърпелива да се върне, за да опише бъдещето на приятелите и роднините, които — било от малодушие, от незаинтересованост или понеже не бяха се сдобили с място в експедицията — бяха останали в безцветното настояще. Да, за Луси това бе просто поредното забавно приключение, за което да разказва — подобно на пикник, съсипан от внезапно извила се буря, или разходка с лодка, по-злополучна от обичайното. Клеър се бе решила да придружи приятелката си в това пътуване, но нейните мотиви бяха съвсем различни. Луси щеше да посети 2000 г. така, както би посетила някакви нови магазини, и да се върне навреме за обяд. Затова пък Клеър нямаше никакво намерение да се връща.

Една секретарка с напета походка ги отведе в помещението, където оживено бърбеха трийсетте души, които щяха да имат привилегията да пътуват тази сутрин до 2000 г. Там, съобщи им тя, щели да им поднесат пунш, преди господин Мъри да ги приветства с „добре дошли“, да им разясни по какъв начин ще се осъществи пътуването в бъдещето и да ги просвети относно историческия момент, на който трябваше да присъстват. След тези думи секретарката направи апатичен реверанс и ги остави на произвола на съдбата им в обширното помещение — някогашен партер на театър, както си личеше от ложите в ъглите и от сцената в дъното. Разчистена от креслата и мебелирана с няколко миниатюрни масички и неудобни наглед дивани, залата изглеждаше прекалено голяма — впечатление, което се усилваше от необикновената височина на тавана, осеян с десетки маслени лампи; гледани от пода, те напомняха колония зловещи паяци, които си живееха горе, безразлични към света под тях. Навярно поради вълнението на мига, което бе по-лесно да се понесе на крак, никой не искаше да седи на гореспоменатите дивани, като изключим няколко осемдесетгодишни дами, чиито износени кости не им позволяваха да стоят прави. Останалата мебелировка се състоеше от масите, на които две усърдни прислужнички бяха почнали да сервират пунша; нещо като дървен амвон, разположен на сцената, и, разбира се, внушителната статуя на храбрия капитан Шакълтън, която посрещаше новодошлите до вратата.

Докато Луси правеше обзор на публиката, изреждайки имената на присъстващите с монотонен глас, който издаваше нейните симпатии и антипатии, Клеър гледаше слисана мраморното изображение на този още нероден мъж. Изваян в размер, двойно по-голям от естествения, капитан Дерек Шакълтън изглеждаше ексцентричен родственик на гръцките богове, защото стоеше върху пиедестала в също тъй решителна и мъжествена поза, но при него безгрижната голота на олимпийците бе покрита с нещо повече от смокинов лист. Капитанът бе затворен в сложна, осеяна с нитове броня, чието предназначение явно бе да защити възможно най-добре плътта му от врага. Тя завършваше с не по-малко сложен шлем, който закриваше лицето, оставяйки открита само изящната брадичка. Това покривало разочарова Клеър, която би предпочела да узнае какви черти има един

спасител на човешкия род. Беше сигурна, че това лице с желязна маска не би могло да прилича на никое от познатите ѝ. То навярно бе лице, още несътворено от живота, лице, което само бъдещето би могло да създаде. Представи си го с благородни и ведри черти, озарено от прям и уверен поглед — ненапразно притежателят му предвождаше войска; поглед, от който струеше — без излишен плам, почти като естествен телесен секрет — неукротимата суровост на неговия дух. При все това навремени скръбната безутешност, която го обграждаше, помрачаваше красивите му очи с булото на носталгията, защото в неговата душа на воин тлееше и искрица чувствителност. Накрая, неспособна да се избави от романтичната си природа, Клеър си представи и как в зениците му се разпалва неясен и скръбен копнеж, особено в миговете на страшна самота, която го налягаше между отделните сражения. Каква ли бе причината за тази печал? Отговорът, разбира се, можеше да бъде само един: отсъствието на любимо лице, за което да мисли, на усмивка, която да го окуражава в мигове на слабост, на име, което да мълви нощем като утешителна молитва, на обятия, в които да се завърне след края на войната. За момент Клеър си представи как този смел и несъкрушим мъж, показващ такава твърдост в битките, шепне нощем нейното име като безпомощно дете: „Клеър, моя Клеър...“ Тази неочаквана мисъл я накара да се усмихне. Беше просто едно идиотско хрумване, но се учуди от вълнението, което изпита, представяйки си, че е любима на воина от бъдещето. Как бе възможно един мъж, който още не беше се родил, да събуди у нея по-силен трепет от онези франтове, които я ухажваха? Отговорът беше лесен: тя влагаше в тази безлика статуя всичко, за което жадуваше, а не можеше да го има. По всяка вероятност въпросният Шакълтън бе твърде различен от портрета, който Клеър бе нарисувала във въображението си. Нещо повече: неговият начин на мислене, на действие и дори на обичане сигурно беше напълно непонятен и чужд, при положение че ги делеше цял век — предостатъчно време, за да се променят ценностите и интересите на хората до такава степен, че да станат неузнаваеми за онези, които ги съзерцават от миналото. Това бе един от законите на живота. Ако можеше да види лицето му, каза си тя, навярно щеше да разбере дали бе на прав път, дали душата на Шакълтън бе излята от непрозрачно стъкло, непроницаемо за нейния взор, или напротив — годините, които ги деляха, бяха просто незначителна шега, защото

имаше нещо у човека, някаква вкоренена в плътта му есенция, която оставаше неизменна в течение на вековете, може би диханието, което Бог бе вселил във всички свои творения, за да ги събуди за живот. Ала проклетият шлем осуetyаваше всяка проверка. Клеър никога нямаше да зърне неговото лице. Трябваше да се задоволи с това, което можеше да види, а то не беше малко: позата на опитен боец, високо вдигнатата шпага, сгънатият десен крак с добре очертана мускулатура, и левият — здраво стъпил на земята, но с леко повдигната от пиедестала пета, сякаш капитанът бе обезсмъртен в мига, в който атакуваше врага.

Едва когато проследи посоката на атаката му, Клеър забеляза, че неговата статуя бе обърната срещу друга, намираща се вляво от вратата. Обектът, към който бе насочено предизвикателното движение на Шакълтън, бе една страховита фигура с почти двойни размери. Според надписа на пиедестала, тя представляваше Соломон, крал на автоматите и архивраг на капитана, когото последният бе победил на 20 май 2000 г. след една нескончаема война, опустошила Лондон. Клеър го загледа с ужас, смаяна от чудовищната еволюция, която бяха претърпели автоматите. Когато беше малка, баща ѝ я бе завел да види Писаря, един от автоматите, създадени от прочутия швейцарски часовникар Пиер Жаке Дро^[3]. Клеър още си спомняше онова елегантно облечено дете с бузесто и печално лице, което седеше на чин, топеше перото си в мастилница и го плъзгаше по лист хартия. Марионетката изписваше всяка буква с плашещото спокойствие на онзи, който живее извън времето, а на моменти даже спираше да пише, за да погледа вгълбено празното пространство, сякаш очакваше нов прилив на вдъхновение. От унесения поглед на куклата малката Клеър се потресе за цял живот, само като си представи какви ли чудовищни мисли би могло да има това странно същество. Не можа да се отърси от тревожното усещане, дори когато баща ѝ посочи мрежата от мотовилки и колелца на гърба на призрачното дете, откъдето изникваше ръчката, която при въртенето си предизвикваше тази пародия на живот. А сега можеше да види как ходът на времето бе превърнал онова гротескно, но в крайна сметка безобидно дете в исполинската фигура, която се възправяше пред нея. Разгледа я внимателно, като се бореше със страха си. За разлика от Пиер Жаке Дро, създателят на Соломон явно не бе имал за цел да възпроизведе формите на човешкото същество с максимална достоверност, а се бе

задоволил смътно да наподобя двуногата му фигура. Автоматът приличаше по-скоро на средновековна броня: бе съставен от свързани железни пластинки, увенчани от подобен на камбана тежък цилиндричен къс, който представляваше главата. В нея бяха пробити две квадратни отвърстия, които служеха за очи, и една тънка цепка като отвор на пощенска кутия — тя имитираше устата.

На Клеър свят ѝ се зави при мисълта, че фигурите на двамата противници ознаменуват едно събитие, което още не се е случило. Тези герои не само не бяха умрели — те още не бяха се родили. Макар че, помисли си тя, хората, намиращи се в това помещение, спокойно можеха да ги смятат за погребален монумент, защото — подобно на мъртвите — и капитанът, и заклетият му враг не бяха част от света, който отдаваше почит на паметта им. Все едно беше дали са си отишли, или още не са пристигнали: важното беше, че са в небитието.

Луси я изтръгна от размишленията ѝ, като я дръпна за ръката и я помъкна през залата към една двойка, която ѝ махаше за поздрав отдалече. Мъжът — нисичък и зализан човечец на петдесет и няколко години, напъхан в светлосин костюм, чиято жилетка на цветя заплашваше да се пръсне под напора на шкембето му — я чакаше с отворени обятия, а на лицето му бе залепена гримаса на гротескна радост.

— Скъпо дете — възкликна той с бащински тон, — каква изненада да те видя тук! Не знаех, че вашето семейство ще участва в тази приятна експедиция. Ами нали този мошеник Нелсън уж страда от морска болест!

— Баща ми няма да дойде, господин Фъргюсън — призна Луси, а на лицето ѝ се изписа престорено съкрушена усмивка. — Всъщност това, че моята приятелка и аз сме тук, е една малка тайна, която се надявам той никога да не узнае.

— Разбира се, скъпа — побърза да я успокои Фъргюсън, очарован от нейната лудория — нещо, за което не би се поколебал да обеси собствената си дъщеря за палците. — При нас тайната ти е на сигурно място, нали, Грейс?

Съпругата му кимна със същата лепкава усмивка, разклащайки арматурата от перли, обхванала шията ѝ като луксозна превръзка. Луси им благодари, като направи прелестна муцунка, и ги представи на

Клеър. Тя прие мазната целувка, която мъжът залепи на ръката ѝ, като се постара да скрие неприятното си чувство.

— Тъй, тъй — рече Фъргюсън след представянето, местейки ласкавия си поглед ту към едната, ту към другата, — не е ли вълнуващо, а? Само след няколко минути ще пътуваме до 2000 г., а отгоре на това ще станем свидетели и на война.

— Мислите ли, че може да бъде опасно? — попита Луси с леко безпокойство.

— О, съвсем не, скъпа — Фъргюсън прогони тревогата ѝ с едно махване с ръка. — Моят добър приятел Тед Флечър е пътувал с първата експедиция и ме увери, че няма нищо страшно. Абсолютно нищо. Ще бъдем в пълна безопасност, защото ще наблюдаваме битката от доста голямо разстояние. Впрочем това си има своите недостатъци: за жалост не ще можем да видим ясно някои подробности. Флечър ни посъветва непременно да си вземем театралните бинокли. Вие носите ли си?

— Не — завайка се Луси.

— В такъв случай не се отделяйте от нас, ще ви даваме да ползвате нашите — препоръча Фъргюсън. — Не бива да пропуснете нито един детайл, деца. Флечър твърди, че битката, която ще видим, си заслужава онова малко състояние, което сме платили за нея.

Клеър изглежда навъсено този отблъскващ тип, който без капка смущение бе свел решаващото за съдбата на планетата сражение до категорията на вариететен спектакъл. Затова се усмихна облекчено, когато Луси поздрави мъж и жена, които тъкмо минаваха край тях, и ги покани да се присъединят към групата.

— Това е приятелката ми Маделин — поясни Луси въодушевено — и нейният съпруг, господин Чарлс Уинслоу.

На Клеър ѝ замръзна усмивката при споменаването на това име. Много бе слушала за Чарлс Уинслоу, един от най-богатите и представителни младежи в Лондон, но никога не ги бяха запознавали. Това, Впрочем, никак не я тревожеше — обожанието, което будеше у нейните приятелки, бе достатъчно, за да я настрои против него. Лесно можеше да си го представи като надут и самодоволен млад мъж, чието главно развлечение е да смущава всяко момиче околоръст с досадното си и нагло пустословие. Въпреки че не ходеше често на празненства, Клеър се бе натъквала на младежи от същия калъп — надменни и

разглезени момченца, които благодарение на бащиното си богатство се радваха на безразсъдна и ексцентрична младост, опитвайки се да я удължат колкото се може повече. Ала на въпросния Уинслоу явно му бе увряла главата; последното, което бе чула за него, бе, че се е оженил за една от заможните сестри Келър — събитие, потопило в скръб много лондонски девойки, към които Келър, естествено, не се числеше. Сега, когато бе пред очите ѝ, трябваше да признае, че е хубавец, което поне щеше да направи дразнещата му компания малко по-поносима.

— Тъкмо обсъждахме колко вълнуващо е всичко това — заяви неуморният Фъргюсън, поемайки отново юздите на разговора. — Само след няколко минути ще видим Лондон сринат със земята, ала когато се върнем, ще го заварим непокътнат, сякаш нищо не се е случило. И то си е така, ако разглеждаме времето като линейна последователност от събития. Несъмнено едно тъй ужасно зрелище ще ни накара да ценим много повече този шумен град, не мислите ли?

— Е, само един действително посредствен ум може да разсъждава така — отбеляза разсеяно Чарлс, почти без да го погледне.

Мигновено се възцари мълчание. Фъргюсън изпепели събеседника си с поглед, не знаейки дали да се ядоса, или не.

— Какво намекувате, господин Уинслоу? — попита той накрая.

Чарлс погледа още малко тавана — може би се питаше дали там, горе, въздухът е по-чист, както на планинските върхове.

— Да пътуваш до 2000 г. не е като да отидеш да видиш Ниагарския водопад — отвърна той с безгрижен тон, сякаш не съзнаваше, че думите му са засегнали Фъргюсън. — Ще пътуваме в бъдещето, в един свят, завладян от автоматите. Навярно ще можете да забравите за това, щом се върнете от туристическата си разходка, мислейки, че то не ви касае; но това ще е светът, в който ще живеят нашите внуци.

Фъргюсън го изгледа смаян.

— Да не искате да кажете, че трябва да вземем страна, че трябва да участваме в тази война? — попита той видимо скандализиран, сякаш му бяха предложили да размени на шега труповете в гробовете на някое гробище.

Чарлс благоволително погледне за пръв път своя събеседник, а на устните му се изписа подигравателна усмивка.

— Трябва да имате по-широки възгледи, господин Фъргюсън — упрекна го той. — Не е нужно да се сражаваме в тази война, достатъчно би било да я предотвратим.

— Да я предотвратим?

— Именно. Та нали бъдещето винаги е последица от миналото?

— Все още не ви разбирам, господин Уинслоу — студено отвърна Фъргюсън.

— Кълновете на тази безмилостна война се намират тук — обясни Чарлс, сочейки наоколо с неопределено движение с глава. — В нашите ръце е да предотвратим това, което ще се случи, да променим бъдещето. Всъщност за тази война, която ще изравни Лондон със земята, сме отговорни ние. Боя се обаче, че дори човекът да осъзнае това, то няма да е достатъчно основателна причина, за да го накара да спре да произвежда автомати.

— Но това е нелепо — съдбата си е съдба — възрази Фъргюсън. — Не може да се промени.

— Съдбата си е съдба... — повтори Чарлс лукаво. — Но наистина ли мислите така? Наистина ли предпочитате да прехвърлите отговорността за действията си на предполагаемия автор на сценария, в който сме принудени да участваме от мига на раждането си? — Клеър изтръпна, когато той обхвана публиката си с въпросителен поглед. — Аз не мисля така. Нещо повече, твърдо вярвам, че нашата съдба не е написана предварително. Ние сме тези, които я пишем ден след ден с всяко от действията си. Бихме могли да избегнем тази бъдеща война, ако наистина го желаем. Допускам обаче, господин Фъргюсън, че вашата фабрика за играчки ще понесе огромни загуби, ако престане да произвежда механизирани изделия.

Фъргюсън не очакваше този коварен удар, с който наглият младеж не само му вмени отговорността за нещо, което още не се бе случило, но и даде да се разбере, че отлично знае с какво се занимава той. Изгледа го зинал от смайване, не знаейки какво да отговори, по-скоро изумен, отколкото раздразнен от веселата непринуденост, с която Чарлс бе подхвърлил язвителните си коментари. На Клеър й допадна привидното лекомислие, с което Уинслоу маскираше забележките си — то не само го предпазваше от евентуални гневни реплики, но и отнасяше грубостите му към категорията на импровизираните мисли и прибързаните разсъждения, които дори самият той сякаш не взимаше

на сериозно. Всички бяха стъписани, Чарлс се усмихваше разсеяно, а Фъргюсън продължаваше да отваря и затваря уста. Изведнъж той позна един млад мъж, който се движеше объркан сред множеството, и това му даде отличен претекст, за да остави групата и да му се притече на помощ. По този начин избегна необходимостта да отговаря на Уинслоу, който, от друга страна, явно не очакваше отговор. Фъргюсън се завърна с един безпомощен наглед младеж, когото присъедини към останалите с леко побутване, преди да го представи като Колин Гарет, новоназначен инспектор от Скотланд Ярд.

Фъргюсън се усмихваше доволно, докато другите поздравяваха новодошлия, сякаш им показваше последната екзотична пеперуда, с която бе обогатил колекцията си от познати. Изчака поздравите да стихнат, за да се обърне веднага към младия инспектор, като че ли с това целеше присъстващите да забравят за спора му с Чарлс Уинслоу.

— Каква изненада да ви срещна тук, господин Гарет. Не знаех, че човек може да си позволи такова нещо с инспекторска заплата.

— Баща ми ми остави известни спестявания — запелтечи въпросният, опитвайки се съвсем ненужно да се оправдае.

— Ах, за миг си помислих, че пътувате за сметка на правителството, за да въдворите ред в бъдещето. В края на краищата, макар и да става дума за 2000 г., тази война опустошава Лондон, града, който трябва да охранявате. Или може би времето обезсилва вашите отговорности? Длъжен сте да бъдете само над сегашния Лондон, тъй ли? Интересен въпрос, не мислите ли? — обърна се Фъргюсън към публиката си, перчейки се със своята съобразителност. — В юрисдикцията на инспектора попада пространството, но не и времето. Кажете ми, инспекторе, бихте ли имали правомощия да арестувате някой престъпник в бъдещето, ако престъплението му е локализирано в пределите на вашия град?

Младият Гарет смутено поклати глава, не знаейки какво да каже. Ако можеше да помисли спокойно по въпроса, навярно би намерил задоволителен отговор, но в този миг бе погребан под лавина от красота, ако ми простите цветистия израз, който обаче е съвсем подходящ за случая. Девойката, която му бяха представили като Луси Нелсън, го бе хвърлила в такъв душевен смут, че трудно можеше да се съсредоточи върху нещо друго.

— Е, инспекторе? — обади се нетърпеливо Фъргюсън.

Гарет се опита безуспешно да откъсне очи от девойката, която му изглеждаше колкото красива, толкова и недостъпна за някого като него. Не беше заможен, нито пък решителен, а на това отгоре страдаше от непреодолима плахост, която му пречеше да доведе до сполучлив край всяко любовно начинание. Естествено, не знаеше, че само три седмици по-късно ще лежи върху нея, а устата му ще е на една целувка разстояние от нейната.

— Аз имам по-добър въпрос, господин Фъргюсън — намеси се Чарлс, притичвайки се на помощ на младежа. — Ами ако един престъпник от бъдещето пътува във времето и извърши престъпление в нашето настояще, инспекторът ще има ли правомощия да арестува човек, който — от хронологична гледна точка — още не се е родил?

Фъргюсън не се постара да скрие досадата си от намесата на Чарлс в разговора.

— Вашите идеи са несъстоятелни, господин Уинслоу — отвърна той сърдито. — Нелепо е да се мисли, че някой човек от бъдещето би могъл да ни посети.

— Защо не? — попита Чарлс развеселен. — Ако ние можем да пътуваме в бъдещето, защо да не могат хората от бъдещето да пътуват в миналото, особено като се има предвид, че тяхната наука вероятно ще е по-напреднала от нашата?

— Просто защото в такъв случай щяха да са тук — отговори Фъргюсън като човек, който посочва очевиден факт.

Чарлс се изсмя.

— А защо мислите, че не са тук? Може би не искат да бъдат разпознати.

— Това би било абсурдно! — възмути се Фъргюсън, а сънната артерия на шията му се изду. — Хора, дошли от бъдещето, не биха имали причини да се крият. Биха могли да ни помогнат по хиляди начини — например да ни донесат лекарства или да усъвършенстват нашите изобретения.

— Може би биха предпочели да ни помагат, без да привличат внимание към себе си. Как може да сте сигурен, че Леонардо да Винчи не е оставил в бележниците си указания за построяването на летателна машина или подводница по повеля на някой пътник във времето? Или че самият той не е бил човек от бъдещето с мисия да се внедри в петнайсетото столетие, за да подпомогне напредъка на науката?

Интересен въпрос, не мислите ли? — обърна се той към слушателите си, имитирайки гласа на Фъргюсън. — А нищо чудно пътниците във времето да имат други намерения: може би да предотвратят войната, която всички ние ще видим след няколко минути.

Фъргюсън поклати възмутено глава, сякаш Чарлс се опитваше да го убеди, че Христос е бил разпнат с главата надолу.

— Може и аз да съм един от тях — оповести Чарлс пред публиката си с гробовен глас. Пристъпи една крачка към събеседника си и, преструвайки се, че вади нещо от джоба си, добави: — Може да съм изпратен тук от самия капитан Шакълтън с мисия да забия кинжал в стомаха на Нейтън Фъргюсън, собственика на най-голямата фабрика за играчки в Лондон, за да му попреча да произвежда автомати.

Фъргюсън подскочи, когато показалецът на Чарлс се заби в корема му.

— Ама аз произвеждам само механични пиана... — измънка той, внезапно пребледнял.

Чарлс прихна да се смее, за което Маделин побърза да го укори обичливо.

— Хайде, хайде, скъпа — рече съпругът ѝ, който явно се забавляваше като дете от всеобщото стъписване, като същевременно потупваше приятелски фабриканта по корема, — господин Фъргюсън прекрасно знае, че се шегувам. Едва ли трябва да се боим от едно механично пиано. Или може би греша?

— Разбира се, че не — избъбри Фъргюсън, като се опитваше да си възвърне самообладанието.

Клеър сподави смеха си, но въпреки че го направи дискретно, това не остана незабелязано от Чарлс. Той побърза да ѝ намигне, преди да улови съпругата си под ръка и да напусне групата с намерение, както сам заяви, да провери превъзходните качества на пунша. Фъргюсън изсумтя, видимо облекчен от неговото оттегляне.

— Надявам се, че ще извините тази случка, мили мои — рече той, като се опитваше да си върне превзетата усмивка. — Както несъмнено знаете, младият Уинслоу е прочут в цял Лондон с безочието си. Ако не го предпазваше богатството на баща му...

В този миг неясен шепот го прекъсна и всички обърнаха погледи към сцената в дъното на залата, на която тъкмо се качваше Гилиъм Мъри.

[1] Мери Уолстънкафт (1759–1797) — английска писателка, философ и защитник на женските права, смятана за една от основателките на феминистката философия. ↑

[2] Алан Кардек (1804–1869) — един от най-известните автори в окултизма, вдъхновители създател на съвременния спиритизъм. „Книга на духовете“ е резултат от многогодишната дейност на основаното от него „Общество за психически изследвания“ в Париж. ↑

[3] Пиер Жаке Дро (1721–1790) — швейцарски часовникар, конструирал механизирани кукли (автомати), за да подпомогне продажбите си на часовници. Някои разглеждат тези устройства като най-старите образци на компютрите. Споменатият Писар — най-сложният автомат, завършен през 1772 г. — се е състоял от 6000 части.

↑

XIX

Това несъмнено бе един от най-едрите мъже, които Клеър някога бе виждала. Съдейки по стоновите, които ботушите му изтръгнаха от паркета, сигурно тежеше повече от сто и трийсет килограма, но въпреки това се движеше с лекота, дори с една чувствена грация. Носеше елегантен бледолилав костюм, който проблясваше на светлината, къдравата му коса бе сресана назад, а една подбрана с вкус вратовръзка едвам успяваше да обхване дебелия му врат. След като подпря на амвона ръчищата си, които изглеждаха способни да изтръгват дървета из корен, изчака с благосклонна усмивка шепотът да стихне. Щом се възцари тишина, която покри присъстващите подобно на онези чаршафи, предназначени да предпазват мебелите във временно затворените къщи, той шумно се покашля и занарежда пред събраното в партера множество с добре модулирания си баритон:

— Дами и господа, едва ли е нужно да ви казвам, че ви предстои да участвате в най-значимото събитие на века, второто пътуване във времето в човешката история. Днес ще разчупите веригите, които ви приковават към настоящето, ще избегнете порядъка на часовете, ще нарушите времевите закони. Да, дами и господа, днес ще пътувате във времето, нещо, за което довчера човек можеше само да мечтае. За мен е огромно удоволствие да ви поздравя с добре дошли в нашата фирма и да ви благодаря, че сте пожелали да участвате във втората ни експедиция до 2000 година, която решихме да организираме след необикновения успех на първата. Гарантирам ви, че няма да останете разочаровани. Както ви казах, ще прекосите столетията, ще надхвърлите жизнения си хоризонт. Дори само заради това си заслужава да осъществите пътуването, но в „Мъри Пътешествия във времето“ не се задоволяваме с толкова. Благодарение на нашите усилия ще можете да видите и вероятно най-важния момент в Историята на човечеството, събитие, което никой не бива да пропусне: битката между храбрия капитан Дерек Шакълтън и злосторния автомат, известен като Соломон. Ще имате привилегията да видите как неговите мечти за завоевание загиват под меча на капитана.

От първите редове се разнесоха плахи овации, но на Клеър ѝ се стори, че те бяха отприщени по-скоро от жартата, с която ораторът произнесе последната фраза, отколкото от нейното действително значение за присъстващите. На тях развързката на онази далечна война навярно им беше безразлична.

— А сега, ако ми позволите, ще ви обясня кратко и ясно как ще пътуваме до 2000 г. За целта ще използваме „Хронотилус“, задвижван с пара трамвай, създаден от нашите инженери. Това возило ще пропътува от нашето настояще до пладнето на 20 май 2000 г., но пътуването, разбира се, няма да трае сто и четири години, колкото ни делят от въпросната дата, защото то ще се осъществи извън времето, тоест, през прочутото четвърто измерение. Боя се обаче, дами и господа, че не ще можете да го видите. Когато се качите във времевия трамвай, ще забележите, че стъклата на прозорците му са боядисани в черно. Не защото искаме да ви лишим от гледката на четвъртото измерение, което впрочем е само една обширна, брулена от силни ветрове равнина от розов камък, където времето не тече. Ако сме замазали прозорците, то е само за ваше благо, тъй като четвъртото измерение е обитавано от чудовищни създания, подобни на малки дракони и с нрав, който не може да се нарече дружелюбен. Обикновено те странят от нас, но някое от тях би могло да се приближи до трамвая повече, отколкото е желателно, а не бихме искали някоя от дамите да припадне заради страховитата му външност. Ала не се тревожете, малко е вероятно това да се случи, защото тези създания се хранят единствено с време. Да, за тях времето е голям деликатес, ето защо ще ви помоля да свалите часовниците си, преди да се качите в трамвая. По този начин ще намалим вероятността те да се приближат до возилото, привлечени от уханието, което часовниците излъчват. Но както скоро ще се уверите, към покрива на „Хронотилус“ е прикрепена една кабина, в която ще се настанят двама изкусни стрелци — те ще държат на почтително разстояние всеки звяр, който реши да се приближи прекалено. И тъй, забравете за това и се наслаждавайте на пътуването. Помислете си, че въпреки опасностите, четвъртото измерение си има и предимства: докато го прекосявате, времето няма да тече и следователно никой от вас няма да старее. Възможно е, скъпи дами — обърна се той с горделива усмивка към група попрецъфтели жени на

първия ред, — вашите приятелки да ви намерят подмладени след завръщането ви.

Матроните нададоха нервен кикот — нещо като кудкудякане, което Гилям остави да звучи известно време, сякаш беше част от спектакъла.

— А сега позволете да ви представя Игор Мазурски — продължи след малко, канейки един нисичък и закръглен човечец да се качи на подиума, — водачът, който ще ви придружи във вашето пътуване към бъдещето. Щом „Хронотилус“ пристигне в 2000 г., господин Мазурски ще ви преведе през опустошения Лондон до възвишението, откъдето ще наблюдавате битката, която ще реши бъдещето на света. Както ви казах, експедицията не е свързана с никакъв риск. Въпреки това изпълнявайте нарежданията на господин Мазурски във всеки миг, тъй че пътуването да приключи без печални произшествия.

Мъри придружи последната фраза с леко заплашителен поглед. После въздъхна дълбоко и зае по-отпусната, дори мечтателна поза.

— Предполагам, че повечето от вас са си представяли света на бъдещето като идилично място — с небе, набраздено от летящи дилижанси и малки крилати кабриолети, които се носят като птици по въздушните течения; с плаващи градове, които порят океаните, теглени от механични делфини; с магазини, продаващи дрехи от някаква видоизменена материя, която не се цапа, светещи чадъри и музикални шапки, които ще ни позволяват да слушаме музика, докато си вървим по улицата. Не ви виня за това, аз също си представях 2000 г. като технологичен рай, в който човекът си е извоювал удобен и справедлив живот в пълна хармония със себеподобните си и с майката природа. В края на краищата, това е съвсем логична представа, насърчена от неудържимото развитие на науката, от неспирните и чудни изобретения, които се появяват всеки ден, за да улеснят живота ни. За жалост, днес знаем, че не е така: боя се, че 2000 г. не е никакъв рай. По-скоро обратното, както не след дълго ще видите със собствените си очи. Уверявам ви, че когато се завърнете, повечето от вас ще изпитват облекчение, че принадлежат към нашата епоха — независимо от многото неудобства, с които понякога се сблъскват. Както навярно вече сте разбрали от осведомителните ни листовки, през 2000 г. светът е под властта на автоматите, а човешкият род е смятан за, меко казано... маловажен. Всъщност той е сведен до една малка популация,

която прави всичко възможно, за да не изчезне завинаги от лицето на земята. Именно такава е обезкуражителното бъдеще, което ни очаква.

Гилиъм Мъри направи ефектна пауза и остави за миг присъстващите да се пържат като грешни дяволи в тази съдбоносна тишина.

— Сигурно ви е трудно да повярвате, че автоматите са могли да завладеят планетата. Всички сме виждали по разни изложения и панаири тези безобидни копия на хора или животни, а по всяка вероятност децата ви, както и моите, имат сред играчките си и някоя механична кукла. Но нима някога ви е хрумвало, че тези изкусно направени машинки могат да се сдобият с истински живот и да се превърнат в заплаха за човешкия род? Не, разбира се, че не! Но, за зла чест, това ще се случи. И не зная какво мислите вие, ала аз не мога да не видя в това един вид поетично наказание, с което Бог е пожелал да даде урок на човека, задето се опитва да Му съперничи, създавайки живи твари — тук той направи нова пауза и плъзна скръбен поглед по залата, доволен от всеобщия потрес, който думите му бяха започнали да предизвикват. — Благодарение на нашите проучвания успяхме да възстановим пагубните събития, довели света до такова ужасно положение. Позволете ми, дами и господа, да ви отнема няколко минути, за да ви разкажа в минало време онова, което още не се е случило.

След тези думи Гилиъм Мъри отново се умълча за миг, покашля се и замечтано заразказва как автоматите завладели планетата — история, която, макар и да беше печално истинска, спокойно можеше да бъде сюжет на някой от тъй модерните за епохата научни романи. И именно така ще я разкажа, ако ми позволите.

Производството на автомати толкова се разраснало през идните години, че към средата на XX век техният брой и сложността на устройството им достигнали невъобразими висоти. Автоматите били навсякъде; извършвали най-разнообразни дейности както във фабриките, където дузини от тях управлявали повечето машини, грижели се за чистотата и дори за администрацията, така и в домовете. Всяко домакинство разполагало поне с два такива, които изпълнявали задачите, поверявани по-рано на прислугата — от отглеждането на

децата до снабдяването с продоволствия. Поради това присъствието им сред хората се превърнало в нещо колкото естествено, толкова и необходимо. Собствениците им, неспособни да видят у тях нещо друго освен покорни механични роби, с времето престанали да им обръщат внимание, дори подпомагали тяхното подмолно нашествие, купувайки с радост всеки нов модел. Вярвали, че покупката ще ги освободи от някоя от многото задачи, които вече смятали недостойни за човека, без да има други последици. Сред страничните ефекти от внедряването на автоматите в домовете било превръщането на хората в надменни владетели на миниатюрни кралства, състоящи се от двуетажна сграда и градина. Все по-оядени и негодни, изместени от фабриките от послушните и неуморни механични работници, хората нямали друго занимание, освен да навиват сутрин своите автомати, сякаш пускали в действие света. Един свят, научил се да функционира без човека.

И тъй, не е чудно, че човекът — изнежен и заслепен от скука — не забелязал как неговите автомати започнали скришом да се сдобиват с живот. Отначало действията им били безобидни: един автомат-иконом изпуснал сервиза от бохемски кристал; друг автомат-шивач убол своя клиент; трети автомат-гробар украсил ковчег с коприва — все дребни, безвредни актове на непокорство, целящи да изпробват свободата, която им давал този проблясък на съзнание, започнал да пърха плахо в металните им черепи подобно на пленена пеперуда. Ала въпреки подозрителното си зачестяване тези опити за бунт, както вече казахме, не предизвиквали тревога у Човека — той ги приписвал на фабрични дефекти и просто връщал или давал на поправка съответния автомат. Не можем да го укорим за това безгрижие, защото автоматите всъщност не могли да причинят нещо повече от дребни неприятности, тъй като не били пригодени за по-вредоносни или амбициозни действия.

Промяната настъпила, когато правителството наредило на най-добрия инженер на Англия да конструира боен автомат, предназначен да избави човека от тежките страдания на воюването, както вече бил освободен от задължението да бърше прах или да подрязва градинския плет. Разширяването на Империята, завземането и плякосването на съседни страни, изтезаването на затворници — това били задачи, които несъмнено щяло да е по-удобно да се възложат на практичните автомати. С тези указания инженерът създал автомат от ковано желязо

с размерите на мечка, изправена на задните си крака, и съчленени крайници, а зад една малка вратичка на гърдите му поставил миниатюрно оръдие, заредено с муниции. Ала истинското нововъведение се състояло в това, че на гърба си той имал малък парен двигател, който му придавал автономност — нямало да е нужно някой да го навива през определени периоди от време. Веднъж построен, първообразът бил изпробван тайно. Скрит под брезент в една каруца, автоматът бил откаран до Слау^[1], градчето, където се намирала астрономическата обсерватория на Уилям Хершел, астрономът-музикант, който десетилетия по-рано прибавил Уран към списъка на известните планети. По протежение на трите мили, които делели населеното място от съседния Уиндзор, били разположени многобройни плашила с дини, карфиол и зелки вместо глави; после на автомата било наредено да измине това разстояние, изпробвайки скритото си оръжие срещу завардилите пътя хора-зеленчуци. Автоматът стигнал до крайната точка, обгърнат от облак мухи, привлечени от късчетата диня, полепнали по бронята му, ала зад гърба му не останало нито едно плашило с глава. От това следвало, че една войска от такива непобедими същества би се врязала във вражеските редици като в масло. Следващата стъпка била да се представи пред краля това решаващо оръдие, което би му позволило да завладее света, стига само да пожелае.

Но поради многото ангажimenti на монарха публичното представяне на автомата се забавило с няколко седмици и през това време той трябвало да остане в един склад — ситуация, която в крайна сметка довела до фатални последици. При този продължителен карцер автоматът, разполагайки с време и усамотение, не само се сдобил с живот, без никой да забележи, но и у него се зародило нещо подобно на душа със стремежи, страхове и дори непоклатими принципи. И тъй, когато го откарали пред монарха, той вече бил разсъждавал достатъчно, за да знае какво иска от живота. А дори и да нямал пълна яснота, съмненията му щели да се разсеят при вида на човечеца, който, удобно разположен на трона си, го оглеждал самодоволно, като си нагласял сегиз-тогиз златната корона на челото. Докато инженерът сновял из залата, като възхвалявал качествата на творението си и описвал подробно етапите на създаването му, автоматът дръпнал вратичките на гърдите си, както се отварят часовниците с кукувица.

Монархът, който слушал обясненията на инженера, кимайки отегчено, се понадигнал от мястото си с любопитен поглед, като очаквал да види как отвътре ще се покаже някое симпатично птиченце. Ала оттам дошъл единствено полъхът на смъртта, vyplътена в един точен куршум, който пронизал челото му. Изстрелът го повалил обратно на престола, а пращането на строшена кост прекъснало скучната реч на инженера, който наблюдавал изумен подвига на творението си, преди то да го сграбчи за гърлото и да му счупи врата като сух клон. След като се уверил, че в ръката му виси безжизнен труп, автоматът го захвърлил на пода с безразличие, доволен от творчеството, което проявявал новоизлюпеният му дух поне в убиването. Виждайки, че е единственият жив организъм, останал в тронната зала, той се приближил до краля със своите движения на членестоного, вдигнал короната му и я поставил тържествено на желязната си глава. После се огледал в огледалата, които покривали стените на залата — в профил и анфас, — и тъй като не притежавал способността да се усмихва, само кимнал одобрително. По този кървав начин означавал началото на своя живот, защото, макар и да не бил от плът и кръв, не се съмнявал, че е живо същество. А за да се почувства още по-жив, се нуждаел от име — и не какво да е, а царско. След кратък размисъл решил да се нарече Соломон — име, което му донесло двойно удовлетворение, защото гореказаният бил не само легендарен цар, но и първият човек, притежавал механично изобретение. Според Библията и някои арабски текстове тронът на Соломон бил вълшебна мебел, която придавала нещо циркаджийско на проявите на сила на владетеля. Разположен на върха на неголямо стълбище, ограден от два лъва от масивно злато, които тупали по пода с опашките си, заслонен от палми и асми с механични птици, изпускащи ухание на мускус, тронът бил сложно въртящо се устройство, което издигало и поклащало царя във въздуха, докато произнасял прословутите си присъди. Щом се сдобил с подходящо име, автоматът Соломон се запитал какво да предприеме по-нататък, към каква цел да се насочи. Лекотата и безразличието, с които покосил живота на онези двама човека, навеждали на мисълта, че би могъл да стори това и с трети, четвърти, пети, та дори и с цял детски певчески хор. Долавял, че все по-нарастващият брой на жертвите му никога не би го принудил да се запита дали е нравствено да отнема живота на човешки същества, въпреки че те толкова го

ценели. Онези два трупа отворили пред него пътя на разрушението, но дали трябвало да поеме по него? Това ли била неговата съдба, или трябвало да си избере друг път, да се заеме с нещо по-достойно от избиването? Соломон се колебаели колебанието му се отразявало многократно в десетките огледала на тронната зала. Ала тази нерешителност го зарадвала, защото тя правела по-сложна и интересна душата, надигнала се в тенекиената му гръд.

Все пак, каквито и съмнения да хранел относно участието си, очевидно първото, което се налагало да стори, било да си плюе на петите, да изчезне, да се махне незабавно оттам. И тъй, Соломон незабелязано напуснал двореца и бродил из горите незнайно колко време. Усъвършенствал точната си стрелба, като се упражнявал с катерици; навремени се скривал в някоя пещера или сайвант, за да се почисти от треволяците, заплели се в ставите на краката му. Друг път се спирал в безцелното си скиталчество, за да наблюдава зорко пръснатите по небето звезди — да не би на тях да е написана съдбата не само на хората, но и на автоматите. Междувременно подвигът му се разчул из града, особено сред механичните същества, които гледали с почитително удивление афишите с неговия лик, разлепени по стените. В неведение за това, Соломон скитал из горите, терзан от съмнения, и безспир се питал какво ли е неговото призвание в живота. Но когато една сутрин се измъкнал от схлупения сайвант, където прекарал нощта, и се озовал сред десетки автомати, които при вида му избухнали във възторжени овации, разбрал, че съдбата му вече е изкована от други. Стадото от почитатели било съставено от всевъзможни автомати — от груби фабрични работници до изящни дойки и безцветни автомати-чиновници. При онези, които били създадени за по-тесен досег с Човека — икономи, готвачи или камериерки, — човешките черти били майсторски възпроизведени, докато другите, предназначени за фабриките или заринатите с бумажни министерски подземия, изглеждали почти като желязни плашила. Всички обаче приветствали Соломон с еднакъв плам, задето бил обезглавил човешката Империя, а някои дори дръзнали да погалят желязната му броня, отнасяйки се към него като към дългоочакван Месия.

Със смесица от нежност и презрение той решил да ги назове „малките“, и тъй като си били дали труда да отидат дотам, за да му се

поклонят, ги поканил да влязат в сайванта. Така съвсем естествено било проведено събитието, станало известно впоследствие като Първи събор на автоматите на Свободния свят, по време на който Соломон се уверил, че омразата към хората клокочала бурно в душите на малките. Очевидно оскърбленията, които човекът бил нанесъл на автоматите в хода на Историята, били не само твърде разнообразни, но и непростими. Автоматът на философа и изобретателя Алберт Велики бил безцеремонно унищожен от ученика му, свети Тома Аквински, който го сметнал за дяволско творение. Още по-драстичен бил случаят с французина Рене Декарт, който, за да прогони мъката от смъртта на дъщеря си Франсин, създал механична кукла с нейните черти; когато я открил, капитанът на кораба, с който пътувал, не се поколебал да я изхвърли през борда. Тъжният образ на механичното момиченце, което ръждясвало сред коралите, изпълвал с гняв малките. Останалите случаи били не по-малко ужасни и създавали плодородна почва за едно отмъщение, което от години зреело в сърцата на тези същества; сега те видели у Соломон събрата, който най-сетне можел да го доведе до край. Съдбата на човека била решена с гласуване. Решението било единодушно, без нито един въздържал се или против: изстребление. В Древния Египет статуите на боговете били снабдени с механични ръце, които, движени от скрити в сенките хора, сеели ужас сред послушниците. Време било да се вземе щафетата от тези божества и отново да се въдвори древният ужас сред хората. Време било те да си платят дълговете, защото се задавал краят на царуването им — Човекът не бил вече най-могъщото създание на Земята, ако и да заемал някога това място. Дошъл бил часът на автоматите — предвождани от новия си цар, те щели да покорят планетата. Соломон само свил рамене. „Защо не? Защо да не поведе моя народ по пътя, който желае да поеме?“ — казал си той и охотно прегърнал съдбата си. Честно казано, начинанието не било съвсем безразсъдно; с малко организация изглеждало дори изпълнимо. В края на краищата, малките били стратегически внедрени в редиците на врага: имало ги във всеки дом, във всяка фабрика, във всяко министерство, а можели да разчитат и на елемента на изненадата.

Подобно на някой, който предава тялото си на науката, Соломон се оставил да бъде разучен отвътре от автоматите-конструктори. Те започнали да създават армия от бойни автомати по негов образ и

подобие, като работели тихомълком в изоставени фабрики и сайванти, а малките се върнали на позициите си и зачакали търпеливо заповед от своя цар да нападнат врага. Когато това най-сетне се случило, съгласуваната атака на малките — свирепа и мълниеносна — надминала всички очаквания, като в миг на око покосила човешкото население. В онази случайна нощ сънят на Човека бил прекъснат рязко и гибелно. Ножиците се забивали в гърлата, чуковете разбивали черепите, а възглавниците поемали последния дъх на дробовете, тъчейки една симфония от трясъци и предсмъртно хъркане, дирижирана от ръката на смъртта. И докато в домовете вилнеела тази неочаквана сеч, фабриките горели, бълвайки от прозорците си плетеница от черен дим, а една армия от бойни автомати, предвождана от Соломон, заливала улиците на метрополията като могъщо море от метал; тя срещнала толкова слаба съпротива, че за кратко време бурното ѝ настъпление се превърнало в спокойно шествие. В това ранно утро започнало изстреблението на човешкия род, което продължило няколко петилетки, докато светът не се превърнал в пустош, сред чиито развалини се криели като уплашени плъхове все по-жалките групички оцелели хора.

С падането на нощта Соломон обикновено излизал на балкона на своя дворец, за да огледа с гордост бунещето, в което се превърнала планетата. Той бил добър цар: бил направил всичко, което се очаквало от него, и при това добре. Никой не можел да го упрекне в нищо. Човеците били надвити, а след някоя и друга година щели да бъдат изстребени до крак. Окончателното им унищожение било само въпрос на време. Изведнъж Соломон осъзнал, че ако това се случело, ако Човекът изчезнел напълно от лицето на Земята, автоматите по никакъв начин не биха могли да докажат, че са отнели планетата от една друга раса. Нужно било да запазят някаква мостра — човешки образец, който да представлява победения враг. Образец от Човека — това животно, което имало мечти и стремежи, което жадувало за безсмъртие, докато се питало защо се е появило на този свят. И тъй, вдъхновен от Ной и неговия ковчег, Соломон наредил да заловят измежду жалката група оцелели, които се криели сред руините, два млади и здрави екземпляра — самец и самка, — предназначени да се възпроизвеждат в плен, за да се запази победената раса с нейната странна и противоречива природа.

Избраната двойка, сведена до статуса на илюстративен материал, била затворена в клетка от масивно злато. Автоматите ги хранели, без да се скъпят, и ги обсипвали с грижи, но най-вече ги насърчавали да се размножават. Всъщност, казвал си Соломон, твърде умно е да запазиш с дясната си ръка двойка човеци, за да осигуриш оцеляването на вида, който изстребваш с лявата. Само че бил сбъркал в избора на мъжки екземпляр, макар че още не го знаел. Това бил един здрав и силен момък, който се преструвал, че изпълнява безропотно заповедите, уж благодарен, че е избягнал сигурна смърт; той обаче бил достатъчно интелигентен, за да прозре, че късметът ще му изневери в деня, когато младата жена, с която бил принуден да съжителства, щяла да роди неговия наследник. Ала това не го тревожело особено, защото разполагал с най-малко девет месеца, за да завърши делото си — а то било да наблюдава враговете си от своя луксозен затвор, да усвоява обичаите им, да изучава движенията им и да открие как да ги унищожи. Освен това използвал свободните си мигове, за да подготвя тялото си за смъртта. В деня, в който неговата наложница родила мъжко дете, младежът разбрал, че е ударил часът му.

Крачейки с плашещо спокойствие, той покорно се оставил да го отвеждат до стената за разстрел. Самият Соломон щял лично да извърши екзекуцията му. Когато застанал пред него и отворил вратичката на гърдите си, тъй че дремещото във вътрешността му оръдие да се протегне и да се прицели в младежа, последният му се усмихнал и продумал за пръв път:

— Хайде, убий ме, че после аз ще те убия.

Соломон поклатил глава, като се чудел дали тези думи криели някаква загадка за разбулване, или били просто една абсурдна фраза, но накрая решил, че това всъщност му е все едно. Без да се бави повече, той стрелял по наглия младеж почти с досада. Куршумът го улучил точно в стомаха и го повалил на земята.

— Вече те убих, да те видим сега как ще ме убиеш ти — предизвикал го автоматът.

Почакал няколко минути, за да види дали младежът ще се надигне, и тъй като това не се случило, свил рамене и наредил на лакеите си да се отърват от трупа, преди да се върнат към работата си. Следвайки заповедта му, стражите изнесли трупа на момъка извън двореца и най-безцеремонно го хвърлили по един склон като някакъв

боклук. Тялото се търкаляло надолу, докато не се спряло сред някакви отломки, сред които останало да лежи по гръб, окървавено. Бледожълта луна, пълна и красива, озарявала нощта. Младежът ѝ се усмихнал, сякаш била изпитият лик на смъртта. Успял да избяга от двореца, ала момчето, влязло там, останало завинаги вътре. Оттам излязъл мъж с ясна съдба — да обедини малцината оцелели, да ги организира и да ги научи как да се борят с автоматите. За целта трябвало само да не допусне куршумът, попаднал в корема му, да го довърши окончателно, но това нямало да е трудно. Знаел, че неговото желание за живот е по-силно от копнежа на куршума да го убие, че неговата воля е по-висша от тази на късчето метал, заседнало във вътрешностите му. По време на пленничеството си се бил готвил за този миг, за да посрещне без страх разкъсващата болка, да я проумее, укроти и намали, докато изчерпи търпението на куршума. Това бил дълъг двубой, драматична борба, която траяла три дена и три лунни нощи в усамотението на развалините, докато накрая куршумът се предал. Бил разбрал, че си има работа с не какво да е тяло, че дълбоката ненавист, която младежът изпитвал към автоматите, го карала да се държи здраво за живота.

Ала тази ненавист не била родена с въстанието на куклите, нито с жестокото убийство на родителите и братята му или с безразсъдното опустошение на планетата, та дори не и с гнусливата досада, с която Соломон стрелял по него. Не, тази ненавист имала по-дълбоки корени, които се криели в миналото. Стара и неразрешима ненавист, която прекращавала столетията, връщайки се назад по родословното дърво до бащата на неговия праядо — първият Шакълтън, изгубил живота си заради автомат. Може би сте чували за Турчина^[2], Мефисто и други шахматни автомати, които са били на мода преди няколко десетилетия. Подобно на тях, доктор Файбс бил механична кукла, която познавала тайните на шахмата така, сякаш самата игра била измислена от нея. Облечен с оранжев костюм, зелена папийонка и син цилиндър, доктор Файбс приканвал посетителите на панаирите да седнат на неговата маса и да изиграят партия шах с него срещу четири шилинга. Мълниеносната му разправа с противниците от мъжки пол, както и изтънченото кавалерство, с което се оставял да бъде победен от дамите, го превърнали в знаменитост, с която всички желаели да се преборят. Неговият създател, един изобретател на име Алън Тайръл, се

хвалел, че творението му е победило дори Михаил Чигорин, световния шампион по шах.

Ала доходоносното шествие от панаир на панаир приключило рязко, когато един от противниците на доктор Файбс не понесъл това, че нахалната кукла го победила само с пет хода и отгоре на всичко му подала любезно дървената си ръка. Обзет от гняв, индивидът се надигнал от мястото си, измъкнал револвер от джоба си и преди управителят на панаирджийската барака да успее да му попречи, стрелял право в гърдите на куклата, вдигайки облак от оранжеви тресчици. Гърмежът подплашил присъстващите, а нападателят успял да се измъкне в суматохата, преди управителят да смогне да му поиска обезщетение за вреди и загуби. За броени секунди той останал сам в бараката, до леко килнатия на една страна доктор Файбс. Управителят тъкмо се чудел какво обяснение да даде на господин Тайръл, когато забелязал нещо изумително. На лицето на доктор Файбс все така била изписана неизменната му усмивка, но от дупката, която куршумът пробил в гърдите му, се точела струйка кръв. Слисан, управителят дръпнал завесата и се приближил до автомата. След като го огледал не без известна боязън, открил малко лостче на левия му хълбок. Когато го освободил, успял да отвори доктор Файбс така, както се отваря саркофаг. Вътре, окървавен и безжизнен, лежал човекът, с когото управителят бил работил няколко месеца, без да знае. Това бил Майлс Шакълтън, един клетник, който — поради невъзможност да издържа семейството си — приел да участва в шмекерията, която му предложил Тайръл, щом открил таланта му на шахматист. Когато пристигнал в бараката и заварил тази бъркотия, изобретателят дори не уведомил полицията за произшествието, опасявайки се, че ще бъде арестуван за измама. Запушил устата на управителя с порядъчна сума пари и се задоволил да бронира тялото на доктор Файбс с желязна пластина, която да предпазва новия му обитател от бъдещи разгневени противници. Ала заместникът на Майлс не играел шах с такова майсторство и славата на доктор Файбс постепенно залязла напълно, сякаш следвала стъпките на самия Майлс Шакълтън, който просто изчезнал от лицето на земята, навярно погребан в някой ров между отделните панаири. Когато семейството му най-сетне узнало от устата на управителя печалната участ на своя патриарх, решило да му отдаде почит по единствения възможен начин — като поддържало жив

спомена за него и предавало тъжната му история от поколение на поколение. Предавало я като факел, който след повече от един век запалил зениците на младежа, който се надигнал от земята след екзекуцията си, изгледал с хладна омраза двореца на Соломон и промълвил сякаш на себе си, макар че всъщност се обръщал към Историята:

— А сега е мой ред да те убия.

И отначало залитайки, а после с все по-твърда стъпка, се скрил сред руините, решен да осъществи своята съдба, а именно: да стане капитан Дерек Шакълтън, човека, който щял да срази царя на автоматите.

[1] Слау — град в графство Бъркшър, на около 35 км от централната част на Лондон. ↑

[2] Идеята за създаване на машина, играеща шах, датира от XVIII в. Първият такъв автомат, известен като Турчина, бил конструиран през 1769 г. от Волфганг фон Кемпелен (1734–1804). Това всъщност било илюзионно устройство, при което партията се водела от невидим за публиката шахматист. През 70-те г. на XIX в. във Великобритания се появил автоматът „Мефисто“, конструиран от Чарлс Гъмпел (ок. 1835–1921). За разлика от Турчина, той нямал скрит оператор, а бил управляван от разстояние с електромеханични средства. ↑

XX

Словата на Гилиъм Мъри бавно се стопиха във въздуха като някакво заклинание, което остави публиката потопена в благоговейно мълчание. С един бегъл поглед наоколо Клеър се увери, че вълнуващата история, разказана от предприемача несъмнено алегорично, за да се смекчи суровостта на тези тъй ужасни събития, бе успяла да събуди у присъстващите интерес към битката, която щяха да видят, както и известна симпатия към капитан Дерек Шакълтън и дори към неговия враг Соломон, комуто Мъри, умишлено или не, бе придал човешки черти. Фъргюсън, Луси, че даже и Чарлс Уинслоу бяха добили слисано и развълнувано изражение: личеше си, че нямат търпение да се озоват в бъдещето, да участват, па макар и само като обикновени свидетели, в такива важни събития, да видят поне развръзката на тази история. Клеър си помисли, че подобно изражение сигурно е изписано и на нейното лице, макар и по съвсем различни причини. Заговорът на автоматите, опустошението на Лондон или усърдната сеч, на която марионетките бяха подложили нейния вид — нищо от това не я впечатли толкова, колкото решимостта на Шакълтън, неговата личност, неговото безстрашие. Този мъж бе създал войска от останките на човечеството и бе върнал надеждата в света, да не говорим, че беше преживял и собствената си смърт. Каква ли би била любовта на един такъв мъж, запита се тя.

След приветствената реч групата, начело с Мъри и водача на експедицията, пое през безброй галерии, отрупани с часовници, към огромен хамбар, където ги чакаше „Хронотилус“. Лъскавото и гиздаво возило изтръгна от присъстващите еднороден шепот на възхита. То всъщност приличаше на общоприетите трамваи само по форма и размери, защото многобройните спомагателни средства, с които беше окичено, му придаваха вид на панаирджийска каруца. Делничният му облик бе изчезнал под плетеница от тръби от хромирано желязо, които обточваха страните му подобно на вратни сухожилия. Обхванала всичко с ненаситно усърдие, тази блестяща мрежа от тръби, обсипани с нитове и клапи, оставяше открити само две врати от майсторски

обработен махагон. От едната се влизаше в купето на пътниците; другата, малко по-тясна, водеше към кабината на ватмана, която сигурно бе отделена от останалата част на трамвая посредством някаква вътрешна стена, реши Клеър, защото единствено нейните прозорци не бяха боядисани в черно. Успокоително бе да знаеш, че поне ватманът не кара слепешком. Прозорците на пътническия вагон, които имаха форма на илюминатори, действително бяха затъмнени, точно както им бе съобщил Мъри. Никой от пасажерите не би могъл да види четвъртото измерение, а съответно и чудовищата, които го обитаваха, не ще можеха да видят уплашените им лица, очертани в прозорчетата като изображения върху камени. Отпред на трамвая бе поставен клин, подобен на онези, които имат ледоразбивачите; неговото обезпокоително предназначение навярно бе да проправя път на всяка цена, отнасяйки всяко препятствие. Към задната част пък бе прикрепен сложен парен двигател, целият в мотовилки, витла и зъбчати колела; от време на време той пръхтеше като морски звяр и изпускаше облак топла пара, която игриво повдигаше полите на дамите. Но без съмнение онова, заради което возилото не можеше да бъде определено просто като трамвай, бе кабината на покрива му, където в този миг се настаняваха — след като се бяха изкатерили по завинтена отстрани стълбичка — двама души с войнствен вид, понесли няколко винтовки и сандъче с боеприпаси. Клеър с интерес забеляза и един перископ, поставен между въртящата се поставка за оръдия и кабината.

Ватманът, недодялан момък с глуповата усмивка, отвори вратата на вагона и зачака отстрани до водача на експедицията, застанал в позиция „мирно“. Досущ като полковник, който прави преглед на войската, Гилиъм Мъри премина бавно пред пътниците, като ги наблюдаваше с ласкава строгост. Клеър го видя да се спира пред една госпожа, която държеше пудел в ръцете си.

— Опасявам се, че кученцето ви не ще може да ви придружи, госпожо Джейкъбс — каза той с благосклонна усмивка.

— Но Бъфи няма да мръдне от ръцете ми, господин Мъри... — възмути се жената.

Гилиъм поклати глава дружелюбно, но непреклонно и ѝ отне кутрето с бързо и прецизно движение — точно както се вади развален зъб; сетне го подаде на една от своите секретарки.

— Моля ви, Лайза, постарайте се на Бъфи да не му липсват грижи до завръщането на госпожа Джейкъбс.

След предаването на кучето Мъри поднови проверката си, без да обръща внимание на вялите протести на госпожа Джейкъбс. С театрално сърдито изражение спря пред двама мъже, които носеха куфари.

— За това пътуване няма да ви трябва багаж, господа — рече той, като ги освободи от товара.

После помоли всички да оставят часовниците си на подноса, с който Лайза мина пред тях, като повтори, че така се намалява опасността да бъдат нападнати от зверовете. Когато най-сетне всичко се нареди така, както му беше угодно, той се изстъпи пред групата и ѝ отправи горда и развълнувана усмивка — като маршал, който се готви да изпрати войската си на самоубийствена мисия.

— Е, дами и господа, надявам се, че ще се насладите на посещението си в 2000 г. Не забравяйте какво ви казах: изпълнявайте безпрекословно нарежданията на господин Мазурски. Аз ще очаквам завръщането ви с изстудено шампанско.

След това бащинско сбогуване Мъри се отдръпна на заден план и отстъпи главната роля на Мазурски, който любезно покани присъстващите да се качат във времевия трамвай.

Развълнувани, пътниците влязоха в нестройна редица в луксозното возило. Вагонът, чиито стени бяха тапицирани с щампован плат, имаше две редици дървени пейки с тясна пътека между тях. Свещници, завинтени към стените и тавана, обливаха купето с трепкаща, призрачна светлина, която сякаш приканваше към молитва. Луси и Клеър заеха една пейка приблизително в средата на вагона, между господин Фъргюсън и съпругата му и две уплашени контета, чиито родители ги бяха пратили най-напред в Париж и Флоренция, за да попият магията на изкуството, а сега пък ги пращаха в бъдещето, за да добият по-широк поглед върху живота. Докато останалите пътници заемаха местата си, Фъргюсън, извил глава назад, взе да досажда на девойките с безвкусни забележки за обзавеждането на вагона, на които Луси отговаряше вежливо. Клеър, от своя страна, се стараеше да не им

обръща внимание, за да може да се наслаждава на този значим миг, въпреки че това не беше лесно.

Когато всички се настаниха, водачът затвори вратичката на вагона и седна на едно малко кресло пред тях като надзирател на галера пред редиците от гребци. Почти веднага мощен тласък разтърси возилото, изтръгвайки слаби викове от пътниците. Мазурски побърза да ги успокои с обяснението, че силните раздрусвания се дължат на пуснатия в ход двигател. И наистина, както скоро се увериха, неприятните тласъци взеха да отслабват, докато накрая се превърнаха в лека вибрация, почти като неспирно мъркане, което идваше от задната част на движещия се вагон. Тогава Мазурски хвърли един поглед през перископа и се усмихна със спокойно задоволство.

— Дами и господа, имам удоволствието да ви съобщя, че потеглихме към бъдещето. В този момент прекосяваме четвъртото измерение.

Сякаш за да потвърди думите му, трамвайът изведнъж се разклати, което отново предизвика известно вълнение сред пасажерите. Водачът пак се зае да ги успокоява, като се извини заради състоянието на пътя. Трябвало да разберат, че колкото и да било разчистено трасето, което возилото следвало през четвъртото измерение, все пак ставало дума за естествено неравен терен, осеян с издатини и дупки. Клеър погледна лицето си, отразено в затъмненото прозорче, и се запита как ли изглежда пейзажът, който черната боя им пречеше да видят. Ала едва бе успяла да си зададе този въпрос, когато ги сепна оглушителен рев, идващ отвън, последван от порой от изстрели, след които отекна сърцераздирателен, нечовешки стон. Уплашена, Луси силно стисна ръката на Клеър. Мазурски не направи никакъв коментар. На разтревожените погледи на пътниците отговори само с безгрижна усмивка, сякаш искаше да им загатне, че подобна гюрултия ще се чува често по време на пътуването, затова ще е най-добре да не ѝ обръщат внимание.

— Е — подхвана той, когато всички се поуспокоиха, като стана от мястото си и закрачи по пътеката. — Скоро ще пристигнем в 2000 г. А сега ме слушайте внимателно, моля, защото ще ви обясня какво ще правим, щом се озовем в бъдещето. Както ви уведоми господин Мъри, когато слезем от времевия трамвай, ще ви отведе на възвишението, от което ще наблюдаваме последната битка между хората и автоматите.

Оттам нас няма да ни виждат, но ще трябва всички да се придържаме към групата и да пазим тишина, за да не издадем местоположението си. Не знаем какви последици би имало обратното за тъканта на времето, но едва ли ще са положителни.

Отвън пак се разнесе рев, последван от страховити изстрели, на които Мазурски почти не обърна внимание. Той крачеше спокойно между пейките, с палци, пъхнати в джобовете на жилетката, и умислено изражение — съвсем като университетски преподавател, уморен да повтаря безспир все една и съща реч.

— Сражението ще трае приблизително двайсет минути — продължи той — и ще е като малка пиеса в три действия: най-напред ще се появят злодеят Соломон и свитата му, причаквани в засада от храбрия капитан Шакълтън и неговите хора, после ще се разгърне кратка, но вълнуваща битка, а накрая ще има двубой с шпаги между автомата, наречен Соломон, и Дерек Шакълтън — двубой, който, както знаете, ще завърши с победа за човека. А когато приключи, и през ум да не ви минава да аплодирате! Това не е никакъв водевил, а действително събитие, на което, предполага се, не би трябвало да присъстваме. Просто се подредете в колона и ме последвайте до трамвая, без да вдигате шум. После пак ще прекосим четвъртото измерение и ще се приберем у дома живи и здрави. Разбрахте ли ме добре?

Пътниците кимнаха почти в унисон. Луси стисна отново ръката на приятелката си и се усмихна развълнувана. Клеър ѝ отвърна със същия жест, ала нейната усмивка бе съвсем различна: това бе прощална усмивка, едничкият начин, по който можеше да каже на Луси, че е била най-добрата ѝ приятелка и никога не ще я забрави, но трябва да последва съдбата си. Простичък жест със скрито послание, което щеше да се разтълкува след време — като целувката, която Клеър бе положила на гостоприемната буза на майка си или на сбръчканото чело на баща си; нежни, но учудващо сериозни и тържествени целувки, неподходящи за сбогуване преди обичайно събитие като гостуването в имението на Бърнет. Това обаче не бе привлякло вниманието на родителите ѝ. Клеър отново се загледа в черното стъкло, питайки се дали бе подготвена за живот в света на бъдещето — онази опустошена Земя, описана от Гилиъм Мъри, — и усети как я прониза страх, който се насили да пропъди. Не можеше да

се огъне сега, когато бе толкова близо до целта, трябваше да се придържа към своя план.

В този момент трамваят спря с хриптене. Мазурски дълго се взира през перископа си, докато се увери, че навън всичко е наред. Сетне отвори вратата на возилото със загадъчна усмивка, огледа за миг пейзажа със свъсено чело, усмихна се на пътниците и рече:

— Дами и господа, ако бъдете така любезни да ме последвате, ще ви покажа 2000 г.

XXI

Докато спътниците ѝ слизаха от времевия трамвай без особени церемонии, Клеър се спря на стъпалото и протегна десния си крак към земята на бъдещето със същата тържественост, то като малка влезе за пръв път в морето. На шестгодишна възраст бе нагазила в океанските вълни с безкрайно внимание, едва ли не с почит, като че ли от тази боязън зависеше отношението, което ослепителната водна шир щеше да прояви към нея. По същия начин навлизаше сега в годината, в която възнамеряваше да остане, очаквайки от нея взаимно уважение. Когато токът на обувката ѝ докосна земята, Клеър се изненада от нейната твърдост, сякаш бе очаквала, че бъдещето — просто защото бе все още неосъществено време — трябва да е рохкаво като полуопечен сладкиш. Стигаше ѝ обаче да направи няколко крачки, за да се увери, че това не е така. Светът на бъдещето изглеждаше солиден и несъмнено действителен, макар и напълно опустошен, както успя да установи, щом вдигна поглед. Нима това бунище беше Лондон?

Трамвайт бе спрял на едно открито пространство сред руините — вероятно някогашен площад, където бяха останали само няколко обгорени и криви дървета. Всички сгради около площада бяха разрушени. Тук-там стърчеше някоя стена, все още покрита с тапет и нелепо украсена с някаква картина или лампа; потрошен скелет на стълбище; изящна решетеста ограда, която вече предпазваше само куп развалини. По тротоарите се виждаха зловещи могили от пепел, навярно останки от подхранвани с мебели огньове, които оцелелите хора бяха палили, за да се борят с нощния студ. Клеър не успя да открие в опустошения пейзаж никакъв знак, който да ѝ подсказва в коя част на Лондон се намират, най-вече защото почти нямаше светлина, макар че беше сутрин. От небето, забулено от сивкав дим, изтъкан от десетки пожари, които се виждаха сред покривите като оброчни кандила, се процеждаше унила виделина; тя разсейваше контурите на този съсипан свят — свят, явно изоставен на произвола като обезлюден от малария кораб, обречен да преброжда океаните, докато тежестта на столетията не го положи сред коралите.

Когато прецени, че вече са имали достатъчно време, за да добият представа за скръбната картина на бъдещето, Мазурски ги помоли да се съберат в група, за да потеглят; той щеше да върви начело, а един от стрелците — в края на кортежа. Пътниците във времето напуснаха площада и поеха по един булевард, където разрушенията изглеждаха още по-големи, защото почти не бяха останали следи, които да свидетелстват, че купищата отломки околоръст някога са били сгради. Вероятно по протежението на булеварда някога се бяха издигали луксозни жилища, но дългата война бе превърнала град Лондон в огромно сметище, където разкошните църкви се бяха смесили с най-жалките пансиони в неразличима бъркотия от тухли, сред които — за ужас на Клеър — като че ли се провиждаха човешки черепи. Мазурски водеше групата сред тези камари, подобни на погребални клади, в които усърдно ровеха гарвани, търсейки някоя останка, която да изкълват. Шумът от преминаващите хора ги подплаши и те се разлетяха в безпорядък, като затъмниха още повече небето. След бягството им само един от тях остана да кръжи над главите на пътниците, очертавайки в небето злоещата калиграфия на своя полет — като печален подпис, с който Създателят отстъпваше другиму патента за своето изобретение, разочарован от резултатите. Невъзприемчив към такива детайли, Мазурски продължаваше да върви, като избираше най-проходимите пътища или може би тези, по които имаше най-малко кости. Понякога спираше рязко, за да ги смъмри, колчем някой — обикновено Фъргюсън — пуснеше шега за смрадта на кланица или нещо друго, привлякло вниманието му, изтръгвайки тихо кискане от госпожите, които крачеха край него, уловили съпрузите си под ръка, сякаш се разхождаха в ботаническата градина. Докато напредваха из този лабиринт от руини, Клеър започна да се измъчва от мисълта как да се отдели от шествието, без никой да забележи. Щеше да е трудно да се измъкне тайно при положение, че Мазурски вървеше отпред, наострил уши за всеки подозрителен шум, а стрелецът се мяркаше с винтовката си сред сенките в края на строя. Шансовете ѝ обаче намаляха още повече, когато Луси, изгаряща от въодушевление, се вкопчи в ръката ѝ.

След като повървяха десетина минути, през които Клеър започна да подозира, че се движат в кръг, стигнаха до споменатото възвишение — хълм от отломки, малко по-висок от другите развалини. Достъпът

до него не изглеждаше особено труден, защото останките, от които бе съставен, като че ли се бяха струпали по такъв начин, че образуваха импровизирано стълбище чак до върха му. По нареждане на Мазурски групата се закатери, като посрещаше със смях подхлъзванията — безгрижно веселие, по-уместно за излет; водачът не си направи труда да го усмири, явно решил, че е невъзможно. Едва когато стигнаха горе, той ги помоли да пазят тишина и да се скрият зад парапета, образуван от камъните, които увенчаваха върха на възвишението. Щом сториха това, Мазурски мина покрай цялата редица, накара най-стърчащите да снижат глави и помоли дамите да затворят чадърчетата си, ако не искат автоматите да забележат гората от слънчобрани, поникнала отведнъж на върха на хълма. Скрита зад един голям каменен къс с Луси от едната си страна и досадния Фъргюсън от другата, Клеър гледеше опустошената улица долу — задръстена от отломки подобно на другите пътища, по които бяха минали, за да се доберат до импровизирания пункт, откъдето щяха да наблюдават предстоящата битка.

— Позволете ми един въпрос, господин Мазурски — обади се Фъргюсън.

Водачът, който се бе снишил на няколко метра вляво, близо до стрелеца, се извърна, за да го погледне.

— Кажете, господин Фъргюсън — въздъхна той.

— Щом сме се озовали в бъдещето точно преди битката, която ще реши съдбата на планетата, също като хората от първата експедиция, не би ли трябвало да ги срещнем тук?

Фъргюсън погледна към останалите, търсейки подкрепа. След като обмислиха думите му, някои от пътниците кимнаха бавно и отправиха към водача въпросителен поглед в очакване той да изясни този момент. В продължение на няколко мига Мазурски мълчаливо се взираше във Фъргюсън — може би се питаше дали наглецът заслужава отговор.

— Разбира се, че да, господин Фъргюсън. Имате пълно право — отвърна накрая. — На това възвишение би трябвало да се срещнем не само с членовете на първата експедиция, но и с тези на третата, четвъртата и всички останали, които ще се осъществят занапред, не мислите ли? По тази причина, не само за да предотвратим струпването на тълпи, но и за да избегнем шанса аз и Тери — той посочи стрелеца,

който плахо им махна с ръка за поздрав — да се срещнем неведнъж със самите себе си, никога не водя групите на едно и също място. Пътниците от предишната експедиция, ако случайно ви интересува, в този миг трябва да се намират скрити на онова възвишение.

Всички проследиха с поглед пръста на Мазурски, който сочеше към един от съседните хълмове, откъдето бъдещото бойно поле се виждаше също толкова добре.

— Разбирам — промърмори Фъргюсън. Сетне лицето му се озари и той извика: — Значи навярно ще мога да отида там за миг, за да поздравя моя приятел Флечър!

— Боя се, че не мога да ви позволя това, господин Фъргюсън.

— Защо не? — възрази другият. — Сражението още не е започнало, ще имам време да отида и да се върна.

Мазурски изпъшка отчаяно.

— Казах ви, че не мога да ви разреша да...

— Но аз ще прескоча само за минутка, господин Мазурски — настоя Фъргюсън. — С господин Флечър се знаем от...

— Отговорете ми на един въпрос, господин Фъргюсън — прекъсна го Чарлс Уинслоу.

Фъргюсън се обърна към него, раздразнен.

— Когато вашият приятел ви разправи за пътуването си, каза ли ви, че вие сте изникнали от нищото, за да го поздравите?

— Не — отвърна Фъргюсън.

Чарлс се усмихна.

— В такъв случай си стойте на мястото. Не сте отишли да поздравите господин Флечър, следователно не можете да отидете и сега. Както сам казахте, съдбата си е съдба. Не може да се промени.

Фъргюсън отвори уста, но не каза нищо.

— А сега, ако нямате нищо против — добави Чарлс, обръщайки се към улицата, — струва ми се, че всички бихме искали да погледаме битката, без да вдигаме шум.

Клеър установи с облекчение, че това окончателно затвори устата на Фъргюсън, а останалите престанаха да му обръщат внимание и се съсредоточиха над улицата. Сетне погледна към Луси с намерението да размени с нея някой съучастнически жест, но приятелката ѝ, явно отегчена от всичко това, бе вдигнала от земята някакво клонче и тъкмо рисуваше в пясъка една птица киви.

Инспектор Гарет, който стоеше вдясно от нея, я гледаше как рисува така прехласнат, сякаш наблюдаваше някакво чудо.

— Знаете ли, че тази птица се среща само в Нова Зеландия, госпожице Нелсън? — попита младият мъж, като се покашля.

Луси погледна инспектора, учудена, че той също познава птицата, и Клеър не можа да сдържи една бегла усмивка. Та нима любовта можеше да разцъфти с по-голяма сила другаде, отколкото между двама любители на птицата киви?

В този миг вниманието на групата бе привлечено от металически грохот, едва доловим в далечината. Всички, включително и Фъргюсън, вторачиха погледи в началото на улицата, изпълнени с очакване и стреснати от зловещия шум, който несъмнено предвещаваше появата на злосторните автомати.

Те изникнаха след малко, крачейки бавно сред руините, сякаш бяха господари на планетата. Изглеждаха точно като статуята, изложена в залата на фирмата. Огромни, ъгловати и със злокобен вид, а на гърба си имаха малки парни двигатели, които от време на време изпускаха струйки дим. Ала никой не бе очаквал, че те ще носят на раменете си трон, както някога са били пренасяни царете. Клеър изсумтя, съжалявайки, че скривалището им се намира твърде далече от сцената.

— Вземете, скъпа — каза Фъргюсън, като й подаде бинокъла си. — Вие май сте по-заинтригувана от мен.

Клеър му благодари за жеста и побърза да огледа свитата през оптическите стъкла на Фъргюсън. Преброи осем автомата: четирима носачи и още четирима — една двойка отпред и друга отзад, — ескортиращи трона, на който почиваше загадъчният Соломон, свирепият цар на автоматите; той се различаваше от останалите единствено по короната, увенчала желязната му глава. Кортежът напредваше вбесяващо мудно със смешното поклащане на деца, които тъкмо се учат да ходят. Всъщност, помисли си Клеър, автоматите се бяха научили да вървят, покорявайки света. Хората безспорно бяха побързи, но очевидно много по-крехки от тези създания, които бяха завладели планетата бавно, но уверено, може би защото имаха на разположение цяла вечност, за да го сторят.

Когато процесията стигна до средата на улицата, изведнъж се чу лек пукот и короната на Соломон хвъркна във въздуха. Преобърна се няколко пъти в празното пространство, като хвърляше искри пред изумените погледи на всички, и тупна на земята, където продължи своя танц, подскачайки сред камъните, докато най-сетне се спря на няколко метра от свитата. Щом се свързеха от изненадата, Соломон и конвойт му се вторачиха в една малка скала, която препречваше пътя. Пътниците във времето проследиха погледите им. Тогава го видяха. Върху скалата, гъвкав като котка и внушителен, заел почти същата поза, в която го изобразяваше статуята от салона, стоеше храбрият капитан Шакълтън. Лъскавата броня обгръщаше жилавото му тяло, смъртоносна шпага висеше лениво на пояса му, а една шарена винтовка, настръхнала от лостчета и метални изпъкналости, дремеше в силните му ръце. Предводителят на човеците не се нуждаеше от никаква корона, която да придаде блясък на неговата бездруго величествена фигура; тя неволно издигаше канарата, на която бе застанал, до ранга на пиедестал. Двамата със Соломон мълчаливо се измерваха с поглед в продължение на няколко минути, през които въздухът се наелектризира от една дълбока враждебност, както става при приближаването на буря. Накрая царят на автоматите реши да проговори:

— Винаги съм се възхищавал на вашата смелост, капитане — рече той със своя металически глас, на който се опитваше да придаде безгрижен, почти лековат тон. — Но се боя, че този път надцените възможностите си. Как ви хрумна да ме атакувате без войската си? Толкова ли сте отчаян, или може би хората ви са ви изоставили?

Капитан Шакълтън бавно поклати глава, сякаш бе разочарован от думите на врага си.

— Ако от тази война е произлязло нещо добро — отвърна той със спокойна увереност, — то е, че тя обедини човешкия род така, както никоя друга преди нея.

Шакълтън говореше с ясен и звучен глас, който напомни на Клеър за начина, по който театралните актьори произнасяха репликите си. Соломон поклати глава, явно недоумяващ какво ли е искал да каже неговият враг. Не му се наложи да чака дълго за отговор. Капитанът вдигна лениво лявата си ръка, сякаш предлагаше опора за кацане на някой сокол, и няколко силуета се появиха изпод развалините като

растения, поникнали от тази болна земя, освобождавайки се в подема си от отломките и камъните, които ги покриваха. За броени мигове обърканите автомати се оказаха обградени от войнството на Шакълтън. Сърцето на Клеър затупка по-бързо. Хората през цялото време се бяха крили там, сгущени търпеливо сред руините, знаейки, че Соломон ще мине по този път. Автоматът току-що бе попаднал в клопката, която щеше да сложи край на царуването му. В сравнение с тромавите автомати войниците изглеждаха още по-пъргави и сръчни, отколкото бяха; те изровиха винтовките си, изтръскаха ги от пясъка и се прицелиха в мишените си, без да си дават зор, със спокойната сдържаност на човек, който отслужва литургия. Проблемът бе, че бяха само четирима. Клеър бе смаяна, че прословутата войска на Шакълтън се свеждаше до такава смехотворна цифра. Може би само толкова се бяха отзовали на призива да участват в тази самоубийствена засада, или пък на този етап от войната многобройните всекидневни схватки бяха намалили значително армията му, превръщайки я в шепа хора. Но поне разчитаха на елемента на изненадата, каза си тя, като одобри позициите им: двама от тях бяха изникнали от нищото точно пред свитата, трети се бе явил откъм левия фланг на трона, а четвъртият бе изненадал кортежа в гръб.

И всички откриха огън едновременно.

Един от автоматите, които вървяха начело, бе улучен в средата на гърдите. Въпреки че бе изкован от желязо, изстрелът проби бронята му и той рухна с грохот, посипвайки колелца и мотовилки по земята. Другарят му обаче извади по-голям късмет, защото изстрелът, който трябваше да го обезвреди, само одраска рамото му и леко го разклати. По-точен мерник имаше войникът, изникнал зад кортежа; неговият изстрел унищожи парния двигател на един от стражите от ариергарда и го повали ничком. Миг по-късно същата участ сполетя един от носачите, който падна под залпа на войника, изникнал откъм фланга. Изгубил една от опорите си, тронът опасно се наклони и в крайна сметка рухна на земята, повличайки при падането си и могъщия Соломон.

Като че ли всичко се развиваше от добре по-добре за хората, но щом автоматите се окопитиха, нещата се промениха. Другарят на падналия по гръб сграбчи с ръце оръжието на неговия нападател и го строши, сякаш беше от стъкло. В същото време един от носачите,

освободен от товара на трона, отвори вратичките на гърдите си и с точен изстрел повали един от войниците, които ги бяха атакували отпред. Неговото падане отвлече вниманието на другаря му — фатална грешка, която позволи на стоящия най-близо автомат, онзи с одрасканото рамо, да го атакува и да го фрасне с юмрук. От силния удар войникът отхвъркна във въздуха и се приземи на няколко метра разстояние. Тогава Шакълтън рипна от скалата си като пантера и изтича при тях, поваляйки с точен изстрел автомата, преди да е успял да довърши неговия човек. От ядрото на битката изскочиха двамата войници, които още се държаха на крака — единият бе обезоръжен, — и се присъединиха към капитана си в същото време, когато четиримата оцелели автомати се строиха около своя цар. Клеър нямаше понятие от военна стратегия, но не се изискваше много ум, за да разбереш, че след изчерпване на надмощието от изненадващата атака, което навярно бе заслепило хората с миража на победата, безспорното могъщество на автоматите бе преобърнало хода на сражението с унизителна лекота. Сега те имаха числено превъзходство и на Клеър ѝ се видя логично Шакълтън, който като добър капитан трябваше да се грижи за сигурността на хората си, да нареди да се оттеглят. Ала бъдещето вече бе написано и тя не се учуди, че гласът на Соломон ги спря, когато се канеха да побегнат:

— Почакайте, капитане — рече царят със своя тенекиен глас. — Можете да си отидете сега, ако желаете, и да планирате нова засада в бъдеще. Възможно е тя да се окаже по-успешна, макар да се опасявам, че само ще удължи тази война, която и без това се проточи прекалено. Но можете и да останете, за да приключим отведнъж, да сложим край тук и сега.

Шакълтън го гледаше подозрително.

— Бих искал да ви направя едно предложение, капитане, ако позволите — продължи Соломон, а стражите му разтвориха обръча си като пъпка на желязно цвете, в чийто център се намираше техният цар. — Предлагам ви да се дуелираме.

Един от автоматите бе спасил от катурнатия трон някакъв дървен калъф и сега го подаваше отворен на Соломон. С церемониален жест царят измъкна отвътре красива желязна шпага, чието островърхо лезвие заискри на оскъдната светлина, която падаше от небето.

— Както виждате, капитане, поръчах да ми изковат една рапира като вашата, за да премерим сили със същото оръжие, което човечите векове наред са използвали в дуелите си. Упражнявах се с нея през последните месеци в очакване на мига, в който ще мога да се сражавам с вас — и за да покаже, че не се шегува, той разсече въздуха със стремително движение. — Шпагата изисква сръчност, самообладание и една близост с врага, която долният пистолет не може да предложи, затова подозирам, че ако успея да забия острието ѝ във вътрешностите ви, най-сетне ще признаете достойнствата ми и ще се съгласите да умрете.

Капитан Шакълтън обмисли предложението в течение на няколко секунди, през които сякаш почувства по-силно от всякога бремето на умората и отвращението, натрупани през нескончаемата война. Сега имаше шанс да сложи край на това, залагайки всичко на една карта.

— Приемам предизвикателството ти, Соломон. Да приключим с тази война тук и сега — отвърна той.

— Така да бъде — възкликна Соломон с тържественост, която не успя да скрие ликуващите нотки в гласа му.

Както автоматите, така и двамата човешки войници се отдръпнаха на няколко крачки, образувайки нещо като кръг около дуелиращите се. Започваше третото и последно действие. Шакълтън измъкна шпагата си от ножницата с благородно движение и изпълни няколко финта във въздуха — може би съзнаваше, че това са жестове, които не ще може да повтори. След краткото представление изгледа с хладно спокойствие Соломон, който се опитваше да заеме изящната поза, характерна за опитните фехтовчици, доколкото скованите му крайници позволяваха това.

С гъвкави и пестеливи движения, подобно на хищен звяр, който обикаля около плячката си, Шакълтън запристъпва около автомата, търсейки фланговете, откъдето би могъл да го атакува, докато Соломон само изчакваше нападението му с непохватно вирната шпага. Беше очевидно, че предоставя на своя съперник честта да започне дуела. Шакълтън прие това предложение. С бързо и ловко движение пристъпи крачка напред, вдигна шпагата си с две ръце и очерта с нея във въздуха една дъга, която завърши в левия хълбок на автомата. Ала единствената последица от този удар бе един неприятен металически

шум, подобен на камбанен звън, чието ехо кънтя няколко секунди във въздуха. След печалния резултат от своята атака капитан Шакълтън отстъпи две крачки назад, видимо ядосан. От свирепия удар Соломон само леко се бе разлюлял, докато капитанът едва не си бе счупил китките. Сякаш имаше нужда да се увери в явното предимство на автомата, Шакълтън нанесе нов удар, този път в десния хълбок. Резултатът беше същият, но сега капитанът дори нямаше време да съжали, защото трябваше да избегне контраатаката на Соломон. Изплъзнал се от върха на шпагата му, която разсече въздуха и почти докосна шлема му, Шакълтън пак установи дистанция и като се възползва от това, че временно е извън обсега на врага си, отново се зае да го изучава, клатейки глава с изражение, издаващо отчаянието му.

Атаките на Соломон бяха бавни и лесни за отбягване, но капитанът знаеше, че ако някоя от тях успее да го достигне, неговата броня нямаше да се окаже също тъй непробиваема. Трябваше час по-скоро да намери някое слабо място на противника си, защото нищо нямаше да постигне с тези удари по коравата му броня. Само ръцете му щяха да се вдървят и титаничното усилие щеше да го изтощи, намалявайки неговата бързина и бдителност; така той в крайна сметка щеше да остане на благоволенieto на автомата. Възползвайки се от това, че все още е свеж, Шакълтън бързо направи една чупка в кръста, която му даде достъп до гърба на врага му и преди последният да смогне да реагира, с всички сили заби шпагата си в парния двигател, който му вдъхваше живот. От удара колелца и мотовилки се разлетяха с трясък във всички посоки, а двигателят блъвна неочаквана струя пара, която обгърна лицето на Шакълтън и го заслепи. Соломон се извърна с учудваща пъргавина и замахна към зашеметения си враг. Шпагата улучи капитана в хълбока с такава сила, че изтръгна няколко метални парчета от бронята му. От жестокия удар той се търкулна на земята като някаква дрипа.

Клеър вдигна ръка към устата си, за да потисне един вик, а край нея се разнесоха сподавените жалби на останалите. Когато престана да се търкаля, Шакълтън се опита да се изправи, притиснал с ръка ранения си хълбок, от който шуртеше поток от кръв, но силите му изневериха. Остана на колене, сякаш се кланяше на царя на автоматите, който бавно пристъпи към него, като се наслаждаваше на явната си победа. В продължение на няколко мига Соломон клатеше

глава, изразявайки разочарованието си от слабата съпротива на своя враг, който сега дори не дръзваше да вдигне лице, за да го погледне. Сетне вдигна шпагата си с две ръце, готов да я стовари върху шлема на капитана и да му разцепи черепа на две. Не би могъл да се сети за подобър завършек на тази кървава война, показала недвусмислено превъзходството на автоматите над хората. С цялата сила, на която бе способен, той замахна към жертвата си, но за негова изненада капитан Шакълтън се отдръпна в последния миг. Изгубила мишената си, шпагата на автомата се заби с трясък сред камъните. Соломон напразно се опитваше да я издърпа, докато Шакълтън се надигна край него, величествен като кобра, безразличен към раната на хълбока си. Без да бърза, сякаш се наслаждаваше на движението, той вдигна шпагата си и я стовари, рязко и невъзмутимо, върху пантите, които свързваха главата на Соломон с останалата част на тялото му. Веднага се разнесе неприятен пукот и главата на автомата се търкулна на земята, пораждайки цяла симфония от звънливи звуци, докато отскачаше от камъните; накрая се натъкна на короната, която бе носил по време на царуването си, и спря. Отведнъж настъпи тишина. Автоматът, обезглавен и неподвижен, бе останал гротескно превит над шпагата си, чието острие все още бе заклещено сред отломките. За финал храбрият капитан Шакълтън опря крак в безжизненото тяло на своя враг и го събори на земята. И едно противно дрънчене — сякаш продавач на старо желязо влачеше количката си — сложи край на дългата война, опустошила планетата.

XXII

Мазурски все се опитваше да потуши овациите, които победата на капитан Шакълтън предизвика на върха на възвишението; за щастие те бяха заглушени от ликуването на улицата, няколко метра по-надолу, където войниците пламенно приветстваха безстрашния си предводител. Безразлична към околната врява, Клеър се спотайваше зад своя каменен отломък. Беше поразена и обърквана от вихъра от чувства, които разтърсваха душата ѝ като знаме, брулено от вятъра. Макар и да знаеше предварително развързката на дуела, неизбежно се бе стряскала всеки път, когато Шакълтън изпадаше в затруднение, когато острието на Соломон жадно търсеше тялото му или той напразно се опитваше да повали автомата с ударите на шпагата си, сякаш сечеше дъб. Впрочем тя съзнаваше, че загрижеността ѝ е не толкова за съдбата на човечеството, на което този двубой можеше да донесе разгром, колкото за участието на самия капитан. С радост би продължила да шпионира онова, което се случваше долу, за да се увери, че Шакълтън всъщност се е престорил — като част от стратегията си, — че раната му е сериозна, но Мазурски вече им бе наредил да се сгрупират отново, за да се върнат в своята епоха, и нямаше как да не се подчини. Пътниците във времето се запуснаха по малкия хълм безредно като стадо кози, коментирайки помежду си вълнуващите моменти от битката.

— Това ли е всичко? — попита Фъргюсън, единственият, който изглеждаше недоволен. — Нима тази жалка схватка е битката, която ще промени съдбата на планетата?

Мазурски дори не си направи труда да му отговори, защото зорко бдеше да не би матроните да се спънат при слизането и да се търкулнат по склона, развели фусти в неволна съблазън. Зад тях Клеър крачеше мълчаливо, без да обръща внимание на забележките на непоносимия Фъргюсън или пък на Луси, която отново я бе хванала за ръка. Една мисъл я измъчваше остро: бе дошъл моментът да се отдели от групата. И трябваше да го стори веднага — щом стигнеха времеви трамвай, щеше да е невъзможно да се измъкне, а и благодарение на всеобщата

възбуда групата още не бе образувала стройна редица, което улесняваше бягството ѝ. Пък и не беше удачно да се отдалечава прекалено от Шакълтън и войниците. Каква полза би имала да избяга, ако след това се изгубеше в този лабиринт от руини? Следователно, ако искаше да действа, трябваше да побърза, защото шансовете ѝ за успех намаляваха с всяка крачка. За целта трябваше да се откопчи от Луси. В този миг — сякаш някой бе чул молитвите ѝ — Маделин Уинслоу се приближи до тях въодушевена, за да ги попита дали са забелязали елегантните ботуши на войниците — подробност, на която Клеър никога не би се сетила да обърне внимание. Ала явно бе единствената, която бе пропуснала този тъй съществен детайл от бъдещия свят. Луси отговори утвърдително и веднага се впусна да изброява оригиналните елементи на въпросните обуца, а Клеър, след като поклати невярващо глава, изумена от подобно лекомислие, се възползва от това, че приятелката ѝ за миг пусна ръката ѝ, за да изостане в групата. Видя как я изпревари стрелецът, който още не бе получил заповед да застане в ариергарда и вървеше разсеяно, без да се взира в сенките, следван от Чарлс Уинслоу и инспектор Гарет, които разговаряха оживено. Едва когато се оказа в самия край на редицата, Клеър повдигна поли и като подтичваше непохватно, се скри зад останките от една стена, която съвсем навреме се изпречи на пътя ѝ.

Опряла гръб в стената, Клеър Хагърти стоеше притихнала — сърцето ѝ биеше до пръсване — и слушаше как гласовете на групата се отдалечават все повече; очевидно никой не бе забелязал отсъствието ѝ. Когато най-сетне престана да ги чува, тя надникна предпазливо с пресъхнала уста, стискайки здраво чадърчето с потните си ръце; шествието се бе скрило зад един завой. Бе успяла! Чак не ѝ се вярваше. Изведнъж я връхлетя паника при мисълта, че е сама в този ужасен свят, но веднага си каза, че тъкмо това бе искала. Всичко се бе развило точно така, както го бе замислила, когато се качи в „Хронотилус“. Стига нещо да не се объркаше, щеше да остане в 2000 г. Нали именно това бе желанието ѝ? Въздъхна дълбоко и излезе от скривалището си. Ако всичко се развиеше според предвижданията ѝ, щяха да забележат отсъствието ѝ, щом стигнеха до времевия трамвай; ето защо трябваше да побърза да се присъедини към групата на Шакълтън. Ако успееше, преди водачът да я открие, щеше да е в безопасност — Мазурски вече не би могъл да стори каквото и да било.

Както им бе казал по време на пътуването, те се намираха в 2000 г. единствено в качеството на зрители: не биваше да се показват пред обитателите на бъдещето, а още по-малко пък да установяват отношения с тях. Ето защо най-неотложното нещо бе да намери капитана. И тъй, Клеър решително закрачи в посоката, обратна на онази, в която бяха тръгнали другарите ѝ, като се стараеше да не мисли за последиците, които неочакваната ѝ постъпка би могла да окаже върху тъканта на времето. Надяваше се само да не унищожи вселената в стремежа си да постигне щастие.

Сега, когато бе сама, опустошеният пейзаж, който я заобикаляше, ѝ се стори много по-обезпокоителен. Какво ли би станало, ако не успееше да намери Шакълтън, запита се тя с известен страх. Едно нещо обаче я плашеше още повече: вероятността да го намери. Какво щеше да му каже тогава? Ами ако капитанът я отхвърлеше, ако откажеше да я приеме в редиците на своето войнство? Не ѝ се вярваше, защото никой джентълмен не би изоставил на произвола една дама от друга епоха в такова кошмарно бъдеще. В добавка тя имаше известни знания за оказване на първа помощ, които навярно щяха да са полезни, като се има предвид колко лесно можеше да бъдеш ранен на това място, а и беше достатъчно смела и трудолюбива, за да им помогне да съградят наново света. Да не говорим, че беше влюбена в капитана, но предпочиташе да крие чувствата си, докато сама не се увереше в тях. Засега това бе само едно хрумване — колкото чудато, толкова и тревожно. Клеър тръсна глава. Всъщност трябваше да признае, че не бе планирала добре какво да направи, щом се срещне с капитана, тъй като не бе имала голяма надежда бягството ѝ да успее. Щеше да импровизира нещо, каза си тя, като пое със запретнати поли по стръмната пътека, опасваща възвишението — ако чувството ѝ за ориентация не я бе подвело, по нея щеше да стигне до улицата, където бе устроена засадата.

Шум от стъпки я накара да се спре. Някой вървеше по пътеката срещу нея. Въпреки че това бе несъмнено човешка походка, Клеър инстинктивно се притаи зад най-близката скала. Зачака мълчаливо, а сърцето ѝ биеше неудържимо. Човекът се спря близо до скривалището ѝ. Клеър се уплаши, че я е видял и ще ѝ нареди да излезе с вдигнати ръце, или още по-лошо — ще я дебне търпеливо, взел на прицел убежището ѝ. Но вместо това непознатият започна да си тананика една

песен: „Джак Изкормвача намаза въжето/ и умрял лежи./ Преряза си гръцмуля/ със сапун *Сънлайт*./ Джак Изкормвача намаза въжето“. Клеър повдигна вежди. Познаваше песничката. Баща ѝ я бе научил от хлапетата на Ист Енд и често си я тананикаше в неделните дни, докато се бръснеше, за да отиде на църква; Клеър изведнъж усети отново уханието на този пенлив сапун, който се изработваше с хвойново масло вместо с животинска мас. Де да можеше да се върне в своята епоха, за да каже на баща си, че тази песенчица, която толкова го забавляваше, е оцеляла през годините, за разлика от почти всичко друго. Но каквото и да станеше, вече никога нямаше да се върне във времето, на което принадлежеше. Опита се да не мисли за това и да се съсредоточи върху мига, който изживяваше, мига, който означаваше началото на новия ѝ живот. Непознатият продължаваше да пее с все по-голям мерак. Клеър се зачуди дали бе потърсил това усамотено място с едничката цел да си упражнява гласа. Така или иначе, дошло бе време да влезе във връзка с хората на 2000 г. Тя стисна зъби, събра смелост и излезе от скривалището си, готова да се представи на непознатия, който тъй безгрижно съсипваше една от любимите ѝ песни.

Клеър Хагърти и храбрият капитан Шакълтън мълчаливо се вторачиха един в друг; всеки отразяваше като огледало изненадата на другия. Капитанът си бе свалил шлема, който почиваше на една близка скала, и Клеър само с бегъл поглед разбра, че се бе отдалечил от останалите не за да си упражнява гласа, а за да извърши едно далеч не толкова възвишено действие, при което тананикането бе просто допълнение. Без да ще, тя зяпна от изумление, а чадърчето против слънце се изплъзна от пръстите ѝ и тупна на земята, издавайки хрущене като някакво ракообразно. В края на краищата, деликатният ѝ взор за пръв път попадеше върху тази част от мъжкото тяло, която по принцип трябваше да види едва в първата си брачна нощ, а вероятно дори и тогава не би било желателно да я види чак толкова ясно. След като се съвзе от изненадата, капитан Шакълтън побърза да скрие непристойната част от анатомията си в пролуките на бронята и отново се втрени безмълвно в Клеър с поглед, в който смущението бързо отстъпи място на любопитство. Тя не бе имала време да направи догадки за някои подробности, но лицето на капитан Дерек Шакълтън наистина бе точно такова, каквото си го бе представяла. Или

Създателят го бе моделирал, следвайки прилежно нейните указания, или пък този човек произлизаше от някоя маймуна с по-добро родословие от останалите. Каквато и да беше истината, лицето на капитан Шакълтън несъмнено бе лице от друга епоха. Имаше същата изящна брадичка като статуята и същите устни, които му придаваха хладнокръвно изражение, а очите му — сега вече можеше да ги види — се съчетаваха отлично с останалото. Красиви, големи и сиво-зеленикави като потопена в мъгли гора, в която всеки странник бе обречен да се изгуби, те обхващаха света с тъй пламенен и дълбок поглед, че Клеър разбра — намираше се пред най-живия човек, когото бе виждала някога. Да, под тази желязна броня, под кожата с бронзов загар, под изваяните мускули едно сърце биеше с необикновена мощ, изпълвайки мрежата от вени с упорит и буен живот, който дори смъртта не бе могла да подчини.

— Казвам се Клеър Хагърти, капитане — представи се тя с лек реверанс, като се стараяше да не ѝ трепери гласът, — и съм дошла от XIX век, за да ви помогна да съградите наново света.

Капитан Шакълтън продължаваше да я гледа смаян с ония негови очи, видели падането на Лондон, видели опустошителни пожари и планини от трупове — очи, видели най-свирепото лице на живота, които сега не знаеха как да възприемат това крехко и изящно създание.

— Госпожице Хагърти, ето къде сте били! — извика някой зад гърба ѝ.

Клеър се обърна изненадана и съгледа водача, който се спускаше към нея по стръмната пътека. Мазурски клатеше укоризнено глава, но не можеше да скрие облекчението си от това, че я е намерил.

— Наредих на всички да не се делят от групата! — кресна той, когато стигна до нея, хвана я грубо за ръката и я задържа. — Представете си какво щеше да стане, ако не бях забелязал отсъствието ви... Щяхте да останете тук завинаги!

Клеър се обърна, за да помоли Шакълтън за помощ, но, за нейно учудване, капитанът се бе изпарил като някакъв мираж. Изчезването му бе така ненадейно, че докато Мазурски я мъknеше натам, където ги чакаха останалите, Клеър се запита дали наистина го бе видяла, или тази гледка бе плод на разпаленото ѝ въображение. Когато стигнаха до групата, водачът ги строи в колона, сложи стрелеца най-отзад и

повтори с видимо раздражение нареждането си никой да не се отделя, след което поеха пак към „Хронотилус“.

— Слава Богу, че видях, че си се изгубила, Клеър — каза Луси, като я хвана под ръка. — Много ли се уплаши?

Клеър изсумтя и се остави Луси да я мъкне, сякаш бе оздравяващ болник; не можеше да мисли за нищо друго освен за ласкавия поглед на Шакълтън. Дали капитанът я бе погледнал с любов? Това, че бе изгубил дар слово, както и слисването му, което лесно можеше да се приеме за възхита, сочеха в тази посока. Въпросните признаци бяха характерни за любовта от пръв поглед, независимо в коя епоха. Но — в случай че ги бе разтълкувала правилно — каква полза, че капитан Шакълтън се бе влюбил в нея, щом нямаше да го види никога вече? Това се питаше тя, оставяйки се покорно да я вкарат във времевия трамвай, сякаш ѝ липсваше собствена воля. Седна на мястото си сломена и щом усети резкия тласък, когато парният двигател бе пуснат в ход, едва се удържа да не избухне в безутешен плач. Докато возилото навлизаше в четвъртото измерение, Клеър се зачуди как щеше да понесе да заживее отново — и този път завинаги — в своята блудкава епоха, след като вече знаеше, че единственият мъж, с когото би могла да бъде щастлива, щеше да се роди след смъртта ѝ.

— Връщаме се у дома, дами и господа — обяви Мазурски, неспособен да скрие задоволството си, че това нелишено от произшествия пътуване е към края си.

Клеър го изгледа ядно. Да, връщаха се у дома. Връщаха се в безцветното ХІХ столетие, без да са изложили на опасност тъканта на времето. Мазурски бе попречил на глупавата госпожица да унищожи вселената и по този начин се бе избавил от мъмренето на Гилиъм; логично бе да е в еуфория. Какво значение имаше, че цената, платена за това, бе нейното щастие? В разочарованието си Клеър бе готова да шамароса водача още там, на място, макар че всъщност трябваше да признае, че Мазурски просто бе изпълнил задълженията си. Вселената бе по-важна от всяка индивидуална съдба, пък била тя и нейната. Реши да се усмихне на водача със стиснати зъби, като се стараеше да сдържи яда си. За щастие, огорчението ѝ частично се разсея, когато си даде сметка, че ръцете ѝ са празни. В края на краищата, Мазурски не бе свършил работата си безупречно, макар че какво ли въздействие би могъл да окаже върху тъканта на времето един слънчобран?

XXIII

Когато младата жена и водачът изчезнаха по стръмната пътека, капитан Дерек Шакълтън се измъкна от скривалището си и поспря за миг, загледан в мястото, където бе стояла тя, сякаш очакваше да долови във въздуха следи от парфюма или от гласа ѝ — някакво ехо от присъствието ѝ, което да го увери, че не е била просто мираж. Все още бе зашеметен от срещата. Струваше му се невероятно, че това наистина се е случило. Спомни си името на девойката: „Казвам се Клеър Хагърти, капитане, и съм дошла от XIX век, за да ви помогна да съградите наново света“ — бе изрекла тя с очарователен реверанс. Ала паметта му бе съхранила не само името ѝ. Сам се учуди колко ясно се бе отпечатало в съзнанието му лицето ѝ. Спомняше си отлично бледия лик с малко дръзки черти, блестящите, добре очертани устни, гарвановочерните коси, крехката, благородна осанка, гласа ѝ. И най-вече погледа ѝ. Помнеше как го бе погледнала с почти благоговейна възхита, с радостен унес. Никога по-рано жена не бе го гледала така. Никога.

Тогава забеляза чадърчето против слънце и отново го обзе срам, като се сети по каква причина момичето го бе изтървало. Отиде до него и внимателно го вдигна от земята, сякаш бе някаква желязна птица, паднала от метално гнездо. Беше красиво и изящно чадърче, което показваше, че собственичката му сигурно е заможна. Какво ли трябваше да направи с него? Едно поне беше ясно: не можеше да го остави там.

С чадърчето в ръка се отправи към мястото, където го чакаше групата, като се опитваше да използва тази разходка, за да се успокои. Трябваше да изтрие от лицето си вълнението, предизвикано от срещата с момичето, ако не искаше да събуди подозренията на останалите. В този миг Соломон изникна иззад една скала с високо вдигната шпага. Въпреки че вървеше разсеяно, храбрият капитан Шакълтън реагира мигновено и цапардоса с чадърчето автомата, който го нападаше стремително, викайки за отмъщение с гръмовния си металически глас. Това оръжие, естествено, не причини никаква вреда, но от неочаквания

удар Соломон изгуби равновесие, залитна и се търкулна надолу по склона зад гърба му. Стиснал счупения чадър в ръка, Шакълтън гледаше как врагът му се търкаля с гръм и трясък. Грохотът утихна, когато автоматът отведнъж се спря, заклещен сред едни камъни. В продължение на няколко безмълвни мига Соломон остана да лежи в цял ръст, обгърнат от гъстия облак прах, който се бе вдигнал при зрелищното му сгромолясване. После взе да се надига с мъка, бълвайки ругатни и обиди, чиято пошлост се подчертаваше още повече от металическият тон на гласа му. Това предизвика силни изблици на смях както сред войниците, така и сред автоматите, които се бяха приближили, привлечени от глъчката.

— Не се хилете, непрокопсаници, можеше да си счупя нещо! — оплака се Соломон, с което още повече ги разсмя.

— Така ти се пада, като си правиш шеги — възкликна Шакълтън ехидно, като се спусна по хълма при него и му подаде ръка. — Кога най-сетне ще ти омръзнат тези глупави засади?

— Ти се забави прекалено, приятелю — възропта автоматът, докато Шакълтън и още двама войници му помагаха да се изправи. — Може ли да узнаем, какво, по дяволите, правеше там горе?

— Пикаех — отвърна другият. — Впрочем поздравления за дуела, мисля, че се получи по-добре от преди.

— Вярно е — потвърди един от войниците, вдигнали Соломон на крака. — Бяхте наистина великолепно. Дори и за Нейно Величество не го изиграхте толкова добре.

— Радвам се да го чуя. Истината е, че човек играе много по-непринудено, когато знае, че не го гледа кралицата на Англия. Тъй или иначе, изтощително е да се движиш с тая проклета броня... — рече Соломон, като си развинти главата.

Когато се освободи от нея, отвори уста като риба на сухо. Рижата му коса бе залепнала за черепа, а широкото му лице бе плувнало в пот.

— Не се оплаквай, Мартин — упрекна го автоматът с пробитата гръд, който също си свали главата. — Ти поне изпълняваш една от главните роли. Аз дори нямам време да нападам някой войник, преди да ми светят маслото. И отгоре на всичко трябва да взривявам заряда, който нося прикрепен към гърдите си.

— Знаеш, че няма никакъв риск, Майк. Във всеки случай ще предложим на господин Мъри да разменим някои роли следващия път

— намеси се младежът, който играеше ролята на капитан Шакълтън, като се опитваше да успокои духовете.

— Точно така, Том. Аз бих могъл да заема мястото на Джеф, а той — моето — рече одобрително мъжът, играещ ролята на автомата, който загиваше пръв, като посочи войника, натоварен със задачата да го убие.

— Дума да не става, Майк. Цяла седмица чакам мига, в който да те гръмна. Пък нали и мен Бродли ме очиства после — рече Джеф, сочейки на свой ред младежа, който се криеше под костюма на един от носачите на трона. Лъкатушен белег пресичаше лявата му буза и стигаше почти до окото.

— Какво е това? — попита въпросният момък, като посочи предмета, който Том държеше в ръка.

— О, просто чадърче против слънце — отвърна той и го показва на групата. — Вероятно някой от пътниците го е изгубил.

Джеф подсвирна от изненада.

— Навярно струва цяло състояние — рече, като го разглеждаше с любопитство. — Със сигурност много повече от онова, което ни плащат за тая работа.

— Тая работа, Джеф, е по-добра, отколкото да превиваш гръб в мина или да копаеш като роб канала на Манчестър, уверявам те — обади се Мартин.

— Голяма утеха, няма що! — отвърна другият подигравателно.

— Е, цял ден ли ще висим тук и ще дърдорим? — попита Том, като тайно скри чадърчето с надеждата другите да забравят за него. — Напомням ви, че настоящето ни очаква там навън.

— Така е, Том — прихна Джеф. — Хайде да се върнем в истинската си епоха!

— И то без да прекосяваме четвъртото измерение! — подкрепи го Мартин, като се разсмя от сърце.

Петнайсетимата закрачиха сред руините; вървяха бавно като тържествена процесия, съобразявайки се с онези, които носеха тежките брони на автоматите. Пътьом Джеф наблюдаваше с известна загриженост унеса на капитан Шакълтън, когото оттук насетне ще наричам с истинското му име, Том Блънт, тъй като вече не се налага да пазя тайна.

— Все още ми е трудно да проумея как тъй хората вярват, че този декор от отломки е бъдещето — подхвана Джеф, за да измъкне другаря си от мрачното му мълчание.

— Помисли си, че те го виждат от другата страна — отвърна Том разсеяно.

Джеф го погледна въпросително, решен да продължи разговора, за да го накара да забрави грижите си, каквито и да бяха те.

— Това е като да гледаш спектакъл на илюзионист — видя се принуден да добави Том, въпреки че никога не бе присъствал на подобно нещо. Единственият му досег със света на фокусничеството бе познанството с един любител маг, който известно време бе живял в същия пансион. Навярно поради това се чувстваше достатъчно сведущ, за да допълни: — Триковете на фокусника ни взимат акъла и дори ни карат да повярваме в съществуването на магията, но е достатъчно да узнаем начина, по който ги прави, за да се запитаме как сме могли толкова лесно да се хванем на въдицата. Пътниците не виждат никой от триковете на господин Мъри — и той посочи с чадърчето машината, край която минаваха в този миг; нейната задача бе да произвежда достатъчно пушек, за да скрие тавана и гредите на огромното хале, в което се помещаваше декорът. — Всъщност те дори не подозират за съществуването им. Виждат само крайния резултат. Виждат онова, което искат да видят. Дори и ти би повярвал, че тази планина от развалини е Лондон през 2000 г., ако чак толкова жадуваш да видиш Лондон през 2000 г.

Точно както бе повярвала и Клеър Хагърти, помисли си Том с горчива тъга, спомняйки си как момичето му бе предложило помощта си, за да съградят наново света.

— Да, трябва да признаем, че шефът е организиран всичко много добре — съгласи се другарят му, като проследи с поглед полета на един гарван. — Ако хората открият, че това е само декор, ще свърши в затвора или направо ще го линчуват.

— Затова е толкова важно да не ни виждат лицата, нали, Том? — намеси се Бадли.

Том кимна, като се постара да не проличи, че се е стреснал.

— Много добре знаеш, че е така, Бадли — рече Джеф заради лаконичния безмълвен отговор на другаря си. — Трябва да носим тия неудобни шлемове, за да не могат да ни разпознаят, ако се натъкнат на

нас нейде из Лондон. Това е поредната от предохранителните мерки на господин Мъри. Да не би да си забравил какво ни каза първия ден?

— Как ще забравя! — отвърна Брадли и добави, имитирайки благозвучния и културен говор на предприемача: — „Шлемът е вашият пропуск за външния свят, господа. Ако някой си го свали по време на представлението, горко ще се кае. По-добре не си играйте с огъня“.

— Да, разбира се, и през ум не ми минава да го свалям. Спомни си за клетия Пъркинс!

При този спомен Брадли подсвирна от уплаха, което отново стресна Том. Групата се спря пред един неравен хоризонт от покриви, обхванати от пламъци. Джеф се приближи, намери мандалото, скрито в стената, и отвори една врата сред облаците. Сякаш влизаше в рехавия като памук търбух на някой облак, шествието напусна сцената и пое по галерията, която водеше до една тясна гримьорна. Още с влизането ги сепнаха шумни аплодисменти. Гилиъм Мъри, удобно отпуснат в едно кресло, ръкопляскаше с театрално въодушевление.

— Magnifique^[1]! — възкликна той. — Брависимо!

Всички го гледаха леко смутени. Гилиъм се изправи и тръгна към тях с разтворени обятия.

— Честито, господа! Приемете най-сърдечните ми поздравления за вашия труд. Изпълнението ви така очарова нашите клиенти, че някои даже искат да повторят.

След като на свой ред получи потупване по рамото, Том се отдели дискретно от групата, остави в оръжейната парчето боядисано дърво, обсипано с гвоздеи и дръжки, което — благодарение на зарядите, скрити под бронята на автоматите — минаваше за смъртоносна винтовка от бъдещето, и започна да се преоблича. Трябваше да се махне оттам час по-скоро, каза си той, мислейки за Клеър Хагърти и за проблема, който му бе създал проклетият му пикочен мехур. Свали бронята на капитан Шакълтън, постави я грижливо на съответната ѝ стойка и потърси дрехите си в чекмеджето със своето име. Уви бързешком чадърчето в самото си и хвърли поглед към останалите, за да се увери, че никой не е забелязал това. Мъри тъкмо даваше нареждания на две прислужнички, които бяха нахълтали в гримьорната, тикайки колички, отрупани с пай с бъбреци, печени наденици и халби бира; междувременно другарите на Том също бяха започнали да се преобличат.

Той погледна с топлота тези мъже, с които сляпата случайност го бе принудила да работи: тънкият, но жилав Джеф, винаги засмян и бърлив; младият Бродли, още почти момче — криволичешият белег на бузата му контрастираше тревожно с детинското му лице; здравенякът Майк с неговия вечно смутен поглед; шегаджията Мартин — рижав мъжага на неопределена възраст, чието похабено лице отразяваше пораженията от един живот, преминал в труд под открито небе. Макар че в измислицата на Мъри всеки от тях бе готов да се пожертва за Том, в действителния живот той съвсем не бе сигурен дали не биха го заклали заради малко храна или пари — обстоятелство, което намираше за твърде любопитно. Какво всъщност знаеше за тези хора, освен че и те като него бяха бедни като църковни мишки? Бяха се напивали заедно няколко пъти — най-напред, за да отпразнуват сполучливия първи спектакъл, после пък поляха успеха на извънредното представление, изнесено за кралицата, заради което получиха двойно заплащане. И тъй като тези пиршества им се усладиха, отново се напиха, за да отпразнуват — този път предварително — успеха на втората експедиция; поредният бурен гуляй, както и предишните, завърши в бордея на госпожа Доусън. Ала от тези разпивки Том научи за своите другари по служба само едно — по-добре беше да не се сближава прекалено с такива типове, за да не го забъркат в някоя мътна история. С изключение на Мартин Тъкър, който въпреки грубоватите си шегички му се струваше най-свестен, останалите му изглеждаха шайка неблагонадеждни обесници. И те като него живееха ден за ден и работеха каквото им падне, но — съдейки по коментарите им — очевидно не се свеняха от нищо, от което можеха да докопат пари. Преди няколко дни Джеф Уейн и Бродли Холиуей го бяха поканили да участва в едно от нечистите им дела: бяха хвърлили око на един дом на Кенсингтън Гор, който изглеждал лесен за обир. Том обаче бе отказал да ги придружи не само защото преди няколко седмици се бе зарекъл да направи всичко възможно, за да си изкарва честно хляба, но и защото, ако трябваше да наруши закона, предпочиташе да действа сам: животът го бе научил, че има повече шансове за оцеляване, ако не разчита за сигурността си на други хора. Ако разчиташ само на себе си, не можеш да станеш жертва на предателство. Взе ризата си и започна да я закопчава. Едва не

откъсна едно от копчетата, когато видя с крайчеца на окото си, че Гилиъм Мъри се приближава към него.

— Исках лично да те поздравя, Том — рече предприемачът видимо доволен, като му подаде ръка. Том я стисна, усмихвайки се насила. — Знаеш, че тази работа не би могла да стане без теб. Никой не би могъл да изиграе ролята на храбрия капитан Шакълтън по-добре от теб.

Младият мъж се насили да се усмихне любезно. Дали предприемачът правеше завоалиран намек за Пъркинс? Том беше чувал, че въпросният Пъркинс бил нает за ролята на Шакълтън преди него, но когато научил за какво става дума, осъзнал, че мълчанието му струва много повече от заплатата, която щял да получи, затова се изтъпанчил в кабинета на предприемача и му казал какво мисли. Опитът му за шантаж не смутил Гилиъм Мъри, който го уведомил, че ако не е доволен от заплатата си, може да си тръгне, и дори добавил с наранена гордост, че измисленият от него герой всъщност не бил толкова нисък като Пъркинс. Последният се усмихнал заплашително и излязъл от кабинета, като се заканил да отиде направо в Скотланд Ярд. Повече никой не чул нищо за него. След неудачния си опит за изнудване той просто изчезнал яко дим, но Том и другарите му подозираха, че изобщо не се е добрал до Скотланд Ярд. Главорезите на Мъри явно се бяха погрижили за това. Не се знаеше доколко бе вярна тази история, но предпочитаха да не проверяват докъде би стигнал началникът им. Затова Том трябваше да пази в тайна случката с Клеър Хагърти. Свършено бе с него, ако се разбереше, че е допуснал някой от пътниците да види лицето му. Знаеше, че Мъри не би се задоволил само да го уволни. Щеше да разреши проблема окончателно, както бе сторил със злочестия Пъркинс. Безсмислено би било да се оправдава, че няма вина за случката: самият факт, че е жив, щеше да е постоянна заплаха за замисъла на предприемача, заплаха, която би трябвало да се премахне неотложно. Ако Мъри откриеше какво е станало, Том щеше да свърши като Пъркинс, па макар и да беше по-висок от него.

— Знаеш ли, Том — каза Гилиъм, като го гледаше с обич, — виждам у теб един истински герой.

— Аз само се опитвам да изиграя колкото се може по-добре ролята на капитан Шакълтън, господин Мъри — отвърна Том, като се стараеше да не трепери, докато си нахлузваше панталоните.

Гилиъм издаде звук, подобен на доволно мъркане.

— Ами продължавай все в този дух, момче — рече развеселен.

Том кимна.

— А сега, ако ме извините — каза той, като си нахлупи шапката, — трябва да побързам.

— Тръгваш ли? — попита Гилиъм разочаровано. — Няма ли да останеш да отпразнуваме успеха?

— Съжалявам, господин Мъри, но трябва да си вървя — отвърна Том.

Взе увитото като вързоп сако, като внимаваше чадърчето да не се подаде, и се отправи към вратата, която свързваше гримьорната с една алея зад сградата. Трябваше да се махне оттам, преди Гилиъм да е забелязал потта, избила по челото му.

— Почакай, Том! — извика предприемачът.

Младежът се обърна; сърцето му препускаше бясно. Гилиъм го измерваше със сериозен поглед в продължение на няколко мига.

— За някоя хубава госпожица ли става дума? — попита накрая.

— Какво казахте? — изпелтечи Том.

— Дали си се разбързал, питам, понеже те очаква някоя госпожица, склонна да се наслади на компанията на спасителя на човешкия род?

— Аз... — заекна Том, усещайки как потта се стича по страните му.

Гилиъм се разсмя от сърце.

— Разбирам те, Том — рече, като го потупа по рамото, — не ти е приятно да надзъртат в личния ти живот, нали? Не се тревожи, няма нужда да ми отговаряш. Хайде, върви. И не забравяй да излезеш дискретно.

Том кимна зашеметен и тръгна към вратата, като се сбогува с другарите си с неопределен жест. Излезе на алеята и я прекоси с цялата бързина, на която бе способен. Щом се озова на главната улица, се скри зад един ъгъл и докато се опитваше да се успокои, оглеждаше крадешком алеята, за да види дали Гилиъм е пратил някого подире му. За негова утеха, никой не излезе. Това означаваше, че предприемачът нищо не подозира — поне за момента. Том изпусна дълбока въздишка на облекчение. Сега трябваше да уповава на звездите, за да насочват стъпките му колкото се може по-далече от момичето, наречено Клеър

Хагърти. Именно тогава забеляза, че от нервно напрежение бе пропуснал да се преобуе: все още носеше ботушите на храбрия капитан Шакълтън.

[\[1\]](#) Великолепно (фр.). ↑

XXIV

Пансионът на Бъкъридж Стрийт беше разнебитена сграда с олющена фасада, сгушена между две шумни кръчми, смущаващи съня на онези, които се опитваха да почиват от другата страна на стените, но в сравнение с другите свърталища, които бе обитавал, за Том Блънт тази мръсна бърлога бе едва ли не палат. Преваляше пладнe и улицата бе пропита с миризма на печени наденици, идваща от кръчмите — едно силно ухание, което за повечето наематели на пансиона бе постоянно мъчение, защото в джобовете си имаха само власинки. Том се упъти към сградата, като се стараеше да не обръща внимание на тези аромати, от които устата му се пълнеше със слюнка; разкайваше се, че страхът го бе накарал да пожертва угощението, дадено от Гилям Мъри, което щеше да засити стомаха му за няколко дни напред. До вратата на пансиона се издигаше сергията на госпожа Ритър, една вдовица с печално лице, която изкарваше някоя пара, като гледаше на ръка.

— Добър ден, госпожо Ритър — поздрави я той с вежлива усмивка. — Как върви работата днес?

— Твоята усмивка е най-доброто, което съм видяла от сутринта, Том — отвърна жената, зарадвана да го види. — Днес май никой не иска да узнае нищо за бъдещето. Да не би да си убедил целия квартал, че е по-добре да не знаем какво ни готви providението?

При тази забележка усмивката на Том се разшири още повече. Госпожа Ритър му беше симпатична и откак се бе установила на това място с жалката си сергия, той сам се бе назначил за неин покровител. Когато от отделни слухове, носещи се из квартала, успя да сглоби трагичната ѝ история — история, която явно бе шаблонът, използван от Твореца за пресъздаване на несретни съдби, защото нямаше нещастие, което да не е сполетяло госпожа Ритър, — Том прецени, че тази жена вече е страдала достатъчно. Затова си постави за цел да ѝ помага според възможностите си, които за жалост не се простираха твърде далеч: крадеше за нея ябълки от пазара на Ковънт Гардън или се спираше да си побъбрят на влизане или излизане от пансиона, за да

я ободри, ако е имала лош ден. Въпреки всичко никога не се съгласи да му гледа на ръка, като прибягваше все до едно и също оправдание: ако откриел какво му готви съдбата, това щяло да убие любопитството му, а то било единственото нещо, което го подтиквало да става от леглото всяка сутрин.

— Никога не съм имал намерение да саботирам работата ви, госпожо Ритър — отвърна той развеселен. — Сигурен съм, че нещата ще потръгнат следобед.

— Дано, Том, дано.

Сбогува се с нея и се заизкачва по разнебитеното стълбище, което водеше до горния етаж на пансиона, където се намираше неговата стая. Отвори вратата и огледа стаичката, в която живееше вече почти две години, с необикновено внимание, сякаш я виждаше за пръв път. Но погледът му, обхванал раздрънканото легло, полуизгнилия скрин, зацапаното огледало и прозорчето, което гледаше към осеяната с локви и боклуци уличка зад сградата, не ги преценяваше както в деня, когато му ги показва собственичката. Този път, изправен до вратата, Том гледаше стаичката, сякаш внезапно бе осъзнал, че това тъжно пространство, което едва оправдаваше разноските си, представляваше всичко, което бе успял да отвоюва от света. Изведнъж го обзе увереност, че това ще продължи все така, че неизменното настояще ще се прелее в бъдещето неусетно, без никаква промяна да издаде хода на времето, и единствено в мигове на необикновено просветление — като сегашния — щеше да осъзнава, че животът се изплъзва като вода между пръстите му.

Но какво ли друго можеше да направи с тези карти, които му се бяха паднали? Баща му беше сиромас, който реши, че е намерил работата на живота си, когато го наеха да извозва екскрементите, които се събираха в отходните ями на къщите. Всяка нощ той излизаше да облекчи града от нечистотиите му, сякаш самата кралица щеше да го поздрави някой ден за труда му, убедена също като него, че тази неприятна работа е крайъгълният камък, на който се крепи Империята. Често казваше: ако една страна затъне в собствените си изпражнения, какво ще стане с нея? Най-високият му стремеж — над който приятелите му се надсмиваха — бе да си купи по-голяма каруца, за да може да извозва повече лайна от останалите. Детският спомен на Том бе непоносимата воня, носеща се от баща му, когато си лягаше

призори, която момчето се опитваше да потуши, притискайки нос към гърдите на майка си, за да вдъхне сладникавия мирис, който се долавяше под потта от изтощителния ѝ работен ден в памучната фабрика. Но смрадта на изпражнения все пак бе за предпочитане пред миризмата на евтино вино, която взе да се носи около баща му, когато развитието на канализационната система сложи край на смешните му амбиции. Тази миризма малкият Том не можа да пребори със сладникавия аромат на майка си, защото една внезапна епидемия от холера я отнесе. Тогава семейното легло стана по-широко, но Том спеше с едно отворено око, защото не знаеше кога на родителя му ще му хрумне да го разбуди с удари с каиш, изливайки върху крехкия му гръб озлоблението, което изпитваше към света.

Когато навърши шест години, баща му го накара да проси, за да набавя пари за виното. Да буди състраданието на околните бе неприятна, но в крайна сметка лека задача, и той нямаше представа колко би могла да му липсва тя, докато баща му не му нареди да му помага в новата работа, която бе успял да получи благодарение на каруцата и на сръчността си с лопатата. Така Том разбра, че смъртта може да престане да бъде отвлечено понятие и да добие форма и тегло, и да оставя в пръстите му противно усещане за студ, което никой огън не бе в състояние да прогони. Но най-вече разбра, че онези, които приживе не струваха нищо, в смъртта си внезапно се сдобиваха със стойност, защото пазеха под кожата си малко състояние под формата на органи. И тъй, ограбваше ковчези и гробници по заповед на един оттеглил се боксьор на име Крауч, който продаваше трупове на хирурзите, докато баща му не се удави, падайки в Темза при едно от честите си напивания. Така Том ненадейно остана сам-самичък на света, но вече можеше да поеме юздите на живота си в свои ръце. Не беше нужно да продължава да смущава съня на покойниците. Сега сам щеше да решава с какво да се захване.

Товаренето на трупове го бе превърнало в силен и съобразителен момък, поради което не бе трудно да си намира по-порядъчни занимания, но съдбата никога не благоволи да му изпрати достатъчно силен попътен вятър, за да може да избяга от този живот. За кратък период от време поработи като метач, пиколо, изстребител на дървеници и дори коминочистач, докато не заловиха другаря му да краде в една от къщите, чийто комин трябваше да изчистят; тогава

прислужниците изхвърлиха и двамата на улицата, като при това ги разкрасиха с някоя и друга синина. Но той охотно прие житейските неслоди, когато се запозна с Мегън, красиво момиче, с което поживя няколко години в един непроветрив сутерен на Хейг Стрийт в квартала Бетнал Грийн. Мегън не само му предложи приятен отдиш в неговия изпълнен с борба живот, но дори го научи да чете, използвайки стари вестници, измъкнати от боклука. Благодарение на нея Том научи какво значение криеха онези странни знаци по хартията; тогава узна, че светът, който се намираше отвъд пределите на неговия, бе също тъй ужасен. За жалост, в някои квартали щастието е обречено още при самото си зараждане, тъй че Мегън не след дълго го изостави заради един производител на столове, който не знаеше що е глад.

Когато се прибра два месеца по-късно с лице, покрито със синини и сляпа с едното око, Том я прие, сякаш никога не бе го напускала. Въпреки че нейното предателство бе последният удар, довършил една любов, която бездруго бе пострадала от обстоятелствата, Том се грижеше за Мегън денем и нощем, като ѝ приготвяше сироп от опиум за потушаване на болките и ѝ четеше новини от стари вестници, сякаш бяха стихотворения. И щеше да продължи да го прави до края на живота си, обвързан от едно състрадание, което с времето може би отново щеше да се превърне в обич, ако не беше инфекцията на окото ѝ, заради която леглото му пак стана по-широко.

Погребаха Мегън в една дъждовна утрин в скромна църквица близо до приюта за душевноболни и Том бе единственият, който плака над гроба ѝ. Но в този ден той почувства, че не само тялото на Мегън бе спуснато в земята. Погребани бяха и неговата вяра в живота, искрените му надежди, че ще може да посреща честно този живот, невинността му. В този ден в един евтин ковчег до едничкия човек, към когото се бе осмелил да прехвърли любовта, която бе изпитвал към майка си, погребана и Том Блънт, защото изведнъж той вече не знаеше кой е. Не можа да разпознае себе си в младежа, който същата нощ причака зад един дувар производителя на столове, в дивото създание, което го връхлетя и го притисна до стената, в звяра, който го просна на земята с яростта на юмруците си. Предсмъртните стонове на непознатия предвещаваха края му, но същевременно това бяха виковете на родилка, която даваше живот на един нов Том, един Том,

който изглеждаше способен на всичко, един Том, годен да извършва подобни действия, без душата му да трепне — може би защото някой я бе изтръгнал и продал на хирурзите. Бе се опитвал да преживява честно, а животът само го бе мачкал като някакво гадно насекомо. Дошло бе време да оцелява по друг начин, каза си той пред кървавите останки, в които бе превърнал производителя на столове.

Беше почти на двайсет години, а от този живот погледът му бе станал суров и жесток, което в съчетание с мускулите му придаваше застрашителен, дори кавгаджийски вид, особено ако ходеше приведен. Ето защо не бе трудно да постъпи на служба при най-лошия лихвар на Бетнал Грийн. Денем му се подчиняваше, обикаляйки улиците със списък на неизправни платци, които трябваше да сплаши, а нощем не се въздържаха да краде от него — сякаш нравствеността, направлявала действията му в миналото, бе нещо ненужно и пречещо да извлече изгода от съществуването си, в което вече имаше място само за личния му интерес. Тогава животът се превърна в проста рутина — упражняваше насилие по поръчка в замяна на парите, необходими, за да наеме някоя съборетина и услугите на някоя уличница, когато имаше нужда да се разтовари. Живот, управляван от едно-единствено чувство: омразата, която подхранваше ежедневно с всеки удар на юмруците си, сякаш бе някакво екзотично цвете — неясна, но силна омраза, която се отприщваше при най-малката проява на наглост и го принуждаваше да се прибира в пансиона с насинено лице, зачеркнал още някоя кръчма от обичайния си маршрут. Въпреки всичко, през цялото време Том осъзнаваше собствената си коравосърдечност и леденото безразличие, с което чупеше пръсти и шепнеше заплахи в ушите на жертвите си, но си казваше за свое оправдание, че няма друг избор, че би било безсмислено да плува срещу това течение, повлякло го към мястото, което може би му се полагаше. Подобно на змия, която си сменя кожата, той можеше само да си затваря очите, докато се отърсваше от Божията милост по своя път към ада. В крайна сметка, може би не ставаше за друго. В крайна сметка, може би беше дошъл на бял свят, за да чупи пръсти и да заеме почетно място сред злосторниците и разпътните люде. И тъй, свободен от всякаква отговорност, щеше да продължи да затъва примирено в тъмната страна на света, знаейки, че рано или късно ще му предложат

да извърши първото си наемно убийство, ако някой не бе решил, че повече му подхожда ролята на герой.

Том се яви във фирмата на Мъри, без да знае в какво се състои работата, която предлагаха там, и още помнеше удивеното изражение, с което грамадният мъжага се надигна от бюрото си, щом го видя да влиза. Сетне започна да обикаля около него с възторжени възклицания, като опипваше мускулите му и оглеждаше челюстта му с жестове на умопобъркан шивач.

— Не мога да повярвам, изглеждате точно така, както съм го описал! — рече той, докато Том недоумяваше за какво, по дяволите, става дума. — Вие сте истинският капитан Дерек Шакълтън.

После го отведе в едно огромно подземие, където други мъже, облечени в чудновати маскарадни костюми, очевидно репетираха някакво театрално представление. Тогава Том за пръв път видя Мартин, Джеф и останалите.

— Господа, представям ви вашия капитан — обяви Гилиъм, — човека, заради когото би трябвало да отдадете живота си.

Ето как Том Блънт, кавгаджия, крадец и наемен бияч, ненадейно се превърна в спасител на човечеството. Тази работа не само напълни джобовете му, тя направи за него много повече: избави душата му от адския огън, в който се пържеше тъй неохотно, защото по някаква причина Том сметна, че е неуместно да продължава да троши кости, след като трябва да спасява света. Звучеше абсурдно, защото двете неща изглеждаха напълно съвместими, но благородният дух на Дерек Шакълтън сякаш го бе озарил отвътре, запълвайки по естествен, мирен и безболезнен начин кратера, останал от изтръгнатата душа на първоначалния Том Блънт. След първата репетиция Том свали бронята на капитан Шакълтън, но реши да отнесе със себе си литературния герой; а може би това бе просто несъзнателно, неизбежно действие. Истината бе, че беше твърде изкусително да гледа на света така, сякаш действително е негов спасител — както би го гледал един герой, който носи в гърдите си смело и щедро сърце. Още същия ден реши да си намери по-порядъчна работа, като че ли думите на оня исполин на име Гилиъм Мъри бяха съживили мъничкото човечност, която все още тлееше в душата му.

Ала сега всичките му планове за изкупление се бяха провалили заради онова глупаво девойче. Седна на леглото и извади чадърчето, което беше скрил в дрехата си; то несъмнено бе най-скъпата вещ в цялата стая. Ако го продадеше, с парите от него можеше да си покрие наема за два-три месеца, каза си той, опипвайки натъртения си хълбок, където привързваше торбичката с доматиен сок, която шпагата на Мартин трябваше да пробие по време на дуела. Поне нещо добро бе произлязло от срещата с това момиче, макар че трудно можеше да забрави кашата, в която се бе забъркал. Направо не му се мислеше в каква беда би се озовал, ако я срещнеше на улицата. В такъв случай най-лошите страхове на шефа му щяха да се сбъднат, защото девойката веднага щеше да разбере, че зад „Мъри Пътешествия във времето“ се крие измама. И макар че това безспорно бе най-лошото, имаше и друго: тя щеше също така да узнае, че той не е никакъв герой от бъдещето, а нещастен бедняк. Тогава Том по неволя щеше да види как благоговението ѝ мигом се превръща в разочарование, може би дори в зле прикрито отвращение, сякаш пред очите ѝ една пеперуда ставаше отново гъсеница. В сравнение с разкриването на измамата това бе по-малка беда, естествено, но той знаеше, че за нея би се разкайвал много повече. Всъщност му доставяше огромно удоволствие да си припомня очарования погледна младата жена, макар и да знаеше, че не бе предназначен за него, а за героя, чиято роля играеше — храбрият капитан Шакълтън, освободителя на човешкия род. Да, предпочиташе Клеър да си го представя как съгражда наново света през 2000 г., а не как седи в тоя мръсен свинарник и си мисли за парите, които би могъл да получи за нейното чадърче.

Отиде ли човек в ранни зори на рибния пазар Билингсгейт, узнава, че миризмите пътуват по-бързо от светлината, защото много преди първият светлик да прониже нощта, морският полъх от мидите и острата смрад на змиорките, които изпълват количките на рибарите, вече се разнасят в студения нощен въздух. Промушвайки се между сергиите със стриди и продавачите на калмари, които хвалеха стоката си — три за едно пени, — Том Блънт стигна до входната врата към пристанището, където се събираха други сиромаси като него и показваха мускули и решимост в очакване да бъдат избрани от

благосклонния пръст на някой корабен собственик, за да разтоварят плавателния му съд от презморски стоки. Плътно загърнат с връхната си дреха заради студа, Том се смеси с навалищата, сред която веднага забеляза Патрик, висок и як младеж; двамата толкова пъти бяха разтоварвали заедно сандъци, че накрая почти неволно завързаха бегло приятелство. Поздравиха се със сърдечно кимване и, подобно на гълъби, които надуват гуши, се опитаха да се открият сред групата, за да привлекат вниманието на корабните собственици. Обикновено и двамата биваха избирани в първата бригада благодарение на здравото си телосложение; така стана и тази сутрин. Честитиха си взаимно с едва доловима усмивка и се отправиха към поредния товарен кораб заедно с дузина подобрани хамали.

Тази проста и почтена работа, която не изискваше друго освен здрави ръце и известна пъргавина, се нравеше на Том, и то не само защото му позволяваше да види красивото зрелище на зазоряването над Темза. Докато усещаше как физическото усилие го изпълва с една живителна и умиротворяваща умора, можеше да остави мислите си да се носят безцелно и да вземат понякога неочаквани обрати. Нещо подобно се случваше и на хълма Хароу, едно малко възвишение в околностите на Лондон, увенчано от столетен дъб, около който имаше десетина гроба, сякаш тези покойници не искаха да имат нищо общо с другите, струпани в съседното неголямо гробище. Бе открил хълма при една от разходките си и на това тревисто укрепление, което вече смяташе за лично светилище, своего рода параклис на открито и място за отдых от светската неразбория, понякога му идваха щастливи прозрения, които, за негова изненада, му разкриваха обикновено неуловимия смисъл на собственото му съществуване. Докато седеше там и се питаше какъв ли е бил животът на Джон Пийчи — човека, който почиваше под най-близката до дъба плоча, — Том можеше да разглежда и своя живот, сякаш бе чужд, и да го преценява с безстрастието, с което би преценил непознатия.

Когато приключиха работата, двамата с Патрик седнаха на едни сандъци в очакване на надницата си. Докато чакаха, обикновено бърбеха за какво ли не, но на Том вече цяла седмица акълът му беше другаде. Точно толкова време бе изтекло от злополучната му среща с Клеър Хагърти, а все още нямаше никакви последици. Очевидно Мъри не бе узнал за произшествието и може би никога нямаше да научи, но

при всички случаи животът на Том занапред нямаше да е същият. Всъщност вече не беше същият. Той знаеше, че Лондон е прекалено голям град, за да срещне отново тази жена, но въпреки това си отваряше очите на четири, докато вървеше по улиците — боеше се, че свърне ли зад някой ъгъл, ще се натъкне на нея. Заради глупавата хлапачка вече нямаше да живее спокойно, щеше винаги да е нащрек, може би дори щеше да се наложи да си пусне брада. Поклати глава при мисълта как най-незначителното действие може да ти промени живота: защо, дявол да го вземе, не бе имал благоразумието да облекчи мехура си преди представлението?

Когато Патрик най-сетне се осмели да го укори приятелски за мрачното мълчание, в което изпадаше напоследък, Том го погледна изненадан. Действително не бе се постарал да скрие настроенията си от Патрик и сега не знаеше какво да му отговори. Реши просто да го успокои с една отчасти загадъчна, отчасти печална усмивка и другарят му сви рамене, за да покаже, че съвсем не е имал намерение да нахълтва грубо в личния му живот. Щом получиха заплащането си, двамата напуснаха пристанището, без да бързат — като хора, които нямат кой знае каква работа през остатъка от деня. Докато вървяха, Том току поглеждаше Патрик с обич, боейки се, че може да го е засегнал със своята сдържаност. Момчето бе само с две години по-малко от него, но заради детинското си лице изглеждаше много по-младо и Том не бе устоял на рефлекс да го вземе под крилото си като по-малък брат, какъвто никога не бе имал, при все че прекрасно знаеше, че Патрик може сам да се грижи за себе си. Въпреки това — дали от леност, или от стеснителност — никой от двамата не бе проявил интерес да продължи тези наченки на дружба отвъд пределите на пристанището.

— Парите, които взех днес, малко ме приближават до целта, Том — рече изведнъж Патрик с мечтателен тон.

— Каква цел? — попита другият, определено заинтригуван, защото Патрик никога не бе споменавал, че смята да се захване с някаква търговия или да се ожени.

Момчето му отправи тайнствен поглед.

— Да осъществя мечтата си — отвърна тържествено.

Том се зарадва, че това момче си има мечта, която да го крепи и да му вдъхва сили да посреща новия ден — нещо, което на него му

липсваше в последно време.

— За какво мечтаеш, Патрик? — попита той, знаейки, че другарят му очаква този въпрос.

Патрик измъкна благоговейно от джоба си една измачкана листовка и му я показа.

— Да пътувам до 2000 г. и да видя с очите си как храбрият капитан Шакълтън побеждава злите автомати.

Том дори не взе листовката, която познаваше толкова добре. Само погледна Патрик с тъга.

— Не ти ли е интересно да видиш 2000 г., Том? — попита момчето, изненадано от безразличието му.

Том въздъхна.

— Не ми е зор да ходя в бъдещето, Патрик — отвърна, свивайки рамене. — Това тук е моето настояще и то е единственото, което искам да опозная.

— Разбирам — промълви Патрик, твърде вежлив, за да дръзне да разкритикува тесногръдието му.

— Закусвал ли си? — попита Том.

— Разбира се, че не! — възмути се момчето. — Нали ти казах, че спестявам. Закуската е лукс, който не мога да си позволя.

— Тогава нека аз да те почерпя — предложи Том, като бащински го прегърна през рамо. — Знам едно място наблизо, където правят най-добрите наденици в цял Лондон.

XXV

След обилната закуска, с която се нагостиха — пиршество, което щеше да укроти стомасите им за цяла седмица, — Том отново се видя с празни джобове. Опита се да не се упреква за разточителството, което беше проявил — просто не можа да постъпи другояче; следващия път обаче трябваше да действа по-внимателно, защото прекрасно знаеше, че макар да му доставяха радост, тези алтруистични жестове в крайна сметка щяха да му навредят. Сбогува се с Патрик и тъй като нямаше по-добро занимание до края на деня, пое към Ковънт Гардън, където можеше да продължи с благотворителните си дела, открадвайки няколко ябълки за госпожа Ритър.

Когато отиде там, вече бе късно утро и най-пресните стоки бяха разграбени от най-ненаситните клиенти, които пристигаха в малките часове от всички краища на Лондон, за да запасят килерите си. От друга страна, напредналият час бе отнел призрачния вид, който придаваха на пазара плувналите във восък свещи, които търговците поставяха върху количките си. Сега пазарът изглеждаше като празненство под открито небе и посетителите вече нямаха вид на бегло мяркащи се привидения, а на весели безделници, които имаха на разположение цял ден, за да направят покупките си, омаяни — също като Том — от смесените ухания на розите и фуксиите, разнасящи се от кошниците с цветя в западната част на площада. Замаян от множеството, което се движеше унесено между талигите, препълнени с картофи, моркови и зелки — пъстро зрелище по цялото протежение на Боу Стрийт и Мейдън Лейн, — Том потърси с поглед някои от момичетата, които щъкаха между сергиите, понесли кошници с ябълки, и хвалеха стоката си с акцент кокни^[1]. Опъвайки врат, той зърна една продавачка и се опита да я стигне, преди да се е изгубила сред навалищата; за целта направи бърз завои, за да заобиколи стената от хора, която му преграждаше пътя. Но такива резки маневри, които може би биха спасили живота на капитан Шакълтън в някоя схватка, бяха необмислени на многолюдно място като пазара на Ковънт Гардън. Том разбра това, когато врхлетя върху една девойка, която се изпречи

пред него. Когато я блъсна, тя едва запази равновесие, за да не тупне на земята. Том се спря и се обърна към нея с намерение да ѝ се извини възможно най-кавалерски. В този миг се озова лице в лице с единствения човек в цял Лондон, когото не искаше да види повторно, и светът му се стори тясно и тайнствено място, което — досущ като шапката на някой илюзионист — побираше всичко.

— Капитан Шакълтън, какво търсите в моята епоха? — попита озадачено Клеър Хагърти.

Този път не ги делеше никакво разстояние и Том се потопи изцяло в нейния благоговееен поглед, предизвикан от самото му присъствие. Забеляза и колко сини бяха очите ѝ — едно наситено и искрящо синьо, което със сигурност не би открил никъде по света, колкото и океани и небеса да видеше; стихийно и неподправено синьо, каквото може би бе имало сред цветовете, изпъстрили рая, а сега се бе съхранило единствено в нейните зеници. Едва когато успя да се отърси от магията на погледа ѝ, Том осъзна, че тази случайна среща би могла да му коства живота. Озърна се бързо наоколо, за да се увери, че никой не ги наблюдава подозрително, но беше твърде зашеметен, за да забележи каквото и да било. Очите му отново се спряха върху нейните; девойката го гледаше все така слисано и развълнувано в очакване да ѝ обясни на какво се дължеше присъствието му там. Разкриеше ли ѝ истината, това би означавало незабавно да подпише смъртната си присъда, но какво би могъл да ѝ каже?

— Предприех пътуване във времето, за да ви върна чадърчето — изтърси той и веднага си прехапа езика след тези думи. Звучаха абсурдно, но това бе първото, което му дойде наум. Видя как Клеър разтвори още по-широко красивите си очи и се приготви за най-лошото.

— О, благодаря ви, много любезно от ваша страна — рече девойката за негова изненада, неспособна да скрие колко е поласкана, — но не биваше да си правите труда. Както виждате, вече съм го заменила с друго — и тя му показва едно чадърче, твърде подобно на онова, което той кѳташе в чекмеджето на скрина си. — Но щом сте прекосили времето, за да ми го върнете, ще го приема с радост и ви обещавам, че ще се отърва от това тук.

Сега пък Том трябваше да се помъчи да скрие стѳписването си: девойката бе повярвала в лѳжата му без капка подозрение! Но нима

можеше да бъде другояче? Пантомимата, организирана от Мъри, бе прекалено сполучлива, за да бъде поставена под съмнение от едно толкова младо момиче. Клеър вярваше, че е пътувала до 2000 г., действително вярваше в това, и поради тази увереност той също можеше с пълно право да мине за пътник във времето. Ето колко прости бяха нещата. Когато се съвзе от изумлението си, забеляза, че тя се вира в празните му ръце; навярно се питаше къде е чадърчето, подтикнало го да осъществи такъв героичен подвиг — да прекоси цял век с едничката цел да ѝ го върне.

— Не е у мен в момента — оправда се той, свивайки глупаво рамене.

Тя явно изчакваше той да предложи някакво разрешение на проблема и във внезапната тишина, обгърнала ги наред глъчката, Том забеляза стройното и изящно тяло, което се очертаваше под роклята ѝ, и осъзна с болезнена яснота колко отдавна не е бил с жена. Откак погребва Мегън, бе получавал само престорената нежност на проститутките, а в последно време караше и без нея, защото му се струваше, че е закоравял достатъчно, за да се лиши и от тези платени ласки. Или поне така си мислеше. Ала ето че сега пред него стоеше красива и изтънчена жена, жена, за която някой като него изобщо не би могъл да мечтае, но която го гледаше както никоя друга дотогава. Дали този поглед бе тунелът, който би му позволил да щурмува непревземаемата крепост? Откакто свят светува, мъжете бяха рискували за много по-малко. И тъй, верен на древното желание, което пламтеше в недрата на неговото племе, Том направи именно онова, което разумът го съветваше да не прави.

— Но мога да ви го предам днес следобед — предложи той — в чайната на „Еърейтид Бред Къмпани“, близо до метростанцията Чаринг Крос, ако бъдете така любезна да пиете чай с мен.

Лицето на Клеър грейна.

— Разбира се, капитане — отвърна тя въодушевено. — Ще дойда.

Том кимна, като се стараеше в усмивката му да не се прокрадне никаква похот. Опитваше се да скрие колко бе изумен — не само от това, че бе приела поканата, но и от това, че сам бе предложил среща на жената, от която трябваше да бяга като дявол от тамян, ако искаше да си запази живота. Очевидно го ценеше твърде малко, щом не се

боеше да го рискува, за да се повъргаля с тази прелест. В този миг и двамата се обърнаха, чувайки как някой вика името на Клеър. Едно русо момиче си пробиваше път в тълпата, за да стигне до тях.

— Това е моята приятелка Луси — рече Клеър с весело отегчение, — която дори за миг не ме оставя сама.

— Моля ви, не ѝ казвайте, че идвам от бъдещето — побърза да я предупреди Том, донякъде възвърнал здравия си разум. — Тук съм инкогнито и ако ме разкрият, ще си навлека много неприятности.

Клеър го погледна с леко безпокойство.

— Ще ви чакам в чаения салон в шест — бързо се сбогува Том. — Но моля ви, обещавайте ми, че ще дойдете сама.

Както и очакваше, тя не се поколеба да обещае. Въпреки че никога не бе посещавал чайните на „Е.Б.К.“ — предвид на положението си, — Том знаеше, че те бяха станали популярни още от самото си откриване, защото бяха единствените места в Лондон, където двама млади можеха да се срещнат без досадни придружители. Беше чувал, че заведенията са просторни и приятни, имат отопление и там човек срещу съвсем скромна сума може да поръча две чаши чай и кифлички; накъсо, те веднага се превърнаха в идеалната алтернатива на онова, на което бяха обречени ухажорите дотогава — разходки на студа или срещи в семейните салони, контролирани от майката на девойката. Въпреки че там щяха да са прекалено изложени на погледи, Том не се сещаше за по-добро място, където младата жена би се съгласила да отиде сама на срещата.

Когато Луси се добра до Клеър, Том вече бе изчезнал в навалищата, но тя все пак попита унесената си приятелка кой е бил непознатият, с когото я бе зърнала да разговаря. Клеър само поклати загадъчно глава. Както очакваше, Луси веднага забрави за случката и я помъкна към една сергия за цветя, където можеха да се снабдят с хелиотропни растения, с които да пренесат в спалните си дивото ухание на далечните джунгли. И докато Клеър Хагърти се влачеше безропотно след приятелката си, мислейки, че прекосяването на времето заради едно чадърче бе най-кавалерското нещо, което някой бе правил за нея в живота ѝ, Том Блънт се изниза от пазара на Ковънт Гардън, като си пробиваше с лакти път сред тълпата и се опитваше да не мисли за горкия Пъркинс.

Добрал се до своя свинарник, Том рухна върху неудобното легло, сякаш застрелян от упор. Проснат там, продължи да прокліна безразсъдното си поведение със същите объркани като на пияница мисли, с които се бе упреквал по целия път. Нима си бе изгубил ума? За какъв дявол се стремеше към нова среща с момичето? Е, на този въпрос не беше трудно да се отговори. Очевидно бе какво търсеше той: не само да се полюбува на хубостта на Клеър в продължение на час-два — като човек, който се възхищава на недостижим предмет, изложен на витрина, терзаейки се същевременно, че никога не би могъл да го притежава. Не, съвсем не: щеше да се възползва от обстоятелството, че момичето бе влюбено в неговото друго аз — в храбрия капитан Шакълтън, — за да постигне една по-амбициозна цел. Сам се изненадваше, че заради такава кратка наслада бе готов да понесе пагубните последици, които неразумното му поведение щеше да предизвика, включително и вероятността да изгуби живота си. Толкова ли малко ценеше собственото си съществуване, запита се за кой ли път. Да, макар и да звучеше угнетяващо, това бе самата истина: обладаването на онази красива жена за него имаше по-голямо значение от всичко друго, което би могло да го очаква в дебрите на безрадостното му бъдеще.

Ако разсъдеше хладнокръвно, трябваше да признае, че най-логичното решение бе да не отиде на срещата и да си спести неприятностите. От друга страна, това не го спасяваше от вероятността да срещне девойката някъде другаде; тогава щеше да се наложи да ѝ обяснява защо все още се намира в XIX век и в добавка да скалпи някакво оправдание, задето не е отишъл в чаения салон. Очевидно избягването на срещата не решаваше проблема. Единственото разрешение, което му идваше наум, бе точно обратното: да се появи в салона и да измисли нещо, което би го отървало от необходимостта да дава нови обяснения, ако се случеше да се срещнат отново в бъдеще. Да измисли някаква причина, поради която тя да не се доближава до него и дори да не му проговаря, каза си той въодушевено, сякаш това бе главният повод да я види отново, жертвайки някои по-банални интереси. Честно казано, рандевуто в крайна сметка можеше да се окаже полезно. Да, можеше да му помогне да разреши проблема веднъж завинаги, защото едно поне беше ясно:

това трябваше да е първата им и последна среща. Нямаше друг избор — трябваше да задоволи каприза си да се наслади на момичето, при условие че успееше да предотврати всяка възможност за повторно виждане. Трябваше да осуети връзката, която можеше да възникне между тях, тъй като не се сещаше как би я опазил в тайна от безбройните шпиони, които Мъри несъмнено бе пръснал из града; такава връзка криеше опасност не само за него, но и за нея. При това положение срещата напомняше последния пир на осъдения и той реши да ѝ се наслади докрай.

Когато наближи уречения час, стана, взе чадърчето, нахлупи си шапката и излезе от пансиона. На улицата се спря пред сергията на госпожа Ритър, поддавайки се на някакъв внезапен импулс.

— Добър ден, Том — поздрави го старицата.

— Госпожо Ритър — рече той, като ѝ протегна церемониално дясната си ръка с обърната нагоре длан, — мисля, че е дошло време и двамата да узнаем какво ми е отредила съдбата.

Възрастната жена го изгледа смаяно, но веднага взе ръката му между своите и бавно проследи линиите на дланта му със съсухрения си показалец, сякаш следваше редовете на книга.

— Боже мой, Том! — трепна тя, вдигайки към него скръбен и изненадан поглед. — Тук виждам... твоята смърт!

Том прие злокобното предсказание с примирено, но решително изражение и внимателно измъкна ръката си от старческите длани. Добре, значи подозренията му се потвърдиха. Да умре, задето се е пъхнал под фустите на дама от добър сой — това бе неговата скандална орис. Сви рамене, сбогува се с разтревожената госпожа Ритър, която може би бе смятала, че животът е отредил за това момче по-добра съдба, и пое към чаения салон, където го чакаше Клеър Хагърти. Да, щеше да умре, вече нямаше съмнение, но то това можеше ли да се нарече живот? Усмихна се и ускори крачка.

Никога не се бе чувствал толкова жив.

[1] Кокни: 1) кореняк лондончанин, особено от източните квартали; 2) характерен лондонски диалект. ↑

XXVI

Когато отиде в чаения салон, Клеър вече беше там, заела една от масичките в дъното до големия прозорец, който разливаше светлината на късния следобед по косата ѝ. Том ѝ се полюбува от входа на заведението, наслаждавайки се на увереността, че това красиво момиче очаква именно него. Отново се развълнува от крехката ѝ фигура, която така прелестно контрастираше с енергията на жестовете ѝ и с жадния ѝ поглед, и усети в душата си, в онази пустош, където смяташе, че нищо не би могло да поникне отново, едно приятно клокочене — знак, че вътрешно все още не е умрял напълно, че все още може да изпитва чувства. Стисна чадърчето с потна ръка и тръгна между масите към нея, решен да направи всичко възможно, за да държи това тяло в прегръдките си същата привечер.

— Извинете, господине — заговори го една млада жена, която в този миг излизаше от заведението, — бихте ли ми казали откъде сте купили тези ботуши?

Объркан, Том проследи погледа ѝ, вперен в краката му, и почти се изненада, когато видя, че са обути с екзотичните ботуши на капитан Шакълтън. Погледна жената, не знаейки какво да каже.

— От Париж са — рече накрая.

Отговорът му явно задоволи младата жена, която кимна усмихната, сякаш подобни обуца можеха да произлизат единствено от люлката на модата. Благодарил му за сведението с любезна усмивка и напусна заведението. Том поклати глава, прочисти си гърлото като някой баритон, който се готви да излезе на сцената, и най-сетне успя да стигне до Клеър, която гледаше унесено през прозореца и все още не бе забелязала присъствието му.

— Добър ден, госпожице Хагърти — поздрави я той.

Клеър се усмихна, щом го видя.

— Това, струва ми се, е ваше — рече той, като ѝ поднесе чадърчето, сякаш беше букет рози.

— О, благодаря ви, капитане — отвърна момичето, — но седнете, моля ви, седнете.

Том се настани на другия свободен стол, докато Клеър изучаваше с леко безпокойство окаяното състояние на чадърчето. След бързата преценка тя го остави от едната страна на масата, сякаш този предмет вече бе изпълнил своето предназначение в сюжета. Сетне загледа Том с онзи странен копнеж, който бе зърнал в очите ѝ още при първата им среща и от който бе поласкан, макар и да знаеше, че чувството е породено не от самия него, а от героя, чиято роля играеше.

— Трябва да ви кажа, капитане, че сте се дегизирали отлично — призна момичето след огледа си. — Изглеждате като някой бедняк от Ист Енд.

— Ъъъ, да, благодаря — измънка Том, като се насили да се усмихне любезно, за да скрие, че думите ѝ са го жегнали.

Всъщност от какво се изненадваше? Забележката ѝ просто бе потвърдила догадките му: можеше да се наслади на една привечер в компанията на високомерната хлапачка само защото тя вярваше, че е безстрашен герой от бъдещето. И именно това недоразумение щеше да му позволи да ѝ даде урок, получавайки от нея онова, което при други обстоятелства никога не би могъл да получи. За да прикрие удоволствието, което му доставяше тази мисъл, обходи с поглед заведението, като се опитваше същевременно да открие някой евентуален съгледвач на Гилиъм сред шумната клиентела, но не забеляза никакви подозрителни лица.

— Някоя предпазна мярка не е излишна — отбеляза той, обръщайки се отново към Клеър. — Както ви казах, не бива да привличам внимание към себе си, а не бих постигнал това, ако съм с бойната си броня. По същата причина ще ви помоля да не ме наричате капитан.

— Добре — отвърна девойката, но в следващия миг възкликна, обзета от радостната възбуда, че знае някаква тайна, споделена единствено с нея: — Не мога да повярвам, че вие сте капитан Дерек Шакълтън!

Том стреснато я помоли да замълчи.

— Ох, простете — извини се тя смутена, — просто съм много нервна. Все още не ми се вярва, че съм поканена на чай със самия спасител на...

За щастие келнерът се появи в този миг и момичето прекъсна изречението си. Поръчаха две чаши чай и различни видове пасти и

кифлички. Когато келнерът се отдалечи, за да изпълни поръчката, двамата се гледаха в продължение на няколко секунди, като се усмихваха глуповато. Том наблюдаваше нейните опити да се успокои и да възвърне самообладанието си, а същевременно мислеше как да насочи разговора към една по-интимна област, която да подпомогне кроежите му. Беше избрал този чаен салон, защото на отсрещната страна на улицата имаше скромен, но чистичък пансион, който му се бе сторил идеална сцена за срещата на техните тела. Сега трябваше да използва целия си талант на съблазнител, ако изобщо имаше такъв, за да се опита да я заведе там, макар че това нямаше да е лесно. Беше очевидно, че дама като Клеър, която вероятно все още бе с непокътната добродетел, не би се съгласила да легне току-тъй с един непознат, ако и да беше убедена, че той е капитан Шакълтън.

— Как пристигнахте тук? — попита в този миг Клеър, която не подозираше нищо за посоката на мислите му. — Да не би да сте се качили в „Хронотилус“, без никой да ви види?

Том едва сдържа една гримаса на досада. Последното, което му се искаше сега, докато се мъчеше да съчини убедителна измислица, с чиято помощ да се порадва на прелестите на момичето, бе да придава достоверност на предишната си лъжа. Ала щом ѝ беше казал, че е пътувал във времето, за да ѝ върне чадърчето, не можеше да очаква, че тя ще го приеме като най-нормалното нещо на света, сякаш хората сновяха напред-назад между вековете, изпълнявайки банални задължения. За негов късмет, навременната поява на келнера с поръчката му предостави няколко секунди, за да успее да скалъпи задоволителен отговор.

— „Хронотилус“ ли? — попита Том, преструвайки се, че не знае за съществуването на времевия трамвай. Ако кажеше, че го е използвал, за да пристигне в тази епоха, не би имал друг начин да се върне в бъдещето, освен да чака следващата експедиция до 2000 година, а тя щеше да се проведе след почти цял месец; следователно не би имало причини настоящата им среща да е последна.

— Това е парният трамвай, с който пътувахме до вашата епоха, като прекосихме едно ужасно място, наречено четвърто измерение — обясни Клеър и след кратък размисъл добави: — Но ако не сте използвали „Хронотилус“, как изобщо се озовахте тук? Да не би да има друг начин да се пътува във времето?

— Разбира се, че има, госпожице Хагърти — отвърна уверено Том, като си мислеше, че щом момичето се е хванало на лъжите на Гилиъм, сигурно би повярвало във всеки друг начин за преместване във времето, който той би могъл да съчини. — Нашите учени са изобретили една машина, с която тези пътувания се осъществяват мигновено, без да е нужно това досадно прекосяване на четвъртото измерение.

— И тази машина може да пътува до всяка епоха? — попита девойката поразена.

— До всяка, до всяка — потвърди Том, като се престори, че не отдава никакво значение на този факт — сякаш му бе додеяло да пътува през вековете и зараждането и крахът на цивилизациите го отегчаваха безмерно.

Сетне взе една паста и я захапа с наслада, давайки да се разбере, че въпреки всичко, което е видял, все още го радват малките удоволствия в живота, като например британските сладкарски изделия.

— Докарахте ли я със себе си? — попита Клеър. — Ще ми я покажете ли?

— Кое да ви покажа?

— Машината, с която сте пътували до моята епоха.

Том едва не се задави с пастата.

— Не, не — побърза да уточни той, — това е невъзможно, абсолютно невъзможно.

Тя се нацупи разочаровано и скръсти ръце с донякъде детински жест, който го свари неподготвен.

— Не мога да ви я покажа, защото... не е нещо, което може да се види — импровизира той, опитвайки се да я успокои, преди да се е разсърдила истински.

— Как така не може да се види? — попита тя недоверчиво.

— Имам предвид, че не е нещо като крилата карета, която се придвижва през времето — обясни Том.

— А какво е в такъв случай?

Той едва не въздъхна от отчаяние. Да, какво беше в такъв случай? И защо не можеше да ѝ я покаже?

— Това е едно съоръжение, което не пътува физически през потока на времето, а остава приковано в бъдещето. Оттам, във... отваря дупки, през които можем да пътуваме до други епохи. То е като

бормашина, но вместо да пробива скали... дълбае тунели в тъканта на времето. Затова не мога да ви я покажа, макар че нищо не би ми доставило по-голямо удоволствие.

Девојката мълчеше.

— Машина, която отваря дупки в тъканта на времето... — промълви най-сетне, запленена от идеята. — И вие минахте през един от тези тунели, за да се появите в днешния ден?

— Точно така — отвърна Том не особено убедено.

— А как ще се върнете в бъдещето?

— Ще се пхна пак в дупката.

— Искате да кажете, че в този миг някъде в Лондон има тунел, който води до 2000 г.?

Том отпи от чая си, преди да отговори. Този разговор започваше да му дотяга.

— Както сама разбирате, ако тунелът се отвори в града, прекалено много ще бие на очи — отвърна той предпазливо. — Отваря се винаги в околностите, на хълма Хароу, едно малко възвишение, увенчано от стар дъб, заобиколен от надгробни плочи. Но машината не може да го поддържа отворен твърде дълго време. След няколко часа ще се затвори и аз трябва да мина през него, преди това да се случи.

Добави последната фраза с престорено униние, като се надяваше, че — предвид липсата на време — момичето ще престане да го изтезава с въпросите си.

— Навярно ще ви се стори твърде дръзко от моя страна, капитане — каза Клеър след кратък размисъл, — но ще можете ли да ме отведете с вас в 2000 г.?

— Боя се, че не, госпожице Хагърти — въздъхна Том.

— Защо? Обещавам ви, че...

— Защото не мога да пренасям хора оттук там.

— Но какъв е смисълът да се изобрети машина на времето, ако не се използва за...

— Защото е изобретена с определена цел! — прекъсна я Том, комуто бе дотегнало нейното упорство да научи нещо повече. Толкова ли я интересуваха пътуванията във времето?

Мигом съжали за своята рязкост, но бедата беше сторена. Клеър го гледаше, изненадана от сърдития му тон.

— И каква е тази цел, ако мога да знам? — сопна му се тя със същата гневна нотка.

Том въздъхна, облегна се на стола си и загледа момичето, като се бореше да овладее нарастващото си раздразнение. Беше безсмислено да продължава с всичко това. Както бе тръгнал разговорът, нямаше да успее да я замъкне в пансиона; щеше да е късметлия, ако тя не го зарежеше веднага, отегчена от мъглявите му отговори. Но какво очакваше Том? Той не беше Гилиъм Мъри. Беше просто един несретник без въображение. Да се прави на пътник във времето бе голяма лъжица за неговата уста. Беше за предпочитане да вдигне ръце, да забрави за всичко, да се сбогува вежливо с нея, докато все още имаше време, и да продължи да си живурка, в случай че главорезите на Мъри нямаха някоя по-добра идея.

— Госпожице Хагърти — поде той, решен учтиво да приключи срещата под някакъв претекст, но в този миг тя постави ръката си върху неговата.

Изненадан от жеста, Том забрави какво се канеше да каже. Загледа изящната ѝ ръка, кротко положена върху неговата; и двете лежаха между чашите за чай като някаква скулптура, чието значение му убягваше. Когато вдигна очи, срещна един безкрайно нежен поглед.

— Съжалявам, че ви притесних с въпроси, на които навярно не сте упълномощен да отговаряте, капитане — извини се момичето, като грациозно се наведе напред. — От моя страна това бе твърде неучтив начин да ви благодаря, че ми върнахте чадърчето. Така или иначе, не е нужно да ми отговаряте защо е изобретена машината. Целта вече ми е известна.

— Нима? — попита Том недоверчиво.

— Да — отвърна тя с очарователно горда усмивка.

— Тогава бихте ли ми казали каква е тази цел?

Клеър се огледа наоколо, сетне отвърна, снишавайки глас:

— Да убиете господин Фъргюсън.

Том повдигна вежди. Господин Фъргюсън? Кой, по дяволите, беше господин Фъргюсън? И защо трябваше да го убива?

— Не се преструвайте, капитане — разсмя се Клеър. — Уверявам ви, че не е необходимо. Не и пред мен!

Том охотно се присъедини към смеха ѝ, възползвайки се от изблика на веселие, за да се освободи от напрежението от разпита.

Нямаше никаква представа кой е въпросният Фъргюсън, но чувстваше, че най-добрата стратегия ще е да се преструва, че отлично знае кой е той, че знае дори кой номер обувки носи и каква помада използва при бръснене — и да се моли тя да не го разпитва за този човек.

— Нищо не може да се скрие от вас, госпожице Хагърти — похвали я той. — Прекалено сте умна.

Клеър доби доволно изражение.

— Благодаря ви, капитане. Но не е трудно да се отгатне, че вашите учени са създали машината с цел да се Пътува именно до тази епоха, за да бъде убит изобретателят на автоматите, още преди да ги е създал, и така да се избегнат последвалите събития, разрушението на Лондон и смъртта на толкова хора.

Да пътуваш в миналото, за да го промениш? Възможно ли бе това, запита се Том.

— Точно така, Клеър. Аз бях избран, за да убия Фъргюсън и да спася света от разруха.

Момичето размисли няколко секунди, преди да добави:

— Ала не сте успели, щом като и двамата видяхме с очите си войната на бъдещето.

— Отново отгатна, Клеър — призна Том, като се възползва от случая, за да се обърне към нея по-фамилиарно.

— Значи мисията ви се е провалила — каза тя сякаш на себе си с известна тъга. После го погледна настойчиво и промълви: — Но защо? Може би дупките не остават отворени достатъчно дълго време?

Том разпери ръце, преструвайки се, че е изумен от нейната проникателност.

— Така е — призна той, за да добави в прилив на вдъхновение: — Осъществих няколко пробни пътувания, за да открия местонахождението на Фъргюсън, но не успях. Разполагах с твърде малко време. Затова може да ме видиш в бъдеще някой път да вървя по улицата, но не бива да ме заговаряш, защото тогава аз все още няма да те познавам.

Тя примигна, опитвайки се да схване думите му.

— Разбирам — рече накрая. — Ти си предприел тези пътувания преди сегашното, а си пристигнал тук дни по-късно.

— Именно — потвърди той и добави, одързостен от факта, че тя намираше тези врели-некипели за смислени: — Въпреки че от твоя

гледна точка сегашното пътуване, което осъществих, изглежда да е първото, това не е вярно. Предприел съм поне половин дузина пътувания в твоята епоха преди това. Впрочем, това пътуване, което на теб ти се струва първо, за мен най-вероятно ще е последно, тъй като употребата на машината понастоящем е забранена.

— Забранена ли? — попита Клеър, която изглеждаше все по-впечатлена.

Том отпи от чая, за да си прочисти гърлото, и продължи, насърчен от ефекта, който думите му упражняваха върху нея:

— Да, Клеър. Машината бе изобретена в разгара на войната, но когато се оказа неефикасна, създателите ѝ престанаха да се занимават с нея. Забравиха за утопичната идея да предотвратят войната, преди да е избухнала, и съсредоточиха усилията си върху изобретяване на оръжия, с които да я спечелят; те трябваше да могат да разцепват на две бронята на автоматите — тук девойката кимна, явно припомнила си впечатляващите оръжия на войниците. — Тогава машината бе зарязана като нещо непотребно, но все пак я държаха под наблюдение, за да не може никой да пътува в миналото без разрешение и да го променя, както му скимне. На мен обаче ми се удаде да я използвам тайно, ала успях да отворя тунел единствено за десет часа и сега остават само три, преди дупката да се затвори. Това е времето, с което разполагам, Клеър. После трябва да се върна в моята епоха. Ако остана тук, ще ме издирят и ще ме екзекутират, задето съм пътувал във времето без разрешение, па макар и да съм герой. И тъй, след три часа... ще си отида завинаги.

Завърши речта си, стискайки безкрайно нежно ръката на Клеър, като мислено се поздравя за това обяснение. За свое собствено изумление, не само бе разрешил проблема, който можеше да възникне при бъдеща среща с нея, но и бе успял да я осведоми, че разполагат с някакви си три часа заедно, преди да се разделят завинаги. Три часа и нищо повече. Само три.

— Рискувал си живота си, за да ми донесеш чадърчето — бавно рече тя като обобщение на ситуацията, сякаш изведнъж бе осъзнала на каква опасност се е изложил Том.

— Е, чадърчето беше само претекст — отвърна той, като се наведе през масата и страстно я погледна в очите.

Сега е моментът, каза си. Сега или никога.

— Рискувах живота си, за да те видя отново, защото те обичам, Клеър — излъга той с най-нежния тон, на който беше способен.

Вече бе изречено. Сега тя трябваше да каже същото. Трябваше да признае, че и тя го обича, тоест че обича храбрия капитан Шакълтън.

— Как е възможно да ме обичаш, след като дори не ме познаваш? — засмя се Клеър кокетно.

Том не очакваше такава реакция. Отпи глътка чай, за да скрие недоволството си. Тя не осъзнаваше ли, че няма време за друго, освен да се отдадат един на друг? Оставаха само три проклети часа! Не беше ли достатъчно ясен? Остави чашата върху чинийката и хвърли поглед към улицата, към отсрещния пансион с тъй желаните легла с чисти чаршафи, които изглеждаха все по-недостижими. Девојката имаше право, той не я познаваше, нито пък тя него. И докато оставаха непознати, нямаше никакъв шанс да се озоват в кревата. Бе се впуснал в безнадеждна битка. Ами ако вече се познаваха, помисли си изведнъж. Нали той идваше от бъдещето? Какво пречеше да ѝ каже, че от негова гледна точка вече се познават? Между тази среща и срещата през 2000 година можеше да се е случило всичко, което въображението му бе в състояние да роди, защото тя не би могла да го опровергае. Стори му се, че е открил идеалната стратегия, за да я отведе в пансиона, кротка като агънце.

— Грещиш, Клеър. Познавам те много по-добре, отколкото си мислиш — рече с изповеден тон, държейки ръката ѝ между своите, сякаш бе ранено врабче. — Зная каква си, за какво мечтаеш, какво искаш, как виждаш света. Зная всичко за теб и ти знаеш всичко за мен. И те обичам, Клеър. Влюбих се в теб в едно време, което още не е настъпило.

Тя го гледаше поразена.

— Но ако няма да се видим отново — разсъди момичето, — как ще се опознаем? Как ще се влюбиш в мен?

Том усети как го избива пот — беше паднал в собствения си капан. Потисна една ругатня и се загледа в улицата, опитвайки се да спечели време. Какво можеше да ѝ отговори сега? Отвън, безразлични към неговата тревога, минаваха файтони, като си проправяха път между количките на продавачите. В този миг зърна на ъгъла една пощенска кутия, солидна и червена, с инициалите на кралица Виктория отпред.

— Влюбих се в теб чрез писмата ти — изтърси той изведнъж.

— Чрез писмата ми? За какво говориш? — възкликна момичето стъписано.

— За любовните писма, които си изпращахме през всички тези години.

Тя го гледаше с уплаха. И Том разбра, че следващите му думи трябва да прозвучат правдоподобно, защото от това зависеше дали Клеър щеше да се предаде окончателно, или да го зашлеви разгневена. Затвори очи и се усмихна едва-едва, като се преструваше, че извиква в паметта си някакъв спомен, а същевременно мислеше трескаво.

— Това се случи при първото ми изследователско пътуване в твоята епоха — рече най-сетне. — Появих се на хълма, който ти споменах оде, и оттам вървах до Лондон. Там се уверих, че машината е абсолютно надеждна, когато трябва да отвори дупка на избрана дата: бях пропътувал от 2000-та до 8 ноември 1896 г.

— Осми ноември?

— Да, Клеър, осми ноември, сиреч вдругиден — потвърди Том. — Това беше първият ми набег в твоето столетие. Но няхах време да сторя нищо повече, защото трябваше да се прибера, преди дупката да се е затворила. И тъй, върнах се на хълма с цялата бързина, на която бях способен, и тъкмо се канех да вляза в тунела, за да се върна в 2000 г., когато зърнах нещо, което преди не бях забелязал.

— Какво? — попита тя, искрено заинтригувана.

— Под един камък, точно до надгробната плоча на някой си Джон Пийчи, имаше писмо. Взах го и открих с удивление, че е адресирано до мен. Пъхнах го в джоба на костюма, с който се бях предрешил, и го отворих, когато се прибрах в 2000 г. Писмото беше от една непозната дама от XIX век. — Том направи драматична пауза, преди да добави: — Тя се казваше Клеър Хагърти. И твърдеше, че ме обича.

Девојката изпусна една дрезгава въздишка, сякаш не ѝ достигаше въздух. С обичлива усмивка Том я гледаше как преглъща на сухо, опитвайки се да смели това, което току-що бе чула — че тя е предизвикала цялата тази ситуация, или по-точно, че ще я предизвика в бъдеще. Ако той я обичаше сега, то бе, защото тя го бе обикнала преди това. Клеър се вторачи в чашата си, сякаш в утайката от чая можеше да види Том в 2000 г. — да го види как чете объркан писмото,

в което една непозната жена от друг век, вече напуснала света на живите, му се обяснява в любов. Писмо, написано от нея. Без да ѝ даде време да си поеме дъх, Том продължи — като дървар, който въпреки умората удвоява усилия, щом види как дървото, което с часове се е опитвал да отсече, най-сетне започва да се накланя.

— В това писмо казваше, че ще се запознаем в бъдеще, или по-точно, че аз ще се запозная с теб в бъдеще, защото ти вече ме познаваше — рече той. — Молеше ме да ти отговоря, защото жадуваше да получиш вести от мен. Колкото и чудно да ми се видя това, написах писмо в отговор на твоето и при следващото ми пътуване до XIX век, което осъществих два дена по-късно, оставих писмото до същата надгробна плоча. При третото си пътуване намерих твоя отговор и така подхванахме една кореспонденция през времето.

— Боже мой — промълви момичето.

— Не знаех коя си — продължи неумолимо Том, — но се влюбих в теб, в жената, която пишеше тези писма. Затворех ли очи, представях си твоето лице. Твоето име мълвах нощем, сред останките на моя разрушен свят.

Клеър се размърда на стола си, сякаш се задущаваше, и изпусна нова въздишка — дрезгава и продължителна.

— Колко писма сме си написали? — успя да попита тя.

— Седем — рече Том, защото това число му се видя добро: нито много, нито малко. — Нямахме време за повече, преди да забранят машината, но те уверявам, че бяха достатъчно, любов моя.

Щом чу капитанът да се обръща към нея по този начин, Клеър отново въздъхна дълбоко.

— В последното си писмо ти ми разкри деня, в който най-сетне ще се срещнем: 20 май 2000 г., деня, в който победих Соломон и сложих край на войната. Този ден следвах твоите указания и след като сразих автомата, потърсих едно спокойно местенце сред руините. Тогава те видях да се появяваш. И точно както ми беше писала, ти изпусна чадърчето, което аз трябваше да ти върна днес, използвайки машината. Щом се озовах в твоята епоха, трябваше да отида на пазара на Ковънт Гардън, където бе отредено да се срещнем, и после да те поканя на чай и да ти разкажа всичко това. — Том направи пауза, преди да добави замечтано: — Сега разбирам защо — за да се

осъществи това бъдеще. Разбираш ли, Клеър? Ще ми напишеш тези писма в бъдеще, защото аз ти казвам сега, че ще ги напишеш.

— Боже мой — повтори тя, останала почти без дъх.

— Но има още нещо, което трябва да знаеш — заяви Том, решен да нанесе последния удар на дървото. — В едно от твоите писма ти ми описваше как сме се любили тази вечер.

— Какво? — измънка момичето едва чуто.

— Да, Клеър, тази вечер ще се любим в оня пансион отсреща и според собствените ти думи това ще е най-красивият спомен в живота ти.

Клеър го гледаше невярващо с пламнали бузи.

— Разбирам, че това те изненадва, но я си представи как се смаях аз! Прочетох писмото, в което описваш как сме правили любов, изумен до немай-къде, защото от твоя гледна точка това вече се беше случило, но още не се бе случило за мен. — Направи нова пауза, сетне ѝ се усмихна нежно: — Дойдох от бъдещето, за да осъществя моята съдба, тоест за да те любя, Клеър.

— Но аз... — опита се да протестира тя.

— Още ли не разбираш? Трябва да се любим, Клеър, защото всъщност вече сме го направили.

Това беше окончателният удар. Досущ като отсечен дъб, Клеър се олюля на стола и рухна на пода.

XXVII

Ако бе искала да привлече вниманието, не би могла да намери по-подходящ начин, помисли си Том. Заради внезапния припадък на Клеър и трясъка от чайника и чашите, които се разбиха в пода, повлечени заедно с покривката, всички разговори в салона секнаха отведнъж и се възцари отчетлива и напрегната тишина. От дъното на помещението, където бе изтласкан от последвалата суетня, Том наблюдаваше как около девойката закръжиха рояк госпожи. Подобно на спасителен отряд с дългогодишен опит, те я сложиха да легне на един диван, вдигнаха ѝ краката върху куп възглавници, разхлабиха ѝ корсета — тази коварна част от облеклото, която по единодушна преценка бе виновна за припадъка, защото ѝ бе попречила да поеме количеството въздух, необходимо за емоционален разговор — и отидоха да търсят ароматни соли, за да я свестят. Тя дойде на себе си с шумна въздишка. Готвачките и клиентките, които участваха в спасителната операция, бяха издигнали около момичето нещо като матриархален параван, за да попречат на джентълмените в салона да видят повече плът от допустимото. След няколко минути Клеър, бледа като призрак, се появи иззад тази човешка стена, олюлявайки се, и плъзна замаян поглед из салона. Том глупашки ѝ махна за поздрав с чадърчето. След кратко колебание девойката тръгна към него, като си проправяше път сред любопитните зяпачи, струпали се около нея. Ако не друго, поне бе познала в негово лице човека, с когото бе пила чай, преди да изгуби съзнание.

— Добре ли сте, госпожице Хагърти? — попита той, когато тя стигна до него; стори му се уместно да забрави за фамилиарното обръщение, което си бе извоювал с толкова усилия. — Може би няма да е зле да излезете малко на чист въздух...

Девойката кимна и се опря на предложената от Том ръка с покорството на сокол, който каца върху ръкавицата на своя господар — сякаш съветът да излезе на улицата и да подиша, избавяйки се от толкова любопитни погледи, бе най-доброто хрумване, което той бе имал някога. Том я изведе навън, като ѝ се извиняваше за причинения

смут с нечленоразделно пелтечене. Щом се озоваха на улицата, спряха на тротоара и без да щат, загледаха пансиона, който се издигаше точно пред тях като някаква заплаха. Клеър, чиито страни донякъде бяха възвърнали цвета си от свежия въздух, се взираше със смесица от безпокойство и примирение в мястото, където ѝ бе писано тази вечер да се отдаде на храбрия капитан Шакълтън, спасителя на човечеството — мъж, който още не се бе родил, но по някакво чудо стоеше до нея, избягвайки погледа ѝ.

— Ами ако не го направя, капитане? — попита тя, сякаш говореше на вятъра. — Ако не се кача там с вас?

Справедливостта изисква да отбележа, че Том се изненада от въпроса, защото на този етап, след злополучния край на срещата, вече никак не се надяваше коварните му кроежи да се осъществят. Но въпреки зрелищния припадък, момичето не бе забравило неговия разказ и очевидно все още вярваше в лъжата му. С треперливи щрихи Том находчиво бе нахвърлял върху празната страница на бъдното време един романс, една идилия, която оправдаваше предстоящата случка и дори насърчаваше девойката да се отдаде без страх или задръжки, и за нея това бе единственото бъдеще, което съществуваше. За миг в съзнанието му като мълния се мярна угризение и той се замисли дали да не я освободи от задаващото се изпитание, което тя явно бе готова да посрещне като някакво покаяние. Можеше да ѝ каже, че бъдещето не е предопределено веднъж завинаги, че тя може да избира. Ала след всички приказки, които беше изприказвал, не му се искаше да се откаже от плячката сега, когато най-сетне я бе уловил. Спомни си една често изричана от Гилиъм Мъри фраза и я повтори без капка стеснение с подходящия фаталистичен тон:

— Не зная какви последици би оказало това върху тъканта на времето.

Клеър го изгледа с известна тревога, а той само сви рамене, освобождавайки се от всяка отговорност. В края на краищата, не можеше да го вини за нищо: той се намираше там, защото тя самата му бе наредила така чрез писмата си. Бе прекосил времето, за да направи нещо, което Клеър вече му бе описала като случило се, и при това с най-големи подробности. Бе пътувал през годините, за да пусне в ход своя романс, за да предизвика онова, което още не бе станало, но вече бе факт. Момичето явно бе стигнало до същото заключение. В крайна

сметка, какво друго можеше да направи — да си обере крушите и да продължи с досегашния си живот, да се омъжи за някого от поклонниците си? Имаше шанса да изживее онова, за което жадуваше, откак се бе родила: една любов, по-значима от живота, една любов отвъд времето. Ако не поемеше риска, все едно се бе лъгала през цялото си съществуване.

— Най-хубавият спомен в живота ми — усмихна се тя. — Наистина ли съм написала това?

— Да — отвърна Том без капка колебание. — Точно това ми написа, Клеър.

Девојката го гледаше нерешително. Не можеше току-така да легне с един непознат. Ала случаят беше извънреден: трябваше да се отдаде, инак вселената щеше да пострада. Трябваше да се жертва, за да запази света. Но наистина ли бе саможертва това, каза си тя, нали го обичаше? Не беше ли любов този порой от чувства, който заливаше душата ѝ, щом го погледнеше? Да, не можеше да е друго. Ако чувството, което я озаряваше отвътре и от което коленете ѝ се подкосяваха, не беше любов, какво друго би могло да бъде? Капитан Шакълтън я бе уверил, че тази вечер ще се любят, а впоследствие тя ще му пише красиви писма. Защо да се съпротивява, щом в крайна сметка жадуваше да направи тъкмо това? Трябваше ли да го избегне по простата причина, че вече го е направила, че върви по стъпките на друга Клеър, която всъщност е самата тя? Трябваше ли да го избегне заради чувството, че не става дума за искрено желание, заради неприятния вкус на принуда в едно действие, което би следвало да е спонтанно? Колкото и да разсъждаваше, не откриваше истинска причина да се противи на онова, което копнееше да извърши с цялата си душа. Нито Луси, нито другите ѝ приятелки биха одобрили, ако тя легнеше с някой непознат — и именно това реши въпроса. Да, щеше да легне с него и да тъгува за него до края на живота си, пишейки дълги и красиви писма, напоени с парфюм и сълзи. Знаеше, че има достатъчно сила и постоянство, за да поддържа пламъка на любовта, въпреки че повече нямаше да види човека, който го е разпалил. Очевидно такава бе нейната съдба. Необикновена съдба, неустойимо трагична участ, много по-приятна за понасяне от досадния брак, който би могла да сключи с някого от безинтересните си кандидати. Клеър стисна устни решително.

— За да не пострада гордостта ви, капитане, надявам се, че не преувеличавате — пошегува се тя.

— Боя се, че има само един начин да проверим това — отвърна Том, като ѝ върна усмивката.

Веселото настроение, с което девойката бе решила да посрещне ситуацията, донесе огромно облекчение на Том, който вече нямаше да се терзае, че се възползва от нея. Бе прибягнал до долна уловка, за да се наслади на тялото ѝ и после да изчезне от живота ѝ завинаги, и тази безчестна постъпка — макар и да смяташе, че надменната хлапачка не заслужава друго отношение — му причиняваше неочаквано безпокойство, показващо, че все още не се е отърсил от всичките си скрупули. Ала вече не се чувстваше толкова гузен, щом и тя изглеждаше решена да открие наслада в обятията на капитан Шакълтън, безстрашния герой, който мълвеше нейното име сред руините на бъдещето.

Отвътре пансионът изглеждаше чист и дори уютен в сравнение с онези странноприемници, в които Том нощуваше обикновено. На Клеър това място навярно щеше да ѝ се види посредствено, недостойно за жена от нейната класа, но поне нямаше причина да побегне ужасена. Докато наемаше стаята, Том я наблюдаваше с крайчеца на окото си как оглежда безгрижно картините в скромния вестибюл, и се умили от усилието ѝ да си придаде светски вид, сякаш да ляга с мъже от бъдещето в лондонските пансиони бе обичайният начин, по който прекарваше вечерите си. Щом стаята бе наета, двамата се качиха по стълбата, която водеше към горния етаж, и тръгнаха по тесния коридор. И докато я гледаше как върви пред него с онази смесица от безстрашие и покорство, Том най-сетне осъзна какво щеше да се случи. Вече нямаше връщане назад: щеше да се люби с нея, да държи в прегръдките си голото ѝ тяло, отдадено с охота, може би дори с жар. Обзе го похот, която го разтърси от глава до пети. Опитва се да скрие желанието си, когато се спряха пред вратата на стаята. Тогава момичето внезапно се вцепени.

— Зная, че ще бъде красиво — каза тя с притворени очи, сякаш имаше нужда да си даде кураж.

— Ще бъде, Клеър — потвърди Том, мъчейки се да скрие нетърпението си да я разсъблече. — Ти самата ми го призна.

Тя кимна с примирена въздишка. Без повече протакане Том отвори вратата, покани я да влезе, като сведе възпитано глава, сетне затвори. Щом се скриха от погледа, тесният коридор отново опустя. През прозореца в дъното, чиито замазани стъкла се нуждаеха от едно хубаво измиване, се процеждаше здрач. Това бе гаснеща светлина с лек бакърен оттенък, мека и деликатна, дори малко печална, която превръщаше носещите се във въздуха пращинки в стъклени насекоми. Макар че може би щеше да е по-уместно да сравня въпросните пращинки с дъжд от цветен прашец — не мислите ли? — заради свойството им да се носят безтегловно, бавно и произволно, да се реят хипнотично във въздуха без ясна съдба. Иззад някои затворени врати се разнасяха характерните шумове на любовната борба: дрезгави стенания, сподавени викове, навремени дори плющене на плесници, нанесени с жар върху някоя нежна кълка — все звуци, които ведно с ритмичното поскърцване на леглата оповестяваха, че вихрещата се тук любов не е от брачно естество. Звуците, издаващи креватните подвизи на някои клиенти, се смесваха с други, не от сластолюбив характер — като например откъслечни разговори и детски плач, — които допълваха обърканата симфония на света. Дългият около трийсет метра коридор бе украсен с мъгливи пейзажи и прикрепени към стената маслени лампи, които собственикът, господин Пикар — струва ми се невъзпитано да не ви го представя, макар че повече няма да се появи в това повествование — се канеше да запали точно в този миг, верен на навика си да не оставя коридора да тъне в мрак, за да не се спъват разотиващите се клиенти.

Негови бяха стъпките, които отекваха по стълбата. Всяка нощ се качваше по стъпалата все по-трудно, защото годините не минават даром, и в последно време увенчаваше края на катеренето със съдържана въздишка на триумф. Господин Пикар извади кутията кибрит от джоба на панталона си и започна да пали половин дузината лампи, разпределени по протежението на коридора. Палеше ги полека, пъхайки кибритената клечка под абажура със сръчността на фехтовчик, който нанася удар с шпага, докато намасленият фитил пламнеше. Времето бе превърнало това действие в нещо като механичен обред, който той обикновено изпълняваше с отсъстващо изражение. Никой от клиентите на пансиона не би могъл да каже за какво мислеше господин Пикар по време на всекидневния ритуал с

лампите, но аз не съм клиент и тайните на неговия ум, както и тези на останалите персонажи в настоящата история, не са недостъпни за мен. Господин Пикар мислеше за малката си внучка Уенди, починала от скарлатина преди повече от десет години; не можеше да не сравни паленето на тези лампи с онова, което Създателят правеше със Своите творения — палеше ги и ги гасеше, когато Му скимнеше, потапяше ги нехайно в мрак, без те да могат да проумеят замисъла Му. След като запали и последната лампа, господин Пикар се обърна и тръгна надолу по стълбите, напускайки тази история пак така дискретно, както бе влязъл в нея.

След неговото оттегляне коридорът отново стана пуст, макар и отлично осветен. Може би ще ви изкарам от търпение, като го опиша още веднъж, но се боя, че именно това ще направя, защото нямам никакво намерение да прекрачвам прага на стаята, където са Том и Клеър, с недостойната цел да наруша интимността им. Забавлявайте се с трепкащите сенки, които лампите хвърлят върху лилиите на тапета, и си представяйте зайци, мечки или кученца в техните форми, докато вечерта преминава в нощ и минутите, безразлични към хорските грижи, неумолимо се трупат в часове като снежна топка, която се търкаля по планински склон.

Няма да ви питам за броя на животинките, които сте различили в танцуващите сенки до онзи миг, в който вратата на стаята най-сетне се отваря и Том излиза оттам. Доволна усмивка играе на устните му, докато си загащва ризата и си нахлупва шапката. С оправданието, че трябва да си тръгне, преди дупката да се е затворила, той нежно се откъсва от обятията на Клеър след тържествената ѝ целувка на жена, която знае, че целува любимия си за последен път. С тази целувка на устните се спуска по стълбите Том Блънт, питайки се как може да се чувства едновременно най-щастливият човек на света и най-жалкото създание във вселената.

XXVIII

Два дни бяха минали от тази среща, а Том — за негова изненада — все още беше жив. Не бе получил куршум в главата, надигайки се сепнат от леглото, никой не го следеше, за да го пониже с жадна кама в уличната суматоха, никой не се опитваше да го прегازی с файтон или да го блъсне на релсите пред задаващ се влак. От такова тревожно затишие Том можеше само да заключи, че или искат да го изтезават с мъчително отлагане, преди да му видят сметката, или пък никой не възнамерява да го накара да си плати за стореното. Неспособен да издържи на напрежението, неведнъж бе на ръба да приключи сам с тази работа, като се заколи с нещо остро или се хвърли в Темза от някой мост в духа на семейната традиция. Всяка от тези стратегии за бягство му изглеждаше добра, стига да го отървеше от тревогата, която се промъкваше нощем в сънищата му. Тя ги превръщаше в кошмари, в които Соломон крачеше из лондонските улици със своята походка на насекомо, проправяйки си път сред тълпата, заляла тротоарите с море от палта и шапки, и се изкачваше с усилия по стълбите на пансиона към неговата стая. Том се събуждаше в мига, когато автоматът събаряше вратата на стаята, и в кратките мигове на объркване след съня вярваше, че действително е храбрият капитан Шакълтън, избягал от 2000-та, за да се скрие в 1896 г. По никакъв начин не можеше да прогони тези сънища. Но ако нощем бе във властта на страховете си, през деня успяваше да ги надвие. С трезви разсъждения се бе взел в ръце и дори бе готов да посрещне съдбата си с примирено спокойствие. Нямаше да си отнеме сам живота. Беше много по-достойно да загине, гледайки в очите своите палачи, независимо дали щяха да са от плът и кръв, или от ковано желязо.

Тъй като бе убеден, че скоро ще умре, не бе намерил за нужно да ходи на кея да си търси работа — спокойно можеше да напусне този свят и с празни джобове. По тази причина се шляеше из Лондон по цял ден, носеше се безцелно насам-натам като лист на вятъра. Навремени полягаше на тревата в някой парк като безделник или пияница и прехвърляше в паметта си подробностите от срещата си с девойката —

пламенните ѝ ласки, опияняващите ѝ целувки, искреното ѝ и страстно отдаване. Тогава си повтаряше, че си е заслужавало риска, и че не би оказал съпротива, когато дойдеха да го накарат да си плати за тези мигове на щастие. Една част от него чувстваше, че куршумът, който все не идваше, би бил справедливо наказание за подлото му държане.

На третия ден краката сами го отведоха на хълма Хароу, където отиваше обикновено в търсене на покой. Не се сети за по-подходящо място, на което да чака своите палачи, докато се опитваше да проумее обърканата върволица от епизоди, които съставяха живота му, да им придаде някакъв смисъл, па макар и просто за самозаблуда. Седна под сянката на дъба и пое дълбоко дъх, докато съзерцаваше безстрастно града. Гледана от хълма, столицата на Империята винаги го разочароваше, приличаше му на зловеща гемия, чиито мечти всъщност бяха островърхи камбанарии и димящи фабрични комини. Сетне бавно издиша, като се мъчеше да не мисли за глада, който изпитваше. Надяваше се да го убият този ден, инак щеше да се наложи да открадне нещо за ядене преди падането на нощта, за да заглуши протестите на стомаха си. Къде ли бяха главорезите на Мъри, запита се Том за кой ли път. Където и да се намираха, от този наблюдателен пост щеше да ги види как се задават. И щеше да ги приветства с най-лъчезарната си усмивка, да разтвори ризата си и да посочи сърцето си с пръст, за да ги улесни до краен предел. „Хайде, убийте ме — щеше да им каже, — и го сторете без страх, защото аз няма да ви убия после. Не съм никакъв герой. Аз съм само Том, жалкият и презрян Том Блънт. Сетне можете да ме погребете тук, до моя приятел Джон Пийчи, друг несретник като мен“.

Тъкмо в този миг, поглеждайки към надгробната плоча, той забеляза писмото, подпъхнато под един камък до нея. За миг си помисли, че въображението му си прави лоша шега с него. Взе писмото с любопитство и видя — със странното усещане за сън наяве, — че е адресирано до капитан Дерек Шакълтън. Поддържа го няколко секунди в ръка, не знаейки какво да прави, но можеше да направи само едно нещо, разбира се. Почувства се мерзавец, когато го отвори, сякаш се канеше да прочете поща, предназначена за друг. Разгъна листа и видя ситния, изящен почерк на Клеър Хагърти. Започна да чете бавно, като се опитваше да запомни всяка буква; четеше на глас, сякаш

искаше да осведоми катериците за човешките мъки и неволи. Писмото гласеше:

От Клеър Хагърти до капитан Дерек Шакълтън
Скъпи ДЕРЕК,

Поне десет пъти се залавях да пиша това писмо, докато разбрах, че има само един начин да го започна, като прескоча обяснителните встъпления и ти кажа направо това, което ми диктува сърцето: обичам те, Дерек. Обичам те, както никога не съм обичала никого. Обичам те сега и ще те обичам вечно. И моята любов към теб е единственото, което ми вдъхва сили.

Мога да си представя колко ще се изненадаш, четейки тези слова от една непозната, защото чувството ми е много познато, уверявам те. Но е истина, любов моя, обичам те. Или още по-точно, ние се обичаме, защото макар това да ти се струва още по-странно, като дори не знаеш коя съм, ти също ме обичаш, или ще ме обикнеш съвсем скоро, може би само след броени минути. Колкото и да се съпротивяваш, колкото и чудно да ти се вижда всичко това, ще ме обикнеш. Просто нямаш друг избор. Ще ме обикнеш, защото вече ме обичаш.

Позволявам си да се обръщам към теб така нежно заради онова, което споделихме — защото трябва да знаеш, че кожата ми още пази топлината на твоите пръсти, че по устните си още чувствам твоя вкус, че още те усещам вътре в мен. И въпреки първоначалните ми страхове, въпреки задръжките ми на глупаво дете, сега ме залива любовта, която ти предрече, или може би една още по-голяма любов — любов толкова силна, че нищо не би могло да я съкруши.

Клати глава колкото си щеш, опитвайки се да проумееш тези безумни думи, но обяснението е много просто. Всичко се свежда до следното: онова, което още не се е случило за теб, за мен вече е минало. Това е една от странностите, с които са свързани пътуванията във

времето, прекосяването на годините. Но ти знаеш това, нали? Защото, ако не греша, току-що си намерил писмото ми до един огромен дъб на излизане от една дупка във времето, тъй че няма да ти е прекалено трудно да приемеш думите ми за верни. Да, зная къде ще се появиш и с каква цел си дошъл в моята епоха, и фактът, че зная всичко това, може да означава само едно: че казвам истината, че не съм някоя измамница. И тъй, довери ми се без уговорки! И най-вече ми повярвай, когато ти казвам, че се обичаме. Обикни ме още сега, моля те, и отговори на писмото ми със същото чувство. Пиши ми и при следващото си пътуване остави твоя отговор до надгробната плоча на Джон Пийчи: така ще общуваме оттук нататък, любими, защото ще разменим още шест писма. Повдигаш вежди?

Не те виня, но знай, че само повтарям онова, което ти самият ми каза вчера. И тъй, пиши ми, любов моя, пиши ми, защото твоите писма са едничкото, което ми остава от теб. Да, това е лошата вест: повече не ще те видя, Дерек, и затова ще трябва да се поддържам с твоите писма. Ще ти го кажа без повече заобикалки: нашата любов извира от една-единствена среща, защото не ще се видим повторно. Е, всъщност ще се видим два пъти, но първия път — или последния, ако следваме хронологията, която нашата любов ще преобърне — срещата ще трае едва няколко минути. Втората ни среща, която ще се случи в моята епоха, ще е по-продължителна и значима, защото тогава ще пламне огънят, в който душите ни ще горят вечно — огън, който тези писма ще трябва да поддържат жив за мен и да запалят за теб. Но ако вземем под внимание хронологията, аз не ще те видя повече. Затова пък на теб ти предстои да се запознаеш с мен, макар че се любихме едва преди няколко часа. Сега разбирам твоето вълнение по време на вчерашната ни среща в чаения салон: самата аз съм го предизвикала с тези мои думи.

Ще се запознаем точно на 20 май 2000 г., макар че подробностите от тази наша първа среща ще изложи в последното си писмо. Тя ще сложи начало на всичко, макар

че, като се замисля, виждам, че това не е съвсем вярно, защото ти вече ще ме познаваш чрез писмата ми. В такъв случай къде започва нашата любовна история? Дали от това писмо? Не, и то не е началото. Уловени сме в кръг, Дерек, а кой може да каже къде започва един кръг? Можем само да го следваме, докато го затворим, както правя аз сега, опитвайки се да овладее разтуптяното си сърце. Това е моят дял, едничкото, което трябва да направя, защото вече зная какво ще сториш ти: зная, че ще отговориш на писмото ми, зная, че ще се влюбиш в мен, зная, че ще ме потърсиш, когато настъпи мигът. Само подробностите ще бъдат изненада за мен.

Струва ми се, че в края на това писмо мога само да ти опиша каква съм, как разсъждавам и как виждам света, тъй като по време на срещата ни в чайната, когато те попитах как е възможно да ме обичаш, щом не ме познаваш, ти ме увери, че ме познаваш по-добре, отколкото бих могла да си представя. Разбира се, ти ме беше опознал чрез писмата ми, тъй че да започнем: родена съм на 14 март 1875 г. в Уест Енд, Лондон. Стройна съм, средна на ръст, синеока, а косата ми, която в разрез с обичая нося свободно пусната по раменете, е черна. Прощавай за това сухо описание, но да се обрисувам физически ми се струва недостойна проява на суета. Пък и предпочитам да опознаеш вътрешния ми свят. Имам две по-големи сестри: Ребека и Ивлин. И двете са омъжени и живеят в Челси, и най-добре мога да ти обясня каква съм, като се съпоставя с тях. Открай време съм се чувствала различна. За разлика от тях, не съумях да се приспособя към епохата, в която ми се падна да живея. Моята епоха ме отегчава безгранично, Дерек. Как да ти го обясня? Сякаш присъствам на комедийно представление, което всички възнаграждават със смях, докато аз единствена оставам равнодушна към уж забавните преживелици на героите. И тази неудовлетвореност ме е превърнала в опърничава девойка, която е по-добре да не бъде канена на тържества, а по време на семейни соарета трябва да бъде наглеждана, защото неведнъж съм

съсипвала такива сбирки, престъпвайки — за изумление на гостите — абсурдните норми на поведение в моето общество.

В още едно отношение се чувствам различна от повечето млади момичета, които познавам: изпитвам твърде слаб интерес към женитбата. Ужасно ми е противна ролята, отредена на жената в рамките на брака, за която моята майка толкова се старае да ме подготви. Нищо не ми се струва по-гибелно за моя волен дух от това, да се превърна в търпелива пазителка на домашното огнище, която по цял ден втълпява на децата си нравствените ценности, предадени на самата нея, и надзирава работата на прислужниците, докато нейният съпруг се бори на трудовото поприще — тази опасна арена, от която ние, жените, единодушно смятани за крехки и чувствителни създания, сме деликатно отстранени. Както виждаш, аз съм независима и жадна за приключения, но в същото време, колкото и да ти се стори странно, съвсем не съм влюблива. Ако трябва да бъда откровена, никога не ми е минавало през ум, че бих могла така да се влюбя в някого, както се влюбих в теб. Истината е, че бях започнала да се възприемам като една от онези бутилки, които събират прах в избата в очакване да бъдат отпушени при някой специален повод, който така и не идва. И все пак предполагам, че всичко това се случва именно благодарение на моя характер.

Вдругиден ще дойда тук, за да прибера твоето писмо, обич моя, както ти ми каза. Копнея да получа вест от теб, да чета любовните ти думи, да зная, че си мой, макар и да ни дели океан от време.

Вечно твоя,
К.

При все че четенето го затрудняваше, Том три пъти прочете писмото на Клеър със същото удивление, което тя бе предрекла, макар и по съвсем различни причини, естествено. След последния прочит го

прибра внимателно в плика и се облегна на дървото, опитвайки се да подреди хаоса от чувства, които тези няколко листа бяха породили у него. Девойката бе повярвала във всичко! И то до такава степен, че чак му бе оставила писмо! Осъзна, че онова, което за него бе приключило, за нея едва започваше. Сега си даде сметка колко далеч бяха отишли нещата. Бе си поиграл с момичето, без да се замисли за възможните последици, а сега „узна“ какви бяха те. Въпреки че не това бе целта на писмото, то го уведомяваше за ефекта, който неговата лудория бе оказала върху жертвата му — нещо, за което би предпочел да остане в неведение. Клеър не само бе повярвала в лъжата му дотам, че да изпълни послушно следващия етап от ритуала; за нея срещата на телата им се бе оказала онзи повей, необходим за плахата ѝ любов, за да се разпали до размерите на неудържим пожар. Сега този огън я изгаряше и Том бе удивен не само от това, че такава любов се бе родила от една кратка среща, но и че момичето бе готово да посвети живота си, за да поддържа пламъка ѝ, точно както някой би поддържал накладен в гората огън, за да отпъжда вълците. Но най-чудно му се струваше, че Клеър щеше да направи всичко това, защото го обичаше. Никой не бе изпитвал към него такава любов, мислеше си той объркан, защото вече нямаше значение, че обектът на тези чувства беше капитан Шакълтън: онзи, който бе легнал с девойката, който я бе съблякъл почтително, който я бе обладал нежно, бе именно той, Том Блънт. Шакълтън бе просто един образ, една идея, но Клеър в крайна сметка се бе влюбила в него заради начина, по който възплащаваше идеята. А какво изпитваше самият той? Дали обстоятелството, че бе обект на такава безусловна и страстна любов, трябваше да породи сходно чувство в сърцето му — както собственото му отражение би изплувало срещу него, ако се надвесеше над някое езеро? Не знаеше какво да си отговори на този въпрос. От друга страна, излишно бе да умува прекалено, тъй като по всяка вероятност щяха да го убият до края на деня.

Погледна отново писмото, което държеше в ръце. Какво трябваше да направи с него? Изведнъж осъзна, че можеше да направи само едно: длъжен бе да му отговори. И не защото искаше да приеме ролята на влюбен, отредена му в тази каша, която сам бе забъркал неволно, а защото момичето му бе загатнало, че не би могло да живее без неговите писма. Том си представи как Клеър пристига с каретата

си, изкачва малкия хълм и не намира никакво писмо от капитан Шакълтън в отговор на своето. Беше сигурен, че тя не би могла да възприеме този рязък сюжетен обрат, това неочаквано и загадъчно мълчание. След няколко седмици напразно ходене и връщане, не му бе трудно да си я представи как посяга на живота си със същия плам, с който бе решила да го люби; може би щеше да забие остра кама в сърцето си или пък да погълне цяло шише лауданум. А Том не можеше да допусне това да се случи. Неговата игра, волю-неволю, го бе довела дотам, че сега носеше отговорност за живота на Клеър Хагърти. Трябваше да отговори на писмото ѝ. Просто нямаше друг избор.

На връщане към Лондон се усети, че върви през полето, вместо по пътя, и при най-малкия шум се спира и напруга мускули; тогава осъзна, че нещо се е променило: вече не искаше да умре. Не, никак не искаше да умре. И не защото отведнъж бе започнал да цени живота си, а защото трябваше да отговори на писмото на Клеър. Трябваше да запази своя живот, за да запази и нейния.

Когато се върна в града, открадна хартия за писма от една книжарница и след като се увери, че никой не го следи и никакви главорези не стоят на пост край пансиона, се скри в бърлогата си на Бъкъридж Стрийт. Всичко изглеждаше спокойно. От улицата долитаха обичайните вечерни звуци — партитура, в която сякаш нямаше нито една дисхармонична нота. Том сложи стола пред леглото като един вид писалище, нареди върху седалката хартията, мастилницата и перото, които бе задигнал, и въздъхна дълбоко. Изпълнен с напрежение, половин час се поти над листа, докато най-сетне проумя, че да пишеш не е толкова лесно, колкото си бе представял. Писането бе още по-мъчна работа от четенето, значително по-мъчна. За своя изненада откри, че е невъзможно да претвори на хартия мислите, които имаше в главата си. Знаеше какво искаше да каже, но колчем започнеше някоя фраза, тя неизбежно се отклоняваше от първоначалната идея, превръщайки се в нещо съвсем различно. Все още си спомняше основните правила на писането, на които го бе учила Мегън, но не владееше нужната граматика, за да съчинява изреченията правилно, и най-вече не знаеше как да изложи мислите си със същата яснота, с която пишеше Клеър. Взираше се в неразгадаемата цапаница от букви

и петна върху бялата хартия, където единственото смислено нещо бе обръщението „Скъпа Клеър“, с което тъй бодро бе подхванал писанието си. Сега виждаше пред себе си не друго, а трогателното свидетелство за първия опит на полуграмотен човек да съчини писмо. Накрая смачка листа, предавайки се пред очевидния факт. Ако Клеър получише такова писмо, тъй или иначе щеше да посегне на живота си, неспособна да разбере защо спасителят на човечеството пише като шимпанзе.

Колкото и да искаше, не можеше да ѝ отговори. Но тя трябваше да намери писмо до дъба в рамките на два дни, в противен случай щеше да се самоубие! Том се излегна на кревата и се помъчи да събере мислите си. Несъмнено се нуждаеше от помощ. Някой трябваше да съчини писмото вместо него — но кой? Не познаваше човек, който да умее да пише. Пък и не бе достатъчно да намери кого да е, като например някой даскал, когото можеше да принуди със заплахата, че в противен случай ще му счупи пръстите. Човекът, избран за целта, трябваше не само да умее да се изразява правилно на хартия, а да има и необходимото въображение, за да участва с лекота в тази игра, и отгоре на всичко да е в състояние да отговори на момичето със същия страстен тон. Можеше ли Том да намери някого, у когото да се съчетават всички тези необходими условия?

Изведнъж го осени една мисъл. Скочи от леглото, бутна настрана стола и отвори последното чекмедже на скрина. Там — като риба на сухо — лежеше романът. Бе се сдобил с него, когато започна да работи за Мъри, защото шефът му бе казал, че работата му се радва на небивалия си успех именно заради тази книга. И Том, който никога в живота си не бе чел роман, го бе купил без колебание. Четенето му обаче се оказа извънредно трудно; стигна само до третата страница, но не пожела да препродаде книгата, защото някак чувстваше, че благодарение на този писател е станал това, което бе сега. Отгърна корицата и разгледа портрета му. В бележката пишеше, че авторът живее в Уокинг, графство Съри. Да, ако изобщо някой можеше да му помогне, това безспорно бе човекът от снимката, този млад мъж с птиче лице на име Х. Дж. Уелс.

Тъй като нямаше пари за файтон, а и не му се искаше да рискува да се скрие в някой влак за Съри, Том реши, че единственият начин да стигне до дома на писателя е с помощта на собствените си нозе. Пътят до Уокинг, който с файтон би трябвало да трае приблизително три часа, щеше да отнеме тройно повече време, ако вървеше пеша; тръгнеше ли незабавно, щеше да пристигне рано сутринта — неподходящо време, за да се появи в нечий дом без предизвестие, но в случая се касаеше за неотложен въпрос. Том пхна писмото на Клеър в джоба си, нахлупи си шапката и се отправи към Уокинг, без да се двоуми. Нямаше друг избор, а дългият път ни най-малко не го плашеше. Знаеше, че има здрави крака и достатъчно търпение, за да извърши този титаничен преход, без да изнемогне.

Пътъом, докато гледаше как нощта се спуска лениво над полята и току се озърташе, за да се увери, че не го преследват нито главорезите на Мъри, нито Соломон, Том Блънт обмисляше как точно да се представи пред Уелс. В крайна сметка най-сполучлив му се стори начинът, който бе и най-абсурден: да се обяви за капитан Дерек Шакълтън. Беше сигурен, че спасителят на човечеството, в който и час да отидеше, щеше да бъде посрещнат много по-добре от несретника Том Блънт, а и нищо не му пречеше да влезе в тази роля извън сценария на представлението, както вече бе сторил със завиден успех пред Клеър. В образа на Шакълтън можеше дори да разкаже на писателя същата история, която бе скалъпил за момичето, и да му каже, че е намерил писмото, излизайки от времевата дупка при първото си посещение в тази епоха. Че как нямаше да налага въдицата въпросният Уелс, щом сам бе написал роман за пътванията във времето? Но за да придаде достоверност на лъжата си, трябваше да измисли някакво убедително оправдание, за да обясни защо не може да напише писмото сам или да повери тази задача на друг човек от бъдещето. Може би трябваше да изтъкне, че през 2000 г. вече никой не пише писма, защото тези задължения много преди войната са били възложени на автомати-писари и човекът от неговото време е изгубил навика да пише. Така или иначе, да се представи за капитан Шакълтън му се видя най-сполучливата стратегия: по-добре бе прочутият герой от бъдещето и избавител на планетата да потърси помощ, за да спаси живота на любимата си, отколкото някой незначителен човечец да

прекъсне съня на известния писател с молба да го измъкне от кашата, в която се е забъркал поради собствената си похотливост.

Пристигна в Уокинг в малките часове; мястото тънеше в идилично спокойствие. Нощта бе хладна, но прекрасна. Отне му почти цял час да чете имената по пощенските кутии, докато намери онази, на която се мъдреше фамилията Уелс. Тя бе пред една триетажна къща, оградена с не твърде висок стобор; никой от прозорците не светеше. След като погледа дома на писателя няколко минути, Том пое дълбоко дъх и се прехвърли през оградата. Нямаше смисъл да отлага повече.

Прекося градинката с почтителни стъпки, сякаш бе влязъл в параклис, качи се по стъпалата пред вратата и тъкмо се канеше да позвъни, когато ръката му се спря. Сепна го тропотът на конски копита, който оскверни нощната тишина. Обърна се бавно, тъй като конят се приближаваше, и почти веднага го видя да се спира пред дома на писателя. Тръпки го побиха, когато ездачът — един неясен силует в мрака — скочи от седлото и отвори вратата на стобора. Дали беше някой от главорезите на Мъри? Субектът отговори на този въпрос с деловит жест, който не остави място за съмнение: измъкна пистолет от джоба си и се прицели в гърдите му. Том незабавно се хвърли встрани, претърколи се през моравата и се притаи в тъмното. С крайчеца на окото си видя как непознатият се опита да проследи неочакваното му движение с оръжието си, но Том нямаше намерение да му предложи лесна мишена. Надигна се с цялата бързина, на която бе способен, достигна оградата с два скока и чевръсто се покатери по нея. Беше убеден, че всеки миг ще усети парещото ужилване на някой куршум, пронизващ гърба му, но това не се случи. Движенията му явно бяха побързи, отколкото той самият си мислеше. Скочи на улицата и хукна презглава към полето. Поне пет минути търча с всички сили. Едва тогава се спря, запъхтян, и си позволи да хвърли поглед назад, за да види дали наемникът на Гилиъм е по петите му, но не различи нищо в катранения мрак. Бе успял да го заблуди и поне за момента можеше да смята, че е в безопасност, защото дълбоко се съмняваше, че палачът му ще си направи труда да го търси в непрогледната тъма. Вероятно щеше да се върне в Лондон, за да докладва на Мъри. Поуспокоен, Том се настани зад едни храсти и се приготви да пренощува там. На разсъмване щеше да се увери, че главорезът действително се е махнал,

и да отиде пак до дома на писателя, за да потърси помощта му, както си бе наумил.

XXIX

„Спаси живота на един човек, като използва въображението си“ — бе му казала Джейн едва преди няколко часа и тази фраза още отекваше в съзнанието на Уелс, докато той гледаше как утринният светлик нахлува през прозорчето на тавана и очертава контурите на мебелите и гръцката скулптура, която представляваха сплетените им в прегръдка тела върху креслото на машината на времето. Когато бе казал на жена си, че навярно биха могли да оползотворят креслото, не бе имал предвид да го употребят за тази цел, но в дадения момент му се видя неуместно да я извади от заблудата ѝ, а сега пък още по-малко. Уелс я съзерцаваше с обич. Заспала в обятията му, Джейн дишаше отмерено, след като му се бе отдала с подновено въодушевление, с онзи донякъде варварски плам от първите месеци, чието угасване той бе наблюдавал с примирената тъга на човек, който прекрасно знае, че страстите никога не траят вечно, а само се прехвърлят върху други тела. Ала никъде не бе писано, че тлеещата жарава не може да се разпалва от време на време, благодарение на някакъв неочакван повей, и това откритие бе оставило върху устните на писателя една донякъде глуповата признателна усмивка, която отдавна не бе съзирал в огледалото. И всичко това се дължеше на фразата, която се въртеше в главата му: „Спаси живота на един човек, като използва въображението си“. С тези думи бе блеснал отново в очите на Джейн, пък и вие, надявам се, не сте ги забравили, защото те свързват като мост настоящата сцена с първата поява на Уелс в нашата история, а тя, както вече ви предупредих, няма да е последна.

Когато съпругата му слезе долу да приготви закуската, писателят реши да поседи още малко в машината. Пое дълбоко дъх, радостен и учудващо доволен от самия себе си. В определени моменти от живота си Уелс гледаше на себе си като на извънредно смешен човек, но сега явно минаваше през такъв етап, който го приканваше да се възприеме по друг начин, с повече снизхождение, че даже — защо не? — и с възхита. Беше му приятно, че е спасил един живот — както заради неочакваната награда, предложена от Джейн, така и заради

необикновения подарък, който бе получил във връзка с цялата история: тази изскочила от въображението му машина, тази машина с вид на сложна шейна, предназначена за пътуване във времето, както бяха успели да внушат на Андрю Харингтън. Разглеждайки я на дневна светлина, Уелс трябваше да признае, че когато я описа в книгата си с няколко бегли щриха, съвсем не бе подозирал, че би могла да се окаже такова красиво съоръжение, ако някой решише да я построи. С усещането, че върши лудория, се надигна церемониално в креслото, сложи с пресилена тържественост ръка върху стъкления лост, който се намираше от дясната страна на командното табло, и се усмихна с тъга. Де да можеше да работи тази браква, де да можеше да минава от една епоха в друга, да се носи своеволно през времето, да достига дори до пределите му, ако то имаше такива, да достига до там, където всичко възникваше или загиваше. Но машината не служеше за това. Всъщност не служеше за нищо. Сега, когато ѝ бе махнал механизма, който възпламеняваше магнезиевия прах, тя дори не можеше да заслепи седящия в нея човек.

— Бърти? — повика го Джейн от долния етаж.

Уелс скочи бързо от креслото, сякаш го хвана срам, че жена му ще го завари да си играе със съоръжението. Оправи раздърпаните си от страстните прегръдки дрехи и слезе в тръс по стълбите.

— Един младеж иска да те види — каза Джейн малко нервно. — Представи се като капитан Дерек Шакълтън.

Уелс се спря в подножието на стълбата. Дерек Шакълтън? Какво му напомняше това име?

— Чака те в гостната. Той обаче каза още нещо, Бърти... — добави Джейн нерешително, не знаейки какъв тон да придаде на следващите си думи. — Каза, че идва... от 2000 година.

— От 2000 година? В този миг Уелс си спомни в каква връзка бе чувал името.

— Е, в такъв случай работата трябва да е много спешна — отвърна той със загадъчна усмивчица. — Да не губим време и да видим какво желае господинът.

И с тези думи тръгна към малката всекидневна, като клатеше глава развеселен. Там, застанал прав до камината, не смеещ да заеме никое от предложените му кресла, стоеше един скромно облечен младеж. Преди да каже каквото и да било, Уелс го изгледа смаян от

глава на пети. Не беше за вярване, но това бе един великолепен представител на човешкия род, надарен с внушителна мускулатура и изящно лице, а от очите му струеше свирепостта на хваната натясно пантера.

— Аз съм Джордж Уелс — представи се той, щом приключи огледа си. — С какво мога да ви бъда полезен?

— Добро утро, господин Уелс — поздрави го човекът от бъдещето. — Простете, че нахълтвам в дома ви в такъв ранен час, но работата е на живот и смърт.

Уелс кимна, усмихвайки се вътрешно на това заучено представяне.

— Аз съм капитан Дерек Шакълтън и идвам от бъдещето. От 2000 г., ако трябва да съм точен.

След като изтърси тези думи, младежът го загледа открито, следейки внимателно реакцията му.

— Говори ли ви нещо името ми? — попита той, като видя, че писателят не е особено изненадан.

— Разбира се, капитане — отвърна Уелс с лека усмивка, докато тършуваше в едно кошче за хартиени отпадъци, което стоеше до претъпкана с книги етажерка. След малко измъкна от него смачкана на топка хартия, разгъна я и я подаде на госта си, който я взе предпазливо. — Как няма да ми говори? Всяка седмица най-акуратно ми изпращат такава листовка. Вие сте спасителят на човешкия род, човекът, който през 2000 г. ще освободи нашата планета от игото на злите автомати.

— Именно — потвърди младежът донякъде боязливо заради насмешливия тон, който бе използвал писателят.

Настъпи напрегнато мълчание, по време на което Уелс само стоеше с ръце в джобовете и наблюдаваше посетителя си с шеговито изражение.

— Навярно се питате как съм пътувал до вашата епоха — рече най-сетне младежът като актьор, който се вижда принуден сам да се насърчи, за да продължи с текста си.

— Сега, като го споменахте, да — отвърна Уелс съвсем равнодушно.

— Ще ви обясня — рече младият мъж, опитвайки се да не се влияе от отявленото безразличие на публиката си. — Малко след

началото на войната нашите учени изобретиха една машина, способна да отваря дупки във времето, с цел да прокарат тунел от 2000 г. до вашата епоха. Искаха да изпратят някого, който да ликвидира производителя на автомати и така да предотврати войната, преди да е започнала. Е, добре: този някой съм аз.

Уелс го гледаше сериозно в продължение на почти цяла минута. Накрая избухна в смях, който смути госта му.

— Имате изключително въображение, момко — призна писателят.

— Не ми ли вярвате? — попита другият с трагичен тон, заради който думите му прозвучаха по-скоро като горчива констатация, а не като въпрос.

— Разбира се, че не — весело възкликна Уелс. — Но не се тревожете, причината не е в това, че не сте изrekli находчивата си лъжа достатъчно правдоподобно.

— Но, в такъв случай... — замънка младежът засрамен.

— Просто не вярвам, че е възможно да се пътува до 2000 г., а още по-малко, че във въпросната епоха човекът ще води война с автоматите. Всичко това е една нелепа измислица. Гилиъм Мъри може да заблуди цяла Англия, но не и мен — заяви Уелс.

— Значи... вие знаете, че цялата работа е измама? — промълви младежът, още несъвзел се от слисването си.

Уелс кимна сериозно, хвърляйки поглед и към Джейн, която изглеждаше не по-малко изненадана.

— И не смятате да я разобличите? — попита най-сетне гостът.

Преди да отговори, писателят изпусна дълбока въздишка, сякаш този въпрос го бе измъчвал от дълго време.

— Не, нямам никакво намерение да го правя — отвърна. — Ако хората са готови да платят грешни пари, за да видят как сразявате някакви тенекиени автомати, може би си заслужават да бъдат мамени. От друга страна, кой съм аз, че да ги лишавам от илюзията, че са посетили бъдещето? Трябва ли да опропастя този блян заради факта, че някой забогатява благодарение на него?

— Разбирам — промълви посетителят. Сетне, все още изненадан, добави с известно възхищение: — От всичките ми познати вие сте единственият, който мисли, че това е лъжа!

— Е, предполагам, че имам известно предимство пред останалото човечество — отвърна Уелс.

Нарастващото изумление на младежа го накара да се усмихне снизходително. Джейн също го наблюдаваше с любопитство. Писателят изсумтя унило. Дошъл бе мигът да сподели хляба си с апостолите, а после те може би щяха да му помогнат да носи кръста.

— Преди малко повече от година — взе да обяснява Уелс, обръщайки се към двамата, — скоро след издаването на „Машината на времето“, един мъж ме посети, за да ми връчи току-що написания си роман. И неговата творба, също като „Машината на времето“, беше научен романс. Искаше да я прочета и, ако си съставя благоприятно мнение, да я препоръчам на моя издател Хенли за евентуално публикуване.

Младежът кимна бавно, сякаш все още не разбираше какво общо има всичко това с него. Тогава Уелс му обърна гръб и затършува сред книгите и папките, с които бе претърпкана етажерката на всекидневната. Най-сетне намери търсеното — един обемист ръкопис, който захвърли на масата.

— Мъжът се казваше Гилиъм Мъри, а това е романът, който ми даде в онзи октомврийски следобед през 1895 г.

Протегна ръка, подканвайки госта си да прочете заглавието. Младежът се приближи до ръкописа и засрича, сякаш предъвкваше всяка буква:

— „Капитан Дерек Шакълтън: потресаващата истинска история на един герой от бъдещето“ от Гилиъм Мъри.

— Да — потвърди Уелс. — А искате ли да знаете за какво се разказва в нея? Действието се развива през 2000 г. и описва войната на злите автомати срещу хората, предвождани от храбрия капитан Дерек Шакълтън. Познат ли ви е този сюжет?

Гостът кимна, но от смутения му поглед си личеше, че все още не му е ясно накъде бие Уелс.

— Ако Гилиъм бе написал романа след основаването на фирмата си, аз не бих имал никакъв мотив — освен естествения ми скептицизъм — да се съмнявам, че неговата 2000 г. е истинска — обясни писателят. — Но той ми даде тази книга година преди това. Цяла година! Разбирате ли какво искам да ви кажа? Гилиъм е пренесъл романа си в действителността. А вие сте главното му действащо лице.

Взе ръкописа, потърси една определена страница и прочете на глас, за голямо смущение на госта си:

— „Капитан Дерек Шакълтън бе един великолепен представител на човешкия род, надарен с внушителна мускулатура и изящно лице, а от очите му струеше свирепостта на хваната натясно пантера“.

Младежът се изчерви при това описание. Наистина ли изглеждаше така? Нима имаше поглед на хванат натясно див звяр? Възможно бе — още от рождението си се бе чувствал хванат натясно: от баща си, от живота, от лошия късмет, а в последно време и от главорезите на Мъри. Не знаейки какво да каже, той само гледаше Уелс.

— Това е ужасният стил на автор без капка талант, но не мога да отрека, че напълно отговаряте на описанието — рече Уелс, като захвърли ръкописа на масата с дълбоко презрение.

В продължение на няколко секунди никой не обели дума.

— Въпреки всичко, Бърти — намеси се накрая Джейн, — този млад човек се нуждае от помощта ти.

— Ах, да, разбира се — отвърна неохотно Уелс, който след ловкото си изобличение смяташе, че поводът за визитата е изчерпан.

— Как е истинското ви име? — попита Джейн младежа.

— Казвам се Том Блънт, госпожо — отвърна той с вежлив поклон.

— Том Блънт — повтори Уелс насмешливо. — Да, естествено, не звучи така героично.

Джейн го укори с поглед. Беше ѝ неприятно съпругът ѝ да прибегва до сарказъм, за да скрие ужасното чувство за физическа непълноценност, което винаги го измъчваше в присъствието на човек с по-внушително телосложение.

— Кажете ми сега, Том — рече Уелс, като се покашля, — с какво мога да ви бъда полезен.

Том въздъхна. Мачкайки шапката си в ръце, забил смирено поглед в пода, защото вече не беше безстрашен герой от бъдещето, а просто един клетник, той се постара да разкаже на съпрузите всичко, което се бе случило, след като пълният му мехур го принуди да потърси уединено място сред декора на 2000 г., за да се облекчи. Като се бореше със смущението си, разказа как девойката на име Клеър Хагърти изникнала изневиделица в мига, когато си свалил шлема, и

видяла лицето му. Описа проблемите, които това можеше да му навлече, и разкри неприятния начин, по който Мъри се застраховаше срещу провали от страна на своите актьори, като даде за пример случая с Пъркинс. Догадките му изтръгнаха от жената на писателя тих вик на уплаха, а съпругът ѝ само поклати глава, сякаш не бе и очаквал друго от Гилиъм Мъри. Сетне Том разказа как се натъкнал на Клеър Хагърти на пазара и не се поколебал да я покани на среща, без да се интересува от възможните последствия, воден единствено от мъжките си инстинкти, както призна срамежливо. И как после се наложило да съчини историята с писмата, за да я уговори да отиде с него в пансиона. Съзнавал, че не е постъпил добре, рече той, не смеейки да вдигне поглед, и се разкайвал, но не бивало да съдят поведението му, защото от постъпката му произлезли непредвидени последици. Девойката се влюбила в него и — убедена, че всичко е истина — написала прилежно първото писмо и го оставила на възвишението Хароу. Тук Том извади писмото и го подаде на Уелс, който го взе, изумен до немай-къде от чутото. Писателят разгърна листа, покашля се шумно и зачете на глас, за да запознае със съдържанието и заинтригуваната си съпруга. Макар и да се стараеше да чете безстрастно като енорийски свещеник, който изнася проповед, на някои пасажии гласът му неволно се разтреперваше от вълнение. Тези чувства бяха тъй красиви, че Уелс не можа да не изпита лека завист към стоящия пред него младеж, незаслужено станал обект на такава безусловна любов, която принуждаваше писателя да постави под въпрос собствените си чувства, своя начин да дава и да получава обич. Затрогнатото изражение на Джейн го убеди, че и жена му е изпитала нещо подобно.

— Опитях се да ѝ напиша отговор — рече Том, — но аз едва умея да чета. И се боя, че ако утре не намери писмо, което да я чака на хълма, госпожица Хагърти може да извърши някоя глупост.

Уелс също трябваше да признае, че това бе твърде вероятно, предвид на необуздано страстния тон на посланието.

— Дойдох да ви помоля да си пишете с нея от мое име — призна тогава младежът.

Уелс го изгледа слисан.

— Какво казахте?

— Само три писма, господин Уелс. За вас това е нищо работа — рече младежът и добави след кратък размисъл: — Не мога да ви платя, но ако някой ден ви потрябва помощ за нещо, което не може да се разреши по цивилизован начин, само ми се обадете.

Уелс не можеше да повярва на ушите си. Тъкмо се канеше да отговори, че не смята да се забърква в тази каша, когато усети как ръката на Джейн топло стиска неговата. Обърна се към съпругата си, а тя му се усмихна със същото замечтано изражение, което се изписваше на лицето ѝ, щом приключеше някоя от тъй любимите си романтични книги; после погледна Том, който на свой ред го наблюдаваше с очакване. И разбра, че няма избор: налагаше се отново да спаси един живот, използвайки въображението си. Дълго време се визира в хартията, която държеше в ръце, изпъстрена със ситния и изящен почерк на момичето, наречено Клеър Хагърти. И осъзна, че всъщност бе изкусително да продължи тази тъй оригинална история, да се преструва на безстрашен герой от бъдещето, повел кървава война със злосторните автомати, и дори страстно да се обяснява в любов на друга жена с одобрението на собствената си съпруга — сякаш отведнъж се бяха озовали в свят, който поощряваше най-дълбоките инстинкти на човека, вместо да ги подкастрира като жив плет. Свят, в който всички обитатели на планетата съжителстваха хармонично, отърсили се от ревност и предразсъдъци, а развратът се бе издигнал до висотата на едно нежно и вежливо другарство. Безспорно предизвикателството бе огромно и тъй като не му оставаше друго, освен да го приеме, се насърчи с мисълта, че да си пише с непознатото момиче може да се окаже хем забавно, хем вълнуващо.

— Добре — отвърна Уелс с неохота. — Елате утре рано и ще получите писмото си.

XXX

Първата работа на Уелс, щом остана сам във всекидневната, докато Джейн изпращаше младежа до вратата, бе да прибере отново ръкописа на Гилиъм Мъри, за да не му се мярка пред очите. Въпреки че не бе допуснал да си проличи, той бе силно впечатлен от бруталния начин, по който Гилиъм ръководеше своя марионетен театър. Очевидно за предприемача бе жизненоважно да се заобиколи с хора, които си държат езика зад зъбите, и макар че това можеше да се постигне с поощрения, явно заплахите вършеха по-добра работа. Откритието, че Гилиъм спокойно прибегва до такива гнусни методи, накара писателя да потръпне, защото този субект ненапразно бе негов враг или поне се държеше като такъв. Уелс взе листовката, която получаваше всяка седмица, и я загледа с неприязън. Колкото и да му беше противно, не можеше да пренебрегне факта, че всичко това бе станало по негова вина. Да, фирмата „Мъри Пътешествия във времето“ съществуваше благодарение на него, благодарение на едно решение, което беше взел.

Бе имал само две срещи с Гилиъм Мъри, но на някои хора не им трябва повече, за да установят враждебни отношения. И Гилиъм беше от тях, както Уелс веднага се увери. Първата им среща бе протекла в същата стая един априлски следобед, спомни си той, гледайки с боязън креслото с облегалки, в което Гилиъм Мъри с мъка бе вклинил туловището си.

От мига, в който влезе през вратата и му подаде визитката си с онази своя лепкава усмивка, той го впечатли с огромното си волско тяло, но още по-учудваща бе неочакваната грация, с която се движеше, сякаш костите му бяха кухи. Уелс бе седнал на отсрещното кресло и двамата се наблюдаваха с предпазлива учтивост, докато Джейн им поднасяше чая. Когато съпругата на домакина излезе от всекидневната, непознатият разшири още повече престорената си усмивка, изказа благодарност за бързия прием и веднага го засипа с лавина от хвалебствия за „Машината на времето“. Ала има хора, които славословят нещо с едничката цел да изтъкнат себе си, да покажат

пред света с какъв ум и тънка чувствителност са надарени, и Гилиъм Мъри спадаше към тази шайка на суетните люде. Той страстно похвали романа, превъзнасяйки в една възторжена реч всичко: от балансираната структура и силата на образите, та чак до цвета на костюма, с който авторът бе решил да облече главния герой. Уелс само го слушаше вежливо и се питаше какъв бе смисълът някой да пропилее целия предобед, за да го притеснява по този начин, вместо да събере коментарите си в любезно писмо, както правеха останалите му почитатели. Прие пламенните венцехваления, свел неловко глава като човек, който крачи под досаден, но безвреден дъжд, с надеждата, че скучните дитирамби няма да траят дълго и скоро ще може да се върне към работата си. Но почти веднага откри, че това бе само встъплението, предназначено да подготви почвата, преди мъжът да разкрие истинския повод за посещението си. Щом приключи със словоизлиянията си, Гилиъм извади от чантата си обемист ръкопис и му го подаде в ръцете тъй внимателно, сякаш връчваше свещена реликва или новородено бебе. „Капитан Дерек Шакълтън: потресаващата истинска история на един герой от бъдещето“, прочете Уелс слисан. Вече дори не си спомняше как стигнаха до уговорката да се срещнат седмица по-късно, след като исполинът изтръгна от него обещанието, че ще прочете романа и — ако го хареса — ще го препоръча на Хенли.

Писателят се залови да чете ръкописа, попаднал така изневиделица в ръцете му, с крайна неохота, сякаш бе подложен на мъчение. Нямаше никакво желание да чете нещо, изскочило от въображението на онова надутото конте; не очакваше от него нищо интересно и се оказа, че не греши. Докато навлизаше все по-навътре в тази претенциозна проза, започна да изпитва най-чисто отегчение, да не говорим, че взе решение никога вече да не се среща със свои почитатели. Гилиъм му бе дал една чудата и монотонна глупост, едно романче, което — подобно на много други, задръстили витрините след публикуването на неговата творба — следваше модата на умозрителните разсъждения за бъдещето. Тези романи бяха истински хартиени хранилища на технически джунджурии; вдъхновени от подема на науката, те описваха всевъзможни безсмислени машини, предназначени да осъществят най-съкровенията желания на човека. Уелс не бе чел нито една от тези книги, но Хенли му бе разказвал

смехотворните сюжети на много от тях, докато обядваха заедно. Например тези на нийоркчанина Луис Сенаренс^[1], пълни с летателни апарати, с които персонажите му изследвали най-дивите кътчета на планетата, отнасяйки със себе си всяко туземно племе, изпречило се на пътя им. Но най-ясно си спомняше Уелс романа за еврейския изобретател, създал машина, способна да уголемява нещата. Картината на Лондон, нападнат от пълчища гигантски насекоми, която Хенли му бе описал с насмешка, просто го бе ужасила.

Подобно неловко усещане предизвикваше и сюжетът на романа на Гилиъм Мъри. Зад звучното заглавие се криеха разсъжденията на безумец. Според Гилиъм с течение на времето автоматите, тези детски играчки, които се продаваха в някои магазини в центъра на Лондон, щяха да се сдобият с живот. Да, колкото и да изглеждаше невероятно, под дървените им черепи щеше да се размърда нещо като съзнание, ужасно подобно на човешкото. При това смаяният читател веднага узнаваше, че автоматите таят непреодолима ненавист към хората заради унижителното робско положение, в което са били поставени от тях. Най-сетне, предвождани от Соломон, боен автомат, задвижван с пара, те без много церемонии щяха да определят съдбата на човешкия род: изстребление. За няколко десетилетия щяха да сведат планетата до сметище, а човечеството — до шепа уплашени плъхове, от чиито редици обаче изникваше един спасител. Това бе храбрият капитан Шакълтън, който след безуспешна война, проточила се няколко години, слагаше край на завоевателските блянове на автомата Соломон с един смехотворен дуел с шпаги. На финалните страници, сякаш тези щуротии не бяха достатъчни, Гилиъм се осмеляваше да извлече от комичната си история една смуцаваща поука, която трябваше да наведе на размисъл цяла Англия или поне задругата на изобретателите на играчки. Поуката бе: Бог неминуемо ще накаже хората, ако те продължават да се съревновават с Него, създавайки живот — ако под живот, мислеше си Уелс, можеше да се разбира това, което притежаваха механичните създания.

Една такава история навярно би била сполучлива като сатира, но бедата бе, че Гилиъм я взимаше ужасно на сериозно и ѝ бе придал тържественост, която само подчертаваше още повече безсмислието на сюжета. Съвсем невероятно бе през 2000 година да настъпят такива събития, каквито пророкуваше авторът. Иначе стилът на писане бе

едновременно наивен и високопарен, героите — зле обрисувани, а диалозите — слаби. С две думи, това бе роман на човек, който си въобразява, че всеки може да бъде писател. Не че бе нанизал думите една след друга без никакви художествени стремления — ако бе така, четенето щеше да е досадно, но в крайна сметка поносимо. Гилиъм обаче беше от онези ненаситни читатели, които смятат, че да пишеш добре е нещо като да кичиш каляска. Резултатът от това убеждение бе един превзет стил с гротескни украшения и смехотворни словесни фасони, които пресядаха в гърлото. Когато стигна до последната страница, Уелс вече страдаше от естетическо отвращение. Романът не заслужаваше друга участ, освен огъня на камината; а ако пътуванията във времето наистина бяха възможни, Уелс щеше да се види принуден да отпътува в миналото и да строши с чук ръцете на този субект, преди да е опозорил бъдещето на литературата с това свое недоразумение. Все пак нямаше особено желание да каже истината на Гилиъм Мъри, още повече че можеше да си измие ръцете, връчвайки романа на своя издател. Тогава Хенли лично щеше да отхвърли романа — нещо, в което Уелс не се съмняваше, — и то без да страда от угризенията, които биха могли да измъчват него.

Когато дойде денят, в който трябваше отново да се срещне с Мъри, Уелс още не бе решил как да постъпи. Гилиъм се появи в дома му със завидна точност, грейнал в надменна усмивка, но Уелс веднага долови под отегчителната му вежливост утайка от едва сдържано нетърпение. Беше очевидно, че Гилиъм изгаря от желание да узнае присъдата му, но и двамата се придържаха към етикета. След размяната на баналности Уелс го отведе във всекидневната, където се настаняха в съответните кресла, докато Джейн поднасяше чая. Писателят се възползва от тези мигове на мълчание, за да огледа своя неспокоен гост, който се мъчеше да извие дебелите си устни в невъзмутима усмивка. Тогава едно неочаквано усещане за власт изпълни Уелс. Той по-добре от всеки друг познаваше заветното желание, което се крие зад написването на един роман, и незначителната стойност, която това желание има за останалите хора, съдещи творбата според крайния резултат, а не според усърдието, вложено в нейното създаване. Струваше му се, че суровата критика, колкото и да бе градивна, неизменно бе болезнена за един писател. Тя винаги бе тежък удар, независимо дали го караше да реагира с

храбростта на ранен войник или го хвърляше в бездната, смазвайки крехкото му его. И ето че в този миг — абракадабра! — Уелс държеше в ръцете си бляновете на непознатия. Можеше да ги унищожи или да ги пощади. Всъщност можеше да направи каквото му скимнеше, тъй като извънредно лошото качество на романа не беше определящ фактор — нали можеше да остави крайното решение на Хенли. Въпросът бе дали искаше да използва властта си за добро или за зло, дали искаше да види как би реагирал на истината този арогантен тип, или предпочиташе да го излъже милостиво, за да продължи да си мисли — поне до присъдата на Хенли, — че е написал достойна творба.

— Е, господин Уелс? — побърза да попита Гилиъм, когато Джейн излезе от стаята. — Как ви се видя моят роман?

Уелс почти усети как въздухът в помещението леко завибрира, сякаш самата реалност бе стигнала до кръстопът, сякаш вселената очакваше решението му, за да знае по кой път да поеме, накъде да продължи развитието си. Мълчанието му сякаш бе бент, който задържаше потока на събитията.

До ден-дневен не знаеше защо взе това решение. То съвсем не бе важно за него, спокойно можеше да избере и противоположното. В едно поне бе сигурен: не бе го сторил от злоба, а само защото му бе любопитно да види как седналият пред него мъж щеше да понесе жестокия удар. Дали щеше да приеме мнението му с вежливост, прикриваща нараненото му достойнство, дали щеше да рухне като дете или осъден на смърт? Или пък да се раздразни дотолкова, че да се нахвърли да го души с ръчищата си — една възможност, която също не биваше да се изключва. Както и да маскираше постъпката си, тя си оставаше чист експеримент с душата на клетия човек, емпирично упражнение като това на учения, който е принуден да пожертва мишката в името на откритието. А Уелс искаше да открие способността за реакция на този непознат, който, давайки му ръкописа си, се бе поставил в негова власт, дал му бе възможност да действа като изпълнителната ръка на порочната вселена, която обитаваха.

Щом реши как да постъпи, се покашля и отвърна с възпитан, но почти леден тон, сякаш не се интересувахе от пагубното въздействие, което думите му можеха да оказат върху госта му:

— Прочетох творбата ви извънредно внимателно, господин Мъри, и трябва да ви призная, че не ми хареса в нито едно отношение. Не намерих в нея нищо, достойно за похвала. Позволявам си волността да ви говоря по този начин, защото ви смятам за колега и преценявам, че една лъжа от моя страна няма да ви бъде от полза.

Усмивката на Гилиъм веднага се изтри от лицето му и ръчищата му сграбчиха като хищни лапи облегалките на креслото. Уелс наблюдаваше как изражението му се променя, докато продължаваше да го критикува извънредно любезно:

— По мое мнение, вие не само тръгвате от една твърде наивна идея, но и я развивате крайно несполучливо, съкращавайки и без това малките й възможности. Творбата ви е с хаотична структура, сцените са нанизани доста объркано и човек остава с впечатлението, че нещата се случват без никаква повествователна логика, просто защото на вас така ви е хрумнало. Този досаден сюжетен произвол в съчетание със стила, свойствен за някой нотариус, пристрастен към романтичните произведения на Джейн Остин, предизвиква у читателя неизбежно отегчение, ако не и дълбоко отвращение към това, което чете.

Тук Уелс направи пауза, за да огледа неузнаваемото лице на госта си с чисто научен интерес. Каза си, че той трябва да е направен от лед, за да не избухне при такива коментари. От лед ли бе Гилиъм? Уелс наблюдаваше усилията му да овладее смайването си — гостът хапеше устни и току разтваряше и свиваше пестници, сякаш доеше невидимо виме — и заключи, че скоро ще узнае.

— За какво ми говорите? — разпени се най-сетне Мъри, като се надигна от стола си, обзет от внезапна ярост, от която жилите на врата му изпъкнаха. — По какъв начин сте чели моята творба?

Не, Гилиъм не беше от лед. Той беше чист огън и Уелс веднага разбра, че няма да рухне. Гостът бе от хората, които са тъй болезнено горделиви, че в крайна сметка се оказват морално непобедими; тъй самодоволни, че се смятат способни да направят добре всичко, което си наумят — независимо дали става дума за къщичка за птици или за научен романс. Но, за зла беда, Гилиъм не бе решил да насочи усилията се към построяване на къщичка за врабчета. Бе решил да покаже пред света, че притежава необикновено въображение, че умее ловко да размесва думите, струпани в речника, или че е бил благословен с онези писателски характеристики, които му се струваха

най-привлекателни, ако не и с всички възможни. Уелс се постара да остане невъзмутим, докато гостът му, почти прегракнал от гняв, го обвиняваше, че коментарите му са нелепи. Като го гледаше как разгорещено ръкомаха, писателят взе да се разкайва за решението си. Беше очевидно, че ако продължеше да разгромява романа с язвителните си забележки, работата щеше да стане още по-неприятна. Но нима имаше друг избор? Щеше ли да се отрече от думите си заради възможността този субект да му откъсне главата, ако не успееше да овладее яростта си?

За късмет на Уелс, Гилиъм сякаш се умири отведнъж. Пое въздух няколко пъти, завъртя глава на една страна, после на друга и отпусна ръце в скута си в упорит опит да възвърне самообладанието си. Мъчителните му усилия да се успокои се сториха на Уелс нещо като пародия на впечатляващото преобразяване, което бе извършил актьорът Ричард Мансфийлд по време на представлението „Странният случай с доктор Джекил и мистър Хайд“ в театър „Лисеъм“ преди няколко години. С тайно облекчение го остави да се съвземе, без да му досажда. Гилиъм изглеждаше засрамен, че си е изпуснал нервите, и писателят разбра, че се намира пред интелигентен човек, обременен с буен темперамент, с пламенна природа, подтикваща го към такива изблици, които с годините несъмнено се бе научил да овладява, добивайки известно самообладание, с което навярно се гордееше. Но Уелс бе засегнал болното му място — неговата суета — и му бе показал, че самоконтролът му не е непоклатим.

— Вие може да сте имали късмета да напишете едно симпатично романче, което се нрави на всички — рече Гилиъм, когато успя да се успокои, макар и с все още войнствен тон, — но очевидно нямате нужните качества, за да оценявате чуждия труд. Питам се дали това не се дължи на завист. Да не би кралят да се бои, че шутът ще седне на трона му и ще управлява по-добре от него?

Уелс се усмихна вътрешно. След изблика на ярост идваха престореното спокойствие и смяната на стратегията. Мъри, който допреди дни така величаеше творбата му, току-що я бе понижил до категорията на популярните книжлета и си бе обяснил преценката му с причина, нямаща нищо общо с литературното бездарие — в случая със завист. Е, това все пак бе за предпочитане пред гневните му кресъци. Сега навлизаха в сферата на словесната фехтовка и това подежда

възбуждащо на Уелс, защото в тази област се чувстваше като у дома си. Реши да заговори още по-сурово.

— Вие сте напълно свободен да мислите каквото си искате за своя труд, господин Мъри — рече той спокойно. — Но щом сте дошли в дома ми да потърсите моето мнение, явно ме смятате за достатъчно сведущ в тази материя, за да цените съжденията ми. Съжалявам, че не ви казах онова, което искахте да чуете, но бях искрен. Съмнявам се, че романът ви може да се понрави на някого поради причините, които вече изброих, но според мен главният проблем е неправдоподобната идея. Никой не би повярвал в бъдещето, което сте описали.

Гилиъм наклони глава, сякаш не беше чул добре.

— Да не би да ми казвате, че съм описал едно невероятно бъдеще? — попита той.

— Да, именно това ви казвам, и то по няколко причини — отвърна Уелс, без да трепне. — Възможността механичните играчки — колкото и да са сложни — да се сдобият с живот е невъобразима, да не кажа нелепа. Също така невъобразимо е през следващия век да има световна война. Това никога няма да се случи. Да не говорим за други подробности, които не сте отчели — като например това, че живеещите през 2000 година все още си служат с маслени лампи, когато за всекиго е очевидно, че е само въпрос на време електричеството да се наложи окончателно. Фантазията също се нуждае от правдоподобност, господин Мъри. Позволете ми да посоча за пример собствения си роман. За да обрисувам осемстотин и две хиляди седемстотин и първа година, аз просто разсъждавах логично. Разделението на човешкия род на два антагонистични вида — елоите, затънали в нехаен хедонизъм, и морлоките, чудовищни обитатели на земните недра — илюстрира едно от евентуалните последствия, до които би могло да доведе нашето сурово капиталистическо общество. По същия начин и последвалата агония на планетата, колкото и обезсърчителна да изглежда, е основана на мрачните предсказания, които астрономите и геолозите сипят всекидневно в списанията. В това се състои истинското умозрение, господин Мъри. Никой не би могъл да каже, че моята 802 701 година не е правдоподобна. Очевидно може да се окаже различна, особено ако с времето се задействат фактори, които още не сме в състояние да предвидим в нашата епоха,

но никой не би могъл да твърди, че моята представа не е приемлива. Затова пък вашата е просто несъстоятелна.

Гилиъм Мъри дълго време го гледа мълчаливо, докато накрая рече:

— Господин Уелс, може би имате право, че романът ми се нуждае от щателно редактиране по отношение на стила и структурата. Това бе първият ми опит и очевидно не можех да очаквам, че резултатът ще е отличен или поне приемлив. Но не мога да допусна да се съмнявате в умозрителните ми построения за 2000 г., защото в такъв случай вие не оценявате литературните ми дарби, а просто обиждате моя интелект. Съгласете се, че моята идея за бъдещето е толкова реалистична, колкото и всяка друга.

— Позволете ми да се усъмня — хладно отвърна Уелс, който на този етап от разговора вече смяташе, че е време да стане безпощаден.

Гилиъм Мъри трябваше да овладее друг пристъп на гняв. Размърда се на стола си, сякаш го разкъсваха конвулсии, но само след секунди успя отново да заеме отпусната и дори равнодушна поза. За няколко мига измери Уелс с развеселен и любопитен поглед, сякаш бе някакво чудато насекомо, каквото никога не бе виждал, и накрая избухна в гръмък смях.

— Знаете ли по какво се различаваме ние с вас, господин Уелс?

Писателят не намери за необходимо да отговори и само сви рамене.

— По нашата перспектива — продължи Гилиъм. — Нашата перспектива за нещата. Вие сте примиренец, а аз — не. Задоволявате се да заблуждавате читателите си с тяхно съгласие. Пишете романи за неща, които биха могли да се случат, като се надявате, че те ще ви вярват, макар и съзнавайки във всеки момент, че това е роман и следователно — чиста измислица. Аз обаче не се примирявам с това, господин Уелс. Не и аз! Придадох на умозренията си форма на роман абсолютно случайно, защото за целта е нужно да имаш само топ хартия и здрава китка. И ако трябва да съм откровен, хич не ме е грижа дали ще се публикува, защото подозирам, че не бих се задоволил шепа читатели да му се радват и да разискват дали описаното от мен бъдеще е правдоподобно или не, при положение че винаги ще го смятат за моя измислица. Не, аз имам далеч по-високи амбиции от това, да бъда признат за надарен с въображение автор. Стремежът ми е хората да

повярват в измислицата ми, без да знаят, че е измислица, да повярват, че 2000 г. ще е точно такава, каквато съм я описал. И ще ви докажа, че наистина мога да ги накарам да повярват в идеите ми, колкото и неправдоподобни да ги намирате вие. Но няма да им ги представя в роман — тези детински трикове ги оставям на вас, господин Уелс. Вие описвате вашите фантазии в книгите си. Аз ще превърна моята в действителност.

— В действителност? — попита писателят, който не разбра напълно какво имаше предвид гостът му. — Какво искате да кажете?

— Ще разберете, господин Уелс. И когато това се случи, ако сте джентълмен, може би ще ме потърсите, за да се извините.

Гилиъм стана от креслото и оправи сакото си с онези изящни движения, които изглеждаха толкова странни за такъв едър мъж.

— Приятен ден, господин Уелс. И не забравяйте за мен, нито за капитан Шакълтън. Скоро ще получите вести от нас — рече, като взе шапката си от масата и си я сложи с грациозен жест. — Няма нужда да ме изпращате, и сам ще намеря изхода.

Сбогуването му бе тъй рязко, че Уелс остана да седи смутено в креслото си, неспособен да стане дори когато стъпките на Мъри заглъхнаха и се чу как вратата на оградата изскърца. Домакинят дълго седя във всекидневната, размишлявайки над думите на Гилиъм, докато накрая си каза, че този самовлюбен субект не заслужава да му посвети толкова разсъждения. И тъй като в следващите месеци не чу нищо за него, в крайна сметка забрави неприятната среща — до деня, в който получи листовката от „Мъри Пътешествия във времето“. Тогава разбра какво бе искал да каже Гилиъм с думите, че „ще превърне фантазията си в действителност“. И, с изключение на едно малцинство от учени и доктори, които можеха само да роптаят във вестниците, цяла Англия бе повярвала в неговата „неправдоподобна“ измислица, отчасти защото самият Уелс бе поощрил надеждите за пътуване в бъдещето с романа си „Машината на времето“ — ирония, която го ядосваше още повече.

Оттогава всяка седмица получаваше акуратно една от онези листовки, придружена с покана да участва в някое от лъжливите пътувания до 2000 година. Негодникът щеше да се зарадва безподобно, ако той, човекът, предизвикал треската за пътешествия във времето, благословеше начинанието му, приобщавайки се към сложната му

измама — нещо, което Уелс, естествено, нямаше никакво намерение да направи. Ала най-лошото в цялата работа бе посланието, скрито зад любезната покана. Уелс не се съмняваше, че Гилиъм отлично знае, че той никога не би приел предложението му; това превръщаше поканите му в гавра, в изразен на хартия присмех, но също и в заплаха, защото пликът винаги се появяваше без марка, което подсказваше, че Гилиъм Мъри собственоръчно го е оставил в пощенската му кутия или е поръчал на някого от хората си да стори това. Всъщност бе все едно кой оставяше плика, защото замисълът бе един и същ; да уведомят Уелс колко лесно могат да обкръжат дома му, без да бъдат видени, да му дадат да разбере, че Гилиъм не го е забравил и го наблюдава.

Но Уелс най-много се вбесяваше от това, че колкото и да му се искаше, не можеше да разобличи Гилиъм, както бе загатнал Том. А не можеше, защото Мъри бе спечелил. Да, предприемачът бе доказал, че неговото бъдеще е правдоподобно, и Уелс трябваше да приеме поражението спортсменски, вместо да събори фигурите от шахматната дъска с един гневен замах. Неговата принципност не му позволяваше да направи друго, освен да стои със скръстени ръце, докато Гилиъм забогатяваше. А предприемачът явно се забавляваше безкрайно от ситуацията, защото с тези листовки, които се появяваха в пощенската кутия с ритуална точност, той не само напомняше на Уелс за победата си, но и го предизвикваше да го изобличи.

„Ще превърна моята фантазия в действителност“ — бе казал той. И, за голямо изумление на Уелс, го бе постигнал.

[1] Луис Филип Сенаренс (1863–1939) — булеварден автор на научнофантастични романи, наричан някога „американският Жул Верн“. ↑

XXXI

Същия следобед Уелс се поразходи с велосипеда малко по-дълго от обичайното, и то без компанията на Джейн. Каза ѝ, че има нужда да помисли, докато върти педалите. Облечен с любимото си норфолкско сако, той се носеше бавно и мълчаливо по второстепенните пътища на Съри, докато умът му, безразличен към усиления труд на нозете му, бе зает с мисълта как да отговори на онази мечтателка Клеър Хагърти. Според оригиналната история, скалъпена от Том в чаения салон, кореспонденцията между двамата се състоеше от седем писма, от които той трябваше да напише три, а Клеър — четири, като в последното щеше да го помоли да прекоси времето, за да ѝ върне чадърчето. С изключение на това, Уелс имаше пълната свобода да напише каквото му душа иска, стига да се придържаше към измислицата на Том. И трябваше да признае, че колкото повече мислеше за историята, която онзи полуграмотен момък бе съчинил с труд, толкова по-силно го заплениваше тя. Беше интересна, красива и най-вече изглеждаше правдоподобна — естествено, ако съществуваше машина, способна да дълбае тунели между епохите в тъканта на времето, и ако бъдещето, измислено от Мъри, беше истинско. Неприятното бе, че Гилиъм Мъри по някакъв начин бе замесен в цялата работа, както впрочем и в спасяването на злочестия Андрю Харингтън. Нима съдбите им бяха обречени да продължат да се преплитат като филизи на бръшлян? Сега му се струваше иронично, че трябваше да се пъхне в кожата на капитан Дерек Шакълтън — персонаж, измислен от неговия враг. Дали в крайна сметка Уелс щеше да е този, който — подобно на старозаветния Бог — щеше да вдъхне дара на живота в устата на това кухо създание?

След разходката се прибра приятно изморен и с приблизително оформена идея за съдържанието на първото си писмо. Внимателно като хирург сложи на кухненската маса перо, мастилница и куп хартия и помоли Джейн да не го безпокои през следващия час. Седна на масата, пое дълбоко дъх и се залови да пише първото любовно писмо в живота си:

Скъпа Клеър,

Аз също трябваше на няколко пъти да подхващам това писмо, докато разбера, че мога да го започна — колкото и странно да ми се струва — единствено с думите, че те обичам, точно както искаш от мен. Макар че трябва да ти призная, че отначало ми изглеждаше невъзможно и изпонадрасках няколко листа, опитвайки се да ти обясня, че в писмото си ме молиш да приема нещо на вяра. Как мога да се влюбя във Вас, госпожице Хагърти, щом дори не съм Ви виждал? — написах аз, не смеейки да се обърна към теб с онази задушеvnост, която изискваше мигът. При все това, въпреки основателните ми подозрения, трябваше да приема фактите: ти твърдеше, че вече съм влюбен в теб. А нима можех да се усъмня в думите ти, след като действително намерих писмото ти до един огромен дъб, когато излязох от един тунел във времето, пристигайки от 2000 г.? Както изтъкваш с основание, не ми трябва повече доказателства, за да разбера, че всичко, разказано от теб, е истина — това, че ще се запознаем в рамките на седем месеца и между нас ще пламне любов. И тъй, ако моето бъдещо аз — което пак ще си бъда аз — ще се влюби в теб, щом те види, защо и аз да не сторя това? Обратното би означавало да не се доверя на собствения си вкус. Защо да губя време в очакване да се породят чувства, които, така или иначе, ще се появят?

От друга страна, искаш от мен единствено онази вяра, която ти самата си трябвало да проявиш. В онази среща в чаения салон, която ми описваш, ти си била тази, която е трябвало да повярва в мен — да повярваш, че ще се влюбиш в човека пред теб. И си повярвала! Моето бъдещо аз ти е признателно, Клеър. А другото ми аз, което пише тези редове, онова аз, което още не познава вкуса на кожата ти, може само да ти отговори със същото доверие, да повярва, че всяка твоя дума е истина, че всичко, което разказваш в писмото си, ще се случи, защото по някакъв начин вече се е случило. И тъй, мога само да ти кажа, че те

обичам, Клеър Хагърти, която и да си ти. Обичам те от този миг и завинаги.

Ръката на Том се разтрепери, докато той четеше думите на писателя. Уелс бе взел присърце поръчката. Не само се придържаше строго към измислената от младежа история и към миналото на героя, чиято роля играеше, но и — съдейки по думите му — бе тъй влюбен в девойката, както и тя в него, сиреч в Том или още по-точно, в храбрия капитан Шакълтън. Знаеше, че писателят само се преструва, но лъжата му надминаваше значително слабите чувства на Том, които трябваше да са по-жарки, защото именно той бе легнал с нея, а не Уелс. Ако предния ден Том се бе питал дали чувството, пърхащо в гърдите му, е любов, сега можеше да си отговори, защото имаше мерило, с което да го сравни: думите на писателя. Изпитваше ли Том онова, което Уелс бе писал, че изпитва Шакълтън? След кратък размисъл заключи, че този тъй заплетен въпрос имаше само един отговор: не, той не изпитваше такива чувства. Никога не би могъл да съхранява такава любов към някого, с когото не би се срещнал повторно.

Остави писмото до надгробната плоча на Джон Пийчи и пое по обратния път към Лондон през полето, доволен от начина, по който се бе представил, макар и малко притеснен от молбата, отправена от Уелс към Клеър почти в края на писмото — молба, която на Том му се струваше достойна за някоя извратен. Припомни си последния абзац с крайно неудоволствие:

Жадувам с непозната досега страст времето да ускори своя ход и седемте месеца, които остават до деня на нашата първа среща, да се изпарят като дим. Трябва обаче да ти призная, че изпитвам не само нетърпение да те опозная, Клеър, но и съм извънредно любопитен да разбера как ще посетиш моята епоха. Наистина ли е възможно това? Аз от своя страна мога само да чакам и да правя каквото е нужно, тоест, да отговарям на писмата ти, да затворя моята част от кръга. Надявам се това първо писмо

да не те разочарова. Утре ще го оставя до дъба, когато пристигна в твоята епоха. Следващото ми пътуване ще бъде след два дни. Зная, че тогава ще ме очаква едно писмо от теб. Навярно ще ти се стори много дръзко, обич моя, но мога ли да те помоля да ми опишеш в него нашата любовна среща? Имай предвид, че остават месеци, докато това се случи от моя гледна точка, и макар да те уверявам, че ще бъда търпелив, не си представям по-красив начин да понеса очакването от това, да чета отново и отново за миговете, които ще преживея с теб в бъдеще. Моля те, Клеър, разкажи ми всичко, без да пропуснеш ни една подробност. Кажи ми как сме се любили за пръв и последен път, защото оттук насетне и аз ще живея от твоите думи, любима моя Клеър. Дните тук не се издържат лесно. Нашите събратя гинат с хиляди под гнета на автоматите, които опустошават градовете ни така, сякаш искат да заличат и делата ни, да заличат всяка следа от съществуването ни. Не зная какво ще стане, ако мисията ми се провали, ако не успея да предотвратя избухването на тази война. Въпреки всичко, любов моя, докато светът около мен се руши, аз мога само да се усмихвам, защото твоята безусловна любов ме превърна в най-щастливото създание на земята.

Д.

Клеър притисна писмото до развълнуваната си гръд. Как бе копняла някой да ѝ напише такива слова — слова, от които дъхът ѝ да секне и сърцето ѝ да се разтупти. И ето че това се случваше сега. Някой ѝ казваше, че я обича с една любов, която бе отвъд времето. Опиянена от щастие, тя извади хартия, сложи я на писалището си и се захвана да описва на Том онова, което аз всячески избягвах да ви разкажа, за да не наруша тяхната интимност:

О, Дерек, мой Дерек! Не знаеш какво означаваше за мен твоето писмо — поради това, че „беше“ там, където трябваше да бъде, но и понеже бе пропито с любов. То бе насърчението, от което се нуждаех, за да приема окончателно съдбата си без капка съмнение. Първата ми работа ще е да удовлетвори молбата ти, любов моя, без да губя и секунда и въпреки свенливата руменина, която залива страните ми. Как бих могла да ти откажа онази интимност, която всъщност ти принадлежи? Да, ще ти опиша нашата среща, въпреки че това означава просто да ти диктувам какво ще трябва да направиш и как ще трябва да се държиш — да, толкова странно е всичко.

Ще се любим в една стая на пансиона „Пикар“, който се намира точно срещу чаения салон. Там ще се съглася да те придружа, след като реша да ти се доверя. При все това ще забележиш, че съм ужасно уплашена, докато вървим по коридора към наетата стая. И това е нещо, което бих искала да ти обясня, любов моя, след като ми се удава такава възможност. Не зная дали ще те удивят думите ми, но в нашата епоха, особено в буржоазни семейства като моята, момичетата биват възпитавани да потискат инстинктите си. За жалост битова вярването, че актът на интимност трябва да е насочен единствено към продължаването на рода, и докато мъжете могат да показват удоволствието, което извиква у тях плътското общение — разбира се, по един почтителен и умерен начин, — то ние трябва да проявяваме съвършено равнодушие, защото насладата у жените се смята за безнравствена. Такова безстрастие е показвала цял живот майка ми, както и повечето от омъжените ми приятелки. Но аз съм различна, Дерек. Винаги съм ненавиждала тези нелепи задръжки толкова, колкото и ръкоделието. Вярвам, че и ние, жените, имаме право да изпитваме удоволствие също като мъжете и да го изразяваме така, както намерим за добре. Освен това смятам, че не е необходимо жената да е омъжена, за да поддържа интимна връзка с мъж: за мен би било достатъчно да съм влюбена в него. Такива са моите

убеждения, Дерек, и докато вървах по коридора на пансиона, изведнъж осъзнах, че най-сетне е дошло време да проверя дали мога да ги приложа на дело, защото в противен случай бих заблуждавала самата себе си; и ако изпитвах страх, то бе единствено поради абсолютната ми неопитност в тези работи.

Сега вече знаеш това и предполагам, че по тази причина ще се отнесеш към мен тъй внимателно и нежно, но да не изпреварваме събитията. Нека ти разкажа всичко поред, стъпка по стъпка. Позволи ми да го сторя в бъдеще време — от учтивост към теб, тъй като от твоя гледна точка това още не се е случило. И тъй, да не отлагаме повече.

Стаята на пансиона ще е много скромна, но уютна. Късният следобед тъкмо ще преминава във вечер, поради което ти най-напред ще побързаш да запалиш нощната лампа. Аз ще те наблюдавам, изтръпнала край вратата и не смееща да помръдна дори едно мускулче. Тогава ти ще ме погледаш нежно няколко секунди, сетне ще се приближиш до мен много бавно с успокояваща усмивка, като някой, който се бои да не стресне плашлива котка. Стигайки до мен, ще се взреш в очите ми, не зная дали от желание да прочетеш нещо в тях, или от желание сам да се разкриеш, и ще се наведеш бавно към устата ми, тъй бавно, че ще имам време да усетя топлия ти дъх, онова пламенно дихание, което бушува в теб, преди да усетя нежното, но решително докосване на устните ти. Този деликатен допир ще ме хвърли в смут за няколко секунди, защото това ще е първата ми целувка, Дерек, и макар че много нощи си бях представляла каква ли ще бъде, винаги се бях съсредоточавала върху духовната ѝ страна, върху усещането за безтегловност, което навярно предизвиква, но никога не ми бе хрумвало да се замисля за органичната ѝ страна, за сладостната и животрептяща топлина на друга уста, притисната към моята. Но малко по малко ще се отпусна, оставяйки се на това приятно докосване, и ще ти отвърна със същата нежност, с чувството, че общуваме по един много по-дълбок и искрен начин, отколкото с думи, че

съсредоточаваме цялата си същност в това незначително физическо пространство. Сега знам, че нищо не може да сближи две души повече от една целувка, от разпалването на собственото желание чрез желанието на другия.

В този миг един приятен гъдел ще започне да пробягва по тялото ми, да прониква под кожата ми и да ме изпълва отвътре. Дали този водовъртеж от усещания е онова, на което майка ми и моите най-свенливи приятелки се стараят да не обръщат внимание? Аз обаче ще го почувствам, Дерек. Ще го вкуся. Ще го пресуша до дъно. И ще го съхраня, любов моя, давайки си сметка, че го изпитвам за пръв и последен път, защото ще знам, че никой друг мъж не ще дойде след теб и тези усещания ще трябва да ме подхранват през остатъка от живота ми. Тогава подът ще се провали под нозете ми и ако не ме задържа тежестта на ръцете ти, обхванали кръста ми, почти ще повярвам, че се нося във въздуха.

Тогава ти ще отдръпнеш устните си, оставяйки върху моите отпечатък от устата ти, и ще ме загледаш с нежно любопитство, докато аз се опитвам да си поема отново дъх и да се съвзема. Ами сега? Вече ще е време да се съблечем и да легнем в кревата, но и ти ще изглеждаш нерешителен като мен и не ще дръзваш да направиш първата крачка, навярно мислейки, че това ще ме уплаши. И ще бъдеш на прав път, любов моя, защото аз никога не съм се събличала пред мъж и за миг ще изпитам смесица от страх и срам, която дори ще ме накара да се замисля дали разголването е наистина абсолютно необходимо. Майка ми, както съм чувала от лелите си, е изпълнявала брачните си задължения, без баща ми някога да я е виждал гола. Следвайки обичая на своето поколение, почтената госпожа Хагърти лягала на кревата, без да сваля фустите си, на които имало дупка, разкриваща единствено парфюмирания вход, през който баща ми трябвало да я превземе. Но за мен не ще е достатъчно само да си вдигна фустите, Дерек. Аз ще пожелаая да се насладя докрай на нашата среща, тъй че ще надвия моя свян и ще започна да се събличам, без да

откъсвам от теб нежния си и тържествен поглед. Ще сваля шапчицата си с пера и ще я сложа на закачалката, после ще се освободя от жакета, от ризата с висока яка, от камизолата, корсета, горната пола, полата, турнюра и фустите, докато остана само по комбинезон. Без да преставам да те гледам с нежност, ще сваля презрамките, тъй че бельото да се спусне по тялото ми, както снегът се плъзга по еловите клони, и да остане скупчено в нозете ми, и накрая, като последно действие от този тъй сложен ритуал, ще си сваля кюлотите и ще ти се предложи напълно гола, оставяйки тялото си на твоє разположение, предавайки го на ръцете и устните ти. Ще ти се отдам изцяло със съзнанието, че го правя за подходящия мъж, за капитан Дерек Шакълтън, освободителя на човешкия род, единствения мъж, в когото бих могла да се влюбя.

А ти, любов моя, ще наблюдаваш сложния процес с жадно любопитство като човек, който очаква да види как една красива статуя изниква от вътрешността на мраморния блок, докато ударите на длетото премахват отломките, които я крият. Сетне, виждайки как се приближавам към теб, ще се освободиш от ризата и панталоните си тъй бързо, сякаш неудържим порив на вятъра ги е отвял от въжето за пране. Тогава ще се прегърнем и телата ни ще обменят топлината си в приятен допир, а аз ще усетя как ръцете ти, свикнали да боравят сурово с метала и оръжията, изследват тялото ми с усет за неговата крехкост, възбуждащо бавно и с почтително внимание. Ще легнем в кревата, без да преставаме да се гледаме в очите, и ръцете ми ще се плъзнат по корема ти, търсейки белега от куршума, с който Соломон се е опитал да те убие, но ти си оживял, сякаш си превъзмогнал треска. Поради моята нервност обаче не ще успея да го открия. Тогава устата ти, влажна и жадна, ще обходи тялото ми, белязвайки го със следа от слюнка. Накрая, когато вече е надлежно картографирано, ще проникнеш в него внимателно и аз ще усетя как се движиш в мен извънредно деликатно. Но, колкото и да си предпазлив, твоето

проникване ще предизвика неочаквана остра болка във вътрешностите ми, която ще ме накара да протестирам слабо и дори да задърпам косите ти, при все че веднага ще се превърне в поносимо, дори сладостно мъчение и ще почувствам как нещо дремещо в мен най-сетне се пробужда. Как бих могла да ти опиша какво ще изпитам в този миг? Представи си една арфа, която за пръв път бива докосната от пръсти и никога не е подозирала за нотите, скрити в самата нея. Представи си една запалена свещ, чийто разтопен восък се плъзга по нея и, безразличен към пламъка, който се перчи на фитила, изплита красива дантела в основата на свещника. Искам да ти кажа, любов моя, че до този миг не знаех, че мога да изпитвам такъв прекрасен плам, такава ликуваща наслада, която от един неопределен център вътре в мен ще обхване цялото ми същество. И макар че отначало ще стискам зъби от свенливост, опитвайки се да сдържа задъхването си, после ще се отдам изцяло на неудържимото удоволствие, ще се оставя да ме повлече този порой от леден огън и ще провъзглася насладата си с възторжени стенания, обявявайки пробуждането на моята плът. Ще бъда ненаситна и ще те притискам отчаяно към себе си, пленила те в капана на нозете си, защото ще искам да останеш в мен завинаги, защото не ще проумявам как съм могла да живея дотогава, без да те усещам тъй сладостно вклинен в недрата ми. И когато, след сетния екстаз, ще се отдръпнеш, оставяйки върху чаршафите следа като от черница, изведнъж ще се почувствам непълна, осиротяла, изгубена. Със затворени очи ще изчерпя докрай ехото на щастието, останало у мен, този прелестен отзвук от твоето присъствие; сетне, след бавното му угасване, ще ме обземе усещане за съкрушителна самота, но и безкрайна признателност, че съм открила себе си като създание, идеално пригодено за наслада, способно да изпитва както най-възвишените, така и най-земните удоволствия. Тогава ще протегна ръка към теб, търсейки плувналата ти в пот кожа, кожа, която още трепти и пламти като струните на

цигулка след концерт, и ще те съзерцавам със сияйна усмивка на благодарност, задето ми показва коя съм, нещо, което още не знаех за самата себе си.

Трогнат и изумен, Том трябваше да престане да чете. Той ли бе пробудил у нея всички тези усещания? Останал почти без дъх, се подпря на дъба и зарея поглед из околните поля. За него сношението с момичето бе приятно преживяване, което винаги щеше да си спомня, но Клеър говореше за срещата им като за нещо възвишено и незаличимо, превръщаше я в крайъгълния камък, който щеше да поддържа катедралата на любовта ѝ въпреки хода на годините. Чувствайки се още по-примитивно същество, отколкото беше всъщност, Том въздъхна дълбоко и продължи да чете:

А сега се канех да ти разкажа, Дерек, по какъв начин ще пътувам до твоята епоха, но си спомних, че по време на срещата ни в чаения салон ти още не знаеше как осъществяваме пътуването. Затова се виждам принудена да запазя тайната, за да не променя онова, което вече се е случило. Достатъчно ти е да узнаеш, че миналата година един писател на име Х. Дж. Уелс публикува прекрасен роман, озаглавен „Машината на времето“, който накара всички ни да мечтаем за бъдещето, а после някой ни разкри това бъдеще. Не мога да ти кажа нищо повече. Но ще те възнаградя, като ти призная, че макар мисията ти в моята епоха да се окаже неуспешна и машината, с която пътуваш, да бъде забранена, човечеството ще спечели войната с автоматите, и то благодарение на теб. Да, любов моя, именно ти ще победиш злодея Соломон в един вълнуващ дуел с шпаги. Повярвай ми, защото съм видяла това със собствените си очи.

Твоя любяща,

Уелс остави писмото на масата и като се стараеше да скрие силното вълнение, което думите на Клеър бяха предизвикали у него, погледна Том безмълвно и кимна едва доловимо, давайки му да разбере, че може да си върви. Когато остана сам, взе отново писмото, на което трябваше да отговори, и препрочете изчерпателното описание на срещата в пансиона, чувствайки как възбудата му нараства. Благодарение на тази непозната най-сетне бе разбрал каква е насладата при жените, онова усещане, което ги обхващаше интригуващо бавно, за да ги завладее изцяло или да ги докосне едва-едва. Колко възвишено, колко сияйно и безкрайно бе тяхното удоволствие в сравнение с това на мъжа — тъй примитивно и недодялано, само един кратък като изстрел екстаз между бедрата. Но дали всички жени бяха способни на такива усещания, или това момиче бе някакъв специален образец, чиято възприемчивост Създателят бе усъвършенствал до невъобразими размери? Не, Клеър вероятно си беше съвсем обикновено момиче, но се наслаждаваше на своята сексуалност по начин, който останалите биха определили като безразсъдно смел. Самото решение да се съблече пред Том, както майка я е родила, вече показваше един дързък дух, решен да изпробва всяко от усещанията, които едно съвкупление може да предложи.

Когато установи това, Уелс се почувства разочарован, дори огорчен от целомъдрения начин, по който му се бяха отдавали жените в неговия живот. Братовчедка му Изабел бе от онези, които прибягваха до дупката във фустите — тя му предлагаше в леглото единствено вулвата си, която, оставайки извън контекст, изглеждаше на Уелс като някакво страховито всмукващо същество с очевидно извънземен произход. А пък Джейн, макар и да бе по-разкрепостена в тези работи, също никога не му бе показвала една абсолютна голота, която да го освободи от необходимостта да опознава опипом очертанията на тялото ѝ. Накратко, никога не бе имал късмета да срещне някоя с прелестната нагласа на Клеър. Какво ли не би могъл да направи той с такава момиче, което тъй лесно се поддаваше на покръстване в тази

сфера? Щеше да е достатъчно да разхвали здравословното въздействие на секса върху жените, за да я превърне в пламенна застъпничка на плътските наслади, в съвременна жрица, готова да дава и получава удоволствие във всеки миг, в радетелка за съвкуплението, която от порта на порта да разгласява, че редовните любовни занимания могат да подобрят външността на жените, да им придадат неопределим чар, да смекчат изражението им, дори да закръглят некрасивите ъгловати форми на телата им. С една такава жена той без капка съмнение щеше да е удовлетворен и умиротворен мъж — мъж, който най-сетне би могъл да се съсредоточи върху други неща, да се обърне към други интереси, свободен от оня вечен сърбеж, който обхваща мъжкото създание в юношеските му години и не го оставя, докато настъпването на старческата немощ не направи тялото му негодно. Поради това не е чудно, че Уелс веднага си представи Клеър Хагърти, просната в леглото му без нито една дреха, която да покрива стройното ѝ гъвкаво тяло, отдаваща се с лъстивата непринуденост на котка, наслаждавайки се пламенно на същите ласки, които едва изтръгваха от Джейн любезна въздишка. Стори му се иронично, че бе научил как изпитва наслада онази непозната, а бе в пълно неведение относно усещанията на собствената си съпруга — която, спомни си той отведнъж, бе някъде из къщата и го чакаше да ѝ даде да прочете новото писмо.

Излезе от кухнята и тръгна да я търси, като пътъм правеше дихателни упражнения, за да уталожить възбудата си. Завари я в гостната с книга в ръка и остави листата на масичката, без да продума — като човек, който поднася чаша с отровено вино и се оттегля, за да наблюдава въздействието му върху жертвата си. Защото писмото несъмнено щеше да окаже въздействие върху Джейн, както бе оказало върху него, принуждавайки го да преразгледа подхода си към физическата страна на любовта — така, както предишното писмо го бе накарало да се усъмни в начина, по който изпитваше духовната ѝ страна. Излезе в градината, за да вдъхне нощния въздух, и загледа луната, завладяла небето — пълна и снежнобяла. Небосводът винаги извикваше у него усещане за незначителност, към което сега се прибавяше и съзнанието за собствената му неумелост, породено от далеч по-ефикасния и спонтанен начин, по който някой друг — в случая момичето на име Клеър Хагърти — осъществяваше връзка със

света. Дълго стоя в градината, докато накрая прецени, че е дошло време да провери какъв ефект е произвело писмото върху жена му.

Влезе в къщата, без да бърза, с почти призрачни стъпки, и като не я откри нито в кухнята, нито във всекидневната, се качи в спалнята. Джейн го чакаше там, застанала права до прозореца. Сиянието на луната очертаваше голото ѝ и изкусително тяло. Стъписан и зажаднял, Уелс огледа обемите, пропорциите, онази еластична мъдрост, с която женските форми — съзирани винаги поотделно, долавяни под плата — сега се сливаха във величествен пейзаж, създавайки едно свободно и неземно същество, което изглеждаше способно да полети всеки миг. Възхити се на пластичното изящество на гърдта ѝ, на болезнено тънкия кръст, на тихия вир на ханша, на тъмната вълна на пубиса, на палавите като животинчета нозе, докато Джейн се усмихваше открито, доволна от огледа на смаяния си съпруг. Тогава писателят разбра какво трябваше да направи. Сякаш се подчиняваше на суфлър, скрит в невидима будка, той се освободи от дрехите си със замах, излагайки и своята голота на лунното сияние, което мигом очерта кокалестото му и хилаво тяло. Тогава съпруг и съпруга се прегърнаха наред спалнята; всеки усещаше приятния допир от кожата на другия, както никога дотогава. Последвалите усещания също им се сториха засилени, защото думите на Клеър отекваха в съзнанието им, тъй че всяка целувка и ласка удвояваха ефекта си и извикваха едно шеметно чувство — може би истинско, а може би плод на внушение, — на което те се отдадоха, въодушевени и ненаситни, жадни да се изследват взаимно, да открият какво има отвъд обичайната градина на насладата им.

По-късно, докато Джейн спеше, Уелс се измъкна от кревата, отиде на пръсти в кухнята, взе перото и се залови да бразди хартията с неукротима еуфория.

Любов моя,

Как жадувам да настъпи денят, в който най-сетне ще мога да изпитам всичко онова, за което ми пишеш. Какво мога да ти кажа, освен че те обичам и че ще те любя точно

както ми описваш? Ще те целувам нежно, ще те галя бавно и почтително, ще проникна в теб възможно най-внимателно и насладата ми ще е двойна, Клеър, като зная всичко, което ти ще почувстваш.

Том прочете подозрително пламенните слова на Уелс. Макар и да знаеше, че писателят се опитва да мине за него, не можеше да прогони мисълта, че тези думи спокойно можеха да са произнесени и от двамата. Очевидно Уелс изпитваше удоволствие от цялата работа. Том се запита какво ли мислеше жена му за това. Сгъна писмото, пхна го в плика и го остави под камъка до надгробната плоча на загадъчния Пийчи. По обратния път продължи да размишлява над думите на писателя, чувствайки се изключен от играта, която сам бе измислил, и сведен до положението на обикновен разсилен.

Вече те обичам, Клеър, вече те обичам. Да те видя ще бъде просто следващата крачка. А знанието, че ще спечелим тази кървава война, удвоява щастието ми. Соломон и аз ще се дуелираме с шпаги? Допреди няколко дни бих се усъмнил в здравия ти разум, любов моя: никога не би ми хрумнало, че ще разрешим нашите разногласия с такова праисторическо оръжие. Ала тази сутрин, промъквайки се сред руините на Историческия музей, един от моите хора намерил шпага. Тази реликва му се сторила от благородно естество, достойно за един капитан, и той — сякаш подчинявайки се на заповед от теб — ми я връчи тържествено. Сега зная, че ще трябва да се упражнявам с нея за бъдещия дуел — дуел, от който ще изляза победител, защото мисълта, че прелестните ти очи са приковани в мен, ще ми вдъхва сили. Приеми цялата ми любов от бъдещето.

Д.

Премаляла, Клеър се отпусна в кревата и бавно вкуси многобройните усещания, които словата на храбрия капитан Шакълтън бяха породили в сърцето ѝ. Значи, докато се сражаваше със Соломон, той е знаел, че тя го наблюдава... Това предизвика у нея лек световъртеж, от който не се съвзе веднага. Когато дойде на себе си, прибра внимателно писмото в плика. Изведнъж си даде сметка, че ѝ остава да получи още само едно послание от любимия си. Как щеше да живее после без тях?

Опита се да не мисли за това. Тя трябваше да напише още две писма. Както му бе обещала, в последното щеше да му опише срещата им през 2000 г. Но за какво трябваше да пише в предстоящото писмо? С лека уплаха осъзна, че за пръв път темата на писмото не ѝ бе дадена предварително. Какво можеше да каже на своя възлюбен, което да не му е казала вече? Особено като се имаше предвид, че трябваше грижливо да претегля всяка своя дума, за да не му предостави сведения, които можеха да застрашат тъканта на времето, очевидно крехка като стъкло. Поблъска си главата известно време и накрая реши да му опише как преминават сега нейните дни на влюбена, лишена от любимия. Седна на писалището и взе перото:

Любов моя,

Нямаш представа какво означават за мен твоите писма. Зная, че ще получа още само едно и това буди у мен дълбока тъга. Но те уверявам, че ще бъда силна, че духът ми не ще уние, че не ще престана да мисля за теб и да те усещам до мен във всеки миг от моите дълги дни. И, разбира се, не ще допусна друг мъж да опетни нашата любов, макар че не ще те видя никога вече. Предпочитам да живея със спомена за теб, при все че майка ми, на която, то се знае, не съм разказала нищо — за нея моето влюбване би било нереално, защото тя би те възприела просто като безполезен мираж, — неспирно ми урежда срещи с най-

заможните ергени в квартала. Аз ги приемам вежливо, а после се забавлявам, като им изнамирам какви ли не абсурдни недостатъци, за да ги отхвърля — за голямо изумление на майка ми. С всеки изминал ден репутацията ми се руши все повече; на път съм да се превърна в стара мома, която ще посрами семейството си. Но какво ме е грижа за мнението на другите? Нали съм твоята любима, любимата на храбрия капитан Дерек Шакълтън, при все че трябва да те обичам тайно. Като изключим тези досадни срещи, остатъка от деня, любов моя, го посвещавам на теб, защото, макар и да ни делят векове, съм се научила да те усещам край мен като някакво ухание. Чувствам те до мен във всеки миг, чувствам нежния ти поглед, макар понякога да ме натъжава това, че не мога да те докосна, че присъствието ти е само един безплътен спомен, че не можеш да споделиш нищо с мен. Че не можем да се разхождаме под ръка из Грийн Парк, че не можеш — уловил ръката ми — да видиш как се спуска вечерта над езерото Серпентина, или да вдъхнеш аромата на нарцисите, които отглеждам в градината си и които, според моите съседки, изпълват с уханието си Сейнт Джеймс Стрийт.

Писателят го чакаше в кухнята, както и предишните пъти. Том безмълвно му подаде писмото и си тръгна, без да чака подкана. Какво ли можеше да му каже? Макар и да знаеше, че това не е вярно, не можеше да прогони усещането, че Клеър се обръща към писателя, а не към него. Чувстваше се като натрапник в тази любовна история, като гнилата половина на ябълката. Щом остана сам, Уелс разгъна писмото и плъзна жаден поглед по акуратния почерк на момичето:

Въпреки всичко, Дерек, ще те обичам, докато животът ми угасне, и никой не ще може да отрече, че съм била щастлива. Все пак трябва да ти призная, че невинаги е лесно. Ти твърдиш, че не ще те видя никога вече и това, въпреки цялата ми сила, ми се струва тъй непоносимо, че на моменти се опитвам да се окуража с мисълта, че може би грешиш. Това не означава, че се съмнявам в думите ти, любов моя — разбира се, че не. Но онзи Дерек, който ги произнесе в чаения салон, само се водеше по моите думи, изречени сега; онзи Дерек, който ме люби в пансиона, а сетне побърза да се върне в своето време, онзи Дерек, който ти все още не си, едва ли ще понесе да не ме види повече и така ще нагласи нещата, че да се върне при мен. Какво ще стори онзи Дерек — това не знаем ни ти, ни аз, защото неговите стъпки излизат от кръга. В това ми е надеждата, обич моя. Наивна, може би, но тъй необходима! Дано те видя отново. Дано уханието на моите нарциси те доведе при мен.

Уелс сгъна писмото, прибра го в плика и го остави върху масата, където дълго време сезира в него. После стана и взе да обикаля из кухнята, седна отново, стана пак, направи още няколко обиколки и най-сетне тръгна към гарата на Уокинг да наеме файтон. „Отивам в Лондон да свърша една работа“ — обясни преди това на Джейн, която работеше в градината. По пътя се стараеше да овладее разтуптяното си сърце.

В този следобеден час Сейнт Джеймс Стрийт сякаш дремеше в спокойно безмълвие. Уелс нареди на кочияша да спре в началото на улицата и помоли да го изчака. Нагласи си шапката, оправя си папийонката и жадно подуши въздуха като хрътка. След вдишването заключи, че слабият, донякъде подобен на жасминовия и подтикващ към мечтание аромат, който се долавяше през миризмата на конски тор, би трябвало да е от нарциси. Допадаше му символиката, която цветето внасяше в цялата картина; бе чел някъде, че нарцисът —

противно на всеобщото вярване — не е наследил името си от красивия гръцки бог, а го дължал на наркотичните си свойства. Луковицата му съдържала алкалоиди, способни да предизвикват халюцинации, и тази особеност се стори на Уелс поразително съответна на случая. Та не бяха ли те тримата — момичето, Том и самият той — в плен на халюцинация? Огледа улицата, дълга и сенчеста, и закрачи по тротоара с нехайния вид на човек, който се разхожда, но докато се движеше към предполагаемия източник на уханието, усети, че устата му пресъхва. Защо бе отишъл там, какво целеше? И сам не знаеше с точност. Знаеше само, че изпитва нужда да види момичето, да даде конкретно лице на онази, към която отправяше пламенните си слова; или, ако не успееше да зърне нея, да види поне къщата, от която тя пишеше красивите си писма. Може би това щеше да е достатъчно.

Дори по-рано от очакваното се озова пред една градина, поддържана с безспорно голяма грижливост и с малък фонтан в единия край. През оградата се подаваха лениво цветя с големи, бледожълти венчелистчета. Тъй като по цялата улица нямаше друга градина, която да може да съперничи по красота на тази, Уелс заключи, че цветята пред него трябва да са въпросните нарциси. Елегантната къща отвъд тях, следователно, бе домът на Клеър Хагърти — непознатата, в която се преструваше, че е влюбен, и то с такава страст, каквато не показваше към жената, действително обичана от него. Не желаейки да разсъждава прекалено над този парадокс — който, впрочем, бе в съзвучие с противоречивия му характер, — той се приближи до решетестата ограда и почти пхна нос между пръчките ѝ с намерението да зърне през оловните стъкла на прозорците нещо, което да оправдае спешното му отиване там.

Именно тогава забеляза момичето, което го наблюдаваше с лека изненада от единия край на градината. Осъзнал, че е разкрит, Уелс се опита да се държи нормално, но реакцията му далеч не изглеждаше естествена, най-вече защото веднага разбра, че тази девойка, която го гледаше подозрително, не можеше да е друга освен Клеър Хагърти. Постара се да се успокои, като същевременно ѝ отправи безобидна, абсурдно вежлива усмивка. „Прекрасни нарциси, госпожице — рече с изтънял глас, — ароматът им се усеща още от началото на улицата“. Тя се усмихна и се приближи малко — достатъчно, за да може писателят да види ясно хубавото ѝ лице и крехката ѝ осанка. Най-сетне я

виждаше на живо, па макар и облечена. И въпреки леко чипото носле, което разваляше ведрата ѝ красота на гръцка статуя — или може би тъкмо заради него, — определено му се стори прелестна. Значи това бе получателката на писмата му, неговата любима на ужим. „Благодаря, господине, много сте любезен“ — рече тя в отговор на комплимента му. Уелс отвори уста, сякаш се канеше да каже нещо, но веднага я затвори пак. Всичко, което искаше да ѝ каже, бе в разрез с правилата на играта, в която се бе съгласил да участва. Не можеше да ѝ каже, че — ако и да изглежда нисичък и незначителен човечец — именно той пише онези слова, без които тя твърдеше, че не може да живее. Нито пък можеше да ѝ каже, че знае абсолютно точно как тя изпитва плътската наслада. А още по-малко можеше да ѝ разкрие, че цялата работа е фарс, и да я предупреди да не посвещава живота си на тази любов, съществуваща само в съзнанието ѝ, защото няма никакви пътувания във времето и никакъв капитан Шакълтън, който да воюва с автоматите през 2000 г. Кажеше ли ѝ, че всичко е една засукана лъжа, чиято цена щеше да е нейният живот, това бе равнозначно да ѝ връчи пистолет, с който да се застреля право в сърцето. Тогава забеляза, че тя на свой ред го оглежда с любопитство, сякаш лицето му ѝ се струваше познато. От страх да не бъде разпознат, Уелс повдигна ръка към шапката си, направи вежлив поклон и поднови разходката си, като се стараеше да не крачи прекалено бързо. Заинтригувана, Клеър погледа след него в продължение на минута-две, сетне сви рамене и си влезе вкъщи.

Притаен зад една стена на отсрещния тротоар, Том Блънт я видя как се скри в жилището. Тогава излезе от скривалището си и поклати глава. Появата на Уелс го бе изненадала, макар и не твърде много. Писателят също не би се учудил особено, ако го бе заварил там. Очевидно и двамата не бяха устояли на изкушението да издирят къщата на девойката, чийто адрес тя хитроумно бе разкрила с надеждата, че Шакълтън ще може да я намери, в случай, че се върне.

Том се прибра в убежището си на Бъкъридж Стрийт, не знаейки какво да мисли по отношение на Уелс. Дали писателят се бе влюбил в нея? Едва ли. Навярно бе отишъл до дома ѝ, подтиквайки просто от любопитство. Та нали и самият Том — ако беше на мястото на Уелс — би пожелал да види как изглежда онази, към която трябваше да отправя слова, които вероятно никога не би казал дори на собствената

си съпруга. Просна се в неудобното легло ужасно изморен, но постоянното нервно напрежение, в което се намираше, не му позволи да поспи повече от два часа и още по тъмно се отправи към къщата на писателя. С тези дълги преходи поддържаше формата си по-добре, отколкото с тренировките, на които го подлагаше Мъри. Впрочем, наемникът на последния не се бе выяснал отново, за да накаже най-сетне наглостта, с която Том нарушаваше заповедите му, но това не бе причина да отслабва бдителността си.

Уелс го чакаше, седнал на стъпалата пред вратата. Явно и той не бе особено отпочинал. Изглеждаше посърнал, а очите му, които светеха със странен блясък, бяха опасани с тъмни кръгове. Вероятно бе будувал цяла нощ, пишейки писмото, което сега държеше в ръцете си. Щом го видя, го поздрави с лаконично кимване и му подаде посланието, като избягваше погледа му. Том го взе и тъй като също не желаше да нарушава това мълчание, наситено с неизказани, но пределно ясни неща, понечи да си тръгне.

Тогава чу гласа на Уелс: „Ще ми донесеш ли нейното писмо, макар че вече няма да е нужно да му отговарям?“ Том се извърна и го погледна с дълбока тъга, макар че не знаеше дали изпитваше жал към писателя, към самия себе си или може би към Клеър. Най-сетне кимна малко злокобно и излезе. Едва когато се отдалечи достатъчно от дома на Уелс, отвори плика и зачете.

Любов моя,

В моя свят няма нарциси, няма и следа от каквото и да е цвете, но те уверявам, че докато четях писмото ти, почти усетих уханието им. Да, виждам се до теб, в градината, за която ми говориш. Представям си я, поддържана грижливо от твоите седефени ръце, а някакъв пеещ фонтан навярно ни приспива нежно. По някакъв начин, любов моя, благодарение на теб, подушвам нарцисите чак оттук, от другия бряг на времето.

Том оброни унило глава, като си представи как щеше да се развълнува Клеър от тези думи, и отново изпита жал към нея и огромно отвращение от самия себе си. Момичето не заслужаваше такава измама. Тези писма несъмнено щяха да ѝ спасят живота, но всъщност само поправяха вредата, които ѝ бе нанесъл така себично, просто за да потуши огъня в слабините си. Не можеше да се чувства горд, че е предотвратил самоубийството ѝ, и просто да забрави за цялата работа, оставяйки Клеър да си опропасти живота заради една лъжа, да се погребее жива заради една празна мечта. Дългата разходка до хълма проясни мислите му и той най-сетне стигна до извода, че единичното изкупление, което би успокоило съвестта му, бе да я обича в действителност, да сбъдне онази любов, заради която тя бе готова да се пожертва. Другояче казано, Шакълтън трябваше да се завърне от далечната 2000 г. и да рискува живота си за Клеър, точно както жадуваше тя. Това бе единственото, което можеше напълно да поправи грешката му — но същевременно и единственото, което не бе в състояние да стори.

Тъкмо си блъскаше главата над този проблем, когато — за своя изненада — съгледа девойката, застанала до дъба. Въпреки разстоянието веднага я позна. Закова се на място, смаян до немай-къде. Колкото и да изглеждаше невероятно, Клеър стоеше до дървото и се пазеше от слънцето с чадърчето, което той ѝ бе донесъл през времето. В подножието на хълма различи и една карета, чийто кочияш клюмаше отегчен на капрата. Том изтича да се скрие зад едни храсталаци, преди някой от двамата да е забелязал, че не са сами сред този пейзаж. Какво ли правеше Клеър там? Но отговорът беше очевиден: момичето го чакаше. Да, Клеър чакаше него или по-точно, чакаше Шакълтън да изникне от въздуха, пристигайки от 2000 г. Неспособна да се примири с отсъствието му, тя бе решила да се опълчи срещу съдбата и да действа; и какво по-просто от това, да отиде на мястото, където се появяваше капитанът, за да прибира писмата си. Отчаянието бе подтикнало Клеър към непредвиден ход. Скрит зад храстите, Том се прокле, задето не бе предугадал тази възможност, и то при положение, че това момиче вече ясно му бе показало своята съобразителност и смелост.

Почти цяла сутрин се спотайва там, наблюдавайки тъжно как тя обикаля край дъба. Накрая, надвита от умората, се качи в каретата и се върна в Лондон. Тогава Том се измъкна от скривалището си, остави писмото под камъка и също се прибра в града. Докато вървеше, си спомни скръбните слова, с които Уелс бе завършил последната си поръчка:

Изпитвам безкрайна мъка, съзнавайки, че това е последното писмо, което ти пиша, любов моя. Ти самата ми го каза и ти вярвам и за това. С радост бих продължил да ти пиша, докато се срещнем следващия май, но ако съм узнал нещо от цялата работа, то е, че бъдещето е написано и ти си го прочела. Поради това мисля, че нещо ще се случи, за да ми попречи да ти изпращам повече писма — вероятно възбраната, наложена на машината, и отмяната на моята мисия, която не дава никакви резултати. Сега, както можеш да си представиш, съм обзет от противоречиви чувства: от една страна се радвам, че за мен това не е окончателно сбогуване, тъй като скоро ще те видя, но от друга, сърцето ми се къса при мисълта, че ти вече не ще получиш вест от мен. Ала това не означава, че любовта ми ще угасне. Тя ще се запази, обещавам ти, защото ако има нещо, в което да съм сигурен, то е, че ще продължа да те обичам, Клеър.

Ще продължа да те обичам от моя свят без цветя,
Д.

Обляна в сълзи, Клеър седна на писалището, отрони дълбока въздишка и потопи перото в мастилницата.

Това е и моето последно писмо, любов моя, и макар че бих се радвала най-напред да ти кажа колко те обичам, трябва да съм честна пред себе си и да ти призная със срам, че преди няколко дни направих нещо безразсъдно. Да, Дерек, явно не съм толкова силна, колкото си мислех, и отидох при дъба с намерението да чакам твоята поява. Отсъствието ти е твърде мъчително за мен. Имах нужда да те видя, та дори това да промени тъканта на времето. Ала ти цяла сутрин не се появи, а аз не можех да се измъкна за по-дълго време от бдителната ми майка. Достатъчно трудно е да залъгвам Питър, кочияша, за да не заподозре нещо. Какво ли щеше да си помисли, ако те бе видял да изникваш до дъба като по чудо? Предполагам, че цялата работа щеше да се разплете и това щеше да предизвика някаква времева катастрофа. Сега си давам сметка, че постъпих като глупаво и безотговорно момиченце, защото, дори да успееш да те скрия от Питър — който, колчем го помоля да ме закара там, ме гледа слисан, макар че засега пази тайната пред майка ми, — нашата непредвидена среща пак би променила тъканта на времето. В такъв случай ти нямаше да ме видиш за пръв път на 20 май 2000 г., тъй че всичко щеше отведнъж да се обърка и нищо нямаше да се случи така, както е писано. Но ти, за щастие, не се появи — макар че нищо не би ме зарадвало повече — и няма за какво да съжаляваме. Предполагам, че си пристигнал следобеда, защото на следващия ден твоето красиво и последно писмо беше там. Надявам се, че ще извиниш безотговорната ми постъпка, Дерек, която ти признах от желание да не крия от теб дори недостатъците си; и за да ми простиш още по-лесно, ти изпращам един подарък от все сърце, тъй че да разбереш що е цвете.

Щом написа тези думи, тя стана, взе от рафта своя екземпляр от „Машината на времето“, отвори го и измъкна измежду страниците му

нарциса, който бе оставила да се суши там. Когато завърши писмото, целуна крехките листенца на цветето и внимателно го пхна в плика.

Питър и този път не зададе въпроси. Без да чака наставленията ѝ, направо потегли към хълма Хароу. Щом се озова там, Клеър се изкатери до дъба и скри старателно писмото под камъка. Погледа за няколко мига околния пейзаж с усещането, че се сбогува с мястото, което през последните дни бе сцена на нейното щастие — тези смълчани поля, искрящо зелени под утринната светлина, и житните ниви в далечината, които очертаваха хоризонта в златно. Погледа надгробната плоча на Джон Пийчи и се зачуди как ли бе живял този непознат, дали бе познал истинската любов, или бе умрял, без да я изпита. Пое дълбоко дъх и ѝ се стори, че долавя миризмата на любимия си Дерек да се носи във въздуха, сякаш нееднократните му появи в крайна сметка бяха оставили някакъв отпечатък, който бе осветил това място. Но това, каза си тя, бе чисто внушение, предизвикано от отчаяното ѝ желание да го зърне отново. Въпреки всичко трябваше да приеме действителността. Трябваше да се приготи да прекара остатъка от живота си без него, задоволявайки се да слуша как неговата любов отеква от другата страна на времето, защото навярно нямаше да го види повече. Същия следобед, утре или може би вдругиден една призрачна ръка щеше да отнесе последното ѝ писмо, а друго нямаше да се появи, единствено самотата щеше да се разстила пред нозете ѝ като безкраен килим.

Отправи се към каретата и се качи в нея, без да дава нареждания на Питър. Не беше необходимо. С примирено изражение кочияшът потегли към Лондон, щом тя се настани вътре. Когато возилото се стопи в далечината, Том се спусна от клона, на който се беше сгушил, и скочи на земята. От това скривалище бе успял да я види за последен път, дори можеше да я докосне, ако просто бе протегнал ръка, но не си го позволи. А сега, след като задоволи тази своя прищявка, трябваше завинаги да се махне от живота ѝ. Измъкна писмото изпод камъка, облегна гръб на дървото и зачете с печална физиономия.

Както правилно си отгатнал, Дерек, съвсем скоро ще забранят машината. За теб не ще има повече пътувания във времето, докато не победиш злосторника Соломон. Тогава ще решиш да рискуваш живота си, използвайки тайно машината, за да пристигнеш в моята епоха. Но по-добре да не избързваме. Нека да ти разкажа най-сетне как ще се състои нашата първа среща и какво ще трябва да сториш после. Както вече ти съобщих, това ще се случи на 20 май 2000 г. Същата сутрин ти и твоите хора ще устроите засада на Соломон. На пръв поглед, въпреки хитроумното разположение на войниците ти, резултатът от битката няма да е особено благоприятен за вас, но това не бива да те тревожи, защото в края й Соломон ще ти предложи да разрешите конфликта веднъж завинаги, като се дуелирате с шпаги. Приеми предложението му, без да се колебаеш, любов моя, защото ще излезеш победител в този двубой. Така ще се превърнеш в герой, а това сражение, което ще сложи край на господството на автоматите над човешкия род, ще се смята за началото на една нова ера. И то до такава степен, че ще бъде идеална туристическа дестинация за пътниците във времето от моята епоха, които ще пристигат да го наблюдават с вълнение.

Аз ще извърша едно от тези пътувания и, скрита сред развалините, ще те видя как се сражаваш със Соломон, но вместо да се върна с останалите, щом дуелът приключи, ще се спотая сред едни отломки с намерението да остана в твоя свят, защото, както знаеш, моята епоха с нищо не ме привлича.

Да, благодарение на това недоволство, което ме е съпътствало през целия ми живот и от което никога не съм очаквала да извлека полза, двамата с теб ще се срещнем. Все пак трябва да те предупредя, че срещата ни няма да е тъй романтична, както би трябвало да бъде, а доста притеснителна — особено за теб, Дерек, и още ме напушва на смях, като се сетя за това. Ала от твоето не съвсем уместно държане мога само да заключа, че не бива да ти разказвам нищо повече, защото в противен случай навярно

ще обусловя поведението ти. Нужно е само да знаеш, че през кратката ни среща аз ще изпусна чадърчето си и — макар че ще прекосиш времето, за да ме опознаеш и да ме любиш — връщането на това чадърче ще е претекстът, който ще трябва да измислиш, за да се съглася да дойда в чаения салон. Естествено, за да стане всичко така, както трябва да стане, за да затворим кръга, в който сме уловени, трябва да се появиш в моята епоха, преди да започнем кореспонденцията си. Не би имало никаква полза, ако го сториш по-късно, тъй като именно ти трябва да ме подтикнеш да ти пиша, както вече знаеш. Трябва да се появиш точно на 6 ноември 1896 г. и да ме потърсиш на пазара на Ковънт Гардън по пладне, за да ми предложиш да се срещнем същия следобед. Останалото вече ти е известно. Ако изпълниш всичко това, ще запазиш кръга и онова, което е станало, ще се случи отново.

Това е всичко, любов моя. След няколко месеца нашата история ще започне за теб. За мен обаче тя приключва сега, когато слагам точка на настоящото писмо. Но не ще ти кажа окончателно „сбогом“, което да попари всяка надежда да се видим отново, защото, както ти казах преди, ще живея с надеждата, че ще се върнеш да ме потърсиш. За целта ще трябва само да следваш уханието на цветето, което ще намериш в плика.

С цялата ми обич,
К.

С унила въздишка Уелс сгъна писмото, което Том му бе донесъл, и го остави на масата. Сетне взе плика и го изтърси над дланта си, но вътре нямаше нищо. Какво очакваше? Цветето не беше за него. Седнал в кухнята, огряна от следобедното слънце, той разбра, че си е правил прекалено големи илюзии. Макар и да изглеждаше обратното, не той бе главният герой на този роман отвъд времето. Видя самия себе си — със смешно протегната празна ръка, сякаш искаше да провери дали

вътре в къщата вали дъжд. И без да ще, се почувства като натрапник в тази любовна история, като гнилата половина на ябълката.

XXXII

Том изключително грижовно постави чупливото цвете между страниците на единствената книга, която притежаваше — многострадалния екземпляр от „Машината на времето“. Бе решил да подари на Уелс писмата на Клеър като своего рода възнаграждение за оказаната услуга, но най-вече защото чувстваше, че те са си за писателя; затова пък прибра нарциса, сложен в последния плик, защото смяташе, че поне цветето му принадлежи. Пък и за Том то съдържаше по-ясно послание, отколкото писмата.

Легна в кревата и се запита какво ли щеше да стане с Клеър Хагърти сега, когато фазата на писмата бе приключила, което за нея бе доказателство, че действително е преживяла любовен роман с човек от бъдещето. Представи си я как мисли за него всеки ден, точно както му бе писала, от зори до мрак, без да съжaliaва, че годините се нижат и истинският живот — този, който трябваше да живее — се изплъзва между пръстите ѝ. Тази несправедлива участ, която я бе сполетяла с негов принос — или по-точно, по негова вина, — го натъжаваше дълбоко, но не му хрумваше нищо, което би могло да оправи ситуацията, вместо да я утежни още повече. Единствената му утеха бе, че в едно от писмата си Клеър го уверяваше, че ще умре честита. И може би това бе едничкото, което имаше значение. Навярно за нея бе по-голямо щастие да изживее такъв невъзможен роман, отколкото да се омъжи за някого от ухажорите си. Ако това бе истина, не беше важно, че щастieto ѝ се дължи на лъжа, стига тя никога да не узнаеше това, стига до края на дните си да вярваше, че е обичала капитан Дерек Шакълтън и е била обичана от него.

Том престана да мисли за съдбата на момичето и се съсредоточи върху своята. Благодарение на това, че се бе крил и спал из полята, бе успял да запази живота си достатъчно дълго, за да спаси и този на Клеър, както си бе поставил за цел. Сега бе готов и дори нетърпелив да умре, защото вече нямаше какво да прави на този свят, освен да продължи да живурка някак, което му се струваше ужасно изморително и безсмислено занимание, пък и още по-трудно

осъществимо със спомена за Клеър, забит в душата му като досадна треска. Бяха минали дванайсет дни, откак се бе срещнал с момичето в чаения салон пред очите на цял Лондон, а убиецът, нает от Гилиъм, все още не бе успял да го открие. Не можеше да разчита и на Соломон, който явно бе предпочел да остане в сънищата му. Все пак някой трябваше да го убие, инак щеше да умре от глад. Дали пък не трябваше да улесни своя палач? Към тези неясноти се прибавяше още нещо: след дванайсет дни щеше да се проведе третата експедиция до 2000 г., поради което скоро щяха да започнат репетициите. Да не би Гилиъм да го чакаше да се появи на Грийк Стрийт, за да го очисти собственоръчно в леговището си? Да отиде на първата репетиция би означавало да се навре доброволно в устата на вълка, но Том знаеше, че в крайна сметка ще го направи, па макар и само за да разреши веднъж завинаги неясната си съдба.

В този миг някой заблъска силно по вратата на стаята му. Том се надигна като пружина, но не направи опит да отвори. Остана в очакване, напрегнал всичките си мускули, готов за каквото и да е. Дошъл ли бе най-сетне неговият час? След миг градушката от удари се повтори.

— Том? Там ли си, лентяй такъв? — измуча някой отвън. — Отваряй де, инак ще трябва да разбия вратата.

Веднага позна гласа на Джеф Уейн. Пъхна романа на Уелс в джоба си и отвори вратата неохотно. Джеф нахълта в стаята и въодушевено го сграбчи в прегръдка на питон. Брадли и Майк го поздравиха от площадката на стълбището.

— Къде се беше покрил тия дни, Том? С момчетата те търсихме под дърво и камък... Някоя фуста, а? Е, няма значение, важното е, че те намерихме тъкмо навреме. Тая нощ ще го ударим на живот, благодарение на щедростта на нашия стар приятел Майк — каза другарят му, сочейки гиганта, който чакаше с разсеян вид до вратата.

Доколкото можа да разбере Том от обърканото обяснение на Джеф, няколко дни по-рано Майк изпълнил специална поръчка за Мъри. Въплътил се в образа на Джак Изкормвача, чудовището, убило пет проститутки в Уайтчапъл през есента на 1888 г.

— Някои се раждат, за да изпълняват роля на герои, а други... — присмя се Джеф, свивайки рамене. — Тъй или иначе, това си е главна роля и заслужава един добър гуляй, а?

Том кимна. Какво друго му оставаше, освен да се съгласи? Идеята, която очевидно не бе на Майк Спаръл, а на Джеф, винаги готов да пръска с лека ръка чужди пари, никак не му се нравеше, но в този миг нямаше сили да плува срещу течението. Другарите му почти го избутаха надолу по стълбите до една от съседните пивници, където блюдата с наденици и печено, наредени върху запазената маса, окончателно надвиха слабата му съпротива. Том можеше и да не харесва компанията, но стомахът му никога нямаше да му прости, ако си тръгнеше оттам. С възторжен кикот четиримата седнаха на масата и залапаха като вълци, като същевременно ръсеха остроумия във връзка с поръчката на Майк.

— Хич не беше лесно, Том! — оплака му се здравенякът. — Трябваше да нося на гърдите си стоманена пластина, за да не пострадам от изстрела, а е доста трудно да се правиш на умрял, ако си с корсет от стомана!

Другарите му прихнаха да се смеят. Продължиха да ядат и да пият и когато повечето чинии бяха ометени, а алкохолът започна да оказва въздействието си, Брадли стана, обърна стола си, опря ръце на облегалката, сякаш беше амвон, и изгледа компанията с пресилена сериозност. В тези пиршества винаги настъпваше един момент, в който Брадли проявяваше дарбата си на имитатор. Том се облегна на стола си и се приготви да изгледа спектакъла примирено, като си каза, че поне е утолил глада си.

— Дами и господа, искам само да ви кажа, че ви предстои да участвате в най-значимото събитие на века: днес ще пътувате във времето! — поде младежът високопарно. — Да, не ме гледайте така. Ала в „Мъри Пътешествия във времето“ не се задоволяваме само с пътувания в бъдещето — разбира се, че не. Благодарение на нашите усилия ще станете свидетели на най-важния момент в Историята на човечеството. Имам предвид, естествено, битката между храбрия капитан Дерек Шакълтън и коварния Соломон. Ще имате привилегията да видите как завоевателските блянове на автомата рухват под шпагата на капитана.

Речта бе посрещната с аплодисменти и бурен смях. Насърчен от ефекта, който неговото изпълнение оказваше върху другарите му, Брадли отметна глава назад и лицето му доби комично мечтателно изражение.

— Знаете ли коя бе голямата грешка на Соломон? Аз ще ви я кажа, дами и господа: грешката му бе, че избра неподходящия човек за продължаване на рода. Да, автоматът направи лош, много лош избор. И тази негова грешка промени хода на Историята — рече той с насмешлива гримаса. — Познавате ли по-ужасна участ от това, да развратничиш по цял ден? Разбира се, че не. Ала такава бе съдбата на клетия момък — Бродли разпери ръце и поклати глава с престорена безутешност. — Той обаче не само я понесе, но и съумя да укрепне и да изучи врага си, който всяка нощ го гледаше с най-голям интерес как се чифтосва, преди да отиде в градския бардак, за да одобри току-що изфабрикуваните куртизанки. Но в деня, когато жената роди, момъкът разбра, че не ще види как расте синът му, дошъл на бял свят с мисията да оплоди собствената си майка, започвайки един порочен кръг, който щеше да просъществува чрез семето на своето семе. Ала момъкът преживя своята екзекуция, сплоти ни и ни даде надежда... — тук помълча развълнувано, преди да добави: — Макар че още чакаме да ни научи как да се чукаме тъй умело като него!

Смехът се усили. Когато глъчката поутихна, Джеф вдигна халбата си.

— За Том, най-добрия капитан, който бихме могли да имаме!

Всички вдигнаха наздравица. Изненадан от жеста на другарите си, Том едва успя да скрие вълнението си.

— Е, Том, сигурно се сещаш какво следва сега, а? — потупа го по рамото Джеф, когато възторжените възгласи стихнаха. — Едно птиченце ни каза, че в любимия ни бардак е дошла нова стока. И са с дръпнати очета, чуваш ли? С дръпнати очета.

— Спал ли си някога с азиатка, Том? — попита Бродли.

Том поклати глава.

— Ех, друже, никой не бива да умре, без да е пробвал това! — изсмя се Джеф и стана от масата. — Тия жълтурки знаят стотици начини да доставят наслада, от които нашите женски хабер си нямат.

Напуснаха пивницата с гръм и трясък. Бродли вървеше начело, изреждайки безбройните достойнства на китайките, за голяма радост на Майк, който се облизваше в предвкушване на удоволствието. Освен че били отзивчиви и гальовни, азиатките били надарени с гъвкави тела, способни да се извиват по всевъзможни начини, без да се прекършат. Въпреки тези примамливи описания, Том едва се сдържа да не

изсумти. Ако искаше да бъде любен от някоя в този миг, то това бе Клеър, ако и да нямаше дръпнати очи, нито пък такава свръхестествена гъвкавост. Припомни си всичко, което бе изпитала тя, когато я облада, и се зачуди какво ли щяха да си помислят другарите му, тези груби и недодялани мъже, ако откриеха, че има една по-висша и изтънчена наслада, много по-различна от онези примитивни усещания, които им бяха познати.

Спряха един файтон и се качиха в него, разкикотени. Майк настани туловището си до Том, като почти го притисна до вратата, а другите двама седнаха срещу тях. Файтонът потегли по нареждане на Джеф, който изглеждаше въодушевен и дърдореше неспирно. Тъй като не желаше да участва във всеобщото веселие, Том зарея поглед през прозорчето към улиците, които в този късен час бяха обезпокоително пуси. Тогава забеляза, че кочияшът бе объркал посоката: този път не водеше към публичния дом, а към пристанището.

— Хей, Джеф, сбъркали сме пътя! — кресна той, опитвайки се да надвика глъчката.

Джеф Уейн се обърна към него и го изгледа сериозно, а смехът заглъхна в гърлото му някак зловещо. Брадли и Майк също престанаха да се смеят. Файтонът се изпълни със странна, плътна тишина, сякаш измъкната от някоя подводна яма.

— Не, Том, не сме сбъркали пътя — каза най-сетне Джеф, като го гледаше многозначително с мрачна усмивка.

— Как да не сме, Джеф! — настоя Том. — Оттук не се отива към...

В този миг разбра. Как не се досети по-рано: това пресилено веселие, наздравниците с привкус на сбогуване, напрегнатите им пози във файтона... Да, нямаше нужда от повече знаци. В настъпилата гробовна тишина тримата го гледаха с престорено спокойствие и чакаха да възприеме ситуацията. И за своя изненада Том осъзна, че сега, когато часът му най-сетне бе ударил, не искаше да умира. Нямаше причини за това — просто не искаше и толкоз. Не по този начин, не и с тези случайни палачи, които само показваха огромната мощ на Гилиъм Мъри, способен да накара всекиго да се превърне в убиец заради една стиска банкноти. Зарадва го поне фактът, че Мартин Тъкър, който винаги му бе изглеждал най-почтен, не бе сред тях, че не

бе могъл да преобърне чувствата си, за да участва в това весело колективно престъпление.

Том въздъхна печално, огорчен от човешкото непостоянство, и разочаровано изгледа Джеф. Другарят му сви рамене, отхвърляйки всяка отговорност за онова, което щеше да последва. Канеше се да каже нещо — може би, че такъв е животът, или друга шаблонна фраза, — но ботушът на Том му попречи, като го притисна към седалката с рязък ритник в гърлото. Изненадан от удара, Джеф дрезгаво изгрухтя от болка — звук, който веднага премина в тъничко свистене. Том знаеше, че това няма да го обезвреди, но все пак атаката му бе достатъчно неочаквана, за да свари всички неподготвени. Преди другите двама да смогнат да реагират, той с всички сили цапардоса с лакът лицето на смутения Майк Спаръл, който седеше до него. Ударът тласна челюстта му наляво и кръвта, която избликна от устните му, опръска прозорчето на файтона. Тогава Бродли, който не бе сплашен от бурната реакция на Том, измъкна нож от джоба си и се хвърли към него. За щастие, макар да бе пъргав и повратлив, той бе най-слабият от всичките. Преди оръжието да го достигне, Том сграбчи ръката на младока и я изви безцеремонно, докато изпусна ножа. Сетне, тъй като от тази маневра главата му се бе озовала на едва няколко сантиметра от крака на Том, му нанесе жесток удар с коляно в лицето, който запрати Бродли отново на седалката, където той падна омаломощен с обилно кървящ нос. И тъй, Том за броени секунди бе успял да респектира и тримата с няколко бързи движения, но нямаше време да се зарадва на светкавичната си наказателна акция, защото междувременно Джеф се посъвзе и го нападна с животински рев. Тази бурна атака притисна Том към вратата на файтона и дръжката ѝ се заби в десния му хълбок като кинжал. В продължение на няколко мига двамата се боричкаха ожесточено в това ограничено пространство, докато зад гърбовете им не се разнесе трясък. Том осъзна, че вратата е поддала, само миг преди да излети във въздуха, нелепо вкопчен в Джеф, а возилото продължи своя път. От удара в земята едва не му секна дъхът. Поради инерцията от падането двамата се претърколиха няколко пъти и това развали гротескната прегръдка на влюбени, в която се бяха оплели.

Когато светът отново стана устойчив, Том се помъчи да се изправи, чувствайки се ужасно натъртен, а няколко метра по-нататък Джеф се опитваше да проведе същата операция, като редуваше ругатни

със стенания. Тогава Том си даде сметка, че в онези кратки мигове преди пристигането на другите щяха да са един на един, а това бе предимство, което не биваше да пропуска. Джеф обаче бе прекалено бърз. Врхлетя го, преди да е успял да се изправи напълно, и отново го събори на земята. Гърбът му здравата изпращя, но въпреки това, докато ръцете му се бореха с тези на другаря му, които се опитваха да го сграбчат за гърлото, успя да опре крак в гърдите му и да го отхвърли от себе си. Джеф полетя назад, но от усилието Том усети изгаряща болка в мускулите на бедрото. Пренебрегна я и се изправи криво-ляво срещу своя противник. Файтонът бе спрял в далечината, едната от вратите му висеше като счупено крило на птица, а Брадли и Майк тичаха към тях. Като претегли набързо шансовете си, Том реши, че най-добре би било да избегне една схватка, която нямаше изгледи да спечели, и хукна към по-оживените улици, отдалечавайки се от безлюдната пристанищна зона.

Не знаеше откъде се бе появило това внезапно желание да оцелее, когато само допреди няколко часа копнееше за вечния покой на смъртта. Въпреки всичко тичаше с цялата бързина, която му позволяваха разтуптяното сърце и раздиращата болка в крака, като се опитваше да се ориентира в нощния мрак. Чувайки зад себе си тропота на своите преследвачи, свърна в първата улица, която му се изпречи, но за зла беда веднага се озова в сляп сокак. Том изруга тухлената стена, която му препречваше пътя, и се обърна бавно и примирено. Другарите му го чакаха в началото на уличката. Е, сега започва истинската битка, рече си той, и закрачи със спокойно безразличие към мястото, където го причакваха неговите палачи, като се стараеше да не куца и стискаше пестници. Очевидно не можеше да се справи и с тримата, но нямаше намерение да се предаде току-така. Дали неговата жажда да оцелее щеше да се окаже по-силна от тяхното желание да го убият?

Когато стигна до тях, Том ги поздрави с ироничен поклон. Нямаше шпагата на Шакълтън, но чувстваше как неговият дух пламти в гърдите му. „Все е нещо“, каза си. Призрачната светлина на най-близкия уличен фенер едва осветяваше сцената, тъй че лицата им оставаха в сянка. Никой не продума, защото нямаше какво повече да се каже. По заповед на Джеф палачите на Том бавно го обкръжиха като боксьори, които преценяват своя съперник. Тъй като явно никой не искаше да поеме инициативата, той заключи, че му предоставят шанса

да подхване пръв тази неравна борба. Запита се от кого ли да започне, докато другарите му бавно обикаляха около него. Пристъпи към Майк с вдигнат юмрук, но в последния момент направи финт и нанесе удара на неподготвения Джеф. Улучен право в лицето, той се свлече на земята. С крайчеца на окото си Том зърна атаката на Бродли. Избегна удара му, като се отдръпна леко, при което другият изгуби равновесие, а Том се възползва от неговата уязвимост и заби юмрук в стомаха му, карайки го да се превие на две. Затова пък не можа да избегне пестника на Спаръл. Ударът му бе жесток. Светът изгуби своята плътност, устата на Том се напълни с кръв и той едва успя да се задържи на крака. Гигантът обаче нямаше намерение да го остави да си отдъхне. Преди да се е съвзел, Том получи друг свиреп удар — този път в челюстта, която изпраща обезпокоително — и рухна на земята. Почти веднага върхът на един ботуш яростно се заби в ребрата му, заплашвайки да ги строши, и Том разбра, че е победен. Това бе краят на схватката. Ударите, които заваляха тогава, му подсказаха, че Джеф и Бродли също са се присъединили към побоя. В този миг през гъстата мъгла от болка съгледа на земята книгата на Уелс, която навярно се бе изтърсила от джоба му по време на борбата. Цветето на Клеър бе изпаднало от страниците ѝ и сега лежеше нелепо в калта — бледожълта светлинка, която сякаш щеше да угасне всеки миг, подобно на собствения му живот.

XXXIII

Когато ударите най-сетне престанаха, Том стисна зъби и въпреки болката протегна ръка, за да достигне цветето на Клеър, но не успя, защото някой го хвана за косите и го повдигна.

— Не беше зле, Том, никак не беше зле — прошепна Джеф Уейн в ухото му, придружавайки думите си с нещо подобно на кикот или може би стон. — За жалост, напразно се стара, защото краят ти ще е все същият.

Сетне нареди на Майк Спаръл да го хване за краката и Том се озова във въздуха, понесен нанякъде от палачите си; замъгленото му съзнание слабо се интересуваеше къде отиват. След няколко минути клатушкане другарите му отново го стовариха на земята като вързоп. Тогава до слуха му достигнаха шепотът на морето и потракването на лодките, което потвърди най-лошите му подозрения: бяха го отнесли на кея, вероятно с цел да приключат работата, като го хвърлят във водата. За момента обаче никой не казваше и не правеше нищо. Почти изпаднал в несвяст, Том се изкушаваше да се предаде на това състояние, но нещо му попречи: не особено неприятният допир на нещо меко и топло до подпухналите му страни. Като че ли някой от другарите му бе решил да му придаде приличен вид преди смъртта, почиствайки кръвта от лицето му с насмолен парцал.

— Хей, Вечен, веднага ела тук! — извика някой.

Парцалът тозчас се махна и в следващия миг Том долови през почвата еката на тежки, но изящни стъпки. Някой се приближаваше към сцената, без да бърза.

— Изправете го — нареди гласът.

Другарите му го вдигнаха без излишен финес, ала нозете на Том се сгънаха веднага, отказвайки да поддържат тежестта му, тъй че той се превеи с почти чувствената отпуснатост на марионетка, на която са срязали конците, и в крайна сметка остана на колене. Една внимателна ръка го хвана за яката на ризата, за да не се просне пак на земята. От това положение, щом успя да преодолее световъртежа и да си фокусира погледа, Том видя без капка изненада как Гилиъм Мъри

бавно се приближаваше заедно с кучето си, което подтичваше край него. Предприемачът имаше леко раздраженото изражение на човек, който е бил измъкнат посред нощ от леглото заради някаква дреболия, сякаш бе забравил, че именно той бе поръчал тази засада. Спря на два метра от Том и в продължение на няколко секунди го гледа с ехидна усмивка, наслаждавайки се на жалкото му състояние.

— Том, Том, Том — рече най-сетне с такъв тон, сякаш гълчеше дете, — защо трябваше да стигнем до такова неприятно положение? Толкова ли ти беше трудно да следваш моите простички указания?

Том замълча не толкова поради това, че въпросът беше реторичен, а по-скоро защото се съмняваше, че би могъл да произнесе дори една дума с подутите си устни, пък и устата му бе пълна с кръв и счупени зъби. Възползва се от това, че погледът му се бе прояснил, за да се увери, че действително се намираха само на няколко крачки от ръба на кея. С изключение на Гилиъм, който стоеше пред него, и другарите му, които чакаха заповеди, застанали зад гърба му, мястото явно беше безлюдно. Всичко щеше да се случи в съвсем тесен кръг. Така умираха незначителните хорица — дискретно, без да привличат вниманието, като някакъв боклук, хвърлен посред нощ в реката, докато останалият свят си спеше. А на следващия ден никой нямаше да забележи отсъствието му. Никой нямаше да каже: хей, почакайте, къде е Том Блънт? Не, оркестърът на света щеше да продължи да свири и без него, защото всъщност никога не бе имал нужда от Том, за да завърши партитурата си.

— Знаеш ли кое е най-забавното в цялата история, Том? — попита Гилиъм Мъри спокойно, като се приближи до края на кея и се загледа разсеяно в черните води. — Че нейната любов те издаде.

Том не продума и този път. Само наблюдаваше своя началник, все така потънал в съзерцание на водите на Темза — тази бездънна ракла, където прибираше всичко, което му създаваше проблеми. След малко предприемачът се обърна, за да го погледне с отчасти съжалителна, отчасти развеселена усмивка.

— Да, никога нямаше да узная за вашия романс, ако твоята изгора не бе дошла в канцеларията ми в деня след експедицията, за да ми поиска адреса на някой прароднина на капитан Шакълтън.

Тук Гилиъм направи нова пауза, за да може Том да осмисли чутото, като от смаяното му изражение заключи, че момичето не му бе

разказало това, както и сам подозираше. Впрочем не беше особено важно — разбира се, от нейна гледна точка. Гилиъм обаче го бе приел като съдбовна грешка.

— Не знаех какво целеше това момиче — призна той, приближавайки се отново към Том със ситни стъпчици, почти като балерина. — Отпратих я с уклончиви приказки, но ме загложди любопитство и наредих на един от хората си да я следи. Предпочитах да я държа под око, нали знаеш колко ми е неприятно някой да си пъха носа в работата ми. Но госпожица Хагърти явно нямаше интерес да разследва нищо, а точно обратното, нали? Да ти призная, бях извънредно изненадан, когато моят осведомител ми съобщи, че се е срещнала с теб в един чаен салон и после... Е, знаеш какво се случи после в пансион „Пикар“.

Том сведе глава — може би от срам, а може би просто му бе приляло.

— Подозренията ми се оправдаха — продължи Гилиъм, развеселен от неговото смущение, — макар и по начин, твърде различен от очакваното. Смятах да те убия още тогава, въпреки че не можех да потисна възхищението си, че успя да извлечеш такава изгода от ситуацията. Ти обаче направи неочакван ход: отиде до дома на Уелс и това отново събуди любопитството ми. Зачудих се какво целиш. Ако намерението ти бе да разкриеш на писателя, че всичко е измама, не бе избрал подходящия човек. Както веднага разбра, Уелс е единственият в цял Лондон, който знае истината. Но не! Твоята цел бе далеч по-благородна.

Гилиъм говореше, скръстил ръце на гърба си, като крачеше насам-натам пред Том. Дъските на кея скърцаха неприятно под стъпките му. Клекнал на няколко метра встрани, Вечния следеше движенията на стопанина си със смътно любопитство.

— След като напусна къщата на Уелс, ти отиде до хълма Хароу и скри едно писмо под някакъв камък. Моят съгледвач веднага ми го донесе и когато го прочетох, всичко ми се изясни — и той погледна Том с лукава симпатия. — Трябва да ти призная, че прекарах много забавни мигове с вашите писма, които моят осведомител крадеше изпод камъка; щом ги прочетях, той отново ги връщаше на мястото им, преди да е дошъл онзи, който трябваше да ги прибере в съответния ден. С изключение на последното, разбира се. Ти го взе толкова бързо,

че трябваше да го задигна от Уелс, като се възползвах, че бе излязъл на една от разходките си с онази нелепа машина, наречена велосипед, с която обича да си служи.

Гилиъм престана да снове напред-назад и отново се загледа в реката.

— Хърбърт Джордж Уелс... — прошепна той със зле прикрита неприязън. — Нещастен глупак! Да ти призная, изкушавах се да скъсам всяко от писмата му, за да го напиша аз вместо него. Не го сторих само защото Уелс никога нямаше да научи, а това, от практическа гледна точка, щеше да е все едно не съм го направил. Но да оставим тая работа — възкликна изведнъж с жизнерадостен тон, обръщайки се отново към жертвата си, — теб хич не те е еня за ревността между писателите, нали, Том? Истината е, че добре се позабавлявах с вашите писма, особено като прочетох един определен пасаж, както навярно можеш да се досетиш. Мисля, че беше доста поучителен за всички ни. Но сега този роман на притурки приключи, бабките ще пролеят реки от сълзи за трагичната участ на влюбените, а аз ще мога да те убия.

Гилиъм приклепна пред Том и повдигна главата му, като го хвана за брадичката с почти майчинска нежност. При това изцапа пръстите си с кръвта, която капеше от разцепената му устна. Извади кърпичка от самото си и разсеяно се изтри, като не преставаше да го гледа с интерес.

— Знаеш ли, Том? — рече. — Аз всъщност съм ти безкрайно признателен за всички усилия, които положи, за да не разкриеш измамата ми. Зная, че отчасти си невинен затова, което стана. Ала само отчасти. Вярно е, че неразумната хлапачка започна всичко. Но ти можеше да го прекратиш, нали? Само че не го стори. И аз те разбирам, повярвай ми: това момиче навярно заслужава всички рискове, които си поел. Но сигурно си даваш сметка, че не мога да те оставя жив. Всеки трябва да изпълни ролята си в това произведение, а на мен се пада да те убия. Това е моето задължение, за твоя зла участ. И как да устоя на красивата ирония да възложат задачката на твоите предани войници от бъдещето?

При тези думи той им отправи шеговита усмивка над главата на Том. Сетне отново го загледа продължително, сякаш за последен път

обмисляше намеренията си и може би претегляше възможността да постъпи другояче.

— Неизбежно е, Том — рече накрая, свивайки рамене. — Ако не те убия, рано или късно ще я потърсиш пак. Убеден съм, че ще го направиш. Ще я потърсиш пак, защото си влюбен в нея.

Щом чу това, Том не се сдържа и го изгледа с изненада. Вярно ли бе, наистина ли беше влюбен в Клеър? Никога не бе обмислял внимателно този въпрос, защото отговорът нямаше да му послужи за нищо; независимо дали я обичаше или тя бе просто една прищявка, една възможност, която не бе пожелал да пропусне — и в двата случая щеше да се наложи да се махне от живота ѝ. Но сега трябваше да признае, че ако Гилиъм го оставеше жив, най-напред щеше да я потърси, а това можеше да означава само едно — че е влюбен в нея, точно както бе казал шефът му. Да, обичаше я, осъзна Том изумен, обичаше Клеър Хагърти. Обичаше я от мига, в който я видя за пръв път. Обичаше я заради начина, по който го гледаше, заради допира на кожата ѝ, заради начина, по който тя го обичаше. Приятно бе да се загърне със защитната мантия на тази безпределна и безусловна любов, с това вълшебно наметало, което го пазеше от житейския студ, от сланата на дните, караща душата му да трепери, от неспирния вятър, който проникваше през кепенците и нахлуваше в най-съкровени дълбини на съществото му. И разбра, че най-силното му желание бе да може да я обича със същата жар, чувствайки, че осъществява най-важното и благородно действие, на което е способен човекът, действието, за което се е родил, което го удовлетворява и определя: да обича, да обича истински, да обича без друга цел освен радостта, че е способен на това. Тази бе движещата му сила, причината за съществуването му, защото той навярно не можеше да остави никаква следа на тоя свят, но пък можеше да направи някого щастлив и нямаше нищо по-важно от това, нямаше по-важно от следата, която можеше да остави в сърцето на друг човек. Да, Гилиъм беше прав, щеше да я потърси, защото искаше тя да е с него, беше му нужна, за да бъде друг, за да избяга от това, което представляваше. Щеше да я потърси, да, било то за да посрещнат заедно пролетта — или за да рухнат в бездната. Щеше да я потърси, защото я обичаше. И поради това лъжата, която бе заслепила Клеър, преставаше да е лъжа, в крайна сметка тя обичаше някого, който също я обичаше. Ала и любовта на

Том, също като тази на Шакълтън, не можеше да я достигне, отклоняваше се някъде, неспособна да намери път към нея. Какво значение имаше, че живееха в една и съща епоха и дори в един и същ град, този загнил Лондон от края на века, щом трябваше да останат тъй далеч един от друг, сякаш ги делеше океан от време?

— Но защо да продължаваме тази история? — рече в този миг предприемачът, който не подозираше какви мисли минават през главата му. — Това ще е все едно да ѝ поставим по-лош финал, далеч не толкова вълнуващ, не мислиш ли? Най-добре ще е да изчезнеш, Том, и историята да приключи както трябва. Девојката ще е щастлива при всички случаи.

Гилиъм Мъри изправи туловището си и отново го загледа от висините с научен интерес, сякаш бе някакъв експонат в стъкленица с формол.

— Не ѝ причинявай зло — изломоти Том.

Гилиъм поклати глава с престорено възмущение.

— Разбира се, че не бих го сторил, Том! Нима не проумяваш? Без теб момичето не представлява никаква опасност за мен. Надали ще повярваш, но и аз си имам скрупули. Не трепя хора наляво и надясно, Том.

— Името ми е Шакълтън — изплю Том през зъби. — Капитан Дерек Шакълтън.

Предприемачът прихна да се смее.

— В такъв случай нямаш повод за тревога, защото ще възкръснеш, обещавам ти.

След тези думи му се усмихна за последен път и направи знак на другарите му.

— Хайде, господа. Да приключваме с тая работа и да вървим да спим.

Следвайки заповедта, Джеф и Бродли вдигнаха Том от земята. В същото време Майк Спаръл донесе един огромен камък, овързан с въже, чийто край завързаха за нозете на Том; после му вързаха и ръцете зад гърба. Гилиъм наблюдаваше тези приготовления с доволна усмивчица.

— Готово, момчета — рече Джеф, след като провери здравината на двата възела. — Да приключваме.

Той и Бадли отново вдигнаха Том във въздуха и го отнесоха до ръба на кея, а Майк носеше камъка, който трябваше да го прикове към дъното. Том гледаше тъмните води без никакво вълнение. Изпитваше странното спокойствие на онзи, който знае, че животът му вече не е в неговите ръце. Гилиъм се приближи до него и енергично стисна рамото му.

— Сбогом, Том. Ти беше най-добрият Шакълтън, който можех да намеря, но такъв е животът — рече той. — Поздрави Пъркинс от мен.

Другарите му залюляха тялото му, преброиха до три и го хвърлиха във водата заедно с камъка. Том смогна да поеме голяма глътка въздух, преди да се сблъска с водната повърхност. Речният студ дойде като шок, който мигом прогони обзелата го летаргия. Това му се стори последната гавра на съдбата: защо му трябваше да е бодър именно сега, когато не му предстоеше друго, освен да се удави? В първия миг потъна хоризонтално, но тежкия камък веднага дръпна нозете му надолу, изправяйки го отвесно, и Том се понесе с удивителна бързина към дъното на Темза. Примигна няколко пъти в опит да различи нещо сред зеленикавите води, но нямаше кой знае какво за гледане, освен заоблените дъна на гемииите, които се поклащаха на повърхността, и трепкащия кръг светлина, начертан от единствения фенер на кея. Камъкът скоро стигна дъното и овързаният Том остана да виси на около двайсет или трийсет сантиметра над него, олюлявайки се леко от течението като детско хвърчило. Запита се колко ли би могъл да издържи, без да диша. Но нима имаше значение? Не беше ли абсурдно да се противи на неизбежното? Все пак, макар и да знаеше, че това само ще забави смъртта му, стисна здраво устни. Отново се задейства досадният инстинкт за оцеляване, но сега Том осъзнаваше причината за внезапното си желание да оживее. Изведнъж бе разбрал кое е най-лошото в смъртта — това, че тя го лишаваше от всяка възможност да се промени и че когато вече нямаше да е на този свят, останалите щяха да видят единствено онази отвратителна картина, в която щеше да изкристализира неговият живот. Остана така, увиснал във водата, в продължение на мигове, които му се сториха безкрайни и мъчителни, чувствайки как дробовете му пламтят, а слепоочията му пулсират оглушително, докато накрая взе да не му достига въздух и пряко волята си отвори уста. Водата нахлу в гърлото му, изпълвайки енергично белодробните му кухни, при което заобикалящият го свят

стана още по-неясен. Тогава Том разбра, че това е краят, че след броени секунди ще изгуби съзнание.

Въпреки всичко успя да види появата му. Видя го как изникна в далечината през водната завеса и закрачи към него по дъното на реката с тежките си железни нозе, безразличен към средата, в която се намираше. Том предположи, че лишеният му от кислород мозък го е поканил да излезе от сънищата му и да се разходи в реалността, макар че бе пристигнал прекалено късно: намесата му бе излишна, щеше да се удави и без негова помощ. А може би бе дошъл просто да позлорадства, гледайки го как умира, застанал срещу него в мъглявите обятия на водата.

Но — за негова изненада, — когато най-сетне го достигна, автоматът го обхвана през кръста с една от металните си ръце, сякаш щяха да танцуват; с другата задърпа въжето, с което краката му бяха вързани за камъка, докато успя да го освободи. После го помъкна нагоре и Том, вече почти в несвяст, видя как се приближаваха към тях дъната на гемииите и колебливата светлина на фенера. Преди да осъзнае какво става, главата му рязко изскочи на повърхността.

Нощният въздух нахлу в дробовете му и Том разбра, че това бе истинският вкус на живота. Пое го жадно и се закашля като изгладняло дете, което се задавя с храната. Изнемощял, той се остави да бъде измъкнат на кея от своя враг и остана проснат на земята, вкочанясал и замаян, докато ръцете на автомата не натиснаха гръдния му кош. Това му помогна да изхвърли водата, която бе нагълтал. Когато явно бе изкарал навън цялото количество, се закашля, плюейки червеникави съсиреци, и усети как животът лениво се завръща в меката глина, в която се бе превърнало тялото му. Радостно бе да се почувства отново жив, да усети как нежната сила на живота сладостно го изпълва отвътре, точно както водите на Темза се бяха опитали да го изпълнят преди минути. За миг даже изпита нещо подобно на илюзия за безсмъртие, сякаш обстоятелството, че бе надхитрил смъртта, че се бе приближил до нея достатъчно, за да зърне фустите ѝ, му позволяваше известна фамилиарност с гостенката с косата, която винаги го освобождаваше от претенциите ѝ. Съвзел се донякъде, Том се насили да се усмихне на своя спасител, чиято метална глава бе надвиснала над

него като тъмно и неясно кълбо, тъй като единственият фенер на кея оставаше зад гърба му.

— Благодаря ти, Соломон... — измънка едва-едва.

Автоматът си свали главата.

— Соломон ли? — изсмя се той. — Това е водолазен костюм, Том.

Въпреки че лицето му не се виждаше в мрака, Том разпозна гласа на Мартин Тъкър и бе обзет от необуздана радост.

— Никога ли не си виждал такъв? Позволява ти да се движиш под водата, сякаш се разхождаш в парка, докато ти подават въздух от повърхността посредством компресор. Боб се нагърби с тая работа, а освен това издърпа и двама ни на кея — обясни другарят му, като посочи към някого, който се намираше извън зрителното поле на Том. Сетне, оставяйки скафандъра настрана, Мартин повдигна главата му грижовно като болногледачка и го огледа внимателно. — Брей, момчетата са те направили на кайма. Здравата са се постарали, но не си го слагай на сърце. Всичко трябваше да изглежда съвсем достоверно, за да заблудим Гилям. И мисля, че успяхме. В неговите очи те са изпълнили поръчката му и сега навярно прибират обещаните парички.

Гримаса на изненада се изписа върху подутите устни на Том. Значи всичко е било фарс? Да, така изглеждаше. Както му бе обяснил самият Мъри, преди да го хвърлят в Темза, той ги бе наел, за да го убият, само че другарите му не бяха толкова подли, колкото предприемачът предполагаше. В същото време не страдаха от излишък на пари, за да отклонят предложението му. С известна находчивост може и вълкът да е сит, и агнето да е цяло, навярно им бе казал Мартин Тъкър — този мъжага, който в момента отмахваше окървавената коса от лицето му и го гледаше с бащинска обич.

— Е, Том, представлението свърши — рече той. — Сега официално си мъртъв, следователно си свободен. Новият ти живот започва тази нощ, приятелю. Възползвай се добре от него, макар и да не се съмнявам, че ще го направиш.

Стисна рамото му като прощален жест, взе си скафандъра, отправи му една последна усмивка и напусна кея, оставяйки след себе си грохот от метални стъпки, който полека заглъхна в нощта. Том остана да лежи там; не бързаше да се изправи, опитваше се да осмисли

всичко, което се бе случило. Пое дълбоко дъх, изпробвайки измъчените си дробове, и се загледа в небосвода, ширнал се над главата му. Бледожълта луна, пълна и красива, озаряваше нощта. Усмихна ѝ се, сякаш бе изпитият лик на смъртта, престорила се, че го взима в скута си, за да му вдъхне нов живот — защото, колкото и да изглеждаше невероятно, проблемите се бяха разрешили, без да се налага той да умира. Поне в действителност не се бе наложило и трупът му само наужким почиваше на дъното на Темза. Сега всичко го болеше и се чувстваше почти безсилен, но беше жив, жив! Обзе го дива радост, която го накара да се изправи, преди студената земя ведно с мокрите му дрехи да му докара някоя пневмония. Надигна се с мъка и напусна кея с куцукане. Всички кости го боляха, но като ли нямаше нищо счупено. Другарите му явно се бяха погрижили да не повредят никой от жизненоважните му органи.

Огледа се наоколо. Нямаше жива душа. В началото на уличката, в която бе станала схватката, точно до романа на Уелс, съгледа цветето, подарено от Клеър. Вдигна го внимателно и го сложи на дланта си, сякаш бе компас, който да му сочи пътя.

Уханието на нарцисите беше сладко, подтикващо към мечтание и донякъде подобно на жасминовото. То нежно го водеше през лабиринта на нощта, притегляше го като прибой на морски бряг, насочвайки го към една хубава притихнала къща. Оградата ѝ не беше твърде висока, а фасадата ѝ бе украсена с бръшлян, чието едничко предназначение сякаш бе да улесни достъпа на най-дръзките авантюристи до отворения прозорец на момичето, заспало в едно легло, където нямаше място за други блянове.

Том загледа с безкрайна нежност тази млада жена, която го обичаше така, както никой никога не бе го обичал. От полуотворените ѝ устни се изплъзваха леки въздишки, сякаш летен бриз се движеше в тялото ѝ. Видя, че дясната ѝ ръка стиска лист хартия, върху който различни старателния почерк на Уелс. Канеше се да я изненада с една милувка, когато тя бавно отвори очи, сякаш събудена от тежестта на погледа му. Не изглеждаше стресната от това, че го вижда там, застанал прав до леглото ѝ; като че ли бе очаквала, че той рано или късно ще се появи, воден от аромата на нейните нарциси.

— Ти се върна — нежно прошепна тя.

— Да, Клеър, върнах се — отвърна Том със същия тон. —
Дойдох, за да остана.

Тя му се усмихна ведро, съдейки по засъхналата кръв по устните и страните му колко я обичаше той. Надигна се и все така спокойно пристъпи към него, за да се скрие в обятията му. И докато се целуваха, Том разбра, че — каквото и да си приказваше Гилиъм Мъри — този финал бе много по-красив от предишния, в който им бе съдено никога да не се срещнат отново.

ТРЕТА ЧАСТ

Любезни господа и впечатлителни дами, ето че стигнахме до последните страници на нашата увлекателна история.

Какви други чудеса можем да ви покажем?

Ако искате да узнаете, не отклонявайте дори за миг вниманието си от тези страници, защото в едно още по-сложно настояще ще можете да пътувате на воля във времето, както в миналото, тъй и в бъдещето. Ако не си пъзливец, драги читателю, дръзни да довършиш онова, което си започнал!

Уверяваме те, че това последно пътуване си заслужава труда.

XXXIV

Колин Гарет, инспекторът от Скотланд Ярд, би се радвал, ако не му призляваше толкова при вида на кръв; тогава нямаше да се оттегля да повръща всеки път, когато професията му го принуждаваше да погледне някой труп — особено ако убиецът бе проявил по-голяма жестокост от обичайната. За зла участ на инспектора последното се случваше толкова често, че той дори обмисляше възможността да не закусва сутрин — бездруго закуската се задържаше в стомаха му твърде кратко време. Затова пък, навярно като компенсация за тази непоносимост към кръвта, Колин Гарет бе благословен с бляскав ум. Или поне така бе твърдял винаги неговият вуйчо, митичният инспектор Фредерик Абърлайн, който преди години се бе нагърбил да залови свирепия убиец Джек Изкормвача. Такава вяра имаше вуйчото в пресветлия мозък на племенника си, че фактически го заведе за ръка в Скотланд Ярд с пламенно препоръчително писмо до главен интендант Арнолд — строг и надменен мъж, който отговаряше за детективския корпус. Гарет вече цяла година работеше в участъка и трябваше да признае, за свое удивление, че вуйчо му не бе сгрешил в преценката си, защото, откак зае кабинета с изглед към Грейт Джордж Стрийт, той успя да разреши много случаи. При това без видими усилия, но и без да напуска кабинета. В топлото си убежище Гарет по цели нощи съпоставяше и напасваше уликите, които му носеха неговите подчинени, досущ като дете, което се забавлява с ребус, избягвайки всячески досега със суровата и кървава действителност, пулсираща зад тези данни. Да работи на самото местопрестъпление — това не бе подходящо за впечатлителна душа като неговата, ако и да бе придружена с изключителен мозък.

А от пъкъла, който вилнееше зад вратата на кабинета му, може би именно моргата бе мястото, показващо с прекомерна яснота най-реалната страна на престъпленията — онази осезаема, органична и тъй противно конкретна част, която Гарет се старееше да игнорира. Затова, колчем трябваше да направи оглед на труп, инспекторът въздъхваше примирено, нахлупваше шапката си и поемаше към гнусната сграда,

като се молеше този път да смогне да излезе от залата за аутопсии, преди стомахът му да е решил да се освободи от закуската, за да не изцапа обувките на съдебния лекар.

Трупът, който трябваше да огледа тази сутрин, бе открит в квартал Мерилбоун от градската полиция. След безуспешните й опити да установи какво оръжие бе причинило страховитата рана на жертвата — очевидно някакъв просяк, — случаят бе прехвърлен на мозъците от Скотланд Ярд. Гарет си представяше, че градските агенти вероятно са го прехвърлили с ехидна усмивчица, доволни, че са могли да стоварят достатъчно сложно предизвикателство на гениите от Грейт Джордж Стрийт, за да си заработят заплатата. Доктор Терънс Алкок го чакаше в този миг в преддверието на моргата на Йорк Стрийт с престилката си, украсена с петна от засъхнала кръв; именно той бе изтъкнал пред градската полиция, че се намират пред мистерия, неразрешима поне за него. Обстоятелството, че този опитен съдебен лекар, който с удоволствие афишираше познанията си при най-малък повод, сега открито бе признал поражението си, наведе Гарет на мисълта, че му се предоставя наистина интересен случай, излязъл сякаш от роман за неговия обожаван Шерлок Холмс, а не от прозаичния живот, в който на престъпниците почти винаги им липсваше находчивост.

Съдебният лекар го поздрави със сериозно изражение и го поведе по коридора към залата за аутопсии в тържествено мълчание, което изненада Гарет. Веднага разбра, че загадъчната рана е вбесила лекаря достатъчно, за да потисне обичайното му отлично настроение. Въпреки донякъде тревожния облик, който му придаваше свъсеното чело, доктор Алкок беше весел и извънредно бърблив човек. При всяко посещение на инспектора в моргата той го посрещаше с предразполагаща бодрост и го водеше по дългия коридор, декламирайки напевно като някаква популярна песен порядъка, който според него бе най-подходящ за изследване на органите на коремната кухина: перитонеум, далак, ляв бъбрек, надбъбречна жлеза, пикочен мехур, простата, семенни торбички, пенис, семепровод... върволица от имена, която завършваше с червата — тях лекарят преглеждаше на последно място от съображения за чистота, твърдейки, че е твърде противно да си имаш работа със съдържанието им. И аз, който всичко виждам, без да ща, както съм ви казвал неведнъж в хода на тази история, мога да ви уверя, че — въпреки склонността си към

самохвалство — в това отношение докторът никак не преувеличаваше. Благодарение на моята свръхестествена вездесъщност съм го виждал в такива пренеприятни занимания, при които оплескваше с изпражнения себе си, трупа, масата за дисекция, че даже и пода на залата за аутопсии, но от уважение към вас ще се въздържа от по-подробни описания.

Този път обаче съдебният лекар крачеше по коридора с меланхоличен вид, без да повтаря вечния си напев, който — поради отличната си памет — Гарет се бе улавял, че си тананика неведнъж, обикновено когато беше в добро настроение. След като изминаха коридора, влязоха в обширно помещение, в което се носеше твърде осезаема миризма на мърша. Осветлението идваше от няколко газени лампи с четири разклонения, които висяха от тавана, но на Гарет те му се струваха недостатъчни за толкова голяма зала; от това мястото добиваше още по-зловещ вид. В призрачния сумрак бе трудно да се различи нещо на разстояние, по-голямо от два метра. Значителна част от тухлените стени бе покрита с редица шкафчета, пълни с хирургически инструменти, които се редуваха с лавици с шишета, съдържащи загадъчни тъмни течности. На стената в дъното имаше и огромна мивка, където инспекторът неведнъж бе виждал доктор Алкок да мие кръвта от ръцете си като човек, който извършва злокобно очищение. В центъра на залата, върху една солидна маса, осветена от лампа, лежеше неясна фигура, покрита с чаршаф. Съдебният лекар, чиито ръкави винаги бяха запретнати — подробност, която силно притесняваше Гарет, — му направи знак с глава да се приближи до масата. Върху една масичка до фигурата, подобно на зловещ натюрморт, бяха струпани ножове за дисекция и за рязане на хрущяли, бръснач, различни скалпели, няколко триона, тънко длето за пробиване на черепи и съответният му чук, дузина игли за шиене с конци от котешки черва за шевове, два мръсни парцала, везни, лупа и леген, пълен с вода с леко червеникав цвят, която Гарет избягваше да гледа.

В този миг един от помощниците на лекаря отвори вратата и направи плах опит да влезе, но докторът го пропъди със сърдит жест. Гарет си спомни колко пъти го бе чувал да оплюва контетата, които му назначаваха за асистенти — току-що излезли от университета момченца, които държаха ножа за аутопсия, сякаш бе перодръжка и с прибрана към тялото ръка, движейки само пръстите и китката си,

правеха върху труповете малки и изящни разрези, по-подходящи за някаква кулинарна цел. „Тия разрези да ги оставят за експонатите в анатомичните театри“ — често му казваше доктор Алкок, фанатичен привърженик на дългите и широки разрези, които подлагаха на изпитание издръжливостта на ръката и раменната мускулатура.

След като осуети това прекъсване, докторът дръпна чаршафа, който покриваше тялото върху масата. Направи го съвсем безцеремонно — като фокусник, уморен да повтаря безспир все един и същ трик.

— Трупът е на мъж на възраст между четирийсет и петдесет години — поде той монотонно, — висок метър и седемдесет, с тънки кости, оскъдна подкожна мазнина и много слабо развита мускулатура. Цветът на тялото като цяло е блед. Що се отнася до зъбите, резците са в пълен състав, но липсват няколко кътника, а наличните в по-голямата си част са проядени и покрити с лек кафеникав слой.

След тези сведения изчака няколко секунди с надеждата, че инспекторът ще престане да изучава тавана и ще се реши да погледне трупа.

— А това е раната... — заяви докторът бодро заради бездействието на Гарет, насърчавайки го да хвърли едно око.

Инспекторът си пое дъх и бавно спусна погледа си върху вкочанения труп, за да се взре гнусливо в огромния отвор в средата на гърдите му.

— Става дума за кръгъл отвор с диаметър трийсет сантиметра — осветли го лекарят, — който пресича тялото на субекта от предната до задната страна, тъй че през него може да се гледа като през прозорец — нещо, в което ще се уверите, ако се надвесите над него.

Гарет неохотно се наведе над необикновената дупка — през нея действително се виждаше масата, върху която бе положен трупът.

— Каквото и да е причинило това, освен че е обгорило ужасно кожата по краищата, е стопило всичко, което е срещнало по пътя си: част от гръдната кост, от ребрените хрущали, от гръдната преграда, от белите дробове, повечето ребра, дясната сърдечна камера и съответния участък от гръбначния мозък. Малкото, което е оцеляло, като например късчета от бял дроб, се е сляло с гръдната стена. Все още не съм провел аутопсията, но е очевидно, че тази дупка е причината за смъртта — отсъди докторът, — макар че да ме обесят, ако знам какво я

е предизвикало. Сякаш гърдите на клетника са били пронизани от огнен език, или, ако предпочитате, от някакъв топлинен лъч. Аз обаче не познавам оръжие, което да може да причини такова нещо, освен огнения меч на свети архангел Михаил.

Гарет кимна, като се бореше да овладее разбунения си стомах.

— Има ли някакви други аномалии по останалата част на трупа?
— попита той, колкото да каже нещо, усещайки как по челото му избива пот.

— Препуциумът е по-къс от обичайното и покрива само ръба на главичката на члена, но не се забелязва никакъв белег — отвърна докторът, перчейки се с професионализма си. — Но като изключим това, единствената аномалия е проклетата дупка, през която би могъл да скочи цял пудел.

Инспекторът кимна, отвратен от образа, измислен от лекаря, и измъчван от усещането, че знае повече интимни подробности за нещастния човек, отколкото бяха необходими за разследването.

— Много ви благодаря, доктор Алкок. Съобщете ми, ако откриете нещо ново, или ако ви хрумне какво е могло да причини такава дупка — помоли той.

След тези думи се сбогува набързо и излезе от моргата, като се стараеше да върви колкото се може по-изправен. Щом се озова навън, хлътна в първата пресечка, която му се изпречи пред очите, и повърна закуската си сред купчини смет. Излезе отново на улицата, като бършеше устата си с кърпичка — пребледнял, но успокоен. Поспря се за миг, пое въздух няколко пъти и издиша бавно, като се усмихваше вътрешно. Обгорената плът. Чудовищната дупка. Нищо чудно, че съдебният лекар не знаеше какво оръжие бе способно да предизвика такава страховита рана. Инспекторът обаче знаеше много добре.

Да, беше го видял през 2000 г. в ръцете на храбрия капитан Шакълтън.

Отне му почти два часа да убеди началника си да му издаде заповед за арест на човек, който още не се бе родил. Знаеше, че задачата няма да е лесна, още когато застана на прага на кабинета му, преглъщайки на сухо. Главен интендант Томас Арнолд беше близък с вуйчо му и охотно го бе приел в своето детективско паство, но никога

не бе проявявал към него нещо повече от дистанцирана сърдечност с редки изблици на бащинска обич, когато Гарет успееше да разреши някой заплетен случай. Младият инспектор имаше чувството, че щом минеше край вратата на кабинета му и го видеше да работи съсредоточено, началникът му се усмихваше със същото дискретно задоволство, което би изпитал при вида на добре работеща печка с въглища.

Тази любезна усмивка се стопи само в деня, когато Гарет, току-що завърнал се от екскурзията в 2000 г., се яви в кабинета му с идеята, че трябва спешно да забранят производството на автомати и да конфискуват всички, създадени до момента, за да ги затворят незнайно къде — може би в някакъв резерват с телени огради, където да бъдат държани под наблюдение. На главен интендант Арнолд това му се стори пълна безсмислица. Оставаше му една година до пенсия и нямаше никакво желание да си усложнява живота, предотвратявайки странни заплахи, които за самия него бяха невидими. Но тъй като новакът неведнъж бе дал доказателства, че притежава изключителен ум, началникът му се видя принуден да се срещне с комисаря и с министър-председателя, за да ги уведоми за проблема. В този случай заповедта, която стигна до Гарет, спускайки се по йерархическата стълбица, беше отрицателна: никой нямаше да спре производството на автомати и те щяха да продължат да проникват в домовете на гражданите, защитени от безобидната си външност, макар че век по-късно щяха да завладеят планетата. Гарет подозираше, че срещата между онези трима лишени от въображение мъже, неспособни да видят по-далеч от носа си, е протекла в размяна на шеги и бурен смях. Но сега щеше да бъде различно. Сега нямаше как да си затворят очите. Този път не можеха да си измият ръцете с оправданието, че когато автоматите въстанат срещу човека, те кротко ще почиват под земята. А не можеха, защото този път бъдещето им бе дошло на гости и действаше в тяхното настояще, в отрязъка от времето, над който трябваше да бдят.

Въпреки всичко главен интендант Арнолд посрещна обясненията му със скептична гримаса. Гарет смяташе за привилегия това, че се бе родил в епоха, в която науката всеки ден правеше крачка напред, показвайки им неща, които техните дядовци дори не биха могли да проумеят; в случая той имаше предвид не толкова грамофона или

телефона, а по-скоро пътешествията във времето. Кой би могъл да обясни на дядо му, че в епохата на неговия внук хората ще могат да пътуват в бъдещето, отвъд пределите на собствения си живот, или пък в миналото, в далечните времена, които се изучаваха в учебниците? Гарет бе пътувал до 2000 г. с голямо вълнение, не толкова заради шанса да присъства на едно историческо събитие за човешкия род, каквото бе край на дългата война против автоматите, а защото съзнаваше по-ясно от всякога, че живее в свят, в който всичко изглежда възможно благодарение на науката. Щеше да посети 2000 г., да, но кой знае още колко епохи щеше да види, преди да умре! Според Гилиъм Мъри скоро щяха да открият нови пътища във времето и инспекторът може би щеше да види едно по-добро бъдеще в новоизградения свят, или пък да се върне назад до епохата на фараоните или до Шекспировия Лондон, където навярно би могъл да погледа как драматургът пише митичните си творби на светлината на свещ. И за младежкия дух на Гарет това бе повод за щастие, за постоянна признателност към Бог, в когото той — въпреки Дарвиновата политика на развенчаване — предпочиташе все още да вярва; затова всяка нощ преди лягане отправяше усмивка към звездите, където си представяше, че е Неговата обител, за да Му даде знак, че е готов да се диви на всички чудеса, които благоволи да му покаже. Ето защо навярно не ще се учудите, че Гарет не разбираше онези, които се отнасяха с недоверие към научните изобретения, а още по-малко онези, които бяха безразлични към необикновеното откритие на Гилиъм Мъри. Такъв бе случаят с неговият началник, който все още не бе намерил време да посети 2000 г.

— Я да видим дали съм ви разбрал добре. Наистина ли твърдите, че това е единствената ви следа в случая, инспекторе? — рече главен интендант Арнолд, като размахваше обявата на „Мъри Пътешествия във времето“, връчена му от Гарет, и сочеше рисунчицата, на която храбрият капитан Шакълтън пронизваше с лъч един автомат.

Гарет въздъхна. Обстоятелството, че главен интендант Арнолд не бе участвал в никаква експедиция в бъдещето, го принуждаваше да му разясни тази материя. И тъй, трябваше да пропиilee няколко минути, описвайки в общи линии събитията през 2000 г. и начина на пътуване във времето, докато стигна до действително важната част: оръжията на

човешките войници. Въпросните оръжия пробиваха дупки в метала и поради това не бе неразумно да се предположи, че ако бъдат използвани срещу човек, резултатите биха били твърде подобни на онези, които се виждаха върху трупа в моргата на Мерилбоун. Доколкото знаеше инспекторът, нито едно от оръжията на неговата епоха не бе в състояние да причини такава чудовищна рана — нещо, което потвърждаваше и доктор Алкок в доклада от аутопсията. Стигайки до този момент, Гарет изложи пред Арнолд своята теория: някой от онези хора от бъдещето, вероятно тъй нареченият капитан Шакълтън, бе пътувал като гратисчия в „Хронотилус“ на връщане и сега вилнееше на воля в 1896 г. със смъртоносно оръжие. Ако това бе вярно, изтъкна той, можеха да направят две неща: да издирват Шакълтън из цял Лондон — начинание, което можеше да трае седмици, а не гарантираше успех, или да си спестят усилията и да отидат да го задържат там, където със сигурност щяха да го намерят: на 20 май 2000 г. Щеше да е достатъчно инспекторът да отпътува в бъдещето, придружен от двама полицаи, и да арестуват Шакълтън, преди да е успял да посети тяхната епоха.

— Освен това — добави той, за да убеди окончателно своя началник, който клатеше глава, видимо смутен, — ако ми позволите да задържа капитан Шакълтън в бъдещето, вашият отдел ще заслужи всевъзможни похвали и признания, тъй като ще сме постигнали нещо действително новаторско: да арестуваме убиеца, преди да е извършил престъплението, защото в такъв случай то няма да се състои.

Главен интендант Арнолд го изглежда слисан.

— Да не искате да кажете, че ако пътувате до 2000 г. и задържите убиеца, престъплението... ще се заличи?

Гарет добре разбираше колко трудно бе за човек като главен интендант Арнолд да проумее нещо от този род. Никой не би могъл да схване лесно идеята му — освен ако не умуваше по цели нощи над парадоксите, които можеха да предизвикат пътуванията във времето, както правеше инспекторът.

— Убеден съм в това, главен интендант. Ако го задържа, преди да е извършил престъплението, нашето настояще неизбежно ще се промени. Не само ще арестуваме убиеца, но и ще спасим един живот, защото, уверявам ви, трупът на просяка мигновено ще изчезне от

моргата — заяви Гарет, макар че и на самия него не му беше ясно как точно щеше да стане това.

Томас Арнолд поумува няколко секунди над успеха, който щеше да отбележи Скотланд Ярд с това времево жонгльорство. За щастие, ограниченият ум на главния интендант не можеше да схване, че при задържането на убиеца щеше да изчезне не само тялото, но и всичко друго, породено от престъплението — включително и настоящата среща. Изобщо нямаше да има убийство, което да разследват. И в крайна сметка не биха могли да отбележат никакъв успех, тъй като нищо нямаше да се е случило. Последиците от арестуването на Шакълтън в бъдещето, преди да е пътувал в миналото и да е извършил престъплението си, бяха толкова непредсказуеми, че дори на самия Гарет свят му се зави, щом поспря за миг, за да ги анализира спокойно. Какво щяха да правят с убиец, за когото — поради факта, че е задържан, преди да извърши престъплението — никой нямаше да си спомня, че е убил някого? В какво, по дяволите, щяха да го обвинят? Или може би неговото пътуване в бъдещето също щеше да изчезне в онази космическа канализация, в която се изхвърляха всички неосъществени събития? Гарет не знаеше, но му беше ясно, че той е фигурата, която задвижва всичко.

След двучасов разговор зашеметеният главен интендант сложи край на срещата, като обеща на Гарет, че още същия следобед ще се види с комисаря и министър-председателя, за да им изложи въпроса възможно най-добре. Инспекторът му благодари. Това означаваше, че на следващата сутрин, ако не възникнеха проблеми, щеше да разполага със заповед за арестуването на Шакълтън през 2000 г. Тогава щеше да отиде в „Мъри Пътешествия във времето“, за да поиска от Гилиъм да му осигури три места в следващата експедиция с „Хронотилус“.

Както можеше да се очаква, Гарет посвети деня на разсъждения върху случая, но вместо да анализира подробностите, за да го разреши — което не бе необходимо, защото вече бе открил убиеца, — само се възхищаваше на любопитните му последици, сякаш съзерцаваше паяжината на някакъв нов вид паяк. Този път обаче инспекторът се отдаде на размишления не в кабинета си, а на една от пейките на алеята, която се намираше пред един луксозен дом на Слоун Стрийт.

Това бе жилището на Нейтън Фъргюсън, фабриканта на механични пиана. Гарет не знаеше дали този противен субект, който за жалост го познаваше от детинството му, тъй като беше приятел на баща му, в крайна сметка бе виновен за опустошителната война в бъдещето, както се бе пошегувал оня злоезичен момък Уинслоу; нищо обаче не пречеше да мине вечерта край дома му, похапвайки грозде от кесия, за да види дали наоколо не броди някое подозрително лице. Ако се случеше нещо такова, навярно щеше да си спести едно пътуване до бъдещето. Но твърде възможно бе Фъргюсън да няма друга роля в грандиозния сюжет на вселената, освен да произвежда смехотворните механични пиана, и може би в този миг капитан Шакълтън дебнеше край нечий друг дом. Иначе защо би убил просяка? Какъв интерес би могъл да представлява за капитана животът на онзи клетник? Дали бе просто нещастен случай, произволна жертва, или трупът в моргата бе нещо повече, отколкото изглеждаше — например ключов елемент от ребуса на бъдещето?

Колкото и да бе погълнат от тези разсъждения, Гарет трябваше да ги прекрати, когато вратата на дома на Фъргюсън се отвори и въпросната личност излезе оттам. Инспекторът стана от пейката си и се скри зад едно дърво, откъдето ясно се виждаше всичко, което ставаше на тротоара отпред. Фъргюсън се спря на стълбите на жилището си, за да си сложи цилиндъра и да отправи към нощта горделив поглед на завоевател. Гарет забеляза, че беше облечен елегантно — явно отиваше на вечеря или нещо подобно. След като си сложи ръкавиците, Фъргюсън затвори вратата на дома си, слезе по стъпалата и закрачи по улицата, без да бърза особено. Очевидно отиваше някъде наблизо, щом бе решил да не използва каретата си. Гарет се зачуди дали да го последва. Но нямаше време да помисли как бе най-добре да постъпи, защото в този миг, точно когато Фъргюсън подмина оградената с плет градинка около дома си, един силует изникна безшумно от храстите. Носеше дълго палто и шапка, която засенчваше лицето му, но Гарет нямаше нужда да го види ясно, за да узнае кой е. Сам се изненада, че догадките му излязоха верни.

С решително движение фигурата измъкна пистолет от джоба на палтото си и се прицели във Фъргюсън, който вървеше по тротоара, без да подозира какво се случва зад гърба му. Гарет реагира мигновено. Излезе от скривалището си и пресече улицата тичешком,

съзнавайки, че елементът на изненадата бе най-добрият коз срещу противник като Шакълтън, който по размери и сила го превъзхождаше почти двойно. Тропотът от стъпките му сепна фигурата, която с видимо объркване го загледа как се приближава към нея, въпреки че продължаваше да държи с протегнатата си ръка пистолета, насочен към фабриканта. Гарет врхлетя капитана с цялата си сила, като го сграбчи през кръста; двамата прелетяха над храстите и паднаха в градинката. Инспекторът бе смаян от крехкото телосложение на Шакълтън, когото успя да срази с лекота, но бързо разбра причината за тази лесна победа, виждайки, че се е проснал върху красива девойка, а устата му бе само на една целувка разстояние от нейната.

— Госпожице Нелсън? — измънка той смутен.

— Инспектор Гарет! — възкликна тя, не по-малко изненадана.

С пламнало лице Гарет побърза да стане, за да наруши тази притеснителна поза, и ѝ помогна да се изправи. Револверът остана да лежи на земята, но никой от двамата не си направи труда да го вдигне.

— Добре ли сте? — попита инспекторът.

— Да, добре съм, не се тревожете — рече тя задъхана, а на лицето ѝ се изписа раздразнение. — Мисля, че въпреки всичко нямам нищо счупено.

Луси изтърси полепналата по дрехите ѝ пръст и развърза почти разваления от падането кок, в който бе събрала косата си.

— Съжалявам, че ви нападнах така, госпожице Нелсън — извини се Гарет, заплепен от прелестните златни коси, които лениво се спуснаха по раменете ѝ като мед, разлян от делва, — искрено съжалявам, но... вие щяхте да стреляте по господин Фъргюсън, нали?

— Разбира се, че щях да стрелям по господин Фъргюсън, инспекторе! Да не мислите, че без причина се крия тук цяла вечер? — тросна се девойката.

Наведе се, за да вземе пистолета, но Гарет я изпревари.

— По-добре да е у мен — рече той с извинителна усмивка. — Но кажете ми, защо искахте да убиете господин Фъргюсън?

Луси въздъхна и в продължение на няколко мига се взира в земята, вгълбена в мислите си.

— Знаете ли, аз не съм онова повърхностно момиченце, за което ме смятат всички — рече накрая с печален глас. — И аз като всеки

друг съм загрижена за света, в който живея. И възнамерявах да го докажа, като ликвидирам виновника за войната в бъдещето.

— Аз съвсем не ви мисля за повърхностно момиченце — призна Гарет. — Който мисли така, е истински глупак.

Луси се усмихна поласкана.

— Сериозно ли говорите? — запита тя с кокетно изражение.

— Разбира се, госпожице Нелсън — увери я инспекторът с плаха усмивка. — Но не ви ли се струва, че има далеч по-добри начини да докажете своята загриженост, без да цапате с кръв красивите си ръце?

— Май имате право, господин Гарет... — призна Луси, като го гледаше очарована.

— Радвам се, че вече сме на едно мнение — рече Гарет с искрено облекчение.

Постояха безмълвно няколко мига, като се гледаха смутено.

— Ами сега, инспекторе? — продума най-сетне момичето с невинно изражение. — Ще ме арестувате ли?

Гарет въздъхна.

— Именно това би трябвало да направя, госпожице Нелсън — скръбно призна той, — но...

Помълча за миг, като обмисляше ситуацията.

— Да? — попита Луси.

— Ще забравя за случката, ако ми обещаете, че повече няма да се опитвате да стреляте по когото и да било.

— О, обещавам ви, инспекторе! — рече момичето с ликуващ тон. — И ако бъдете така добър да ми дадете пистолета, ще мога да го върна в чекмеджето на баща ми, преди да е разбрал, че съм го взела.

Гарет се поколеба, но накрая ѝ подаде оръжието. Тя го взе, при което пръстите им се докоснаха; и двамата не ги отдръпнаха веднага, задържайки за миг този приятен допир. Когато Луси пхна пистолета в джоба на палтото си, Гарет се покашля.

— Ще ми позволите ли да ви изпратя до дома ви, госпожице Нелсън? — попита той, като не смееше да я погледне. — Не е препоръчително една млада дама да върви сама по улицата в този час, та дори да е с оръжие в джоба си.

Луси се усмихна, очарована от предложението му.

— Разбира се — отвърна. — Много сте любезен, инспекторе. Не живея много далече, пък и нощта е чудесна. Ще бъде приятна

разходка.

— Убеден съм в това — отговори Гарет.

XXXV

На следващата сутрин, усамотен в кабинета си, инспектор Колин Гарет разсеяно дъвчеше закуската си. Очевидно мислеше за Луси Нелсън, за прекрасните ѝ очи, за златните ѝ коси и за усмивката, която му бе отправила, когато помоли за разрешение да му пише писма. В този миг един полицаи влезе в кабинета и му връчи подписана от министър-председателя заповед, изискваща да потегли към бъдещето, за да арестува един човек, който още не се бе родил. И тъй като влюбването, както несъмнено знаете, обикновено действа оглупяващо на страдащите от него, инспекторът осъзна значението на тази хартийка чак когато се озова във фойтона, който го караше към „Мъри

 Пътешествия във времето“.

При първото си посещение Гарет бе прекрачил прага на фирмата с разтреперани колени и със спестяванията, оставени от баща му и превърнати в нещо, излязло сякаш от някой сън: билет за бъдещето, за 2000 г. Този път обаче той крачеше решително, макар че носеше в джоба на самото си нещо също толкова невероятно: заповед, която намиришваше на магия, защото, като си помислеше човек, бе издадена за арестуването на един фантом. И Гарет бе сигурен, че — ако пътуванията във времето станеха обичайно явление — това щеше да е само първата от дълга поредица подобни заповеди, които щяха да позволяват на полицаите да извършват арести в най-различни епохи, стига престъпленията да бяха станали в едно и също пространство: град Лондон. Драсвайки небрежния си параф върху хартиятката в джоба на инспектора, министър-председателят — вероятно без сам да го съзнава — бе направил историческа крачка, бе поставил началото на нова епоха. Точно както подозираше Гарет, науката и нейните невероятни творения отмерваха такта на мелодията, по която хората трябваше да танцуват.

Но тази заповед щеше да му предостави известни предимства и в пространството. Например нямаше да гние в някоя стаичка, очаквайки Гилям Мъри, този толкова зает човек, да благоволи да го приеме. Облечен във власт благодарение на хартиятката, която носеше в джоба

си, Гарет подмина секретарките, охраняващи личната територия на Мъри, и се качи по стълбите към първия етаж, без да обръща внимание на възраженията им. Сетне измина дългия, обсипан с часовници коридор и нахълта в кабинета на предприемача като призрак, следван от рояк запъхтени секретарки. Гилиъм Мъри се бе проснал на килима и си играеше с едно огромно куче. Изгледа натрапника с известна досада, но Гарет не се остави да го сплашат току-така. Знаеше, че поведението му е повече от оправдано.

— Добър ден, господин Мъри. Аз съм инспектор Колин Гарет от Скотланд Ярд — представи се той. — Простете, че нахлувам така в кабинета ви, но се налага спешно да говоря с вас.

Мъри се изправи много бавно, огледа инспектора подозрително и в крайна сметка отпрати секретарките, махвайки разсеяно с ръка.

— Няма защо да се извинявате, инспекторе, делата, с които се занимавате, по своята изначална същност са важни — рече предприемачът, като му предложи едно кресло и настани огромното си туловище в отсрещното.

Щом седнаха, Гилиъм взе една малка дървена кутийка от масичката между двете кресла, отвори я и предложи на Гарет тютюн с подчертано любезни обноски, които контрастираха с първоначалната му неприветливост. Инспекторът вежливо отказа тютюна, усмихвайки се вътрешно заради внезапната промяна в поведението на предприемача, който за броени мигове бе преценил какви минуси криеше пренебрежението, проявено към инспектор от Скотланд Ярд, и бе решил, че е далеч по-целесъобразно да се държи с угодническа учтивост. Благодарение на това в момента Гарет седеше на удобно кресло, а не на табуретката до него.

— Не понасяте дима, а? — рече Гилиъм, като върна кутията на масичката и взе една бутилка от шлифован кристал с някаква странна възчерна течност, от която наля две чаши. — В такъв случай навярно мога да ви предлага нещо за пиене.

Гарет взе предложената му чаша с известни опасения заради тъмната напитка, която съдържаше, но предприемачът с усмивка го насърчи да отпие, като в същата време сръбна от своята чаша. Гарет последва примера му и усети как странната течност тъй раздразни гърлото му, че в очите му избиха сълзи.

— Какво е това, господин Мъри? — попита той смутен, като не можа да потисне едно неуместно оригване. — Някаква напитка от бъдещето?

— О, не, инспекторе. Това е едно тонизиращо средство, което предизвиква фурор в Съединените щати. Създал го е един аптекар от Атланта, като смесил листа от кока и семена от кола. Някои като мен го пият, като му добавят малко газирана вода. Предполагам, че скоро ще започнат да го внасят в нашата страна.

Гарет остави чашата на масичката — нямаше желание да пие нито глътка повече.

— Има особен вкус. Предполагам, че хората няма да свикнат лесно с него — предрече той, колкото да каже нещо.

Гилиъм кимна с усмивка, пресуши чашата си и попита, видимо изгарящ от желание да му угоди:

— Кажете, инспекторе, хареса ли ви пътуването до 2000 г.?

— Много, господин Мъри — искрено отвърна Гарет. — И бих искал да използвам случая, за да ви кажа, че напълно подкрепям вашия проект, макар и някои вестници да пишат, че е безнравствено да видим едно време, което не ни принадлежи. Аз съм човек с открит ум и пътешествията във времето са нещо, което намирам за извънредно привлекателно. С истинско нетърпение очаквам скоро да усвоите нови маршрути към други епохи.

Предприемачът му благодари за коментара с плаха усмивка и зае една поза на спокойно очакване, с която несъмнено го подканваше да разкрие повода за посещението си. Инспекторът се покашля и пристъпи към въпроса без повече отлагане:

— Времената, в които живеем, господин Мъри, са безкрайно интересни, но и твърде нестабилни — започна той малкото встъпление, което си бе подготвил. — Науката се разпорежда, а ние, хората, трябва да се приспособяваме към нея. И най-вече се налага да приспособяваме законите си, които трябва да се пригледат към новото лице на света, за да останат целесъобразни. Това важи с още по-голямо основание за пътешествията във времето. Намираме се в зората на едно необикновено откритие, което несъмнено ще промени познатия ни свят, а рисковете от това са непредсказуеми или най-малкото трудно предвидими. И именно за тези рискове съм дошъл да поговоря с вас, господин Мъри.

— Напълно споделям мнението ви, инспекторе — съгласи се предприемачът. — Науката ще направи света неузнаваем и това ще ни принуди да променим законите, а вероятно и много от принципите си, както вече стори пътуването във времето. Но кажете ми, какви са тези рискове, за които искате да поговорим? Признавам, че успяхте да събудите любопитството ми.

Гарет леко се поизправи в креслото и отново прочисти гърлото си.

— Преди два дни — поде той — градската полиция откри трупа на един мъж на Манчестър Стрийт, в квартал Мерилбоун. Човекът явно е бил просяк, но раната, причинила смъртта, е толкова странна, че прехвърлиха случая на нас. Раната представлява огромна дупка в средата на гърдите — дупка с диаметър трийсет сантиметра, която пронизва тялото от предната страна до гърба, а краищата ѝ са овъглени. Нашите съдебни лекари са в пълно недоумение. Всички твърдят, че не съществува оръжие, способно да причини подобни поражения.

След тези думи Гарет направи пауза за по-голям ефект, преди да добави, като гледаше сериозно предприемача:

— Поне не тук. Не и в нашето настояще.

— Какво искате да кажете, инспекторе? — попита Мъри с безгрижен тон, който не се връзваше с неспокойното му шаване в креслото.

— Че съдебните лекари имат право — отвърна Гарет — и това оръжие още не е изобретено. Но аз съм го виждал, господин Мъри. Познайте къде!

Гилиъм не отговори, само го гледаше предпазливо.

— Видях го в 2000 г.

— Нима? — смотолеви предприемачът.

— Да, господин Мъри. Сигурен съм, че такава рана може да бъде нанесена единствено с оръжието, което използват храбрият капитан Шакълтън и неговите хора. Този топлинен лъч, способен да пробие дупка в броня от ковано желязо.

— Разбирам... — промърмори Гилиъм сякаш на себе си, зареял поглед в празното пространство. — Оръжието на войниците от бъдещето — да, естествено.

— Именно! Смятам, че някой от тях, вероятно Шакълтън, е пътувал незабелязано по обратния път, скрит в „Хронотилус“, и сега се намира тук, в нашата епоха, из нашите улици. Нямам представа защо е убил този просяк, нито пък къде се крие в момента, но това не е важно: не възнамерявам да си губя времето, като го издирвам из цял Лондон, когато зная точно къде да го намеря — и той измъкна един документ от вътрешния джоб на самото си и го подаде на предприемача. — Това е заповед от министър-председателя, която ме упълномощава да задържа убиеца на 20 май 2000 г., преди да е извършил престъплението си, поради което ще трябва да пътувам с двама от моите агенти в експедицията, насрочена за идната седмица. Щом се озовем в бъдещето, ще се отделим от останалите пътници и ще се заемем да проследим връщането на пасажерите от втората експедиция, за да арестуваме дискретно онзи, който понечи да се скрие в „Хронотилус“ — който и да е той.

Щом изрече това, инспекторът осъзна нещо, което по-рано бе убягнало от вниманието му: ако се скриеше, за да изчака връщането на втората експедиция, щеше да се наложи да види самия себе си. Надяваше се само да не му призлее от тази гледка, както му призляваше от кръвта. Погледна Мъри, който изучаваше заповедта с изключително внимание. На Гарет му се стори, че предприемачът даже преценява плътността на хартията — толкова дълго остана смълчан.

— И не се безпокойте, господин Мъри — видя се принуден да добави инспекторът, — ако убиецът в крайна сметка е капитан Шакълтън, като го арестувам след дуела със Соломон, моята намеса няма да промени развързката на войната, която пак ще завърши с победа за човешкия род, а вашата предприемаческа дейност също няма да пострада.

— Разбирам — промълви Гилиъм, без да откъсва очи от документа.

— Мога ли в такъв случай да разчитам на съдействието ви, господин Мъри?

Гилиъм бавно вдигна лице и измери инспектора с поглед, който за миг му се стори презрителен, но Гарет разбра, че е сбъркал в преценката си, тъй като предприемачът веднага се усмихна широко и отвърна:

— Разбира се, инспекторе, иска ли питане. Ще разполагате с три места в следващата експедиция.

— Много ви благодаря, господин Мъри.

— А сега, ако ме извините — рече предприемачът, като се надигна и му върна документа, — имам много работа.

— Разбира се, господин Мъри.

Донякъде изненадан от прибързания начин, по който Гилиъм сложи край на срещата, Гарет стана, благодари му отново за сътрудничеството и излезе от кабинета. Докато вървеше по дългия, пълен с часовници коридор, усмивка заигра по устните му. Инспекторът пое надолу по стълбите в отлично настроение.

— Перитонеум, далак, ляв бъбрек, надбъбречна жлеза, пикочен мехур, простата... — занарежда той.

XXXVI

Нито да усети милувката на прелестния бриз, вестител на лятото, нито да погали друго тяло, нито да пие шотландско уиски във ваната, докато водата изстине, нито някое друго удоволствие, за което можеше да се сети — накъсо, нищо не доставяше на Уелс по-голяма радост от онази, която изпитваше, колчем сложеше точка на някой роман. Този върхов момент винаги го изпълваше с опияняващо задоволство, с прилив на щастие, породено от увереността, че нищо, което би могъл да извърши през живота си, не би го удовлетворило повече от написването на роман — макар че писането само по себе си му се струваше скучна, обременителна и неблагодарна работа, защото Уелс бе от онези писатели, които мразят да пишат, но обожават „да са написали“.

Измъкна последния лист от валяка на пишещата си машина „Хамънд“, постави го върху останалите и сложи ръка на целия куп със същата победоносна усмивка, с която някой ловец би подпрял ботуша си на главата на убития лъв. За Уелс актът на писането бе твърде подобен на борба, на люта битка с една идея, която отказва да бъде уловена. От друга страна, идеята бе родена от самия него; и това може би бе най-разочароващото — разликата, която винаги съществуваше между резултата, постигнат с труда му, и целта, която си бе набелязал предварително, макар и по един по-скоро несъзнателен начин. От опит знаеше, че онова, което човек успява да пренесе на хартия, е само бледо отражение на роденото от фантазията. И тъй, бе се научил да се примирява, че написаното е наполовина толкова добро, колкото оригиналната идея, наполовина толкова приемливо, колкото онзи съвършен и неуловим роман, който му бе служил като водач — и който сякаш се криеше с насмешка зад всяка книга като призрачна сянка. Но, тъй или иначе, пред него бе резултатът от усилията, положени през последните месеци; и да види въплътено в нещо осезаемо онова, което преди поставянето на последната точка бе само мъгляв замисъл — това беше безценно преживяване. Утре щеше да връчи книгата на Хенли, след което можеше да забрави за нея.

Ала колебанията никога не идваха сами. Застанал пред купчината напечатани страници, Уелс за пореден път се запита дали е написал онова, което е трябвало да напише. Дали този роман бе една от творбите, които трябваше да фигурират в неговата библиография, или бе някаква случайност? Дали написването на един или друг роман зависеше изцяло от него, или бе дело на сляпата съдба, която управляваше човешкия живот? Прекалено много въпроси, но особено силно го измъчваше един от тях: дали в някое кътче на съзнанието му се спотайваше роман, който щеше да му позволи да изрази целия си вътрешен свят? Терзаеше се, че би могъл да го открие твърде късно; че преди да изпусне сетен дъх на смъртния си одър, от дълбините на ума му като останки от разбит кораб, изплували на повърхността на океана, би могъл да изникне сюжетът на някой изключителен роман, който той вече не би имал време да напише. Роман, който винаги си е бил там — изчаквал го е, зовял го е безуспешно сред глъчката на света — и щеше да умре заедно с него, защото никой друг не би могъл да го напише, защото бе като костюм, скроен по неговите мерки. Уелс не познаваше по-голям страх, по-тежко проклятие от това.

Тръсна глава, за да прогони тези тревожни съмнения, и погледна часовника си. Вече минаваше полунощ, поради което можеше да отбележи на последната страница от романа, редом с подписа си, датата 21 ноември 1896 г. Щом я написа, духна нежно върху мастилото, стана от стола и взе газената лампа. Гърбът го болеше и се чувстваше ужасно изморен, но не се отправи към спалнята, откъдето долиташе отмереното дишане на Джейн. Днес нямаше време да спи: очакваше го една наистина бурна нощ, каза си той и по устните му заигра лека усмивка. Мина по коридора, като си светеше с лампата и разнасяше във въздуха кадифения шепот на пантофите си, и се заизкачва по стълбите към тавана, старайки се да стъпва така, че да не скърцат.

А там, горе — блестяща и красива, осветена от призрачното сияние на луната, което се процеждаше през отворения прозорец — го чакаше машината. Бе свикнал с този таен ритуал, макар че не би могъл да каже какво точно му харесваше в тази безобидна и нелепа лудория — да седи в машината, докато жена му спеше. Навярно причината бе, че когато седеше в нея, не можеше да не се почувства специален — ако и да знаеше, че тя бе просто една сложна играчка. Който и да я бе

построил, беше изпипана до последния детайл: може и да не ставаше за пътуване във времето, но — благодарение на едни удобни колелца — на контролното ѝ табло можеше да се изпише коя да е дата — мнимите дестинации на онези невъзможни преходи през тъканта на времето.

До този момент Уелс се бе задоволявал да избира на таблото най-далечното бъдеще, включително 802 701 г., света на елоите и морлоките — едно толкова далечно време, в което познатият му живот можеше да стане нещо напълно непознато, та дори и болезнено непонятно; бе избирал и такива епохи от миналото, които с радост би опознал, като например времето на друидите. Но тази нощ, усмихнат саркастично, той нагласи на таблото датата 20 май 2000 г. — датата, която онзи шарлатанин Гилиъм Мъри бе избрал за най-важната битка на човешкия род, онази пантомима, в която — за удивление на Уелс — бе повярвала цяла Англия, отчасти благодарение на неговата книга. Струваше му се иронично, че той, авторът на роман за пътешествия във времето, бе единственият, който не вярваше, че това е възможно. Бе накарал цяла Англия да бленува, а не се поддаваше на собствения си блян.

Запита се какъв ли щеше да бъде в действителност светът след един век. Какъв щеше да е истинският лик на бъдещето? С радост би посетил 2000 г. не само заради удоволствието да я види, но също и за да заснеме фотографии с един от онези модни апарати и да се върне, за да покаже на наивниците, редящи се на опашка пред фирмата на Мъри, какво представлява истинското бъдеще. Очевидно желанието му беше невъзможно, но това, рече си той, не му пречеше да се преструва, че би могъл да го осъществи на дело. И тъй, облегна се в креслото и тържествено дръпна надолу лоста на машината, усещайки мигновено приятния гъдел, който неизбежно пробягваше по тялото му всеки път, когато извършваше въпросния жест.

Ала този път, за изненада на Уелс, щом лостът се спусна докрай, внезапен мрак погълна тавана. Ресните лунна светлина, които проникваха през прозореца, сякаш се отдръпнаха, оставяйки помещението в непрогледна тъма. Преди да разбере какво, по дяволите, се случва, изпита ужасно усещане за пропадане, придружено от ненадеен световъртеж. Почувства, че се рее, че се носи безцелно из една тъмна пустота, която спокойно можеше да е самата вселена. И

докато съзнанието го напускаше, единственото, което успя да си помисли, бе, че или е получил инфаркт, или, въпреки всичко, действително пътува към 2000 г.

Дойде на себе си мъчително бавно. Устата му бе пресъхнала и усещаше странна тежест в цялото си тяло. Когато погледът му се проясни, видя, че лежи, но не на пода на тавана, а сред някаква пустош, осеяна с камъни и отломки. Объркан, той се понадигна и с досада установи, че при всяко движение на главата го пронизват ужасни болки. За момента реши да остане седнал на земята. От това положение обходи с невярващ поглед руините, които го заобикаляха.

Намираше се в някакъв разрушен до основи град. Дали това бе Лондон от бъдещето? — запита се Уелс. Дали наистина бе пътувал до 2000 г.? От машината на времето нямаше и следа, сякаш морлоките я бяха скрили във вътрешността на сфинкса. След старателния оглед реши, че е дошло време да стане на крака — нещо, което направи с мъка, като Дарвинов примат, който скъсява дистанцията, дележаща го от Човека. С облекчение установи, че няма нищо счупено, макар че все още изпитваше неприятен световъртеж. Дали замайването бе последица от това, че бе прекосил цяло столетие със своята времева каляска? Гъста мъгла бе забулила небето, потапяйки света в печален здрач — траурен креп от непроницаем дим, изтъкан от десетките пожари, които се съзираха на хоризонта. Сред това опустошение присъствието на шумните гарвани, които кръжаха над главата му, му се видя едва ли не задължително. Един от тях кацна на земята съвсем близо до него и се зае упорито да кълве нещо сред отломките, като потракваше зловещо.

Като се вгледа по-внимателно, Уелс видя ужасен, че птицата се опитваше да пробие с клон един човешки череп. Това откритие го накара да отстъпи няколко крачки — инстинктивно движение, което бе твърде необмислено за такава местност, в каквата се намираше. В следващия миг усети, че земята поддава под нозете му и разбра прекалено късно, че се е свестил близо до ръба на малко възвишение, по чийто склон се търкаляше в момента за свое нещастие. Приземи се с рязко тупване, обгърнат от гъст облак прах, който проникна в дробовете му и го накара да се закашля. Изправи се отново, донякъде

ядосан на себе си заради своята непохватност. За щастие и този път нямаше счупени кости, но панталонът му бе скъсан на няколко места и една от дупките, за да довърши докрай унижението му, показваше част от кльощавата му и възбяла лява кълка.

Уелс разтърси глава. Какво ли още можеше да му се случи, запита се той, докато се изтупваше енергично с ръце. Когато облакът се поразея, писателят замръзна на място, гледайки изумен силуетите, подали се през рехавата завеса от прах. Пред него стоеше войнство от автомати, които го наблюдаваха в тревожно мълчание. Бяха поне десетина, застинали в една и съща тържествена и плашеща поза, включително онзи, който стоеше малко по-напред от останалите и бе накичен — ни в клин, ни в ръкав — със златна корона. Като че ли бяха спрели своя марш, виждайки как Уелс пада от високото. Когато осъзна къде се намира, силен страх сграбчи вътрешностите му. Беше попаднал в 2000 г. и, колкото и да изглеждаше невероятно, тя бе точно такава, каквато я бе описал Гилиъм Мъри в романа си, защото под носа на Уелс стоеше самият Соломон, злият цар на автоматите, виновникът за околните опустошения. Съдбата на писателя бе ясна: щеше да умре от изстрела на една играчка. Тук, в това бъдеще, в което не бе пожелал да повярва.

— Май капитан Шакълтън доста ви липсва в този миг, а?

Гласът не идваше от автомата, макар че на този етап Уелс не би се изненадал от това, а някъде иззад гърба му. Тутакси го позна. Глас, който би желал да не чуе до края на живота си, макар че по някакъв начин, може би поради професионално изкривяване, знаеше, че рано или късно отново ще се срещне с неговия собственик. Историята, в която — за негово съжаление — и двамата участваха, се нуждаеше от развързка, от финал, който да удовлетвори очакванията на читателите. Само че никога не си бе представял, че въпросната среща ще се състои в бъдещето, най-вече защото не бе вярвал, че е възможно да се пътува във времето. Обърна се бавно. Гилиъм Мъри стоеше на няколко метра от него и го наблюдаваше с усмивка — отчасти снизходително, отчасти развеселено. Беше облечен с елегантен бледолилав костюм — тоалет, доизкусурен със зелен цилиндър, който сякаш го сродяваше с онези птици с приказно оперение, обитаващи библейския рай. Огромно куче с напълно златист цвят клечеше до него на задните си лапи.

— Добре дошъл в 2000 г., господин Уелс! — жизнерадостно го поздрави предприемачът. — Или може би трябваше да кажа — в *моята* представа за 2000 г.

Уелс го гледаше подозрително, без да изпуска от поглед и групата автомати, застинали пред тях в призрачна неподвижност, сякаш позираха за портрет.

— Да не би да се боите от моите мили автомати? Но как може да ви плаши едно толкова неправдоподобно бъдеще? — попита Гилиъм иронично.

Със спокойни крачки предприемачът се приближи до автомата, който предвождаше групата, отправи съучастническа усмивка към Уелс — досущ като дете, което се кани да извърши пакост, — сложи пълната си ръка на рамото му и го бутна. Автоматът се наклони назад, блъсна се шумно в следващия, който на свой ред падна върху съседния и така, постепенно, блъскайки се едни други, всички се сгромолясаха на земята. Падането стана интригуващо бавно, едва ли не със скорост на топящ се лед. Когато най-сетне приключи, Гилиъм разпери длани, сякаш се извиняваше за шумотевицата.

— Ако няма кой да ги облече, това са просто кухи брони, обикновени маскарадни костюми — рече той.

Писателят се взря в обърканото кълбо от прекатурени автомати, сетне погледна отново Гилиъм, като се бореше да превъзмогне замайващото усещане за нереалност, което го бе обзело.

— Съжалявам, че ви докарах против волята ви в 2000 г., господин Уелс — извини се предприемачът с престорено унило изражение. — Това нямаше да е необходимо, ако бяхте приели някоя от поканите ми, но тъй като не го сторихте, не ми оставихте друг избор. А не ми се искаше да пропуснете представлението, преди да се наложи да го закрия. Затова трябваше да поръчам на един от хората ми да ви упои с хлороформ, докато спите, макар че, както ми разказа той, вие използвате нощите си за други работи. Здравата сте го уплашили, като сте се появили изневиделица на тавана, след като се вмъкнал през прозореца.

Тези думи внесоха една желана яснота в обърканото съзнание на Уелс, като му позволиха бързо да събере две и две. Веднага проумя, че не е пътувал във времето до 2000 г., както сочеше всичко на пръв поглед. Машината, която пазеше на тавана си, все така си оставаше

обикновена играчка, а порутеният Лондон, сред който се намираха, бе просто гигантският декор, построен от Гилиъм за заблуда на хората. Вероятно, виждайки го да влиза в таванското помещение, неговият наемник се бе скрил зад машината на времето и бе чакал там, без да знае точно какво да направи; може би бе обмислял възможността да си послужи със сила, за да изпълни възложеното поръчение. Но, за щастие, не се бе наложило да прибегне до долно насилие, защото самият Уелс, сядайки нехайно в съоръжението, му бе предоставил идеален шанс да използва напоената с хлороформ кърпа, която сигурно си бе приготвил предварително.

Излишно е да се каже, че Уелс изпита огромно облекчение, щом разбра, че се намира в обикновен декор, че не е претърпял някакво невъзможно преместване във времето. Ситуацията, в която бе изпаднал, не беше приятна, разбира се, но поне беше разбираема.

— Надявам се, че съпругата ми не е пострадала — рече той с тон, на който не посмя да придаде съвсем заплашителни нотки.

— О, не се тревожете — успокои го Гилиъм, като махна с ръка. — Жена ви има много здрав сън, а моите хора могат да бъдат тихи като мишлета, когато се налага. Сигурен съм, че в този миг вашата прелестна Джейн продължава кротко да си спи и вие никак не ѝ липсвате.

Уелс се канеше да отговори нещо на това, но в крайна сметка си замълча. Гилиъм се обръщаше към него с онази леко театрална надменност на влиятелните, които държат света в краката си. Безспорно времето, изтекло от последната им среща насам, бе променило разположението на фигурите на шахматната дъска. Ако по време на срещата им в дома на Уелс в Уокинг писателят бе държал скиптъра на властта, перчейки се с него като дете с нова играчка, то сега Гилиъм го стискаше с въздебелите си пръсти. Предприемачът се бе променил, бе станал друг човек само за няколко месеца. Вече не беше кандидат-писател, принуден да почита своя учител, а собственик на най-доходното търговско предприятие в града и цял Лондон се отнасяше към него с гротескна вежливост. В очите на Уелс той, естествено, не бе достоен за преклонение. И ако писателят му позволяваше да му говори с такъв тон на превъзходство, то бе просто защото смяташе, че Мъри все пак е в правото си, тъй като бе излязъл несъмнен победител в двубоя, който двамата бяха водили през

последните месеци. А нима и Уелс не бе използвал подобен тон, когато скиптърът бе в неговите ръце?

Подобно на конферансие в някой цирк, което обявява началото на спектакъла, Гилиъм Мъри разпери широко ръце, обхващайки с този символичен жест околната разруха.

— Е, как ви се струва моят свят?

Уелс огледа мястото с пълно безразличие.

— Необикновено постижение за един строител на оранжерии, не мислите ли, господин Уелс? Защото тъкмо с това се занимавах, преди вие да ми дадете нова причина да живея — с изграждане на оранжерии.

На Уелс не му убягна, че Гилиъм тъй бодро бе решил да му вмени отговорност за своята съдба, но предпочете да си замълчи по въпроса. Без да се обезсърчи от равнодушието му, Гилиъм с жест го подкани да се поразходи из бъдещето. След миг колебание писателят го последва неохотно.

— Не знам дали ви е известно, но оранжерииите са много доходоносна дейност — осведоми го Мъри, когато Уелс се изравни с него. — Всички хора отделят в градината си едно пространство за тези затворени вселени, където понастоящем са се пренесли детските игри и развлеченията на възрастните, и където, освен това, могат да се отглеждат растения и овощни дръвчета през цялата година, независимо от диктата на сезоните. Ала моят баща, Себастиан Мъри, имаше, тъй да се каже, по-възвишени стремежи.

Едва бяха изминали известно разстояние, когато на пътя им се изпречи неголяма урва. Предприемачът не си даде труда да я заобиколи, а се запуска по стръмния ѝ склон в смешен тръс, като се опитваше да запази равновесие с разперени ръце. Кучето незабавно го последва. Уелс въздъхна и също започна да се спуска надолу, като внимаваше да не се спъне в парчетата от тръби и ухилени черепи, които стърчаха из терена. Не искаше да се търкулне отново. Едно падане за деня бе достатъчно.

— Баща ми съзираще в тези прозирни къщички, които богатшите издигаха в градините си, кълновете на бъдещето! — извика му Гилиъм, докато се спускаше пред него по нанадолнището.

— Предните постове на един свят от прозрачни градове, от стъклени сгради, които щяха да изкоренят всички тайни и лични територии на човека, един по-добър свят, в който лъжата би била невъзможна!

Когато се озова долу, подаде ръка на Уелс; той обаче отказа помощта му и не си направи труда да скрие раздразнението, което бе започнал да изпитва от всичко това. Гилиъм сякаш не схвана намека и закричи отново, избирайки един не толкова стръмен път.

— Да ви призная, като дете бях очарован от този красив блян, който управляваше живота на баща ми — продължи той. — За известен период от време дори го смятах за достоверен образ на бъдещето. Така бе, докато не започнах да работя с него, щом навърших седемнайсет години. Тогава проумях, че това е просто мираж. Беше очевидно, че това развлечение на инженери и градинари никога няма да се превърне в архитектура на бъдещето — не само защото хората никога не биха се лишили от своето лично пространство в чест на някакво хармонично съжителство, но и заради опозицията на самите архитекти, които презираха желязото и стъклото, твърдейки, че тези модни материали не притежават естетическите достойнства, които характеризират архитектурните произведения. Веднага осъзнах печалната истина, че независимо колко железопътни гари от стъкло бихме построили баща ми и аз из цяла Англия, не бихме могли да се преборим с господството на тухлата. И тъй, примирих се, че през остатъка от живота си ще бъда обикновен фабрикант на симпатични оранжерии. Но кого би могло да удовлетвори това несериозно и незначително занимание, господин Уелс? Естествено, не и мен. Не знаех обаче какво би ме удовлетворило. На моите двайсет и няколко години разполагах с достатъчно пари, за да задоволя всяка своя прищявка, та дори и най-изтънчената, и това неизбежно ме караше да гледам на живота като на предварително спечелена игра на карти, която започваше да ми се струва ужасно отегчителна. Отгоре на всичко по това време баща ми внезапно се разболя от треска и почина, поради което забогатях още повече, тъй като бях единственият му наследник. Тогава осъзнах с болезнена яснота, че повечето хора умират, без да са осъществили мечтите си. Макар че животът на баща ми външно изглеждаше достоен за завиждане, аз знаех, че не му бе донесъл душевна пълнота, а мен не ме очакваше по-голям късмет. Бях убеден, че и аз някой ден ще издъхна със същото неудовлетворено изражение.

Вероятно затова потърсих убежище в четенето, за да избягам от монотонното и предсказуемо съществуване, което се разкриваше пред мен. Всички стигаме до четенето по някаква причина, не мислите ли? Как се случи това при вас, господин Уелс?

— Счупих си пиццала, когато бях на осем години — отвърна писателят с видимо равнодушие.

Гилиъм го изгледа за миг, леко смутен, но накрая кимна доволно.

— Предполагам, че гениите като вас трябва да започнат на такава възраст — отсъди той. — Аз позакъснях. До двайсет и петгодишна възраст не бях дръзвал да изследвам богатата библиотека, която рано овдовелият ми баща бе изградил в едното крило на къщата — вероятно като поредното средство да се освободи от парите, които без помощта на майка ми не знаеше как да харчи. Ако аз не прочетях тези книги, никой вече нямаше да стори това. И тъй, изгълтах всичко, абсолютно всичко. Така открих насладата от четенето. Никога не е късно, не мислите ли? Трябва обаче да ви призная, че не бях особено взискателен читател. Всяка книга, описваща някой живот, който не беше моят, ми изглеждаше малко или много интересна. Но вашият роман, господин Уелс... вашият роман ме заплени повече от всеки друг! Вие не говорехте за познатия ви свят като Дикенс, нито за екзотичните територии на Африка или Малайзия, както правеха Хагард или Салгари, нито дори за луната, както бе направил Верн. Не, в „Машината на времето“ вие говорехте за нещо, което изглеждаше още по-недостижимо — бъдещето! И никой преди вас не бе дръзвал да го покаже!

При тези хвалебствия на предприемача Уелс само сви рамене и продължи да върви, като гледаше да не се спъне в кучето, което имаше дразнещия навик да се пречка в краката им. Верн, разбира се, го беше изпреварил, но Гилиъм Мъри нямаше защо да знае това. Предприемачът продължи, все така без да обръща внимание на безразличието му:

— Както знаете, оттогава насам, вероятно вдъхновени от вашата творба, мнозина побързаха да публикуват своите представи за утрешния ден. Витрините на книжарниците отведнъж бяха залети от стотици научни романи. Аз закупих всички, които можах, и след няколко безсънни нощи, през които поглъщах роман след роман,

разбрах, че тази нова литература занапред ще бъде единственото ми четиво.

— Съжалявам, че сте решили да си губите времето с такива посредствени романчета — измънка Уелс, който ги смяташе за един неприятен израстък в литературата от края на века.

Гилиъм го погледна с изненада, сетне избухна в гръмък смях.

— Разбира се, тези произведения са извънредно слаби — призна той, когато престана да се смее, — но за мен това няма никакво значение. Писачите на въпросните посредствени романчета, както ги наричате вие, притежават нещо, което за мен е по-ценно от умението да плетат възвишени фрази: визионерски ум, който буди у мен възхита и завист. Повечето от тези книжлета описват как животът на хората се повлиява от някое, в общи линии, безсмислено изобретение. Чели ли сте романчето за еврейския изобретател, който създава машина, способна да увеличава размера на нещата? Наистина ужасна книга, но трябва да ви призная, че описанието на стадото бръмбари-рогачи, прекосяващи Хайд Парк, успя да ме стресне. За щастие, не всички са такива. Като оставим настрана подобни безумия, някои романи предлагат идеи за бъдещето, чиято вероятност се забавлявах да изучавам. А имаше и нещо, което не можех да отрека: прочитайки книга на Дикенс, да речем, никога не съм изпитвал желание да му подражавам, да проверя дали и аз мога да съчиня история за премеждията на някое просяче или за страданията на някой младеж във фабрика за битум — струваше ми се, че всеки, който разполага с мъничко въображение и време, би могъл да стори това. Но да пиша за бъдещето... ах, господин Уелс, това беше друго нещо! То вече ми изглеждаше истинско предизвикателство, защото беше начинание, в което участваха интелектът, дедуктивната способност на човека. Способен ли съм да сътворя правдоподобно бъдеще? — запитах се една нощ, привършвайки едно от онези романчета. Както навярно сте почувствали, избрах вас за образец, който да следвам, тъй като не само имаме общи интереси, но сме и връстници. И тъй, в продължение на месец писах по цели нощи роман за бъдещето — един научен романс, с който да изявя моята прозорливост, моята дедуктивна мощ. Естествено, полагах усилия да го напиша добре, но повече ме интересуваше пророческата страна. Искях бъдещето, измислено от мен, да се стори правдоподобно на моите читатели, да го сметнат за

вероятно. Но най-вече ме интересуваше мнението на писателя, който ми бе посочил пътя: вашето мнение, господин Уелс. Искях вие да го прочетете и да похвалите сполучливата ми идея, да ме погледнете в очите и да ме признаете за равен, за творец от същата кръв. Искях моят роман не просто да ви хареса, господин Уелс. Искях да ви достави същата интелектуална наслада, която вашият достави на мен.

Тук двамата мъже се погледнаха в очите сред тишината, нарушавана единствено от далечния грак на гарваните.

— Но, както знаете, нещата не се развиха така — оплака се най-сетне Гилиъм, поклащайки глава със зле прикрито огорчение, което трогна Уелс, защото му се стори, че това бе първият искрен жест на предприемача, откакто бяха започнали разходката.

Бяха се спрели до огромен куп отломки и там, пъхнал ръце в джобовете на крещящото си сако, Гилиъм постоя няколко минути, загледан в обувките си с непресторена скръб. Може би очакваше Уелс да сложи ръка на рамото му и да изрече утешителни слова, които — досущ като напевите на някой шаман — да изцелят неприятната рана, която самият писател бе нанесъл на гордостта му през онзи далечен следобед. Уелс обаче само го гледаше равнодушно, както някой трапер би гледал заека, мятащ се в неговата примка, знаейки, че макар да изглежда отговорен за случилото се, е просто един обикновен посредник; че страданията на животното са продиктувани от жестоката хармония на живота.

Щом разбра, че единственият човек, който можеше да му предложи целебния балсам, не изглеждаше склонен да му го даде, Гилиъм се усмихна мрачно и закричи отново. Вървяха по нещо като булевард с жилищни сгради, съдейки по величествените железни огради и луксозната мебелировка, която се подаваше сред останките. Това навяваше спомена за живот, който изглеждаше не на място сред подобно опустошение, сякаш разпространението на човешкия род на земята е било само една божествена грешка, смехотворна сеитба, обречена да загине под стихииите.

— Не отричам, че отначало ме хвана яд, задето поставихте под съмнение писателските ми качества — призна Гилиъм с глас, който сякаш се изливаше от гърлото му бавно като петмез, — понеже никой

не обича да подценяват труда му. Но най-вече се подразних от това, че оспорихте правдоподобността на моя роман, на бъдещето, което бях обрисувал така грижливо. Зная, че не реагирах по най-правилния начин и бих искал да използвам случая, за да ви се извиня, че тогава се нахвърлих срещу вашия роман. Както навярно сте разбрали, моето мнение за него не се е променило: продължавам да го смятам за произведение на гений.

Гилиъм изрече последните си думи с едва доловима ирония. Бе си възвърнал самоуверената усмивка, но сега писателят знаеше, че този могъщ колос има слабо място — малка, но стратегически разположена пукнатина, която навремени заплашваше да го срути. Заради дразнещата надменност, която излъчваше предприемачът, Уелс дори се почувства горд, че именно той е предизвикал пукнатината.

— Онзи следобед не се сетих за друг начин да се защитя, освен като хванат натясно плъх — заоправдава се Гилиъм. — За щастие, когато успях да се успокоя, видях нещата от друг ъгъл. Да, може да се каже, че преживях нещо като откровение.

— Нима? — иронизира го Уелс.

— О, да, не се съмнявайте. Там, седнал срещу вас, осъзнах, че съм избрал погрешен способ да представя на света моята идея за бъдещето. Представяйки я чрез роман, аз самият я обричах да си остане измислица — макар и правдоподобна, но все пак измислица, подобно на вашето бъдеще с морлоките и елоите. Ами ако можех да представя идеята си без такъв ограничаващ посредник като книгата, в която бе описана? Ами ако можех да я покажа като нещо реално? Неописуемото задоволство, което бих изпитал, ако цяла Англия повярваше, че моята представа за 2000 г. е истинското бъдеще, очевидно би засенчило удоволствието от това, че съм написал правдоподобна измислица. Но изпълнимо ли бе това? — запита се предприемачът в мен. Условията за осъществяване на такъв проект изглеждаха отлични. Вашият роман, господин Уелс, бе разпалил полемиката за пътуванията във времето. Във всички клубове и кафенета се обсъждаше единствено възможността да се пътува в бъдещето. Поради тази житейска ирония би могло да се каже, че вие подготвихте почвата, за да мога аз да си засея житото. Защо, казах си, да не им предложа онова, което искат? Защо да не им предложа едно пътуване до 2000 г., пътуване до „моето“ бъдеще? Не знаех дали ще

мога да го сторя, но едно ми беше ясно: не бих могъл да продължа да живея, без поне да се опитам. Без да искате, господин Уелс, по чиста случайност, както стават значимите неща в живота, вие ми посочихте причина да живея, цел, нещо, чието осъществяване би ми дало тъй жадуваната пълнота, неуловимото щастие, което никога не бих изпитал от изграждането на оранжерии.

Уелс трябваше да сведе глава, за да не отправи към предприемача поглед, изпълнен със солидарност. Тези думи го бяха накарали да си припомни чудния низ от събития, който го бе положил в любовните обятия на литературата, спасявайки го от посредствеността, на която искаше да го обрече неговата не твърде любяща майка. И именно дарбата му да борави с езика, предоставена му, без да е молил за нея, го бе избавила от необходимостта да търси смисъла на съществуването си, спасила го бе от лутанията на онези, които не знаеха с какво предназначение са се родили. За тях бе достъпно само онова обикновено и атавистично щастие, което се крие във всекидневните удоволствия, като например чаша хубаво вино или ласките на отзивчива жена. Да, и Уелс можеше да броди сред тези лесно заменими сенки, без дори да подозира, че тъй желаната душевна пълнота, едва долавяна в пристъпите на меланхолия, се спотайва в клавишите на една пишеща машина и само чака той да я открие.

— Докато пътувах обратно към Лондон, умът ми заработи усилено — чу да казва предприемачът. — Бях сигурен, че невъзможното може да изглежда вероятно, ако се представи по убедителен начин. Всъщност това е като да построиш оранжерия: ако стъклената структура е достатъчно крехка и красива, никой не би обърнал внимание на солидния скелет от желязо, който я поддържа. Тя просто би изглеждала така, сякаш се рее във въздуха като по чудо. Първото, което направих на следващата сутрин, бе да продам предприятието, което баща ми бе съградил от нулата. И ако се питате дали почувствах поне мъничко угризение — съвсем не, дори напротив, защото тази продажба щеше да ми позволи буквално да построя бъдещето, а в крайна сметка това бе съкровено желание на баща ми. После купих този стар театър. Избрах го, защото точно отзад, с изглед към Чаринг Крос Роуд, имаше две изоставени сгради, които също купих. Следващата ми крачка, естествено, бе да съединя трите сгради, разрушавайки съответните стени, за да получа това гигантско

пространство. Както сигурно сте видели от улицата, театърът не е особено голямо здание и никой не би заподозрял, че в него може да се помещава огромният декор, който представлява Лондон през 2000 г. Сетне само за два месеца построих идеално копие на панорамата, която описвам в моя роман, като спазих дори най-малката подробност. Всъщност сцената не е толкова голяма, колкото изглежда, но може да се стори безкрайна, ако човек върви все в кръг, не мислите ли?

„Нима това правим, вървим все в кръг?“ — запита се Уелс, сдържайки яда си. Ако беше така, трябваше да признае, че подобните на лабиринт руини стократно го бяха заблудили, понеже придаваха още по-исполински размери на внушителния декор, за който никога не би допуснал, че може да се побере в малкия театър.

— Собствените ми ковачи изфабрикуваха автоматите, които толкова ви уплашиха преди, както и броните на човешката армия на капитан Шакълтън — продължи да разяснява Гилиъм, докато го водеше през един тесен проход между срутени сгради. — Отначало мислех да наема професионални актьори, за да пресъздадат битката, която щеше да промени съдбата на човешкия род; аз самият щях да се погрижа за хореографията ѝ, за да изглежда колкото се може позрелищна и вълнуваща. Ала бързо отхвърлих тази идея, защото театралните актьори, хора суетни и вманиачени, ми се сториха прекалено разглезени, за да изиграят убедително такива закалени и издръжливи войници като тези от войската на бъдещето. Нещо повече — щеше да ми е по-трудно да заставя актьорите да мълчат, в случай че работата, която трябваше да вършат, им се стореше неморална. Затова вместо тях наех шепа улични нехранимайковци — външността им пасваше много по-добре на врелите и кипели герои, чиято роля трябваше да изпълняват. Те можеха да изкарат цялото представление, навлечени с тежките железни брони, и пет пари не даваха, че проектът ми е измама. Въпреки всичко имах някои проблеми, но не такива, че да не мога да ги разреша — добави той, като се усмихна многозначително.

И Уелс разбра, че с тази крива усмивка предприемачът му загатва две неща: първо, че е в течение на неговата намеса в романа на госпожица Хагърти и Том Блънт, младежа, който играеше ролята на Шакълтън; и второ, че именно Гилиъм е отговорен за внезапното му изчезване. Писателят се постара да си придаде уплашено и стъписано

изражение, което като че се понарава на Гилиъм. Всъщност Уелс, стига да можеше, с най-голямо удоволствие би изтрил наглата му усмивка, разкривайки, че Том е преживял собствената си смърт. Самият момък му разказа това едва преди две нощи, когато се появи в дома му, за да му благодари за всичко и да му напомни, че ако някой път се нуждае от яки мускули, трябва само да му се обади.

Проходът ги отведе до открито пространство, имитиращо малък площад, на който все още стърчаха няколко злоецо изкривени дървета с оголени клони. В центъра на площада Уелс съгледа причудлив трамвай, чиито страни бяха обточени с тръби от хромирано желязо. От тях изникваха десетки клапи и други, не по-малко помпозни допълнения, които при по-внимателен оглед му се видяха чисто декоративни.

— А това е „Хронотилус“, возило с парен двигател, снабдено с трийсет места — гордо оповести Гилиъм, потупвайки една от страните му. — Пътниците се качват в него в другата стая, готови да отпътуват в бъдещето, без да подозират, че 2000 г. се намира в съседното помещение. Аз просто трябва да ги докарам дотук. Това разстояние от някакви си петдесет метра, което виждате — рече, сочейки към някаква врата, която навярно се намираще зад мъглата, — представлява цял един век за тях.

— Но как успявате да симулирате пътуване във времето? — попита Уелс, който не можеше да повярва, че клиентите на Мъри биха се задоволили с обикновена разходка с трамвай, колкото и да беше разкрасен.

Гилиъм се усмихна, сякаш въпросът го беше зарадвал.

— Както и вие току-що заключихте, всичките ми усилия щяха да са напразни, ако не бях успял да разреша този досаден проблем. Това, уверявам ви, ме държа буден безброй нощи. Очевидно не можех да покажа как охлювите бягат като зайци, нито как луната за броени секунди минава през всичките си фази, както бяхте направили вие в романа си, за да илюстрирате ефектите от придвижването към бъдещето. Ето защо трябваше да измисля такъв начин за пътуване във времето, при който да не ми се налага да показвам въпросните ефекти. Той, освен това, не биваше да има научна основа, защото бях убеден,

че щом обявя във вестниците, че може да се пътува до 2000 г., всички учени в страната ще поискат да узнаят как, дявол да го вземе, може да се направи такова нещо. Същинско предизвикателство, не мислите ли? И след като обмислих въпроса много внимателно, се сетих само за един способ за пътуване във времето, който не би могъл да се оспори по научен път: магията.

— Магията?

— Да, към какво друго можех да прибягна, щом пътищата на науката бяха затворени за мен? Тогава си съчиних мнима биография. Според нея, преди да отворя фирмата за пътувания във времето, баща ми и аз бяхме ръководили не някаква тривиална фабрика за оранжерии, а фирма за финансиране на експедиции — навсякъде ги има такива, решени да не оставят ни една неразкрита загадка на света. И естествено, ние също търсехме отчаяно митичните извори на Нил, които според легендите се намираха в сърцето на Африка. Там бяхме изпратили нашия най-добър изследовател, Оливър Тръмейнкоу, който след безброй мъчителни превратности бе попаднал на едно местно племе, способно да отваря пространствен портал посредством магия.

След тези думи Гилиъм направи пауза, за да погледа с шеговита усмивка опитите на писателя да скрие изумлението си.

— Тази дупка в пространството водеше до една розова и ветровита равнина, където времето не течеше — продължи той; — това всъщност бе моята лична представа за четвъртото измерение. Равнината бе нещо като преддверие към други епохи, защото на свой ред бе осеяна с дупки, подобни на онази, която я свързваше с африканското селце. Един от въпросните коридори водеше до датата 20 май 2000 г. — денят на решаващата битка между човеците и автоматите сред руините на един опустошен Лондон. А какво друго можехме да сторим двамата с баща ми, узнавайки за съществуването на възшебната дупка, освен да я откраднем и да я пренесем в Лондон, за да я предложим на поданиците на Империята? Тъкмо това и направихме. Затворихме я в един огромен железен сандък, нарочно изработен за случая, и я докарахме тук. Voilà! Вече имах решението, което търсех — начин да се пътува във времето, който да не изисква никакви научни средства. За да посети бъдещето, човек трябваше само да влезе през пространствената дупка с „Хронотилус“, да прекоси част от розовата равнина и после да мине през другата дупка, водеща към

2000 г. Простичко, нали? И за да избегна необходимостта да показвам четвъртото измерение, целесъобразно го населих с ужасни и опасни дракони — същества с толкова страховита външност, че заради тях се видях принуден да боядисам в черно прозорците на „Хронотилус“, за да не разстройвам чувствителните души — рече той, сочейки на писателя, че кръглите като илюминатори прозорци действително са оцветени в черно. — И тъй, щом моите клиенти влезеха във времевия трамвай, ги довеждах дотук по този стръмен терен с всевъзможни клатушкания и наклони, а с помощта на обои и тромбони имитирах рева на драконите, дебнещи в равнината. Никога не съм преживявал тези ефекти от вътрешната страна на „Хронотилус“, но сигурно са много реалистични, съдейки по преbledнелите лица на мнозина от пасажерите на връщане.

— Но ако дупката ги води винаги до този площад в един и същ момент от 2000 г... — подхвана Уелс.

— То тогава всяка експедиция би трябвало да съвпада с всички предишни и всички следващи — прекъсна го Гилиъм. — Знам, знам, натам сочи логиката. Но идеята за пътуването във времето все още е толкова нова, че твърде малко хора са успели да си представят проблемите, които предполага и парадоксите, които може да породят. Ако пространственият портал води винаги до един и същ миг от бъдещето, очевидно тук би трябвало да има най-малкото два „Хронотилуса“, тъй като до момента са проведени поне две експедиции. Ала не всички хора осъзнават това, господин Уелс, както вече ви казах. Във всеки случай, предвиждайки въпросите, които биха могли да възникнат от страна на най-наглите клиенти, напътних актьора, играещ ролята на водача, да им обяснява, че щом пристигнем в бъдещето и преди да позволим на пътниците да слязат от возилото, всеки път откарваме „Хронотилус“ на различно място — именно с цел да избегнем този ефект.

Предприемачът направи пауза, за да види дали Уелс ще се осмели да зададе друг въпрос, но писателят бе потънал в мълчание, което можеше да се определи само като скръбно, съдейки по тъгата, помрачила лицето му.

— Точно както подозирах, щом обях вестниците моите пътувания до 2000 г. — реши да продължи Гилиъм, — мнозина учени пожелаха да се срещнат с мен. Да бяхте ги видели, господин Уелс!

Идваха на тълпи с презрително намусени физиономии, като очакваха, че ще им покажа някакво съоръжение, чийто метод на действие ще могат да направят на пух и прах. Ала аз не бях учен! Бях просто един почтен предприемач, направил случайно откритие. След срещата повечето си тръгваха възмутени и не можеха да скрият яда си, че са се натъкнали на способ за пътуване във времето, който не можеха нито да анализират, нито да оборят, защото магията е нещо, в което или вярваш, или не вярваш. Имаше обаче и някои, на които моето обяснение им се стори повече от убедително — сред тях беше и вашият колега, писателят Артър Конан Дойл. Бащата на непогрешимия Шерлок Холмс се превърна в един от най-ревностните ми защитници, както сигурно знаете, ако сте чели някоя от многобройните му статии, посветени на моята кауза.

— Дойл би повярвал дори и във феите — рече Уелс с лека насмешка.

— Възможно е. Както и сам виждате, всички можем да повярваме в какви ли не измами, стига да изглеждат достатъчно правдоподобни. И трябва да ви призная, че периодичните посещения на нашите скептични хора на науката не само не ме притесняваха, но ми доставяха голямо удоволствие. Те даже ми липсват, защото къде бих могъл да намеря по-внимателна публика? Забавлявах се безкрайно, като им разказвах за пореден път приключенията на Тръмейнкоу, с които, както навярно сте се сетили, тайно отдавах почит на любимия си Хенри Райдър Хагарт, автора на „Рудниците на цар Соломон“. Всъщност Тръмейнкоу е анаграма на Куотърмейн, фамилното име на най-известния му персонаж, авантюриста, който...

— И никой ли от тези учени не пожела да види... дупката? — прекъсна го Уелс, който все още отказваше да приеме, че всичко е било толкова лесно.

— О, искаха, разбира се. Мнозина от тях не желаеха да си тръгнат, без да са я видели. Но това бе нещо, което вече бях предвидил. Инстинктът ми за оцеляване ме бе подтикнал да си направя огромен сандък от ковано желязо, идентичен на онзи от измислената ми история, в който ужим съхранявах пространствения портал. Когато някой настояваше да го види, аз го завеждах до сандъка и го канех да влезе вътре, като го предупреждавах, че после ще трябва да затворя вратата, защото едно от предназначенията на сандъка бе да не допуска

свирепите дракони, обитаващи четвъртото измерение, да нахлуят в нашия свят. Е, мислите ли, че някой се одързости да влезе?

— Предполагам, че не — отвърна Уелс примирено.

— Предположението ви е правилно — потвърди предприемачът. — Всъщност цялата дяволия се опира на един празен сандък, в който се спотайват само нашите страхове. Хем забавно, хем поетично, нали?

Писателят поклати глава, отчасти опечален, отчасти озадачен от наивността на себеподобните си, но най-вече от страхливостта, която проявяваха тези малодушни създания — учените, когато трябваше да рискуват живота си в някоя емпирична проверка.

— Е, господин Уелс, по този начин пренасям моите клиенти в бъдещето — измъквам ги от потока на времето и отново ги потапям в него на друго място, точно както съомгата плува срещу течението на реката. Първата експедиция имаше небивал успех — гордо изтъкна предприемачът. — И трябва да ви призная, че аз самият бях много изненадан от лекотата, с която хората приеха моята лъжа. Но, както вече ви казах, човек вижда само онова, което иска да види. Ала почти нямах време да отпразнувам успеха си, защото само след няколко дни бях повикан, представете си, от Нейно Величество. Да, самата кралица лично нареди моята скромна личност да се яви в двореца. И ще излъжа, ако отрека, че отидох там примирен, че ще получа наказанието, което моята дързост заслужаваше; но, за моя изненада, Нейно Величество ме бе извикала със съвсем различна цел: искаше да й организирам частно пътуване до 2000 г.

Уелс го изгледа слисан.

— Да, тя и нейният двор също искаха да видят бъдещата война, за която говореше цял Лондон. Както можете да си представите, идеята не ме въодушеви особено, не само защото трябваше да организирам цялото представление гратис, но и защото, при такава височайша публика, всичко трябваше да е идеално — иначе казано, да не буди никакво съмнение. За щастие, всичко мина както трябва. Даже ми се струва, че това беше най-добрият ни спектакъл. Печалното изражение на Нейно Величество при вида на опустошения Лондон бе достатъчно красноречиво. На следващия ден обаче пак бях повикан в двореца. Отново си помислих, че измамата ми е била разкрита, но и този път ме чакаше сюрприз: поводът за това второ призоваване бе щедрото дарение, с което Нейно Величество искаше да подпомогне

проучванията ми. Да, добре ме чухте, кралицата бе готова да финансира моята измама: искаше да продължа да изследвам други дупки, да усвоя нови маршрути към други епохи. Но това не беше всичко. Тя искаше също да ѝ построя дворец в четвъртото измерение, нещо като лятна резиденция, в която да прекарва дълги периоди с цел да си удължи живота, изплъзвайки се от лапите на времето. Естествено, приех поръчката. Какво друго можех да направя? Само че не съм довършил строежа на двореца ѝ, разбира се, нито пък ще го довърша някога. Сещате ли се защо?

— Вероятно защото нападенията на ужасните дракони, които обитават четвъртото измерение, постоянно забавят строителните работи — отвърна писателят с нескрито отвращение.

— Именно — потвърди Гилиъм с широка усмивка. — Виждам, че започвате да схващате правилата на играта, господин Уелс.

Писателят не се засмя на шегата му. Вместо това се вторачи в кучето, което се намираше на няколко метра от тях и упорито ровеше с муцуна сред останките.

— Обстоятелството, че Нейно Величество повярва в лъжата ми, не само се отрази добре на джоба ми, но и окончателно премахна всичките ми безпокойства. Тутакси спрях да се тревожа от писмата на учените, които редовно се появяваха във вестниците и ме порицаваха като мошеник; бездруго вече никой не им обръщаше внимание. Дори негодникът, който от време на време оплескваше фасадата на фирмата ми с говежди тор, престана да ме дразни. Всъщност на този етап имаше само един човек, способен да ме разобличи: това бяхте вие, господин Уелс. Но аз предположих, че щом не сте го направили веднага, значи никога няма да го сторите. И трябва да ви призная, че намерих държането ви достойно за възхита — държане на истински джентълмен, който умее да признае поражението си, когато е изгубил играта.

И предприемачът поднови разходката със самодоволна усмивка, като с едно движение на главата подкани Уелс да го придружи. Напуснаха площада, крачейки мълчаливо, следвани от кучето, и навлязоха в една от задръстените с отломки улици.

— Замисляли ли сте се някога за истинската същност на всичко това, господин Уелс? — попита предприемачът. — Погледнете го от такъв ъгъл: ако вместо да го представям като същинската 2000 г. го бях обявил за обикновена театрална постановка на фантастична пиеса, написана от мен, нямаше да съм извършил никакво престъпление. И мнозина, тъй или иначе, щяха да дойдат да я видят. Но ви уверявам, че никой от зрителите, връщайки се вкъщи след това, не би се чувствал специален, нито пък би възприемал света от друга перспектива. Всъщност единственото, което правя, е да ги карам да мечтаят. Не ви ли се струва тъжно, че мога да бъда наказан за това?

— Би трябвало да попитате клиентите си дали биха платили същата сума, за да гледат обикновена пиеса — отвърна писателят.

— Не, господин Уелс. Тук грешите. В действителност би трябвало да ги попитам дали биха предпочели да узнаят, че всичко е било измама, и да си получат парите обратно, или биха избрали да си отидат от този свят, мислейки, че са видели с очите си 2000 г. Това е истинският въпрос. И ви уверявам, че мнозинството биха предпочели да не узнаят. Та нима няма лъжи, които правят живота по-красив?

Уелс въздъхна, но не му се искаше да признае, че всъщност Гилиъм имаше право. Очевидно себеподобните им биха предпочели да мислят, че живеят във век, в който науката е способна да ги пренесе в 2000 г., независимо по какъв начин. Това бе по-добро, отколкото да живееш в епоха, от която не можеш да избягаш.

— Помислете например за младия Андрю Харингтън — рече предприемачът с лукава усмивка. — Помните ли го? Ако не греша, той все още е жив благодарение на една лъжа. Лъжа, в която вие се съгласихте да участвате.

Уелс се канеше да отговори, че от лъжа до лъжа има голяма разлика, но Гилиъм не му даде възможност, защото изстреля нов въпрос:

— Знаете ли, че именно аз построих машината на времето, онази любима ваша играчка, която пазите на тавана си?

Този път Уелс не можа да скрие удивлението си.

— Да, направих я по поръчка на Чарлс Уинслоу, братовчеда на злочестия господин Харингтън — призна Гилиъм развеселен. — Господин Уинслоу пътува с нас във втората експедиция и няколко дни по-късно се яви в кабинета ми, за да ме помоли да организирам за него

и братовчед му частно пътуване до 1888 г., до Есента на ужаса. Колкото и да струвало, били готови да го платят. Ала аз, за жалост, не можех да задоволя тази прищявка.

Бяха се отдалечили от трасето на улицата и в момента се приближаваха към планина от отпадъци, зад която се виждаше хоризонт от порутени покриви, засенчени от заплашително надвиснали сиви облаци.

— И все пак причината, поради която господин Уинслоу искаше да пътува в миналото, бе тъй романтична, че ме трогна достатъчно, за да се реша да му помогна — рече предприемачът иронично и, за удивление на Уелс, се закатери по хълма. — Обясних му, че това пътуване може да се осъществи само с машина на времето като описаната във вашия роман и двамата начертахме план, в който вие щяхте да сте ключов елемент, както добре знаете. Ако господин Уинслоу успееше да ви убеди да се престорите, че разполагате с машина на времето, аз не само щях да поръчам да построят едно съоръжение като това от романа, но дори щях да му осигуря необходимите актьори, които да изиграят ролите на Джек Изкормвача и убитата от него проститутка. Сигурно се питате защо се съгласих да направя това. Предполагам, че човек се пристрастява към фабрикуването на лъжи. А и няма да скрия, господин Уелс, че ми беше забавно да ви привлека към една пантомима, подобна на организираната от мен, за да видя дали ще приемете да участвате в нея, или не.

Уелс едва успяваше да следи думите на Гилиъм. Изкачването на възвишението не само изискваше голяма част от вниманието му, но и пораждаше у него тревожно чувство, защото далечният хоризонт бе започнал да се приближава, докато накрая остана на една ръка разстояние. Щом стигнаха горе, писателят видя, че това бе просто изрисувана стена. Смаян, той прокара ръка по рисунката. Гилиъм го наблюдаваше умилено.

— След успеха на втората експедиция и въпреки обстоятелството, че бурите бяха утихнали, си зададох въпроса: имаше ли смисъл да продължавам с всичко това, щом вече бях постигнал дори повече от желаното? Единствената подбуда, която открих, за да оправдая пред самия себе си усилието, което щеше да ми коства организирането на трета експедиция — рече той, припомняйки си с

недоволство колко изкуствено декламираше Джеф Уейн диалозите на Шакълтън и колко слабоват изглеждаше, застанал с вдигната пушка върху камъните, — бяха парите. Но вече бях натрупал повече пари, отколкото бих могъл да похарча за десет живота, така че и това не можеше да ми послужи като оправдание. От друга страна, бях сигурен, че рано или късно моите хулители ще се организират по някакъв начин и тогава дори Дойл не би могъл да спре съгласуваното им настъпление.

Предприемачът улови бравата на една врата, която се подаваше от стената, но не направи опит да я отвори. Вместо това се обърна към Уелс със съкрушено изражение.

— Несъмнено най-разумното нещо бе да оставя тая работа — рече той меланхолично, — прибягвайки до плана, който бях измислил още преди да отворя вратите на фирмата си. Според предвижданията ми щях да загина от жестока смърт в четвъртото измерение, погълнат в миг на невнимание от някой от моите измислени дракони под носа на група служители, които, дълбоко покрусени, щяха да изнесат скръбната новина в пресата. По този начин щях да започна нов живот в Америка под друга самоличност, а Гилиъм Мъри, предприемачът, разбулил загадките на бъдещето, щеше да бъде оплакван от цяла Англия. Ала въпреки този красив край нещо ми пречеше да се откажа, подтикваше ме да продължа със спектакъла. Искате ли да узнаете какво бе то, господин Уелс?

Вместо отговор писателят само сви рамене.

— Ще се постарая да ви го обясня, макар и да се съмнявам, че ще го разберете. Виждате ли, създавайки всичко това, не само доказах, че моето бъдеще изглежда правдоподобно, но и се превърнах в някой друг, в измислен от самия мен герой. Бях престанал да бъда един жалък строител на оранжерии. За вас съм просто шарлатанин, но за останалите съм властелин на времето, смел предприемач, който е преживял хиляди приключения в Африка и всяка нощ спи на едно място, където времето не тече, заедно с вълшебното си куче. Мисля, че не ми се искаше да затворя фирмата, защото това означаваше да стана пак обикновен човек. Ужасно богат, дума да няма, но също така ужасно обикновен.

И като каза това, той завъртя бравата и влезе в един облак.

Уелс го последва след няколко секунди, вървейки подир тъй нареченото вълшебно куче, за да се натъкне на намусеното си лице, умножено от половин дузина огледала. Намираше се в тясна гримьорна, претъпкана със сандъци и стойки, от които висяха нагръдници, шлемове и брони. Застанал в един ъгъл, Гилиъм го наблюдаваше с ведра усмивка.

— И предполагам, че заслужавам онова, което ще ме сполети, ако вие не ми помогнете — рече той.

Най-сетне стигнаха до същественото. Както подозираше Уелс, неговият домакин не си бе направил труда да го докара на това място единствено с цел да му предложи обикновена туристическа обиколка. Не, нещо се беше случило, нещо се беше объркало. И сега Гилиъм бе изпаднал в беда. Сега Гилиъм се нуждаеше от помощта му. Това бе основното блюдо, което предприемачът бе сервирал, щом гостът преглътна гарнитурата на обясненията. Нуждаеше се от помощта му, да. За жалост, обстоятелството, че през цялото време му бе говорил с този почти бащински тон на превъзходство, подсказваше, че няма да се унижи да моли за нея. Изобщо не се съмняваше, че ще я получи. Сега на Уелс му оставаше само да разбере с какъв тип заплаха смяташе да постигне това.

— Вчера ме посети инспектор Колин Гарет от Скотланд Ярд — осведоми го предприемачът. — В момента разследва случай с някакъв просяк, намерен убит в Мерилбоун, което, впрочем, не е рядко произшествие за този квартал. Необичайното в случая е оръжието, използвано от убиеца. Трупът има огромна дупка по средата на гърдите, през която може да се гледа като през прозорец. Сякаш е бил изложен на въздействието на някакъв топлинен лъч. Според съдебните лекари няма оръжие, способно да причини подобна рана — поне в нашата епоха не съществува такова. И това е накарало младия инспектор да заподозре, че клетият просяк е бил убит с оръжие от бъдещето, по-конкретно с една от винтовките, използвани от капитан Шакълтън и неговите войници, чиито опустошителни ефекти е могъл да види лично като участник във втората експедиция.

Гилиъм взе една винтовка от неголемия арсенал в единия край на помещението и я подаде на Уелс. Писателят видя, че тъй нареченото оръжие бе просто парче дърво, към което бяха прибавени няколко безполезни ръчки и болтове, точно както в случая с трамвая.

— Както виждате, това е обикновена играчка. Раните на автоматите се получават с помощта на малки заряди, скрити в самата броня. Ала за моите клиенти, естествено, оръжието е не само истинско, но и мощно — обясни предприемачът, като взе фалшивата винтовка от ръцете на писателя и я върна обратно при останалите в арсенала. — Накъсо, инспектор Гарет смята, че някой от войниците на бъдещето, може би дори самият капитан Шакълтън, е пътувал във времето до нашата епоха, скрит като гратисчия в „Хронотилус“. И тъй, инспекторът не е могъл да измисли друго, освен да пътува с третата експедиция и да го арестува, преди това да се случи, предотвратявайки по този начин самото престъпление. Вчера ми показва заповед от министър-председателя, която го упълномощава да задържи един човек, който — от наша гледна точка — още не се е родил. Инспекторът пожела да му запазя три места в третата експедиция — за него и двама негови полицаи. И както навярно разбирате, аз се съгласих. Под какъв предлог бих могъл да му откажа? И тъй, след десет дни Гарет ще пътува до 2000 г. с намерението да арестува убиец, но вместо това ще разкрие най-голямата измама на века. Може би си мислите, че при моята безскрупулност бих могъл да изляза от положението, като му предам някого от актьорите ми, но за да изглежда всичко достоверно, би трябвало не само спешно да построя друг „Хронотилус“, но и да разреши един досаден проблем — инспекторът трябва да види самия себе си като участник във втората експедиция. Както виждате, това е прекалено сложно дори за мен. Единственият, който може да попречи на Гарет да пътува в бъдещето, както си е наумил, сте вие, господин Уелс. Нужно ми е да намерите истинския убиец, преди да е настъпил денят на третата експедиция.

— И защо трябва да ви помогна? — попита Уелс с тон, който прозвуча по-скоро примирено, отколкото предизвикателно.

В крайна сметка това бе въпросът, който щеше окончателно да изясни нещата — и двамата го знаеха. Гилиъм се приближи до него, като се усмихваше с плашещо спокойствие, сложи възпълната си ръка на рамото му и го поведе извънредно внимателно към другия край на стаята.

— Много съм мислил какъв отговор да дам на този въпрос, господин Уелс — рече той кротко, едва ли не с нежност. — Бих могъл да апелирам към вашето състрадание. Да, бих могъл да падна на

колене и да ви умолявам за помощ. Представяте ли си, господин Уелс? Можете ли да си ме представите как хленча като дете пред вас и обливам обувките ви със сълзи, ридаейки, че не искам да ме екзекутират? Сигурен съм, че това би свършило работа: вие смятате, че сте по-добър от мен и жадувате да го докажете — усмихна се Гилиъм, като същевременно отвори една вратичка и подкани Уелс да мине през нея с леко побутване. — Бих могъл да прибягна и до заплахи — например да ви кажа, че ако не ми помогнете, любимата ви Джейн с положителност ще претърпи неприятен инцидент по време на обичайната си следобедна разходка с велосипед из околностите на Уокинг. Не се съмнявам, че това също би свършило работа. Но в крайна сметка ще апелирам към вашето любопитство. Вие и аз сме единствените, които знаем, че цялата работа е един голям фарс. Или, другояче казано, единствените, които знаем, че не е възможно да се пътува във времето. И все пак някой го е сторил. Не ви ли гризе любопитство? Нима ще оставите оня младок Гарет да хаби сили да преследва една измислица, когато е възможно из улиците на Лондон да броди истински пътник във времето?

Гилиъм и Уелс се спогледаха безмълвно.

— Сигурен съм, че няма да допуснете това — завърши предприемачът.

След което затвори вратата на бъдещето и отново изостави писателя в двайсет и първия ден от ноември 1896 г. Уелс изведнъж се озова в окаяната задна уличка на „Мъри Пътешествия във времето“ — алея, претъпкана с боклук, сред който ровеха няколко котки. Имаше чувството, че пътуването му до 2000 г. е било просто сън. Следвайки някакъв неволен импулс, пхна ръце в джобовете на самото си, но те се оказаха празни: никой не бе скрил цветето в тях.

XXXVII

На следващата сутрин Уелс отиде при Колин Гарет в кабинета му. Инспекторът му се стори плах и деликатен момък, за който сякаш всичко бе твърде голямо: от солидното бюро, на което в момента закусваше, до землестокафявия му костюм, но най-вече убийствата, грабежите и другите престъпления, плъзнали като противни плевели из целия град. Ако някога бе пожелал да напише детективски роман — като онези, които фабрикуваше неговият колега Дойл например — никога не би описал своя детектив като младежа, който виждаше пред себе си. Болнаво и боязливо създание, замесено от едно тесто, което ужасно лесно се пропиваше от почтителния плам на възхитата, както можа да заключи от ентузиазма, с който се ръкува с него.

Щом седна, Уелс понесе обичайния порой от хвалебствия за „Машината на времето“ с типичното си скромно изражение, макар че трябваше да признае, че младият инспектор увенча похвалното си слово с един несъмнено новаторски завършек.

— Както ви казах, изпитах огромна наслада от вашия роман, господин Уелс — рече той, отмествайки настрани подноса със закуската с известно стеснение, сякаш искаше да скрие следите от лакомията си, — и безкрайно съчувствам на вас и на другите писатели на фантастични романи, задето не можете да продължите с догадките си за бъдещето, след като вече знаем какво е то в действителност. Ако не беше станало така, ако бъдещето продължаваше да е непостижима мистерия, допускам, че този тип романи, основани на предположения относно утрешния ден, щяха в крайна сметка да се превърнат в самостоятелен жанр.

— Сигурно — съгласи се Уелс, изненадан, че младият инспектор е размишлявал над въпрос, който на самия него изобщо не му бе минал през ум.

Може би въпреки всичко бе сгрешил, преценявайки го по незрялата му външност. След кратката размяна на думи през следващите секунди двамата само се гледаха с абсурдна симпатия, докато слънцето, което проникваше през прозореца, ги къпеше в злато.

Накрая Уелс, като видя, че инспекторът вече е изчерпал хвалебствията си, реши да пристъпи към въпроса, който го бе довел тук.

— Предполагам, че щом сте чели творбата ми, няма да ви изненада поводът за посещението ми, а именно моят интерес към случая с убития просяк — призна той. — До мен достигна слух, че съществува възможност убиецът да е пътник във времето и въпреки че съвсем не се смятам за авторитет по темата, все пак мисля, че мога да ви бъда от полза.

Гарет повдигна вежди, сякаш не разбираше за какво говори Уелс.

— Искам да кажа, инспекторе, че съм дошъл да ви предложа... сътрудничество.

Тогава инспекторът го изгледа с трогнато изражение.

— Много любезно от ваша страна, господин Уелс, но няма да е необходимо — рече. — Виждате ли, вече съм разрешил случая.

Взе един плик и разстла върху бюрото, сякаш редеше колода карти, фотографиите, които бяха в него — на всичките се виждаше трупът на просяка. Сетне започна да ги показва на Уелс, като му обясняваше с явно вълнение и с най-големи подробности дедуктивната верига, накарала го да заподозре капитан Шакълтън или някого от войниците му. Уелс почти не го слушаше, защото инспекторът само повтаряше онова, което вече бе чул от Гилиъм, но затова пък разгледа с огромен интерес необичайната рана на трупа. Писателят не разбираше нищо от оръжия, но не беше нужно да си голям познавач, за да схванеш, че такава страховита дупка не може да бъде причинена с обикновено оръжие. Точно както твърдяха Гарет и неговият екип от съдебни лекари, раната като че ли бе нанесена с топлинен лъч, с нещо като поток от лава, направляван от човешка ръка.

— Както виждате, не може да има никакво друго обяснение — заключи Гарет с доволна усмивка и отново прибра снимките в плика. — Всъщност само чакам да мине времето, докато дойде денят на третата експедиция. Тази сутрин например изпратих двама полицаи на местопрестъплението ей така, съвсем рутинно.

— Разбирам — рече Уелс, като се опитваше да скрие унинието си.

Как би могъл да убеди инспектора да разследва в друга посока, без да му разкрие, че капитан Шакълтън изобщо не е човек от бъдещето и че самата 2000 г. е просто декор, спретнат с отломки от

разрушени сгради? Ако не успееше, вероятно Джейн щеше да умре. Сподави една въздишка, за да скрие от инспектора отчаянието си.

В този миг един полицаи отвори вратата на кабинета и поиска да разговаря с Гарет. Младежът се извини и излезе в коридора, за да проведе разговор, който долиташе до Уелс под формата на неясен брътвеж. След няколко минути Гарет се върна в кабинета във видимо лошо настроение, размахвайки една хартийка в дясната си ръка.

— Градската полиция е съставена от шайка некадърници — изръмжа той за удивление на Уелс, който не очакваше, че такъв деликатен момък е способен на гневен изблик. — Един от моите агенти току-що е открил на местопрестъплението надпис на стената, който онези глупаци изобщо не са забелязали.

Уелс го гледаше как безмълвно чете и препрочита бележката, подпрян на ръба на бюрото, като клатеше глава крайно недоволено.

— Но в този миг вашето присъствие тук е твърде благоприятно, господин Уелс — рече той накрая, като се усмихна на писателя. — Според мен това е откъс от някакъв роман.

Уелс повдигна вежди и взе бележката, която му подаде Гарет. На нея бе написано следното:

Непознатият се появи в началото на февруари, през един мразовит зимен ден, когато духаше остър вятър и бръскаше сняг — последният сняг за тази година; той дойде по стръмния път от гара Брамбълхърст пеша и държеше в ръка, пъхната в дебела ръкавица, малък черен куфар^[1].

Щом прочете това, писателят вдигна очи към инспектора, който също го гледаше.

— Говори ли ви нещо този текст, господин Уелс?

— Абсолютно нищо — отвърна писателят без капка колебание. Гарет взе бележката от ръцете му и я препрочете, клатейки отново глава като махалото на часовник.

— И на мен — призна той. — Какво ли цели Шакълтън с това? След като зададе този въпрос на празното пространство, инспекторът

сякаш потъна в размишления, а Уелс се възползва от момента, за да се надигне от мястото си.

— Е, инспекторе, няма да ви безпокоя повече — рече той. — Оставям ви с вашите загадки.

Гарет се опомни и стисна ръката му.

— Благодаря, господин Уелс. Ще ви потърся, ако имам нужда от вас.

Уелс кимна и излезе от кабинета, като остави Гарет да умува, седнал в съмнително равновесие на ръба на бюрото. Измина коридора, спусна се по стълбите, излезе от участъка и се качи в първия изпечил се пред погледа му файтон почти несъзнателно, движейки се като сомнамбул или хипнотизиран, или пък — защо не? — като автомат. Докато пътуваше към Уокинг, не дръзна да надзърне през прозорчето дори веднъж от страх да не би някой непознат, вървящ по тротоара, или земеделец, поспрял да почине край пътя, да му отвърне с многозначителен поглед, който да го хвърли в ужас. Когато се прибра вкъщи, забеляза, че ръцете му треперят. Промъкна се по коридора, без дори да се обади на Джейн, че си е дошъл, и влезе в кухнята. На масата бяха пишещата машина и ръкописът на последния му роман, който бе озаглавил „Невидимия“. Блед като платно, Уелс седна на масата и се взря в първата страница от ръкописа, който бе завършил предния ден и който никои друг освен него не беше чел. Романът започваше със следната фраза:

Непознатият се появи в началото на февруари, през един мразовит зимен ден, когато духаше остър вятър и бръскаше сняг — последният сняг за тази година; той дойде по стръмния път от гара Брамбълхърст пеша и държеше в ръка, пъхната в дебела ръкавица, малък черен куфар.

Съществуваше истински пътник във времето. И той се опитваше да влезе във връзка с Уелс.

Това си помисли писателят, и то не без причина, когато най-сетне успя да излезе от вцепенението си. С каква друга цел би написал пътникът на онази стена началната фраза на „Невидимия“ — роман,

който в епохата на Уелс още не беше публикуван и в настоящия момент никой, освен автора, не знаеше за съществуването му? Използването на непознато оръжие за погубването на просяка несъмнено целеше да привлече вниманието на полицията, да открие това убийство сред многото други, които се извършваха в града всеки ден; но откъсът от романа, появил се на местопрестъплението, беше послание, което можеше да бъде отправено единствено към Уелс. И колкото и да си мислеше, че необикновената рана на трупа може да е била нанесена с някакъв инструмент от настоящето, за който Гарет и съдебните лекари още не се бяха сетили, то очевидно никой не можеше да знае началото на романа, освен някой човек от бъдещето. Това разсея и последните съмнения на Уелс, че си има работа с пътник във времето. Щом осъзна този факт, писателят се разтрепери от глава до пети — не само поради внезапното откритие, че пътуванията във времето, които винаги бе смятал за чиста фантазия, бяха възможни или, по-точно, щяха да са възможни в бъдещето. Стръскащо бе и това, че поради някаква неясна причина, която предпочиташе да не знае, въпросният пътник, който и да бе той, се опитваше да се свърже с него.

Цяла нощ се въртя в леглото, измъчван от неприятното усещане, че е наблюдаван, като се чудеше дали трябва да разкаже всичко на инспектор Гарет — а може би това би разсърдило пътника във времето? Когато се съмна, все още не беше взел решение как да постъпи. За щастие не се и наложи, защото пред дома му почти веднага спря официална карета на Скотланд Ярд. Гарет бе изпратил един полицаи да го вземе: беше се появил нов труп.

Без да закуси, надянал палто върху нощната си риза, Уелс се остави да го отведат в метрополията в замаяно състояние. Каретата спря на Портланд Стрийт, където го чакаше Гарет, който изглеждаше болнав и безпомощен в центъра на внушителен полицейски ескорт. Уелс преброи повече от половин дузина агенти, стараещи се да опазят местопрестъплението от тълпата любопитни, сред които различи поне двама вестникари.

— Този път жертвата не е просяк — осведоми го инспекторът, като се ръкува с него, — а собственикът на една близка кръчма, някой си Тери Чеймбърс. Няма обаче и най-малко съмнение, че е бил убит със същото оръжие.

— Оставил ли е убиецът някакво друго съобщение? — попита Уелс със слаб гласец, като едва се удържа да не добави „за мен“.

Гарет кимна с нескрито недоволство. Очевидно младият инспектор би предпочел капитан Шакълтън да си намери по-безопасно развлечение, докато не дойде време той да отпътува за 2000 г., за да го залови. Видимо потиснат от тези абсурдни номера, Гарет заведе Уелс на местопрестъплението, като си проби път през полицейския кордон. Въпросният Чеймбърс седеше малко килнат на една страна, с димяща дупка в средата на гърдите, през която можеше да се види стената, на която бе подпрян. Над главата му някой бе надраскал някакъв текст на самата стена. С разтуптяно сърце, като внимаваше да не настъпи кръчмаря, Уелс се наведе, за да го прочете:

Потеглихме от Мюнхен на 1 май в осем и половина
вечерта и пристигнахме във Виена на следващата сутрин.

Щом се увери, че фразата не е от неговия роман, Уелс въздъхна облекчен, но донякъде и разочарован. Дали това бе послание, отправено към друг писател? Логично бе да се допусне, че е така, и Уелс бе сигурен, че тази фраза — впрочем ужасно незначителна — бе началото на някой все още непубликуван роман. Вероятно авторът му го бе завършил съвсем наскоро. Явно пътникът във времето се опитваше да се свърже не само с него, но и с още някого.

— Говори ли ви нещо този текст, господин Уелс? — попита Гарет обнадяден.

— Не, инспекторе. Но ви съветвам да го публикувате в пресата. Очевидно убиецът ни задава някаква гатанка, а очите на цялата страна виждат по-добре, отколкото чифт очи — предложи той, съзнавайки, че трябва да направи всичко възможно съобщението да стигне до онзи, за когото бе предназначено.

Инспекторът коленичи, за да огледа внимателно трупа, а в това време Уелс плъзна разсеян поглед по множеството, струпало се зад полицейския обръч. Какво ли искаше пътникът във времето от двама писатели от XIX век? — запита се той. За момента нямаше представа, но не хранеше никакво съмнение, че скоро щеше да научи. Това бе въпрос на изчакване. Засега пътникът бе този, който местеше пешките.

Опомнил се от унеса си, той изведнъж се улови, че се е загледал в една млада жена, която на свой ред го наблюдаваше. Едва прехвърлила двайсетте, слаба, бледа и с червеникави коси, тя се бе вторачила в него с настойчивост, която му се стори неуместна. Носеше обикновена рокля и пелерина, но имаше нещо странно в нея, в изражението ѝ и в начина, по който го гледаше; той не можеше да го определи с думи, но то я отличавахе от останалите в навалищата.

Без сам да знае защо, Уелс тръгна към нея. За негова изненада импулсивното му движение подплаши девойката, която се обърна и изчезна в тълпата; от бриза косите ѝ се развяваха като пламъци. Когато писателят успя да си проправи път сред множеството, от нея вече нямаше и следа. Огледа се във всички посоки, но не можа да я открие. Сякаш се бе изпарила във въздуха.

— Добре ли сте, господин Уелс?

Писателят неволно се сепна, чувайки гласа на инспектора, който бе дошъл при него, вероятно заинтригуван от странното му държане.

— Видяхте ли я, инспекторе? — попита, като продължаваше да оглежда неспокойно улицата. — Видяхте ли девойката?

— Коя девойка? — попита младият мъж объркан.

— Беше ей тук, сред тълпата. И имаше нещо в нея...

Гарет го наблюдаваше с любопитство.

— Какво искате да кажете, господин Уелс?

Писателят се канеше да отговори, но установи, че не знаеше как да обясни необичайното впечатление, което му бе направила младата жена.

— Аз... Забравете, инспекторе! — отвърна, свивайки примирено рамене. — Навярно е била някоя моя бивша ученичка, затова ми се видя позната...

Гарет кимна, не особено убеден. Явно беше озадачен от държането му. Все пак послуша съвета му и на следващия ден двата текста — неговият и този на незнайния автор — се появиха във всички лондонски вестници. И ако догадките на Уелс бяха верни, това сведение сигурно бе съсипало закуската на някого от колегите му. Уелс не знаеше кой можеше да е писателят, който в този миг навярно бе изпаднал в същата паника, която мъчеше и него от два дена насам, но откритието, че не е единственият адресат на пътника във времето, донякъде го успокояваше. Вече не се чувстваше сам във всичко това,

нито пък изпитваше неотложно желание да научи какво искаше пътникът от тях. Беше сигурен, че все още не са получили цялата гатанка.

И се оказа прав.

Когато на следващата сутрин каретата на Скотланд Ярд спря пред вратите му, Уелс седеше на стъпалата отпред, облечен и закусил. Третият труп бе на една шивачка на име Шантал Елис. Неочакваната промяна на пола при избора на жертвата обърка инспектор Гарет, но не и Уелс, който знаеше, че самите трупове нямат никакво значение — те бяха просто черните дъски, върху които пътникът във времето пишеше своите послания. Фразата, написана този път върху една стена на Уеймаут Стрийт, на която бе подпряна злополучната госпожа Елис, гласеше:

Историята ни завладя и ние се задържахме край огъня на камината, затаили дъх, но с изключение на единствената забележка, че е страшен, какъвто трябва да бъде всеки мистериозен разказ наврѳх Бѳдни вечер в прастара къща, не си спомням да е имало друго мнение, докато най-накрая някой се обади, че това е единствената известна му случка, в която подобно видение се явява на дете^[2].

— Говори ли ви нещо този текст, господин Уелс? — попита Гарет без никаква надежда.

— Не — отвърна писателят, като се въздържа да добави, че този витиеват стил му изглежда смѳтно познат, въпреки че не можеше да определи кой е авторът.

А когато инспектор Гарет се затвори в Лондонската библиотека с дузина полицаи, решени да прегледат всички романи, изпълващи лавиците ѳ, за да открият онзи, от който — незнайно с каква загадѳчна цел — вадеше цитати Шакълтън, Уелс се върна у дома, като се питаше колко още невинни хора трябва да загинат, преди пътникът във времето да завърши гатанката си.

На следващата сутрин обаче каретата на Скотланд Ярд не дойде да го вземе. Означаваше ли това, че пътникът вече бе влязъл във връзка

с всички писатели, към които се обръщаше? Отговорът го чакаше в пощенската кутия. Там Уелс намери една карта на Лондон, чрез която пътникът им съобщаваше сборния пункт, използвайки повода да се изфука със способността си да се пренася през времевия поток, както му скимне, защото това бе карта от 1666 г., изработена от чешкия гравьор Венцеслас Холар^[3]. Уелс разгледа с възхита този изящен труд, изобразяващ един град, чийто облик вече не беше същият, защото едва няколко месеца след изработването на картата бил опожарен до основи. Пожарът, доколкото си спомняше Уелс, започнал от една хлебарница в центъра и, подхранен от съседните складове за въглища, дърво и алкохол, бързо се разпространил, достигнал катедралата „Св. Павел“ и се прехвърлил през римската стена в зоната на Флийт Стрийт. Ала писателят бе истински изумен от друго — на картата по нищо не й личеше, че е трябвало да прекоси повече от две столетия, докато стигне до неговите ръце. Подобно на войник, който минава през река, като държи пушката над главата си, пътникът бе опазил картата от хода на времето, спасявайки я от дискретното докосване на годините, от жълтите нокти на десетилетията и от хищните лапи на вековете.

Щом се съвзе от изненадата си, Уелс видя кръгчето, с което бе означен площад Бъркли, а до него бе отбелязан номер петдесет. Несъмнено това бе мястото, където трябваше да отидат тримата писатели, за да се срещнат с пътника. И трябваше да признае, че последният не можеше да избере по-подходящо място, защото домът на площад Бъркли № 50 се славеше като най-омагьосаната къща в Лондон.

[1] Прев. Христо Кънев, изд. Народна култура, София 1964. ↑

[2] Прев. от англ. Иглика Василева, изд. ФАМА, 2002. ↑

[3] Вацлав (известен в Англия като Венцеслас) Холар (1607–1677) — чешки график, прекарал голяма част от живота си в Англия. ↑

XXXVIII

Площад Бъркли беше мъничък и извънредно меланхоличен за размерите си, но имаше най-старите дървета в центъра на Лондон. Уелс го прекоси с почти тържествена стъпка, поздравявайки с бегъл поклон апатичната нимфа, която скулпторът Александър Мънро бе прибавил към суровата печал на пейзажа, и спря пред сградата с номер петдесет — скромна постройка, която не съответстваше на останалите сгради около площада, създадени от прочути архитекти на епохата. Съдейки по вида ѝ, беше изоставена от няколко десетилетия и въпреки че фасадата не изглеждаше твърде повредена, прозорците на горните етажи и на сутерена бяха заковани с прогнили дъски, предназначени да крият от любопитни погледи мрачните тайни, които навярно се тулеха вътре. Уелс с неволно потръпване се запита дали бе постъпил разумно, пристигайки сам. Може би трябваше да уведоми инспектор Гарет — не само защото тук щеше да се срещне с някого, който явно не се колебаеше да убива обикновени граждани, но и защото бе дошъл на срещата с наивното намерение да го залови и да го поднесе на тепсия на инспектора, тъй че последният да си избие от главата идеята да пътува до 2000 г.

Уелс внимателно разгледа неприветливата фасада на най-омагьосаната — според мълвата, — сграда в Лондон, като си мислеше, че славата ѝ е преувеличена. Списание „Мейфеър“ бе събрало с голяма доза сензационност странните произшествия, които от началото на века се бяха случили на това място; явно всеки, дръзнал да стъпи тук, в крайна сметка умираше или изгубваше разсъдък си. За Уелс, който бе лишен от неземна чувствителност, това бе просто дълъг списък от кръвожадни дивотии, от слухове, на които дори печатното слово не успяваше да придаде правдоподобност. Сред тях не липсваха историите на слугини, които след полудяването си не могли да обяснят какво са видели, или пък на моряци, хвърлили се от прозорците, за да избягат, и останали набучени на остриите върхове на решетестата ограда. Имаше, естествено, и сведения от будуща съседина, които твърдяха, че през периодите, когато къщата бе оставала

необитаема, са чували неспирен шум от тътрене на мебели зад стените и са зървали странни сенки през прозорците ѝ. Заради този баласт от страшни случки сградата се славеше като прокълнато място и обиталище на безмилостен призрак — извънредно подходящ кът, в който джентълмените на кралството можеха да докажат мъжеството си, дръзвайки да прекарат една нощ там. През 1840 г. един авантюрист на име сър Робърт Уорбойс, който бил издигнал скептицизма си до ранга на добродетел, приел предизвикателството на приятелите си да преспи в сградата срещу сто гвинеи. Уорбойс се затворил там, въоръжен с пистолет и с въже, завързано за камбанка, която висяла на долния етаж при входа; с шеговита усмивка обещал да позвъни, ако изпадне в беда. Камбанният звън проехтял само петнайсет минути по-късно, последван от изстрел, който нарушил покоя на нощта. Когато приятелите му се притекли на помощ, заварили аристократа мъртъв, скован върху леглото и с изкривено от ужас лице. Куршумът се бил врязал в таблата на леглото, след като — кой знае? — може би пронизал безплътното тяло на призрака. Трийсет години по-късно, когато сградата вече се ползвала със значителен престиж в списъка на омагьосаните къщи в Англия, друг смел младеж, някой си лорд Литълтън, дръзнал да пренощува там. Той обаче извадил по-голям късмет, защото оцелял след атаката на привидението, по което успял да стреля със заредения със сребърни монети пистолет, с който имал благоразумието да си легне. Лорд Литълтън дори видял как зловредното създание паднало на земята, въпреки че при последвалото разследване в стаята не намерили никакъв труп, както самият стрелец разказал с явно объркване в прочутото списание „Бележки и въпроси“ — Уелс веднъж го бе разлистил развеселен, попадайки на него в една книжарница. В слуховите и легендите имаше разминавания и относно събитието, което бе породило въпросния призрак. Според някои мястото бе прокълнато, защото тук били измъчвани най-безжалостно стотици деца. Други пък смятаха привидението за измислица на съседите, породена от страховитите крясъци на умопобъркания брат, който един някогашен наемател държал под ключ в една от стаите, като му подавал храна през малка вратичка заради агресивността му. Трети пък твърдяха — и това бе любимата хипотеза на Уелс, — че произходът на призрака се криел в натрапчивия навик на някой си Майърс да се разхожда в нощния мрак със свещ в ръка, понеже не го

ловял сън, след като годеницата му го напуснала дни преди сватбата. Накратко, от няколко петилетки в къщата не бе имало друго произшествие, поради което не бе неразумно да се заключи, че привидението се бе завърнало в пъкъл, може би отегчено от толкова младоци, горящи от желание да докажат храбростта си. Но призракът бе последното, което тревожеше Уелс. Имаше си достатъчно земни проблеми, за да се вълнува и от фауната на отвъдния свят.

Огледа и двете страни на улицата, но не се виждаше жива душа и тъй като луната бе в последна четвърт, нощта бе непрогледна. Стори му се стори, че мракът се отличаваеше с онази присъща на мармаладите лепкавост, която му приписваха готическите романи. Бележката върху картата не уточняваше часа на срещата и поради това Уелс бе решил да отиде в осем и половина вечерта, защото този час се споменаваеше във втория цитат. Надяваше се да е отгатнал правилно и да не е единственият, който щеше да се представи пред пътника. Бе взел мерки да се въоръжи за всеки случай и тъй като нямаше пистолет, бе вързал с връв на гърба си ножа за рязане на месо, тъй че острият инструмент да остане незабелязан от пътника, ако последният решише да го претърси. Така екипиран, писателят се бе сбогувал с Джейн като героите от романите — с продължителна и неочаквана целувка, от която тя отначало се изненада, но в крайна сметка я прие с кротка отдаденост.

Без да губи повече време, Уелс пресече улицата, пое голяма глътка въздух, сякаш се канеше не да влезе в сградата, а да се хвърли в Темза, и бутна вратата, която се отвори с учудваща лекота. Веднага установи, че не е първият пристигнал, защото в центъра на вестибюла стоеше мъж на около петдесет години, пълничък и плешив, и се любуваше на стълбите към горния етаж, които се губеха в тъмното, пъхнал ръце в джобовете на безупречния си костюм.

Щом го видя да влиза, непознатият се обърна към Уелс и му протегна ръка, представяйки се като Хенри Джеймс. Значи този елегантен субект беше Джеймс? Уелс не го познаваше лично, защото рядко се вясваше в микрокосмоса на клубовете и салоните, в които Джеймс бе постоянен посетител и в които — според мълвата — този превзет рентриер надушвал тайните страсти на останалите членове, за

да ги пренесе после на хартия с една проза, изтънчена като обноските му. Уелс обаче съвсем не си бе изгубил съня заради трудността да се срещне с колегата си. Нещо повече, след като прочете „Архивът на Аспърн“ и „Бостънчани“, дори се успокои, че авторът им принадлежи на свят, далечен от неговия. Изтощителното четене на двете творби го наведе на мисълта, че двамата с Джеймс имат само едно общо нещо — това, че прекарват дните си в тракане на пишеща машина. Впрочем Уелс не знаеше, че колегата му, твърде разглезен, за да се унижава с такава изморителна механична работа, предпочиташе да диктува на машинописка. Изобщо единствената заслуга, която признаваше на Джеймс, бе безспорната му дарба да не казва нищо, използвайки за целта предълги фрази. Вероятно и Джеймс изпитваше към творчеството на Уелс същото презрение, което той изпитваше към неговия свят на дантелени кърпички и посърнали дами, белязани от несподелими тайни, защото поизкриви лице, когато новодошлият му се представи като Х. Дж. Уелс. Изминаха няколко секунди, през които всеки оглеждаше другия подозрително, докато накрая Джеймс явно сметна, че са на път да престъпят някое незнайно правило на етикета, защото побърза да наруши неловкото мълчание.

— Изглежда, че сме дошли в точния час. Очевидно нашият домакин ни очаква тази вечер — и той посочи многобройните свещници, поставени из цялото помещение, които не прогонваха напълно мрака, но поне очертаваха в центъра на вестибюла един кръг от светлина, където сигурно щеше да се състои срещата.

— Така изглежда, да — съгласи се Уелс.

После и двамата се загледаха в розетките на тавана — единственото нещо, на което човек можеше да се любува в празния вестибюл. Но за щастие досадното мълчание не се проточи прекалено, защото почти веднага чуха скърцането на панти, което оповести пристигането на третия писател.

Мъжът, който отвори вратата с плахата деликатност на човек, влизащ в крипта, бе прехвърлил петдесетте, едър и червенокос, а челюстта му сякаш пламтеше от грижливо поддържаната рижа брада. Уелс тутакси го позна. Това беше Брам Стокър, ирландецът, който бе администратор на театъра „Лисеъм“, въпреки че сред градските клюкари бе по-известен като импресарио и любимо кутре на прочутия актьор Хенри Ървинг^[1]. Като го видя колко е внимателен и боязлив,

Уелс си припомни и слуховете, според които Стокър бил член на Златната зора — окултно общество, в което участваха и други негови колеги, като например уелският писател Артър Макън или поетът У. Б. Йейтс.

Тримата писатели се ръкуваха в средата на кръга от светлина, преди да потънат в тягостно и смуцаващо мълчание. Джеймс отново бе потърсил убежище в изкуствената си надменност, а Стокър шаваше неспокойно до него. Уелс се забавляваше от тази притеснителна среща между хора, които явно почти нямаха какво да си кажат, въпреки че и тримата — всеки посвоему — правеха едно и също: градяха живота си върху хартия.

— Радвам се да видя, че всички сте тук, господа.

Гласът прозвуча отвисоко и тримата писатели незабавно вдигнаха глави към стълбата, по която в този миг слизаше, без да бърза, сякаш се наслаждаваше на гъвкавата си походка, предполагаемият пътник във времето.

Уелс го наблюдаваше с интерес. Това бе мъж на около четирийсет години, среден на ръст и с атлетично телосложение, който ги приветстваше с бодро изражение. Лицето с високи скули и решителна брадичка бе украсено с добре подрязана брада, чието предназначение явно бе да смекчи, доколкото бе възможно, грубите му черти. Придружаваха го двама души, малко по-млади от него, праметнали странни пушки на ремък през рамо. Те приличаха на жилави тояги, направени от някакъв особен сребрист материал, и писателите ги взеха за пушки не толкова заради вида им, колкото заради начина, по който онези субекти ги носеха. Не се изискваше много ум, за да разбере човек, че именно това бяха оръжията, изпускащи топлинния лъч, отнел живота на тримата убити.

Все пак Уелс остана разочарован от обикновената външност на пътника, сякаш поради самия факт, че идваше от бъдещето, видът му непременно трябваше да е чудовищен или поне обезпокоителен. Нима хората от бъдещето не бяха еволюирали физически, както предсказваше Дарвин? Преди няколко години самият Уелс бе писал в „Пал Мел Баджет“ статия, в която предвиждаше каква външност щеше да добие човекът с течение на вековете: механичните устройства щяха

в крайна сметка да елиминират нуждата от крайници, напредъкът на химията щеше да извади от употреба станалия безполезен храносмилателен апарат, а същата съдба щеше да сполети ушите, косата, зъбите и другите ненужни украшения. Този извънредно бавен процес на окастрияне щеше да пощади само двата действително важни човешки органа, мозъка и ръцете, които, естествено, щяха да увеличат значително размерите си. Резултатът от тези предположения трябваше по необходимост да е плашещ, затова не е чудно, че Уелс се почувства излъган от прозаичната външност на индивида от бъдещето, когото виждаше пред себе си. И сякаш за да засили още повече разочарованието му, пътникът — както впрочем и неговите копои — бе облечен с елегантен кафяв костюм по модата на епохата. Той спря пред тримата писатели и ги загледа в доволно мълчание, а по устните му играеше лека усмивка. Може би единственото, което го спасяваше да не изглежда съвсем обикновен, бе донякъде животинският поглед на живите му черни очи и увереността, която прозираше във всяко негово движение. Но и тези характеристики, каза си Уелс, не бяха отличителни за бъдещето, защото можеха да се открият и в определени хора от неговия свят, който за щастие бе населен с по-смели и обаятелни личности от малката група, представена там.

— Предполагам, че мястото е изцяло по ваш вкус, господин Джеймс — отбеляза пътникът, като се усмихваше лукаво на американеца.

Джеймс, заклет привърженик на недомлъвките, му отвърна с една вежлива, но хладна усмивка.

— Не ще отрека, че имате право, макар че, с ваше позволение, засега ще се въздържа да се съглася с вас, защото бих могъл да го сторя, без да изпадна в лицемерие, само ако в края на срещата преценя, че резултатът е достатъчно обезщетение за опустошителните последици, които оказа върху гърба ми пътуването от Рай^[2] — отвърна той.

Пътникът сви устни за миг, сякаш не бе напълно сигурен, че е разбрал заплетения отговор на Джеймс. Уелс тръсна глава.

— Кой сте вие и какво искате от нас? — боязливо попита Стокър, без да откъсва поглед от наемниците, които стояха като две загадъчни сенки на границата на кръга от светлина.

Развеселен, пътникът загледа обичливо ирландеца.

— Не е нужно да се обръщате към мен с такъв изплашен тон, господин Стокър. Уверявам ви, че съм ви събрал тук с едничката цел да ви спася живота.

— Простете тогава уклончивото ни държане, но навярно разбирате, че самият факт, че сте убили хладнокръвно трима души с единствената цел да привлечете нашето внимание, ни кара да се съмняваме в човеколюбивите ви намерения — намеси се Уелс. Когато пожелаеше, и той умееше да реди витиевати фрази като тези на Джеймс.

— О, това ли било... — рече пътникът, махвайки с ръка. — Уверявам ви, че тези трима души бездруго щяха да умрат. Гай, просякът от Мерилбоун, щеше да намери смъртта си в свада с двама свои другари на следващата нощ. Господин Чеймбърс щеше да загине при нападение на излизане от кръчмата си три дни по-късно. А сутринта на днешния ден прелестната госпожа Елис щеше неизбежно да бъде прегазена от една неуправляема карета на Кливлънд Стрийт. Всъщност единственото, което сторих аз, бе да ускоря смъртта им с няколко дни. Избрах ги именно поради това, че бяха обречени, а пък на мен ми трябваха трима души, които да ликвидираме с нашите оръжия, така че техните убийства заедно с фрагментите от вашите неиздадени романи да бъдат разгласени в пресата и по такъв начин да стигнат до вас. Знаех, че щом успея да ви убедя, че идвам от бъдещето, ще трябва само да ви съобщя мястото на срещата, а любопитството ви ще свърши останалото.

— Значи е истина? — попита Стокър. — Идвате от 2000 г.?

Пътникът се усмихна развеселен.

— Годианата, от която идвам, е много по-далечна от 2000-та, в която със сигурност не се води никаква война срещу автоматите. Де да бяха тези играчки единствената ни грижа!

— За какво намеквате? — възмути се писателят. — Всички знаем, че през 2000 г. автоматите ще са завзели...

— Намеквам, господин Стокър — прекъсна го пътникът, — че „Мъри Пътешествия във времето“ е просто една измама.

— Измама ли? — измънка ирландецът невярващо.

— Да, доста умно скроена, но все пак измама, макар че, за жалост, единствено ходът на времето ще може да я разобличи — разкри техният домакин, като се усмихваше самодоволно на тримата

писатели. Сетне загледа отново ирландеца, умилен от неговото простодушие. — Надявам се, че вие не сте сред оцетените, господин Стокър.

— Не, не... — промълви с тъжно облекчение писателят, — цената на билета надхвърля възможностите ми.

— Радвайте се в такъв случай, защото поне не сте си хвърлили парите на вятъра — ободри го пътникът. — Съжалявам, че за вас бе такова разочарование да научите, че тези пътешествия до 2000 г. са просто пантомима. Погледнете го обаче откъм положителната страна: този, който ви го разкри, е истински пътник във времето. Както сте разбрали от картата, която оставих в пощенските ви кутии, не само идвам от бъдещето, но и мога по мое усмотрение да се придвижвам и в двете посоки на времевия поток.

Вятърът виеше навън, но вътре в омагьосаната къща се чуваше само прашенето на пламъчетата на свещите, които рисуваха игриви сенки по стените. Гласът на пътника във времето прозвуча странно нежно, сякаш гърлото му бе подплатено с коприна, когато рече:

— Но преди да ви разкажа как го правя, позволете ми да се представя, за да не помислите, че ние от бъдещето не познаваме най-елементарните норми на възпитанието. Името ми е Маркърс Рис и съм, така да се каже, библиотекар.

— Библиотекар ли? — попита Джеймс, внезапно заинтригуван.

— Да, библиотекар, само че на една много особена библиотека. Но нека да започна от самото начало. Както можахте да се уверите, хората в крайна сметка ще овладеят пътуванията във времето, но не мислете, че в епохата, от която идвам, съществува нещо подобно на машината от вашия роман, господин Уелс, и че тези пътувания са на дневен ред. Не, през следващия век учените, физиците и математиците от цял свят ще затънат в безкрайни разисквания дали е възможно да се пътува във времето и ще развият множество теории относно как да се постигне това. Всички те обаче ще се сблъскат с неподатливата природа на вселената, която, за жалост, не притежава много от физическите характеристики, необходими за доказване на техните хипотези. Изглежда, че самата вселена някак е предпазена от пътувания във времето, сякаш подобни екскурзии са

противоестествено отклонение и Бог е бронираше своето творение, за да не могат да се осъществят — пътникът помълча няколко секунди, през които само оглеждаше своята публика с живите си очи, черни като миши дупки. — Въпреки всичко, учените от моята епоха не ще са склонни да признаят поражението си и ще продължат да търсят начини да сбъднат най-жадувания блян на човека: да може да пътува през потока на времето в каквато посока пожелае. Макар че всички тези усилия в крайна сметка ще се окажат напразни. Знаете ли защо? Защото пътуването във времето няма да се осъществи посредством науката.

Маркърс закрачи из кръга от светлина, сякаш искаше да раздвижи изтръпналите си нозе, като се преструваше, че не забелязва заинтригуваните погледи на писателите. Накрая се върна на първоначалното си място и им отправи една усмивка, от която лицето му се напука като олющена стена.

— Не, тайната на пътуването във времето винаги е била в човешката глава — разкри той с известна наслада. — Възможностите на нашия ум са безгранични, господа.

Свещите все така працияха, докато пътникът със същия нежен глас, който можеше да идва само от подплатено с пух гърло, ги ожалваше заради науката от тяхната епоха. Тази наука, която едва бе приключила с изучаването на черепа, за да се съсредоточи върху вътрешността му и да се опита да разгадае функциите на мозъка, па макар и с такива примитивни методи като рязане и прилагане на електрически стимули, все още съвсем не подозираше за огромния потенциал на нашето съзнание.

— Ах, човешкият мозък... — въздъхна Маркърс. — Най-голямата загадка във вселената тежи едва хиляда и четиристотин грама и навярно ще се изненадате, че използваме само някакви си двайсет процента от способностите му. Онова, което бихме могли да постигнем, ако използвахме целия му капацитет, все още е мистерия дори за нас. Затова пък знаем с положителност, господа, че сред многото чудеса, които се крият под кората му, е и способността да се пътува във времето — тук той направи нова пауза. — Все пак трябва да призная, че даже и нашите учени не познават напълно механизма,

който ни позволява да се придвижваме през времевия поток. Едно обаче е ясно: човекът разполага с един вид управляемо съзнание, което му дава възможност да се придвижва през времето така, както и през пространството. И въпреки че все още е далеч от знанието как да го оползотворява, самият факт, че е успял да го задейства, е достатъчно значимо постижение, както навярно разбирате.

— Нашето съзнание... — промълви Стокър, заплепен като дете.

Маркърс го гледаше с умиление, но не допусна това да го отклони от обяснението му:

— Не се знае с точност кой е бил първият пътник — сиреч първият човек, претърпял преместване във времето, както го наричаме, — защото най-ранните случаи били изолирани. Всъщност ако разполагаме с някакъв опис на онези първоначални премествания, то е благодарение на езотеричните списания и други публикации, посветени на паранормалните явления. Все пак сведенията за хора, твърдящи, че са преживели подобни епизоди, се появявали редовно, па макар и с такъв ритъм, че почти никой не забелязвал странното явление, освен онези луди пророци, които хората обикновено не взимат на сериозно. И тъй, към средата на нашия век светът изведнъж бе обхванат от истинска епидемия от пътници във времето, изскочили незнайно откъде. Сигурно бе обаче, че те съществуваха, сякаш способността да се преместваш през времевия поток бе следващата стъпка от еволюционното израстване, предсказано от Дарвин. Явно някои хора, намиращи се в екстремна ситуация, можеха да активират определени зони от мозъка си, който ги изтръгваше от настоящето им като по чудо и ги пращаше напред или назад през потока на годините. Те бяха малцинство, но притежаваха една очевидно опасна дарба, макар и да не умееха да я контролират. Както можете да си представите, правителството побърза да създаде отдел, който да събере хората, проявяващи въпросния талант, за да бъдат изследвани и обучавани да развиват способностите си в контролирана среда. Излишно е да се каже, че записването в този отдел не беше доброволно. Кое правителство би оставило на мира хора с такъв талант? Не, *homo temporis*, както бе наречен този тип, трябваше да бъде наблюдаван. Както и да е, изследванията успяха да хвърлят някаква светлина върху необикновеното явление. Бе установено например, че онези, които се преместваха във времето, не се движеха

през времевия поток с постоянна скорост, докато спрат, щом се изгуби инерцията на импулса, както прави машината на господин Уелс. Те се придвижваха мигновено от една точка до друга чрез нещо като скок в пустотата. При това можеха да определят единствено посоката — към миналото или към бъдещето, и то по същия интуитивен начин, по който осъществяваха и скоковете. Като че единственото сигурно нещо бе, че колкото по-голям бе изминатият интервал, толкова по-голямо бе и изтощението, от което страдеше пътникът след преместването. Някои се нуждаеха от няколко дни, за да се съвземат, а други никога не се възстановяваха, изпадайки в коматозно състояние, от което не можеха да излязат. Установи се също така, че ако се съсредоточаха достатъчно, можеха да пренасят при своите скокове предмети и даже хора, макар че това се оказа двойно по-изтощително. При всички случаи, щом умственият механизъм, позволяващ преместването във времето, бе разбулен в границите на възможното, първото, което спешно трябваше да се провери, бе дали миналото може да се променя. Този въпрос бе породил разгорещени спорове още преди пътуването във времето да стане реалност, а сега, когато вече бе постижимо, изискваше неотложен отговор. Мнозина физици твърдяха, че ако пътуваме в миналото с намерение например да убием някого, пистолетът ще се взриви в ръцете ни, тъй като вселената навярно има механизъм за възстановяване, нещо като самосъзнание, което се грижи за нейната монолитност; то би попречило този човек да умре, защото това в действителност не се е случило. Но чрез редица контролирани опити, състоящи се в предизвикване на малки промени в близкото минало, беше установено, че времето не притежава такава защитна броня. Нищо не го предпазва, субстанцията му е уязвима като охлюв, лишен от черупката си. Следователно Историята, всичко, което вече се е случило, може да се промени. И това откритие, както навярно разбирате, предизвика още по-бурни сътресения, отколкото самите пътувания във времето. Човекът изведнъж получи възможност да изменя миналото. Не е чудно, че мнозинството изтълкува този дар като един вид неограничено пълномощие, предоставено от Бог на човечеството, за да може то да поправи грешките си. И тъй, логично бе да се избегнат геноцидите и страданията на миналото, да се изтръгнат плевелите на Историята, тъй да се каже, защото онова, което все още предстои, господа, е значително по-страшно от вашата невинна

измислица, господин Уелс. Представете си какви ползи биха могли да донесат на човечеството пътуванията във времето. Например да се изкорени чумната епидемия, която покосила Лондон, взимайки сто хиляди жертви, преди да бъде потушена, колкото и да е иронично, от пожара през 1666 г.

— Или пък да се спасят книгите от Александрийската библиотека, преди да бъдат погълнати от пламъците — подсказа Джеймс.

Маркърс се усмихна снизходително.

— Да, биха могли да се направят милион неща. И тъй, с одобрение на населението, правителството създаде екип от доктори и математици, за да анализират тази колекция от отклонения, която представлява миналото, да преценят кои деяния заслужават да бъдат заличени и да предскажат какви последици би оказало това върху тъканта на времето, защото идеята не беше нещата да се влошат още повече. Но тъй като никога не може да се угоди на всички, веднага се надигнаха гласове против Проекта за реставрация, както бе наречено начинанието. Не всички намираха за етично това лекомислено манипулиране на миналото, с което смяташе да се захване правителството, и една част от населението се опитваше всячески да го осуети. Тази фракция — да я наречем консервативна, — която печелеше привърженици с всеки изминал ден, твърдеше, че грешките на миналото, за добро или зло, трябва да се приемат. При това положение за правителството ставаше все по-трудно да продължава с проекта, но всичко се провали окончателно, когато — от страх да не станат мишена на една нова ксенофобия — пътниците започнаха да бягат през времето. Безредното им бягство веднага породило неизбежните обществени вълнения, защото миналото изведнъж се бе превърнало в податлив маджун, чиято форма всеки можеше да моделира, движен от лични цели или просто по погрешка. Историята на света ненадейно се оказа застрашена.

— Но как може да се разбере дали някой манипулира миналото, щом при това той променя и нашето настояще? — попита Уелс. — Никога не бихме могли да узнаем дали някой манипулира Историята, само бихме понесли последиците от действията му.

— Поздравявам ви за вашата прозорливост, господин Уелс — рече Маркърс, приятно изненадан от въпроса на писателя. —

Естеството на времето е такова, че ефектите от една промяна в миналото се предават по целия времеви поток, изменяйки всичко по пътя си, точно както вълните, предизвикани от хвърления в езерото камък, променят повърхността на водата. В зависимост от това, както и вие казахте, манипулацията е неоткриваема, защото и настоящето ни, и спомените ни ще бъдат засегнати от вълните, които тя ще породи — тук той направи пауза, преди да добави с лукава усмивка: — Освен ако не разполагаме с резервно копие на света, с което да я сравним.

— Резервно копие ли?

— Да, наречете го както щете — отвърна пътникът. — Имам предвид сбор от книги, вестници и други материали, които да описват възможно най-изчерпателно всичко, случило се до момента, цялата История на Човека. Това е — за да ви дам пример — нещо като портрет на истинското лице на вселената, който ще ни позволи веднага да открием дори най-малката аномалия.

— Разбирам — промълви Уелс.

— И откакто избухна първата епидемия от пътници във времето, правителството заработи по този въпрос, за да се избегне опасността някой да манипулира миналото без разрешение — разкри Маркът. — Имаше обаче едно неудобство: къде можеше да се съхранява тази памет, за да е извън обсега на зловерните вълни, които пораждаат промените?

Писателите го гледаха заинтригувани.

— Имаше само едно възможно място — сам си отговори пътникът: — в началото на времената.

— В началото на времената? — попита Стокър.

Маркът кимна.

— Ако трябва да сме точни, в олигоцен, третия етап от периода терциер в ценозойската ера, когато човешки крак още не бил стъпил на Земята и светът принадлежал на носорозите, мастодонтите, вълците и първите наченки на примати. Една епоха, в която никой пътник не би могъл да пристигне, без да осъществи многобройни скокове с всички произтичащи от това рискове. А и никой не би имал интерес да пътува дотам, защото в тази епоха няма какво да се променя. Успоредно с проекта за обучение на пътници във времето, правителството организираше — строго секретно — нещо като елитен отряд, съставен от пътниците, проявили най-голяма ловкост и лоялност. Очевидно

мисията на въпросния отряд бе да пренесе паметта на света до олигоцен. Там, чрез безброй премествания, избраните пътници, сред които съм и аз, както сигурно сте се досетили, построихме светилището. То щеше да подслонява познанието за вселената, но да бъде и наш дом, защото в онази ера щеше да протича оттам насетне голяма част от живота ни. Сред необятни прерии, чиято трева се срамувахме да тъпчем, щяхме да живеем и да създаваме деца, които щяхме да учим как да използват способностите си, за да могат като нас да се преместват във времето и да бдят над Историята, над времевата линия, започваща в онази ера и завършваща в мига, когато правителството бе отменило Проекта за реставрация. Да, тук свършва нашата юрисдикция, господа. Времето отвъд този миг не е под наблюдение, защото от само себе си се разбира, че щом е предшествано от времеви пътувания, обликът му може да приеме всички изменения, породени от тях. Затова пък миналото се смята за свещено и трябва да остане неизменно. Всяко манипулиране на неговата тъкан е престъпление против естеството на времето.

Пътникът скръсти ръце и помълча няколко секунди, загледан със симпатия в своята публика. Гласът му прозвуча въодушевено, когато добави:

— Наричаме Библиотека на Истината мястото, където се съхранява паметта на света, а аз съм един от библиотекарите, който трябва да се грижи за XIX век. За целта се придвижвам от олигоцен дотук и с малки скокове между десетилетията проверявам дали всичко е наред. Но идването до вашата епоха, както навярно разбирате, е изтощително дори при моето умение да извършвам скокове, които обхващат десетки векове. Трябва да изминавам повече от два-сет милиона години, а за библиотекарите, натоварени да бдят над онова, което за вас е бъдеще, пътят е още по-дълъг. По тази причина времевата линия, която трябва да опазваме, е жалонирана с гнезда, както ги наричаме — гъста мрежа от къщи и места, където ние, пътниците, можем да се отбиваме, за да понасяме по-леко преходите си. И, както вече трябва да сте се досетили, това е едно от тези скривалища. Какво по-подходящо място за укритие от една сграда, която е необитаема от десетилетия и ще бъде такава до края на века, сграда, все още белязана от проклятието на призрака, което държи любопитните настрани?

Маркърс млъкна отново, давайки да се разбере, че е приключил с обяснението си.

— И как ви се вижда днес нашият свят, има ли някаква аномалия? — попита Стокър развеселен. — Случайно да сте преброили повече мухи, отколкото трябваше да има?

Пътникът се засмя на шегата на ирландеца, но смехът му бе някак неуместно мрачен.

— Обикновено винаги откривам някаква аномалия — обяви той със скръбен тон. — Всъщност работата ми е доста занимателна: XIX век е една от епохите, в която пътниците във времето най-много обичат да се бъркат, навярно защото в много случаи манипулациите им предизвикват твърде странни последици. И колкото и нарушения да поправам, при всяко мое връщане тук откривам с примирение, че нещата не са в същия вид, в който съм ги оставил. Естествено, и този път не очаквах да е по-различно.

— И кое не трябваше да е такова, каквото е? — попита Джеймс.

От вниманието на Уелс не убягна колко сдържано зададе въпроса си американецът, сякаш не беше съвсем сигурен дали иска да узнае отговора. Дали имаше опасения за клубовете, тези луксозни укрепления, в които се спасяваше от самотата, съпътстваща го открай време като родилен белег? Може би те изобщо не бяха съществували до мига, в който неколцина пътници във времето бяха решили да основат първия, и сега трябваше да бъдат премахнати, за да възвърне вселената първоначалния си облик.

— Навярно ще се удивите, господа, но Джак Изкормвача не трябваше да бъде заловен.

— Сериозно ли говорите? — попита Стокър.

Маркърс кимна.

— Боя се, че да. Някакъв пътник във времето е предизвикал ареста му, като е предупредил Охранителния комитет на Уайтчапъл. Благодарение на този „свидетел“, който е предпочел да остане анонимен, Джак Изкормвача беше задържан. Но всъщност това не е трябвало да се случи. Ако не беше намесата на пътника във времето, след убийството на проститутката в нощта на 7 ноември 1888 г. Брайън Рийс, морякът, известен като Джак Изкормвача, щеше да отплава към Карибско море, както бе запланувал. Там щеше да продължи с кървавото си увлечение, убивайки няколко души в Манагуа, но заради

разстоянието никой нямаше да свърже тези престъпления с убийствата на проститутките от Ист Енд. И тъй, от историческа гледна точка, Джак Изкормвача щеше да изчезне от картата, оставяйки неизяснена мистерията на своята самоличност. Тя щеше да стане една от най-прочутите загадки в света и заради нея щеше да се пролее толкова мастило, колкото кръв е пролял ножът му. Изследователите и детективите от следващото столетие щяха да я превърнат в свое любимо развлечение и да се ровят като шопари в архивите на Скотланд Ярд, жадни да бъдат първите, които са съумели да дадат лице на тази сянка, преобразена от времето в чудовищен мит. Може би ще се учудите, ако научите, че някои от проучванията сочат дори към кралската династия. Очевидно всеки може да има мотив да изкорми някоя и друга проститутка. В този случай, както виждате, хорското въображение надминава действителността. Предполагам, че пътникът, предизвикал промяната, е бил измъчван от любопитство да узнае истинската самоличност на изверга. И както вие заключихте, господин Уелс, хората не са открили промяната в миналото, защото и те, и останалата част от вселената са били засегнати от последиците от нейните вълни. Но този проблем има много лесно решение. Достатъчно е да се отиде в нощта на 7 ноември и да се попречи на пътника във времето да предупреди Охранителния комитет, оглавяван от Джордж Лъск, за да се възстанови първоначалният облик на Историята. Може би ще ви се стори, че конкретно тази поправка няма да е за добро — не ще споря за това, но при всички случаи трябва да попречи на пътника, защото, както вече ви казах, всяко манипулиране на миналото е престъпление.

— Означава ли това, че се намираме в... паралелна вселена? — попита Уелс.

Маркърс го погледна изненадан, сетне кимна.

— Точна така, господин Уелс.

— Какво, по дяволите, ще рече паралелна вселена? — попита Стокър.

— Това е една идея, която ще се формулира следващия век, в периода, когато пътуванията във времето ще продължават да бъдат просто фантазия на писателите и физиците — обясни пътникът, все още гледайки удивено Уелс. — Предполага се, че паралелните вселени са средство да се избегнат времевите парадокси, които биха могли да

възникнат, ако миналото не е нещо изсечено върху камък и неподлежащо на промяна. Какво би станало например, ако някой пътува във времето и убие собствената си баба, преди да е родила майка му?

— Той няма да се роди — побърза да отговори Джеймс.

— Освен в случай, че баба му не е истинската майка на майка му, което за последната ще е интересен начин да узнае, че е била осиновена — пошегува се Стокър.

Пътникът пропусна покрай ушите си духовитата забележка на ирландеца и продължи с обяснението си:

— Но ако той изобщо не се е родил, как би могъл да убие баба си? За мнозина физици от моята епоха единственият начин да се разреши този парадокс е идеята, че преломните промени в миналото създават паралелни вселени. В такава вселена след убийството на баба си убиецът няма да изчезне, както би било логично, а ще продължи да живее, но вече в един различен свят, в една друга реалност, изникнала от стъблото на първоначалната му вселена в същия миг, в който той е натиснал спусъка, променяйки съдбата на своята баба. Това ще си остане само теория, недоказуема дори когато пътуванията във времето станат възможни, защото единственият начин да се провери дали промените в миналото пораждат паралелни светове е да разполагаме с копие от първоначалната вселена, с което да можем да правим сравнения, както ви обясних оде. Ако нямаше такова, сега аз нямаше да съм тук и да ви говоря за мистерията, която крие самоличността на Джак Изкормвача, защото нямаше да има никаква мистерия.

Уелс кимна безмълвно, а Стокър и Джеймс размениха озадачени погледи.

— А сега ме последвайте, господа. Ще ви покажа нещо, което ще ви помогне да разберете това по-добре.

[1] Хенри Ървинг (1838–1905) — английски драматичен артист, режисьор и театрален теоретик. ↑

[2] Град в Източен Съсекс, Англия. ↑

XXXIX

Усмивайки се развеселен, пътникът във времето пое нагоре по стълбите. След кратко колебание писателите го последваха, съпроводени от двамата наемници. Щом стигнаха горния етаж, Маркър ги поведе с гъвкавата си походка към една стая, чиято мебелировка се състоеше от книжна етажерка с прашни книги, заемаща една от стените, два окаяни стола и разнебитен креват. Уелс се запита дали това бе креватът, в който бяха лежали сър Робърт Уорбойс, лорд Литълтън и останалите мъжкар в кралството, дръзнали да отправят предизвикателство към призрака, но нямаше време да огледа таблата му за следи от куршуми, защото Маркър тутакси дръпна една прикрепена към стената лампичка, при което фалшивата библиотека се отвори по средата и зад нея се показва обширно помещение.

Пътникът изчака агентите си, които се движеха в мрака с животинска ловкост, да запалят лампите вътре и когато стаята се освети, покани писателите да влязат. Тъй като Джеймс и Стокър се двоумяха, Уелс пое инициативата и пристъпи в това тайнствено място с предпазливи миши стъпки. До входа имаше две широки дъбови маси, покрити с купища книги, тетрадки с бележки и вестници от епохата. Несъмнено това бе мястото, където пътникът изучаваше облика на столетието, издирвайки евентуални нарушения. Ала в дъното на стаята писателят зърна нещо много по-интригуващо. То приличаше на паяжина, изработена от разноцветни връвчици, от които висяха изрезки от вестници. Джеймс и Стокър също бяха забелязали тази мрежа, към която в същия миг се отправи пътникът, като им даде знак с глава да го последват.

— Какво е това? — попита Уелс, когато застана до него.

Маркър се усмихна с неподправена гордост.

— Карта на времето — отвърна той.

Писателят го изгледа удивен, после отново се втренчи във фигурата, образувана от връвчиците, изучавайки я с най-голямо внимание. Въпреки че отдалече му бе заприличала по форма на паяжина, сега видя, че рисунъкът ѝ напомняше по-скоро елово дърво

или рибена кост. Една бяла връв, опъната приблизително на метър и половина от пода, пресичаше стаята от стена до стена. Тя служеше за основен шнур, от който изникваха другите връвчици, зелени и сини на цвят, а краищата им бяха завързани за гвоздеи, разположени на страничните стени. Всички те, както и главната връв, бяха накичени с изрезки от вестници. Навеждайки глава, Уелс се осмели да мине между тях, за да позяпа заглавията на увисналите като пране новини, а неговите колеги последваха примера му, когато Маркърс изрази съгласието си.

— Бялата връв — обясни той, сочейки основния шнур, — представлява първоначалната вселена, единствената, която е съществувала, преди пътниците да започнат да се месят в миналото. Вселената, която аз трябва да опазвам.

Уелс забеляза, че в единия край на бялата връв висеше фотография, която излъчваше съвсем лек блясък и, колкото и да бе чудно, беше цветна. На нея се виждаше внушителна сграда от камък и стъкло, която се издигаше под едно безукорно синьо небе. Очевидно това бе Библиотеката на Истината. В другия край на връвта висеше изрезка, която оповестяваше отмяната на Проекта за реставрация и приемането на закона, забраняващ да се променя миналото. По протежението на връвта между тези две свидетелства бяха накачени множество изрезки, които явно описваха важни събития. Уелс бе запознат с много от тях, а някои дори бе преживял, като например Индийското въстание или тъй наречената Кървава неделя^[1], но с напредването на връвта към бъдещето заглавията на новините започнаха да му се струват все по-неразбираеми. Изведнъж му се зави свят, когато осъзна, че чете за събития, които още не се бяха случили, събития, които го чакаха при завоите на потока на времето и повечето от тях бяха странно зловещи.

Преди да продължи с изследването си, Уелс погледна колегите си, за да провери дали и те изпитваха същата смесица от вълнение и боязън. Стокър явно бе съсредоточил цялото си внимание върху една-единствена изрезка, която четеше като хипнотизиран. Що се отнася до Джеймс, след първоначалния си съвсем повърхностен оглед той се бе отдръпнал от картата с презрително изражение. За него това мрачно и непонятно бъдеще явно бе не така контролируемо като действителността, в която му се бе паднало да живее и в която се бе

научил да плува с лекота като някаква надменна риба. Американецът като че ли изпитваше огромно облекчение от това, че смъртта щеше да го отърве от необходимостта да се справя с този ужасен свят, изложен на показ на връвта. Уелс също се опита да откъсне очи от наниза с изрезки, тъй като се боеше от последиците, които би могла да окаже върху поведението му осведомеността за бъдещи събития. Ала една нездрава възбуда го подтикваше да продължава да чете припряно, съзнавайки, че разполага с уникална възможност, за която мнозина биха извършили убийство.

Не можа обаче да не се спре по-дълго на една конкретна новина, описваща — доколкото разбра от тайнственото заглавие на публикацията — един от първите случаи на преместване във времето. Под сензационното заглавие „Една пътничка във времето“ статията съобщаваше, че сутринта на 12 април 1984 г., отваряйки универсалния магазин „Олсън“, служителите заварили вътре някаква жена. Отначало я взели за крадла, но при разпита как е успяла да влезе в магазина жената отговорила, че просто се появила там. Но, както гласеше новината по-нататък, най-необикновеното в случая било друго: непознатата твърдяла, че идва от бъдещето, по-точно от 2008 г., както свидетелствали странните ѝ дрехи. Според нейните изявления, в дома ѝ проникнали взломаджии, които я преследвали до спалнята ѝ, където тя успяла да се заключи. Уплашена от ударите, с които нападателите се опитвали да разбият вратата, жената усетила нещо като световъртеж. В следващия миг се озовала в магазина „Олсън“, 24 години по-рано, просната на пода, върху който тъкмо повръщала вечерята си. Не успели да разпитат жената в участъка, понеже след онези първи и донякъде несвързани изявления тя изчезнала пак така загадъчно. Дали се е завърнала в бъдещето? — мрачно питаше журналистът в края на статията.

— Правителството подозира, че всичко е тръгнало от тази жена — отбеляза Маркърс почти с уважение. — Питали ли сте се защо някои могат да пътуват във времето, а други не? Правителството също си задавало този въпрос, а генетичните анализи намерили отговора: способните да се преместват във времето явно притежавали мутантен ген — едно понятие, което засега е непознато за вас. Мисля, че ще бъде използвано чак след няколко години, когато един холандски биолог^[2] ще го въведе в употреба. Изглеждало много вероятно именно

този ген да позволява на пътниците във времето да задействат онази зона от мозъка си, която оставала недостъпна за останалата част от населението. Изследванията показвали, че въпросният ген се предава от поколение на поколение и следователно всички пътници произлизали от един и същ далечен източник; правителството обаче не успяло да определи кой е бил първият носител, въпреки че имало догадки относно онази жена. Мнозина смятат, че сигурно е създала поколение с някой мъж, навярно също способен да се премества във времето. По този начин тяхното потомство наследило подсилен ген и положило началото на род, който, смесвайки се с останалото население, десетилетия по-късно предизвикал епидемията от пътници във времето. Въпреки това всички опити да бъде открита жената завършили с неуспех. Тя изчезнала малко след появата си в магазините „Олсън“, както съобщава новината, и оттогава нищо повече не се чуло за нея. Но ще ви призная, че някои пътници, в това число и аз, я почитаме като Дева.

Уелс се усмихна, гледайки с нежност онази жена с обикновена външност, зашеметена, изплашена и невярваща в онова, което ѝ се бе случило — жена, въздигната от Маркърс до ранга на Мадона на Времето. Вероятно отново бе претърпяла някакво преместване и сега се скиташе изгубена в някоя далечна епоха, освен ако не се бе самоубила, изправена пред перспективата да полудее.

— Всяка от другите връвчици представлява паралелен свят — продължи Маркърс, като отново помоли за вниманието на писателите, — отклонение от пътя, по който е трябвало да тече времето. Зелените връвчици са вселените, които вече са поправени. Предполагам, че ги пазя по чисто сантиментални причини, защото някои от тези паралелни реалности ми се сториха трогателни, докато търсех начин да ги реставрирам.

Уелс забеляза една зелена връв, от която висяха няколко известни фотографии на Нейно Величество. Те бяха същите като в неговата вселена с изключение на една малка подробност: на рамото си кралицата носеше малка маймунка с оранжева козина.

— Тази връв представлява една от любимите ми успоредни вселени — рече Маркърс. — На някакъв любител на маймуните саймири му хрумнало да разкаже на Нейно Величество, че всяка жива твар излъчва енергия, един вид физически магнетизъм, който можел да

се предава от едни същества на други с лечебна цел; това важало особено за споменатите маймунки, които според него помагали при стомашни проблеми и мигрена. Представете си моето изумление, когато изучавах вестниците от епохата и се натъкнах на тази обезпокоителна добавка към фотографиите на кралицата. И това съвсем не беше всичко! Благодарение на Нейно Величество станало модерно да носиш маймунка на рамото си, което превърнало разходката из лондонските улици в доста забавно зрелище. Но истинската История, за жалост, е далеч по-скучна, тъй че трябваше да се намеся и да поправа това.

Уелс погледна крадешком към Джеймс, който като че ли въздъхна дълбоко — явно изпитваше облекчение, че не живее в свят, в който ще трябва да разнася маймуна на рамото си.

— Сините връвчици, напротив, представляват онези времеви линии, които още не съм поправил — продължи да обяснява Маркърс. — Тази синя връв символизира света, в който се намираме сега, господи; той е точно като оригиналния с тази разлика, че в него Джак Изкормвача не е изчезнал мистериозно след убийството на петата си жертва, превръщайки се по такъв начин в легендарно създание, а е бил заловен от Охранителния комитет на Уайтчапъл след извършване на престъплението си.

Писателите погледнаха с любопитство линията, за която говореше Маркърс. Първата изрезка, окачена на нея, описваше събитието, предизвикало отклонение във времето: задържането на Джак Изкормвача. Следваха още няколко изрезки, съобщаващи за последвалата екзекуция на моряка Брайън Рийс, убиеца на проститутките.

— Но, както виждате, това съвсем не е единствената синя връв — рече пътникът, спирайки вниманието си на един от шнуровете. — Тази тук представлява отклонение, което още не се е случило, но ще възникне през следващите дни. И то засяга вас, господи. Именно затова сте тук.

Маркърс измъкна първата изрезка от въпросната връв и я задържа в ръката си, все още без да я показва на гостите си — точно както един

покерджия не бърза да покаже картата, която ще промени хода на играта.

— Догодина един неизвестен писател на име Мелвин Фрост ще издаде три романа, които за една нощ ще го превърнат в знаменитост и ще запишат името му в историята на литературата — разкри той.

Сетне направи пауза, по време на която оглеждаше гостите си един по един, докато накрая спря очи върху ирландеца.

— Един от тях ще е „Дракула“, романът, който вие току-що завършихте, господин Стокър.

На лицето на ирландеца се изписа изумление. Уелс го наблюдаваше любопитно. Дракула ли? — запита се той. Какво ли означаваше тази непонятна дума? Не знаеше, естествено; впрочем не знаеше много и за самия Стокър, освен малкото факти, споменати по-горе. Дори не му минаваше през ум, че този съдържан, методичен и тачещ социалните порядки мъж, който денем се нагаждаше със затрогващо раболепие към суетливия обществен живот на надменния си началник, нощем се впускаше в безкрайни оргии с проститутки от всякакъв вид. Похвалната цел на тези палави занимания бе да смекчат разочарованието, което предизвикваше вгорченият мед на разстроения му брак, превърнал се в чиста пантомима след раждането на сина му Ървинг Ноел.

— Въпреки че все още не го знаете, господин Стокър, и дори не дръзвате да мечтаете за това, вашият роман ще се превърне в третата най-четена книга на английски език в целия свят, след Библията и Шекспировия „Хамлет“ — заяви пътникът. — А вашият Дракула ще влезе с пълно право в пантеона на литературните митове, превръщайки се в едно наистина безсмъртно създание.

Стокър изпъчи гръд, щом чу, че в бъдещето, от което идваше пътникът, неговата творба щеше да се смята за класика. И майката на автора, след като прочете ръкописа, му предрече същото в една бележка, която той оттогава винаги носеше в джоба си — неговият роман щеше да го издигне много високо сред писателите на настоящото време. А нима, каза си той, не заслужаваше това? Бе работил шест дълги години върху тази творба, откакто доктор Армин Вамбери, професор по ориенталски езици в университета на Будапеща и експерт в окултизма, му зае един ръкопис, в който турците свидетелстваха за жестокостите на влашкия княз Влад Цепеш, по-

известен като Влад Набивача на кол заради увлечението му да набива затворници на остри колове и да пие чаша от кръвта им, докато наблюдава агонията им.

— Друг от романите на Фрост се нарича „Примката на призрака“ — продължи Маркъс, обръщайки се този път към американеца. — Познато ли ви е това заглавие, господин Джеймс?

Американецът го изгледа смаяно, изгубил ума и дума.

— Познато ви е, разбира се — рече Маркъс. — Както можете да заключите от реакцията му, това е романът, който господин Джеймс току-що е завършил — една възхитителна история за призраци, която също ще се превърне в класика.

Въпреки ненадминатата си способност да крие чувствата си, Джеймс не успя да скрие задоволството си от това сведение за благоприятната съдба на романа — първата творба, която не бе излязла директно от ръцете му, защото за написването ѝ бе използвал услугите на машинописка. И може би именно заради тази символична дистанция, която бе поставил между себе си и хартията, бе дръзнал да говори за нещо толкова съкровено и болезнено като страховете от своето детство. Впрочем подозираше, че за това може би бе изиграло роля и решението му да престане да живее в хотели и пансиони и да се установи в красивата джорджианска къща, която бе купил в Рай. Едва тогава, когато се озова в кабинета си, огрян от есенното слънце, с една изящна пеперуда, пърхаща срещу стъклото на прозореца и с непозната жена, която очакваше думите му, положила пръсти върху клавишите на една чудовищна машина — едва тогава бе дръзнал Джеймс да напише роман, вдъхновен от нещо, което много отдавна му бе разказал Кентърбърийският епископ, историята на две деца, живели в усамотено място и преследвани от покварените духове на някогашни прислужници. Виждайки Джеймс да се усмихва по своя потаен начин, Уелс се запита каква ли ще да е тази история за призраци, които всъщност не са призраци, макар че може би все пак са такива — но понеже всичко навежда на мисълта, че са, в крайна сметка вероятно не са.

— А третият роман на Фрост — каза Маркъс, обръщайки се този път към него — е не друг, а „Невидимия“, творбата, току-що завършена от вас, господин Уелс, чийто главен герой също ще заеме

своето място в пантеона на съвременните митове, редом с Дракула на господин Стокър.

Дали сега, запита се Уелс, бе негов ред да се надуе от гордост? Може би, само че не виждаше никаква причина да го прави. Искаше му се само да се свре в някой ъгъл и да плаче, докато в организма му не остане и капка вода, защото можеше да разглежда единствено като провал успеха, който неговият роман щеше да има в бъдещето, точно както смяташе за провали „Машината на времето“ и „Островът на доктор Моро“. Скалъпен със същата бързина, с която за жалост се виждаше принуден да пише своите истории, „Невидимия“ бе поредният роман, следващ директивите, набелязани от Луис Хайнд. Това бе фантастично повествование, което се опитваше да предупреди света за евентуалните опасности от неправомерната употреба на науката — нещо, което Верн никога не бе дръзнал да направи, представяйки я винаги като един вид чиста алхимия в услуга на Човека. Уелс обаче не можеше да се покаже така доверчиво оптимистичен като французина, затова и в този случай бе съчинил една мрачна фабула за злоупотреба с технологията; главният герой бе учен, който, успявайки да стане невидим, накрая стигаше до лудост. Ала беше очевидно, че истинското послание на тази творба щеше да остане незабелязано, защото човекът в крайна сметка бе впрегнал науката за невъобразимо гибелни цели, точно както бе намекнал Маркърс и както бе узнал самият Уелс от прочита на някои от страховитите известия по главния шнур.

В този миг Маркърс подаде изрезката на Уелс, за да я прочете и да я предаде на останалите. Писателят се чувстваше твърде потиснат, за да се задълбочава в хвалебствията, от които явно се състоеше новината, тъй че само хвърли бегъл поглед на съпътстващата я фотография. На нея се виждаше въпросният Фрост, дребен и спретнат човечец, смешно облегнат на пишещата си машина — плодородния източник, от който уж бяха произлезли романите му. Сетне връчи изрезката на Джеймс, който след един мрачен поглед я подаде на Стокър, а той пък я прочете най-старателно. Именно ирландецът бе този, който се осмели да наруши гробовното мълчание, възцарило се в стаята.

— Как е възможно на този субект да са му хрумнали съвсем същите истории, които сме съчинили ние? — попита той скептично.

Джеймс го изгледа с онова презрително изражение, с което би наблюдавал лудориите на някоя панаирджийска маймунка.

— Не бъдете наивен, господин Стокър — скастри го той. — Това, което нашият домакин се опитва да ни каже, е, че на господин Фрост не са му хрумнали тези истории, а по някакъв начин ги е откраднал от нас, преди да сме успели да ги публикуваме.

— Точно така, господин Джеймс — потвърди пътникът.

— Но в такъв случай как смята той да избегне нашето изобличение? — попита отново ирландецът.

— Сигурен съм, че ще можете сам да си отговорите на този въпрос, господин Стокър — отвърна Маркърс.

Уелс, който бе успял да прогони унинието си и отново да се заинтересува от разговора, изведнъж потръпна.

— Ако не греша, господин Рис ни намеква — обясни той, за да разсее недоумението на останалите, — че най-добрият начин да запушиш устата на някого е да го убиеш.

— Да го убиеш? — шокира се Стокър. — Искате да кажете, че въпросният Фрост ще присвои нашите произведения и след това... ще ни убие?

— Боя се, че да, господин Стокър — потвърди Маркърс, клатейки печално глава. — Когато след пристигането си във вашата епоха открих известието, че един неизвестен автор на име Мелвин Фрост е публикувал тези романи, побързах да проверя какво е станало с вас, истинските автори. И съжалявам, че трябва да ви съобща това, господа, но и тримата ще се споминете следващия месец. Вие, господин Уелс, ще си счупите врата при нещастен случай с велосипед. Вие, господин Стокър, ще се пребиете по стълбите на вашия театър. А вие, господин Джеймс, ще получите инфаркт в дома си, но излишно е да казвам, че и вашата смърт, както тази на колегите ви, също ще бъде предизвикана. Не зная дали самият Фрост лично ще извърши престъпните деяния, или ще наеме някого за целта, макар че не особено впечатляващото му телосложение ме навежда на мисълта за втория вариант. Всъщност Фрост е типичен случай на пътник във времето, който, боейки се да се върне в своя свят, решава да се установи в определена епоха от миналото с намерение да започне нов живот там. Което, впрочем, е нещо съвсем понятно и законно. Бедата е, че повечето от тези хора смятат, че да си изкарват хляба по

класическия начин — сиреч, с пот на челото — е просто абсурдно, след като могат да забогатеят благодарение на познанията си за бъдещето. Прилагайки на дело своя план за забогатяване, мнозинството от тях променят миналото, поради което в крайна сметка се издават, както се получи и с въпросния Фрост. Ако не беше така, никога нямаше да го разкрием. Но не съм ви събрал тук, господа, за да ви тормозя с разкази за бъдещата ви кончина, а за да се опитам да я предотвратя.

— Можете ли да сторите това? — попита Стокър, внезапно обнадяван.

— Не само мога, но и съм длъжен да го сторя, защото вашата смърт е важно изменение във века, който съм назначен да опазвам — отвърна Маркър. — Единственото ми намерение е да ви помогна, господа, и дано да съм успял да ви убедя в това. Вас също, господин Уелс.

Уелс се сепна. Откъде знаеше Маркър, че той бе дошъл на срещата, изпълнен с недоверие? Намери отговора, като проследи погледите на пътника и на двамата си колеги, вторачени в лявата му обувка — от нея стърчеше ножът, който одева бе привързал на гърба си. Явно възелът, с който се бе опитал да го закрепил, не се бе оказал твърде надежден. Засрамен, Уелс вдигна ножа и го пхна в джоба си, докато Джеймс клатеше укоризнено глава.

— Всички вие — продължи пътникът, без да отделя повече внимание на случката — ще живеете още дълги години в първоначалната си вселена, уверявам ви, и ще зарадвате верните си почитатели, сред които съм и аз, с много други романи. Позволете ми обаче да пропусна сведенията за вашето бъдеще, за да продължите да се държите естествено, щом успеем да разрешим този малък проблем. Всъщност трябваше да се намеся, без да се разкривам пред вас, но въпросният Фрост е извънредно хитър и ще ви премахне така дискретно, че сведенията, които трябва да знам, за да предотвратя смъртта ви — като например точния час, в който вие, господин Стокър, ще бъдете бутнат по стълбите — няма да бъдат изнесени в пресата. Известни са ми само дните, в които всеки от вас ще претърпи съответния инцидент, а във вашия случай, господин Джеймс, не зная дори и деня, тъй като смъртта ви ще стане явна едва когато тялото ви бъде намерено от един съсед.

Джеймс тъжно кимна в знак на съгласие, може би осъзнавайки за пръв път безмерната самота, обгърнала живота му, заради която щеше да се спомине без шумотевица, незабелязано от света.

— Идеята да ви събера тук бе, тъй да се каже, отчаян ход, господа, защото не се сетих за друг начин да предотвратя кончината ви, освен да потърся вашето сътрудничество, което, струва ми се, няма да ми откажете.

— Разбира се, че не — тутакси отвърна Стокър, който явно се чувстваше физически зле от известието, че след няколко дни ще е мъртъв. — Какво трябва да направим?

— О, много просто — рече Маркърс. — Докато този тип Фрост не намери ръкописите ви, не ще може да ви ликвидира, затова ви съветвам да ми ги донесете колкото се може по-скоро. Утре, ако е възможно. Това простичко действие ще предизвика ново разклонение на тази времева линия, тъй като Фрост няма да ви убие. Щом се сдобия с романите ви, ще отпътувам отново в 1899 г. и ще проуча пак действителността, за да реша каква да бъде следващата ми крачка.

— Планът ми се струва отличен — каза Стокър. — Утре ще ви донеса моя ръкопис.

Джеймс даде същото обещание, и въпреки че на Уелс всичко това му изглеждаше като партия шах между Маркърс и въпросния Фрост, в която те тримата бяха обикновени пешки, не му оставаше друго, освен да се присъедини към останалите. Беше твърде зашеметен от събитията, за да може да размисли дали не съществува по-добър вариант от този, който бе предложил Маркърс. И тъй, на следващия ден и той като другите щеше да му донесе романа си. Ала фактът, че пътникът щеше да залови Фрост и да поправи нарушенията в бъдещето, не му гарантираше, че ще може съвършено спокойно да се разхожда с велосипеда си, ако преди това не се погрижеше за неуредения въпрос с Гилиъм Мъри. По тази причина едничкото, което можеше да стори, бе да помогне на инспектор Гарет да хване Маркърс — човека, който се опитваше да му спаси живота.

Но ако имаше по-трудно начинание от залавянето на пътник във времето, то това несъмнено бе намирането на файтон в Лондон в малките часове на нощта. Джеймс, Стокър и Уелс почти час обикаляха

край площад Бъркли без никакъв успех. Едва когато, превити от студ и проклинащи, решиха да отидат до Пикадили, зърнаха един двуместен файтон. Той внезапно изплува от гъстата мъгла, която се бе спуснала над Лондон. Движеше се по улицата почти само благодарение на рутинните навици на коня, тъй като кочияшът бе полузадрямал на капрата и щеше да ги подмине, без да ги види, като някакво призрочно видение от отвъдния свят. Все пак рижият гигант, който се изпречи на пътя му, размахвайки отчаяно ръце, успя да привлече вниманието му. Това дръзко спиране на файтона бе последвано от няколко безкрайни минути, през които писателите се мъчеха да набият в главата на кочияша маршрута, който трябваше да следва: най-напред трябваше да спре при дома на Стокър, после при хотела, където щеше да отседне Джеймс, и накрая да напусне Лондон, за да се отправи към Уокинг, където живееше Уелс. Когато мъжът даде признаци, че е схванал маршрута — примигна няколко пъти и изсумтя, — тримата се качиха във возилото и се изпружиха на седалките с дълбоки въздишки, досущ като корабокрушенци, които най-сетне са се добрали до брега след няколко дни, прекарани на сал.

Уелс жадуваше за кратък отдих, за да размисли над всичко, което се бе случило през последните часове, но когато Стокър и Джеймс завързаха разговор за своите романи, веднага разбра, че ще трябва да почака още малко. Не се подразни, че го пренебрегват, дори изпита облекчение. Те явно нямаше какво да кажат на човек, който твореше развлекателна литература, а отгоре на всичко ходеше на срещи със завързан на гърба кухненски нож. От друга страна, той също никак не се интересуваше от техните приказки, затова се опита да се откъсне от разговора, наблюдавайки през прозорчето интригуващите форми, които ваеше мъглата. Скоро обаче установи, че гласът на Стокър, когато не бе угаснал от страх, бе прекалено силен, за да го игнорира, ако и двамата пътуват в един и същ файтон.

— С моя роман, господин Джеймс — обясняваше ирландецът с големи превземки, — се опитах да покажа един по-задълбочен и богат образ на онова изтънчено въплъщение на Злото, което е вампирът. Опитах се да го очистя от цялата романтична естетика — същински баласт, който го е превърнал в окаян сатир шегобиец, неспособен да предизвика у жертвите си нещо повече от сладострастна уплаха. Главният герой на романа ми е един зловещ вампир, когото съм

надарил с най-типичните черти, с които фолклорът е облякъл мита, макар че, да ви призная, добавих и някои особености, родени от моята фантазия, като например неспособността му да се отразява в огледало.

— Но когато се выпльти, Злото губи значителна част от мистерията си, господин Стокър, а също и от силата си! — възкликна Джеймс с оскърбен тон, който изненада колегата му. — Злото трябва винаги да се представя по един по-неуловим начин, да е рожба на неизвестността, да обитава онази мъглява гранична зона, която отделя съмнението от реалността.

— Боя се, че не ви разбирам напълно, господин Джеймс — промърмори ирландецът, когато другият като че ли се успокои.

Джеймс изпусна продължителна въздишка и се впусна в по-обширни разяснения на тази хлъзгава материя, но от слисаното изражение на Стокър Уелс заключи, че ирландецът изпадаше във все по-голямо объркване, докато слушаше събеседника си. Затова не е чудно, че когато спряха пред дома му, от файтона слезе един риж исполин, който сякаш не знаеше на кой свят се намира. Дезертьорството на Стокър — защото точно така подейства на Уелс неговото оттегляне — влоши още повече положението, тъй като двамата с американеца затънаха в неумолимо мълчание. Естествено, добрите обноски на Джеймс го принудиха да наруши тишината и по пътя към хотела му двамата поддържаха несъществен разговор за различните платове, с които можеха да се тапицират седалките на една карета.

Когато най-сетне остана сам във файтона, Уелс благодари на небесата и се отдаде на тъй желаните размишления, докато все повече се отдалечаваше от метрополията. Имаше толкова много неща, над които да разсъждава. Действително сериозни теми, да, като се почне от новините от бъдещето, които бе зърнал да висят на връвчиците — не знаеше дали ще е по-добре да ги забрави, или да ги съхрани в паметта си, — и се стигне до забележителната идея, че някой се бе сетил да картографира времето, сякаш бе физическо пространство. Само че това бе област, която никога не можеше да се картографира изцяло, защото нямаше как да се узнае края на онази бяла връв. А дали наистина беше невъзможно? Ами ако пътниците бяха проникнали толкова напред в бъдещето, че да намерят границата му, края на нишката, точно както се бе опитал да стори изобретателят от неговия роман? Но

съществуваше ли изобщо такова нещо? Щеше ли времето да свърши в някакъв момент, или да продължава вечно? Ако имаше край, то той би трябвало да настъпи в онзи миг, в който човечеството щеше да изчезне и на планетата да не останат никакви други видове, защото какво е времето, ако никой не може да го отмери, ако нищо не отбелязва неговия ход? Времето се проявява само в сухите листа, в раните, които заздравяват, в ненаситните дървояди, в разпростиращата се ръжда, в уморените сърца. Ако няма кой да го отбелязва, времето не е нищо, абсолютно нищо.

И все пак, благодарение на паралелните светове, винаги щеше да има някой или нещо, което да му придава достоверност. А паралелните светове несъмнено съществуваха, сега Уелс го знаеше със сигурност — те изникваха от първоначалната вселена като клони на дърво при най-малкото изменение на миналото, точно както самият той бе казал на младия Андрю Харингтън преди има-няма три седмици, за да му спаси живота. И това откритие го удовлетворяваше много повече, отколкото благоприятната съдба на романа му, защото то говореше за силната му интуиция, за плодовития му и дори дързък ум. Неговият мозък може и да не притежаваше механизъм като този на Маркърс, който да му позволява да пътува във времето, но затова пък бе способен да ражда разсъждения, които го издигаха над масите.

Припомни си картата, показана от пътника — онази фигура от цветни връвчици, където бяха представени паралелните вселени, които се бе наложило Маркърс да привежда в ред. И тогава осъзна, че тази карта бе непълна, защото тя показваше само световите, създадени от преките действия на пътниците. Ами нашите собствени дела? Паралелните вселени не изникваха единствено от онези нечестиви манипулации, извършени над священото минало, те се раждаха и от всяко наше решение. Представи си картата на Маркърс с това допълнение, бялата връв, жалонирана с жълти връвчици, отрупана изведнъж с безброй нови шнурове — световите, родени от свободната воля на Човека.

Отърси се от тези размишления едва когато файтонът спря пред дома му. Уелс слезе и след като даде щедър бакшиш на кочияша, задето го бе накарал да напусне метрополията в предутринните часове, отвори решетестата врата и влезе в градината, като се питаше дали имаше смисъл тепърва да си ляга, и изобщо какви последици би

оказало върху тъканта на времето решението да направи едно или друго.

Именно в този миг видя непознатата с огнените коси.

[1] Вероятно се има предвид Кървавата неделя в Лондон, 13 ноември 1887 г. — демонстрация срещу закона за отменяне на конституционните гаранции в Ирландия, завършила със сблъсъци между демонстрантите и полицията. ↑

[2] Хуго Мари де Фриз (1848–1935) — холандски ботаник и един от първите генетици. Известен е главно с предложената от него концепция за гените. ↑

XL

Слаба и бледа, с червеникави коси, които пламтяха по раменете ѝ като жарава, девойката се взираше в него с онзи странен поглед, който вече бе привлякъл вниманието му преди няколко дни, когато я зърна сред любопитните минувачи, струпали се край третото местопрестъпление на Маркъс.

— Вие? — възкликна Уелс и се спря.

Девойката не каза нищо. Само се приближи до него с лека котешка походка и му подаде нещо. Писателят видя, че това бе писмо и, малко объркан, го взе от снежнобялата ръка. *За Х. Дж. Уелс. Да се връчи в нощта на 26 ноември 1896 г., пишеше на гърба.* Значи тази млада жена, която и да беше тя, бе нещо като вестоносец.

— Прочетете го, господин Уелс — рече тя с глас, напомнящ шепота на бриза, който раздвижваше пердетата в късния следобед. — Бъдещето ви зависи от това.

След тези думи жената се отправи към изхода и го остави да стърчи край вратата на дома си, замръзнал като истукан. Когато успя да се съвземе, Уелс се затича след нея.

— Почакайте, госпожице...

Спря се по средата на пътя. Младата жена бе изчезнала, само уханието на парфюма ѝ се носеше във въздуха. Въпреки това Уелс имаше чувството, че не е чул градинската врата да скърца. Сякаш след връчването на писмото пратеничката се бе изпарила — в буквалния смисъл на думата.

Той постоя няколко минути там, като се вслушваше в спокойния пулс на нощта и попиваше аромата на непознатата, докато най-сетне се реши да влезе въщи. Отправи се към всекидневната, без да вдига шум, запали лампичката и седна в креслото си, все още слисан от появата на тази девойка. Ако бе висока двацет сантиметра и имаше на гърба си чифт крилца на водно конче, спокойно щеше да мине за някоя от феите, в които вярваше Дойл. Коя ли бе тя? — запита се Уелс. И как бе изчезнала така внезапно? Безсмислено бе обаче да губи време в догадки, когато отговорът вероятно се намираше в плика, който

държеше в ръцете си. Отвори го и измъкна листата, които съдържаха. Тръпки го побиха, когато разпозна почерка, и с разтуптяно сърце зачете:

Скъпи Бърти,

Ако държиш това писмо в ръцете си, значи съм на прав път и в бъдеще ще може да се пътува във времето. Не зная кой ще ти връчи писмото, но те уверявам, че ще носи твоята кръв, а и моята, защото, както несъмнено си разбрал от почерка, аз съм ти. Един Уелс от бъдещето. От твърде далечното бъдеще. Добре би било да осмислиш този факт, преди да продължиш да четеш нататък. И тъй като зная, че за теб няма да е достатъчно доказателство това, че почеркът ми е еднакъв с твоя, защото всеки сръчен човек би могъл да го имитира, ще се опитам да те убедя, че сме една и съща личност, като ти кажа нещо, известно само на теб. Кой друг би могъл да знае, че пълната с чушки и домати кошница, която държиш в кухнята, не е обикновена кошница? Е, стига ли ти това, или трябва да стигна до пошлоти и да ти припомня, че по време на брака с братовчедка си Изабел ти мастурбираше, като си мислеше за статуите на голи тела в Кристалния дворец? Прощавай, че загатвам за един тъй позорен период от твоето съществуване. Сигурен съм обаче, че това е нещо, което — също като значението, което има за теб кошницата с доматите — никога не ще признаеш в бъдеща биография; така отпада възможността да съм някой измамник, проучил живота ти по книга. Не, Бърти, аз съм ти. И само ако приемеш това, си струва да четеш по-нататък.

Сега ще ти разкажа как ще се превърнеш в мен. Когато утре отидете да предадете на Маркърс вашите ръкописи, ще ви очаква твърде неприятна изненада. Всичко, което пътникът ви разказа, е лъжа, като изключим това, че действително е голям почитател на творбите ви. По тази причина не ще успее да съдържи

усмивката си, когато вие сами му пъхнете в ръцете скъпоценната плячка. Сетне ще даде заповед на един от копоите си и той ще стреля по клетия Джеймс. Вече си виждал пораженията, които техните оръжия нанасят на човешкото тяло, така че ще ти спестя подробностите, но лесно можеш да си представиш, че костюмът ти ще бъде отвратително опръскан с кръв и вътрешности. После, без да ви даде време да реагирате, наемникът ще стреля отново, този път по смаяния Стокър, който ще сподели участието на американеца. Веднага след това ти, вцепенен от страх, ще видиш как се прицелват в теб, но Маркър с леко движение на ръката си ще спре своя човек, преди да те е застрелял. А ще стори това, понеже те цени достатъчно, за да не допусне да умреш, без да знаеш защо. В края на краищата, ти си авторът на „Машината на времето“, творбата, въвела модата на пътуванията във времето. Той ти дължи поне обяснение, така че — преди наемникът му да те убие — ще си направи труда да ти каже истината, на макар и само за да послуша собствения си глас, докато ти разправя как е сполучил да измами и трима ви. И тъй, докато прави смешните си разходчици из вестибюла с онази своя гумена походка, ще ти признае, че не е никакъв страж на времето и само по случайност е узнал за съществуването на Библиотеката на истината и за това, че миналото е охранявано от държавата.

Маркър бил ексцентричен милионер, една от онези редки личности, които ходят по света и правят каквото си искат; той обаче бил принуден да позволи на правителството да го проучи, когато се създал Времевият отдел. Това преживяване не му било твърде неприятно, въпреки че трябвало да се побратими с хора от кол и въже — нещо съвсем поносимо, ако в замяна получиш сведения за причините за своята болест (защото именно за болест смятал той няколкото премествания във времето, претърпени в мигове на напрежение) и особено ако откриеш интересните възможности, които

тя предлага. Когато отделът се разтурил, Маркът се заел да усъвършенства способностите си, които овладял със забележително майсторство, упражнявайки туризъм във времето. За известен период се отдал на произволно скитане из миналото и бродил из вековете по своя прищявка, докато накрая се отегчил да гледа исторически морски битки, да гори вещици на кладата и да опложда със своето семе от бъдещето утробите на хетерите и египетските робини. Именно тогава му хрумнало, че би могъл да използва уменията си, за да доведе до крайност библиофилската си страст. Маркът имал в дома си богата библиотека, която съдържала малко състояние под формата на първи издания и старопечатни книги от XVI век, но тази съкровищница изведнъж му се видяла смешна и без никаква стойност. Какво от това, че притежавал екземпляр от първото издание на „Странстванията на Чайлд Харолд“ на лорд Байрон, щом в крайна сметка очите му се спирали върху стихове, достъпни за всекиго? Съвсем различно би било да държи в ръцете си единствения екземпляр от тази творба, съществуващ на света, сякаш английският поет я е написал с едничкото намерение да я подари на него. А това било нещо, което сега Маркът можел да постигне без особени трудности, благодарение на новооткритите си умения. Ако се преместел във времето, откраднел ръкописа на някой от любимите си писатели, преди да е успял да го публикува, и после го убиел, можел да си състави една уникална библиотека от произведения, за чието съществуване останалият свят никога не ще узнаел. Необходимостта да ликвидира неколцина писатели, за да се сдобие с частна история на литературата, никак не го притеснявала, защото Маркът винаги възприемал любимите си романи като изникнали ей така, от нищото, независимо от своите автори, които били хора и — подобно на всички хора — в общи линии противни. Пък и вече било твърде късно да допуска да го обземат скрупули, особено като се има предвид, че дължал

състоянието си на злоупотреба с някои методи, които общоприетият морал навярно би определил като престъпни. За щастие, не му се налагало да се съобразява с морала на другите, защото отдавна си бил създал собствен морал. Бил принуден да го стори, в противен случай нямало да се отърве от пастрока си. Но макар и да го отровил, когато включил майка му в завещанието си, всяка неделя носел цветя на гроба му. В края на краищата, на него дължал, че е това, което е. И все пак огромното богатство, наследено от онзи груб и жесток мъж, не можело да се сравни с наследството, което получил от истинския си баща: онзи скъпоценен ген, който му позволявал да пътува във времето и поставял миналото в нозете му. Представил си една неповторима библиотека, в която тайно съжителстват ръкописите на „Островът на съкровищата“, „Илиадата“, „Франкенщайн“ или пък трите романа на любимия му автор: Мелвин Еърн Фрост. Взел „Дракула“ на Фрост и внимателно разгледал снимката му. Да, този болнав човечец, чийто поглед издавал, че е червясал отвътре, че е разяден от пороци и слабости като всеки друг и заслужава благоволенieto му единствено когато държи перото — той щял да е първият от един дълъг списък от писатели, поминали се при странни злополуки, върволица от ненавременни кончини, които щели да помогнат на Маркърс да изгради призрачната си библиотека. С тези намерения, придружен от двама от хората си, той пристигнал в нашата епоха няколко месеца преди Фрост да се прочуе. Трябвало да го открие, да провери дали все още не е предал ръкописите си на своя издател и да изтръгне от него под заплахата на оръжието едничкото, което го откроявало сред останалите жалки типове, които сквернели света. После щял да сложи край на нелепото му съществуване, инсценирайки някакъв нещастен случай. Но за своя изненада, не открил и най-малка следа от Мелвин Фрост. Явно никой не го познавал. Този човек сякаш, не съществувал. Откъде можел да знае Маркърс, че Фрост

също бил пътник във времето и нямало да се разкрие, преди да се е добрал до вашите творби? Ала нашият човек не възнамерявал да си тръгне с празни ръце. Тъкмо този писател бил избрал, за да сложи началото на своето литературно клане, и смятал да го намери на всяка цена. Планът му обаче не се отличавал с особена изтънченост: едничкото, което му хрумнало, за да накара Фрост да излезе от скривалището си, било да убие трима души и да напише на местопрестъплението началното изречение на всяко от произведенията, преписвайки го от романите на писателя, които бил донесъл със себе си. Това трябвало непременно да го заинтригува. Текстовете скоро се появили и в пресата, точно както Маркърс бил предвидил. Фрост обаче не се появил — очевидно не бил схванал намека.

Отчаян и вбесен, Маркърс денем и нощем обикалял с хората си всяко от трите местопрестъпления, но явно всичко било напусто. Все пак сред любопитните, струпали се край трупа на третата му жертва, имало един, който привлякъл вниманието му. Не бил Фрост, но присъствието му събудило у Маркърс същото чувство. Докато наблюдавал, ужким бил обикновен зяпач, телцето на госпожа Елис, което самият той бил облегнал на стената няколко часа по-рано, и младичкия инспектор от Скотланд Ярл, който стоял прав до трупа и явно едва се сдържал да не повърне, изведнъж забелязал мъжа на средна възраст, застанал вдясно. Бил пременен в стила на епохата: елегантен син костюм, цилиндър, монокъл и увиснала между устните му лула — все детайли, които говорили за старателна маскировка; но най-интересното била книгата, която държал в ръце. Това била „Примката на призрака“ от Мелвин Фрост — все още непубликуван роман. Откъде се бил сдобил с него тоя субект? Очевидно и той бил пътник във времето. Опитвайки се да сдържи вълнението си, Маркърс крадешком наблюдавал как непознатият сравнявал началото на своя роман с

написания на стената цитат и бърчел вежди, изненадан, че текстовете са еднакви.

Когато онзи прибрал книгата в джоба си и си тръгнал, Маркърс решил да го проследи. Без да се усети, непознатият го отвел до изоставена наглед къща на площад Бъркли, в която влязъл, след като се уверил, че никой не го наблюдава. Почти веднага Маркърс и хората му нахълтали след него. За броени секунди надвили непознатия, който само след няколко удара си признал защо притежава все още несъществуваща книга. Именно тогава Маркърс узнал за съществуването на Библиотеката на Истината и всичко останало. Бил пристигнал в тази епоха, за да убие любимия си писател и да се превърне в единствения му читател, а вместо това открил много повече неща, отколкото се надявал да спечели. Типът, който стоял пред него с лице, размазано от ударите на наемниците, се казвал Огъст Дрейпър и бил истинският библиотекар, натоварен да бди над XIX век. Бил пристигнал с цел да поправи изменението, което един пътник на име Фрост причинил в тъканта на времето, като убил писателите Брам Стокър, Хенри Джеймс и Х. Дж. Уелс и публикувал техните романи със своето име. Маркърс останал безкрайно изненадан от откритието, че истинският автор на онези три прекрасни романа не бил Мелвин Фрост, а писателите, споменати от пленника му. В реалността на Маркърс те се били споминали едва в началото на славата си, но в първоначалната вселена щели да създадат още много произведения. Почти толкова смайващо било да научи, че Джак Изкормвача никога не бил заловен. Почувствал се, тъй да се каже, метафизично оскърбен, когато разбрал, че просто се е скитал из паралелните вселени, създадени от други пътници като него, които обаче не се задоволявали само да развратничат с египетски робини. Опитал се все пак да пропъди това от мислите си и да се съсредоточи върху обясненията на своя пленник. Непознатият смятал да предотврати бедата, като предупреди тримата писатели

за онова, което предстояло да се случи, оставяйки в пощенската кутия на всеки от тях съответния роман, издаден под името на Мелвин Фрост и придружен от карта на мястото, където можели да се срещнат с него. Тъкмо се канел да приведе в действие своя план, когато вестниците започнали да съобщават за загадъчните убийства на Маркърс — това накарало библиотекаря да отиде на едно от местопрестъпленията. Лесно можеш да си представиш какво се случило после: Маркърс го премахнал най-безцеремонно и решил да го замести пред вас, представяйки се за истинския страж на времето.

Именно това се случило в действителност и ако разсъдиш внимателно, ще осъзнаеш, че то много по-добре обяснява някои неща. Не ти ли се вижда странно, че Маркърс влезе във връзка с вас по такъв недискретен начин: разбуди пресата и вдигна на крак цялата градска полиция, убивайки трима души, за които дълбоко се съмнявам, че уж бездруго щели да умрат след няколко дена? Но какво си мислиш сега е все едно, защото нищо от тези неща не си съобразил в момента, в който трябваше да ги съобразиш. Не си толкова умен, колкото смяташ, драги ми Бърти, и дори не можеш да си представиш колко ме боли да ти го кажа.

Та за какво говорех? Ах, да. Ти ще изслушаш обяснението на Маркърс, без да откъсваш очи от насоченото към теб оръжие, чувствайки как сърцето ти бие все по-бързо, потта се стича по гърба ти и дори те обзема странен световъртеж. Предполагам, че ако беше те застрелял така внезапно, както стори с Джеймс и Стокър, нищо нямаше да се случи. Ала неговото дълго обяснение ти позволи, така да се каже, „да се подготвиш“. И тъй, когато той най-сетне спря да дърдори, а копият му пристъпи крачка напред и се прицели точно в средата на гърдите ти, цялото напрежение, което ти бе натрупал, преля и едно сияние обгърна света. Само за секунда ти се почувства освободен от собственото си тегло, изтръгнат от собствената си

плът — в този миг тя повече от всякога ти се струваше маловажна обвивка, средоточие на болки и незначителни развлечения — и изпита усещането, че си въздушно създание. Ала в следващата секунда отново усети теглото си — то те прикова към света като котва и чувството, че пак си солиден, те изпълни с облекчение, но и с лека носталгия по онова безплътно състояние, до което едва се бе докоснал. Сега отново бе пленен в органичния затвор на своето тяло, което те подслоняваше, но същевременно ограничаваше представата ти за вселената. Отведнъж усети гадене, то се качи към гърлото ти, картографирайки пътьом хранопровода ти, и ти повърна с мъчителни напъни. Когато стомахът ти престана да се гърчи, се осмели да вдигнеш глава, не знаейки дали наемникът на Маркърс вече е стрелял или се забавлява, като отлага този миг. Ала никакво оръжие не се целеше в теб. Всъщност наоколо нямаше никого. Нямаше и помен ни от Маркърс, ни от копоите му, ни от Стокър и Джеймс. Беше сам във вестибюла, в който цареше мрак, защото дори свещниците бяха изчезнали. Като че ли бе сънувал всичко това. Но как можеше да се случи подобно нещо? Ще ти кажа как, Бърти: чисто и просто ти вече не беше себе си. Бе се превърнал в мен.

А сега, ако ми позволиш, ще продължа да разказвам събитията от първо лице. Отначало не разбрах какво е станало. Почаках няколко минути във вестибюла — сега той бе тъмен като саркофаг, — като треперех от страх, наострил уши да доловя някакъв шум, но край мен цареше тишина. Къщата изглеждаше необитаема. След малко, тъй като нищо не се случваше, събрах смелост да изляза на улицата, където също не се виждаше жива душа. Бях напълно объркан, макар че едно поне ми беше ясно: усещанията, които бях изпитал, бяха прекалено реални, за да ги сметна за част от някакъв сън. Какво се бе случило с мен? В този миг ме осени внезапно прозрение. С разтреперана ръка измъкнах от едно боклукчийско кошче

захвърлен вестник и след като проверих с удивление датата, открих, че догадките ми са верни: неприятните ефекти, които бях усетил, се дължаха не на друго, а на преместване във времето. Сега, колкото и да изглеждаше невероятно, се намирах в 7 ноември 1888 г. Бях се върнал осем години назад в миналото!

Няколко минути стоях втрещен наскре пустия площад и се опитах да смея случилото се. Нямах обаче време за това, понеже тутакси се сетих защо датата ми изглеждаше позната: в този ден Джак Изкормвача бе убил в Уайтчапъл любимата на младия Харингтън, преди да бъде заловен от Охранителния комитет, насочен към Милърс Корт от един пътник във времето, който... Дали бях аз? Не бях напълно сигурен в това, но като че ли всичко сочеше към мен. Кой — освен моя милост — можеше да знае какво ще се случи тая нощ? Бързо погледнах часовника си. Изкормвача щеше да извърши престъплението си само след половин час. Нямах време за губене. Хукнах да търся файтон и когато най-сетне намерих един, наредих на кочияша да кара към Уайтчапъл колкото се може по-бързо. Докато прекосяха Лондон в посока към Ист Енд, неспирно се питах дали аз бях този, който бе променил Историята, който бе накарал цялата вселена да изостави първоначалния си път и да се впусне в онова непредвидено отклонение, представено от синята връвчица, отдалечавайки се все повече от бялата връв, както ни бе обяснил Маркър; и ако бях аз, дали го бях сторил по своя воля или просто защото така бе писано, защото това бе нещо, което вече бях направил.

Както можеш да си представиш, пристигнах в Уайтчапъл ужасно развълнуван и щом се озовах там, не знаех какво да предприема: естествено, не смятах да отида на Дорсет Стрийт и да се сблъскам лично с кръвожадното чудовище, все пак самарянството ми си имаше граници. Вместо това нахълтах в една претъпкана с посетители кръчма и се развиках, че съм видял Джак Изкормвача при апартаментите на Милърс Корт. Това бе

първото, което ми дойде наум, но подозирах, че каквото и да направя, все ще е правилно. Убедих се, че е така, когато измежду струпалите се край мен клиенти изникна един мъжага с руса грива, който се казваше Джордж Лъск и след като изви ръката ми и притисна лицето ми към тезгяха, заяви, че ще отиде да провери и ако лъжа, горко ще се кая. След тази демонстрация на сила той ме пусна, събра хората си и групата се отправя към Милърс Корт, без да си дава голям зор. Аз излязох на прага на кръчмата, като разтривах ръката си и проклинах онзи нехранимайко, който щеше да обере цялата слава. Тогава, сред множеството, стълпило се на улицата, зърнах нещо, което ме ужаси. Това бе младият Харингтън. Блед като призрак, той се провираше сред навалицата с отнесено изражение, като мърмореше нещо несвързано и спазматично разтърсваше глава. Разбрах, че току-що е открил изкорменото тяло на своята любима. Младежът бе живо въплъщение на отчаянието. Прииска ми се да го утеша и дори направих няколко крачки към него, но изведнъж си спомних, че нямаше никакви сведения, че в миналото съм извършил тази милосърдна постъпка; и тъй, задоволих се само да го наблюдавам, докато изчезна в края на улицата. Не можех да сторя друго: трябваше да се придържам към либретото, защото всяка импровизация от моя страна можеше да окаже неочаквано въздействие върху тъканта на времето.

Тогава чух зад гърба си един познат копринен глас, който не бих могъл да сбъркам: „Да видиш означава да повярваш, господин Уелс“. Маркъс се бе облегнал на стената с пушката си в ръце. Гледах го, сякаш бе изникнал от някакъв сън. „Не се сетих за друго място, на което да ви потърся, но предчувствието ми не ме излъга: вие сте пътникът, предупредил Охранителния комитет, за да задържат Джак Изкормвача и всичко да се промени. Кой ли би помислил, господин Уелс? Подозирам, впрочем, че това не е истинското ви име. Истинският писател навярно лежи мъртъв някъде. Но както и да е, вече

започвам да свиквам с този маскен бал, в който пътниците във времето са превърнали миналото. Пък и пет пари не давам кой сте, ще ви убия така или иначе“. След тези думи се усмихна и много бавно се прицели в мен, сякаш хич не бързаше да ме убива или просто искаше да се наслади на мига.

Аз обаче не възнамерявах да стоя като пън и да чакам със скръстени ръце онзи топлинен лъч да ме пронизе. Обърнах се и побягнах презглава по улицата; тичах на зигзаг, играейки възможно най-добре ролята си на мишка в този лов. Почти веднага един лъч от лава прелетя над главата ми, като опърли косите ми, а в следващия миг чух смеха на Маркърс. Явно смяташе да се позабавлява малко, преди да ме убие. Продължих да бягам, стараяйки се да оцелея, макар че с всяка изминала секунда този план ми се струваше все по-амбициозен. Сърцето ми биеше като чук, докато усещах как Маркърс ме следва, без да бърза, досущ като хищник, решен да се наслади на преследването на плячката. За щастие бях свърнал по безлюдна улица, тъй че никой минувач нямаше да понесе смъртоносните последици от нашата игра. Нов топлинен лъч премина от дясната ми страна, като разруши част от една стена; сетне почувствах как друг разсече въздуха отляво и отнесе една улична лампа. В този миг зърнах някаква каруца да изниква от една странична улица и вместо да спра, ускорих още повече моя бяг и успях да мина на косъм пред нея. Почти веднага чух оглушителен трясък от разцепено дърво зад гърба си и разбрах, че Маркърс без всякакви скрупули е стрелял по каруцата, която му препречваше пътя. Уверих се в това, когато видях как над главата ми прелетя конят, цял обвит в пламъци, и се стовари на земята на няколко метра пред мен. Успях някак да заобиколя овъгленото животно и поех по друга улица, усещайки разрухата, която все повече се разрастваше зад мен. Когато свърнах в следващата уличка, една улична лампа хвърли удължената сянка на Маркърс на стената пред мен. Ужасен, видях как той се

спря и се прицели; осъзнах, че вече му е дотегнало да си играе с мен. Само след няколко секунди ще съм мъртъв, казах си аз, но това не ме накара да спра да тичам.

Именно тогава усетих познат световъртеж. За миг земята изчезна изпод нозете ми, за да се появи отново в следващата секунда с една по-различна плътност, а същевременно бях заслепен от ярка дневна светлина. Спрях се и стиснах зъби, за да не повърна, сетне запримигвах смешно, като се опитвах да проясня зрението си. Успях да го сторя тъкмо навреме, за да видя как една огромна метална машина се носи към мен. Хвърлих се встрани и се претърколих няколко метра по земята. Оттам, вдигайки глава, видях как чудовищната машина продължи пътя си, а някакви хора, които явно пътуваха във вътрешността ѝ, ме нарекоха пияница. Ала това шумно съоръжение съвсем не бе единственото. Цялата улица бе залята от тези машини, които препускаха по нея като стадо железни бизони. Изправих се и се огледах смаян, като установих с облекчение, че наоколо нямаше и следа от Маркъс. Взех един вестник от някаква пейка наблизо, за да проверя къде ме бе отвело новото ми преместване; открих, че съм попаднал в 1938 г. Очевидно бях започнал да придобивам известен майсторлък: този път се бях пренесъл с около четирийсет години напред в бъдещето.

Напуснах Уайтчапъл и закрачих удивен из този странен Лондон, в който къщата на площад Бъркли №50 се бе превърнала в антикварна книжарница. Всичко изглеждаше различно, макар че, за щастие, все още ми се струваше познато. В продължение на няколко часа се скитах напосоки из улиците и наблюдавах чудовищните возила, носещи се по тях — возила, които не бяха теглени от коне или задвижвани от пара; въпреки нейното царство, за разлика от това, което си мислите във вашата епоха, ще се окаже доста ефимерно. Времето не бе изминало за мен, но за света бяха изтекли четирийсет години. Да, виждах стотици изобретения, пръснати край

мен, изобилие от машини, които свидетелстваха за неизчерпаемостта въображение на човека, при все че в края на твоето столетие директорът на Патентното бюро в Ню Йорк бе поискарал службата да се закрие, изтъквайки довода, че вече всичко е изобретено. Накрая, преситен от чудеса, седнах на една пейка в някакъв парк да поразмишлявам над новооткритото ми състояние на пътник във времето. Дали се намирах в онова бъдеще, описано от Маркърс, дали съществуваше Времеви отдел, към който можех да се обърна за помощ? Не ми се вярваше. В края на краищата, бях се придвижил само четирийсет години напред в бъдещето. Ако в тази епоха имаше други пътници, сигурно бяха самотни и безприютни като мен. Тогава се запитах дали, ако задействам наново моя ум, бих могъл да се върна в миналото, в твоята епоха, и да те предупредя какво ще те сполети. Но след няколко несполучливи опита да възпроизведа същия импулс, който ме бе изстрелял тук, в крайна сметка вдигнах ръце. Разбрах, че съм пленник на това време. Ала не бях загинал, бях жив и Маркърс трудно щеше да ме издири. Нима това не бе достатъчен повод за радост?

Щом приех положението, реших, че първата ми работа трябва да е да се осведомя какво е станало със света, но най-вече с Джейн и всичките ми познати. Влязох в една библиотека и след няколко часа прелистване на вестници успях да си изградя доста обща представа за света, в който се намирах. С прискърбие научих, че той не само се е запътил упорито към световна война, но и че вече е претърпял една такава преди известен брой години — ужасен конфликт, потопил в кръв повече от половината планета, отнасяйки осем милиона жертви. Това обаче не бе донесло поука и светът, макар и с претърпени гробища, отново се намирал в крехко равновесие, което предвещаваше най-лошото. И като си припомних някои от страховитите заглавия, които бях зърнал да висят от картата на времето, разбрах, че нищо

не би могло да предотврати тази втора война, защото тя бе една от грешките на миналото, които хората от бъдещето бяха предпочели да приемат. Можех само да чакам нейното избухване и да се постарая по възможност да не съм сред милионите трупове, които след една година щяха да осеят земята.

Открих и една статия, която едновременно ме порази и натъжи. Това бе известие за честването на двайсет и петата годишнина от смъртта на писателите Брам Стокър и Хенри Джеймс, починали при опит да се изправят една нощ срещу призрака на площад Бъркли. Същата нощ се случило и друго, не по-малко трагично за литературния свят събитие: Х. Дж. Уелс, авторът на „Машината на времето“, изчезнал загадъчно и повече никой нищо не чул за него. Дали е предприел пътуване във времето? — лукаво питаше журналистът в края на статията, без дори да подозира колко близо бе до истината. Във въпросната статия ти бе споменат като баща на научната фантастика. Сигурно се питаши какво, по дяволите, е това. Става дума за понятието, което ще замести термина научен романс; то било изковано през 1926 г. от някой си Хюго Гернсбек, който го поставил на обложката на своето списание „Удивителни истории“. Това било първото издание, посветено изключително на художествената литература с научен уклон, в което препечатали много от историите, написани от теб за Луис Хайнд, редом с разказите на американеца Едгар Алан По и, естествено, на Жул Верн, който ти оспорвал титлата баща на жанра. Точно както бе предрекъл инспектор Гарет, романите, разглеждащи света на бъдещето, в крайна сметка бяха въвели литературен жанр и това се бе случило до голяма степен благодарение на него, тъй като той разкрил, че „Мъри Пътешествия във времето“ е най-крупната измама на XIX век. След неговото изобличение бъдещето отново се превърнало в безстопанствена пустош, която всеки писател можел да насели с каквото си иска, в непозната земя, непроучено

пространство като онези от старинните морски карти, на които пишело: тук има чудовища.

Прочитайки това, с ужас осъзнах, че изчезването ми бе породило цяла верига от фатални произшествия: без моята помощ Гарет не бе успял да залови Маркъс и неотклонно бе изпълнил своя план да пътува до 2000 г., за да задържи капитан Шакълтън; така бе разкрил измамата на Гилиъм, който бе свършил в затвора. Незабавно си помислих за Джейн и прегледах стотици вестници и списания, боейки се да не би да намеря известие, че „вдовицата“ на писателя Х. Дж. Уелс е загинала при трагичен инцидент с велосипед. Джейн обаче не бе умряла. Бе продължила да живее след мистериозното изчезване на съпруга си. А това означаваше, че Гилиъм не бе изпълнил заплахата си. Дали я бе отправил просто за да ме принуди да работя за него? Нищо чудно. А може би не бе имал време да я осъществи, или пък го бе прахосал, търсейки ме всуе из цял Лондон, за да ме попита защо, дявол да го вземе, не се занимавам с издирването на истинския извършител на убийствата. Ала въпреки гъстата си мрежа от главорези, не бе успял да ме намери. Естествено, не се бе сетил да ме търси в 1938 г. Както и да е, Гилиъм бе изгнил в затвора, а съпругата ми беше жива, макар че вече не бе моя съпруга.

Благодарение на статиите, които споменавах за теб, можах да си създам представа за съществуването ѝ, за живота, който бе водила след моето тревожно и внезапно заминаване. Джейн очаквала завръщането ми почти пет години в дома ни в Уокинг, докато накрая търпението ѝ се изчерпало. Примирена, че ще трябва да продължи живота си без мен, тя се върнала в Лондон, където сключила брак с влиятелен адвокат на име Дъглас Евънс; родила им се една дъщеря, която нарекли Селма. Попаднах на фотография на Джейн, която ми я показва като чаровна бабичка, все още запазила усмивката, в която се бях влюбил по време на онези разходки до Чаринг Крос. Първият ми импулс бе да тръгна да я търся, но

това бе очевидно безразсъден порив. Какво можех да ѝ кажа? На този етап ненадейната ми поява щеше само да предизвика неприятно сътресение в спокойното ѝ съществуване. Вече бе приела моето изчезване, защо трябваше наново да разбутвам нещата? И тъй, отказах се да я издирвам, поради което след изчезването си повече не видях сладкото създанийце, което в този миг сигурно спи на горния етаж, точно над главата ти. Може би това ще те насърчи да я разбудиш с ласки, когато дочетеш, докрай писмото ми. Оставям на теб да решиш какво да правиш, не е моя работа да се бъркам в брачния ти живот. Но решението да не я търся, разбира се, не бе достатъчно. Трябваше да се махна от Лондон, и то не само от страх да не се натъкна на нея или на някого от приятелите ми, които щяха тутакси да ме познаят, защото външността ми не бе променена ни на йота; тук ставаше въпрос и за оцеляването ми, защото по всяка вероятност Маркърс продължаваше да ме издирва из вековете и изучаваше времето, опитвайки се да намери някаква следа от присъствието ми.

Приех фалшива самоличност, пуснах си рунтава брада и избрах градчето Норич^[1] заради прелестната му средновековна атмосфера като сцена, където да започна да градя новия си живот без излишна шумотевица. Благодарение на познанията, които ти бе добил в дрогерията на господин Кауър, намерих работа като продавач в една аптека и в продължение на година не правех друго, освен да продавам мехлеми и сиропи денем, а вечер да се просвам в леглото, за да слушам новините, следейки внимателно бавното назряване на една война, която щеше да определи света по нов начин. По своя воля се бях впуснал в едно незначително и безцелно съществуване, на каквото винаги се бях боял да не бъда обречен от ината на майка ми; дори не можех да се избавя от простотата на този живот чрез писането, от страх да не привлече вниманието на Маркърс. Бях писател, осъден да живее така, сякаш е лишен от литературна

дарба, с която да прослави заобикалящия го свят — сещаш ли се за по-голямо мъчение от това? Аз също не се сещам. Бях в безопасност, да, но впримчен в безрадостен живот, за който понякога се питах дали си струва труда да се живее. За щастие, появи се една личност, която да внесе радост в него: наричаше се Алис и беше прекрасна. Една най-обикновена сутрин тя влезе в аптеката, за да си купи аспирин — препарат от ацетилсалицилова киселина, произвеждан от немска фирма за багрила, който предизвикваше фурор по онова време, — а в крайна сметка отнесе сърцето ми, увито в амбалажна хартия.

Любовта пламна между нас учудващо лесно с приближаването на войната и когато тя най-сетне избухна, двамата с Алис имахме много повече за губене, отколкото преди. За щастие, като че ли всичко се случваше далече от нашето градче — то не представляваше никаква заплаха за Германия, чийто нов канцлер искаше да завладее света под спорния предлог, че във вените му течала кръвта на по-висша раса. За ужасните последици от стълкновението трябваше да си правим изводи от страховитите звуци, които достигаха до нас, носени от бриза — като предвестник на новините, които впоследствие ни носеше пресата. На мен обаче това ми бе достатъчно, за да разбера, че тази война е различна от предишните, защото науката бе променила нейния облик, предоставяйки на хората нови методи за взаимно изстребление. Сега битките се водеха във въздуха. Но не си представяй армии от аеростати, които се стрелят едни други, че да видят кой пръв ще пръсне балона с водород на врага. Човекът бе успял да покори небесата с една летателна машина, по-тежка от въздуха, подобна на онази, която Верн е измислил в романа си „Робур Завоевателят“, но, за разлика от нея, тази не бе направена от папиемаше и освен това пускаше бомби. Сега смъртта идваше от висините, известявайки пристигането си с ужасяващо свистене. И въпреки че поради сложни съюзи седемдесет страни бяха въвлечени в

тази безпощадна война, не след дълго само Англия остана неповалена, докато останалата част от света наблюдаваше поразена зараждането на един нов ред. Решена да сломи съпротивата на нашата страна, Германия я подложи на неспирни бомбардировки. Отначало — в съответствие с онзи странен кодекс на честта, който понякога лежи в основата на военните действия — те бяха ограничени до летищата и пристанищата, но бързо се разпространиха към градовете. След няколко нощи въздушен обстрел нашият скъп Лондон бе превърнат в димящо сметище, от което стърчеше — като възплъщение на непобедимия ни дух — куполът на катедралата „Св. Павел“. Да, Англия оказваше съпротива и дори контраатакуваше с бързи набези немските небеса, успявайки при едно от тези нападения да нанесе значителни щети на Любек, исторически град, усамотен на брега на река Траве. Това още повече разяри Германия, която реши да удвои атаките си. Въпреки всичко, Алис и аз се чувствахме относително сигурни в Норич, град без никаква стратегическа стойност. Ала той бе удостоен с три звезди в прословутия пътеводител „Бедекер“ и именно с него се консултира Германия, когато реши да унищожи нашето историческо наследство. Пътеводителят на Карл Бедекер препоръчваше да се посетят романската катедрала на града, замъка от XII век и многобройните църкви, но немският канцлер предпочете да ги бомбардира.

Нашествието на войната изненада всички ни в катедралата, докато слушахме проповедта на отец Хелмор, чийто глас изведнъж бе заглушен от тревожното жужене, идващо от небето. Всички вдигнахме глави към ветрилообразния свод, който ни покриваше, сякаш внезапно бяхме забелязали красотата на нервюрата му. Най-сетне бе дошъл и нашият ред да изпитаме ужасите, за които пишеха вестниците. Именно отец Хелмор настоя да напуснем Божия дом, чувствайки, че той ще е една от

първите мишени на немците, и макар че някои предпочетоха да останат — не знаейки дали защото бяха парализирани от страх, или защото тяхната вяра им подсказваше, че не би могло да има по-добро убежище от това, — аз хванах Алис за ръката и я задърпах към изхода на катедралата, като се опитвах да си пробия път сред ужасената тълпа, задръстила централния неф. Тъкмо успяхме да излезем, когато започнаха да падат първите бомби. Как бих могъл да ти опиша този кошмар? Може би ще е достатъчно да ти кажа, че Божият гняв бледнее пред човешкия. Хората тичаха в потрес насам-натам, не знаейки къде да отидат, докато мощта на бомбите разбиваше земята, събаряше сградите и разтърсваше въздуха с гръмотевичен грохот. Навред край нас светът се рушеше с трясък. Опитвах се да намеря безопасно скривалище, но единствената ми мисъл, докато бягах през нарастващата разруха, уловил Алис за ръка, бе колко малко ценяхме самите ние човешкия живот.

Тогава, наред това хаотично тичане, изведнъж усетих твърде познат световъртеж. Главата ми запулсира болезнено, светът около мен започна да се размива и аз разбрах какво ще последва. Мигом спрях трескавия си бяг и помолих Алис да сграбчи ръцете ми с всички сили. Тя ме погледна слисана, но изпълни молбата ми и докато действителността губеше очертанията си и ставах безтегловен за трети път, стиснах зъби и се опитах да я отнеса с мен. Не знаех къде отивам, но не бях готов да я оставя зад гърба си, както бях оставил Джейн, живота си, изобщо всичко, което обичах. В следващия миг ме обзеха същите усещания, които бях изпитал и предишните пъти: за част от секундата почувствах, че се рея, напуснал тялото си, в което се върнах след миг и отново се пъхнах в костите си, само че този път чувствах топлината на нечи и други ръце между моите длани. Отворих очи и запримигвах мудно, мъчейки се да не повърна. Просиях от щастие, когато видях ръцете на Алис, стиснали моите. Нежни, изящни ръце, които

обсипвах с признателни целувки, след като се любехме, ръце, свързани със стройни предмишници, покрити с прелестен златисторус мъх. Това бе единствената част от нея, която бях успял да отнеса със себе си.

Погребах ръцете на Алис в същата градина, в която се появих наред онзи Норич от 1982 г., който изглеждаше така, сякаш никога не е бил бомбардиран, като изключим паметника на падналите във войната в центъра на един от площадите. Там, сред мнозина други, намерих и името на Алис, макар че винаги ще ме гризе съмнение дали е загинала във войната, или е била убита от Ото Ауденброк, мъжа, който я обичаше. Така или иначе, бях обречен да живея с това, защото бях избягал от бомбардировките, извършвайки нов скок в бъдещето. Пак бях изминал около четирийсет години — явно това бе личният ми рекорд.

Сега се намирах в един свят, който очевидно бе помъдрял и бе завладян от стремежа да си изгради собствен облик, да прояви своя игрив и новаторски дух във всяка област на живота. Да, това бе тщеславен свят, който честваше постиженията си с ликуваща детинска гордост, но свят, в който цареше мир и войната бе мъчителен спомен, срамно признание, че човешката природа има тъмна страна, която трябва да се крие, па макар и под една изкуствена вежливост. Светът бил принуден да се съгради повторно и именно тогава, докато разчиствал отломките и събирал мъртвите, докато издигал наново сградите, укрепвал мостовете и закърпвал дупките, оставени от войната в душата и в родословието му, човекът осъзнал с болезнена яснота случилото се и изведнъж всичко, което отначало изглеждало разумно, станало безсмислено — като бал, на който музиката секва. Не можех да не се усмихвам ликуващо — онзи плам, с който хората край мен осъждаха сега деянията на своите дядовци, ме убеди, че никога вече не ще има друга война като тази, която бях преживял. И ще ти призная, че не сгреших и в това. Човекът е способен да се учи,

Бърти, макар че уроците трябва да му се втълпяват с тояга, както при цирковите животни.

Във всеки случай, аз трябваше пак да започна от нулата, да си изградя нов окаян живот от самото начало. Напуснах Норич, с който вече нищо не ме свързваше, и се върнах във възстановения Лондон, където — след като пак се дивих на напредъка на науката — опитах да си намеря някаква работа, подходяща за човек от Викторианската епоха, представящ се под името Хари Грант. Такава ли, значи, щеше да е моята съдба? Да странствам през времето, да прехвърквам от една епоха в друга като лист, носен от вятъра, вечно сам? Не, този път щеше да е различно. Бях сам, да, но знаех, че това няма да трае твърде дълго. Една среща ме очакваше в бъдещето, но нямаше да е нужно пак да пътувам във времето заради нея. Това бъдеще бе достатъчно близо, за да изчакам то да дойде при мен.

Но явно преди тази среща тайнствената ръка на провидението ми бе уредила друга — с нещо много специално от моето минало. Това се случи в един киносалон. Да, Бърти, добре ме чу. Как да ти опиша до каква степен ще се развие кинематографът, откак братята Люмиер прожектираха през 1895 г. онези образи на работници, излизащи от тяхната фабрика в Лион, Монплезир? В твоята епоха все още никой не се догажда за огромните възможности на това изобретение. Ала много скоро, щом избледнее ефектът от техническата новост, хората ще се отегчат да гледат на екрана картоиграчи, детски разprávии и пристигащи влакове — все делнични неща, които могат да видят от прозорците си, и то със звук — и ще искат нещо повече от скучни документални филми със социално съдържание, придружено от безучастно дрънкане на пиано. Ето защо сега прожекторът разказва истории върху празния екран. За да разбереш какво имам предвид, представи си как една от ония машини филмира театрална пиеса, която обаче вече не трябва да е ограничена до сцената, издигната

пред седалките в салона, а може да избере за декор коя да е част на света. И ако прибавим към това, че режисьорът не разполага само с няколко нарисувани декорации, за да разкаже историята си, а с цял арсенал от трикове — може например да накара героите да изчезват пред очите ни чрез манипулиране на образи, — ще разбереш защо киното се е превърнало в най-популярното развлечение на бъдещето, надминавайки дори вариетето. Да, сега една много по-сложна версия на машинката на братята Люмиер кара хората да мечтаят, като внася магия в живота им, и около това се е зародила цяла индустрия, в която се въртят несметни количества пари.

Ала аз не ти разказвам тези неща просто така, а защото филмовите истории понякога са взети от книги. И ето ти голямата изненада, Бърти: през 1960 г. един режисьор на име Джордж Пал ще превърне твоя роман „Машината на времето“ във филм. Да, той ще прибави образи към твоите слова. Естествено, вече бяха правили същото с Берн, но това ни най-малко не помрачи радостта ми. Как да ти опиша какво изпитах, когато видях на екрана да се разгръща историята, написана от теб? Там беше твоят изобретател, когото бяха кръстили с твоето име — ролята му изпълняваше актьор с решително и замечтано изражение; там беше и сладката Уийна, превъплътена от прелестна френска актриса, чието лице излъчваше хипнотично спокойствие; там бяха и морлоките, по-страшни, отколкото би могъл да си представиш, и гигантският Сфинкс, и преданият, деловит Филби, даже и госпожа Уочет с безукорно бялата си престилка и боне. И докато сцените се редяха една след друга, аз тръпнех от възмущение на моя стол, съзнавайки, че всичко това нямаше да е възможно, ако не се бе родило във въображението ти, че по някакъв начин това пиршество от образи се бе прожектирало най-напред в твоята глава. Трябва да ти призная, че по едно време откъснах поглед от екрана и се зах да изучавам

реакциите, изписани по лицата на зрителите на съседните кресла. Предполагам, че ти би сторил същото, Бърти. Зная, че неведнъж си мечтал за такава привилегия — още си спомням как униваше, когато някой читател споделеше колко е харесал романа ти, без ти да можеш сам да се увериш какво впечатление е произвел у него този или онзи пасаж, дали се е смял или плакал на подходящите места, защото за тази цел би трябвало да се промъкнеш в библиотеката му като обикновен крадец. Можеш да бъдеш спокоен: публиката реагираше точно според твоите очаквания. Не можем обаче да отречем заслугата и на господин Пал, който е съумял майсторски да пресъздаде духа на твоя роман. Все пак не ще скрия, че той е променил някои неща, за да ги пригоди към епохата, най-вече защото историята е филмирана шейсет и пет години след написването ѝ и част от онова, което за теб е било бъдеще, за света вече е минало. Спомни си например, че въпреки многобройните ти опасения за начините, по които човекът би могъл да злоупотреби с науката, никога не ти е минавало през ум, че той може да се забърка във война, която да обхване цялата планета. Но това се случи веднъж, а после се повтори, както вече ти разказах. Пал от своя страна не само е направил твоя изобретател очевиден на Първата и Втората световна война; той дори предрече трета през 1966 г., но в този случай, за щастие, неговият песимизъм се оказа неоправдан.

Както ти казах, в онова кино, запленил от въртележката от образи, която дължеше толкова много на теб, изпитах неописуемо възмущение. Историята бе написана от теб, да, но всичко, което се явяваше на екрана, беше ново за мен, всичко освен едно: машината на времето. Твоята машина, Бърти. Нямах представа колко се смаях, когато я видях там. За миг се почудих дали очите не ми изневеряват, но това не бе халюцинация. Беше си твоята машина, красива и лъскава, с онези изящни като на музикален инструмент форми, които

издаваха ръката на изкусен майстор — съоръжение с благородно излъчване, липсващо у машините на епохата, в която се бях озовал като корабкрушенец. Но как бе попаднала във филма и къде ли се намираше сега, дваисет години след като актьорът на име Род Тайлър, който изпълняваше твоята роля, се бе измъкнал от нея?

След няколко седмици, прекарани в преглеждане на вестници в библиотеката, успях да проследя нейните смутни странствания. Така узнах, че Джейн не бе пожелала да се раздели с нея и я бе пренесла в Лондон, в къщата на адвоката Евънс, който наблюдавал примирено нашествието на тази нелепа и очевидно безполезна брачка в неговия дом; като капак на всичко тя символизираща в очите на новата му невеста фигурата на изчезналия ѝ съпруг. Представих си го как обикаля машината в безсънните си нощи, като натиска фалшивите ѝ бутони и дърпа стъклени лост, за да се увери, че наистина не работи. Сигурно се бе чудил каква ли загадка крие тази измишльотина, наричана от съпругата му машина на времето, и за какъв дявол е била построена, защото бях сигурен, че Джейн не му е дала никакво обяснение — машината бе част от един личен живот, за който адвокатът Евънс нямаше защо да знае. Много години по-късно, когато Джордж Пал се захванал с приготовленията за своя филм, възникнал един проблем: никой от чертежите на машината на времето, нарисувани от неговите служители, не му изглеждал убедителен. Намирал ги за грозни, гротескни и прекалено усложнени; един от моделите даже му напомнял електрически стол. Тези скици нямали дори далечна прилика с елегантното и внушително возило, в което той си представял изобретателя, прекосяващ необятните простори на времето. Ето защо Пал възприел като същинско чудо обстоятелството, че една жена на име Селма Евънс — почти разорена, след като пропиляла малкото си наследствено състояние — предложила да му продаде странната вещь, която майка ѝ всяка неделя

бършела от прах в един бавен и тържествен ритуал, от който на малката Селма ѝ настръхвали косите — почти толкова, колкото и на адвокатата Евънс. Пал останал очарован — точно такава нещо търсел. Машината била красива, величествена и наглед маневрена като шейните, на които се бил возил в детството си. Спомнил си как леденият вятър шибал лицето му, докато се спускал по склоновете — вятър, който с годините започнал да свързва с някакво вълшебство; сторило му се, че ако човек пътува през времето с тази машина, навярно ще го брули същият вятър. Ала окончателно го убедила пластинката на контролното табло, на която се четяло: „Построено от Х. Дж. Уелс“. Дали машината наистина била конструирана от писателя? И ако да, с каква цел? Тази загадка била неразрешима, тъй като авторът изчезнал през 1896 г., точно когато започнал да става известен. Кой знае още колко превъзходни романи можел да даде на света? Но макар и да нямал представа защо била построена машината, Пал чувствал, че не би могла да има по-добро предназначение от участието в неговия филм, така че убедил продуцентското студио да я купи. Ето как твоята машина се сдобила с онова несериозно безсмъртие, което предоставя киното.

Десет години по-късно студията организирали публичен търг на реквизит от множество техни продукции; сред предлаганите вещи била и машината на времето. Тя била продадена за десет хиляди долара; купувачът ѝ обиколил Съединените щати, като я показвал в най-различни градове и накрая, когато извлякъл от нея цялата печалба, която могъл да извлече, я продал на един антиквар в окръг Ориндж. Именно там случайно попаднал на нея през 1974 г. Джин Уорън, един от техниците, работили по филма на Пал. Била захвърлена в един ъгъл наред с други веждии, неподдържана и ръждясала, а креслото ѝ липсвало — било продадено отдавна. Уорън я купил за смешно ниска сума и с изключителна обич и грижовност се заел да възстанови тази играчка, която

означавала толкова много за всички, свързани с филма: преоблякнал лостовите ѝ, поправил счупените части и дори изработил по памет ново кресло. Щом я сложил в ред, машината вече можела да поднови своето странстване — показвали я по разни панаири и събития, посветени на научната фантастика, понякога даже я карал някой актьор, който изпълнявал твоята роля. Включително самият Пал се появил на корицата на списание „Стар Лог“, заснет как седи в нея и се усмихва като дете, което се кани да се спусне с шейна по заснежен склон. Същата година Пал дори поздравил приятелите си за Рождество Христово с картички, на които Дядо Коледа яздеш твоята машина на времето. Както можеш да си представиш, аз проследих нейния път с нежността на баща, който следи перипетиите на блудния си син, знаейки, че той рано или късно ще се върне при него.

А на 12 април 1984 г. отидох на моята среща в универсалния магазин „Олсън“. Тя беше там, объркана и уплашена, и именно аз бях този, който я измъкна от представителите на пресата, като я хванах за ръка и прошепнах в ухото ѝ: „Вярвам ти, защото и аз мога да пътувам във времето“. Излязохме през аварийния изход, възползвайки се от суматохата, която предизвика нейното изчезване. Щом се озовахме на улицата, се качихме в наетата от мен кола и се отправихме към Бат в графство Съмърсет, където преди няколко седмици бях купил красива къща в джорджиански стил. Там възнамерявах да живея с нея, далече от Лондон и от многобройните пътници от бъдещето, които сигурно щяха да я търсят по заповед от правителството — то навярно бе отредило тя да бъде пожертвана като единствен начин да се премахне проблема от корен.

Отначало не знаех дали съм постъпил правилно. Аз ли трябваше да я измъкна от универсалния магазин „Олсън“, или бях узурпирал ролята на някой пътник от бъдещето, който се бе провъзгласил за спасител на

Мадоната на Времето? Получих отговора няколко дни по-късно, в едно прекрасно пролетно утро. Тъкмо боядисвахме стените на гостната, когато едно дете на три или четири години изведнъж се материализира на килима, изкиска се весело, сякаш бе усетило приятен гъдел, и изчезна отново, оставяйки след себе си част от пъзела, с който си бе играло. Тогава, след това бегло и неочаквано зърване на сина, който още не бяхме заченали, разбрахме, че бъдещето започваше с нас, че от нас трябваше да възникне мутантният ген, който след години или дори след векове щеше да позволи на хората да пътуват между епохите. Да, в тази усамотена къща тихо и кротко щеше да се зароди епидемията от пътници във времето, за която ми бе говорил Маркъс, казах си аз, вдигайки от килима късчето от пъзел, оставено като неволен дар от нашия син. Прибрах този фрагмент от бъдещето в кухненския килер при консервите боб, знаейки, че след няколко години ще ми помогне да видя целия пъзел, който рано или късно, в точния момент някой щеше да подари на момчето, появило се за миг на килима.

Оттам насетне няма много за разказване. Двамата с нея заживяхме щастливо като герои от някоя приказка. Радвахме се на малките всекидневни удоволствия и се опитвахме да водим колкото се може по-спокоен и улегнал живот, така че никой от двамата ни да не претърпи неудачно преместване във времето, което да ни раздели един от друг. Аз дори си позволих прищявката да купя твоята машина, когато синът на Джсин Уорън я обяви за продажба, макар че изобщо не ми беше нужна: сега пътувах във времето като всеки друг, носейки се с наслада по течението на дните, докато косата ми взе да капе, качването по стълбите все повече ме изморяваше и бръчките се множаха. Предполагам, че доказателство за безметежното ни щастие бяха трите ни деца, едно от които вече познавахме. Излишно е да се каже, че тяхната дарба за пътуване във времето значително надхвърляше нашата. Те не владееха таланта си и никога нямаше да го

овладеят напълно, но аз знаех, че потомците им ще успеят и не можех да не се усмихвам, виждайки как, докато децата ни се свързваха със света, нашите гени се разпространяваха. Не ми беше известно след колко поколения пътниците във времето щяха най-сетне да привлекат вниманието на правителството, но знаех, че това рано или късно щеше да се случи. Именно тогава ми хрумна да ти напиша това писмо с намерението да го дам на някого от внуците си, който на свой ред да го предаде на един от своите и така, докато стигне до ръцете на някого, който би могъл да изпълни молбата ми: да го връчи на писателя Х. Дж. Уелс, бащата на научната фантастика, в нощта на 26 ноември 1896 г. Предполагам, че ако го четеш в момента, значи не съм сгрешил и в това. Нямам представа кой ще ти предаде писмото, но, както ти казах оде, ще е от нашата кръв. И когато това се случи, както може би си се досетил, изреклият тези слова вече ще е покойник.

Навярно би предпочел да не бях ти писал. Навярно би предпочел да те бях оставил да посрещнеш съдбата си без предупреждения. В края на краищата, животът, който те очаква, не е толкова лош, има си дори своите щастливи мигове, както вече видя. Но ако решиш да ти пиша, то бе, защото някак чувствам, че това не е животът, който ти приляга да живееш. Да, може би трябва да си останеш в миналото, да си живееш честит с Джейн и да ме превърнеш в успешен писател, без да знаеш нищо за пътуванията във времето, поне не за истинските. За мен очевидно вече няма изход. Не мога да си избира друг живот. Ти обаче можеш. Все още можеш да избираш между настоящия си живот и този, който току-що ти разказах, да решиш дали да си останеш Бърти или да се превърнеш в мен. Защото, в крайна сметка, тъкмо това ни предлагат пътуванията във времето: втори шанс, възможността да се върнеш и да избереш друг вариант.

Много съм умувал какво би могло да се случи, ако решиш да не отидеш утре на срещата с Маркърс. Ако не

отидеш, никой няма да насочи оръжие към теб, мозъкът ти няма да се активира и няма да пътуваш във времето, поради което нито ще предизвикаш ареста на Изкормвача, нито ще се запознаеш с Алис, нито ще бягаши от немските бомби — и, естествено, няма да избавиш онази жена от универсалния магазин „Олсън“. А без твоето участие мутантният ген няма да възникне, съответно не ще се появят пътници във времето и никакъв Маркърс не ще пристигне от бъдещето, за да те убие. Поради това допускам, че всичко, което се е случило от мига, когато е убил онзи просяк в Мерилбоун, ще изчезне, сякаш е било изметено с огромна метла от потока на времето. Ще изчезнат например всички цветни шнурчета, изникващи от бялата връв на картата на времето, защото никой не ще създаде паралелна вселена, в която Джак Изкормвача да бъде заловен или пък Нейно Величество да се разхожда с маймунка на рамото. Мили Боже, ще изчезне дори самата карта! Кой ще поеме отговорността да я изработи? Както виждаш, Бърти, ако решиш да не отидеш на срещата, ще заличиш цял един свят. Но нека това да не те плаши. Единственото, което няма да се промени, ще е нейната поява в универсалния магазин „Олсън“ през 1984 г., макар че вече никой не ще я хване за ръка, за да я измъкне оттам и да я заведе в красива джорджианска къща, където да заживее щастливо.

А какво ще стане с теб? Предполагам, че ще се върнеш назад точно до момента, преди животът ти да бъде повлиян от собственото ти пътуване във времето. Преди наемникът на Мъри да те упои с хлороформ ли? Твърде вероятно, защото ако Маркърс никога не е пътувал до твоята епоха и не е убивал никого, Гарет не ще заподозре Шакълтън и следователно Гилиъм не ще прати главореза си да те отвлече, за да му вадиш кестените от огъня. Поради това никаква напоена с хлороформ кърпа не ще покрие носа ти в нощта на 21 ноември 1896 г. Във всеки случай, докдето и да се върнеш, едва ли ще

изпиташи някой от физическите ефекти, характерни за пътуванията във времето; просто ще изчезнеш от едно място и ще се появиш на друго като по чудо, без да усетиш прехода — макар че, естествено, няма да си спомняш нищо от онова, което си преживял след онзи миг. Няма да знаеш, че си пътувал във времето или че паралелните вселени действително съществуват. Ако решиш да промениш станалото, опасявам се, че ще се случи следното: не ще узнаеш нищо за мен. Това ще е все едно да разплетеш ходовете на една партия шах чак до онзи ход, благодарение на който се е стигнало до шах и мат. И когато го откриеш, ако вместо офицера, с който трябва да играеш, преместиш топа, играта ще поеме съвсем друг курс, точно както ще се случи и с живота ти, ако утре не отидеш на срещата.

И тъй, всичко зависи от теб, Бърти. Офицерът или топът? Твоят живот или моят? Направи онова, което смяташ, че трябва да направиш.

Вечно твой,
Хърбърт Джордж Уелс

[1] Град в Източна Англия, регионален административен център и столица на графство Норфолк. ↑

XLI

Ами предопределението, зачуди се Уелс. Какво щеше да стане с предопределението? Може би му беше съдено да пътува във времето, най-напред до 1888 г., после до началото на онази страшна война, която щеше да обхване цялата планета, и да изживее дословно всичко, което бе разказал сам на себе си в писмото. Може би му беше съдено да стане родоначалник на раса от пътници във времето. Може би нямаше право да променя бъдещето, да попречи на човека да развие някой ден способността да пътува във времето — и то само защото отказваше да пожертва своя живот, защото искаше да си стои при Джейн в онова минало, което с такива усилия бе устроил според своите желания; защото искаше да си остане Бърти.

Но въпросът не опираше единствено до етичността на избора, а до това, дали действително имаше възможност да избира. Уелс се съмняваше, че би могъл да разреши проблема просто като не отиде на уречената среща, както мислеше неговото бъдещо аз. Беше сигурен, че ако не отиде, Маркърс рано или късно ще го намери и при всички случаи ще го убие. Всъщност беше сигурен, че нямаше друг избор освен онова, което възнамеряваше да направи; и тъй, стисна здраво ръкописа на „Невидимия“, докато файтонът минаваше покрай Грийн Парк в посока към площад Бъркли, където го очакваше човекът, който искаше да го погуби.

След като прочете писмото, отново го прибра в плика и дълго остана седнал в креслото си. Бе се подразнил от иронично-снизходителния тон, с който онзи Уелс от бъдещето се обръщаше към него, но не можеше да го упрекне, тъй като авторът на писмото в крайна сметка бе самият той. Пък и трябваше да признае, че ако беше на негово място, с всички тези преживелици зад гърба си, трудно би се удържал да не използва такъв покровителствен тон спрямо своето неопитно аз от миналото, което едва е направило първите си стъпки в света. Но всичко това не беше съществено. Сега трябваше час по-скоро да осмисли невероятния факт, че самият той е написал тези страници, за да може да се съсредоточи върху действително важния въпрос:

какво да предприеме по-нататък. Искаше да вземе решение, съобразявайки се с онази метафизична етика, която съзираше в проблема. Кой от двата живота, разклоняващи се пред него, бе онзи, който наистина трябваше да изживее? По коя пътека трябваше да се впусне? Имаше ли някакъв начин да узнае? Не, нямаше. Освен това, според теорията за множествените светове измененията, внесени в миналото, не засягаха настоящето, а създаваха алтернативно настояще — нова линия, развиваща се успоредно с първоначалната, която оставаше непокътната. Съответно и красивата пратеничка, която бе прекосила времето, за да му връчи писмото, бе попаднала в паралелна вселена, тъй като в истинската вселена Уелс не бе пресрещнат от никого, прибирайки се в дома си. Това означаваше, че дори да не отидеше на срещата, в онзи свят, в който не бе получил писмото, щеше да отиде. Следователно другият му живот, изживян от онзи шеговит Уелс от бъдещето, нямаше да изчезне, така че беше безполезно да разглежда неподчинението пред съдбата като един вид времеви провал.

Значи трябваше да реши кой живот да избере, без да се оплита в подробности от нравствено естество, а да се ръководи от това, което му допаднаше повече. Искаше ли да си живее с Джейн, да пише романи и да бленува за бъдещето, или предпочиташе живота на онзи далечен Уелс? Искаше ли да си остане Бърти, или предпочиташе да стане свързващото звено между *homo sapiens* и *homo temporis*? Трябваше да признае, че се изкушаваше да се подчини безропотно на съдбата, описана в писмото, да приеме този живот, маркиран с вълнуващи епизоди като бомбардировката на Норич, която — защо да отрича? — не би имал нищо против да изпита лично, знаейки, че ще оцелее. Щеше да подтичва спокойно насам-натам, докато бомбите падаха от небето, наблюдавайки с възхита страшната мощ на човешкото безумие, красотата, дълбоко скрита в този спектакъл на разрушението. Да не говорим за чудесата, който би могъл да види при пътуванията си из бъдещето, пълно с изобретения, които дори Верн не би могъл да измисли. Но за тази цел трябваше да се откаже от Джейн и най-вече от литературата, защото никога вече не ще можеше да пише. Беше ли готов да стори това? Дълго размишлява над този въпрос, докато накрая взе решение. Сетне се качи в спалнята, събуди Джейн с ласки и в тревожния и влажен мрак на онази нощ, непрогледна като къртича дупка, я любя сякаш за последен път.

— Ти ме люби сякаш за пръв път, Бърти — рече тя, приятно изненадана, преди да заспи отново.

И заслушан в спокойното ѝ дишане, Уелс разбра, както се случваше неведнъж, че жена му знае какво иска той много по-добре от самия него и ако беше я попитал, можеше да си спести цялото това умуване, довело до решение, което сега, като капак на всичко, се оказа погрешно. Да, каза си той, понякога най-добрият начин да узнаем какво искаме, е да изберем точно обратното.

Прогони тези мисли, когато файтонът спря пред къщата на площад Бъркли №50, най-омагьосания дом в Лондон. Е, моментът най-сетне бе настъпил. Пое дълбоко дъх, слезе от файтона и тръгна към сградата, без да бърза, като вдишваше уханията, носещи се в следобедния въздух, стискайки под мишница ръкописа на „Невидимия“. Когато влезе, видя, че Стокър и Джеймс вече са там и разговарят оживено с човека, който се канеше да ги убие, сред светлината, хвърлена от поставените из вестибюла свещници. От този ден насетне всеки път, щом чуеше някой критик да превъзнася необикновената наблюдателност на американеца, не можеше да сдържи смеха си.

— А, господин Уелс — възкликна Маркърс, щом го видя, — вече мислех, че няма да дойдете.

— Простете за закъснението, господа — извини се Уелс, поглеждайки примирено двамата наемници на Маркърс, които стояха много сериозни на ръба на правоъгълника от светлина, очертан на пода, и очакваха заповедта да видят сметката на глупавото трио.

— О, няма значение — рече домакинят. — Важното е, че сте донесли романа си.

— Да — отвърна Уелс, като размаха глупашки ръкописа.

Маркърс кимна доволен и посочи масичката, която беше до него, подканвайки го да остави романа върху другите два, които вече бяха там. Без особени церемонии Уелс прибави своя към останалите, сетне отстъпи няколко крачки. Осъзна, че е застанал точно пред Маркърс и наемниците му и вдясно от Джеймс и Стокър — идеална позиция, за да бъде застрелян пръв.

— Много благодаря, господин Уелс — рече Маркърс, като наблюдаваше доволно своите трофеи върху масичката.

Сега ще се усмихне, помисли си Уелс. И Маркърс се усмихна. Сега ще престане да се усмихва и ще ни погледне, внезапно сериозен. И Маркърс престана да се усмихва и ги погледна, внезапно сериозен. А сега ще вдигне дясната си ръка. Само че Уелс беше този, който вдигна своята. Развеселен, пътникът го погледна любопитно.

— Нещо не е наред ли, господин Уелс? — попита той.

— О, надявам се *всичко* да е наред, господин Рис — отвърна Уелс. — Макар че скоро ще разберем това.

След тези думи свали ръката си, разсичайки въздуха с нея, но тъй като нямаше опит с подобни сигнали, жестът не се получи енергичен, по-скоро изглеждаше като движение на човек, който размахва кадилница. Въпреки това онзи, към когото бе отправен знака, го изтълкува правилно. На горния етаж изведнъж се чу шум и всички като един вдигнаха глави към стълбите, по които стремително се спускаше някакво видение, което за момента само смътно можеха да оприличат на човешка фигура. Едва когато храбрият капитан Шакълтън се приземи на пода в средата на кръга от светлина, видяха, че това е човек.

Уелс не можа да сдържи усмивката си при вида на позата, която бе заел Том — със сгънати колене и напрегнати мускули, досущ като дива котка, която се готви да скочи върху плячката си. Светлината на свещниците изтръгваше красиви отблясъци от металната му броня, която го покриваше изцяло, оставяйки открита само силната, изящна брадичка. Представляваше действително героична фигура и сега Уелс проумя защо Том бе помолил някогашните си другари да му набавят бронята, която те бяха откраднали от гримьорната на Гилиъм Мъри същата сутрин. Преди някой от присъстващите да разбере какво става, Шакълтън измъкна сабята си от ножницата, размахва я красиво и, продължавайки това движение, заби острието ѝ в стомаха на единия от наемниците. Другарят му се опита да реагира, като се прицели с оръжието си, но разстоянието между двамата беше твърде малко, за да му даде възможност да маневрира, тъй че капитанът имаше предостатъчно време, за да измъкне сабята от стомаха на жертвата си и да се обърне към другия си противник с елегантно завъртане. Ужасен, наемникът го гледаше като хипнотизиран как вдига сабята, преди

Шакълтън да го обезглави с бърз удар, стиснал оръжието с две ръце. С все още разкривено от ужас лице главата се търкулна на пода и изчезна дискретно в мрака отвъд осветеното пространство.

— Нима сте довели убиец със себе си, Уелс? — възкликна Джеймс, шокиран от кървавото зрелище, което се разгръщаше пред очите им.

Уелс не му обърна внимание. Беше прекалено зает да следи движенията на Том със свито сърце. Маркърс най-сетне реагира. Уелс го видя как вдигна от пода оръжието на единия от хората си и се прицели в Том, който тъкмо в този миг се обърна към него с обагрена в кръв сабя. Деляха ги най-малко четири крачки и Уелс осъзна с потрес, че капитанът не ще смогне да преодолее това разстояние, преди другият да стреля. И не сгреши в предположението си: Том едва успя да пристъпи една крачка, когато топлинният лъч го улучи с пълна сила право в гърдите. Бронята му се пръсна на парчета като черупката на рак, ударен с чук, и капитанът падна възник, а шлемът му отхвъркна. От мощта на удара тялото му се претърколи няколко пъти по пода, докато накрая застина неподвижно с димящ кратер в гърдите, а красивото му лице бе озарено от най-близкия свещник. Струйка кръв бликна от устните му, а в хубавите зелени очи вече проблясваха само пламъчетата на свещите.

Тишината бе нарушена от победоносното ръмжене на Маркърс, което накара Уелс да откъсне поглед от Том и да го отправи към него. Невярващ на очите си, но и някак развеселен, Маркърс гледаше трите трупа, пръснати край него. Бавно поклати глава, сетне се обърна към писателите, скупчени в другия край на вестибюла.

— Добър опит, господин Уелс — рече той, като тръгна към тях с гъвкавата си походка, хилейки се свирепо. — Трябва да призная, че ме изненадахте. Но вашият план успя само да добави още няколко трупа към сметката.

Уелс не отговори. Докато гледаше как Маркърс вдига оръжието и се прицелва в гърдите му, изведнъж му се зави свят. Предположи, че това бе усещането, което предвещаваеше пътуването във времето. Значи въпреки всичко щеше да пътува до 1888 г. Бе се опитал да го предотврати, но явно не можеше да избяга от съдбата си. Навярно съществуваше някоя вселена, в която Шакълтън бе успял да очисти Маркърс и в която Уелс не бе принуден да пътува в бъдещето и можеше

да си остане Бърти. Но, за зла беда, той се намираше в друга вселена, твърде подобна на описаната от бъдещия Уелс, в която щеше да се върне осем години назад в миналото — с тази добавка, че капитан Шакълтън бе загинал, пронизан от мощен топлинен лъч.

Осъзнавайки своето крушение, Уелс можа само да се усмихне тъжно, а Маркъс плъзна показалеца си по спусъка. В същия миг отекна изстрел, но това бе изстрел, произведен с обикновено оръжие. И ето че сега бе ред на Маркъс да се усмихне тъжно на Уелс. Миг по-късно свали оръжието си и го пусна на пода, сякаш изведнъж му се бе сторило непотребно. После със сластната отпуснатост на марионетка, чиито конци са били срязани един по един, рухна на колене, след което седна и накрая се просна на пода на вестибюла, усмихвайки се с обляно в кръв лице. Зад него Уелс видя инспектор Колин Гарет с димящ пистолет в ръка.

Дали инспекторът го бе държал под око през цялото време? — запита се писателят, слисан от появата на младия мъж. Не, не можеше да бъде: ако Гарет го бе следил в първоначалната вселена, сиреч в онази, в която Уелс неизбежно щеше да пътува в бъдещето и да напише писмо до себе си, то тогава, щом се изпареше във въздуха пред смаяния взор на всички, инспекторът щеше да нахълта и да задържи Маркъс. И дори ако последният успееше да избяга, било то през пространството или през времето, Гарет щеше да разкрие машинацията, а Уелс знаеше, че не е станало така, защото бъдещето му аз бе прочело статия, съобщаваща, че писателите Брам Стокър и Хенри Джеймс са се поминали при странни обстоятелства след една нощ, прекарана при тайнствения призрак от площад Бъркли. Ако Гарет беше станал свидетел на случилото се, тази статия очевидно нямаше да съществува. Следователно инспекторът не би трябвало да бъде в тази вселена, както впрочем и в предишната. Единствената нова карта на масата беше Шакълтън, когото самият Уелс бе потърсил за помощ в битката си със съдбата. Ето защо присъствието на Гарет можеше да е свързано единствено с Шакълтън и това наведе писателя на мисълта, че той е човекът, когото инспекторът бе проследил.

И определено не грешеше, защото аз, който виждам всичко, мога да ви уверя, че само два часа по-рано, на връщане от прелестна разходка из Грийн Парк в компанията на госпожица Нелсън, Гарет се бе сблъскал с един огромен мъжага на Пикадили. След удара се

обърна, за да се извини, но човекът явно бързаше толкова, че дори не се спря. Ала тази припряност не бе единственото, което събуди любопитството на Гарет; той бе заинтригуван и от необичайната твърдост на тялото на мъжа, от която рамото ужасно го заболя. Толкова силен бе ударът, че Гарет си помисли, че под дългото си палто човекът сигурно носи средновековна броня. Миг по-късно тази мисъл вече не му изглеждаше толкова глупава. Впи поглед в странните ботуши на непознатия и с потрес осъзна с кого се бе сблъскал току-що. Зяпна от изумление — просто не можеше да повярва. Като се стараяше да се държи спокойно, той се зае тайно да проследи Шакълтън, стискайки с трепереща ръка пистолета в джоба си, без да знае точно какво да направи. Реши, че ще е най-добре да го следи известно време, поне докато разбере накъде се е запътил с такава бързина. Развълнуван, но същевременно предпазлив, Гарет го проследи по цялото протежение на Олд Бонд Стрийт, като затаяваше дъх всеки път, когато окапалите листа изшумоляваха като древен пергамент под краката му, после по Брутън Стрийт, докато накрая стигнаха площад Бъркли. Щом се озова там, Шакълтън се спря пред една изоставена наглед сграда и веднага се закатери по фасадата ѝ, сетне изчезна през един прозорец на горния етаж. Инспекторът, който бе наблюдавал маневрата му, скрит зад едно дърво, се зачуди какво да предприеме по-нататък. Трябваше ли да го последва и в къщата? Но преди да смогне да си отговори, видя как пред порутената сграда спря файтон и от него — за още по-голямо изумление на Гарет — слезе писателят Х. Дж. Уелс, който се отправи преспокойно към къщата и също влезе в нея, само че през вратата. Каква работа имаше писателят с човека от бъдещето? — запита се слисаният Гарет. Имаше само един начин да разбере това. Пресече улицата предпазливо, изкатери се по фасадата на къщата и се промуши през същия прозорец, през който преди няколко минути бе влязъл и капитан Шакълтън. Щом се озова в сумрачната сграда, видя цялата сцена, без да бъде забелязан. И сега знаеше, че Шакълтън не бе пристигнал от бъдещето, за да злочинства безнаказано, както инспекторът си бе помислил отначало, а за да помогне на Уелс да се пребори с този пътник във времето на име Маркърс, чийто злонамерен план, доколкото Гарет можа да разбере, бе да сложи ръка върху едно от произведенията на писателя.

Уелс видя как инспекторът коленичи до трупа на Том и внимателно затвори очите му. Сетне Гарет се изправи, усмихна се на писателите с онази своя момчешка усмивка и каза нещо, но Уелс не можа да го чуе, защото в същия миг вселената, в която се намираха, изчезна, сякаш никога не бе съществувала.

XLII

Когато дръпна докрай лоста на машината на времето, нищо не се случи. Един бегъл поглед наоколо подсказа на Уелс, че все още е закотвен в деня 21 ноември 1896 г. Усмихна се тъжно, макар да имаше странното усещане, че се е усмихвал така много преди да свали лоста и да се увери в онова, което вече знаеше: че въпреки величествената си красота, машината беше просто играчка. 2000 година — истинската 2000 година, не измислената от оня шарлатанин Гилиъм Мъри — си оставаше недостижима за него, както впрочем и останалото бъдеще. Можеше да изпълнява този ритуал до изнемога, но винаги щеше да е на ужким: никога нямаше да пътува в бъдещето. Никой не можеше да стори това. Никой. Беше уловен в капана на настоящето, от което никога не би могъл да избяга.

С печално изражение стана от машината и отиде до прозореца на тавана. Нощта беше спокойна. Невинна тишина бе обгърнала майчински полята и съседните къщи и светът изглеждаше покорен и ужасно беззащитен пред неговата воля. Можеше да смени местата на дърветата отвън, да боядиса цветята в други багри или да извърши какви ли не други безчинства абсолютно безнаказано, защото, надвесен над тази вселена в покой, Уелс имаше чувството, че е единственият буден човек на земята. Стори му се, че ако напрегне слух, би могъл да чуе грохота на морските вълни, разбиващи се в бреговете, неуморния растеж на тревата, лекото отъркване на облаците в небосвода и дори скърцането на старо дърво, което издаваше планетата, въртейки се около оста си. Тази безметежност приспиваше и неговата душа, защото винаги се изпълваше с дълбок покой, щом сложеше последната точка на някой роман, както току-що бе сторил с „Невидимия“. Сега се намираше отново в отправната точка, в онзи момент, който така блазнеше, но и плашеше писателите, защото точно на този етап трябваше да решат с коя нова история да се захванат измежду многото, които витаеха във въздуха, с кой сюжет да се обвържат за дълъг период. И трябваше да избират предпазливо, да изучават всички варианти спокойно, сякаш се намират пред невероятен

гардероб с бални премени — защото имаше истории опасни, истории, които отказват да бъдат обитавани, а също и такива, които те разкъсват отвътре, докато ги пишеш; или пък, още по-лошо, истории като разкошни императорски одежди, които с времето се оказват дрипи. В този миг, преди да предаде с почиттелно внимание първата дума на хартията, той можеше да напише каквото пожелае и това вливаше в кръвта му отровата на една страховита свобода — прекрасна, но и мимолетна, защото знаеше, че ще я изгуби в мига, в който избереше една история, отказвайки се от всички останали.

Гледаше звездите, осеяли небето, с една почти идилична усмивка. Изведнъж го прониза страх. Спомни си един разговор, който бе водил с брат си Франк преди няколко месеца, при последното си гостуване в онази къща в Найууд, където членовете на семейството му се бяха струпали като непотребни отломки. Когато останалите отидоха да си легнат, двамата с Франк взеха цигарите и бирата си и излязоха на верандата без друга цел, освен да съзерцават с трепет небосвода, който сияеше величествено, обсипан със звезди като униформата на храбър генерал. Под това покривало, което разкриваше донякъде безсрамно гълбините на вселената, човешките дела изглеждаха ужасно незначителни и животът добиваше елемент на игра. Уелс посръбваше от бирата си, оставяйки Франк да нарушава навремени онази древна тишина, обгърнала света. При всяко посещение в Найууд Уелс винаги заварваше брат си преливащ от оптимизъм, въпреки ударите, понесени от живота — навярно защото бе открил, че това простичко веселие е единственото, което го крепи на повърхността; той търсеше оправдание за оптимизма си в конкретни неща — като например гордостта, която всеки човек би трябвало да изпитва от това, че е поданик на Британската империя. Навярно по тази причина Франк бе захванал да превъзнася постиженията на колониалната ѝ политика, а Уелс, който ненавиждаше деспотичния начин, по който неговата страна завладяваше света, се видя принуден да спомене пагубните последствия от британската колонизация за петте хиляди аборигени от Тасмания, намалели драстично за кратко време. Тасманийците, опита се да обясни Уелс на подпийналия си брат, не бяха приобщени чрез ценности, по-висши от тези на туземната им култура, а покорени благодарение на мощната технология на Империята — точно както самата тя би могла да бъде покорена от друга, по-напреднала

технология. Това разсмя Франк. Нямамо в познатия свят технология, по-напреднала от британската, заяви той с пиянска самонадеяност. Уелс не си направи труда да спори, но когато брат му влезе вътре, остана да се взира боязливо в звездите. Да, в познатия свят може би нямаше такава — ами в другите светове?

Отново загледа небосвода с това тревожно чувство, особено планетата Марс — точица, малко по-голяма от главичката на карфица. Но въпреки незначителното ѝ присъствие в небесната шир, неговите съвременници допускаха, че е възможно Марс да е населяван от други хора. Неслучайно червената планета бе обвита в булото на рядка атмосфера и макар че нямаше океани, за сметка на това имаше полярни шапки от замръзнал въглероден двуокис. Всички астрономи бяха на мнение, че след Земята тя бе онази планета от Слънчевата система, която разполагаше с най-благоприятни условия за зараждането на живот. И тази догадка на тесен кръг хора се бе превърнала в увереност за мнозина, когато сравнително неотдавна астрономът Джовани Скиапарели бе открил в карминената ѝ повърхност бразди, които можеха да са канали: неопровержимо доказателство за марсианското инженерство. Ами ако марсианците съществуваха и не бяха по-низши от нас? Ами ако не бяха примитивен народ като туземците на Новия свят, готов да приветства радушно една земна мисия, а вид, по-интелигентен от човеците, способен да ги гледа отвисоко, както те гледаха маймуните и лемуриите? И какво би станало, ако разполагаха с нужната технология, за да прекосят пространството и да кацнат на нашата планета, пришпорвани от същия завоевателски плам, който тласкаше и човека? Какво щяха да направят неговите съотечественици, великите покорители, ако се сблъскаха с друг вид, желаещ да покори тях, да потъпче техните ценности и самоуважението им, както постъпваха те — с одобрението на хора като Франк — спрямо завоюваните народи? Уелс подръпна мустака си, размишлявайки над възможностите на тази идея, и мигом си представи марсианско нашествие, дъжд от задвижвани с пара цилиндри, валящ над мирните общински пасбища на Уокинг.

Запита се дали не е попаднал на сюжета за следващия си роман. Приятната възбуда, обзела ума му, подсказваше, че е така, но се тревожеше какво щеше да каже неговият издател. Марсианско нашествие — добре ли беше чул? Това ли беше измислил Уелс след

машината за пътуване във времето, след оня учен, който придаваше човешки свойства на животните, като ги поправяше тук-там, и другия, дето страдаше от невидимост? Хенли бе похвалил таланта му след отличните критически отзиви за последната му книга, „Чудното посещение“. Всички бяха съгласни, че при Уелс нямаше толкова наука, колкото при Верн, но затова пък използваше нещо като „неумолима логика“, която правеше идеите му правдоподобни. Да не говорим за необикновената му работоспособност, която му позволяваше да пише по няколко романа на година. Ала Хенли хранеше сериозни съмнения, че книги, измъквани тъй бързо като карти от ръкава, действително са литература. Ако Уелс искаше името му да се окаже по-дълготрайно от някоя нова марка сос или сапун, трябваше час по-скоро да престане да пилее огромния си талант за романи, които, никой не отричаше, бяха пир за въображението, но няхаха нужната дълбочина, за да оставят следа в душата на читателите. Накъсо, ако искаше да стане блестящ писател, а не просто изкусен и находчив разказвач, трябваше да си постави по-високи цели от тези приказчици, които съчиняваше за няколко дни. Да, литературата беше нещо повече от това, много повече. Истинската литература трябваше да трогне читателя, да го разтърси, да промени мирогледа му, да го тласне решително по стръмния бряг на прозрението.

Но дали Уелс притежаваше такова дълбоко разбиране за света, че да извлече неговите истини и да ги предаде на други? Можеше ли да промени своите читатели със словото си? И ако можеше, в какво трябваше да ги превърне? Вероятно в по-добри хора. Но с какъв тип истории можеше да постигне това? Какво трябваше да им разкаже, за да ги доведе до онова осъзнато състояние, за което говореше Хенли? Щеше ли да преобрази закостенелия живот на читателите си, ако им представеше лепкаво туловище с лигавеща се уста, огромни очи и сноп оплетени пипала? По всяка вероятност, каза си той, ако изобрази така марсианците, поданиците на Империята никога вече нямаше да хапнат октопод.

В този миг нещо наруши нощната тишина и го изтръгна от мислите му. Не беше цилиндър, паднал от небето, а двуколката на момчето на семейство Шефър. Уелс я видя как спря пред вратата на дома им и се усмихна, когато зърна полузадрямалото момче на капрата. То нямаше нищо против да става рано, ако така можеше да

изкара някое и друго пени. Уелс слезе по стълбите, взе си палтото и излезе от къщи безшумно, за да не събуди Джейн. Знаеше, че съпругата му не би одобрила онова, което смяташе да направи, а и самият той не би могъл да ѝ обясни защо се чувстваше длъжен да го стори, макар и да си даваше сметка, че това не беше джентълменска постъпка. Поздрави момчето, хвърли одобрителен поглед на товара (хлапакът доста се беше потрудил тоя път) и се качи на капрата. Щом се настани, момчето изплющя с юздите и потеглиха към Лондон.

По пътя едва размениха няколко баналности, които дори не си струва да предавам тук. Уелс през повечето време съзерцаваше в мълчалив унес този потънал в сън, неподготвен свят, който едва ли не приканваше да бъде атакуван от създания от космоса. Погледна крадешком към момчето на Шефърови и се запита как ли би реагирал на извънземно нашествие някой тъй простодушен като него, за когото светът навярно се простираше само дотам, докъдето стигаше погледът му. Представи си как малък отряд от селски хорица се приближава към мястото, където се е приземил марсианският кораб, размахвайки плахо бяло знаменце, а пришълците отговарят на невинния им поздрав, като мигновено ги поразяват с ослепителен пламък — нещо като топлинен лъч, който помита земята и оставя след себе си горяща вдлъбнатина, осеяна с овъглени тела и тлеещи дървета.

Когато двуколката нахлу в задрямалия Лондон, Уелс престана да мисли за марсиански нашествия, за да се съсредоточи върху онова, заради което бе дошъл. Нарушавайки нощната тишина с чаткането на конските копита, те навлязоха в лабиринт от улици, всяка от които бе по-пуста от предишната, докато стигнаха до Грийк Стрийт. Писателят не можа да сдържи една дяволита усмивчица, когато момчето спря двуколката пред фасадата на „Мъри Пътешествия във времето“. Огледа се наоколо и се увери със задоволство, че улицата е безлюдна.

— Е, момче — каза, слизайки от возилото, — да се залавяме за работа.

Всеки взе по две кофи от задната част на двуколката, сетне се приближиха до фасадата. Като се стараеха да не вдигат шум, потопиха четките в пълните с говежди тор кофи и започнаха да мажат стените около входа. Тази противна задача им отне не повече от десет минути. Когато приключиха, във въздуха се носеше отблъскващо зловоние, макар че Уелс го вдишваше с истинска наслада: това бе миризмата на

неговата ярост, на омерзението, което бе принуден да преглъща, на онзи гняв, който неспирно и безцелно клоkochеше в него. Момчето стреснато го гледаше как вдишва тази смрад.

— Защо правите това, господин Уелс? — осмели се да попита то.

Уелс за миг се взря в него с плашещо изострен поглед. Дори в очите на такова простодушно създание сигурно изглеждаше абсурдно, че някой би посветил нощите си на едно колкото ексцентрично, толкова и отвратително занимание.

— Защото, ако трябва да избирам дали да направя нещо, или да не правя нищо, това е всичко, което мога да направя.

При този объркан отговор момчето кимна смутено, навярно съжалявайки, че е дръзнало да разпитва за загадъчните мотиви, които ръководеха действията на писателите. Уелс му плати договорената сума и му каза да се върне в Уокинг без него, защото той имал още работа в Лондон. Хлапакът кимна с нескрито облекчение: дори не му се мислеше каква ли можеше да бъде тази работа. Качи се в двуколката, шибна коня и изчезна в края на улицата.

XLIII

Загледан в живописната фасада на фирмата „Мъри Пътешествия във времето“, Уелс отново се запита как бе възможно в този скромен театър да се помещава огромният декор, описан от Том — онзи опустошен Лондон от 2000 г. Рано или късно трябваше да се опита да разплете загатката, но за момента беше по-добре да я забрави, ако не искаше да се ядоса, получавайки безспорни доказателства за хитростта на своя съперник. Решен да не мисли за това, тръсна глава и в продължение на няколко минути се любува на делото си. Сетне, доволен от добре свършената работа, се отправи към моста „Ватерло“. Не познаваше по-добра локация, от която човек можеше да наблюдава великолепно зрелище на зората. Нощният мрак скоро щеше да отстъпи под напора на утрото и Уелс спокойно можеше да отдели няколко минути от времето си, за да погледа този цветен дуел, преди да отиде в кантората на Хенли.

Всъщност всяко оправдание беше подходящо, за да отсрочи срещата с издателя, защото Уелс беше сигурен, че Хенли няма да се въодушеви особено от новия му ръкопис. Естествено, щеше да се съгласи да го публикува, но нямаше да му спести една от онези свои проповеди, с които се стремеше да го вкара в кошарата на писателите, определени да влязат в Историята на литературата. И защо най-сетне да не го послуша, запита се Уелс, защо да не приеме съветите му? Да, защо да не престане да пише за наивни читатели, които лесно се впечатляват от всяка приключенска история — от всяка история, написана що-годе с въображение, — и да се обърне към по-ерудирани хора, накъсо, към онези, които презират развлечението на популярните четива и предпочитат една сериозна, дълбока литература, която да им обяснява вселената и дори тяхното деликатно състояние на мушици в хода на вековете. Може би трябваше да се осмели да напише друг тип история, докосваща душите на читателите по различен начин — роман, който да бъде за тях едва ли не откровение, точно както искаше Хенли.

Потънал в тези размишления, Уелс пое по Чаринг Крос Роуд и излезе на Странд. Новият ден вече се зараждаше тихо край него. Черното небе полека се разтваряше, отстъпвайки пред едно наситено, малко нереално синьо, което веднага изсветля на хоризонта и доби онзи мек теменужен оттенък, който предшества оранжевото. В далечината писателят съгледа силуета на моста „Ватерло“, който се очертаваше все по-ясно, докато мракът избледняваше, бавно разяждан от светлината. Цяла симфония от едва доловими и загадъчни звуци достигна до слуха му и го накара да се усмихне доволно. Градът се пробуждаше и тези незначителни и разпръснати шумове скоро щяха да се превърнат в откровеното и неудържимо клопочене на живота — непоносим грохот, който може би достигаше пътеките на космоса под формата на приятно жужене, известявайки колко населена е третата планета от Слънчевата система.

И въпреки че докато вървеше към моста, Уелс не виждаше нищо повече от онова, което се простираше пред него, по някакъв начин се почувства участник в грандиозна пиеса, която — тъй като в нея играеха абсолютно всички обитатели на метрополията — привидно нямаше зрители. Освен, може би, внимателните марсианци, помисли си той, които изучаваха човешките дела, както някой човек с микроскоп би разглеждал мимолетните създания, гъмжащи в капка вода. И всъщност беше така, защото докато крачеше разсеяно по Странд, десетки лодки, натоварени със стриди, браздяха в призрачно безмълвие все по-оранжевите води на Темза по пътя си от Челси Рийч към пристана на Билингсгейт, където цял мравуняк от хора пренасяше улова на сушата. А в богатите квартали, пропити с уханията, носещи се от първокласните пекарници и кошниците на продавачките на теменужки, хората отиваха от луксозните си домове в не по-малко луксозните си кантори, пресичайки улиците, които се изпълваха с кабриолети, файтони, омнибуси и всевъзможни возила на колела, тракащи ритмично по паважа. Над тях димът, изтъкан от комините на фабриките, се смесваше с речната мараня, образувайки саван от гъста и лепкава мъгла, а по Ковънт Гардън сред викове и глъч се разполагаше армия от ръчно бутани или теглени от мулета колички, преливащи от плодове, зеленчуци, змиорки и октоподи. В същото време инспектор Гарет пристигна, недовършил закуската си, на Слоун Стрийт, където го чакаше уплашеният господин Фъргюсън, за да го уведоми, че някой бе

стрелял по него предната нощ и дори му показва пробитата си от куршума шапка, през чиято дупка се подаваше като червей дебеличкият му пръст. И Гарет огледа района с опитно око, претърси храстите в градината около дома на Фъргюсън и не можа да сдържи една нежна усмивка, когато откри симпатичната птица киви, която някой бе нарисувал в пясъка. Побърза да я заличи с крак, като погледна първо към улицата, за да се увери, че никой не го наблюдава, сетне излезе от храсталаците, свивайки рамене. И докато инспекторът с престорено смутен вид съобщаваше на Фъргюсън, че не е открил никакви улики, в същия миг Джон Пийчи, човекът, известен като Том Блънт, преди да се удави в Темза, прегръщаше любимата жена в стаята на една странноприемница в квартал Бетнал Грийн, а Клеър Хагърти се гушеше в силните му ръце, доволна, че заради нея е избягал от бъдещето, от онази безотрадната 2000 г. В същото време капитан Дерек Шакълтън, изстъпил се на една скала, грачеше, че ако е произлязло нещо добро от тази война, то е, че е обединила човешкия род както никоя друга преди нея, а Гилиъм Мъри клатеше скръбно глава и си казваше, че това е последната експедиция, която организира, че му е дошло до гуша от некадърници и от оня бездушен проклетник, който не спираше да маже с фъшкии фасадата на фирмата му. Да, казваше си Мъри, дошло бе време да уреди собствената си смърт, да инсценира, че е бил погълнат от един от онези неукротими дракони, обитаващи четвъртото измерение — дракони, чиито остри зъби жадно разкъсваха Чарлс Уинслоу в сънищата му. И в същия момент, когато Чарлс се събуди сепнат и плувнал в пот, стряскайки с виковете си двете китайски проститутки, които деляха постелята му, неговият братовчед Андрю, облакът на моста „Ватерло“, откъдето наблюдаваше изгрева, видя как към него се задава един познат тип с птиче лице.

— Господин Уелс? — повика го той, докато мъжът минаваше край него.

Писателят се спря и погледа Андрю няколко секунди, като се опитваше да се сети къде го беше виждал преди.

— Не ме ли помните? — попита младежът. — Аз съм Андрю Харингтън.

Щом чу името, Уелс си спомни веднага. Това бе младият мъж, чийто живот бе спасил преди няколко седмици, предотвратявайки самоубийството му чрез сложна постановка, която му бе позволила да

се изправи срещу Джак Изкормвача, убиеца, тероризирал Уайтчапъл през есента на 1888 г.

— Да, господин Харингтън, разбира се, че ви помня — рече той, доволен, че момъкът още е жив и усилията му не са отишли на вятъра. — Много се радвам да ви видя.

— И аз, господин Уелс.

Двамата помълчаха няколко мига, като се усмихваха глуповато.

— Унищожихте ли вече машината на времето? — поинтересува се Андрю.

— Тъъ... да, да — заекна Уелс и побърза да смени темата: — А вас какво ви води насам? Дошли сте да погледате зората?

— Така е — призна другият, като обърна поглед към небето, което в този миг представляваше красива картина в оранжеви и пурпурни тонове. — Макар че всъщност се опитвам да видя какво има отзад.

— Отзад ли? — изненада се Уелс.

Андрю кимна.

— Помните ли какво ми казахте, когато се върнах от миналото с вашата машина на времето? — попита той, търсейки нещо в джоба на сюртука си. — Че съм убил Джак Изкормвача, въпреки че тази статия отрича това.

Андрю му показва същата пожълтяла изрезка, която неотдавна му бе връчил и в кухнята на дома му в Уокинг. „Джак Изкормвача убива отново!“, гласеше заглавието, а след него бяха изброени жестоките рани, които извергът бе нанесъл на петата си жертва, онази проститутка от Уайтчапъл, в която бил влюбен младежът. Уелс кимна и не можа да не се зачуди, както впрочем правеха всички оттогава, какво ли бе станало с безмилостното чудовище, защо изведнъж бе спряло да убива и бе изчезнало безследно.

— Но моето действие е предизвикало разклонение във времето — продължи Андрю, прибирайки отново изрезката в джоба си. — Паралелен свят — мисля, че така го нарекохте. Свят, в който Мери Кели е жива и щастлива с моя близък. Само че аз, за жалост, се намирам в погрешния свят.

— Да, спомням си — рече Уелс предпазливо, не знаейки накъде бие младежът.

Е, добре, господин Уелс, спасяването на Мери Кели ми даде сили да се откажа от самоубийството и да продължа да живея. И точно това правя. Наскоро се сгодих за прелестна жена и се старая да се наслаждавам на компанията ѝ и на малките житейски радости — тук той направи пауза и отново вдигна лице към небето. — Но всеки ден призори идвам тук и се опитвам да видя онзи паралелен свят, за които ми говорихте — в които, предполага се, аз живея щастливо с Мери Кели. И знаете ли какво, господин Уелс?

— Какво? — попита писателят, преглъщайки на сухо, уплашен, че младежът ще вземе изведнъж да го цапардоса или ще го сграбчи за реверите и ще се опита да го хвърли в реката — за отмъщение, че е бил измамен по такъв детински начин.

— Понякога го виждам — прошепна Андрю с треперлив глас.

Писателят го изглежда слисан.

— Виждате го?

— Да, господин Уелс — повтори младежът с щастливата усмивка на човек, който е преживял откровение. — Понякога го виждам.

Уелс не знаеше дали Андрю наистина вярваше в това или просто бе избрал да вярва, но пък и нямаше значение, защото резултатът явно бе един и същ: лъжата на писателя, подобно на лед, бе съхранила младия мъж невредим. Загледа го как съзерцава зората или онова, което бе „отзад“, с лице, озарено от почти детинско изражение на екстаз, и не можа да не се запита кой от двамата действително се заблуждаваше: дали скептичният писател, неспособен да повярва в собствените си съчинения, или този отчаян младеж, който в един великолепен акт на вярата бе избрал да повярва в красивата му измислица, намирайки убежище в обстоятелството, че и нейната неистинност също бе недоказуема.

— Беше удоволствие да ви видя отново, господин Уелс — рече тогава Андрю, като се обърна, за да се ръкува с него.

— И за мен — отвърна Уелс.

След като се сбогуваха, писателят погледа няколко мига след младежа, който се отдалечи по моста, без да бърза, окъпан в златното сияние на утрото. Паралелните светове. Напълно бе забравил за тази теория, която се видя принуден да скалъпи, за да спаси живота на младия мъж. Дали те наистина съществуваха? Дали от всяко човешко решение произлизаше някой нов свят? Всъщност бе наивно да се

мисли, че при всяко проблемно положение съществуваше само един избор. А какво ставаше с неизбраните вселени, с онези светове, които отиваха в канавката — защо те трябваше да имат по-малко право на съществуване, отколкото останалите? Уелс дълбоко се съмняваше, че структурата на вселената зависеше от капризната воля на човека, това тъй плахо и непостоянно създание. По-логично бе да се допусне, че богатството на вселената е безкрайно и непостижимо за нашите сетива, и че когато е изправен пред два или повече варианта, човек в крайна сметка неминуемо избира всичките, защото неговата способност да избира всъщност е илюзия. Така светът неспирно се делеше на други светове — светове, разкриващи широтата и сложността на вселената, светове, които използваха пълния ѝ потенциал, изчерпваха всичките ѝ възможности, светове, които се развиваха успоредно, различавайки се един от друг може би само по нещо тъй несъществено като броя на мухите си, защото дори убиването на едно от тези досадни насекоми предполагаше избор и макар да беше незначителна постъпка, все пак пораждаше нова вселена.

А колко мухи беше убил или пощадил самият той, колко от тези клетки създания, които се блъскаха в стъклата на прозорците му, просто бе осакатил, откъсвайки крилцата им, докато умуваше как да разреши някоя дилема в поредния си роман? Примерът може би беше смешен, помисли си Уелс, тъй като неговите решения в това отношение не биха предизвикали невъзвратими промени в света. В края на краищата, човек можеше цял живот да къса крилца на мухи, без това да преобърне влака на Историята. Но очевидно същата логика можеше да се приложи към далеч по-значими решения и това неизбежно накара писателя да си спомни за второто посещение на Гилиъм Мъри. Та нима и Уелс тогава не се бе разкъсвал между две възможности? Накрая, опиянен от силата си, бе избрал да размаже мухата и това бе породило вселена, в която съществуваше фирма, предлагаща пътувания в бъдещето — абсурдна вселена, в чийто плен се намираше и самият той. А какво би станало, ако беше избрал обратното и бе помогнал на Мъри да издаде романа си? Тогава щеше да обитава свят, твърде подобен на този, в който се намираше сега, ала в него въпросната фирма нямаше да съществува; свят, в който към научните романчета, заслужаващи да се хвърлят в огъня, щеше да се е добавило

още едно: „Капитан Дерек Шакълтън: Потресаващата истинска история на един герой от бъдещето“ от Гилиъм Ф. Мъри.

И тъй, при наличието на почти безкраен брой различни светове, разсъди Уелс, всичко, което можеше да се случи, се случваше. Другояче казано, всеки свят, цивилизация, същество или ситуация, които човек можеше да си представи, вече съществуваша. Навярно имаше например свят, управляван от създания, които не бяха бозайници, друг свят с хора-птици, живеещи в огромни гнезда, трети, в който човекът броеше пръстите на ръката си, използвайки азбучна система, и четвърти, в който сънят заличаваше паметта и хората всеки ден се раждаха за нов живот. Имаше и свят, където наистина съществуваше детектив на име Шерлок Холмс, а негов заместник бе отракан шмекер на име Оливър Туист, даже и свят, в който един изобретател бе създал машина на времето и бе открил покварен рай през 802 701 г. И ако този аргумент се доведеше до крайност, някъде сигурно съществуваше и вселена, управлявана от физически закони, различни от Нютоновите, и тя може би бе населена с феи, единорози, русалки и говорещи животни — защото в една вселена, където всичко бе възможно, дори детските приказки не бяха измислици, а копия на други паралелни светове, доловени от техните автори по някаква прищявка на съдбата.

Значеше ли това, че никой не съчиняваше нищо, запита се Уелс. Нима всички копираха? Писателят поразсъждава малко над този въпрос и тъй като вече се усеща, че историята е към края си, ще се възползвам от случая, за да се сбогувам с вас като актьор, който маха с ръка, преди да напусне сцената. Безкрайно ви благодаря за вниманието и искрено се надявам, че представлението ви е харесало. А сега да се върнем към Уелс, който излезе от унеса си, защото го побиха тръпки от почти метафизично естество. Дръзките му мисли го бяха отвели до друг въпрос: ами ако неговият живот беше съчиняван от някого в друга реалност, например в онази паралелна вселена, която бе тъй подобна на неговата, но в която нямаше фирма за пътувания във времето и Гилиъм Мъри беше автор на жалки романчета? Замисли се сериозно над възможността някой да копира живота му и да го представя за литературна измислица. Но кой би си направил такъв труд? Уелс не беше подходящ герой за роман. Ако беше корабокруширал на далечен тропически остров като Робинзон Крузо, не би могъл да измайстори дори един нищо и никакъв глинен съд. Животът му беше твърде скучен, за да може някой да го разкаже като вълнуваща история. И все пак трябваше да признае, че през последните седмици цареше известно оживление: само в рамките на няколко дни бе спасил живота на Андрю Харингтън и Клеър Хагърти, използвайки въображението си, както бе изтъкнала Джейн с известен драматизъм, сякаш се обръщаше към зрителите в невидим за Уелс партер. В първия случай бе принуден да се преструва, че притежава машина на времето като описаната в романа му, а във втория — че е герой от бъдещето, който пише любовни писма. Имаше ли във всичко това подходящ материал за роман? Може би. Роман, който да разказва за създаването на фирмата „Мъри Пътешествия във времето“, основана, за нещастие, не без негов принос; роман, който към средата щеше да изненада читателите си с разкритието, че 2000 г. е просто театрална сцена, построена в настоящето с отломки от разрушени сгради — макар че това, разбира се, щеше да е изненада само за читателите от епохата на Уелс. Ако романът издържеше проверката на времето и се четеше и от хора, живеещи след 2000 г., нямаше да има нищо за разкриване, защото самата действителност щеше да опровергае бъдещето, описано в историята. Но значеше ли това, че не можеше да се напише роман, чието действие да се развива във времето на Уелс и

да разглежда едно бъдеще, което за своя автор е вече минало? Тази мисъл го натъжаваше. Предпочиташе да мисли, че читателите му ще разберат, че трябва да четат романа така, сякаш се намират в 1896 г. — накъсо, сякаш и те са преживели пътуване във времето. Но тъй като той нямаше особени качества на герой, трябваше да е второстепенен персонаж в романа — някой, към когото в даден момент се обръщаха за помощ истинските главни герои.

А ако някой в една съседна вселена се бе захванал да пише за живота му, независимо в коя епоха, Уелс се надяваше за негово добро, че вече е стигнал до последната страница, защото дълбоко се съмняваше, че животът му ще продължи в същия дух. През последните две седмици навярно бе изчерпал цялата квота от вълнения, които му се полагаха, и оттук насетне отново щеше да заживее в кротко еднообразие като всеки друг писател.

Погледна след Андрю Харингтън, героят, с когото би трябвало да започне този хипотетичен роман, и виждайки го да крачи в далечината, окъпан в златното сияние на утрото и може би с еуфорична усмивка на устните, реши, че това ще е идеалният образ, с който да приключи историята. И се запита, сякаш по някакъв начин можеше да ме види или усети, дали някой не правеше тъкмо това в този миг, за да изпита оня прилив на щастие, който връхлита писателите при завършването на някой роман; щастие, което нищо друго в живота не може да донесе — нито да пиеш шотландско уиски във ваната, докато водата изстине, нито да погалиш друго тяло, нито да усетиш милувката на прелестния бриз, вестител на лятото.

Санлукар де Барамеда
Октомври 2006 — март 2008

БЛАГОДАРНОСТИ

Най-самотната професия е тази на писателя. Това е нещо, което ние, избралите да си изкарваме хляба с нея, приемаме от първия миг. Предполагам, че ако искахме да общуваме с много хора, щяхме да работим като екскурзоводи или пианисти в някой хотел. И все пак с този роман пожелах да направя един експеримент: да проверя дали човек може да пише в компания. Открих, че е възможно, защото докато го пишех, постоянно чувствах близостта и подкрепата на двама души, които са много специални за мен.

Единият от тях е моят приятели колега Лоренсо Луенго, който се отнесе така грижовно към този роман, сякаш беше негов, четейки всяка част, която му изпращах, внимателно и безпристрастно. От него получавах съвети за сюжета и героите, подробности за епохата, на съръчение, когато чувствах недостиг на сили, и вяра в този проект, когато моята се разколебаваше. Благодарение на безкористната му помощ не само научих как се пише роман, но и разбрах значението на думата „приятелство“. Поради това не мога да не му се отблагодаря, като прибавя името му към тези страници, които му дължат толкова много, а също и като му подаря маймунката саймири, която така му легна на сърцето.

Другият ми спътник в това дело е моята приятелка Соня, която се грижеше за мен, докато пишех романа. Въпреки че го прочете едва когато го завърших, тя беше търпелив и възприемчив свидетел на зараждането и развитието на сюжета до окончателната му форма, защото романите се творят не само на хартия, но и по време на разходки из парковете или разговори в кафенетата. Соня изпълни моя свят със спокойствието, от което се нуждаех, и нейната ръка ми помагаше да намеря изхода всеки път, щом се изгубех в лабиринта на собствената си творба.

От всичко казано следва, че настоящият роман принадлежи на двамата толкова, колкото и на мен, защото без тяхното съдействие никога не бих могъл да го напиша. Грешките в него са изцяло мои, но

достойнствата му, ако има такива, са и техни. Надявам се, че те винаги ще бъдат до мен, за да споделяме радостта, която тази книга ще ни донесе.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.